

SC. 24. P. 1. 4.

- ARA 2139

LUDOVICI ANTONII
MURATORII
OPERA OMNIA.

ANTIQUITATES
ITALICAE
MEDI AEVI,
SIVE
DISSERTATIONES

De Moribus, Ritibus, Religione, Regimine, Magistratibus, Legibus, Studiis
Literarum, Artibus, Lingua, Militia, Nummis, Principibus, Libertate,
Servitute, Foederibus, aliisque faciem & mores Italici Populi referenti-
bus post declarationem Rom. Imp. ad Annum usque MD.

OMNIA ILLUSTRANTUR ET CONFIRMANTUR
INGENTI COPIA DIPLOMATUM
ET CHARTARUM VETERUM,

Nunc primum ex Archivis Italiae depromptarum,

ADDITIS ETIAM

NUMMIS, CHRONICIS, ALIISQUE MONUMENTIS
NUNQUAM ANTEA EDITIS.

AUCTORE

LUDOVICO ANTONIO MURATORIO
SERENISSIMI DUCIS MUTINAE
BIBLIOTHECAE PRAEFECTO.

*Arretino Seminario & Collegio Ecclesiasticorum Castilionensi Episcopilibus
alteram hanc editionem curantibus.*

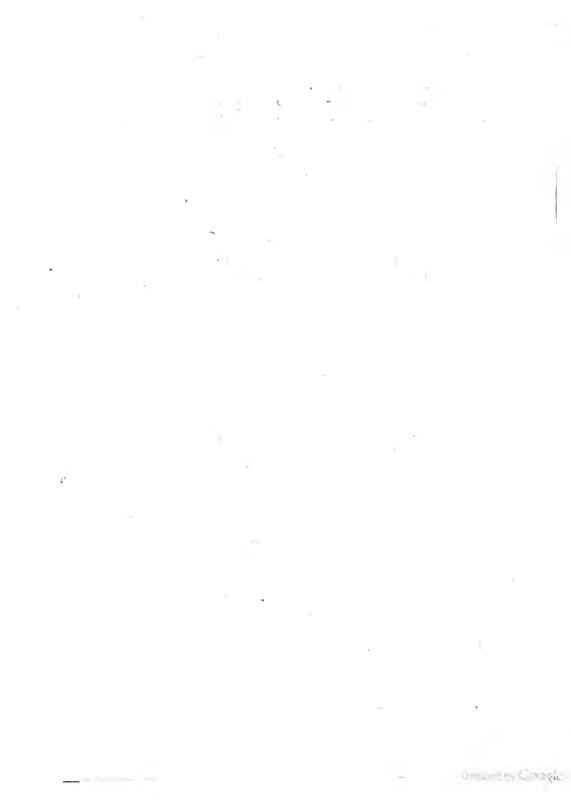
TOMUS DECIMUSQUARTUS.

ARRETII MDCCLXXVIII.

Typis MICHAELIS BELLOTTI Impress. Episcop. sub signo PETRARCAE.

SUPERIORIBUS PERMITTENTIBUS.

D E
REDEMPTIONE
PECCATORUM,

UNDE OLIM LOCIS DEO DICATIS
MULTA OBLATA FUERE:

E T
DE INDULGENTIARUM
ORIGINE.
DISSERTATIO
SEXAGESIMAOCTAVA.

DISSERTATIO

SEXAGESIMAOCTAVA.

Uamquam in praecedenti Dissertatione multa disseruerim de causis, quae olim Ecclesiasticum patrimonium incredibili oblationum copia auxere, nondum tamen digitum intendi in unam, quam omnium principem appellare non injuriâ possis. Eam igitur nunc memorabo, quâ cognitâ facile mirari desinent Lectores, cur non solum tot fundi olim ad Ecclesiae manus devenerint, sed etiam Curtes, Castella, ac Urbes. Illud exploratum est, vel primis Ecclesiae Seculis, Christianis in crimina & peccata lapsis, si Deo reconciliari, atque a reatu absolvi cupiebant, opus fuisse poenitentiam subire, & salutaribus poenis, certisque castigationibus corporis, aliisve ope-

ribus Pietatis, reatum suorum facinorum expiare, atque ita misericordiam ac indulgentiam a Deo impetrare. Publicis enormibus criminibus publica Poenitentia injungebatur. Occulta tantum occultis, quamquam non desint, qui scribant, fuisse Saecla, quibus publica etiam poena gravioribus delictis, licet occultis, indicabatur. Compertissimum praeterea est, Sacrificium incruentum, Vigilias, Jejunia, reliquas corporis macerationes, Eleemosynas, Orationem, Fundos sacris Locis donatos, aliaque austeritatis, Religionis, aut Caritatis opera, & Jejunia ipsa interdum ad multum temporis producta, ad Poenitentiam adhibita fuisse. Verum sensim deserbuit antiquae disciplinae rigor in hominum poenitentium castigatione, tum e vitiorum colluvie barbaricis Saeclis in dies augefcente, tum ex humanarum rerum consuetu-

suetudine, quae facilius in pejus
 ruunt, quam ad melius attolluntur,
 neque diu in recto statu consistunt.
 Ergo labantem disciplinam restaurare
 in animum induxit Saeculo Christi
 Septimo Theodorus Monachus Grae-
 cus, qui Romam profectus sub Vi-
 taliano Papa, ita suis virtutibus Pon-
 tificis gratiam sibi conciliavit, ut
 Anno DCLXXVIII. per eum effectus
 fuerit ad Cantuariensem in Anglia
 Archiepiscopatum: quod munus san-
 ctissime impletum, Anno demum
 DCXC. una cum vita deposuit. Ia-
 autem fuit, qui celeberrimum *Poeni-
 tentialem* Librum composuit, sen-
 sim postea in omnes fere Occidenta-
 les Ecclesias diffusum, ibi edisserena,
 quota & qualia Poenitentia singulis
 peccatis indicenda in posterum foret.
 Fallitur enim Ptolomaeus Lucensis
 in Histor. Ecclesiastic. Lib. 12. Cap.
 12. quum de Theodoro I. Papa scri-
 bit: *Hic Librum Poenitentialem com-
 posuit, qui communiter in Ecclesiis Cu-
 ratas reperitur*: quod & longe vetu-
 stior Iohannes Monachus Vultur-
 nensis in Praefatione ad Chronicon Vul-
 turnense Part. II. Tomi I. Rer. Ita-
 licarum memoriae prodidit, nomi-
 num similitudine deceptus. A veri-
 tate forsitan non abludam, si dixerò,
 aliquid novitii, laude tamen digni,
 ea occasione in Occidentem inuestum
 fuisse. Qui mores antea in Orie-
 te obtinerent, quoties eluenda erant
 peccata, & Poenitentiali Iohannis Jo-
 junatoris Patriarchae Constantinopoli-
 tani, edito per Morinum in Appen-
 dices ad Libros de Poenitentia, edi-
 scere possumus. Vivere ille desit An-
 no Christi DXGV. aut sequenti. Ad
 Occidentem verò quod attinet, non-
 dum quisquam criminibus ferme sin-
 gulis suam decreverat poenitentiam,
 si Idololatriam, Homicidium, Moe-

A chiam, & Furtum etiam excipias.
 Nam quae Sanctus Columbanus de
 Poenitentis praescriperat, intra Mo-
 nachorum claustra claudebantur. At-
 tamen tam opportuna & commoda vi-
 sa statim fuit Sacerdotibus Theodori
 Cantuariensis lucubratio, quum in
 ea quisque ad manus haberet poe-
 nas, cuicumque peccato assignandas,
 ut locus stupori amplius superesse non
 possit, quare ejus *Canones Poeniten-
 tiales* tandem unaquaeque ferme Oc-
 cidentalis Ecclesia exceperit, iisque
 postea per plura Secula fuerit usa.
 Praeterea Populus antiquae in Po-
 nitentia severitatis vestigia adhuc mul-
 ta conservans, medicinalibus huius-
 modi poenis non difficile sese sup-
 posuit. Hosce autem Canones, quan-
 tum potuit, confarcinavit Jacobus Pe-
 titus, ac Lutetiae Parisiorum Anno
 MDCLXXIX. divulgavit. Peccatis
 nonnullis ibi praescribitur *Jejunium* a-
 liquot dierum, aut etiam unius An-
 ni, duorum, aut plurium; aliis *Pla-
 morum* recitatio, *Elemosyna*, aut a-
 liae poenitentiarum species. Huius-
 modi ratione per aliquot subinde Sae-
 cula imposita satisfactoriis hisce poe-
 nis, reconciliari Deo per sacram pec-
 catorum Confessionem consueverunt
 Christi fideles. Nonnulla tamen in
 Petri Collectione deprehendas, quae
 inter se pugnant: alia verò, quae
 interpolata a posteris fuisse facile di-
 gnoscuntur. Immo & inter ipsos Ca-
 nones, Theodoro sine dubitatione tri-
 buendos, nonnulli occurrunt, a qui-
 bus antiqua Occidentalium Ecclesia-
 rum disciplina abhorruit, quosque
 non immerito posteriorum Seculorum
 prudentia major ac scientia impro-
 bavit. Qualia sunt ob Adulterium
 mulieria dissolvi Matrimonium, at
 non invicem ob viri Adulterium.
 Mulieri ob Adulterium dimissae li-
 cere

cere post duos poenitentiae annos alteri nubere. Viro fas esse aliam uxorem ducere, si prior in Monasterium ingressa redire noluerit, siue in captivitatem ducta post duos annos redimi non possit. Sunt & alia ejusmodi de Matrimonio solvendo, atque ad alias Nuptias convolando, quae aut culpanda sunt, aut certe nunc abrogata novimus. Conjugibus quoque continentia praecipitur *tribus Quadragesimis*, scilicet ante Pascha, Natale Domini, & Festum Apostolorum, & *die Dominica*, & *quarta* & *sexta Perid*: & ex qua die mulier motum infantis senserit, & menstruum tempore &c. Haec e disciplina Graecorum. Secus facientibus certi dies Jejunii in pane & aqua indicebantur Poenitentiae loco. Sunt & alii Canones. Interdicientes vesci Sanguine & Suffocato; seu statuentes immunditiam ciborum aut liquorum e contactu animalium; siue mulieris post partum, aut menstruat, quae Poenitentiam subire cogebatur, si eo tempore Ecclesiam fuisset ingressa, siue animalium, quae sanguinem humanum attigissent. Quo Graeci hominis severitas declinaverit, ex paucis hisce intelligis. Plura supersunt, quibus resellendis tempore, ad alia intentus. Horum unum interea tenemus, in immensum nunc tunc excrevisse Peccatorum, etiam leviorum, & quae nunc nos ne inter Peccata quidem referimus. Poenitentias ac Poenas.

Porro quum haec audis, continuo subit percontari, quei rudibus iis Saeculis, non dicam, tandiu toleraretur, sed vel tantillum toleraretur atque excerceretur, ejusmodi poenitentiae rigor, nostris temporibus plane infuetus, ac plane intolerandus. si in usum restitutus foret. Tantus

Ton. XIV.

interdum nostris diebus peccatorum numerus, eorumque gravitas, ad Sacramentalem Confessionem a nonnullis adfertur, ut poenitentia iis imponenda, secundum Canones poenitentiales, si adhuc vigerent, initia & subducta ratione, non solum integram eorum vitam occuparet, sed quam longe etiam excederet. Quis Jejunium, & quidem nonnunquam pane & aqua exigendum, aliasque corporis castigationes, Orationesque, Poenitentiae titulo impositas ad multos annos, nedum ad reliquum vitae, tam facile protenderet? Praeterea, quomodo tam severam Poenitentiae disciplinam Christiani subire potuissent, plus etiam mireris, quoties animo recogites, corruptos magis quam nostris temporibus fuisse hominum illorum mores, & plura vitia ac facinora non in Laicis tantum, sed & in Clero, tunc deprehensa fuisse, & longe minorem quam nunc Pietatem barbaris in Populis locum habuisse. Intolerabilior etiam hujusmodi disciplina fuisse videtur; quoniam enim ratio Christiano peccatori satisfaciendi pro suis reatibus erat, quando prolixa indicebatur Poenitentia, quum interrompere mors cito poterat, aut quam ne diu quidem vivens & poenitens impleset? Ad haec Synodus Cabilonensis II. Anno Christi DCCCXIII. coacta, Cap. 25. haec tradidit: *Poenitentiam agere juxta antiquam Canonum constitutionem in plerisque locis ab usu recessit, & neque reconciliandi antiqui moris ordo servatur, Quare implorandum censuerunt Patres Imperatoris auctoritatem, qualiter si quis publice peccat, publicè multetur poenitentia &c.* Porro si jam tum Poenitentia de publicis peccatis paene obsoleverat, quid factum opinari licebit de peccatis occultis? E-

B

go

go paucis difficultatem solvam. Difficillima haec plane fuissent, nisi adinventus fuisset modus, ipsamet peccata, seu peccatorum poenas redimendi. Certa res est, post Theodori Cantuariensis mortem paullatim propagatos per Christianorum Regna, & fere ubique usurpatos fuisse Canones illos Poenitentiales, ita ut Seculo Christi Nono, Reginone teste de Ecclesiastic. Disciplin. Lib. I. pag. 30. interrogandi forent Presbyteri ad audiendas peccatorum Confessiones delecti: *Si habent Poenitentiale Romanum, vel a Theodoro Episcopo, aut a venerabili Beda Presbytero editum; ut secundum quod ibi scriptum est, interrogent Conscientiam, aut Confesso modum Poenitentiae imponant.* Vides, haec non unum Poenitentialem Librum laudari. Et revera Theodorum imitati alii Libros Poenitentiales subinde concinnarunt, auctis aut imminutis peccatorum poenis; immo hos ita deturparunt, ut Synodus Cabilonensis, paullo antea memorata, repudiandos ac penitus eliminandos censuerit Libellos, quos Poenitentiales vocant sunt certi errores, incerti Auctores, qui pro peccatis gravibus leves quosdam & inusitatos imponunt Poenitentiae modus &c. Ex hisce verò intelligimus, excipiendum fuisse, praeter Romanum, celebrem Poenitentialem Theodori, cujus erat Auctor certus, & a quo gravibus criminibus graves poenitentiae modi indicabantur. Certum est, inquam, Poenitentiales hosce Canones in usum fuisse deductos. Sed simul animadvertendum, ipsum quoque Theodorum (quod ajo, etiamsi non omnia Theodori sint, quaecumque sub ejus nomine circumferuntur) aut certe alios, humanarum virium, ac morum aestimatores, remedia excogita-

A se iis, qui jejunare non possunt, & adimplere quod in Poenitentiali scriptum est. Si cui ergo injunctum erat diei unius in pane & aqua Jejunium, pro hac Poenitentiâ decantare poterat quinquaginta Psalmos in Ecclesia flexis genibus. Si verò illi gravis foret genuum flexio, unum pauperem eo die pascere poterat, iisdem tamen Psalmis in loco convenienti recitatis. Qui verò Psalmos non novit, unum diem, quem in pane & aqua poenitere debet, dives Denariis tribus, pauper uno Denario redimat. Erat & Redemptio unius hebdomadae: erat & unius anni; atque in hac postrema erogandi erant pauperibus viginti duo Solidi, sive viginti sex, ut alii habent, additis quorundam dierum, & trium Quadragesimarum Jejunii; quibus recurrentibus, quidvis ori suo praeparatur in cibo vel in potu, illud assimes, quanti pretii sit vel esse possit; & medietatem illius pretii distribuat in elemosynam pauperibus &c. Reliquos redimendi peccata modos praetermitto. Satis in praesentia sit, animadvertisse, vix post Poenitentiales Canones evulgatos, institutas quoque fuisse peccatorum sive poenitentiarum Redemptionses, quae primo aspectu improbandae minime videbantur, quum in levamen & subsidium praesertim pauperum cederent, & exploratissimum sit ex divinis Scripturis, peccata elemosynis rite redimi posse. Et sane dum pauperes pascebantur, humanae cupiditati Sacerdotum obiecti nihil poterat, quum ex hisce Redemtionibus nullum lucrum illi sibi caperent. Concilium quoque Triburiense, Anno DCCCXGV. celebratum, Canone 56. varias poenas homicidis voluntariis praescribit. sed ita, ut necessitate interveniente, licitum sit eis tertium Feriam & quinquagesimam,

nam, atque Sabbatum redimere uno denario, vel pretio denarii, five tres pauperes pro nomine Domini pascendo. Johannes Morinus vir doctissimus Lib. X. Cap. 17. de Disciplin. Poenitentiae, arbitratur, hanc Redemtionem coeptas esse inveni duntaxat post Annum Christi Octingentesimum, neque tribuendas esse Theodoro Cantuariensi, quae tanquam excerptae ex ejus Libro adseruntur a Burchardo, Ivone & aliis, sed a posterioribus eadem fuisse affectas.

Duo interim ego heic nobis animadvertenda censeo. Primum est, nunquam in Ecclesia Dei defuisse Redemtionem peccatorum, five substitutionem piorum operum pro castigationibus corporis, quas rei criminum subire & praescripto salutaris poenitentiae debebant. Inter opera ista satisfactoria, vel a primis Ecclesiae Seculis immo Religionis verae inenabulis notum est, numeratum fuisse Sacrificium, quod cruentum in veteri Lege, incruentum in nova institutum fuit. Proinde in paene ab Apostolis accepto Canone Missae, verba illa occurrunt: *Qui tibi offerunt hoc Sacrificium laudis pro se, suisque omnibus, pro Redemtionem animarum suarum, pro spe salutis & incolunitatis suae &c.* Quae verba, etsi ignotum sit, quo tempore inuenta in ipsum Canonem fuerint, certum tamen est, antiquissima esse. De Eleemosyna & Oratione idem constat; & celeberrima in primis sunt Danielis verba Cap. 4. vers. 24. *Peccata tua Eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordis pauperum.* Excitare etiam Templum Deo, aut jam excitatis dona offerre, uti, & Servis Dei ac Religiosis Congregationibus commoda ac fundos ad eorum alimentum largiri, Xenodochia, & Nosocomia construere

A pro hospitibus atque aegris egenis, haec perpetuo habita sunt in Ecclesia Dei opera satisfactoria, hoc est, quibus Deo satisfaceret pro peccatorum nostrorum reatibus. Proinde in Christianorum Republica antiquitus invaluerunt formulae illae dicendi *Pro remissione peccatorum: Pro mercede: Ad mercedis augmentum: Pro remedio, seu redemtionem animae meae, atque horum similia. Redemtionem quoque & remedia peccatorum Seculo Christi Quinto commemorabat Salvianus Lib. I. Advers. Avaritiam.* Porro quantae sit antiquitatis formula illa *pro remedio animae meae*, nihil melius indicare posset, quam Papyrus Ravennas a Cl. V. Scipione Massejo edita pag. 143. Diplomaticae suae, si certam illius aetatem tenemus. Ibi eadem phrasis, pro barbarici Saeculi more exarata, *pro remedium animae meae* occurrit. Et quandoquidem ibi donatrix jurat *per salutem Domnorum nostrorum invicissimorum Principum Augustorum, Romanum gubernantium Imperium*, opinatur vir doctissimus referendam potius Chartam ad tempora praecedentia Annum Christi CCCCLXXXVI. quam ad posteriora, quippe tunc simul imperarunt Arcadius & Honorius, Honorius & Theodosius &c. Et profectò non desunt, quae nobis illius opinionem persuadere videantur, quippe Mabillonius Tomo I. Annal. Benedictinor. Diploma profert Dagoberti I. Francorum Regis, scriptum Anno Christi DCXXXIV. ubi legitur *pro remedio anime vestre.* De fide tamen Mabillonianae hujus Chartae disputatum novi. Si verum quoque foret, floruisse eodem Saeculo Septimo circiter Annum Christi DCL. Marculfum auctorem *Formularum veterum*, a Bignonio & Baluzio editarum, is Lib.

B 2

2. For-

2. Formul. 4. habet *pro remedium animae nostrae, & remissionem peccatorum nostrorum*: ex quo intelligere possemus illius formulae vetustatem. Verum adhuc est dubis Marculfi aetas. Ad formulam quod attinet *Principum Augustorum Romanum gubernantium Imperium*, ista certe seram praefert antiquitatem, quum in celebri Charta plenariae securitatis scripta An. DLXV. & evulgata a Brissonio & Mabillonio, juretur per salutem invictissimi Principis Romanum gubernantis Imperium. Subscribit etiam in Philyra a Massejo evulgata *Adquisitus Optio numeri mediolanensium*: quae formula ad tempora Graecorum Ravennae dominantium spectare videtur. Verum fortassis nihil obstant haecenus dicta, quin Philyra illa longe post Annum Christi CCCCLXXVI. credi possit conscripta, immo dubitatio non tollatur, quin possit etiam pertinere vel ad ipsum Saeculum a Christo nato Nonum. Tunc simul imperarunt Ludovicus Pius, & Lotharius, deinde Lotharius, & Ludovicus II. Notum verò est, Carolum Magnum Imperatorem creatum, suis eodem Saeculo addidisse titulum *Romanum gubernans Imperium*. Ipsi quoque Ludovici Pii ac Lotharii temporibus Agnellus Ravennas vivens mentionem faciebat *Numeri Mediolanensium in Vita Felicis Archiepiscopi*, Part. I. Tomi II. Rerum Italicar. Formula quoque jurandi *per salutem Imperatoris*, Ravennae, & alibi perdurabat etiam Saeculo Nono, uti constat ex Dissertat. V. de Ducibus, & ex aliis monumentis. Ita & *per salutem Papae* juratum saepe vidi. Vicedominus verò memoratur in ista Charta, cuius officii nomen etiam Saeculum Sextum non ignoravit, frequentius tamen auditum est Saeculis subsequen-

tis. Ita & formula *pro remedio animae*, familiaris quidem esse coepit post Saeculum Christi Septimum: dubium verò est, an antea adhibita fuerit in donationibus piis. Tenebras autem hinc depellere possent altera Philyra Ravennas, ex Archivo Bononiensi deprompta, & a Mabillonio in Supplement. ad Lib. de Re Diplomatica, producta, inter quam, & a Massejo editam, multum similitudinis intercedit, & in qua pariter formulam habemus *pro ablutione & remedium animae meae*. Verum & illius aetas ignota est, subtrahis nempe notis Chronologicis; nisi quod subscribit *Anastasius V. H.* (id est *vir Honorabilis*) *Excabin.* qui si fortè *Scavinus* fuit, uti videtur veri simile, satis proderet, Chartam spectare ad Saeculum Nonum.

Alterum nunc nobis animadvertendum est, videlicet uti a Theodoro Cantuariense multa inuenta fuere in disciplinam Poenitentiae, antea ignota Occidentalibus Ecclesiis, ac prae ceteris minuta illa peccatorum enumeratio, singulisque praescriptus Poenitentiae modus ac tempus; ita novus aliqua ex parte apertus est usus *redimendi peccata*. Taxatio enim fixa est sensim *Redemptionum*, & pro tot Jejunii diebus indistinctae sunt oblationes Eleemosynarum, seu Psalmi ab aliis cantandi, seu Missae celebrandae, earum numero definito post rationes exacte initas ad normam Poenitentialis. Quod si Morinus censuit, post Annum Quingentesimum ejusmodi *Redemptionum* in Ecclesiam Dei penetrasse, contra justus superest suspicandi, ne dicam pro certo affirmandi locus, Theodorum ipsum Cantuariensem agnovisse, ac probasse facultatem aliquam redimendi peccata. Ejusdem mentio est inter ipsas Canonas,

nonci, a Jacobo Petito editos. Sed & Beda Theodoro. ipsi primis suis annis synchronus, in Libro de Remediis Peccatorum eandem rationem redimendi peccata commemorat. At enim haec a recentioribus affuta fuerint Libris Theodori & Bedae. Quin accidisse hoc potuerit, praefraſte ſane ego inſicias non ſerim. Attamen quum Theodorus vir Orientalis Originia in diſciplina Poenitentiae, ritibus Graecorum praecipue adhaeſerit, atque ipſe Johannes Jejunatur, quem ſequutus eſt Theodorus, Poenitentibus ſeſe indulgentem praestiterit: veri etiam videtur ſimile, ne Theodorum quidem tanta aſteritate uſum, ut poenis corpori indicendis nullam commutationem ſive Redemptionem reliquerit. Quod certum eſt, vix e vivis Theodorus ſublatus eſt Anno Chriſti DCXX. quum inſolitae quaedam, atque inauditae antea, peccatorum Redemptiones a Sacerdotibus excogitatas, adhibitaeque re ipſa ſue-
re. Cujus rei teſtem habeo Canonem XXVI. Concilii Cloveſhoviensis Secundi Anno DCCXLVII. in Germania habiti a Sancto Bonifacio Moguntino Archiepiſcopo. Ibi haec leguntur: *Sicuti NOVA ADINVENTIO, juxta placitum ſcilicet propriae voluntatis ſuae, nunc PLURIMIS periculoſis CONSUETUDO Eſt, non ſit Eleemoſyna porrecta ad minuendam, vel ad mutandam ſatisfactionem per Jejunium. & reliqua expiationis opera, a Sacerdote Dei pro ſuis criminibus jure Canonico indiſſam.* Tum Synodus hortatur, ut Eleemoſynae quidem a poenitentibus praebeantur, ſed ita ut caro etiam peccatorum miniſtra ſuas det poenas, caſtigata Jejunio. Viditſi, *Novam adinventionem* appellari Eleemoſynarum oblationes, ut immunitas a Jejunio ſuccederet. Canone XXVII. ſubſequen-

ti indicant Patres, adinventum quoque fuiſſe, redimere peccata per Pſalmos ab aliis recitados, aut per Orationes ad Deum adhibitas per alios. *Per Orationes, & interceſſiones Deo digne appellantium, atque orantium &c. Pro ipſis alios, Pſalmos cantare putant vel jejunare &c.* Addunt, divitem quemdam magni cujuſdam ſacroris reum, affirmaviſſe in ſuis literis, *idem neſas JUXTA MULTORUM PROMISSA in cantum eſſe expiatum, ut, ſi deinceps vivere poſſit trecentorum annorum; pro ea plene Jejunium ſatisfactionum modis, per aliorum ſcilicet Pſalmodiam, & Jejunium, & Eleemoſynas perſolutum eſſe.* Heic aliquid tenebrarum in verborum contextu: at apertiffimum eſt, divitem illum ſibi perſuaſiſſe, immo ab aliis ei perſuaſum fuiſſe, jam reatum ſuum ſatis ſuperque ſublatum, quod curaviſſet, ut Deo ſatiſfieret per alios Pſallentes & Jejunantes pro ſeiſſo. Quare jam habemus, non diu ſteſiſſe ſeveritatem medicinalium Poenitentiarum, a Theodoro Archiepiſcopo indiſſarum, ac privata ſtatim auctoritate invecſas fuiſſe Redemptiones peccatorum, longe ante Annum Octingentetiſimum Aerae vulgaris. Et forteſſe Theodorus ad poenarum commutationem commendarat duntaxat Eleemoſynam effuſam in Pauperes, quibus videlicet Chriſtiana lex adeo impenſe hortatur ac imperat, ut ſubſidium adſerator. At poſteri alios ſubinde excogitarunt Eleemoſynarum uſus, ac Redemptionum modos, quos propterea Synodus uti nuper adinventos improbat.

Et proſecto, ut ad illud denique deveniam. in quo ſitus eſt praecipuus hujus argumenti cardo, *Redemptio* ejuſmodi in ſacrorum locorum, ſive Clericorum, atque Monachorum modum.

modum, humana industria paulatim convertere coepit. Nullus dubitandi locus est (repetere enim juvat) quin piorum quoque largitio in sacra Tempia, sacratosque Dei servos, Deo summopere accepta sit; ipsumque construere novas Deo Aedes, aut nova utriusque sexus Coenobia, atque alere sacros Ecclesiae Ministros, inter opera verae Pietatis, Religionis, atque interdum Caritatis, sit referendum. Quare sensim Deo dicati viri, hanc veritatem prae oculis perpetuo habentes, non rapim, sed progressu temporis eò devenire, ut totam ferme Poenitentiarum Redemptionem redigerent ad multas pecuniarias, quas plerumque sibi e manibus non sinebant elabi. Si vis, lege de integro Canones nuper laudatos Concilii Cloveshoviensis. Nullo negotio assequeris, Sacerdotes fuisse illos, qui Psalmos recitandos, qui jejunandum susceperant pro facinoroso Divite illo, eique plenam delictorum Expiationem polliciti fuerant, Traditas iis quoque Eleemosynas opinari fas est. Testes alios novae hujusce consuetudinis si flagitas, ego tibi exeram complures, ac praecipue antiquos Poenitentiales Libellos, quibus uter-

A bantur Presbyteri ad solvenda Poenitentium delicta in Sacramentali Confessione. Ex his Morinus supra laudatus nonnullos edidit in Appendice ad Tractatum de Poenitentia; alios evulgavit Clariss. Monachus ex Congregatione Sancti Mauri Edmundus Martene Tomo 2. de antiquis Eccles. Ritibus. Quibus adde **B** Librum de remedio Peccatorum Bedae, ac Reginonem Lib. 2. de Ecclesiast. Disciplinis, & Capitulare Theodulfi Episcopi Aurelianensis apud Baluzium Tom. 7. Miscellaneor. pag. 21. Sed quandoquidem eruditi illi viri Codices nobis tantummodo laudant in Galliis adservatos, non abs re futurum puto, si & ego duos **C** Poenitentiales ex Italicis Bibliothecis promam, ut per eos aliqua ad Eruditionem Ecclesiasticam accessio fiat, & per nostros quoque Codices communis eorum temporum ritus luculentius confirmetur. Primum debet erudito, meique etiam amantissimo viro Bartholomaeo Campagnolae, Archipresbytero Ecclesiae Sanctae Caeciliae in Urbe Veronensi, qui illum ex Codice MSto antiquissimo Capituli Canonicorum Veronensium descriptum ad me misit.

IN NOMINE DEI SUMMI

Incipit Prologus Canonis Poenientialis.

„ **Q**uotiescumque Christiani, qui ad Poenitentiam accedunt, Jejunia damus, & nos debemus participare cum eis una aut duas septimanas, aut quantum possimus, Jejunare; ut non dicatur nobis,

E „ quod Sacerdotibus Judeorum dictum est a Domino: *Ve vobis Legis doctores, qui adgravatis homines, & imponitis super humeros eorum onera gravia & importabilia! ipsi autem digito vestro non tangitis sarcinas ipsas.* Nemo enim sublevare potest cadentem sub pondus, nisi „ incli-

inclinaverit, ut porrigat ei manum; neque ullus Medicorum vulnera infirmantium potest curare, nisi fetoribus particeps fuerit. Ita quoque nullus Sacerdotum vel Pontificum peccatorum vulnera curare potest; aut ab animis peccata auferre, nisi per instantem sollicitudinem & oraciones & lacrimas. Necessè est nobis ergo, fratres karissimi, sollicitos esse pro peccantes, quia sumus alterius membra compaciuntur omnia membra. Ideoque & nos si viderimus aliquem in peccatis jaacentem, festinemus eum ad poenitentiam pro nostra doctrina revocare. Et quocienscumque dederitis consilium peccati, simul da illi & poenitentiam. Et iterum dic ei, quantum debeat *Jejunare & Redimere peccata sua*, ne fortè obli- vifcatur, quantum eum oporteat pro peccatis suis *Jejunare*. Necessè est tibi, & iterum inquires ab eo, ne fortè erubescat, & timeat ad te amplius judicare. Non omnes Clerici debent hanc scripturam usurpare aut legere, nisi Episcopi, Presbyteri, cujus claves Regni Coelorum traditae sunt. Si autem necessitas e- venerit & Presbyter non fuerit praesens, Diaconus suscipiat Poenitentem. Et sicut superius diximus, humiliare se debet Episcopus sive Presbyter, ut cum tristitia & gemitu lacrimasque orare non solum pro suo delicto, sed & pro omnium Christianorum: ut possit cum beato Paulo dicere: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror?* Cum ergo venerit quis confiteri peccata sua, dic ei, ut expectet modicum in Ecclesia solus, aut in corde suo dicat, *Pater no-*

A „*ster, qui es in Coelis. Et dicis O-*
 „*rationem hanc: Domine Deus, pro-*
 „*picius esto mihi peccatori, ut cundi-*
 „*gne possim tibi gratias agere, qui me*
 „*indignum propter tuam misericordiam*
 „*ad officium Sacerdotale dignatus es*
 „*provocare, & me exiguum & humi-*
 „*lem mediatorem constituisti adorare &*
 „*intercedere ad Dpnum nostrum Je-*
 B „*sum Christum pro peccantibus. Ideo-*
 „*que, Domine dominator, qui omnes*
 „*homines vis salvos fieri, & ad agha-*
 „*guizationem veritatis venire, qui non*
 „*vis mortem peccatorum, sed ut con-*
 „*vertantur & vivant: suscipe orationem*
 „*meam, quam fundo ante conspectu*
 „*clemenciae tuae pro peccatis meis,*
 „*& pro eorum, qui ad poenitentiam*
 C „*convenerunt.*
 „*Pervidens autem ille, qui ad*
 „*poenitentiam venit, Sacerdotem*
 „*tristem & lacrimantem per sua fa-*
 „*cinora, magis ipse timorem Do-*
 „*mini percussus, amplius tristatur*
 „*& timet. Interrogas eum, qui*
 „*postulat. Ille autem respondet*
 „*tibi: Deo & tibi Sacerdoti confes-*
 D „*sionem meam facere volo. Tunc in-*
 „*terrogas eum his verbis: Credis*
 „*in Patrem & Filium & Spiritum*
 „*Sanctum? Respondebit Credo. Cre-*
 „*dis quod istae tres Personae, quae*
 „*modo diximus, Pater & Filius &*
 „*Spiritus Sanctus tres Personae sint;*
 „*& unus Deus? Respondebit: Credo.*
 „*Credis quod in ipsa carne,*
 E „*in qua mores, in ipsa abes resurg-*
 „*re in die iudicii, & recipere si &*
 „*bonum sive malum, quod gessisti? Re-*
 „*spondebit: Credo. Vis dimitte &*
 „*peccata quaecumque in te peccave-*
 „*rint? Domina dicente: Si non remi-*
 „*seritis hominibus peccata eorum, nec*
 „*Pater vester caelestis dimittet vobis*
 „*peccata vestra. Et require dili-*
 „*genter, si est incestuosus. Set si*

non vult ipsa incepta dimittere ,
 non potes ei dare poenitentiam .
 Nam si vult ipsa incepta dimittere ,
 tunc fac , eum confitere omnia peccata sua , & ad ultimum dicere : *Multa sunt peccata mea in fallis , in verbis , in cogitationibus .* Tunc da illi poenitentiam . Postea si videris eum ex toto corde conversum , suscipe eum per manum dexteram ; inpromittat emendationem viciorum suorum . Et duc eum ante Altare : consteatur peccata sua . Eum verò , qui potest sellinante Jejunare , quod ei impositum est , noli prohibere . Magis enim laudandi sunt hii , qui celeriter debitum persolvere festinant . Et sit mandatum ei , ut de cetero non peccet . Qua si Jejunaverit , quod ei dictum est , purificabitur . Quod si iterum pristinas consuetudines vel peccata reversionis fuerit , sic est quomodo canis , qui revertitur ad vomitum suum ; & tamen recurat : nunquam desperet . Omnis itaque poenitens non solum hoc debet Jejunare , quod illi mandatum est , sed & postquam iussa compleverit , debet ex se ipso , quantum ei aptum fuerit , Jejunare . Si enim iussa compleverit , peccata ei remittuntur . Si verò postea ex sua voluntate Jejunaverit , coronam sibi acquirit , & Regnum coelorum . Et postquam Jejunaverit , & comederit , caveat crapulam & ebrietatem , quia omnis luxuria de ebrietate nascitur . Ideo beatus Apostolus prohibet , dicens : *Nolite inebriari vino , in quo est luxuria .*

Postquam confessus fuerit , jacent se pariter ante Altare . In primis dicis Psalmum XXXVI. Domine , ut in ira tua . Et dic eum

totum , & tertia vice Chyrieleson , & Orationem Dominicam . Et dicis istam Orationem : *Procor te Domine , clementiam & misericordiam majestatis tue , & famuli tui (illius) facinora confitenti , veniam relaxare digneris , & praeteritorum criminum culpas donare digneris , qui humeris tuis ovem perditam reduxisti ad caulas : qui publicani precibus & confessione placatus es . Tu etiam famulo tuo (illi) placare , Domine : tu hujus preces benignus suscipe , Christe . Remitte ei omnia crimina & peccata , & da ei pro suppliciis veniam , pro moerore laceritiam , pro morte vitam , uti qui ad tantam spem castitatem sapientiam volutus est , de tua misericordia confidens , ad aeterna te protegente perveniat . Per Dominum .* Postea dicis istos versiculos cum Gloria : *Benedic anima mea Domino , & omnia interiora mea nomen sanctum ejus , cum Gloria : Benedic anima mea Domino ; & noli oblivisci omnes retributiones ejus : Qui propiciabitur omnibus peccatis tuis ; qui sanat omnes languores tuos : Qui redimes de interitu vitam tuam ; Qui faciat in bonis desiderium tuum : Qui coronat te in misericordia ; & renovabitur , sicut aquilae , juvenus tua .* Et dicis Orationem hanc : *Domine Deus noster , qui non offensionem nostram , sed satisfactionem placaris : respice , quaesumus , super famulum tuum (illum) qui se tibi peccasse graviter . Tuum est absolutionem criminum dare , & veniam relaxare peccantibus ; qui dixisti , poenitentiam te malle , quam mortem . Concede ergo , Domine , huic famulo tuo (illi) ut tibi poenitentiae excubias celebres , ut cum restis altibus suis offeris sibi ad diem futuri Judicii sempiterna gratia .*

tulerur . Per Dominum . Postea dicis : *Miserere mei, Deus, usque ubi dicitur : omnes iniquitates meas dele . Et hanc orationem dicis : Deus, iustorum gloria, & misericordia peccatorum, da huic famulo tuo (illi) plenae indulgentiae locum : exoratus indulge ; qui praeterita peccata deplorat, futura mala non sentiat . Dimitte ei, Domine, omnia crimina, & in semitis iustitiae eum placatus inflaura, ut securus maneat deinceps inter tuos bene meritos currere, & ad pacis aeternae praemia pervenire mereatur . Per Dominum . Hic signas eum cum Chrysmo, aut Oleo Sancto, & dicis Orationem hanc : Benedicat tibi Dominus, & custodiat te . Ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui . Convertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem, qui regnat in saecula saeculorum . Amen .*

Item alia : Benedicat te Omnipotens, & perabundancia Spiritus Sancti corroboret ; mentem tuam sanctificet ; castimoniam tuam decoret, adque sensus tuos in bonis operibus informet, qui te enutriet, & ab omnibus diabolicis & humanis insidiis suam te semper protectione & virtute defendat, ut quaecumque ab eo postulaveris, clementer concedat, auferat omnia mala, quae gessisti, & tribuat gratiam, quam semper rogasti . Qui tecum vivit . Item Oratio super Poenitentem : Exaudi, Domine, preces nostras, & conscientium tibi parce peccatis, ut quos reatus accusat, indulgentia tuae miserationis absolvas .

Item alia Oratio : Da nobis, Deus, ut sicut publicani precibus & confessione placatus es, ita & huic famulo tuo (illi) placeris, & precibus ejus aspira ; ut in confessione flebili permanens, & petitione per-

Tom. XIV.

A petuam clementiam tuam celeriter exoret, sanctisque Altaribus & Sacramentis restituatur, rursus divino famulatu mancipetur . Per Dominum .

B Cum ergo venerit aliquis ad Sacerdotem confiteri peccata sua, prius in secreto cordis sui haec apud se debet orare : Domine Deus omnipotens, propicius esto mihi peccatori, ut me pro peccatis, & peccata sua consentibus, dignum inter te & ipsos mediatorem constituas : quique peccatorum mortem non vis sed ut convertatur & vivat, suscipe orationem servi tui, quam pro famulis, famulabique tuis ante conspectum gloriae tuae porisere cupientibus effundo, ut pariter eos, & a peccatis exuas in futurum, & ab omni criminis insultu custodias : Alia Oratio : Respicat Dominus Jesus at tuam salutem, & infundat super te dona virtutum, ut nihil in te inimicus frondere decipiat . Custodiat te Dominus Jesus Christus, qui Diabolum interfecit, & nos omnes liberavit de tormentis poenarum, ut ad regna Coelorum dignus pervenias in benedictionem Christi . Custodiat te Deus christianus omni tempore vitae tuae, & defendat te ab omni periculo in hoc Mundo & in futuro . Convertat Dominus Deus noster vultum suum, & det tibi pacem omnibus diebus vitae tuae . Ipse autem Deus sanctificet te, ut sis perfectus, & integer corpore & anima sine querela in adventum Domini nostri Jesu Christi servet precio tua . Det tibi Deus Angelum pacis Custodem, ut regat te in hoc Mundo, & in futuro . Animam tuam purificet ab omni delicto . Defendat te Dominus ab omnibus malis, & ab omni reatu adversarii : ut cum venerit Da-

C minus

minus non discitiat, sed in gloria
sua remunerando te adsumas. Per
Dominum &c.

Poenitens dicit: Confiteor tibi
Domine pater corli & terrae, co-
ram hoc sancto Altario tuo, & illius
locis Reliquiis, & coram hoc Sacerdote
tuo omnia peccata mea. quaecumque
sici ab infantia mea, sive in cogi-
tationibus, sive in mala voluntate,
sive in verbis, seu in opere, sive de
omnibus peccatis, quae feci contra
tuam voluntatem, & leges Christianas,
& contra sanctam Regulam, &
contra omnia Praecepta divina. Con-
fiteor omnia cordis & corporis mei
vitia. Peccavi per superbiam & elationem,
per avaritiam, & detractionem,
& quia falsitatem locutus
sum. Peccavi, quia iuravi, & per-
iuravi, & mendacium locutus sum
nimis. Peccavi per verba risui mo-
ventia, & per multa verba otiosa
vel vana. Peccavi, quia die Domini-
nica, vel indito, & commune Jeju-
nii, violavi & fornicavi. Peccavi
per frandem, & furem, per tur-
pilquium, & surilitatem, & quia
proterve egi. Peccavi per adulterium,
& fornicationem, & omnes
scelos, vel omni nefas turpissimas, &
sordidas cogitationes & operationes,
& pollutiones, sicut equus & mulus
in quibus non est intellectus. Mi-
ser ego, infelix peccator & peccavi
per concupiscentiam mulierum, &
moechatus sum eam in corde meo, &
corpore peccavi per illusionem nocturnam,
& pollutus sum, & sorditus introibi in sanctam Ecclesiam. Mi-
ser ego peccavi per gulam & crapulam
& ebrietatem usque ad vomitum.
Per omicidium peccavi, &
per detractionem, per accidiam, &
otiositatem, & somnolentiam, & pigritiam,
& lassitiam cordis &

corporis mei. Peccavi, quia opus
Dei neglegenter feci, & circa Alta-
ria vel Sacreficia omnem neglegentiam habui. Corpus & Sanguinem
Domini indigne sumpsi: etiam per
ebrietatem rejei eam. Miser ego
peccavi per rixas, & vanam gloriam,
& quia maledixi multis homines
per iram & blasphemavi eos.
Peccavi in visu, auditu, gustu, odoratu,
& tactu. Peccavi, quia
quod non debui cogitare, cogitavi;
& quod debui cogitare, non cogitavi:
quod non debui loqui, locutus sum;
& quae debui loqui non sum locutus:
quod non debui operare, operatus sum;
& quae debui operare, non sum operatus. Patri, & Matri,
sicut debui, non obedivi, & praeepta eorum,
sicut debui, non adimplevi. Mea culpa.
Haec omnia commisi vel adimplevi, & alias
plurimas, quorum non est numerus.
Quidquid errans, sciens, contemns,
occulte seu manifeste commisi, tu
Deus omnipotens, universa mihi peccatori,
quae se, propitius ac miserator digneris
indulgere. Precor te, Domine frater,
ora pro me peccatore, quia peccavi in
Lege Dei, in cogitationibus, in verbis,
& in factis, in operibus, & vacatione
mentis, & ira, in potu vel cibo, &
negligentiis multis. Multa sunt peccata
mea super numerum arena maris.
Neglegens fui de operibus Dei, &
de Ordine meo, quod custodire debui.
Respondet Sacerdos: Domine frater
de istis culpis, quas in te dicis, totas
in me agnosci, & alias plurimas,
quorum non est numerus. Oremus
ad invicem. Oratio: Jesu salvator
omnium, miserere digneris super nos
famulos tuos, quia tu es Deus
benedictus, qui cum Patre & Spiritu
Sancto vivis & regnas in Se-
cula

cula seculorum. Amen. Oratio: Misereatur tibi Omnipotens Deus: dones tibi veram perseverantiam, & tolerantiam bonam, finem bonum. Inluminet te Spiritus Sanctus. Indulgeat tibi Dominus Deus omnipotens omnia peccata tua praeterita, praesentia, & futura; & nec te permittat omnipotens Deus plus temptare, quam fragilis tua posse sustinere. Auxiliator tuus sit omnipotens Deus. Qui vivis & regnas in saecula saeculorum. Amen. Oratio ad Confessionem: Suscipe Confessionem meam, unica spes salutis meae Domine Deus meus, irā, indignatione, odio, multiloquio, perjurio, gula, ebrietate, commescione, scurilitate, avariciā, rapiuā, cupiditate, temeritate, fur-

A „ to, superbiā, jactantiā, invidiā, de-
„ tratione, homicidio, contempione,
„ aemulatione, vanagloriā, mendacio,
„ fornicatione, immundiciā, luxuriā,
„ omnibus vitiis, & iniquitatibus,
„ adque sceleribus, quibus inquinatus
„ sum, & perditus sum. Sed tu, Do-
„ mine, qui iustificas impios, & resu-
„ scitas mortuos, iustifica me, & vivi-
„ fica & resuscita me, Domine Deus
„ meus. Amen.

Alterum Poenitentialem ego olim descripsi, immo confarcinavi ex duobus antiquissimis Ritualibus manu exaratis in Bibliotheca celeberrimi Monasterii Bobiensis, itemque ex uno spectante olim ad D. Coelestinum Lorence Monachum Benedictinum.

POENITENTIAE RITUS

E CODICIBUS MSTITIS

MONASTERII BOBIENSIS.

In nomine Domini. Incipit ratio, qualiter suscipere debeant Sacerdotes, Poenitentes ad Poenitentiam.

„ Quotiescumque Chri-
„ stiani ad Poeniten-
„ tiam accedunt, Je-
„ junia damus, & nos
„ cum eis communi-
„ care debemus jejuni-
„ unam aut duas ebdomadas, aut
„ cumque possumus, ut non dicatur
„ nobis, quod dictum est Sacerdoti-
„ bus Judaeorum a Domino Salvato-
„ re: Vae vobis Legis peritis, qui ad-
„ gravatis homines, & imponitis super
„ humeros eorum onera gravia & im-
„ portabilia! ipsi autem uno digito vo-

C „ stro non tangitis sarcinas ipsas &c.
„ Ita quoque nullus Sacerdotum,
„ Peccatorum vulnera curare potest,
„ aut animabus auferre peccata ni-
„ si per instantem sollicitudinem
„ & orationem cum lacrimis. Ne-
„ cesse est nobis, Fratres karissimi,
„ sollicitos esse pro peccantibus,
„ quia sumus alterutrum membra &c.
D „ Et quotiescumque dederimus con-
„ silium peccanti, demus ei poeni-
„ tentiam statim, quantum debeat
„ jejunare, aut qualiter, si jejunare
„ non potest, Redimere peccata sua pos-
„ sit.

32. Et hoc scitote, Fratres, ut
 dum venerint ad vos Servi vel
 Ancillae, quaerentes poenitentiam,
 non eos gravetis, neque cogatis
 tantum jejunare, quantum Nobi-
 les; quia Servi vel Ancillae non
 sunt in sua potestate. Ideoque me-
 dietatem eis imponite. Omnis i-
 taque poenitens non solum hoc de-
 bet jejunare, quod illi mandatum
 est a Sacerdote, verum etiam post-
 quam compleverit ea, quae illi Sa-
 cerdos praeceperit, peccata ejus
 remittuntur. Si verò postea ex sua
 voluntate jejunaverit, mercedem
 sibi acquirit & Regnum Caelorum.
*Si quis forte non potuerit jejunare,
 & habuerit, in eo dicitur ad redimen-
 dum se potuerit. Si Dives fuerit,
 pro uno anno det Solidos XXVI.
 Si verò Pauper fuerit, det Soli-
 dos III. Neminem verò conturbet,
 quia iussus dare viginti lex So-
 lidos, aut minus, quia facilius est
 dives dare viginti sex Solidos,
 quam pauper det Solidos tres.
 Attendat namque unusquisque, cui
 dare debeat, sive pro redemptione
 Captivorum, sive super Sancto Alta-
 ri, sive Pauperibus.*

„ Sequitur consilio.

„ **L** Eginus in Poenitentiali. Pro
 criminalibus culpis Annum I.
 „ aut II. vel III. poenitentiam age-
 re, vel poenitere in pane & aqua,
 „ vel pro aliis minutis causis, Men-
 „ se I. vel Ebdomadâ I. Sunt autem
 „ diversa peccata. Quae ad majora
 „ poenitentia concordant, haec sunt.
 „ Si quis homicidium fecerit, VII.
 „ Annos poeniteat; III. ex his in
 „ pane & aqua. Similiter qui scien-
 „ te se perjuraverit, & qui fornica-
 „ tionem cum uxore alterius, aut

A „ Deo sacrata fecerit, & qui ad ho-
 „ micidium faciendum consenserit,
 „ & factum fuerit, vel qui homi-
 „ nem in perjurium scienter ducit,
 „ & qui cum quadripedia peccant.
 „ Qui autem minora peccata com-
 „ mittunt, hoc est, qui cum viduas,
 „ aut virgines peccant, & qui falsa
 „ testimonia super alios apponunt,
 „ & ad forcerias recurrunt, aut di-
 „ vinationes credunt, & qui alienos
 „ labores extollunt, & qui usuras
 „ tollunt, isti poeniteant V. Annis
 „ vel III. ex his in pane & aqua
 „ secundum Canones. Si autem per
 „ minimam, III. Annis poeniteant,
 „ I. ex his in pane & aqua. Sunt
 „ autem criminalia & mortalia pec-
 „ cata, hoc est qui in Ecclesia for-
 „ nicant; & qui Ecclesias frangunt;
 „ & qui de res Ecclesiae aliquid ex-
 „ tollunt; & qui pro alienas res
 „ per contentionem se perjuraverit;
 „ & qui cum Sanctaemontialae Deo
 „ sacrata in Monasterio fornicaverit,
 „ aut generationem fecerit; aut qui
 „ cum sua matre aut sorore, aut cum
 „ matre, & filia, aut cum duas foro-
 „ res, vel consobrinas, aut noverca;
 „ & qui plus credunt divinationes, vel
 „ alia diabolica ingenia cum adjuva-
 „ re posse, quam Deum; & qui cum
 „ masculos post duodecim annorum
 „ sicut Sodomite faciunt, & qui a
 „ Christiano Populo se separant, &
 „ ad Heretici vadunt, & eorum com-
 „ fortia tenent, & postea revertun-
 „ tur: & Mulieres, quae avorsum
 „ faciunt, per quem animas perdunt;
 „ & qui eorum infantes opprimunt,
 „ & sine Baptismo moriuntur: & il-
 „ li qui Sacerdotes aut Monachos,
 „ aut propriis parentibus occiderint;
 „ & qui aliis homicidiis, aut mur-
 „ dros faciunt. Illi tales debent an-
 „ no & dimidio exul poenitere, &
 „ a com-

a communione privari. Et post
 hoc communione recepta, XV.
 Annis poeniteant, VII. ex his in
 pane & aqua secundum Canones.
 Si per consilium XII. Annis poe-
 niteant, V. ex his in pane & a-
 qua. Et qui sic potest adimplere,
 quomodo in poenitentiali scriptum
 est; nam apud aliquos haec causa
 ardua & difficile esse videtur. Et
 ideo qui sic ista adimplere non po-
 test consilium damus, ut in Psal-
 mis, & Orationibus, vel Vigiliis
 in noctibus sive diebus aliquot in
 poenitentia pro hoc esse debeat.
 Idest pro unaquaque die quando in
 pane, & aqua debet poenitere,
 Psallat Psalmos L. si. stendo ge-
 nua, aut sine stendendo genus LXX.
 infra Ecclesia, aut in alio secreto
 loco, & se inde non moveat, donec
 eos compleat. Qui verb omnes
 Psalmos tenet, per ordinem
 canat. Sin autem cum isti praeci-
 pui Psalmi adimplere potest, idest
Miserere mei, Deus, secundum &c.
Deus in nomine tuo: Miserere mei,
Deus, miserere: Deus miseretur:
Deus in adiutorium. Et si istos non
 scit, cum solo *Miserere mei, Deus,*
 secundum, potest adimplere. Pro
 una Ebdomada canat Psalterios III.
 & Psalmos XX. pro uno Mense
 Psalterios XIII. & Psalmos L. per
 duos Menses Psalterios XXVI. &
 Psalmos C. per tres Menses Psal-
 terios LX. pro integro Anno Psal-
 terios CXX & CCC. palmatas pro
 singulis Psalteriis: & omne cibum
 quod ei Dominus dederit, postquam
 psallit,umat, nisi tan tum Quar-
 ta, & Sexta Feria, una die jeju-
 net usque ad Nonam, & alia u-
 sque ad Vesperum. Et hoc iterum
 non committat. Et post haec re-
 missio pleniter est. Et qui Psal-

mos nescit, & jejunare debet, &
 non potest per unumquemque diem,
 det Denarium valentem in elemosi-
 na, aut quantum potest; & Quar-
 ta & Sexta Fera jejunet usque ad
 Nonam. Et qui hoc facere non po-
 test, quod superius dictum est, eli-
 gat Sacerdotem justum vel Mona-
 chum, qui verus Monachus sit, &
 secundum Regulam vivat, qui pro se
 hoc adimpleat, & de suo iusto pretio
 hoc redimat. Cantatio enim unius
 Missae specialis potest XII. dies re-
 dimere: X. Missae tres Menses pos-
 sunt redimere: XX. Missae novem
 Menses: XXX. Missae duodecim
 Menses possunt redimere.
 Cum ergo venerit aliquis ad
 Sacerdotem confiteri peccata sua,
 mandet ei Sacerdos, ut expectet
 modicum, donec intret ad cubi-
 culum suum ad orationem. Si au-
 tem non habuerit cubiculum, ta-
 men in corde suo dicat Orationem
 Dominicam, idest *Pater noster*, &
 Capitulum: *Ego dixi: Domine,*
miserere mei, sana animam. Ab oc-
 cultis munda me, Deus, & ab alic-
 nis &c. Illustra faciem tuam super
 servum tuum, & salvum &c. *Mise-*
rere mihi, Domine, quoniam ad te
clamabo tota die. Lactifica, quo-
 niam tu, Domine, suavis & mitis
 miltum, Domine, exaudi orationem
 meam, & clamor &c. Sequitur Ora-
 tio: *Domine Deus omnipotens, propi-*
cius esto mihi peccatori, & prae-
sta, ut ego condigne possim tibi gra-
tias agere, qui me indignum & pec-
catozem propter tuam misericordiam
ministnum secisti Sacerdotalis, & me
exiguum, humilemque & inutilem
mediatorem constituisi ad orandum
& intercedendum ad Dominum no-
strum Iesum Christum pro peccanti-
bus. Ideoque, dominatur Domine,
 qui

„ qui omnes homines vis fulvos fieri,
 „ & ad agnitionem veritatis venire,
 „ qui non vis mortem peccatoris; sed
 „ ut convertatur & vivat, suscipe o-
 „ rationem meam, quam fundo ante
 „ conspectum clementiae tuae pro pec-
 „ catis meis, & pro famulis famula-
 „ busque tuis, qui ad poenitentiam
 „ venerunt. Per &c. Oratione verò
 „ completà incipiat Sacerdos hunc
 „ Psalmum: Domine, ne in furore
 „ tuo, secundum; & dicat hanc O-
 „ rationem: Deus, cujus indulgentia
 „ nemo non indiget: memento, Domi-
 „ ne, famulo tuo (illo) vel famulis
 „ tuis (illis) qui lubrica terrenique
 „ corporis fragilitate nudatus, quae-
 „ sumus, ut des veniam consistenti.
 „ Parce supplici, ut qui nostris me-
 „ ritis accusamur tua miseratione sol-
 „ vamus. Per &c. Et dicat Psalmum
 „ quinquagesimum: Benedic, anima
 „ mea, Domino, usque Renovabitur
 „ sicut Aquila. Et dicat Orationem
 „ hanc: Deus sub cuius oculis omne
 „ cor trepidat, omnesque conscientiae
 „ contremiscunt, propitiare omnium ge-
 „ mitibus, & cunctorum medere vulne-
 „ ribus, ut sicut nemo nostrum est li-
 „ ber a culpa, ita sit alienus a venia.
 „ Per &c. Et dicat Psalmum Mife-
 „ rere mei Deus secundum, usque &
 „ omnes iniquitates meas dele. Et di-
 „ cat Orationem hanc: Deus infinitae
 „ misericordiae, veritatisque im-
 „ mensae, propitiare iniquitatibus no-
 „ stris, & omnium animarum nostra-
 „ rum medere languoribus, ut misera-
 „ tionum tuarum remissione percepta,
 „ in tua semper benedictione laetemur.
 „ Per &c. Et dicat Psalmum: Deus
 „ in nomine tuo. Et dicat Orationem
 „ hanc: Praeueniat hunc famu-
 „ lum tuum (illum) vel hos famulos
 „ tuos (illos) quaeumus, Domine,
 „ misericordia tua, & omnes iniqui-

„ tates ejus, vel eorum, ceteri indul-
 „ gentia deleantur. Per &c. Et di-
 „ cat Psalmum: Quid gloriaris, u-
 „ sque videbunt iusti; & dicat O-
 „ tionem hanc: Exaudi, quaeumus,
 „ Domine, supplicum preces, & tibi
 „ consistenti parce peccatis, ut quem
 „ conscientiae reatus accusas, indul-
 „ gentia tuae miserationis absolvas.
 „ Per &c.
 „ Tunc surgant ab Oratione. Sur-
 „ gentes verò ammoneat cum Sacer-
 „ dos his verbis: Ecce Frater, Deo
 „ gratias, dies sancti, in quibus de-
 „ bebamus omnes Deo confiteri pecca-
 „ ta nostra; & ideo quia non eru-
 „ buimus committere, nullo modo
 „ debemus erubesci, confiteri Deo,
 „ maxime cum Scriptura dicat: Nos
 „ est homo iustus in terra, qui faciat
 „ bonum, & non peccet. Et Beatus
 „ Johannes Apostolus dicit: Mundus
 „ totus in maligno positus est. Et i-
 „ terum: Si dixerimus, quia pecca-
 „ tum non fecimus, ipsi nos seduci-
 „ mus, & veritas in nobis non est.
 „ Et Beatus Jacobus dicit: Confite-
 „ mini alterutrum peccata vestra, &
 „ orate pro invicem, ut salvemini.
 „ Et Dominus per Ezechielem Pro-
 „ phetam loquitur: Dic tu prior ini-
 „ quitates tuas, ut iustificeris. Et
 „ Salomon: Ne tardes converti ad
 „ Dominum, & ne differas de die in
 „ diem, quia subito veniet ira ipsius.
 „ Ipse etiam clemens & benignus
 „ ad indulgentiam paratus, invitans
 „ nos ad poenitentiam, sic promit-
 „ tit: Peccator quacumque hora con-
 „ versus fuerit ad me, omnium pecca-
 „ torum ejus obliviscar. Et iterum:
 „ Convertimini ad me, & ego re-
 „ vertar ad vos. Ergo nullo modo
 „ desperemus de misericordia Redem-
 „ ptoris nostri, quia nullum tam
 „ grave peccatum est, quod non pos-
 „ sit, sit

„ ut ignosci. Plus sunt enim cen-
 „ tuplum ipsius misericordiae, quàm
 „ peccata totius Mundi. Et si ex
 „ toto corde poenitentiam egerimus,
 „ statim suscipiet nos, & dimittet
 „ nobis omnia peccata nostra, & an-
 „ tequam eum invocemus, dicet nobis
 „ *Ecce adsum*. Quia sicut Bea-
 „ tus Johannes dicit: *Fidelis est &*
 „ *justus, & dimittet nobis peccata no-*
 „ *stra; & emundat nos ab omni ini-*
 „ *quitate*.

„ Post hanc verò monitionem, in-
 „ terroga eum, si tenet Orationem
 „ Dominicam & Symbolum, & si
 „ ea recte tenet. Sin autem corripe
 „ illum, & statuta die redeat. Tunc
 „ dices ei: *Vis dare tuam Confessio-*
 „ *nem?* Respondet: *volo*. Interro-
 „ ga: *Credis in Deum Patrem, &*
 „ *Filium, & Spiritum Sanctum?* Re-
 „ spondet: *Credo*. Interroga: *Credis,*
 „ *quod Pater, & Filius, & Spiritus*
 „ *Sanctus tres Personae sunt, &*
 „ *unus Deus?* Respondet: *Credo*. In-
 „ terroga: *Credis, quod in ipsa carne,*
 „ *in qua nunc es, ut in ipsa debeas*
 „ *resurgere in die iudicii, & recipere*
 „ *sive bonum sive malum, quod se-*
 „ *cisti in vita tua?* Respondet: *Credo*.
 „ Interroga: *Habes fidem, quod*
 „ *possit tibi Deus dimittere peccata*
 „ *tua, si confessus & conversus fueris?*
 „ Respondet: *Habeo*. Interroga:
 „ *Vis dimittere illis hominibus qui-*
 „ *cunque in te peccaverunt? Domino*
 „ *dicente: Si non dimiseritis homini-*
 „ *bus peccata eorum, nec Pater vester*
 „ *caelestis dimittet vobis peccata ve-*
 „ *stra*. Respondet: *Volo*. Cave, si
 „ non vult dimittere salvà suà lege,
 „ nec debet dare ei poenitentiam.
 „ Et si vult dimittere, interroga eum
 „ capitalia peccata & minuta. Hoc
 „ est Superbia, Homicidium, Adul-
 „ terium, Perjurium, Mendacium,

A „ Odium, Ira, Furtum, Rapina,
 „ Sacrilegium, Avaritia, Cupiditas,
 „ Usura, Detractio, Hebetas, Ven-
 „ tris ingluvies, Luxuria, Fornica-
 „ tio, Sodomiticum, Concupiscentia,
 „ Falsum testimonium, Traditio,
 „ Falsitatem, Disperantiam, Stulti-
 „ loquium, Hypocrisis, Vaniloquium,
 „ Pigricia, Oisiositas, Somnolentia,
 B „ Negligentia, de Infantis oppressis,
 „ de Divinationibus, & Sorciariis,
 „ de Maleficiis, & Veneficiis, de
 „ Incantationibus, de Decimis, &
 „ Primiciis, de Misterio Ecclesiae,
 „ de Sacrificio, si per negligentiam
 „ ceciderit, aut vomuerit, & sine
 „ Baptisterio mortui fuerit, de die
 „ Dominico custodiendo, si immun-
 „ dum comederit, & Sepulchrum
 C „ violaverit, qui proximum suum
 „ maledicit, & qui in verbis semper
 „ jurat, qui invidet, accusat, bla-
 „ sphemat, trislatur. Et sic judica
 „ secundum modum criminum ejus.
 „ Et si ille dixerit: *multa sunt pec-*
 „ *cata mea in cogitationibus, in ver-*
 „ *bis, in factis*, tunc da ei poeni-
 D „ tentiam. Postea intuitus eum, si
 „ videris, ex toto corde confessus,
 „ suscipe per manum dexteram, &
 „ promittat emendationem vitiorum
 „ suorum; educ ante Altare, &
 „ confiteatur peccata sua. Et licet
 „ omnes in uno constringantur vi-
 „ tio, discretio sit in unoquoque
 „ eorum. Hoc est inter divitem &
 „ pauperem, liber, & servus, in-
 „ fans & puer, juvenis & adolescens,
 „ senex & aebes, gnarus & laicus,
 „ atque femina, virgo Canonica, vel
 „ sanctae Monialis, cum conjugio, vel
 „ sine conjugio, peregrinus, sanus, de-
 „ bilis, infirmus, Clericus, Monachus,
 „ in gradu, vel sine gradu, Lector,
 „ Subdiaconus, Diaconus, Presbyter,
 E „ Episcopus. De qualitate hominum,
 „ vel

„vel pecudum, continens, vel in-
 „continens, voluntate, vel casu, in
 „publico, vel in abscondito, neces-
 „sitate, vel voluntate. Loca & tem-
 „pora discernat, quali compunctio-
 „ne emendet. Et interroga eum, si
 „vult dimittere illis, quicumque in
 „eo peccavere, an non: vel si est
 „incestuosus, aut si vult dare con-
 „fessionem de omnibus peccatis,
 „quibus peccavit post Baptismum,
 „vel si vult ea custodire, an non.
 „Et si haec noluerit, non des ei
 „poenitentiam, sed instrue illum
 „cum severitate, & die ei:

„Hoc scire potes, frater, quod
 „Dominus non iudicabit bis, sed
 „omnia in vera Confessione lavan-
 „tur. Et certe melius est tibi in
 „conspetu Dei, & mihi indigno
 „Sacerdoti, tua confiteri peccata,
 „quam in die Iudicii in conspectu
 „Angelorum, vel filiorum homi-
 „num, ubi omnia peccata abscon-
 „dita manifesta erunt, qui ea in prae-
 „senti erubuerit confiteri. Nam qui
 „in hoc Saeculo sua fuerit peccata
 „confessus, & poenitentia digna in-
 „de acceperit, & ea custodierit,
 „sine dubio in die Iudicii illa pec-
 „cata ei non manifestabuntur, si i-
 „terum ea non fecerit, & usque in
 „illa die semper fructuosa erit ve-
 „ra poenitentia. Sed post ea nul-
 „lum spatium datur poenitentiae.
 „Vera enim conversio non est, nisi
 „omnia peccata fueris confessus, &
 „omnem discordiam dimiseris. Et
 „ad veram poenitentiam non pote-
 „ris pervenire, nec vitam aeternam
 „possidere, nisi ad veram pacem &
 „concordiam veneris, cum qui-
 „bus concorda non es, sicut ipse
 „Dominus dicit: *Dimittite, & di-
 „mitteatur vobis: Item: Orate pro
 „persequentibus, & calumniantibus*

„vos. Et si non dimiseris homini-
 „bus peccata eorum, nec Pater vester
 „caelestis dimittet vobis peccata ve-
 „stra. Paulus Apostolus dicit: *Plen-
 „tudo ergo Legis est Dilectio*. Nunc
 „autem si pleniter, ac fideliter con-
 „fessus fueris, & emendaveris, pro-
 „mitto tibi per Dei omnipotentis
 „misericordiam, quod peccata tua
 „oblivioni tradentur; at tamen ut
 „de praeteritis luceas, & de futu-
 „ris te caveas. Et quomodo potes,
 „frater poenitentiam accipere, nisi
 „hoc, quod Dominus dicit attende-
 „ria, qui cotidie clamat? *Nolo mor-
 „tem peccatoris, sed ut convertatur,
 „& vivat*: Memor esto confessio
 „Publicani, vel conversio Latronia
 „in Cruce pendentis. Audi, inquit,
 „Dominum dicentem: *Si offers mu-
 „nus tuum ad Altare, & ibi reco-
 „datus fueris, quia frater tuus habet
 „aliquid adversum te, relinque munus
 „tuum ante Altare, & vade prius re-
 „conciliari fratri tuo*. Non dixit:
 „si tu habes adversum fratrem tuum,
 „sed si frater tuus habet aliquid
 „adversum te, quia tunc nobis a
 „Domino debita dimittuntur, cum
 „nos proximis universa mala dene-
 „gamus. Et semper omnino provi-
 „dendum est, si vult pleniter di-
 „mittere, & satisfacere omnibus,
 „non solum cui ille, sed qui
 „sibi deliquit, aut non, quia de
 „talibus scriptum est: *Iuga bonum
 „emi quinque: Uxorem duci: Villam
 „emi, rogo te, habe me excusatum*.
 „Humilitas verò sonat in voce,
 „Superbia in actione. Et sicut non
 „proficat vulceri medicamentum, si
 „adhuc ferrum in eo est, ita nihil
 „proficat abstinentia illius, cuius a-
 „dhuc dolus in mente, vel in visu
 „manet, aut in pectore. Qui verò
 „poenitentiam sciunt Jesu & fle-

tu, in orationibus, & eleemofynis, perpetrata iterum non committant; quia Deus dicit: *Malum cogitavi; ignovi. Malum fecisti; ignovi. Perseverare in malum non ignosco. Ideo iudica districlum iudicium secundum Canonem, ut ceteri timorem habeant.* Ecce, frater, talia sunt praecepta divina. Si haec omnia, quae in paucis tibi retuli verbis, juxta tuam possibilitatem, Domino adjuvante, impleveris, in veritate dico tibi, poenitentiam poteris accipere: & si eam utiliter custodieris, in perpetuum eris salvandum, & cum Christo sine fine in caelestia patria regnaturus. Nam si est, quod iterum ad pristinum peccatum reverteris fueris, sicut canis, qui revertitur ad proprium vomitum, quia poenitentia non tantum verbo agenda est, sed satisfactio. Cito enim corrigitur culpa, quae cito cognoscitur; tardius autem sanatur vulnus, quae putrescentibus membris longo tempore adhibetur. Qui peccat, & cito corrigitur, continuo reviviscit; nam qui consuetudinem facit peccandi, jam sepultus est. Secundum modum culpae exhibenda est poenitentiae magnitudo. Murmurare verò in flagellis Dei, peccator homo non debet, quia maxime per hoc emendatur. Ex tribus enim causis accidit, idest ex peccato, ex temptatione, ex intemperantia passionis. Qui flagella sustinet, & contra Deum murmurat, iustitiam iudicantis accusat. Post haec omnia prolata, si videris eum bene conversum, & incestuosa dimittere promittat, & omnia emendare, quod iniuste egit, & perseverare in bonis actibus, & omnia sacra Scriptura

Tom. XIV.

A „ credere, vel resurgere in die Judicii, & recipere bonum, sive malum, quod egit, dic illi: Certe irritum est illi poenitentiam accipere, & sine dubio frustra venit ad poenitentiam, qui semetipsum abnegare non vult, dicente Domino: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum: tollat Crucem suam, & sequatur me.* Crux quippe tollere, semetipsum abnegare, Dominumque sequere est, quisquis terrenis desideriis, vanisque cupiditatibus implicatus, atque nefandis operibus deditus, abrenuntiaverit, mens de terrenis ad caelestia erexit, & de vanis cupiditatibus elemosinarum largitione indigentibus copiam tribuerit, & de nequissimis operibus fructum bonae operationis, prout vires suppetunt, per veram confessionem, lacrimarumque irrigationem de praeteritis delictis sedula lamentatione Creatori suo effuderit, & ad eosdem mores non omnino respexerit, procul dubio se ille, quod olim fuit, negare non desinit. Ille, qui talia egerit, omnino crucem suam tollit, semetipsum quod fuit negatum remittit, aeternamque vitae Christum sequi non diffidit, at aeternam vitam pervenire poterit, eo Domino praestante, qui super uno peccatore converso plus gaudet, quam supra nonaginta novem iustis, quibus non est opus poenitentia, qui vivit & regnat in Saecula Saeculorum. Amen.

D

„ In-

„ Incipit Confessio, qualiter con-
 „ fiteri debet homo peccata sua
 „ Deo & Sacerdoti.

„ **C**onfiteor tibi, Domine Pater
 „ caeli & terrae, coram hoc
 „ sancto Altario tuo, & istius loci
 „ Reliquias, & coram hoc Sacerdo-
 „ te tuo, omnia peccata mea, quic-
 „ quid Dei pietas mihi ad memo-
 „ riam reduxit, vel quaecumque fe-
 „ ci ab infantia mea sive in cogita-
 „ tionibus, sive in mala voluntate,
 „ seu opere, sive de omnibus pecca-
 „ tis, quae feci contra tuam volunta-
 „ tem, & leges Christianas, & contra
 „ sanctam Regulam, & contra om-
 „ nia praecepta divina. Confiteor
 „ omnia cordis & corporis mei vi-
 „ tia. Peccavi per superbiam & elat-
 „ tionem, per avaritiam & detra-
 „ ctionem, & quia falsitate loquu-
 „ tus sum. Peccavi & juravi & per-
 „ juravi. Peccavi per verba visum
 „ moventia, & per multa verba oriosa
 „ vel vana. Peccavi, quod die Domi-
 „ nico in Ecclesia loquutus sum vana
 „ verba, & Quadragesimae vel indicto
 „ & communi jejunio violavi, & for-
 „ nicavi. Peccavi per fraudem, &
 „ furtum, & turpilium, & scur-
 „ rilitatem, & proterve egi. Peccavi
 „ per adulterium & fornicationem, &
 „ omne scelus, vel omni nefas, tur-
 „ pissimas & sordidas cogitationes
 „ & operationes & pollutiones, sicut
 „ equus & mulus, quibus non est
 „ intellectus. Miser ego infelix pec-
 „ cator peccavi per concupiscentiam
 „ mulierum, & Moechatus sum eas
 „ in corde meo, & in corpore. Pec-
 „ cavi per illusionem nocturnam, &
 „ pollutus & sordibus introivi in
 „ Sanctam Ecclesiam miser ego, &
 „ praesumpti ad Altare accedere,

A „ quod dignus non sum, quod cum
 „ sordidas cogitationes & opere assiste-
 „ bam ibi, & discordia cum Fratri-
 „ bus habebam. Peccavi per gulam
 „ & crapulam & ebrietatem usque
 „ ad vomitum. Peccavi per homici-
 „ dium & detractionem, per acci-
 „ diam & otiositatem, somnolen-
 „ tiam, pigritiam, jactantiam cordis
 „ & corporis mei. Peccavi, quod
 „ inobediens fui Pontifici meo, vel
 „ ceteris fratribus meis, & humili-
 „ tatem non habui. Sine causa ira-
 „ tus sum adversus fratres meos, &
 „ deformavi, & despei eos, & di-
 „ xi *Racha*, vel *fatuo*: etiam provo-
 „ cavi eos ad iram, & scandalizavi
 „ unum de pusillis. Peccavi & frau-
 „ davi res Ecclesiae, vel Domino
 „ meo, vel proximi mei. Habui
 „ concupiscentiam hujus Mundi, &
 „ plus quaesivi placere hominibus
 „ quam Deo. Peccavi, quia sicut
 „ hypocrita vel idiota egi. Contri-
 „ stavi hominem, & pignus abstuli
 „ hominibus, & non cum reddidi,
 „ & quod nolui mihi fieri, alteri
 „ feci. Malum pro malo reddidi,
 „ etiam malum pro bono. Pacem
 „ falsam dedi cum Fratribus, & in
 „ corde dolo tenebam. Miser ego
 „ peccavi, quia dilectionem Dei &
 „ proximi vel caritatem cum fratri-
 „ bus meis non habui. Peccavi
 „ quia multos homines feci jurare
 „ & perjurare, sciente me, & occisi
 „ eos in anima & corpore. Peccavi
 „ nimis conspectu Dei. Dissipavi
 „ substantia mea cum meretricibus
 „ vivendo luxuriose. Peccavi, quia
 „ invidia, & odio habui adversus
 „ fratres meos, & accusavi eos, &
 „ dixi super eos falsum testimonium.
 „ Peccavi, quia loquutus sum cum
 „ proximo meo, & occultas insidias
 „ ei posui, & circumveni hominem
 „ „ in

„ in negotio, vel in pensa, & men-
 „ sura duplici. Peccavi, quia simu-
 „ lavi me esse iustum propter cupi-
 „ ditatem & vanam gloriam, ut ho-
 „ minibus placerem, cum essem mi-
 „ ser, & Peccator nimis. Peccavi,
 „ quia gaudium habui super interitum
 „ inimicis meis, & adversus
 „ filios matris meae posui scandalum.
 „ Paravi foveam, seminaui discordiam
 „ & rixas vel zizania inter
 „ fratres, & scisma misi inter eos
 „ per contentiones, animositates, &
 „ murmurationes, per discensiones,
 „ & suffurationes, inflationes & se-
 „ ditiones, per amaritudinem, indi-
 „ gnationem, & iram, & elatorem
 „ atque blasphemiam. Peccavi, quia
 „ iniuste iudicavi hominem, vel etiam
 „ condemnavi, sive flagellavi
 „ sine causa per ira & vana gloria.
 „ Peccavi, quia propter cupiditatem
 „ & vanitatem huius Saeculi
 „ iuravi, & honorem Sacerdoti prae-
 „ sumpsi accipere, cum dignus non
 „ essem miser ego. Et perjuravi,
 „ quia minime implevi, quod promisi,
 „ & opus Dei negligenter feci.
 „ Circa Altaria vel Sacrificia
 „ omnem negligentiam habui. Corpus
 „ & Sanguinem Domini indigne
 „ sumpsi; etiam per ebrietatem re-
 „ jeci eum, & gravioribus culpa
 „ commisi miser ego. Peccavi per
 „ rixas, per vana gloria, & per iram
 „ maledixi homines: etiam blasphemavi
 „ eos, & peccare feci, quia
 „ malis meis exemplis vel suasionibus
 „ multae animae perierunt; miser
 „ ego peccavi per delectationes
 „ pessimas, per somnia vana, per
 „ auguria, & divinationes. Similiter
 „ voluntarie & delectabiliter peccavi
 „ in visu, auditu, gustu, odoratu,
 „ & tactu. Peccavi etiam
 „ in lege Dei, & in cogitationibus,

A „ in verbis, in factis, in operibus,
 „ in vagatione mentis, in ira, in
 „ potu & in cibo, atque in negli-
 „ gentiis multis. Ego confiteor, quia
 „ in sancta Dei Ecclesia multa mala
 „ cogitavi & perpetravi; inordinate
 „ & superbe steti & sedi, jaci,
 „ cui, aspexi, perrexi, osculavi,
 „ consensi, tetigi, intravi, exivi.
 B „ Similiter in omnibus locis, ubi-
 „ cumque voluptas corporis mei me
 „ perduxit, perseveravi. Feci cantica
 „ turpia, & inepta protuli carmina.
 „ Osculo nefando pollutus sum. Sa-
 „ cramentum super sancto Altare &
 „ sanctas Reliquias, vel in benedicta
 „ Cruce iuravi, & verba perjurii,
 „ & mendacia protuli. Per sanctum
 C „ Dei nomen, & Christi Evangelium,
 „ vel Sanctorum nomina ac
 „ corpora iuravi miser ego. Confiteor
 „ ego, quia multum peccavi, &
 „ multa mala cogitavi & perpetravi
 „ ubique, & cum mala voluntate
 „ consilia mala dedi contra Dei
 „ praeceptum, & Dei voluntatem.
 „ Patrem meum & matrem meam,
 D „ fratres, & sorores, patruos & am-
 „ mitas, sive omnibus parentibus
 „ meis, secundum Dei praeceptum
 „ & voluntatem, honoris obsequium
 „ non exhibui, nec in necessitatibus
 „ eorum, prout potui, praefui. Omnes
 „ Christianos, sicut Deus praecepit,
 „ non dilexi. Dominica die, &
 „ sollempnitates Sanctorum non
 „ digne nec Deo acceptabile duxi,
 „ & ad nescientibus non annuntiavi.
 „ Decimas bonorum meorum non
 „ reddidi. Latrocinium & furtum
 „ abscondi, & commedi, & abscondentem
 „ consensi. Infirmos, & in carcere
 „ positos non visitavi, nudos
 „ non operui, hospites propter Do-
 „ minum non suscepi, nec pedes eorum
 „ lavi; esurientes & sitientes

„ non refici; dolentes & fientes non
 „ conſolavi; inter ſe diſcordantes,
 „ ſive parentes meos vel alios Chri-
 „ ſtianos rixantes vidi, plus ad irā
 „ cundiam, quā ad pacem provo-
 „ cavi. miſer ego. De his ſupradi-
 „ ctis malis & de aliis innumerabi-
 „ libus delictis & peccatis meis,
 „ quod ego miſer & inſelix ab in-
 „ ſantia uſque hodie commiſi, &
 „ minime recordare poſſum, Deo &
 „ omnibus Sanctis ejus conſeſſus ſum,
 „ & tibi Dei Miſſo. Unde te de-
 „ precor, ut intercedas pro me ad
 „ Redemptorem Dominum noſtrum
 „ Jeſum Chriſtum, & judices me
 „ ſecundum quod tibi viſum fuerit,
 „ ut veniam inveniri merear per
 „ eum, qui vivit & regnat Deus,
 „ per omnia ſaecula ſaeculorum.
 „ Amen.

„ Iterum verò interroget eum Sa-
 „ cerdos ita: Dic mihi, frater, ſpe-
 „ cialiter opera tua, quae feciſti aut
 „ cogitaſti. Peccaſti in cogitatione
 „ aut in verbo, vel in opere? Jura-
 „ ſti ſupra Evangelia, aut ſuper Al-
 „ tare? Si perjuraſti, X. Annos peni-
 „ teas. Juraſti in manu Sacerdotis,
 „ aut alterius hominis manu, aut in
 „ Cruce conſecrata? Si juraſti &
 „ mentitus es, III. Annos peniteas.
 „ Maledixiſti hominem per iram?
 „ Habuiſti invidiam? Fuisti detrac-
 „ tioſus? Dixiſti ocioſa verba? VII.
 „ Diebus peniteas. Habuiſti odium
 „ vel iram? Tandiū cum pane &
 „ aqua vivas. Habuiſti concuſcen-
 „ tia gulae? Cogitaſti forde? Con-
 „ cupiſti aliquid, quod non debui-
 „ ſti? Peccaſti voluptuoſe delecta-
 „ tione? Fuisti aſper pauperibus?
 „ Neglexiſti viſitare Chriſtum in car-
 „ cere, vel inſirmos, & excipere
 „ peregrinum in domum tuam? Ne-
 „ glexiſti reducere diſcordes ad con-

A „ cordiam integro animo? Manduca-
 „ ri jejuniū diebus ante horam?
 „ Fuisti occupatus ocioſis fabulis,
 „ ſans in Eccleſiam lectionem divi-
 „ nam audientes? Cogitaſti aliquid
 „ pſallendo vel orando aliud quā
 „ oportebat? Fuisti locutus luxurio-
 „ ſa, vel detractioſa verba? VII.
 „ Diebus peniteas. Fuisti ſacrilegus,
 „ aut maleſicus? VII. Annis peni-
 „ teas, tribus in pane & aqua. Fe-
 „ ciſti furtum? Ut ſupra peniteas.
 „ Fornicaſti? Feciſti adulterium cum
 „ muliere aliena, aut cum Virgine,
 „ aut Sanctimoniales? VII. Annos
 „ peniteas, tres in pane & aqua.
 „ Aut jumento, vel aliis animalibus?
 „ XV. Annos peniteas. Feciſti
 „ homicidium? VII. Annos peniteas
 „ tres in pane & aqua. Fuisti rap-
 „ tor? Dixiſti falſum teſtimonium?
 „ Ut ſupra peniteas. Coinquiſti
 „ te in membris tuis malis? Coin-
 „ quiſti in concupiſcentia oculo-
 „ rum fantaſmatum, tangendo per
 „ mala delectatione? XL. diebus peni-
 „ teas. Vidiſti voluntarie, quod li-
 „ citum non fuit videre? aut audi-
 „ ſti delectabiliter, quod non debui-
 „ ſti? Fuisti locutus, quod licitum
 „ non fuit, aut tacuiſti hoc, quod
 „ loquere debuisti? Fuisti manibus
 „ tuis operatus hoc quod non lici-
 „ tum fuit? Ambulaſti, ubi licitum
 „ non fuit? Praeteriſti hoc, quod
 „ praeceptum fuit? Cogitaſti, aut
 „ locutus fuiſti, quando voluiſti, aut
 „ noluiſti? Sciens aut neſciens fuiſti
 „ operatus contra voluntatem Dei?
 „ Quomodo conſervaſti patrem, aut
 „ matrem, & eumpatrem vel com-
 „ matrem, ſeu filios tuos in Chri-
 „ ſto? Quomodo conſervaſti te Die
 „ Dominico: aut alia feſta Sancto-
 „ rum? Si neglegiſti, VII. Diebus
 „ peniteas. Accepiſti Communionem

„ ſan-

sanctam? Conservasti eam? Si vomitum fecisti ex ea propter ebrietatem, XL. Dies peniteas. Si propter infirmitatem, VII. Diebus peniteas. Si canis eam fumsit, Annum peniteas. Conservasti penitentiam, quam antea habuisti? Si neglexisti super inopicionibus, emendetur. Super impositionem addere jejunium de hora tertia in sexta, de sexta in nonam, de nona in vesprium. In iudicio iudicasti iuste ac iniuste? Sicut iudicasti, ita es iudicandus a Domino. Fecisti vomitum per ebrietatem? XV. dies peniteas. Concupisti fornicare, & non potuisti? I. Annum peniteas. Osculasti inlecebrosum osculum? VII. Dies peniteas. Fuisti in somno pollutus? I. Diem peniteas, aut XXX. Psalmos cantes. Nupisti cum uxore tua retro? XL. Dies peniteas. Coluisti idola vel incantaciones, aut divinationes, vel sortes? VII. Annos peniteas, aut V. vel III. Consensisti homicidium? Si factum fuit, VI. Annos peniteas; & si non factum fuerit, III. Furasti cibum? XL. Dies peniteas. Percussisti hominem per iram? Efudisti sanguinem? XL. Dies peniteas. Tulisti usuras? I. Annum peniteas, dimidium in pane & aqua.

De Mulieribus. Mulier fornicasti? necasti partum conceptum? X. Annos peniteas. Es adultera? VII. Annos peniteas. Coinquinasti te ipsam? III. Annos peniteas. Consensisti duobus Fratribus? Usque ad mortem peniteas, & in finem vitæ accipias Corpus Domini. Posuisti filium tuum super lectum, aut fornacem per sanitatem? VII. Annos peniteas. Oppressisti filium tuum dormientem? III. Annos peniteas.

A „ De Presbyteris. Presbyter, accepisti uxorem? Deponatur. Perpetrasti adulterium? Amplius pelli debet, & ad penitentiam redigi, vel X. Annos in pane & aqua peniteat. Diaconus VII. tres in pane & aqua. Subdiaconus V. duos in pane & aqua.

B „ Confessio peracta, imponat ei Sacerdos jejunium, secundum quod melius fuerat, quia ipsius arbitrio consistit modus penitentiae. Indico vero jejunio iterum prosternatur ante sanctum Altare, usque in finem Psalmi, & *Kirie eleison*, & *Pater noster*.

C „ Isti dies absoluti sunt, quibus divinum audire officium debemus. Omnes dies Dominici. Natale Domini cum aliis tribus diebus, idest Sancti Stephani, & Sancti Johannis Evangelistae, & Sanctorum Martyrum Innocentorum. Octava Domini. Piphanis Domini. Purificatio Sanctae Mariae. Totas Albas. Ascensio Domini. Festivitas duodecim Apostolorum. Nativitas Sancti Johannis Baptistae. Assumptio Sanctae Mariae. Missa Sancti Laurentii. Dedicatio Sancti Michaelis. Missa sancti Martini, vel illorum Sanctorum, Corpora (quorum) infra ista Provincia requiescunt.

D „ Post hanc ammonitionem faciat penitens Confessionem; *Ego miser agnosco me peccatorem. Ego volo Deo confiteri, & coram hoc sancto Altario, & istius leci Reliquiis, & tibi Sacerdote. Postquam ergo de his huiusmodi confessus fuerit, projiciat se penitens in terra ante Altare coram Sacerdote, & dicat: Ego confiteor, Domine pater caeli & terrae coram hoc sancto Altario tuo in pura & vera confessione, ac bona*

E „ volum.

voluntate ad emendandum. Sed tu
Deus, quia dixisti; nolo mortem
peccatoris, sed ut convertatur &
vivat. Misere mei, & remitte ac
dele omnia peccata mea praeterita,
praesentia; daque mihi fortitudinem
de futuris, ut ad ista ulterius non
revertar: facque mihi secundum tuam
clementiam, & perduc me ad vitam
aeternam. Amen. Et dicat Sacer-
dos: Misereatur tui omnipotens
Deus, & dimittat tibi omnia pecca-
ta tua, & liberet te in omni opere
bono, & perducat te in vitam ae-
ternam. Amen.

Capitula. Saluum fac servum
tuum; Deus meus sperantes. Ab
oculis meis munda me, Domine;
& ab alienis parte servo tuo: Do-
mine, non secundum peccata no-
stra faciet nobis, neque secundum
iniquitates nostras: Domine exaudi
orationem meam, & clamor meus ad
te veniat. Deinceps Sacerdos stans,
qui se inter Deum & hominem
mediatorem discernit, ante conspe-
ctum divinae majestatis cum ge-
mitu postulat dicens Orationes:
Preveniat hunc famulum tuum, quae-
sumus, Domine, misericordia tua,
& omnes iniquitates celeri indul-
gentia largiatur: per Dominum &c.
Alia: Omnipotens sempiternus Deus,
consistens tibi huic famulo tuo pro
tua pietate peccata relaxa, ut
non plus ei noceat conscientiae reatus
ad poenam, quam indulgentia tuae
pietatis adveniat Per &c. Alia: In-
clina, Domine, aurem tuam ad me,
& exaudi me. Respice de Coelo,
Christe, super famulum tuum istum,
& porrige manum tuam super ipsum,
& benedic corpus & animam ejus,
ut in consortio Sanctorum accipiat
benedictionem coelestem, lumen ange-
lico Spiritum Sanctum Paracletum;

A qui ex aqua & Spiritu Sancto est
renatus, qui precioso Sanguine tuo
in terra est comparatus, qui signum
tuum, Christe, in fronte accepit,
suum esse concedas in die Judicii;
& quem precioso Sanguine redemisti,
in tuo Regno jubeas adjuvari intrai-
tum habendi, sicut benedixisti Pa-
triarchas & Prophetas & Apostolos
B & Martyres, Confessores & Virgi-
nes, Sacerdotes atque omnes Sanctos.
Sic benedicere digneris, Domine,
famulum tuum istum, qui in nomine
tuo in conspectu clementiae tuae be-
nedictionem & veniam pro peccatis
suis postulat. Et sicut liberaisti eres
pueros de camino ignis ardentis, sic
liberare digneris, Domine, famulum
C tuum istum de Inferno & de potesta-
te Diaboli, & de terrena cupidita-
te, & de variis languoribus. Cul-
pas ejus percas. Peccata remittas;
ut mundus & immaculatus in die
judicii ipsum recipias, sicut recepisti
Eliam & Enoc justos in Regno cae-
lorum. Alia: Benedicat tibi Domi-
nus, qui te creavit in carne. Sa-
vet te Dei Filius, qui pro te pas-
sus est in Cruce. Illuminet te Deus
Spiritus Sanctus, qui in te effusus est
in Baptismo. Sanet te Sancta Trini-
tas & Unitas excelsa cum omni sa-
nitate perpetua. Corpus tuum custo-
diat. Animam tuam salvet. Cor
tuum irradiet. Sensum dirigat, &
ad supernam gloriam perducatur. Om-
nes Sancti Angeli & Archangeli,
E Patriarchae & Prophetae, Apostoli
& Martyres, Confessores & Virgi-
nes intercedant pro te ad Dominum
nostrum Jesum Christum & omnes
benedictiones, quae scriptae sunt in
novo Testamento, in te descendant,
neque defendant; ut hic habeas cen-
tuplum, & in futura vitam aeter-
nam possideas. Ab omni dolore &
ab

ab

ab omni tribulatione te eripiat Christus Filius Dei, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in saecula saeculorum. Amen.

Item Oratio impositionis. Domine sancte Pater, omnipotens eterne Deus, qui per Jesum Christum filium tuum Dominum nostrum vulnera nostra curare dignatus es, te supplices rogamus ac petimus nos tui Sacerdotes, ut ad precibus nostris aures tuae pietatis inclinare digneris, & ad penitentis confessionem movearis: remittasque omnia crimina & peccata universa, condonesque huic famulo tuo, Domine, pro supplicationibus veniam, pro merore leticiam, pro morte vitam: at qui ad te tantam spem caelesti apicis devolutus est, & de tuae misericordiae confidens ad bonum pacis premiis tuis, atque caelestia Regna, te protegente pervenire mereatur ad vitam aeternam.

Per &c. Item commendatio: Commendamus tibi, Domine, in vitam praesentem, at ab omni malo eum eripias, & intercedente beato Petro Apostolo tuo, ad vitam perducas aeternam. Per &c. Alia: Intercedente pro nobis beata & gloriosa semperque Virgine Dei genitrice Maria, & beato Petro Principe Apostolorum, qui habet potestatem ligandi atque solvendi, ipse te absolvat, & libere ab omnibus peccatis tuis. Qui vivit &c. Postea vero absolvat eum, ita dicens: Tu, qui es nostri mysteriorum vinculo alligatus, si forte tibi contigerit, me absente, in aqua seu itinere, vel in quocumque loco, ut ab hoc Saeculo migrare cogaris, quam nostrae est potestati absolutus & reconciliatus sis a nobis & a Domino Deo, ejusdemque misericordiae commendatus; & ab omni penitentiae excommunicationis vinculo absolutus, ut

placide ac tranquille ad lucem eternam transire valeas. Quod ipse praestare dignetur, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat per omnia Saecula Saeculorum. Amen. Item alia Oratio ad absolutionem:

Ab omnibus judiciis, quae tibi pro peccatis tuis debentur, secundum magnam misericordiam suam omnipotens Dominas te absolvat & parcat & remittat ac deleat omnia peccata tua, & perdat, atque introducat te in vitam eternam. Amen. Item alia Oratio ad absolutionem: Adesto, Domine, supplicationibus nostris, & me etiam misericordia tua primus indigeo, clementer exaudi, ut quem non electione meritis, & dono gratiae tuae constitui operis

hujus ministerium, da fiduciam tui muneris exequendi, & ipse in nostro ministerio, quod tuae pietatis est operare. Per &c. Alia: Praesla, quesumus, Domine, famulo tuo dignum penitentiae fructum, ut Ecclesiae tuae Sanctae, a cujus integritate deviaras peccando, amissorum reddatur innoxius veniam consequendo Per &c. Alia: Deus qui humani generis benignissime reformator, qui hominem invidia Diaboli ab eternitate de relictum, unici Filii tui sanguine redemisti, vivifica hunc famulum tuum, quem tibi nullatenus mori desideras, & qui non derelinquis devium, assume correptum. Moveant pietatem tuam, quaesumus, Domine, hujus famuli tui lacrimosa suspiria. Tu ejus medere vulneribus. Tu jacente manum porrige salutarem, ne Ecclesia tua aliqua sui corporis vacuetur, ne grex tuus detrimentum sustineat, ne de familiae tuae dampno inimicas exultet, ne venatam lavacro salutari mors secunda possideat.

Tibi ergo, Domine, supplices preces, tibi

„ tibi fletum cordis effunditur. Tu
 „ parce confienti, ut sis in hac mor-
 „ talitate peccata tua te adjuvante de-
 „ flect, qualiter in tremendi iudicii
 „ die sententiam dampnationis aeternae
 „ evadat, & nesciat, quod intret in
 „ tenebris, quod stridet in flammis;
 „ atque ab erroris via ad iter reversus
 „ iustitiae, nequaquam ultra vulneribus
 „ saucietur. Sed integrum sit ei atque
 „ perpetuum, & quod gloria tua con-
 „ tulit, & quod misericordia refor-
 „ mavit Per &c. Alia: Omnipotens
 „ & misericors Deus, qui peccatorum
 „ indulgentiam in confessione celeri po-
 „ suisti, succurre lapsis, miserere con-
 „ fessis; & famulum tuum, quem deli-
 „ ctorum catena constringit, magnitudo
 „ tuae pietatis absolvas. Per &c.
 „ Reconciliatio penitentis ad mor-
 „ tem. O sanctus, misericors Deus
 „ clemens, qui secundum miserationum
 „ tuarum peccata penitentium deles, &
 „ preteritorum criminum culpas veniam
 „ remissiones evacas, respice super
 „ hunc famulum tuum, & remissione
 „ sibi omnium peccatorum suorum toto
 „ cordis confessione poscente deprecatus
 „ exaudi. Renova in eum, piissime Pa-
 „ ter, quicquid diabolica fraude vio-
 „ latum est, & in unitate Ecclesiae
 „ tuae membrorum perfectam remissio-
 „ nem restitue. Miserere gemitum, mi-
 „ serere lacrimarum, & non habentem
 „ fiduciam nisi in tua misericordia, ad
 „ sacramentum reconciliationis admitte.
 „ Per &c. Alia: Magistatem tuam,
 „ Domine, supplices deprecamur, ut
 „ huic famulo tuo longo squalore peni-
 „ tentiae macerato, miserationis tuae
 „ veniam largire digneris, ut nuptia-
 „ li veste receptus ad regalem mensam,
 „ unde electus fuerat, mereat introi-
 „ re. Per &c.

„ Incipiunt Letaniae super
 „ Poenitentem.

„ **K** yrie eleyson.
 „ Christe eleyson.
 „ Christe audi nos.
 „ Exaudi Deus voces nostras.
 „ Exaudi Christe, miserere nobis.
 „ Exaudi Deus orationem Populi tui.
 „ Sancte Sanctorum Deus, miserere
 „ nobis.
 „ Deus Angelorum, miserere nobis.
 „ Deus Archangelorum, miserere no-
 „ bis.
 „ Deus Innocentium, miserere nobis.
 „ Deus Patriarcharum, miserere no-
 „ bis.
 „ Deus Prophetarum, miserere no-
 „ bis.
 „ Deus Apostolorum, miserere nobis.
 „ Deus Evangelistarum, miserere no-
 „ bis.
 „ Deus Levitarum, miserere nobis.
 „ Deus Doctorum, miserere nobis.
 „ Deus Sacerdotum, miserere nobis.
 „ Deus Confessorum, miserere nobis.
 „ Deus Martyrum, miserere nobis.
 „ Deus Monachorum, miserere nobis.
 „ Deus Virginum, miserere nobis.
 „ Deus Viduarum, miserere nobis.
 „ Deus omnium Sanctorum, misere-
 „ re nobis.
 „ Deus unus & incomprehensibilis,
 „ miserere nobis.
 „ Deus laudabilis & honorabilis,
 „ miserere nobis.
 „ Deus sapiens & potens, miserere
 „ nobis.
 „ Deus magnus & benignus, misere-
 „ re nobis.
 „ Deus altissimus & magnificus, mi-
 „ serere nobis.
 „ Deus vivus & verus, miserere nobis.
 „ Deus sanctus & speciosus, misere-
 „ re nobis.

„ Deus

„Equi terribilis & fortis, miserere
 „nobis.
 „Deus fidelis & pius, miserere no-
 „bis,
 „Deus sapiens & clemens, miserere
 „nobis.
 „Deus iustus & rectus, miserere no-
 „bis.
 „Deus Pater & Filius & Spiritus
 „Sanctus, miserere nobis.
 „Deus omnium Te timentium, mi-
 „serere nobis.
 „Deus omnium in Te confidentium,
 „miserere nobis.
 „Deus omnium ad Te clamantium,
 „miserere nobis.
 „Deus omnium in Te sperantium,
 „miserere nobis.
 „Deus omnium Te laudantium,
 „miserere nobis.
 „Deus omnium Te benedicentium,
 „miserere nobis.
 „Deus omnium exauditor, misere-
 „re nobis.
 „Omnes Sancti intercedite pro no-
 „bis.
 „Kyrie eleyson.
 „Christe eleyson.
 „Kyrie eleyson.

„Deinde dicat Sacerdos hanc O-
 „rationem: Domine Sancte Pater om-
 „nipotens aeternae Deus, qui per Je-
 „sum Christum Filium tuum Dominum
 „nostrum vulnera nostra curare digna-
 „tus es: Te supplices rogo aut ro-
 „gamus, & peto, aut petimus, ut
 „ego tuus humilis Sacerdos, aut
 „nos tui humiles Sacerdotes, ut
 „precibus meis aut nostris aures pie-
 „tatis tuae accomodes, & peccata uni-
 „versa condones, desine huic famulo
 „tuo, aut his famulis tuis (illis),
 „Domine, pro suppliciis veniam, pro
 „merore leticiam, pro morte vitam;
 „ut quia spe coelestis aspectus devolutus,
 Tom. XII.

A „aut devoluti es, de tua miseratione
 „ne confidens, aut confidentes, tua
 „opitulatione salvatus aut salvati per-
 „venire mereatur, aut mereantur ad
 „vitam aeternam. Per &c. Psalmus:
 „Domine ne in furore tuo, primus,
 „cum Gloria Patri. Kyrie eleyson.
 „Sequitur Oratio: Precor, Domine,
 „clementiae & misericordiae tuae ma-
 „jestatem, ut famulo tuo, aut famu-
 „lis tuis (illis) peccata & facinora
 „sua confitenti, aut confitentibus
 „veniam concedere digneris, & praer-
 „torum criminum culpas indulgeas,
 „qui humeris tuis ovem perditam re-
 „duxisti ad caulas, qui Publicani
 „precibus & confessione placatus es.
 „Tu etiam Domine famulo tuo, aut
 „famulis tuis (illis) placare. Te
 „hujus precibus benignus aspira, ut in
 „confessione placabilis permaneat. Fle-
 „tus ejus & peticio perpetuum ele-
 „mentiam tuam celeriter exoret, san-
 „disque Altaribus, & Sacramentis re-
 „stitutus spei rursus aeternae gloriae
 „mancipetur. Per &c. Psalmus: Do-
 „mine, ne in furore tuo, secundus,
 „cum Gloria; Kyrie eleyson. Oratio:
 „Deus pietatis, Deus pacis indulgen-
 „tiae omnium delictorum, qui non vis
 „mortem peccatoris, sed ut converta-
 „tur & vivat. Tu nosti, quia non
 „justificabitur omnis homo vivens; &
 „quia dignatus es dicere: Converti-
 „mini ad me, & qua hora conversi
 „ingemueritis, salvi eritis; pietatem
 „tuam supplices exoramus, ut hujus
 „famuli tui (illis) confessionem &
 „satisfactionem acceptare digneris; de-
 „sque illi gratiam misericordiae tuae,
 „& praesentia ei indulgentiam omnium
 „delictorum solum, ut te dote ad
 „Regna Coelestia redire mereatur.
 „Per &c. Psalmus: Miserere mei
 „Deus secundum magnam, usque in-
 „quitates meas dele, cum Gloria Pa-
 E „tri.

tri. Kyrie eleison. Oratio: Domine
 Deus noster, qui ostensione nostra non
 vinceris, sed satisfactione placaris,
 respice, quae sumus, super hunc sa-
 mulum tuum (illum) qui se tibi
 peccasse graviter constituit. Tuum
 enim est absolutionem criminum dare,
 & veniam relaxare peccantibus; qui
 dixisti te poenitentiam malle, quam
 mortem. Concede ergo huic famulo
 tuo (illi), Domine, ut tibi poeni-
 tentiae excubiis celebret, & correptis
 alibus suis toto protinus munimine,
 ad gaudia Patriae Coelestis valeat
 pervenire. Per &c. Psalmus: Mi-
 serere mei Deus, miserere mei, qu-
 niam in te confidit; cum Gloria;
 Kyrie eleison. Oratio: Omnipotens
 sempiternus Deus, confitenti huic sa-
 mulo tuo (illi) pro tua
 peccata relaxa, ut non plus ei no-
 ceat conscientiae reatus ad poenam,
 quam indulgentiae tuae pietatis ad
 veniam. Per &c. Psalmus: Deus in
 adiutorium meum, cum Gloria; Ky-
 rie eleison. Oratio: Deus iustorum
 gloria, & misericordia peccatorum,
 da huic famulo tuo (illi) plenam
 indulgentiam veniam, & poenitentiae
 locum exoratus indulge, ut qui prae-
 terita peccata deplorat, futura mala
 non sentiat, neque iam lugenda com-
 mittat. Dimitte ei, Domine, omnia
 crimina, & in finitibus eum iustitiae
 placatus relaxa, ut securus mereat-
 ur deinceps intra tuos benemeritos
 currere, & ad pacis aeternae pra-
 mium pervenire. Per &c. Psalmus:
 Benedic, anima mea, Domino, &
 omnia, quae intra, usque renova-
 bitur ut aquila, eum Gloria Patri;
 Kyrie eleison.

Jam animadvertit Lector, quod in
 Italia reconciliarentur olim Poeni-
 tentes, & qualis Redemptio salutarium
 poenarum in usu foret. In Galinensi

Poenitentiali, per Morinum edito,
 nihil aliud scriptum est, nisi hoc
 breve monitum: Cui non potes im-
 ponere Jejunium, impone Eleemosynam &
 Orationem. Eleemosynae autem nomi-
 ne significabatur omnium frequentis-
 simus modus redimendi peccata. Cui-
 nam verò tribueretur plerumque ejus-
 modi Eleemosyna, & quanta esset
 tribuenda, habes e Poenitentiali no-
 stro, cujus verba repetere heic opus
 est, videlicet: Si quis fortè non po-
 tuerit jejunare, & habuerit (supple
 facultates) inde dare ad redimendum
 se poterit. Si dices fuerit, pro uno
 Anno det Solidos XXVI. Si verò pau-
 per fuerit, det Solidos III. Neminem
 verò conturbet, quia iussimus dare XXVI.
 Solidos, aut minus, quia facilius est
 diviti dare XXVI. Solidos, quam pau-
 peri dare Solidos III. Attendant nam-
 que unusquisque, cui dare debeat sic
 pro Redemptione capicorum, sive super
 sancto Altari, sive Pauperibus. Parum
 hic Italicorum ritus abludebat ab
 aliorum Populorum usu. Apud Bed-
 dam in Libro de Remediis Pecca-
 tor. itidem legitur: Qui non potest
 sic agere poenitentiam, in primo Anno
 erogat Eleemosynas, Solidos XXIII, pro
 uno Anno; XXII. Solidos pro secundo
 Anno; pro tertio Anno XVIII. Solidos,
 qui sunt LXIII. Solidi. Paria occur-
 runt in Reginonis Libro 2. Cap. 438.
 de Redemptionis pretio: quae etiam
 laudantur a Burchardo Lib. 19. Cap.
 22. Collection. Canonum: Si quis
 fortè non potuerit jejunare, & habue-
 rit unde possit redimere, si dives fue-
 rit, pro septem hebdomadis det Solidos
 XX. Si non habuerit tantum, unde
 dare possit, det Solidos X. Si autem
 multum pauper fuerit, det Solidos III.
 Neminem verò conturbet &c. ut supra.
 Ex Pontificali Anglicano Monasterii
 Gemmeticensis Martenii Poeniten-
 tialium

tialem adfert Tom. 2. de antiquis Eccles. Ritibus, pag. 43. cum Regionis verbis paria tradentem. Idemque occurrit in altero, evulgato per eundem Martene pag. 76. Halitgarius quoque Cameracensis Episcopus circiter Annum Christi DCCCXXV. de *Scrinio Romanae Ecclesiae Poenitentialem Romanam adiunctum* (cujus tamen Auctorem se ignorare fatetur) evulgavit, quem suo Tractatui de Poenitentia in Appendice Morinus adtexuit. Alii Rabanum Maurum celebrem Archiepiscopum, pro Halitgario, Libelli hujus collectorem volunt. Ibi durior multa, ac Redemptionis forma habetur. Nam quod pro uno Anno supra dicitur impendi, idem heic persolvendum injungitur pro septem hebdomadis. Haec ejus verba: *Si quis forte non potuerit jejunare, & habet unde dare ad redimendum, si decet fuerit, pro septem hebdomadibus dec Solidos XX.* Reliqua cum supra memoratis concordia sunt. Itidem inter Leges Ecclesiasticas Edgari Regis Angliae, Tomo 9. Concilior. Editionis Labbeanae, pag. 675. haec habentur: *Quisque poterit unius diei Jejunium unico Denario redimere.* Praeterea Poenitentialis Andegavenfis, publici juris factus ab eodem Morino in Appendic. pag. 36. agit de *Remedio Poenitentis*, & Bedae verba nobis exhibet. Alia id genus exempla mitto. Non erat certe ubique ipsissima redimendi forma: attamen ubique pecunia ad Redemptionem adhiberi potuit, atque consuevit.

In cujus verò beneficium convertenda foret Eleemosyna, sive multa, redimentibus injunctas poenas praescripta, jam dixi, videri mihi, primitus ad hoc lucrum captandum pauperes ante alios fuisse accitos. Ve-

rùm uti Bobienfis supra mox descriptus Poenitentialis docet, Clerici quoque & Monachi ab hujusmodi liberalitate minime se excludendos rati, Ecclesias suas in eo negotio sensim pauperibus conjungere, tum subinde etiam praepondere coeperunt. Vidisti erogandam multam ex eisdem Poenitentialis consilio pro *Redemptione Captivorum, sive sanctis Altari, sive Pauperibus*. Si ad *sanctum Altare* oblatio illa deferebatur, jam intelligis, eandem ad aerarium Ecclesiae accessisse. Similia in aliis quoque locis usurpata fuere. Ita Burcardus Lib. 19. Cap. 76. *Qui in Quadragesima ante Pascha cognoverit uxorem suam, & noluerit abstinere ab ea, uno Anno poeniteat, aut pretium suum, videlicet XXVI. Solidos, ad Ecclesiam tribuat, aut Pauperibus dividat.* Idem in aliis Poenitentialibus constitutum videas. Mirentur certe Lectores antiquae disciplinae rigorem, quae tantum poenae irrogabat usui maritalis thori, recurrente tempore Quadragesimali: sed quando in ipso Theodori Cantuariensis Poenitentiali alia adhuc duriora deprehenderit, mirari desinet; & quod plus est, laudabit mitiorem, ac si ita dicere fas est, hac in re prudentiorem temporum nostrorum disciplinam, atque doctrinam. Ceterum Nicolaus quoque I. Papa in Respons. ad Bulgar. Cap. L. alique veterum non pauci, inter flagitia recensuerunt non abstinere a conjugali opere tempore Quadragesimali, & Dominicis diebus. Dixi, Ecclesias, aequae ac Pauperes, propositas olim fuisse, ut ex Redemptionibus iis emolumentum caperent. Sed minime heic stetit humanorum consiliorum cursus. Praeter Ecclesias sese etiam immiscuerunt *servi Dei* (Clericos & Monachos subintellige)

huic negotio, censentes, sibi quoque peccatorum multas rectissime posse triui. Apud Jacobum Petrum inter Canones Theodoro Cantuariensi adscriptos hunc legimus: *Sed attendat unusquisque, cui dare debeat, sive pro Redemptione Captivorum, sive super sanctum Altare, seu Servis Dei, aut Pauperibus in eleemosynam.* Eadem verba repetita invenias apud Reginonem, Burchardum, Ivonem. Sed haec minime tribuenda Theodoro Cantuariensi, non immerito quisquam contendat, praecunte in hac sententia Johanne Morino. Quod verò a *sancto Altari*, sive ab Ecclesiis, distincti nobis occurrant *Servi Dei*, fortasse non alià de causâ factum. quàm quod sensim in vestus pariter fuerit usus, ut per Missas cantatas injunctis Poenitentibus fieret satis. Adfert Petrus hoc etiam Capitulum, veluti ex eodem Theodoro excerptum, Burchardus quoque, & Ivoni memoratum: *Item qui jejunare non potest, roget Presbyterum, ut Missam causet pro eo, & tunc ipse adsit, & audiat &c.* Audi & Reginonem Lib. 2. Cap. 446. *Cantatio unius Missae potest redimere duodecim dies. Decem Missae quatuor menses. Viginti Missae novem menses &c.* Haec scribe VIII. menses. In Collectione Concilior. Angliae, ad Annum DCCCGLXVII. Poenitentialis Libellus refertur, ubi num. 18. & 19. de Redemptione agitur, ibique legimus: *Potest etiam quisque duodecim mensium jejunium triginta Solidis redimere &c.* Unica etiam Missa potest quis absolvere duodecim dierum jejunium. Et cum triginta Missis potest quis eximere totius anni jejunium &c. En, ut puto, causa, quare sacri Ministri separatim ab Ecclesia adficerentur in consortium emolumenti redundantis e Redemptione poenarum.

A. Ac proinde in Poenitentiali a me supra edito haec produntur: *Qui jejunare non potest, eligat Sacerdotem justum, vel Monachum, qui verus Monachus sit, & secundum Regulam vivat, qui pro se hoc adimpleat, & de suo iusto pretio hoc redimat. Cantatio enim unius Missae specialis potest duodecim dies redimere. Decem Missae tres menses possunt redimere. Viginti Missae octo menses. Triginta Missae duodecim menses possunt redimere.*

Neque ego inficias ierim, quàm Poenitentibus oprio relinqueretur erogandi multas iis praescriptas, sive in refectionem Pauperum, sive in Captivorum redemptionem, si mallet, potiusquam ad augendum Ecclesiarum patrimonium. Verùm non injuriâ suspicari possumus saepe ac saepius eisdem sese accommodasse ad Sacerdotum consilium, quibus peccata constabantur: horum verò crebriora hortamina fuisse, ut in Ecclesiae suae utilitatem pretium Redemptioni constitutum converteretur. Humanæ cupiditatis vires quantae sint, nemo ignorat, nisi qui hominem plane non novit. Hominum verò sacerdotum animus, ut ab illa praeteritis caveat, sitque immunis, optandum quidem est, sed a corrupta nostra omnium natura id non tam facile expectandum. Quod enim Apostolus olim aiebat ad Philippenses Cap. 2. vers. 21. *omnes, quae sua sunt quaerunt, non quae sunt Jesu Christi*, ad omnia tempora spectat, atque ad omne hominum genus. Et sane recogita, si nostris adhuc temporibus eadem disciplina vigeret, iidemque sacrae Poenitentiae Canones in honore forent, ubi de Redemptione poenarum ageretur, simulque de eligendis personis, in quas Eleemosyna illa conferenda foret, quid nos ad Confessiones

fiones excipiendas, aut ad consilium Populi poenitentis adhiberi, facilius ac lubentius suaderemus. Sancti quidem viri ejusmodi temporalia lucra refugiebant; ac proinde Guigo Chartusianus de Sancto Hugone Episcopo Gratianopolitano in ejus Vita num. 20. scripsit: *Non deargentatam convictis vel confitentibus imposuit Poenitentiam.* Verum non omnes Sancti, non omnes a Philargyniâ abhorrentes olim fuisse.

Neque plura addam in re, quam & hominis natura perfecte cognita, & ipsa demum experientia exploratissimam reddunt. Quare ex quo Canones Poenitentiales in Occidente prodierunt, & inuenta fuit forma ejusmodi Redemptionis: multis, ne dicam plerisque, e Clero via lata aperta est ad suum sibi commodum procurandum, non minus quam alienum. Id est Poenitentibus, ut carnis macerationem, eamque ad vitam, aut ad annos plures duraturam, commutatâ poenâ, evaderent; Sacerdotibus autem, ut sacris locis, pariterque sibi, utilitatem ex iis multis conquirerent. Et professi Patres Concilii Parisien. VI. Anno Christi DCCCXXXIX. habiti, quum male ferrent, antiquae disciplinae rigorem hac viâ sensum infringi, aut saltem imminui, Lib. I. Cap. 32. in haec verba dixerunt: *Quoniam multi Sacerdotum partim incuriâ, partim ignorantia modum Poenitentiae reatum sum confitentibus, seu quum jura Canonica decernant, imponunt, utentes scilicet quibusdam Codicillis contra Canonicam auctoritatem scriptis, quos Poenitentiales vocant; & ob id non vulnera Peccatorum curant, sed potius foventes palpant: omnibus nobis salubriter in commune visum est, ut unusquisque Episcopus in sua Parochia eosdem erro-*

A *neos Codicillos diligenter perquirat, & inventos igni tradat, ne per eos ulterius Sacerdotes imperitii homines decipiant. Sacerdotes porro, qui aut muneris, aut timoris, aut certe favoris causâ, tempora modumque Poenitentiae ad libitum poenitentium indicunt, audiant &c.* Sed ne ista quidem salubria edicta quidquam oblitere, quin disciplina Ecclesiastica, quod est ad Poenitentiarum tempora, modumque, paullatim tepesceret, ac demum tota concideret. Interim verò universa haec Poenitentiarum imponendarum, aut per Redemptionem laxandarum oeconomia quodam in arcano erat, oculisque Populi eripiebatur. Hoc est, Poenitentiales Libri minime sinebantur effluere in Laicorum manus. Id factum credere liceat, ne ab innocentibus & indoctis ignota flagitia discerentur. Certe Bulgari ad Fidem Christi recentissime conversi, a Nicolao I. Papa inter cetera Poenitentiales Libros petierant Anno DCCCLXVI. Respondit ille Cap. 75. Tom. 8. pag. 542. Concilior. Labb. deferendos ac servandos ab Episcopis ejusmodi Libros: *Nam Saeculares tale quid habere non conveit, minime quibus per id quemquam iudicandi ministerium nullum tribuitur.* Neque reticendum, in usu etiam fuisse, ut Principes, ac Reges, instantibus Sacerdotibus, graviorum peccatorum reos notos ad Poenitentiam subeundam compellerent, donec ab Ecclesia remissionem & pacem consequerentur.

E Venio nunc ad arcem argumenti primo propositi. Ex hisce peccatorum Redemptionibus nemo est qui statim agnoscere non possit, larissimorum & facultatum processisse non levem copiam, quibus Ecclesiae olim tam Monasticae, quam Saecularis Cleri,

Cleri, ditatae fuerunt. Nam et si olim Monachis interdictum fuerit, Confessiones Secularium audire, quoniam ejusmodi jus ad Parochos tantum, aliove Presbyteros Seculares ab Episcopo probatos spectaret: Monachi tamen sensim in hanc messem convolarunt, & denique Privilegia bene multa & heic sibi procurarunt. Itaque temporibus illis, quoties Christianorum quisquam confessionem suorum facinorum Deo ejusque Ministro facturus, ad tribunal Poenitentiae accedebat, Sacerdos singulis peccatis ex Poenitentiali parato poenam indicens, & calamum, chartam, ac atramentarium exerens, quascumque poenas poenitenti indicitas adnotabat. Tum subductis rationibus colligebat, ad quot dies, menses aut annos, tota illius poenitentia extenderetur. Uti quisque nullo negotio intelligit, si quando gravia & plurima delicta ad pedes Sacerdotis deferrebantur (saepe autem deferrebantur: etenim vitia plura, & minor pietas, quam nostris temporibus, tunc obtinebat) Canonica poena ad centum annos, interdum etiam ad ducentos, sive trecentos & ultra pertingere deprehendebatur. Quid heic faciendum? Exigendum ne erat reliquum vitae in jejuniis, aliisque austeritatibus paene intolerandis a Sacerdote praescriptis, quae vel ipsos homines Monasticam vitam professos nimium fatigassent atque absterruissent, nedum Saeculo addictos? Alios a nostris fuisse homines illorum temporum, si fortè tibi persuadeas, audi Petrum Damiani Saeculo Christi Undecimo contra sentientem Lib. I. Epistol. XV. *Dum assiduo corvis a Cunctis poenitentibus paene respuitur, in praefigendis poenitendium judiciis vigor Canonum funditus enervatur. Quis enim Saecularium*

A ferat, si vel pridus per hebdomadam jejunare praecipias? Verum poenitentibus paratum heic erat effugium. Cum rusticis, aliisque ex opere manuum viventibus, mitissime agebatur; longa quippe ac severa jejunia non ferebat eorum vitae genus, atque institutum. Lenius itidem habebantur mulieres, ne earum repetita jejunia suspicionem lasciviae honestatis ingererent. Iis verò, qui opibus abundarent, aut iis minime carerent, offerebatur *Redemptionis* via. *Viginti sex Solidi*, ut vidimus, & plures etiam secundum locorum consuetudinem, iique argentei, unum Poenitentiae Annum pensabant, sive redimebant homini diviti, ita ut qui ad trecentos annos in poenitentia ducenda, exempli gratia, adigebatur, erogatis Solidis septies mille & octingentis in Pauperes, aut in pia Loca, posset se tam gravi diuturnaeque poenae subducere. Iis, quibus erat curta supellex, *tres tantum Solidi* satis erant ad unum Poenitentiae Annum a se eliminandum. Hunc etiam ritum innuit praeaudatus Petrus Damiani in Epistola ad Hildebrandum, recitata Tom. 4. pag. 28. *Rer. Italicarum. Centum itaque*, ait ille, *Anorum sibi* (idest Archiepiscopo Mediolanensi) *Poenitentiam indidi, Redemptionem ejus taxatam per unumquemque Annum pecuniae quantitate praefixi.* Quam verò plerumque Poenitentes pecunia deficeret (quod etiam contingeret temporibus nostris) cujus ope sese redimerent, praedia ac fundos lubenter offerebant, & ex his unus, aut alter, aut plures nonnunquam in jus Ecclesiae transferebantur, hoc est, aut novis Ecclesiis, Coenobiis, & Xenodochiis constructis, aut antiquis donabantur, sed servato sibi saepe ac saepius usufructu, dum viverent.

verent. Neque enim, ut praefati sumus, segnes erant sacri Ministri ad propriae Ecclesiae utilitatem procurandam, atque ad convertendam in sui Monasterii, aut Ecclesiae lucrum poenitentiam ac piam liberalitatem Christi fidelium. In Additamentis, a me editis ad Chronicon Casauriense Part. II. Tomi II. Rer. Italicar. donatio legitur facta Anno MXXXII. Coenobio Casauriensi. Ita praefantur donatores: *Cum quodam die cogitare coepimus, qualiter IMPII & PECCATO- RES, QUI PECCATA SUA REDIMERE negligunt, in illa poena perpetua cum Diabolo damnabuntur; & qualiter Iusti &c. subieci respexit nos Divina pietas, & compunctum est cor nostrum, & cum tremore & aestuatione cordis coepimus anxie quaere CONSILIUM A SACERDOTIBUS & Religiosis Viris (idest a Monachis Casauriensibus, ut conjicere licet) qualiter PECCATA NOSTRA REDIMERE, & iram aeterni Iudicis evadere possemus. Et CONSILIO ACCEPTO, quod NIL SIT MELIUS aliud inter Eleemosynarum virtutes, QUAM SI DE PROPRIIS REBUS & SUBSTANTIIS NOSTRIS IN MONASTERIO DEDERIMUS &c.* An Consilium istud probent Decreta Conciliorum, & sententiae Sanctorum Patrum, edicet tibi doctissimus Fleury in Praefationibus ad Historiam Ecclesiasticam. Plura & ego attuli in Tractatu Italico de Caritate erga Proximum. Sed Amor terrenarum rerum, sive Concupiscentia, nimis altas radices in cordibus nostris egit. Nihil difficilius, quam illum extrudere; utpote qui mille artes novit sese celandi, & sub variis personis nobis incautis illudit. Quare nil mirum, si sacrum ac caeleste Poenitentiae tribunal diu perrexit homi-

A num cupidati lucra adferre, usque adeo ut vel Anno Christi MXXCV. in Eboracensi Concilio Canon. 3. hocce Decretum fuerit promulgatum: *Prohibemus etiam, ne Sacerdos Laico ad poenitentiam venienti, obtentu cupiditatis, iungat, ut Missas faciat celebrari.*

B Credibile etiam est, Sacerdotes sese attemperasse ad variam poenitentium fortunam, & ad maiorem, minoremve eorum liberalitatem; filiorumque necessitatem prae oculis habuisse, ne quem ad gravem compellerent egestatem. In Concilio Rotomagensi, Anno ML. Cap. 18. statuitur: *Ut Poenitentes occasione avaritiae gravare, aut levare, nemo praesumat; sed juxta modum culpa, vel possibilitatem naturae moderetur poenitentiam.* Tales namque, si homines saulionis transgressores inveniantur, gradus sui periculo subiaceant. Quid sibi ista velint, nemo indiget, ut a me edoceatur. Et quando tot Ecclesiarum donationes factas latifundiorum cessione videmus, reservato sibi a donatoribus eorum usufructu, dum in vivis essent, facilis haec fortasse videbatur indulgentia & via, qua sese Poenitentes redimerent, dum simul nullo aut levi suo, dum viverent, incommodo ejusmodi Redemptionem praestarent. Ceterum ingens eorum copia fuit, qui non expectato tempore mortis, & viventes adhuc sua sacris locis conferebant; neque tantum praedia, sed & Castella; & ne usufructu quidem sibi servato, animae suae, suorumque, ut ajebant, parentum, idest cognatorum, tam pia liberalitate, remedium procurantes. Complura in hoc ipso Opere exempla munificentiae hujus prostant. Attamen duo haec inferere statui, utpote ad hoc idem argumentum spectantia.

Pri-

Donatio facta a Gerardo Comite & Guilla ejus uxore Monasterio Sanctae Mariae, nunc Ordinis Vallumbrosani, sito in Volaterrano territorio, in Castro de Sereno, Anno 1004.

IN nomine Sanctae, & individuae Trinitatis. Anno ab Incarnatione ejus MIV. Inditione II. Manifestus sum ego Gerardus Comes filius Gerardi, qui fuit similiter Comes, & Uxor mea Guilla, nobis transantibus & cohabitantibus scilicet fragilitatis, quod bona praesentis vitae non essent perpetua, sed temporanea & fugitiva, idcirco de bonis non perituris in Caelo thesaurum facere cupimus, ut septuplum efficiatur & aeternaliter possideatur. Ideo propter remedium animae meae, & animae superscriptae Guillae, & Parentum nostrorum, deque remissione omnium peccatorum nostrorum, contrahere, atque simul offerre unanimi voto providemus tibi omnipotenti Deo, & Ecclesiae, & Monasterio Sanctae Mariae Matris nostrae, quod nos construimus infra Episcopatum Volaterrensis inter Castellum de Sereno. Quatenus concedimus & confirmamus huic Monasterio in honorem Sanctae Mariae Matris nostrae, ad quam omnia nostra bona, & terras nostras possessiones unanimi voto donamus cum Curtibus, & Ecclesiis, Castellis, & Rocis, Villis, campis, pratis, silvis, pascuis, saltibus, pantaneis, piscariis, puteis, fontibus, & rivis, & aquis, molendinis, montibus, & rupibus, aedificiis, cultis & incultis locis, habitationibus, sive habitatoribus in iam nominatis curtiis sue,.... infra Comitatu & Territorio Volaterrensis, & Lucensis, & Populoniensis, & Rossellensis, & infra Comitatu & Territorio Obvile-

B to, & infra Comitatu & Territorio, quod dicitur Toscana, & infra Comitatu & Territorio Castro; seu per aliis Comitatis de superscriptis Comitatis. Primum nominamus Castellum de Serena cum Curte, & pertinentia, cum Ecclesiis; Ecclesia Sanctae Mariae de Padule medietatem cum Curte Castello de Mirandulo, cum Ecclesia Sancti Joannis Evangelistae, cum Curte; **C** & Castello de Jovili, cum Ecclesia Sancti Laurentii, cum Curte; Castello de Frosinis sexta parte, cum Ecclesia Sancti Michaelis Archangeli cum Curte; Susepulo Castello cum Curte; medietatem de Castello de Cumulo cum Curte; Castello de Vicinatio, cum Ecclesia & Curte; Ecclesia Sanctae Mariae de Bosseto; Ecclesia Sanctae Martharise de Tavernule; Ecclesia Sanctae Mariae de Solurio; Ecclesia Sanctae Luciae de Perignano cum Curte; Ecclesia Sanctae Mariae de Pulveraria cum tredecim Mansis, qui sunt in Curte de Casoli; Ecclesia Sancti Blasii de Anarito cum Curte; Ecclesia Sancti Michaelis de Noñula medietatem; & medietatem de Linaria; Castello de Campilia medietatem cum Ecclesia & Curte; Castello de Aquaviva quartam partem, quod Legodornai vocatur, cum Ecclesia Sancti Cassiani; Rocca de Biservo, quae Cinculo vocatur, cum Ecclesia Sancti Angeli medietatem, cum Curte, & suam portionem; & Rivo de Gualdo Castello, ubi dicitur Montecalvo, suam portionem & medietatem; & suam portionem, quod jam fuit Castellona-

vo; Castello de Mitrano medietatem cum Curte; Castello de Negrano suam portionem medietatem; Castello de Varianello medietatem cum Curte; Castello de Planzano medietatem cum Curte; Castello, ubi dicitur Bisanzo medietatem cum Curte, & cum Ecclesia Sancti Michaelis; Castello de Mortha cum sua portione. Sen de aliis locis & vocabulis de his superscriptis Curtis & Castis, seu Castellis & Rocbis, sive Ecclesiis, & rebus dominicatis, & massariis rebus, cum fundamentis, & cum aedificiis, vel universis sibi vicis &c. sive Ecclesiis sunt pertinentes, vel despicientes, tam Servos, quàm & Ancillas in quibuscumque locis vel vocabulis habere & possidere visi sumus, & quocumque ordine & legibus est nobis pertinentes, tam & in vita nostra, quàm & post obitum nostrum, ubicumque esse inveniuntur &c. una cum accessione & ingressibus suis, seu cum superioribus & inferioribus suis, qualiter supra legitur, in integrum tibi superscriptae Dei Ecclesiae & Monasterio offerimus, in ipsa Sancta Dei Ecclesia & Monasterio sint omni tempore proprietario jure, & in suo dominio habeat & teneat atque possideat, & faciat..... tam ipsa Dei Ecclesia & Monasterio, quàm nos, atque Boniperto Abbati totius Monasterii cum Fratribus suis ipsam Ecclesiam & Monasterium nunc detinet, aut alii Successores sui, qui in tempore fuerint, quidquid juxta legem voluerint, sive omni nostra contraditione. Equidem spondimus nos ego qui supra Gerardo, una cum praedicta Guilla pariter praedictae Dei Ecclesiae & Monasterio, & illi Abbati, qui in tempore in ipsa Ecclesia & Monasterio fuerint, superscriptas certas nostra possessiones, qualiter supra legitur, in integrum ab omnibus hominibus defensione; & insuper haec jam praedictus

Tom. XIV.

A Gerardus & Uxor mea Guilla non licet ullo tempore nolle quod volumus sed quod a nobis semel factum conscriptum est, inviolabiliter conservare promissimus cum stipulatione subnixi: Nam qui hanc Cartulam, & nostrum Testamentum refragare voluerit, in primis ira Dei incurrat &c.

B Hanc praesentem Cartulam Anselmus Notarius scribere rogavit intra Castellum superscriptum, Monasterio Sanctae Mariae in Territorio Voliterrensi.

Ego Gerardus cum Uxore mea Guilla hac Cartula offerentis a nobis facta est.

Ego Bonipertus Abbas praedicti Monasterii hac Cartula in me facta est, & subscripsi.

C Ego Petrus Monachus hac Cartula in me facta est, & subscripsi.

Ego Petrus filius Alberti rogatus testis.

Ego Bernardus filius Rustici rogatus testis.

Ego Rodolphus filius Rolandi rogatus testis.

D Ego Rolandus Judex Sacri Palatii subscripsi.

Ego Guilielmus Judex Domus Imperatoris subscripsi.

Ego Anselmus Notarius post tradita compleri & dedi.

Habes a viventibus oblatam sacro loco ingentem bonorum & Castellorum copiam, nullumque verbum audis de usufructu reservato. Ita in Chartophylacio Lucensis Archiepiscopi Charta habetur, in qua Anno MXL. Ghisella, quae Hermellina vocatur, relicta bone memorie Eari bi Comes, filio bone memorie Ildebrandi Comes, & filia bone memorie Farolphi, quia consentientis & data licentia sibi Ildebrandi Comes, Cognato, & Mundualdo

duale suo, in cuius mundo ipsa esse videtur, pro Remedio Animae suae sacris locis donat omnes Casas, Cortes, Rochas, Castella, Ecclesias &c. quas ipse possidet infra Comitatu Lucenie, Piseuse, Florentino, Populonensi, Rossellensi, Volterrensi, Aretino &c. ad

A ipsam Ghisellam translatas ob mortem Theodegrimi fratris sui. Sed & alteram subnecto Chartam, cuius per vetustum apographum vidi in Archivio Canonico Regularium Pistorii. Hic autem ulsufactus referatur.

Dotatio Ecclesiae Sancti Petri Pistoriensis facta a Guinifredo Filio
Guilliradi, ejus fundatore, qui & ipsam subijcit Monasterio
Sancti Bartholomaei Pistoriensis, Anno 767.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi. Die IX. Mense Aprile. Regnante Domino Desiderio, & Adelgis Anno Decimo, & Octavo, per Indictione V. feliciter. Christiani Domini nostri Jesu Christi assidue nos convenit precepta complere, ut cujus providentia meus nostra accommodare dignatus est, ipsius auxiliante, quoniam vitam temporum, & mortis exitum debemus ob scripta pacificare, atque aduersi sancti & venerabilis loci nos commendandum ibi volumus festinare, ubi semper debemus permanere, ubi iustit, & bene merentibus sine fine in gaudio repausare festinant, ut pro his temporalibus rerum nobis omnipotens Dominus centuplum restituere dignetur. Unde modo ego Guinifredi filio quondam Guillirad, una cum dilectissimis filiis meis, idest Guillirad, Agrasti, unanimiter boni & integre voluntate nostram donamus, tradimus, atque offerre visi sumus omnes res, quas nominative dixerimus, de re pecuniola nostra, quas abemus de iura genitoris nostri, vel de eorum conquisito, similiter de nostro in aliquantulo offerimus in Ecclesia Oratorio nostro beati Petris, & Sancte Marie, quod nos indigni peccatores in nostro privilegio a fundamentis erexerimus, ibidem offerimus; idest est in primit Casa habitationis, ubi habitamus locut,

B qui appellatur Pionte, una cum solamentu de ipse Casa, seu Curte, ubi ipse Ecclesia superposita est, una cum orto circa ipse Casa, seu & prato prope ipse Casa, una cum arboribus. Et insuper ibidem damus Casa habitationis, quam habere visi sumus locus, qui appellatur Casale, una cum solamento sua, Curte, orto, vinea, terra, prati, pascuis, cultum & incultum de quidquid videmus ad nostra dominatione pertinet in integrum, quod avemus in suprascripto loco, excepto filio illa, qui sue de ipsa Cortes, quod antea dedimus, & Sancti Vitis: Et insuper dedimus ibidem Casa habitationis cum solamento, Curte, orto, prati, pascuis, silois, salellis, sationibus, cultum, & incultum, omnia integro quod habere visi sumus, locus qui appellatur Duentia, excepto Casagio illo in integrum ad Cattarutula da Padule, quod nobis reservamus. Et insuper Casa, quod habere visi sumus, quod nobis da Guillirad Gossaldio in cambio evenire locus, qui vocatur Cingnantula ad Mediana, cum omnia de quidquid ad ipsa Casa pertinet, Curte, orto, vinea, terra, prati, pascuis, cum omnia ad ipsa Casa pertinet in integrum ibidem dedimus, excepto una petiam de terra, quae fora ipsa clausura est, quod nobis reservamus. Item de Casa massarie ibidem da-

damus. In tali enim timore ut omnes Romani, qui modo sunt, vel eorum heredibus dare debeas per circulo annus per quemque Casa sua luminaria in ipsa Ecclesia Oratorio nostro in vallente tremisse, oleo, cera, auro, de ista tris res una quale habueris orni Massarii ipsi, qui modo sunt per singulas Case, vel heredibus eorum faciat ad ipsa Ecclesia angarias e divinos quattuor per annos, nam nulla reddita vel angaria, neque via supponendum nulli homo possit. Et insuper dedimus iidem Silva Dominica, qui appellatur Calamica. Idem massariæ Case sunt, in primis Casa Gediporti de Calamica: Casa Instabili de Calamica: Casa Gaudimari de Cilonia, excepto Silva dominica de Cilonio: Casa Crespuli de Fremiano, excepto sorte Fosculi, qui sue Barbano ejus, quem nobis reservamus. Ista verò omnia, qualiter superius ad ipsa Ecclesia per nos datum & confirmatum est, ipsa omnia volumus, ut aveas ipse sancta Dei virtute Oratorio nostro, ut non nos suprascripti Guinifredi, Saxu, Guillerad, Agrasti, non aliquis de heredibus atque posteris nostris nullatenus habeamus sacundia aliquo Dominus ipsa supradictum, neque de ipsa Ecclesia, neque da homini illi, nec in Monasterio, ubi per nos contraditum vel confirmatum fuerit. Sic tamen dicimus, atque decernimus, dum fuerit die vite nostre totorum & omnium, res nostra dum uno de nobis supervixerint, omnia in integrum aveant in sua potestate; quislibet nobis antea uno de altero defunctu fuerit, tunc ille qui remansere de portione defunctis faciat lemosina. Uno nobis totorum iustum comparuit, ut dum fuerit die vite nostre, ulofructo in nostra abeamus potestate homini libertandum, & omnis trinus Case emanentum, firramentum, nutrimen-

A tum nobis reservavimus, e ipso qui super exceptavimus faciendum, quovis bonus est, & quis hoc, quod antea dicere debuimus, de portione Bellisari in ipsa subjaceat, sicut illa nostram portionem, unus inter nos cui quia minime avente filii vel filiae, aut parente, in quem nobis oportet cadere, aut Casam nostram commendare; nisi volumus, ut post nostro quandoquidem totorum obito iam ipse Ecclesia, quam res pecunia, que ibidem per nos datum, vel confirmatum est, ut subjaceat in Monasterio beatissimi Sancti Bartholomei sive ipse Abbas Dominico, vel ille qui post ipso in ipso Monasterio ordinatum fuerit, tam ipsa Ecclesia, cum omnia ad ipsa Ecclesia pertinente, ipsi eam abeat in sua potestate regendum, gubernandum, Sacerdotem vel Monachi iidem congregandum, qui ibidem secundum sancta Regula habitare & vivere debeat, & pro peccatis nostris, vel de parentibus nostris, die nobisque Deo deprecare deveniat, ut nobis ad remedio & salute anime nostre perteneat. Et quis ille de heredibus, atque posteris nostris contra ipsa Ecclesia, vel ejus deservientis, agere aut causare, aut aliquid subtrahere, aut controversiam facere voluerit, aut Reitoris, qui suere, & neglectum posuerit per nos orandi: in primis iram Dei, & ipsius sancte Virtutis incurrae periculum. Et si forsitan aliquis de heredibus atque posteris nostris contra hanc Cartulam agere voluerit, adda ipso Monasterio Sancti Bartholomei res ipsa subtrahere voluerit, componemus sive ad Abbate Monasterii Sancti Bartholomei Solidos mille. Et post data compositio & pena ab ipso soluta, presens Cartula in sua maneat firmitate. Qui verò Cartula autferentis ad nos facta Lucio Notariis scribere rogavimus.

*Altum Pistoria, Regnum & Indictio-
ne superscripta, feliciter.*

Signum ✕ manus Guinifredi.

Signum ✕ manus Saxoni.

Signum ✕ manus Guillerad.

*Signum ✕ manus Agrasi: hanc Car-
tulam fieri rogaverunt, & ipsorum re-
lecta est.*

*Signum ✕ manus Lazaro filio quon-
dam Casinduli, testis.*

*Signum ✕ manus Johanni filio quon-
dam Georgi, rogatus testis.*

*✕ Ego Anselmi, rogatus ad Guini-
fredi, Saxu, Guillerad, Agrasi, testis
subscripti.*

*Signum ✕ manus Rotpulo filio quon-
dam Ermisfredi, testis.*

*Ego ✕ Tacmandu, rogatus ad Gui-
nifredi, ad Saxu, ad Guillerad, A-
grasi, testis subscripti.*

*✕ Ego qui supra Lucio Notarius,
scriptor hujus Cartule post a testibus
roborata, tradita complevi & dedi.*

*✕ Ego Gualbertus Notarius & Ju-
dex Sacri Palatii, scripsit, qualiter
in autenticum scriptum inveni, fide-
liter exemplavi.*

Ad illa verba Anno Decimo adje-
ctum est supra Un, quasi scribendum
fuerit Undecimo. Et sane quamquam
fere semper Regnum Desiderii Regis
praecebat Adelchisi ejus filii Regnum
annis duobus, attamen interdum tri-
bus annis inter se diffundunt. In Ar-
chivo Lucensis Archiepiscopi vidi
Chartam scriptam Anno IX. Desiderii
Regis, & VI. Alechis, decurrente
Majo Mense, & Indictione III, idest
Anno Christi DCCLXV. Immo et-
iam si liberia minime carerent, non
desinebant tamen pii homines multa
largiri locis Deo sacris. Unum ex
multis exemplum profero e Bobien-
si Monasterii pergamenis descriptum, sed
nescio an exacte satis.

Charta Beatae, multa donantis Monasterio Bobien- sancti Columbani, Anno 863.

IN nomine Domini Dei & Salvato-
ris nostri Jesu Christi. Hludovicus
Lotharii filio, hic in Italia in Chri-
sti nomine Duodecimo, XIII. Kalendas
Julii, Indictione XI. Sacrosancto & ve-
nerabili loco Monasterio beati Columba-
ni Confessoris, ubi Ermerisio Praepo-
situs esse videtur, nec non & Beata,
qui propter amorem, & remedium
anime mee, vel parentorum meorum,
ut mihi peccatoris proficiat ad salu-
tem, proinde dono ego Beata ad ipso
Sancto memoriam, de Castis & omni-
bus rebus juris meis, atque medietate,
quicquid habere visa sum in sinem
Tertanense, loco qui dicitur . . . nio,
vel in eorum territorio. Hoc est Casa,
Curte, Orto, area, campis, pratis,

D passuis, vineis, silvis, ac silan-
tis, rupinis, coltum vel incoltum, di-
visum vel indivisum, cum finibus, ter-
minibus, accessionibus, & ingressibus
earum, cum omnia & ex omnibus jura
& adjacentia, aut pertinentias earum,
aquarum, aquarumque ductibus, cum
omnia super adjacentibus, vel habentem
omnia in integrum, ipse superscriptis
rebus, qui mihi obvenit de Amabile
ne defuncta, quarta omnem
medietatem. Unde alia medietatem da-
re debeo ad filii mei Fictabile & A-
mabile. Nam aliis rebus, sicut supra
legitur, pro remedio anime mee vel
parentorum meorum, ut mihi pecca-
trix proficiat ad salutem, dono, cedo,
confero, & per presentem Cartulam
dona-

donationis in *supra*scripto Monasterio factam & potestatem habendi, facienti *Astor supra*scripti Monasterii volueris, ad presentem diem. Et nunquam liceam neque ego Beata, neque credibus meis, ipsis *supra*scriptis rebus de ipso sancto Monasterio subtrahere, nisi quod dixi, firmis & stabilis permaneat omnia in tempore. Et pro predicti ampliore firmitate, & securitatis ritus gentis nostre Langobardorum, accepti *Launichild Mantello* uno, ut plus firmis & stabilis permaneat; & mea donatio omni in tempore atque perpessam. Quam verò Cartulam donationis mee factam ad omnia *supra*scripta.

Alto *Robenit* feliciter.

Signum ✕ manu Beate, qui hanc Cartulam fieri rogavi, & ei relecta est.

Signum ✕ manu *Lubeni de Robenit* testis.

Signum ✕ ✕ manibus *Lubeni & Bonavigeri* testis.

Signum ✕ manu *Stabilis* testis.

Signum ✕ manu *Ildeprandi* testis.

Ego *Florentino* Notarius hujus Cartula post roborata complui & dedi.

Quod si *Archiva* adeas, ubi ingens etiamnum piarum donationum copia superest, aut si recolas *Chartas*, ab eruditissimis Scriptoribus & tenebris erutas: ibi innumerae occurrent tibi oblationes factae Ecclesiis cum ea formula pro animae meae mercede, & parentum meorum; sive pro remedio animae meae & parentum; sive pro hoc salutem perpetuam & remedium meorum peccatorum invenire possim; sive pro redemptione peccatorum meorum, atque similibus aliis formulis. Haec indicant, ea dona a Fidelibus in Ecclesias collata fuisse, ut pia hac largitione satisfactorias penas suorum criminum eluerent. Huiusmodi verò Redemptionis. frequens est mentio apud inferiorum Saeculo-

rum Scriptores, e quibus unum dabo *Petrum Damiani*, qui *Epistol.* 12. Lib. 4. haec ad *Episcopum* quemdam scribit: *Præterea non ignoras, quia quum a Poenitentibus terram accipimus, iuxta mensuram muneris eis de quantitate Poenitentiae relaxamus, sicut scriptum est: Divitiae hominis, redemptio ejus. Luculentiorum testem adferre non possis. Rursus idem scribit in Epistol. 8. Lib. 5. Quum Sacerdotes Ecclesiae, annosam indicunt quibusdam peccatoribus Poenitentiam, numquid non aliquando certam pecuniae praefigunt pro annorum Redemptione mensuram, ut nimirum facinorosa sua Eleemosynis redimant, qui longa jejunia perborrescunt? Mirabar autem ego in Antiquitat. Estensib. Cap. 7. pag. 41. & adhuc miror, quæ *Henricus IV. Germaniae, ac Italiae Rex*, Anno Christi *MLXXVII.* ditiones omnes confirmans *Ugoni & Fulconi germanis Acronis Marchionis filiis*, protestetur, se id facere pro Patris nostri nostraeque remedio animae. Nonne formula haec locum habuit in unis donationibus piis? Attamen eam quoque interdum adhibitam ostendi, quum de Saecularibus personis remunerandis agebatur, idque in usu Regis ejusdem fuisse, quod ejusmodi etiam munera crederentur Deo grata, & praecipue si quando facinore aliquo Regiam gratiam antea quissquam amisisset, aut ipse Rex indebita mala subditi illata, novo munere sibi reparanda censeret. Nunc proferat simile Privilegium videas concessum ab eodem Rege *Ragimbaldo Comiti Tarvisano*, a quo nobilis *Comitum Collalti* progenies originem trahit. Ejus diplomata antiquum exemplar debeo praestantissimo viro *Antonio Rambaldo Comiti Collalti*, ac intimo Consiliario Augustissimi olim *Carolus VI. Imperatoris*. Ita verò se habet.*

Henricus IV. Germaniae & Italiae Rex Ragimbaldo Tarvisano
Comiti omnia illius bona & jura confirmat, Anno 1077.

IN nomine Sanctae & individuae Tri-
nitatis. Henricus IV. divina fa-
veniente clementia Rex. Si iustis petiti-
onibus nostrorum fidelium aures nostrae
pietatis inclinaverimus, iustisque eorum
precibus clementer annuerimus, Regni
nostri gubernacula benigne regere &
moderari credimus, & eos nostrae
fideliores inde merito reddere non du-
bitamus. Quocirca omnium Dei nostrae-
rumque fidelium tam futurorum quam
praesentium noverit multitudo, qualiter
nos pro Patris nostri, nostraeque a-
nimae remedio, intrinsicque amabilis
Camerarii nostri Gunthediardi, Ra-
gimbaldo Tarvisensi Comiti nostro
fidei, per nostri Praecepti traditionem
concedimus, donamus, & confirmamus,
& corroboramus omnia sua bona, Ca-
stella scilicet, Turres, Villas, Capel-
las, seu massaricias, forestas, silvas,
vineas, campos, prata, molendina cum
aquis suis, piscationes, venationes tam

A in montibus quam in planiciebus, ser-
vos & ancillas, aldiones vel aldianas,
& omnes res, quas iuste possides in Co-
mitatibus Tarvisensi, Patavienſi, Vi-
centino, Cenetensi, seu quaecum-
que modo possides in sanctis
locis infra nostrum Regnum Italicum :
universaliterque quaecumque Pater jam
dicti Ragimbaldi, aut alii ejus Paren-
tes per Praecepta aut alias iustas ac-
quisitiones acquisiverunt, & illi reli-
querunt, & ille jam iuste acquisivit, vel
acquirere deinceps jure poterit, sicut
jam dictum est, per Praeceptum nostrum
concedimus & confirmamus. Ea scilicet
ratione, quod nullus Archiepiscopus, Ep-
iscopus, Dux, Marchio, Comes, Vice-
comes, Gastaldio, nulla prorsus magna
parvaeque nostri Regni persona audeat
praedictum Ragimbaldu Comitem de
omnibus prediſtis ejus bonis disvestire,
molestare, inquietare. Si quis verò &c.

Signum Domini

Henrici invidiosissimi Regis;

Gregorius Versellensis Episcopus ac Cancellarius

Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi MLXXVII. Inditione XV. Anno
autem ordinationis Domini Henrici Regis , Regni verò XXIII.

Alſum Veronae feliciter,

Neque tantum in Henrico IV.
Rege, sed & in Henrico III. ejus
Patre, inter Romanorum Imperatores
Secundo, consuetudinem hanc depre-
hendi, plura alia, ut puto, deprehen-

D surus si pari successu uti Ecclesiarum;
ita & Secularium virorum Chartae
ad nos usque pervenissent. Itaque ad-
servatur in antiquissimo Registro Ar-
chivi Estensis, expers omnis suspi-
cionis

cionis exemplum Diplomatis, ab eodem Henrico III. Imperatore II. concessi Anno Christi MLV. Populo Ferrariensi: ex quo intelligas, post mortem Bonifacii Marchionis Ferrariam non ejus filiae Mathildi paruisse, sed quidem Imperatori: quod & de Mantua factum alibi animadverti. Subscribit ibi *Audreas* divino nutu Ferrariensis Notarius, qui die XIV. intravit Mensis Februarii, Anno Domini nostri Jesu Christi Millefimo Censimo Quinquagesimo Secundo, tempore

A *Eugentis Papae, & Conradi Regis athenicum Privilegium, seu rescriptum, sigillo Henrici II. Regis II. Imperatoris sigillatum, suis manibus descripsit. Tum Armanus Dei gratia Imperialis Aulae, item Potestatis & Communis Ferrariae Notarius, illud exemplum Anno MCCXXXI. exemplavit. Disertia autem verba & haec legitur formula pro remedio animae nostrae. Leguntur & alia, quae ad eorum temporum eruditionem non parum conducunt. Nunc illud accipe.*

Henrici III. Germaniae ac Italiae Regis, & Imperatoris II. Privilegium concessum Ferrariensi Populo, Anno 1035.

IN nomine Sancte & individue Trinitatis. Henricus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Noverint omnes sancte Dei Ecclesie, nostrique fideles, tam futuri quam praesentes, qualiter pro remedio anime nostrae, & ob interventum Conjugis nostrae Imperatricis Agnetis, & propter interventum dilectissimi Filii nostri Henrici Quarti Regis, universo Populo Ferrariensi vobis supplicanti pro fidei ac devoto eorum servitio omnes Curtenfes a datione in placito, quae Tertie dicuntur, tutos esse permittimus. Villanos etiam infra totam Civitatem Ferrariae, vel ubicumque in eorum terra habitant, ad publicum Placitum non venire: Sed Dominis eis pro illis respondere concedimus. Naves suas & caballos ad P. officium persolvere non cogantur, nisi cum nos in Regnum Italicum venerimus, vel noster Missus. Preterea si quis ad Placitum vocatur, & debitum suum sponte confiteretur, a pena Terriorum solutus sit. Similiter etiam & Viduas a tertiis in placito solvimus. Bannus autem illorum secundum antiquum modum census &

C *est Denarii sit. Riparium non dent, nisi Papie, duodecim denarios ejusdem monete. Cremore autem si foris quiscumque Negotiatorum moratus fueris, & alibi aliquod negotium de Sale feceris, duo oralia persolvat. De piscibus pro unaquaque vegete duos Denarios Mediolanenses tribuat. Ravennae duos monete Venetie. Venetie vero duodecim ejusdem monete. Et praeter haec prenomina loca omnem mercatum Italicum absque qualibet exactione securus frequentans. Secundum etiam quod Lex jubet, in Placito inducie illis concedantur, nisi cum nos, aut noster Missus in Regnum Italicum venerimus. Generale Placitum in anno bis custodiant, & hoc solvendo modo tribus diebus, & unaquaque die tres porcos, centumque panes, unam libram piperis, & alteram zinzamomi, tresque sextarios mellis; hisque tribus diebus tantummodo unam vegetem vini: quarta vero die unam terram ac quinquaginta paues placitanti tribuant. Porcum autem nobis, aut nostro Misso ad Italiam venienti plenissime persolvant; haec enim omnia, quae praescripta, nec non concessa sunt, illa exceptione stabilitur*

ma

Imus & confirmamus ad cetera tempora; nisi cum nos, aut noster Missus in Regno Ytalico steterimus. Si quis autem hujus nostrae concessionis & confirmationis violator extiteris, centum Libras auri optimi componat, medietatem Camere nostrae, & medietatem predicto Ferrariensi Populo. Et ut haec nostrae confirmationis auctoritas stabilis ac firma permaneat, hanc Chartam inde conscriptam, manu propria, ut infra videtur, corroborantes, Sigilli nostri impressione jussimus insigniri.

Signum Domni Henrici Tertii Regis invictissimi, Secundi Romanorum Imperatoris.

A Gunterius Cancellarius vice Hermanni Archicancellarii recognovit.

Data VIII. Kalendas Septembris, Anno Dominice Incarnationis MLV. Indictione VIII. Anno autem Domini Henrici Tertii Regis Imperatoris autem Secundi, ordinationis ejus XXVII. Regni quidem XVII. Imperii verò VIII.

B Actum ad Pontem in Dei nomine feliciter. Amen.

Praeterea alterum hujus formulae exemplum vide in Diplomate Berengarii Regis I. quod divulgavi in Dissertatione XI. de Alodis. Nunc alterum addo, e Tabulario Monasterii Veronensis Sancti Zenonis deductum, ubi autographum visitur.

Berengarii I. Regis Diploma, quo hortulum in Civitate Verona positum Ingelfredo Vasso suo donat, Anno 897.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Berengarius divina favente clementia Rex. Si petitionibus fidelium aures Regiae inflectuntur, hic & in futuro benivolentiae credimus fiducialiter augeri. Quapropter omnium fidelium Sanctae Dei Ecclesiae, nostrorumque, presentium scilicet ac futurorum, cognoscat industria, Berthilam nostram dilectam Conjugem & Confortem nostri Regni, nostram expetiisse clementiam, quatenus Ingelfredo dilecto Vasso nostro, per hujus Precepti institutionem, concessissemus Ortellum unum in proprietate pertinentem de Veronense Comitatu, situm infra Civitatem Veronam non longe Corsteala. Cujus nos ratam arbitantes petitionem,

C pro Dei amore, & remedio anime nostrae predictum Ortellum, extendentem de uno latere per longum perticas legimas quinque, additis sex pedibus, de altero vero latere per longum perticas quatuor, additis pedibus decem: ex uno capite extendentem in latitudinem perticas quatuor, additis quatuor pedibus; de altero verò capite perticas quatuor, additis octo pedibus, concedimus eidem Ingelfredo per hujus nostri Precepti paginam in proprietatem ad habendum, tenendum, commutandum, donandum, vendendum, & quicquid voluerit faciendum absque alicujus potestatis contradictione. Contra quod nostrae donationis Preceptum, si quis insurgere temperaverit &c.

Signum

Signum Domini

B S

Berengarii serenissimi Regis.

Sigillum cereum.

Vitalis Cancellarius jussu Regis recognovi & subscripsi.

Data Prædie Kalendas Mai, Anno Dominicæ Incarnationis DCCCXCVII. Anno autem Regni Domini Berengarii piissimi Regis VIII. Per Indictionem Quartamdecimam.

Actum Veronæ in Dei nomine, feliciter. Amen.

Ad vetera quoque tempora spectat ritus ille, de quo in Dissertatione præcedenti egi. Quum videlicet apud se quisquam retinebat aliis iniquæ ablata, aut indebitis tributis subditos vexabat, sese Redimere consuevit donando Ecclesiis: quod tamen factum puto, nisi certus rerum ablatarum dominus appareret. *Maltoletum, Malatola, Toltramala* appellari consueverunt ejusmodi exactiones contra jus investitæ. In Vita Innocentii III. Papæ, Tomo III. pag. 489. Rer. Italicarum, nobiles quidam viri jurarunt *flare mandatis Domini Papæ super falso Vetrallæ, strætæ securitate, Maltoletis. Lege Maltoletis.* Dantes quoque Cant. V. Paradisi, usus est voce *Maltoletto*: quæ vox propria fuisse creditur Dialecti Forojulienfis, pro *Malto*. Ita Frater Jacoponus Tudertinus, synchronus Dantis, Lib. 4. Cantic. 21.

Tom. XIV.

*Figli, Nipoti, e frati,
Rendete il maltoletto.*

Quam verò antiquus sit iste ritus; habes ex Collectione Canonum Pontificalium, ante annos nonngentos scriptâ, atque editâ a Clariss. Viris Martene & Durando Benedictinis Congregat. Sancti Mauri, Tom. 4. Thesauri novi Anecdotor. pag. 55. ubi si quis injuste aliquid abstulit, erogat in eleemosynam: & alium tantum, quantum valet ipsum argentum, de terra Ecclesiis Dei conferat in eleemosyna &c. Neque modicum momenti habuit ad piorum liberalitatem erga Monachos alliciendam alter ille ritus, cujus adhuc rudera supersunt. Nempe consuevere veteres Monachi, communionem Sanctorum præ oculis habentes, primo aliorum Monasteriorum alumnos confoederatos habere, suarumque precum atque orationum

G

par-

participes facere, tum eumdem bonorum operum fructum communicare cum iis etiam, qui aut in suum Cenobium, aut in alia sibi sociata, alicujus beneficii largitate fuerant liberales. *Societatis* ac *Fraternitatis* nomine pia haec consuetudo designabatur, ejusque vestigia aliquot vel in ipsis monumentis Seculi a Christo nato Octavi occurrunt, uti indicat Clariss. Mabillonius in Prefatione ad Saecul. III. Actor. Sanctior. Benedictinor. Part. I. atque in Annalib. Benedictinis ad Annum DCCCLIX. num. 52. Hujusmodi *Fraternitatum* exempla ab Anno DCCC. usque ad finem Saeculi Duodecimi protulit Goldastus Tom. 2. pag. 140. Rer. Alamann. uti & *Missa* pro illis, qui *Elemosinam* faciunt, scilicet Monachis, & quidem citibus. Vide etiam Cap. 18. pag. 172. Antiquitat. Ebersf. ubi Regientes Monachi Anno MCXIX. filios Odonis Blanchi investiant de omni Fraterna, & Oratione, & Eleemosyna, quae in eorum Cenobio facienda fuerit. Capite quoque 30. pag. 298. *Gualpho Dux Spolet.* & *Marsilio Tusciae*, multa circiter Annum MCLXVI. concedit Monachis Lucen-
sibus Sancti Frigidiani ratione Fra-

ternitatis, quam nobis sua gratia concesserunt. Atque haec dicta uberiorem lucem accipiant ex Charta Senensi mecum a praclarissimo, dum vivebat, viro Huberto Renvogliento ejusdem Civitatis Patrio communicata, ubi Ildebrandinus Comes multa Abbati Sancti Salvatoris in jure occupata restituit, ea etiam ratione commotus, quod Monachi ejusdem Monasterii cum adiutorio Domini nostri Jesu Christi participes & confortem me fecerant omnium Orationum suarum, & divini servitii, quod omnipotenti Domino die notitiae exhibere videntur. Neque hoc tantum polliciti sunt Monachi, sed etiam, ut ille ait, a me humiliter exorati, onus trium annorum de Poenitentia mea super se susceperunt, quam de peccatis meis ab Aretino Episcopo acceperam. Vident, qui ritus eorum temporum forent? Atqui hic etiam adnumerandus est inter rationes Redimendi peccata sua. Offerebant pii homines temporalia bona Templi Ministris; ii contra spiritualia conferebant, suscepto in se onere poenitentialium poenitentium. Ita verò se habet Charta illa Senensis.

Ildebrandinus Comes Monasterio Sancti Salvatoris terras restituit eidem occupatas, Anno 1154.

IN nomine Domini. Amen. Scriptura retrodonationis, quomodo testamētum Piclavene de Sciano Abbatis Sancti Salvatoris recuperavit, & modo habet. Divinae Leges habent, & humane firmiterque praecipiant & prohibeant, ut nullus presumas res alienas invadere, aut contra rationem retinere; sed praecipue res Ecclesiarum & praedia nullatenus ab aliquo sint inva-

Enda, five ratione ulla retinenda, unde Ecclesia Dei, cui jure competunt, aliquid patiatur detrimentum vel jacturam. Proinde sacri Canones & divinae Scripturae auctoritas omnes Ecclesiasticorum rerum invasores, easque violenter tenentes, maledicunt, & excommunicant. Quapropter ego Ildebrandinus Comes, filius Comitisse Donnise, dimitto & refuto terras omnes Abbatis Sancti-

Sancti Salvatoris in manibus Nicolai Abbatis ejusdem Abbacie, quas Piciavene de Sciano quondam testamento pro anima sua prefate Abbacie dereliquit. Has etenim terras usque modo contra iustitiam occupatas decineri feci. Ut igitur mihi omnipotens Deus peccata mea & eas indulgeat, per me & per omnes personas dimitto & resisto atque renuntio omne jus & omnem usum, si quod forte habui, in predictis terris Piciavene, que testamento pervenerunt Monasterio Sancti Salvatoris Berardingorum. Et quidem per hanc refutationem, quam feci, Monachi ejusdem Monasterii cum adiutorio Domini nostri Jesu Christi, particeps & consortem me fecerunt omnium Oratorum suarum, & divini servitii, quod omnipotenti Domino die nostrae exhibere videntur. Et insuper a me humiliter exorati, onus trium annorum de poenitentia mea super se susceperunt, quam de peccatis meis ab Aretino Episcopo acceperam. Refutationem siquidem praedictarum rerum primum feci in Capitula apud Abbatiam coram Monachis ejusdem Abbacie, & coram Plebano de Rapulano, multisque aliis. Secundo ante Plebem Sanctae Agathe de Asciano in praesentia & testimonio jam dicti Nicolai Abbatis, & Domini Petri olim Prioris de Rontessa, & Plebani de Asciano, & Dondei, & Nontivollio,

A & Griffoli, filii Tracii, & Magialis, filii Homodei, & quorundam aliorum. Anno Domini Millesimo Centesimo Quinguesimo Quarto mense Novembris, Indictione tempore Anastasii Papae Quarti, & Jeronimi Aretini Episcopi.

B Ego Frater Nicolaus Peccator Monachus, & solo nomine non opere dictus Abbas predicti Monasterii, haec omnia vidi & interfui, & omnia superscripta descripti, & manu propria sic denotavi. Amen. Amen. Amen.

C Atque ex hoc ritu *Fraternitatum*, sive *Societatum*, effluxere Diptycha, sive tabulae aut Libri, in quibus olim nomina adnotabantur eorum, qui ad percipiendos spirituales hosce fructus admittentur. Non pauci ex iis adhuc supersunt in antiquis Coenobiorum Archivis, mortem quoque pie gentis quandoque indicantia, ac propterea *Necrologiorum* nomine designata. Unum ego, & quidem antiquissimum, reperi Brixiae in nobilissimo Coenobio Monialium Sanctae Juliae, non una manu scriptum. Sed quum nuda tantum nomina occurrerent, & nihil Historiei exhiberent, ego paucis delibatis, quae mihi visa sunt alicujus momenti, reliqua dimisi. Ea ergo specimen illius Codicis.

EXCERPTA

EX NECROLOGIO ANTIQUISSIMO MONIALIUM
SANCTAE JULIAE IN CIVITATE BRIXIANA.

*Aribaldus Episcopus.
Odaltricus Comes.
Domnus Arnulf.
Folco Episcopus.
Ophim Episcopus.*

Couradus Episcopus.

Frauco.

Karolus.

Karolus.

Ludouvicus.

Ludouvicus.

Ludouvicus.

Karlmannus.

Karlmannus.

Ludouvicus.

Lotharius.

Karlmannus.

Bufo.

Ermengarda.

Vulgunda Abbatisa.

Herimanni Archiepiscopi.

Wicerus Episcopus.

Fredepertus Episcopus.

Coiso Episcopus.

Benedictus Episcopus.

Auswaldus Episcopus.

Chunibertus Episcopus.

Affrid Episcopus.

Petrus Episcopus.

Theodepertus Archiepiscopus.

Berefridus Archiepiscopus.

Perfo Archiepiscopus.

Arduinus Archiepiscopus.

Gunderiffi Archidiaconus.

Marialdus Archidiaconus.

Leo Archidiaconus.

Engilmannus Archidiaconus.

A *Audacharius Episcopus.
Andreverga, Cunibertus Comes.
Echardus Episcopus.
Dominicus Episcopus.
Maurus Episcopus.
Petrus Abbas.
Ansprandus Abbas.
Folchavino Abbas.*

B *Haec sunt nomina de hominibus Rothadi Episcopi, qui desuelli sunt Romam tempore Nicolai Papae.*

Vololdus &c.

Haec sunt nomina Fratrum de Congregationis Matris Ecclesie Sueffonice.

Rotadus Episcopus.

Teudoldus Presbiter & Presbiter.

Godo Decanus & Presbiter.

Hartgaudus Thesaurarius &c.

C *Hec sunt nomina Fratrum de Congregatione Sancti Leodegari.*

Domnus Abbas.

*Domnus Mauegoldus Comes. { rubris
Emma Cometissa. { chara.
(Aeribus.*

Ambrosius Comes.

Grimaldus Comes.

Ingelfredus Comes.

D *Eginzincus Comes.*

Sibicus Episcopus.

Ambrosius Episcopus.

Gregorius Episcopus Vercellensis Urbis.

Domna Hermengarda humilis Abbatisa.

*Domnus Lodovicus Imperator. { chara.
Domna Iugelberga Imperatrix. { sterc
(rubro.*

Domna Berta Abbatisa.

Domna

Domna Adaleida Abbatiſſa.

Eberardus.

Gisla.

Lintſrid.

Unroch, & Valeſrid.

Adelgis Beringeri.

Bernardus.

Adelardus.

Bernoldus Comes.

Grimilda Abbatiſſa.

Waldus Episcopuſ.

Salmon Episcopuſ.

Oſius Episcopuſ.

Limperius Archiepiſcopuſ.

Domnus Liutwardus Episcopuſ.

Rimbertus Episcopuſ.

Willibertus Episcopuſ.

Thiedericus Episcopuſ.

Angelbertus Archiepiſcopuſ.

Votinus Episcopuſ.

Amelricus Episcopuſ.

Dodo Episcopuſ.

Agino Episcopuſ.

Benedictus Episcopuſ.

Lupus Archiepiſbyter.

Paulus Archidiaconuſ.

Chunibertus Abbas.

Ordo Fratrum Infulanenſium Sanctae
Mariae.

Folcwinus Abbas.

Liutbert &c.

Antonius Episcopuſ.

Adolaſerus Episcopuſ.

Ecchardus Episcopuſ.

Andreas Abbas.

Petrus Episcopuſ.

Aedaelunſ Rex Anglorum.

Marcwardus Abbas.

Petrus Episcopuſ.

Rataidus Abbas.

Gaideriſcius Abbas.

Wala Abbas.

Giſelramnus Abbas.

Hindovicus Rex.

Iterum filius ejus Hindovicus.

Liutgarda Regina.

A

Hildigard.

Hemma &c.

Domnus Ardingus Episcopuſ.

Stabilis Archiepiſbyter &c.

Domnus Ardingus Episcopuſ.

Stabilis Archiepiſbyter &c.

Bonifaciuſ. (Hic pater Mathildis Co-
mitiſſae celebris fuit.)

Richilda &c.

B

Rampertus Episcopuſ.

Garibaldus Episcopuſ.

Garardus Episcopuſ.

Adelbertus Comes.

Odelbertus Abbas.

Immo Abbas.

Egilolfus Episcopuſ.

C

Anno Domini MCCXLIII. Iudithione
I. Domna Titerbe Abbatiſſa fecit ſe
ſcribi in iſto Libro cum omnibus ſuis
parentibus vivis, & defunctis.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti.
Incipit noſtitia regularis Ordinis, quo-
modo traditae ſunt Saulemoniales in
Monasterio Domini Salvatoris ſecundam
ordinem Sancte Regule in tempore Dom-
ne Amelſerge humilis Abbatiſſe.

D

Domnus Imperator Lotharicus tradi-
dit filiam ſuam Domnam Giſlam, ſe-
cundam ordinem Sancte Regule.

Domnus Hludowicus Imperator tradi-
dit filiam ſuam Giſla.

Albi tradidit filiam ſnam Giſelper-
gam.

Adelbertus Comes tradidit filiam
ſuam Reginſindam.

E

Adelgiſus Comes tradidit filiam ſnam
Cunigunda.

Domnus Eberardus Dux tradidit fi-
liam ſuam Giſla.

Rambertus Comes tradidit neptam
ſuam Sconburga.

Liutſrid Comitiſ tradidit filiam ſnam
Adelei.

Grimoaldus Comes tradidit filias ſuas
Rupertam, & Regimberga.

Tiſo

Tiso Comes tradidit filium suum Samitro Deo & Sancte Julie sub iugo Sancte Regule.

Hec sunt nomina Monachorum.

Gisfbertus Abbas cum omni parentela sua vivis & mortuis.

Amico Abbas cum omnibus parentibus suis &c.

Domnus Landulfus Episcopus.

Nomina Abbatum & Fratrum de Monasterio Sanctae Euphemiae.

Domnus Johannes Abbas.

Domnus Gisfbertus Abbas.

Domnus Aito Abbas.

Domnus Petrus Abbas.

Domnus Ambrosius Abbas.

Domnus Regino Abbas.

Sed jam tandem sciscitetur aliquis: quonam gentium abiere tam celebres Poenitentiales Libri, atque in eis praescriptae poenae & Canones? Eorum, ut ita dicam, ne ullum quidem in usu vestigium nunc restat. Et quare illorum usus in Ecclesia adeo tepuit, immo prorsus ex hominum commercio evanuit? Dicam brevibus: neque enim injusta petitio. Sacrarum Indulgentiarum usus Poenitentiales Libros, eorumque statuta penitus eliminavit. Illud constat, vel ab exordio Ecclesiae in potestate sacrorum Antistitum, sed praesertim Romani Pontificis, fuisse, reis ac poenitentibus minuere aut relaxare poenas criminum: quae facultas non aliunde eisdem tradita, quam ab ipso Ecclesiae auctore Christo. Haec autem toties exercebatur, quoties difficilia tempora, impotentia, aegritudo corporis, aliaeque iustae causae mirum cum poenitentibus agendum suadebant. Ista Canoniarum poenarum condonatio, *Indulgentia* appellata est, & adhuc appellatur: ejusque exempla suppetunt in Conciliorum

ac Patrum Libris, sed in primis apud Sanctum Martyrem & Episcopum Gyprianum. Nulla apud me dubitatio relinquitur, quin iis temporibus, quibus maxime Canones Poenitentiales vigeant, Indulgentiae interdum, immo saepe saepius, concederentur a sacris Ecclesiae Ministris pro varia hominum infirmitate, temporumque necessitate. Verum in his erat modus, & adhuc passim Poenitentes corporalem castigationem aut subibant, aut redimebant. Ejusmodi Indulgentiarum patentia exempla praebet praesertim Saeculum a Christo nato Undecimum. At tunc maxime Ecclesiastica disciplina hac in parte novus ritus, vultumque diversum induere coepit, quum militares expeditiones in Saracenorum gentem, Chrislicolis maximo opere infernam, suscipi coepae sunt. Leone Ostiensi teste Lib. 3. Cap. 71. Chronici Casinensis, Anno MLXXXVII. Victor III. Papa exercitum ingentem ex omnibus fere Italiae Populis collectum adversus illos sub remissione peccatorum omnium direxit, ingentemque ex iis victoriam retulit. Quo exemplo permotus, paucos post annos Hierosolymitanam expeditionem omnium celeberrimam Orbis depraedicavit Urbanus II. iridem Romanus Pontifex. Nam ut Populos ad sacram Terram recuperandam expeditores alacrioresque faceret, Anno MXXVI. in Concilio Claromontano iter illud pro omni poenitentia reputandum statuit. Hoc est, quicumque Cruce assumta militarent contra Saracenos, sacrorum locorum in Oriente usurpatores, indulgentia Ecclesiae, Remissionem cujusque poenae, ob antea crimina in Poenentialibus Canonibus indictae, consequerentur. Pari etiam liberalitate actum postea fuit erga illos, qui in Hispaniam perge-

pergerent adversus Saracenos militaturi. Vide Concilii I. Lateranensis oecumenici Canonem Undecimum. Nempe tam arduum iter, tot labores atque pericula, a Christi fidelibus suscepta, Poenitentiae ac Redemptionis loco erant, & merito sane. Quae res innumeram gentem non tantum causâ pietatis, quam ejusmodi Spiritualis lucri, ad arma excitavit; neque eo solum tempore, sed duobus etiam Seculis proxime subsequutis. Post Annum quoque Vulgaris Aerae Millesimum (tortassis & antea) coeperunt summi Pontifices & Episcopi, quoties solemniter aliqua Templorum dedicatio fiebat, Populis confluentibus poenarum Poenentialium partem, modicam tamen, remittere. Neque heic stetit Indulgentiarum usus. Sensim per sacros Pastores

A propagari coepta est relaxatio Canonum Poenentialium, condonatis modò levibus poenis, ubi fideles peregrinarent alia Pietatis officia, nempe peregrinando Hierosolimam, aut ad limina Apostolorum, aut ad Compositellum Templum, aut ad visitandas alias Aedes sacras, aut arma ferendo in Haereticos & Paganos, sive alia Religionis aut Caritatis Christianae opera exercendo. Utique primò nonnisi paucorum dierum, aut etiam annorum Poenitentia relaxabatur, si expeditiones sacras excipias, quibus certe major, immo plena Indulgentia debebatur. Cujus rei possem adferre exempla non pauca: sed instar omnium erit, quod in Appendice Chronicorum Henrici Danduli legitur, spectans ad unum e Templis Venetiis.

Alexander III. Papa visitantibus Ecclesiam Sanctae Mariae de Caritate Venetiis, Indulgentiam viginti dierum concedit, Anno 1177.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei dilectis filiis & Fratribus Sanctae Mariae de Caritate, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum pro commodo generalis Ecclesiae, ejus curam & regimen licet immeriti gerimus, venissemus Domino ducente Venetias, ad petitionem vestram invocati, pro nostri officii debito Nonis Aprilis Ecclesiam vestram Spiritus Sancti gratiâ dedicavimus: & omnibus, qui in Anniversario Dedicationis, vel tribus diebus ante, vel tribus post, eandem contrito animo & devote & humiliter visitaverint, de Poenitentia sibi injuncta Viginti dies, cunctis de misericordia Jesu Christi, & beatorum Petri & Pauli meritis duximus indulgendos. Ne igitur illud Indulgentiae,

quod visitantibus Ecclesiam vestram annuatim indulsumus, in posterum a memoria hominum elabatur, remissionem, quam fecimus, auctoritate Apostolica confirmamus, eamque ad perpetuam memoriam futurorum in scriptis duximus redigendam.

Datum Venetiis in Rivoalto, IV. Kalendas Junii.

E Sed quando repagula fracta semel fuere, jamque Populi perspicere coeperunt, se absque veterum Redemptionum onere Canonicis Poenitentiis absolvi posse, tum ii ampliores Indulgentias exposcere, Episcopi verò ac praecipue Romani Pontifices, liberalitate certantes, plura ac majora in dies elargiri, donec eo ventum est,

est, ut ex tantâ Indulgentiarum copiâ, ac earum potissimum, quae *Ple-nariae* vocantur, sublatus sensum fuerit usus ac oblitteratum penes ineruditum vulgus nomen Canonum Poenitentialium. Id sensum factum dixi. Attamen ante aliquot Secula fuere, qui ex ejusmodi Indulgentiis populorum concursum ad se trahebant, luctri potissimum, ut se suspicari licet, captandi causâ; eamque in rem aut consêta Privilegia, aut fabulas fabricabant. Teste Richardo de Sancto Germano, Honorius III. Papa Anno MCCXXV. *Indulgentiam Saracenisci, quae ex longiturnitate temporis satis inoleverat, tamquam falsam cassavit, & irritam per suas literas denunciavit pariter & inane: pro eo quod Clerici loci ejusdem dabant accedentibus ad ipsam Ecclesiam Remissionem peccatorum, facientes eis intelligi, quod ita de Peccatis Omnibus emundari recederent, sicut peritica quaedam quam ostendebant eis cortice emundatam. Non consuevere, ut dixi, temporibus iis Romani Pontifices tantam Indulgentiae copiam Poenitentibus largiri, nisi eam, aut sacri belli expeditione, aut longa peregrinatione promererentur. Quare ubi primus omnium Bonifacius VIII. Pontifex Jubilaeum Romanum Anno MCCC. instituit, & visitantibus sacra Urbis loca Remissionem Omnium Peccatorum elargitus est, commota sunt universa Christianorum Regna ad tantae Indulgentiae sonum, quam consequi sine militia, hoc est sine discrimine vitae, cuicumque licebat. Quare innumeri confluxere Romam, & Regales vise per totum illum Annum copiosissimis nundinis prae multitudine peregrinorum minime concedebant. Testatur autem Johannes Villanius Historicus, qui non segnus, quam alii, eo perrexit, nul-*

lum diem abiisse, quo Romae non numerarentur, oltre al Popolo Romano dugento mila di Pellegrini. Addit infra: E dell' offerta fatta per li Pellegrini molto tesoro ne crebbe alla Chiesa, & Romani per le loro derrate furono tutti ricchi. Immanem pecuniae vim ad Bonifacium Papam inde venisse ex spontaneis Fidelium oblationibus, testantur & alii scriptores, e quibus praecipue audiendus Guilielmus Ventura Astenfis, ipse religionis causâ tunc ad Urbem profectus. Exiens, inquit ille Cap. 26. Chronic. Astens. Tomo XI. Rer. Italicar. de Roma in Vigilia Nativitatis Christi, vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat. Et fama erat inter Romanos, quod ibi fuerunt viginti centum millia virorum & mulierum. Pluries ego vidi ibi tam viros, quam mulieres, conculcatos sub pedibus aliorum. Et etiam egomet in eodem periculo plures vices evasi. Papa innumerabilem pecuniam ab eisdem recepit, quia die ac nocte duo Clerici stabant ad Altare Sancti Petri, tenentes in eorum manibus rastellos, rastellantes pecuniam infinitam. Ita & Anno MCCCL. innumerabiles Populorum catervae Romam confluxere Jubilaei paris causâ, uti memoriae prodidit Matthaeus Villanius Lib. I. Cap. 56. Multa Ecclesiis data, sed plura Laicis, qui tantae Religionis motum in suum lucrum convertendum curarunt.

Sunt, equidem fateor, qui tot Indulgentiarum plaustra in Ecclesiam investita aegre seront, atque inconsultae etiam prodigalitatibus arguant earum largitores; quippe per eas non attenuata solum sed extincta videtur salutaris Poenitentiae severitas ac antiqua disciplina; immo peccantibus frena undequaque laxata, animum videntur additi, quando tam facile,

ac

ac tam levibus Pietatis operibus praescriptis, innumerabilium criminum poenae nunc eluuntur. Et sane istorum querelis suffragium aliqua ex parte praestant Patres Tridentini Concilii Session. 25. Cap. 21. Titul. de Indulgentiis, ubi sancta Synodus in *Indulgentiis concedendis moderationem juxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem adhiberi cupit, ne nimia facilitate Ecclesiastica disciplina evanescat*. Neque defuere summi aliquot Pontifices, nostris etiam temporibus, qui exuberantes Indulgentias rescaverunt, & modum in iis concedendis servare ac servandum iussere. Praeterea Tridentina ipsa Synodus, & Sanctus Carolus Borromaeus in suis Conciliis optavere, ut *Canones Poenitentiales* saltem, qui ante Theodorum Cantuariensem in Ecclesia Dei usurpati sunt, restituerentur, atque ut Sacerdotes audiendis Confessionibus peccatorum praepositi, Canones eosdem prae oculis haberent, iisque prudenter & cum discretionem ad satisfactiones Poenitentibus injungendas uterentur. Sed qui nostrorum temporum disciplinam dolent, quasi nimia lenitate poenitentibus indulgentem, animadvertant quaevis graviore olim censurae obnoxium fuisse veterem in usu Canonum Poenitentialium disciplinam. Etenim invecdis *Peccatorum Redemptionibus* (eas autem invehere necesse fuit, neque enim homines tam diuturnas, & graves corpora afflictationes sustinere poterant) coecidere tota Poenitentiarum moles plerumque videbatur, ut duntaxat ex Christianorum praediis, atque pecuniâ, sacri Poenitentiae Ministri ditarentur. In ejusmodi disciplinae usu locus nimius, ut quisque videret, esse statibus Avaritiae poterat: quod tamen deformis vitiis a Clero elimi-

Tom. XIV.

A natum semper voluere, semper optavere Carozes & Patres. Ac proinde postrema hisce Seculis, ac nostro potissimum, laus & commendatio major in eo debetur quod a sacris Poenitentium Confessionibus sublata est omnis turpis lucri non solum occasio, sed etiam umbra. Illud ergo cum Tridentino Concilio votis nostris urgendum est, ut & moderatio adhibeatur in Indulgentiarum largitione, & quando revocare in usum Canones Poenitentiales non possumus (hanc enim spem prorsus sublatam mihi videre videor) saltem *pro qualitate criminum & poenitentium facilitate, salutaris & convenientes satisfactiones injungantur, ne si forte Sacerdotes Domini peccatis conniveant, & indulgentius cum Poenitentibus agant, levissima quaedam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur*. Et Indulgentiae quidem laudandae, summissis cum devotione accipiendae sunt; Poenitentiae tamen, piaque castigatio non idcirco usus est deponendus, quem tantopere commendant, ac necessarium peccatoribus exilimavere Sancti Patres, ut quantum in nobis est, scelerum nostrorum poenas a nobis exigamus & divino omnium Redemptori Christo conformes in passione efficiamur: quod sane certiore Indulgentiarum fructum faciet, tutiusque ad beatitudinis aeternae Regnum poenitentes adducet. In primis verò optandum foret, ut Publicorum saltem gravissimum criminum expiatio, antiqui rigoris aliquam retineret aut resumeret formam: quod & optarunt & mandarunt praeaudati Tridentini Patres, Session. 24. Cap. 8. Doleat certe quisque pius ac prudens, attenuatam hac in re nimium videri veterum disciplinam; quum tamen

H

in

in utilitatem cederet Christiani ipsius Populi, quoties publicis gravibus facinoribus venia danda est, Poenitentiae publicae reos subicere, & cum iis severius agere, ut & ipsi & reliqui rectius agere in posterum, atque ab enormibus hisce flagitiis abstinere discant. Et sane ab exordio Ecclesiae ad sera usque tempora, & vel post investas haec recensitas Redemptiones peccatorum disciplina ista viguit. Quamvis enim iustitiae Secularium Principum facinorosi satisfecissent, aut alia ratione delictorum veniam ab iis impetrassent, nihilo tamen secius Ecclesia congruam illorum criminibus Poenitentiam, eamque publicam, neque levem, pergebat imponere. Idque alicubi vel postremis hisce Seculis observatum vi-

A detur. Ejusque rei exemplum curiositate eruditae gentis non indignum producere juvat, quod mihi communicavit olim amicus singularis meus Hubertus Benvoglientus Senensis. Scilicet adverbabat ille Codicem MStum, cui titulus: *De Ordine Officiorum Senensis Ecclesiae*, Auctore Oderico ejusdem Canonico, de quo haec in vetusto Libello leguntur: Anno Domini MCCXXXV. Indizione VIII. Die VIII. Kalendas Februarii obiit Dominus Odericus Canonicus Senensis Ecclesiae, qui composuit Ordinem Officiorum Senensis Ecclesiae. Ibi verò legitur forma Poenitentiae, per quam publici homicidae crimen suum ipso Saeculo Tertiodecimo coram Ecclesia expiare jubebantur,

Ritus publicae Poenitentiae imponendae publicis Homicidis in Ecclesia Senensi, circiter Annum 1210.

De forma mittendi Poenitentes in carcerem.

Forma mittendi in carcerem Poenitentes in Ecclesia nostra talis esse consuevit. Feria Quartâ in capite Quadragesimae, Poenitentes, qui pro Homicidio sponte commissso carcerem subire tenentur, debent prius a Patrinis suis Poenitentiam recipere de omnibus aliis peccatis. Et postea cum ipsis Patrinis venire ad Episcopalem Ecclesiam, ante Archipresbyterum vel Poenitentiarium Canonicum. Et tunc ipse quaeret ab eo, si de aliis peccatis, quas commisit, fecerit Confessionem, & utrum pro illo Homicidio carcerem velis intrare. Et ipso recte respondente, de Homicidio imponet sibi Poenitentiam in hunc modum. Videlicet, quod per totam Quadragesimam omni die, praeterquam in Die Dominico, jejuet in pane & a-

D qua, & centum genuflexiones faciat, & centum Pater noster dicat in die, & centum in nocte. Et nulli loquatur in die usque ad Horam Tertiam, nec sero post Completorium; nec manus sibi abluat, nec manus ergio abstergat. Et tantum Sacerdos det ei comedere omni die, & de uno tantum pulmento, vullos tamen pisces, vel anguillas comedat. Indutus jaceat & super paleam. De carcere non exeat, nisi ad necessaria naturae. Postea loco carceris ordinato, ipse Poenitentiarius Canonicus vel Patrinus ipse vadit cum eo ad carcerem: & cum ventum fuerit ante carcerem, Poenitens deponit vestes consuectas, & exuens sibi omnes pannos lineos, induit se asperam tunicam & cappam, si opus fuerit, & caligas sive pedes.

1.7
pedrolibus, & scassones, si frignerit, habeat in pedibus, ut ipso habitu se reum prosteretur. Et tunc Poenitentius primo interroget eum, utrum verè poeniteat de omnibus peccatis suis. Et si recte responderit, bene est. Sin autem, inungat ei, pro ut videtur expellere. Et statim praeceptat ei, ut ante carcerem se in terra extensum projiciat, & dicat: Mea culpa. Peccavi. Domine, miserere mei. Et hoc faciat tribus vicibus. Post tertiam vicem jaceat prostratus in terra. Et Sacerdos incipiens: Deus, in adjutorium meum intende, dicat septem Psalmos Poenitenciales & Letanias & Orationes: Deus, qui iustificas impios &c. Deus, cui est proprium misereri &c. Exsaudi, Domine, supplicum preces &c. His dictis, Sacerdos aspargat carcerem aquâ benedictâ, & cum incenso benedictio totum locum ex omni parte thurificet. Postea veniens ad Poenitentem, qui jacet in terra, faciat ei Confessionem, & det sibi aquam benedictam, & incensi fumum. Et suscipiens illum per manum, introducat illum in carcerem, dicendo hanc Orationem: Commendamus tibi, Domine, famulum tuum in vita praesenti, ut ab omni malo cum eripias, & intercedente beata Maria semper Virgine, cum omnibus Sanctis, ipsum ad vitam perducas aeternam. Postea studiose admoneat eum, quod injunctam sibi Poenitentiam fideliter exsequatur. Et semper de pane sibi appposito faciat tres elemosynas. Et sit unus solus panis tantae quantitatis, quod de residuo se valeat sustentare.

A Finem argumento huic faciam, additis in Eruditorum gratiam quibusdam antiquitatis ruderibus, testibus videlicet opulentissimi olim Ecclesiarum patrimonii. Quanta enim antiquis Seculis opum copia in aeternum Ecclesiasticum fluxerit & Peccatorum Redemptionibus haecenus memoratis, nemo melius novit, quam B qui sacrorum Locorum Chartaria evolvere potuit. Neque sane ex iis Fortunis, quae nunc in Clero tam Saeculari quàm Regulari spectantur, mensura petenda est veterum temporum, quibus non minus Episcopi & Canonici, quàm Monachi & Sacerdotes, alisequae Ecclesiae innumerabilium fundorum possessione, C five mediate five immediate, fruebantur, immo & Castellis quoque & Urbibus ipsis in Italia, uti & extra Italiam, dominabantur. In praecedenti Dissertatione Specimen dedi Chartarum spectantium ad Monasterium Nonantulanum, atque Farsensem. Nunc alterum producere statui, pertinentium ad Sublacensem, atque Cavense, tum ut e pyculis hisce intelligat Lector, qualis munificentia Fidelium Populus usus olim fuerit in celeberrima illa Coenobia; tum etiam ut monumenta eadem, quamquam breviate, usui esse possint cuicumque illustrare volenti Historiam & Chronologiam antiquorum Pontificum & Principum Italicorum. Nonnullas ex hisce Chartis in hoc Opere dedi. Utinam & cunctas evulgare licuisset.

D
E

EXCERPTA

EX ARCHIVO MONASTERII SUBLACENSIS.

Anno I. Johannis XIII. Papae, & Primo Ottonis Imperatoris, Mense Novembri VIII. Indictione IX. Johannes nobilissimus vir, filius quondam Lotticani & Anastasiae jugalium, donat Monasterio Sublacensi Casale in Barbitiano, acceptante Georgio Abbate.

Tempore Leonis VII. & Anno IV. Imperatoris Ottonis, Indictione VIII. Mense Februario, die XX. Adrianus nobilis vir, & Constantia nobilissima femina, jugales, concedunt Georgio Abbati quosdam terras. Subscribunt Bezze nobilis vir Scriniarius illustris: Johannes Consul & Dux &c. Beudillus Scriniarius & Tabellio Urbis Romae scripsit & absolvit.

Tempore Johannis X. Papae, Mense Augusto, Indictione XII. Die XX. Sergius Deo amabilis Primicerius Sanctae Sedis Apostolicae, & Agatha nobilissima femina, jugales, multa donant Monasterio Sublacensi, & Domino Floro Religioso Presbitero. Signum manus Leonis in Dei nomine Consul & Dux, a. Sergio Consul & Dux in hac donationis Carta testis rogatus. Signum Crucis sancti Romanus Consul & Dux. Silvester Consul & Dux. Nicolaus Consul & Dux. Boso Consul & Dux. Adrianus Scriniarius & Tabellio Urbis Romae complexus & dedit.

Tempore Pontificatus Domni Leonis IIII. Papae & Lotharii magni Impe-

ratoris, Nicolaus sanctae Ecclesiae... dedit & commutavit tibi Tiberio sanctissimo Primicerio sanctae Sedis Apostolicae, fundum, qui dicitur Pionis &c. Ego qui supra Nicolaus humilis Episcopus & Abbas praedicti venerabilis Monasterii Sancti Erasmi, in jure & Dominio suprascripti Monasterii, a vobis sanctissimo Primicerio terram seментарiciam &c. Subscribunt Anastasius in Dei nomine Consul & Magister Censu Urbis Romae &c. Nicolaus immeritus Episcopus & Abbas Monasterii Sancti Christi Martiris Erasmi huius cessionis &c. subscripsi.

Tempore Pontificatus Domni Martini (*) Papae, Indictione I. Mense Aprilis Die XV. Breve recordationis de Cessna Monasterii Sancti Erasmi, quem fecit Triberga nobilissima femina ad nomen Adriani quondam bene memoriae Scriniarii & Mariae quondam illustrissimae femine, jugalibus, intra domum eminentissimi viri & gloriosi Ducis Benedicti, ante ipsum Ducem, & ordinarios Judices &c. Subscribunt Nicolaus Domini nuri Primicerius sanctae Sedis Apostolicae: Georgius Dei providentia Secundicerius sanctae Sedis Apostolicae.

Anno Deo propicio Pontificatus Domni Benedicti summi Pontificis & universalis IX. Papae Quinto, in Mense Junio, Die vero X. Indictione IIII. &c. Certum est, nos Domino Crescentius nobilis & insylvus Praefectus Urbis Romae, nec non & Domino Johannes nobi-

(*) Vide num potius legendum sit Marini?

nobilis, qui vocatur de quondam Georgio, pariterque Dominus Donadeus nobilis filius viro Domino Johanni inclyto Comes, seu Johannes filius de superscripto Johanne nobili, qui vocatur de Georgio, atque Regetella nobilis, & Raguerius nobilis, germani filii de superscripto Domino Crescentio Praefecto &c. tradunt Domino Benedicto Abbati Castellum, quod dicitur Apolloni cum aliis multis. Alium Apolloni per Giso Tabellio.

Anno Primo Johannis XII. Papae, Indictione XV. Die XIV. Novembris. Leoni Christi famulo & Abbati Monasterii Sublacensis &c. Ego Gratianus in Dei nomine Consul & Dux &c. Donat terram positam foris Portam Majorem, non longe a muro ipsius Civitatis Romanae. Alium Romae. Subscribunt: Silvester in Dei nomine Consul & Dux testis rogatus signum feci. Romanus nobilis vir. Ursus nobilis vir &c.

Anno Pontificatus Domni Benedicti Sexti Papae, in Sede beati Petri Apostoli Primo, Imperatore Ottone Majore, Anno XII. & Ottone Minore ejus filio, Anno VI. Indictione I. Die IX. Februarii. Silvester Abbas venerabilis Monasterii Sanctorum Cosmae & Damiani, quod vocatur Mica Aurea, commutat quaedam cum Gratiano nobili viro de quondam Ancilla Dei Constantia filio.

Anno Primo Stephani Papae VII. Indictione III. Die XXII. Decembris. Maria Ancilla Dei donat quaedam Leoni Abbati Sublacensi. Memoratur Adrianus Consul & Dux. Subscribunt Sergius Consul & Dux. Gratianus in Dei nomine Consul & Dux. Leo Consul & Dux. Arnolfus in Dei nomine Consul.

Anno IV. Die I. Decembris, Indictione VII. Leonis Papae IX. Domna

Imilia nobilissima Comitissa, olim Conjux Domni Douadei, habitatrix Palatrinae, donat Monasterio Sublacensi, & Humberto Abbati, suam portionem de Castello, quod vocatur Sancto Angelo. Giso Tabellio Civitatis Tiburtinae.

Anno Domni Johannis Papae XIII. Indictione X. Die XX. Junii. Rosa nobilis femina cum consensu Benedicti Mansionarii ejus viri, offert Georgio Secundicerio Abbati Sublacensi vineam. Subscribunt Benedictus Mansionarius Scholae. Georgius Secundicerius Scholae.

Anno Primo Leonis Papae IV. Indictione IX. Die II. Junii; Dominus Leo Abbas recepit oblationem a Mancho Archipresbytero. Subscribunt Nicolaus Consul & Dux. Badvaco Consul & Dux. Petrus Consul & Dux. Leo Consul & Dux. Romanus Consul & Dux; qui omnes signum Crucis faciunt.

Anno III. Domni Benedicti VII. Papae, & Ottonis Imperatoris Decimo, Indictione V. Die XXVIII. Aprilis. Dominus Benedictus Abbas concedit in emphyteusim locum & Castellum Juliani cum Turre, Johanni excellentissimo viro Demetrii Ducis filio.

Anno III. Johannis XIII. Papae, & Ottonis Imperatoris Septimo, & post Consulatum ejus Anno VII. sed & Ottonis ejus filii a Deo coronato magno & novo Augusto, Primo, Indictione XI. Die I. Februarii. Theodora nobilissima femina, uxor Gratiani amabilis & eminentissimi viri ejus, Silvestro Abbati Sanctorum Cosmae & Damiani, quod appellatur Mica Aurea, donat Pratum unum. Subscribunt Gratianus Consul & Dux. Petrus nobilis vir. Marius nobilis vir &c.

Tempore Ludovici & Lotharii minorum Imperatorum, Anno Sexto Paschalis I. Papae, Indictione XV. Quar-

20 Septembris. Palumbus venerabilis Abbas Monasterii Sancti Christi Martiris Erasmi, sit in Civitate Romana juxta Sanctum Stephanum, qui ponitur in Coelio Monte, Transmundo Secundario sanctae Sedis Apostolicae & Philippae illustrissimae feminae, jugalibus, quaedam concedit in emphyteusim.

Domnus Theodorus sanctissimus Episcopus Gavinensis Ecclesiae, tempore Gregorii IV. & Imperatorum Ludovici & Lotharii instrumento interfect, in quo etiam legitur Petrus Consul, Johannes Consul & Tabellio.

Anno III. Johannis XI. Papae, Indictione IX. Die I. Novembris. Petrus filius quondam Sergii donat quaedam. Subscribunt Leo Archiepiscopus Sancti Marci, Stephanus Consul & Dux. Benedictus Consul & Dux. Rosco Consul & Dux. Stephanus Consul & Dux.

Anno XIV. Johannis X. Papae, Indictione I. Septimo Septembris. Instrumentum, in quo subscribunt Theophilactus Consul & Dux. Paulus Consul & Dux. Gratianus Consul & Dux. Leo Consul & Tabellio Urbis Romae.

Anno II. Johannis XII. Papae, Indictione III. Primo Novembris. Marozia Senatrix omnium Romanorum, Leoni Abbati Sublacenſi donat quaedam in Serpentaria.

Anno Agapiti junioris Papae Octavo, Indictione VIII. Die XXIX. Octobris. Rosa uxor Sergii viri magnifici, & filia Theophilacti reverentissimi Acolithi sanctae Romanae Ecclesiae, & Prioris Scholae Confessionis Sancti Petri, donat quaedam Leoni Abbati Sublacenſi.

Anno VIII. * Johannes XV. Papae, Indictione VI. Die VIII. Julii. Instrumentum, in quo adiunt Petrus Abbas Sublacenſis, Benedictus Presbiter, &

A Benedictus idiota, Monachi Sublacenſis, Johannes Urbis Praefectus, N. Cardinalis filius Sigizonis Presbiteri Romani, Stephanus Primicerius sanctae Romanae Ecclesiae, Rainerius Comes.

Anno Benedicti VII. Papae Secundo, Ottonis Imperatoris VIII. Indictione IV. Die XXIII. Januarii. Charta, in qua legitur Domnus Johannes Presbiter & Monachus Sancti Benedicti de Sublacu, atque olim Dux Castelli Albanensis.

Anno III. Johannis Papae XIII. Ottonis Imperatoris VII. & filii ejus Ottonis Imperatoris I. Indictione XI. Die XXIV. Aprilis. Charta, in qua legitur Adria Serenissima femina. Johannes Dux. Franco illustris testis &c.

C Anno XI. Bonifacii Papae VII. Indictione XIII. Quintodecimo Septembris, Domnus Martinus dudum Episcopus, modo Abbas Monasterii Sublacenſis contractum facit. Ibi Leo Arcarius sanctae Sedis Apostolicae, & Theodora illustrissima femina ejus uxor cum filiabus suis &c.

D Anno..... Nicolai Papae Primi, Domni Ludovici Imperatoris XI. Indictione XIV. Octavo Martii. Zachariss Deo amabilis Scribarius sanctae Romanae Ecclesiae & Abbas venerabilis Monasterii Sancti Erasmi in Caelio Monte, & Leo eminentissimus Consul & Dux, & Anastasia nobilis femina uxor ejus. Ibi & alius Leo testis Consul & Dux.

E Tempore Domni Benedicti III. Papae, Ludovico Imperatore juniore, Indictione V. Romanus Subdiaconus, & Regionarius sanctae Romanae Ecclesiae. In eadem Charta leguntur Pipinus Consul & Dux atque Vestiarus. Andreas in Dei nomine Romanus Dux. Eustisius Consul & Dux. Petrus Consul & Dux.

Anno

Anno Primo Stephani Papae VII. Indictione III. Die IX. Decembris. Charta, in qua legitur Stephanus venerabilis Diaconus, filius quondam Stephani, & Sarrae quondam jugalium. Dominus Paschalis Mansionarius Basilicae beati Petri Apostoli Scholae Sanctae Dei Genitricis, quae appellatur Majorum. Faustus Consul & Tabellus Urbis Romae. Testes Petrus Consul & Dux. Leo Consul & Tabellus Urbis Romae. Petrus Consul. Benedictus Consul.

Anno IV. Leonis Papae VI. Indictione XI. die X. Aprilis, Charta in qua nominantur Bolo eminentissimus Consul & Dux, filius quondam Theodori Ducis & Ursae jugalium. Dominus Florus reverentissimus sanctae Matruensis Ecclesiae..... Petrus nobilis vir. Nicolaus Consul & Dux. Silvester Consul & Dux.

Anno VII. Benedicti Papae VII. Imperii Ottonis XIII. Indictione IX. die IX. Februarii. Gregorius illustrissimus vir, filius Marozze Senatrix per Apostolicam praeceptionem Rector Monasterii Sancti Andreae Apostoli, & Monasterii Sanctae Luciae, quod appellatur Renati. Benedictus Abbas Sublacenſis.

Tempore Domni Pauli Papae, & Constantini & Leonis Imperatorum. Charta, in qua nominatur Johannes sanctissimus sanctae Ecclesiae Tiburtinae.

Anno IV. Johannis Papae X. Indictione VII. Die XXV. Aprilis. Johannes Subdiaconus sanctae Romanae Ecclesiae, & Primitivus Scholae Cantorum, quae appellatur Orphanotrophio, consentiente Schola Cantorum, quaedam donat. Testes Johannes consul, Rodulfus Consul.

Anno IV. Benedicti Papae VII. Imperii Domni Ottonis magni Imperatoris X. Indictione VII. Die XI.

Februarii. Petrus eminentissimus Consul & Dux donat domum Benedicto Abbati Sublacenſi, quae posita est Romae in Regione Secunda juxta Formam Clusiam.

Anno II. Anastasii Papae III. Indictione VII. Die XXIX. Januarii. Domina nobilis femina relicta quondam Adriani Dux, concedit bona quaedam Johanni eminentissimo Consul & Dux. Subscribunt Campulus Dux gener Dominiae. Benedictus Consul & Tabellus Urbis Romae. Benedictus Scriptorius sanctae Romanae Ecclesiae. Benedictus Consul & Dux. Johannes eminentissimus Consul & Dux. Romanus Consul & Dux. Leo Consul & Dux. Johannes Consul & Dux.

Anno VI. Romani Papae, Imperii Domni Lamberti magni Imperatoris..... Indictione XV. Die XX. Augusti. Benedictus Protoſtrinaris sanctae Sedis Apostolicae, & Visitator Monasterii Sancti Erasmi, quod ponitur in Caſtello Monte, concedit quaedam in emphyteuſim Annae nobilissimae feminae.

Anno III. Benedicti VII. Papae, Ottonis Imperatoris X. Indictione V. Die IV. Junii. Theophilactus Abbas Monasterii Sancti Laurentii, quod ponitur foris muro, concedit quaedam Constantiae religioſae Ancillae Dei, & Abbatissae Monasterii Sanctae Mariae, quod vocatur Tempus.

Anno II. Leonis Papae VI. Indictione XI. Die VI. Octobris. Ursus Abbas Monasterii Sancti Viti. Ibi memoratur Monasterium Monialium Sanctae Mariae, & Sancti Georgii, quod ponitur in Campo Martio, juris supradicti Monasterii.

Anno VI. Agapiti junioris Papae, Indictione X. Die V. Martii. Leonis Abbati Monasterii Sublacenſis Marozza humilis Ancilla Dei, & Constantinus Presbiter pro Redemptione animae.

animae bonae memoriae Flori sanctae Manturanensis Ecclesiae Episcopi, donant quasdam domos, & Oratorium Sancti Theodori Martyris positum Romae in Regione Tertia. Ibi memoratur Monasterium Sanctae Luciae, quod appellatur Renati, & Sancti Viti, quod appellatur Majore. Monasterium sub cura Monasterii Sublacenensis. Tales Johannes Consul, Demetrius, & Theodorus nobiles viri.

Anno VI. Johannis XII. Indictione IV. Die VIII. Augusti. Johannes gratia Dei humilis Episcopus sanctae Narniensis Ecclesiae, & Bibliothecarius sanctae Sedis Apostolicae, donat quaedam Monasterio Sublacenensi. Ibi nominatur Marozza excellentissima femina & Senatrix.

Anno V. Benedicti VII. Papae, & Ottonis Imperatoris Duodecimo, Indictione VII. Die XXVIII. Maji. Demetrius Consul & Dux ex persona Marozze nobilissimae feminae bonae memoriae, carissima Necta mea, concedit Benedicto Abbati Sublacenensi terram sementariam. Ibi Gregorius Consul & Dux.

Anno VII. Sergii Papae III. Die XXV. Januarii, Indictione XII. Adrianus clarissimus Comes cum sex Judicibus in judicio residebat in Tiburtina Civitate. Ibi Petrus & Leo filius ejus, magnifici Viri.

Anno IV. Stephani Papae VIII. Indictione XV. Die XVII. Augusti. Leo Abbas Sublacenensis ad agendam litem venit in Curia Domni Alberici gloriosi Principis juxta Basilicam Sancti Apostoli, ante praesentiam Optimarium. Ibi Marinus sanctissimus Episcopus sanctae Polimariensis Ecclesiae. Nicolaus Primitivus, Georgius Secundarius, Andreas Arcarius, Johannes Sacellarius, Leo Praefectarius Sanctae Romanae Ecclesiae & Georgius

A Dux, qui appellatur de Cannapara, Benedictus de Leone de Azza, Adrianus Dux, Theophilactus Consul, Johannes Consul & Dux, Georgius Consul & Dux.

Anno VI. Johannis XIII. Papae, Imperante Domino Ottone piissimo Imperatore Augusto a Deo coronato, pacifico Imperatore, Anno X. post ejus Consulatam, imperante cum eo Ottone filio Anno IV. Indi. XII. Die XX.

B Martii. Leo Abbas Monasterii Sanctorum Cosmae & Damiani, quod situm est in Cave, concedit Domino Georgio Secundario Castrum Subulum cum Ecclesia Sancti Thomae, positum septimo ab Urbe Tiburtina milliario &c.

C coram praesentia Amizzo sanctissimo Episcopo sanctae Tiburtinae Ecclesiae, & Gratiano Dux & Comes Civitatis Tiburtinae, in vice Domni Johannis & Angelici XIII. Papae, & Dominus Georgius Abbas similiter illi alia.

Anno Milleesimo ab Incarnatione Domini, Regnante Domino Odo Imperatore in Italia Imperii ejus IV. Februarii Mense, Indictione XIII. Almus

D in Carsoli. Rainaldus Comes filius quondam Berardi Comitis, qui fuit Francus ex natione Francorum, donat Monasterio Sublacenensi Castellum Arcula, Castrum Rubianum, & Castrum Anticulum, quod ego per praeceptum a Gregorio Sanctae Romanae Ecclesiae Papa acquisivi.

Anno III. Johannis Papae XV. Die XXIV. Aprilis, Indictione I. Dominus Stephanus Dei gratia sanctae Praenestinae Ecclesiae Episcopus concedit Stephano Abbati Sublacenensi Ecclesiam Sanctae Mariae & Sanctorum Stephani & Laurentii, quam ipse Stephanus Praefectus de propriis sumptibus a fundamentis aedificavit, una cum aliis bonis.

Anno II. Johannis Papae XVII. Die IX. Aprilis, Indictione III. Johannes

hannes Abbas Monasterii Sancti Salvatoris, quod ponitur ad Commune Aquae, donat Monasterio Sublacensi cisternam antiquam cum pavimento & fundamento terrae positam Alsile inter Ecclesiam Sanctae Mariae & Sancti Petri in territorio Ferentinello minore. Hanc nos acquisiti sumus ex emptione, quam aedificari praecepit Otto Imperator ad honorem Sancti Michaelis Archangeli, & Sancti Benedicti, & S. Adalberti. De qua Cisterna Praeceptum nobis tradidit &c.

Anno VII. Agapiti Papae junioris, Die XXIV. Maji, Indictione X. Benedictus in Dei nomine Consul & Dux offert Monasterio Sublacensi & Domino Leoni Abbati omnes res suas positas in territorio Campanino, in loco Pusano &c. Alium Romae. Testes Stephanus Primitivus, Andreas Archarius Sanctae Romanae Ecclesiae, Georgius Secundicerius Sanctae Romanae Ecclesiae, Leo Protoclericus, & Apostolicus Sanctae Romanae Ecclesiae, Georgius Consul & Dux.

Anno II. Sergii Papae IV. Die XXII. Augusti, Indictione VIII. Dominus Johannes Domini gratia, & Dominus Crescentius incliti Comites, germani fratres, filii quondam Benedicti bonae memoriae Comitum, donant Monasterio Sublacensi, & Johanni Abbati pro delictorum suorum venia, & anima Patris eorum, & Dominae Theodoradae inclitae Comitissae matris eorum, Ecclesiam unam ad Monasterium faciendam in honore Sanctae Mariae in territorio Praenestino juxta Castrum Gallicanum.

Tempore Johannis X. Papae, & Berengarii Imperatoris, Die XVII. Aprilis, Indictione IX. Charta, in qua nominantur Johannes Protoclericus Sanctae Romanae Ecclesiae, Sergius Consul & Dux, Rodelandus Consul & Dux.

Tom. XII.

A Benedictus..... Papa Petro reverentissimo Abbati Monasterii Sancti Benedicti & Sanctae Scholasticae, confirmat omnia bona, inter quae Domum & Ecclesiam Sancti Viti Romae in Regione VII. & Monasterium Sancti Erasmi, & Monasterium Sanctorum Cosmae & Damiani, cum castis & Curte possum Romae juxta Viamlatam, cum Curte Majori & Ecclesia infra se, quae est in honore Sancti Benedicti & Sanctae Scholasticae, quod fuit de Johanne Presbitero Duce Castelli Albanensis, posita Romae Regione Tertia in loco, qui dicitur Massa Juliana. Scriptum per manum Benedicti Scriptorii Sanctae Summae & Apostolicae Sedis, Mense Novembrio, Indictione II. Bene Valete. Data VI. Kalendas Decembris per manum Joannis Deo amabilis Primitivii Summae Apostolicae Sedis: Anno, Deo propitio Pontificatus Domini Benedicti summi Praefuli Sexti Papae in sacratissima Sede beati Petri Apostoli Primo, Imperante Domino Ottone piissimo perpetuo Augusto a Deo coronato pacifico Imperatore.

D Nicolai..... Papae Bulla pro Monasterio Sublacensi: Incipit: Nicolaus Episcopus servus servorum Dei, dilectissimo filio nostro Azzoni religioso Abbati & Presbitero, & Monasterio de venerabili Monasterio Sanctissimi Patris Benedicti, & Sanctae Virginis Scholasticae, quod ponitur in Sublacu, suisque successoribus inibi Deo servientibus & introeuntibus in perpetuum. Cum pia desiderium voluntatis &c. tradimus & confirmamus religioستي tuae regimen & Abbatiam Monasterii; confirmamus omnia, quae nostri praedecessores Pontifices, Imperatores & Reges &c. Monasterium Cervariam ad Castellum faciendum, Fundum Maranorum, Fundum Canticuli, Fundum Rubiano, Montem Arfulae &c. Scriptum per manum Gregorii

I

Nota-

Notarii Sanctae Romanae Ecclesiae, Indictione I. LEGIMUS. Data in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Anno Deo propitio Pontificatus Domni Nicolai summi Pontificis & universalis Papae, Imperii vero Domni Ludovici piissimi Imperatoris Augusti, & a

A Deo coronato magno Imperatore X. jubente, Die XX. Augusti, Indictione I. Anno I. Pontificatus Martini Papae II. Leo Abbas Sublacenſis litem vincit in Urbe Roma coram Benedicto Duce & Consule Romano.

CATALOGUS

ET SUMMARIUM

NONNULLARUM CHARTARUM EXISTENTIUM IN ARCHIVO MONASTERII CAVENSIS.

Nno DCCCCLXXXVIII. Quinto Principatus Landenolfi Principis, Mense Aprilis, Indictione XV. Sexto Anno Domni Adenolfi Archipraefuli, ipse Archiepiscopus praestitu Audoaldi Archidiaconi, cum consensu Sacerdotum, Levitarum, & ceterorum Clericorum, eximit ab omni sua jurisdictione Ecclesiam, quam Domna Aloara serenissima Principissa, & Landenolfus Princeps ejus filius construxerant a novo fundamento intus Capuanam Civitatem, vocabulo Sancti Laurentii Levitae & Martyris pro redemptione animarum suarum, & Domni Paldolfi Principis & Marchionis, & Domni Landolfi Principis, & Domni Atenolfi Marchionis & Domni Paldolfi Principis, & Domni Landolfi, & Domni Gisolfi. In qua etiam Ecclesia Coenobium servorum Dei ipsi fundatores praedicti venerant. Landenolfus & Gisolfus praedicti, filii ejusdem Aloarae enuntiantur in subsequentibus. Diploma firmatum

B fuit sigillo Archiepiscopi, imaginem Sancti Stephani continente, quod deperiit. Ipsiusque Johanni Subdiacono Primicerio & Bibliothecario scribendum traditum est. Subscriptiones numerum novem, quarum prima est hujusmodi: Ego qui supra Audoaldus Archidiaconus ex iussione Domni Adenolfi Archiepiscopi me subscripsi. Reliquae sunt Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum ejusdem Ecclesiae.

C Anno DCCCCLXXXVIII. Quarto Principatus Domni Landenolfi Principis, Mense Aprilis, Indictione XIV. & Quinto Domni Adenolfi Archipraefuli. Ipse Archiepiscopus eximit a sua jurisdictione eandem Ecclesiam, Ecclesiae tantum nomine nuncupatam, sed non Monasterium. Diploma praedictis solemnitatibus fulcitur. Sigillum deperiit. In fine habetur: Bene Valete.

D Aloara Principissa, & Landenolfus Princeps concedunt Ecclesiae Sancti Laurentii Levitae & Martyris Christi, ejusque Monasterio, & Domino Jacobo Abbati ejusdem Ecclesiae, Casale Montae.

Montanarium cum dominibus, terris &c. Poena appofita auri Librae Decem. Ex juffione praedictae & gloriofae Potestatis in Anno Dominicae Incarnationis Non-gentesimo..... Quinto Anno Prin-cipatus ejus, Menfe Julio, Prima Indi-ctione, fcripsi ego Johannes Diaconus.

Anno Quarto Principatus Domni Landenolfi Principis, Menfe Martio, Quintadecima Indictione, Aloara Prin-cipiffa reliâ Domni Paldolfi Prin-ci-pis, & filia ejusdam Petri Comi-tis, cum confenfu & voluntate Lande-nolfi & Gifolfi germanorum filiorum & Mundualdorum ejusdem Aloarae, pro mercede animarum eorumdem, & vi-ri fui praedefuncti, & pro anima bo-nae memoriae Paldolfi Principis Sa-lernitanæ Civitatis filii ejusdem, & pro animabus Landolfi & Atenolfi Marchionum, filiorum ipsius, Mona-fterio Sancti Laurentii conftructo intra

A Capuanam Civitatem juxta Portam di-ctam Capuanam, quam Pandolfus Prin-ceps incubaverat, & ipfa Aloara com-pleverat: ubi Dominus Jacobus Abbas erat: Monasterio, inquam, hujusmodi donat terras quasdam, & jus pifcandi in quadam aqua. Johannes Notarius. Actum Capuae. Subfcriptiones:

Ego Grimualdus Comes.

Ego Guifolfus Judex.

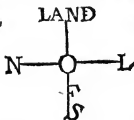
Ego Landolfus.

Ego Maro.

B Landenolfus, obsecrans Adenolfum Capuano Archipraefule, concedit & confirmat Monasterio suo Sancti Lan-rentii intra Capuanam Civitatem, & a-pud Portam Capuanam dictam, ut idem Monasterium habeat exemptionem a ser-vitio quocumque, videlicet ab equo, au-gario, vigiliis pro custodia Civitatis &c. Poena auri puri Librae quinque. Si-gillum deperditum.

C

Signum

Domni Landenolfi excellentissimi Principis.

Adekkifsi Scribe ex juffione fupradictae Potestatis fcripsi.

Data Calendas Januarias Anno VII. Principatus Domni Landenolfi gloriofi Principis, Indictione II.

Actum in Civitate Capuana.

Paldolfus Langobardorum gentis Princeps & Marchio, per rogatum W alferii Comitis parentis fui concedit Domno Martino Abbati Monasterii Sanctae Mariae de Spelunca sub Mon-

D te Vesubee, omnes res & terras con-cessas a se, vel a praedecessoribus suis, & concedendas in posterum.

Ex juffione fupradictae Potestatis ego Donatus Clericus, Anno Tricesimo Se-

l 2

cto,

xto, & II. Anno Principatu ejus Salernitano, & VI. Anno Principatus Domni Paldolfi ejus filii, Mense Octuber, Indictione Octava.

Sigillum cereum, in quo effigies viri cum literis in circuitu: PALDOLFI PRINCIPIS.

Landolfus Princeps rogatu Igisebardi Archiepiscopi Capuani, concedit Monasterio Sancti Laurentii Ecclesias Sanctae Mariae, Sancti Nicandri, Sancti Angeli, Sancti Cosmae, & Sancti

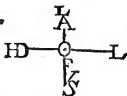
A Donati, sui juris, seu Partis publicae, a sexaginta retro annis, quaeque fuerant prius Sanctae Sedis Capuanae. Abbas Sancti Laurentii Dominus Jacobus.

Agelbisi Clericus & Scriba ex iussione supradictae & gloriose Potestatis scripsit.

B Data Tertio Decimo Calendis Junias, Anno Quinto Principatus Domni Laydolfi gloriosi Principis, Indictione

X. Adum in Civitate Capuana.

Signum

Domni Laydolfi excellentissimi Principis.

Sigillum deperditum.

Anno Tricesimo Principatus Guaimarii Principis, & Nono Ducatus ejusdem Amalfitani, & Octavo Ducatus ejusdem Salerni, & Sexto Principatus & Ducatus Domni Gisulfi ejus filii, Mense Februario, Prima Indictione, Paldulfus filius quondam Domni Guaimarii gloriosi Principis, commutat quasdam terras in finibus Salerni cum Domno Stephano Abbate Monasterii Sanctae Mariae de Spelunca.

Anno XXXIV. Principatus Domni Guaimarii Principis. Septimo Domni Guaimarii ejus filii Principis, Mense Martio, Octava Indictione, Johannes Guttilinus filius Petri Pecorari dat Monasterio Sanctae Mariae ad Spelem juxta Monte Besubei, constructo a Domino Martino Abbate partem terrae in Litiniana. Subscriptio.

Ego Johannes.

Ego Amato.

C Anno Secundo Principatus Domni Manzoni, & Domni Johannis ejus filii, Mense Madio, X. Indictione. Petrus, & Johannes, & ceteri de eorum familia Placitum faciunt Domino Johanni venerabili Abbati Monasterii Sanctae Mariae, aedificati ad ipsa Turre in Monte Vesuvio a Domino Martino Abbate, de quadam petra de terra arabili in loco, qui Furche vocatur.

Ego Petrus.

Ego Leo.

Anno Duodecimo Principatus Domni Landolfi Principis, Mense Junio, Indictione XI. Johannes Index, cognomento Magnus, filius quondam Dodoni, qui fuit Index, & postea Monachus, habitator in Civitate Calatia, donat Monasterio & Ecclesiae Sanctae Crucis, sitae intro finibus praefatae Calatiae, loco cacumine Montis, qui dicitur Verne,

ne, ubi est Abbas ordinatus Dominus Gaudericus venerabilis Sacerdos & Abbas. In quo Monasterio cum Iubamine Domini nostri Jesu Christi vestem sanctae Religionis suscipere cupiebat, terras quasdam in territorio Calatiae.

Anno XLIV. Principatus Domni Gisolfi, & Tertio Principatus Dominae Gemmae uxoris ejus, & Domni Paldolfi filii eorum, Mense Novembris, Quinta Indictione, Ciceru filius quondam Petri de Castello Lauri & Jaquina filia quondam Jaquinti, uxor supradicti Ciceri, donat Monasterio Sanctae Mariae de Spelunca in Monte Vesubeo terras sui juris. Abbas supradicti Monasterii & Sacerdos Sparano.

Anno MC. & XIX. Anno Alexii Imperatoris, Mense Febuario, VIII. Indictione, Goffredus Comes Civitatis Monopoli, Ecclesiae & Monasterio Sancti Nicolai ejusdem Civitatis in ipsa Piuna donat terras ipsius Montis in loco dicto Aquarulo, recipiente offerentiam nomine Monasterii Domino Gibaldo Priore, una cum Advocatore suo Godesferio.

Signum Domni Secundi Ric-
gnifici

U
R
C
A
H
A

En iussu praefatae serenissimae Potestatis scripsi ego Quiriacus Iudex in Anno Dominicar. Incarnationis Millesimo Centesimo Tertio, & XXIII. An-

A. Sigillum plumbeum in quo haec literae.

Riccardus Secundus Capuanorum Princeps, per interventum Goffridi Comitis stabuli, & aliorum, pro animabus Riccardi Avii, & Jordani Patria sui, concedit & confirmat Monasterio beati Laurentii Levitae & Martyris, constructo prope Aversanam Urbem, quinque homines cum filiis, filiabus, domibus & possessionibus eorum, quos Adenulfus in feudo tenebat in Matalone, Domino Guarino Abbate ejusdem Monasterii. Concedit etiam eidem Monasterio personam Roberti Mellesi ad serviendum & obediendum eidem Monasterio & Abbati. Poena decem Librae auri parissimi.

icardi serenissimi & mo-
Principis.

E no Principatus praefati Domni Secundi Riccardi gloriosi Principis Capuae.

Datum Capuae, Mense Junio per Indictionem XI.

Roge-

Rogerus Dux Roberti magnifici Ducis heres & filius, confirmat Monasterio Sancti Laurentii in Aversano territorio, & Domino Guerino Abbati, Sanctum Nicolaum de Betetta ad Sanctam Catelinam, & Balibanum, & Sanctam Mariam de Grano, & Sanctum Petrum de Aqua Joanne, & Sanctum Petrum de Babania, & unum Casalem, qui vocatur Filina, & Sanctum Oruntium de Taranto, & quinque Piscatores cum duobus lincis, & quartum cum uno lincis in Mare magno & parvo, & quintum cum una plancha, & Sanctam Cenapuram, quae est in territorio Polichori, & Sanctum Nicolaum Salice, & Sanctam Mariam de Colvrata, & Sanctam Mariam de Sinisi cum pertinentiis earum. Poena auri purissimi Librae XXX.

Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Centesimo Secundo, Ducatus au-

tem ejus Septimo Decimo, Mense Aprilis, Indictione X.

Ego Rogerius Dux me subscripsi.

Adest Sigillum plumbeum cum effigie hominis in una parte & literis in altera: ROG.... P...

E... A.

B Riccardus Secundus Capuanorum Princeps, per interventum Riccardi de Aquila & aliorum, pro animabus Riccardi Avii & Jordanis Patris sui, Monasterio Sancti Laurentii, & Guarino Abbati donat quatuordecim homines, quos Gerbaldus Capellanus ejus tenuerat in Mattalone, & alia, & praecipue Ecclesiam Sanctae Marice Garbella nomine, quae est sita foras Mattalone. Poena quinquaginta Librae auri purissimi,

C

Signum Domni serenissimi & magni-

fimi Riccardi gloriosissimi Principis.

Joffridus Jordani.
Richardus filius Bartholomaei.
Jhon Fermentoth.
Rodolfus filius Rolli.
Johannes Frimese.
Ruallus filius Aymonis.
Giraldus.....
Adamus de Rocca Romana.
Petrus Stuntioni.

D Ex iussione praefatae serenissimae Potestatis scripsi ego Quiriacus Judex in Anno Dominicae Incarnationis MCI. & XXI. Anno Principatus praefati Domini Secundi Riccardi gloriosi Principis Capuae.

Datum in Aversana Urbe, Mense Augusto V. in Festivitate beati Laurentii, per Indictionem Nonam.

Riccar-

Riccardus Secundus, rogatu Roberti de Medanea conjanguinei sui, & Rogerii Militis ejus, Monasterio beati Laurentii & Guarino Abbati confirmat duas petias terrae in pertinentia

A Natalonis prope Ecclesiam Sanctae Mariae in loco, qui dicitur Jugnanus, donatas a supradictis. Poena quinquaginta Librae auri purissimi.

Signum Domni serenissimi Richardi (simile praecedenti) gloriosissimi & magnifici Principis.

Ego Ratbertus de Medania me subscripsi.

Ego Rogerius filius Richardi me subscripsi.

Ex iussione praefatae serenissimae Potestatis scripsi ego Quiriacus Palatinus Judex in Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Centesimo Quinto, & XXVI. Anno Principatus praefati Domini Secundi Richardi gloriosi Principis Capuae.

B Datum Capua Mense Decembri per Indictionem Quartamdecimam.

Riccardus Secundus Monasterio Puellarum Sancti Blasii, constructo prope murum Aversanae Urbis, subiecto Monasterio Sancti Laurentii, ubi Dominus Guarinus Abbas, confirmat decem petias de terra, quae olim fuerant Sivenis Ministerialis, designatis finibus & locis.

Signum Domni serenissimi Richardi (simile praecedenti) gloriosissimi & magnifici Principis.

Ex iussione praefatae serenissimae Potestatis scripsi ego Quiriacus Judex in Anno Domini MCI, & Vigesimo Primo Anno Principatus praefati Domini Secundi Riccardi gloriosi Principis Capuae.

Datum Capua, Mense Martio per Indictionem Nonam.

Anno Millesimo Octogesimo Quinto, Mense Januario, Decima Indictione, Rubertus filius Riccardi Florientani Domini, coram praesentia Domni Godini Archiepiscopi sanctae Sedis Florientanae, & Domni Raidolfi de Civitate Rabenna, dat venerabili Abbati Hugoni, & sanctae Ecclesiae Laurentii de Civitate Aversa, Ecclesiam, quae nominatur de loco Sanctae Mariae de Grano.

* Signum Sanctae Crucis, & manus mea Hugo.....

* Signum Sanctae Crucis, & manus mea Rubertus Bervillius.

* Signum sanctae Crucis, & manus mea Bernaldus.

C ✠ Crux fecit ego Rubertus Valis & scriptum.

* Signum propria manus mea praedictus Rubertus Infans ita equi.

Anno MCV. temporibus Rogerii Ducis, Mense Aprili, Indictione Tertiadecima, Rugerius filius quondam Trugisi de Castello Sancti Severini de loco Rota concedit & confirmat Monasterio Sancti Laurentii, & Guarino Abbati, terram, quam habuerat ab Adamo filio Guilelmi de Castelli Lauri. Poena centum auri Solidi Constantiniani. Subscriptiones duodecim cum ipsa Rogerii, quae talis est.

D Ego Rugerius Sancti Severini, filius Trugisi de Rota.

Boamundus Princeps filius Boamundi Principis Antiocheni, Monasterio Sancti Laurentii, & Guarino Abbati concedit Sanctum Petrum de Lacu Johannis, situm in territorio Floriae.

Anno

Anno Incarnationis Dominicae Millesimo Centesimo, Inditione Quintadecima. Sequuntur subscriptiones.

Adest Sigillum plumbeum cum effigie duorum virorum in una parte, & in altera viri insidentis equo cum asta & literis:

BOAMUNDUS PRINCEPS ANTIOCHENUS.

Anno MLXXX. Mense Julii, Inditione Tertia, Unfredus Gravinensis Dominus, filius & heres Domni Aitardi, ad Dominum Alberonem patrem & Oratorem suum, Abbatem Ecclesiae Sancti Angeli de Fraxinito, in qua parentum suorum corpora sepulta erant, misit honorabiles Legatos & quatenus Gravinam veniret; cui venienti & officiosissime suscepto, altero die per Librum Evangeliorum coram suis filiis tradidit unum Casale situm ante praedictam Ecclesiam, & terras, quarum fines assignantur. Concessit etiam in ipso

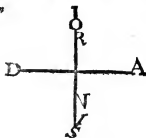
A Casale Curtem & Bannum & Plateam habere, & alia.

Subscribunt cum ipso Aitardus frater, Robertus & Aitardus filii Unfredi, & alii Milites ejusdem.

Jordanus Capuanorum Princeps pro anima sua, & Patris sui Ricchardi Principis, & Fridelindae Matris suae, dat Monasterio Sancti Laurentii Levitae & Martyris Christi, quod dicitur ad Septem, & Domino Rainaldo Abbati confirmat Startiam, quae dicitur de Ceraco, quam heredes Hugonis Blauci dederant eidem Monasterio cum Hortis & Curtisanis prope muros Civitatis, in quibus Hortis fecerant Abbates, Priores, & ipsius Monasterii Rectoribus homines coadunare, & habitationem hominum facere, & Judices ad eos judicandos ordinare & statnere quod valuerint &c. Concedit etiam viridarium juxta Forum de die Sabbati, & Locum Patriensem & Monasterium Sancti Blasii, quod est prope praescriptum murum.

Domni Jordanis excellentissimi Principis.

Signum

Ex iussione praefatae serenissimae Potestatis scriptum per manus Vansolini in Anno Tertiodicesimo Principis ipsius Domini Jordanis, & Octavo Anno Ducatus ejus Cajetae.

Datum Pridie Idus Junii, Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi MLXXX. per Inditionem Octavam.

D Jordanus Capuanorum Princeps pro animabus, ut supra, Monasterio Sancti Laurentii & Rainaldo Abbati, per interventum Domini Hervaei Capuani Archiepiscopi, donat Vicum Casella Vallejana, qualiter tenuit Guilielmus de Patia; & terras donatas ab eodem Gui-

Gnithelmo, & a Godefrido filio Vienis. Insuper Villam, quae dicitur Nobale, oblatam in finibus Magdalenis, & alias terras in finibus Liguriae oblatas a

A Comitibus Averfanis. Similiter Cellam Sanctae Mariae, quae dicitur ad la Spelonca, datam a Domino Ricardo, & alias terras & Cellas.

Signum (simile praecedenti) Domni Jordanis excellentissimi Principis.

Ex iussione praefatae serenissimae Potestatis scriptum per manus Gansolini, in Anno Vigesimo secundo Principatus ipsius Domni Jordanis, & XVII. Anno Ducatus Cajetae,

Datum Pridae Nonas Augusti, Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi MLXXXIX. per Indictionem Secundam.

Prima Regula est de Spiritu Sancto loquendi. Spiritus Sanctus Creator est, sicut Pater & Verbum, testante Propheta: Spiritus Domini fecit me & in spiraculum omnipotentis vivificavit me. In nomine Patris, & individuae Trinitatis. Ego Ricardus Dei gratia Francorum Comiti concedo & trado tibi Gualterio Abbati de Cenovio Sancti Laurentii, hoc est unam Ecclesiam Monasterium Cenovii, vocavolo Sancti Archangeli Terrantiani, quod in partibus Neapolis est foras Cripta, sitam in Monte qui desuper amae, qui vocatur Anglanae: ut in ibidem Abbas fieri debeatis cunctis diebus vitae suae &c. cum omnibus ovedientiis suis, quoscumque in Monasterio illo habere & pertinere videtur, quantos & quales sunt sive in terra, vel in Insulis Mariis &c.

Hoc Praeceptum scriptum est ab Incarnatione Domini Anno Millefimo Quinquagesimo Quinto, Romani Imperii Monarchia Tertio Henrico, post obitum Domni Leoni Papae menses duo, residente me Ricardo Comite Liguriae, Campensiae Dominatae, ejus Dominatus Anno Quarto, sub Pridae Calendis Junii, Indictione Septima.

Tom. XII.

B Petrus R. noster Episcularius nostro subscripsit &c.

Ego Ricardus Comes subscripsi.

Ricardus Dei gratia Capuanus Princeps, Sancti Petri, ac Sancti Laurentii Cenovio in tertia parte Adversani Militarii sito, atque Abbati Radulfo, concedit Decimam portionis suae, quam tenebat super flumen Vulturum in diversis locis.

C Falsa est haec donatio Calendis Maji illo Anno, quo abijt Henricus Rex Franciae, Philippo filio ejus in Regno illi succedente, atque Nicolao Papa Romanae Ecclesiae praesidente.

Diploma scriptum est literis majoribus Langobardicis cum longa Praefatione de hominis creatione, peccato & redemptione.

D Rogerius Dux Roberti Ducis heres & filius, Monasteria Sancti Laurentii, & Abbati Gerlito, per interventum Adele Conjugis suae, concedit Basilianum cum omnibus pertinentiis suis &c. Grimoallus Notarius.

Anno Dominicae Incarnationis MXCII. Ducatus sui Septimo, Mense Majo, Indictione XIV.

E Ego Rogerius Dux me subscripsi.

Ego Adela Dei gratia Ducissa.

✠ Signum Roamundi.

✠ Signum Gnidonis filii Roberti magnifici Ducis.

✠ Signum Widelmi de Brailo Strati.

Sequuntur testes nominibus propriis.

Sigillum plumbeum desideratur.

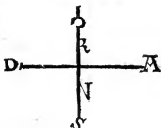
K

Jor-

Jordanus, & Riccardus filius ejus pro animabus Principis Richardi & Fridelindae Principissae Aviae, & Gaytelgrimae Principissae Uxoris Jordani, & matris Richardi, Monasterio Sancti Laurentii circa muros Aversanae Civitatis, & Domno Ugoni Abbati donant Monasterium Sancti Laurentii in Capua cum Ecclesia Sanctae Reparatae & Sancti Blasii, & unum Molendinum in Vulturno, juris supradicti Monasterii Sancti Laurentii Capuani. Item Ecclesiam Sanctae Mariae & Sancti Johannis in territorio Miniani oblatam ab Ugone Sorella Hospitali praedicti Monasterii, & Ecclesiam Sancti Andreae in Calino, & alteram Sancti Andreae in territorio Suesiae. Item Monasterium Sanctae Crucis cum Casale Marzani-frigidi, & Ecclesiam Sancti Martini de Matarano, Ecclesiam Sanctae Mariae de Juiiano, Ecclesiam Sanctae Mariae de Spoluca, Ecclesiam Sancti Salvatoris de Vallo, Sanctae Mariae de Dominicella, Sancti Angeli de Lauro, cum decimatio-

A ne Nuceriae de annona, vino, grallibus, & animalibus. Item Ecclesiam Sancti Canonis cum omnibus donatis supra dicto Monasterio a Ranulfo de Argentia in territorio Acerrae; & Casolam & Ecclesiam Sanctae Mariae cum villanis & pertinentiis suis, ab eodem Jordano alias donatam supradicto Monasterio. Item Monasterium Sancti Vincentii cum hominibus & duobus Molendinis in Laneo ad Pontem Silicis, & sex villanis, & altero Molendino in Aqualonei, & Ecclesiam de Nobule, decimationibus in Rapale, Presbytero in Villa Garitiani, terris & villanis in vico Piponis. Item Monasterium Sancti Blasii prope praescriptum Monasterium cum hominibus, flanzia, & ceteris donatis ab Ugone Blanco hortis & Curtianis prope muro Aversae, & viridario ad Forum de die Sabbati, & Locum Patriensem cum lintribus, cum Ecclesia Sancti, de Vico Nicoli, & Sancti Angeli de Monte Christi &c.

Signum
praedi-
ctorum

Jubente serenitate & prudentia praescriptorum Principum scripsi ego Gansolinus.

Dato Quarto Kalendas Novembrii, lxxv ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi Milleſimo Octingesimo Septimo. Scripſum autem in Uadecima Inditione.

Signillum plumbum deliteratur.

glorio-
ſorum
Prin-
cipum.

D Anno ab Incarnatione Domini MXXCVIII. Mense Julii, Inditione VI. Robertus de Molina in praesentia Joannis Judicis & aliorum hominum Castri sui Sancti Juliani, dat Monasterio Sancti Juliani, in quo parentum suorum corpora sepulta erant, & cui tunc praecerat Dompnus Guarnerius Monachus Sancti Laurentii de Acer-
ſa pro

fa pro parte ejusdem Ecclesiae, Ecclesiam Sancti Pauli in territorio Sancti Juliani cum possessionibus, Libris, & panis. Id ut firmiter permaneat, idem Robertus sibi & successoribus imponit poenam duas Libras auri puri; & praeterea ipso instante Gnarinus Abbas Sancti Laurentii, habitis secum supradicto Gnarerio Priore Sancti Juliani, & Fratre Gilberto Priore Sanctae Mariae in Cerche, & aliis Monachis omnibus Presbyteris Castris sibi adstantibus excommunicavit violatores &c.

Actum in Ecclesia Sancti Juliani.

Subscribit primo loco Joannes Judex, inde Notarii manu Robertus, & novem testes.

Anno ab Incarnatione Domini MXCIII. Indictione Prima, Gausfredus de Conversano Comes, cum consilio Conjugis suae, & Roberti filii sui, eligit Ecclesiam Sanctae Mariae Montispilosi, quae suo assensu ab Archiepiscopo Acherontino nuda fuerat Monasterio Sancti Laurentii de Aversa, pro Cella, ut ibi faciat Monasterium. Obtinente autem eam ab Abbate Sancti Laurentii de consilio Urbani Papae Romanae Sedis, & assensu Conventus Sancti Laurentii reddidit, duns pro ea Ecclesiam Sancti Nicolai in Monopolitana Civitate.

Arnaldus Acherontianus Archiepiscopus.

✕ Signum propriae manus meae, qui supra Gausfredus Comes de Conversano.

✕ Signum propriae manus meae Robertus praedicti Comitatus filius.

Roberti Guiscardi Ducis Normanorum, Salerni, Amalfitiae, Diploma concessum per interventum Dominae Siechelgaytae Ducis dilectae Conjugis nostrae, Petro Salernitano Abbati, datum Salerni per manus Ursi Notarii, Anno eius III. Bulla plumbea insignitum. Datus Ecclesiam Sancti Mat-

thae de Rocha Primontis, quae olim Rocha Sancti Ciriaci vocabatur, cum universis omnino bonis suis, ubicumque sitis. Et concedit, ut quicumque Vassallus ipsius Principis se vel sua prefato Cavensi Monasterio offerre voluerit, libere & absque contradictione aliqua id faciat.

Ejusdem Roberti Guiscardi Ducis Diploma, concessum Petro Salernitano Abbati, interventu Dominae Siechelgaytae Ducis conjugis; Datum Salerni per manus Ursi Prototarii, Anno Domini MLXXX. Mense Augusto, & plumbea Bulla roboratum. In eo concedit, quod omnes Vassalli & domini Monasterii Cavensis, extra Civitatem Salerni, & etiam intus habitantes, & in Cilento, nempe in Castellis Sancti Archangeli, Sancti Magni, & Sanctae Mariae de Gulia, & alii ubique commorantes, sub omnimoda Monasterii jurisdictione ac potestate existant, nibique ab eis Curia Principis, vel Republica, sive Officiales ejus requirant. Et ut nulli eorum liceat absque licentia Monasterii ab ejus dominio & potestate discedere, quippe qui sub ipsius jurisdictione ac defensione iugiter tenentur permanere.

Ejusdem Roberti Guiscardi Ducis Diploma, concessum pro salute animae suae, Petro Salernitano Abbati, datum Salerni per manus Ursi Prototarii Anno Domini MLXXXI. Mense Maio, Indictione IV. & plumbea Bulla roboratum. In eo confirmat Monasterio Sancti Benedicti de Tarento, intus Civitatem Tarentinam constructo, Ecclesias eidem Monasterio subiectas nuna cum obedienciis & pertinentiis suis, Ursone Abbate ejusdem Monasterii consensum praebente.

Rogarii Siciliae, Apuliae, & Calabriae Ducis, filii quondam Rogerii Siciliae magni Comitatus Diploma concessum

cessum pro salute animae Patris nostri Rogerii Comitiss & Matris nostrae Adelaidae Reginae & nostrae, Simoni Abbati, datum Panormi Anno Domini MCXXX. Mense Februario, Indictione IX. Regni verò ejus Anno Primo, Bullà aureà decoratum. In eo donat Ecclesiam Sancti Archangeli de Petralia Siciliae Messanenſis Dioceſis, olim a Radulfo Belbaceuse constructam, una cum ingenti territorio & villanis, vaxallisque tam Christianis, quam etiam Sarraeenis, & aliis possessionibus, pertinentiis & juribus &c.

✠ Rogerius in Christo Deo potens Dux, & Christianorum adiutor.

Ejusdem Rogerii Siciliae & Italiae Regis, filii quondam Rogerii I. Comitiss Siciliae, Diploma concessum pro salute animae Patris nostri Rogerii Comitiss, Matrisque nostrae Adelaidae Reginae & nostrae, Simoni Abbati, datum Salerni per manus Guarui Cancellarii, XVIII. Kalendas Novembris, Anno MCXXXIII. Regni verò ejus Anno III. Bullà aureà decoratum. Confirmat omnes donationes, concessiones, emtiones, instrumenta, jura ac privilegia sancti Monasterii Cavenſis, & praesertim donationes Guaimarii & Gisulfi Principum Salernitanorum, & Henrici Comitiss Montis Gargani, & Johannis Comitiss Stabuli, & Roberti Guiscardi Ducis, & ipsius Rogerii Ducis. Concedit etiam, ut si qua mala consuetudo seu conditio in aliquibus rebus, possessionibus vel hominibus ipsius Monasterii fuerit imposita, omnino deleatur, nullis futuris temporibus imponenda.

Rogerii Ducis Apuliae, Calabriae & Siciliae, filii quondam Roberti Guiscardi Ducis Diploma Petro Salernitano Abbati concessum. In praesentia ipsius Ducis, illustriſs Domna Gaytelgrima Comitissa, filia bonae memoriae

A Domni Roberti Ducis, patris praedictorum Ducis, & Comitissae, pro salute animae suae & animabus omnium filiorum suorum, & superscripti Domni Roberti, & animabus Domni Drogonis, & Domni Alfriedi Comitum. Datum Salerni per manus Grimoldi Notarii Anno MLXXXVI. Mense Januario, Indictione X. Bullà plumbeà roboratum. Donat Monasterium Sancti Stephani de Juncarico in pertinentiis Laudoniae, & Casale Juncarici cum omnibus Villanis in eodem Casale existentibus, praesentibus & futuris, nihil sibi in eis jurisdictionis reservans, cum animalibus ac bonis omnibus, ac tenimento ipsius Casaliss finibus suis designato. Item donat vineas & terras

C ius Laquedoniam & Roccam existentes & totum tenimentum, quod Buzzacharra dicitur in praedictis pertinentiis cum Iscla de Racallola uncupata suis finibus descripta. Concedit facultatem derivandi aquam de Flumine Ausido in usum Molendini & aedificandi in praenominata Iscla molendinum, omnesque utilitates accipiendi, disponendi pro arbitrio. Concedit etiam facultatem accipiendi faticum & plateaticum in toto Casaliss praedicti tenimento, atque faticum, herbatum, plateaticum, terraticum, & aquaticum exigendi & accipiendi ab omnibus habitantibus in Casalibus & possessionibus sacri Monasterii Cavenſis habitis & habendis; & non modò jura praedicta, verum etiam quaelibet alia, atque merum & plenum dominium exercendi, criminali tantummodo exceptà jurisdictione.

E Rogerii Ducis praedicti Diploma Petro Salernitano Abbati concessum, & datum Salerni per manus Grimoldi Notarii Anno Domini MLXXXVI. Mense Maio, Indictione IX. Anno verò Ducatus ejus Primo, plumbeà Bullà roboratum. Donat Portum Casaliss veteris de Cava

de Cava cum omnibus suis juribus & pertinentiis & praesertim jus navigiorum & piscationum in mari & in litore at in terra, nulla potestate seu jurisdictione sibi & successoribus suis reservata in Portu praedicto. Adest illius subscriptio, & Boamundi fratris sui, filii quondam Roberti Ducis, Riccardi Senescalchi, Radulphi de Lauritello, & Goffridi filii Corvi.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, concessum Petro Salernitano Abbati, datum Panormi per manus Grimaldi Notarii, Anno Domini MLXXXVI. Mense Augusto, Indictione IX. Ducatus vero sui Anno Primo. Donat Monasterium Sanctae Trinitatis de Bario cum universis juribus, bonis, & pertinentiis. Adest bulla plumbea, & subscribunt ipse Dux, Alcerius Panormitanus & Regienis Archiepiscopus, Robertus filius quondam Roberti Guiscardi Ducis, Petronius Comes de Alefna, Rogerius de Barnavilla, Petrus Bidouis Armeratus Panormi, cum aliis.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, concessum Petro Salernitano Abbati, datum Panormi Anno Domini MLXXXVI. Mense Augusto, Indictione IX. per manus Grimaldi Notarii, plumbea Bulla insignitum. In eo donat Ecclesiam Sancti Joannis extra & prope Civitatem Bareusem constructam, cum olivetis, & omnibus pertinentiis suis.

Subscribunt idem Dux, & reliqui supra memorati.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, concessum Petro Abbati Salernitano, in serventis Hugonis Lugdunensis Archiepiscopi, & Riccardi Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis, & Abbatis Monasterii Sancti Victoris Mussiliensis, datum Salerni per manus Laudulphi Notarii Anno Domini MLXXXVI. Mense Octobri, Indictione X. Ducatus vero

A illius Anno II. Donat Casalia & Vassallos Misceliani & Passiani, ac finitimorum locorum & pertinentiarum, omniumque inhabitantium & habitatorum in toto Cavae territorio & sentimento suis finibus designato, cum uxoribus & filiis, & omnibus rebus eorum mobilibus & immobilibus ubicunque positis, & ad illos pertinentibus.

B Ejusdem Rogerii Ducis Diploma concessum Petro Salernitano Abbati, datum intra claustra sacri Monasterii Cavenfis per manus Joannis Notarii Anno Domini MLXXXVI. Mense Octobri, Indictione X. plumbea Bulla reboratam. Donat & confirmat Monasterium & Casale Sancti Petri de Olibola in finibus Apuliae in pertinentiis Roccae Sanctae Agatae, cum terris, domibus, vineis, ac terris vacuis, villanis &c.

C Subscribunt ipse Dux, Raynolus Britto, & Ricardus Senescalus, & Guelfertius Alof.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma concessum Petro Abbati Salernitano, pro remedio peccatorum suorum, & salute animae illustris Ducis Roberti patris sui, & Dominae Sichelgaitae Ducissae & genitricis suae, datum Salerni per manus Grimaldi Notarii Anno Domini MLXXXVII. Mense Maio, Indictione X. Ducatus vero sui Anno II. plumbea Bulla insignitum. Confirmat omnes donationes Monasterio Cavenfi factas de quacunque re vel causa reali seu personali: & praesertim donationem totius sentimenti Cavae, & Sancti Adjectoris, suis finibus designati &c.

E Ejusdem Rogerii Ducis Diploma concessum Petro Salernitano Abbati, datum Salerni per manus Grimaldi Notarii, Anno Domini MLXXXVIII. Mense Augusto, Indictione XI. Anno vero Ducatus sui III. Donat Monasterium Sancti Adriani de Russano Calabriae cum omnibus Metbosis Ecclesiis & vil-

& villanis, ad Monasterium ipsum spectantibus, & omnibus bonis ejus, ubicumque sitis, ac juribus & pertinentiis.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, concessum Petro Salernitano Abbati, bullâ plumbeâ munitum, & datum Saicini per manus Grimoaldi Notarii, Anno Domini MLXXXIX. Mense Martio, Indictione XI. Ducatus verò sui Anno IV. Donat Ecclesiam Sancti Mattheae de Tusciano, cum omnibus bonis ejus, juribus & pertinentiis.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, concessum Petro Salernitano Abbati, & datum Salerni, Anno Domini MLXXXIX. Mense Junio, Indictione XII. Donat ceras, cum vineis & arbutis in locis Dupino, Tusciano, Bastipala, suis finibus designatis, cum caberna prope Ecclesiam Sancti Archangeli de Tusciano, in compensationem terrarum loci Matiliani, quas Alberto de Grusa restituerat.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, concessum Petro Salernitano Abbati, datum Salerni, Anno Domini MXC. Mense Octobri, Indictione XIV. Ducatus verò sui Anno IV. Bullâ plumbeâ roboratum. Donat Casalica & Vassallos Matiliani & Possiani, ac finissima loca & pertinentias & omnes commorantes & commoranturos in toto Cavæ territorio ac tenimento suis finibus designato, cum uxoribus, filiis, atque omnibus rebus eorum stabilibus & mobilibus ubicumque positis, & ad eos pertinentibus &c.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, concessum Petro Salernitano Abbati, plumbeâ bullâ insignitum, & datum Salerni per manus Lindolfi Notarii Anno Domini MXCII. Mense Septembri, Indictione Prima, Ducatus verò sui Anno VI. Donat Startiam cum terris cultis & incultis demanii sui, sitam in Sarano, ubi Tabellaria dicitur, suis finibus declaratis. Item donat duo Mo-

lendina ex decem molendinis suis in fluvio Fumunculo Sarni, ubi Focæ dicitur, cum molis, ferraturis, sedili, acaturis, aquis, & aliis pertinentiis suis.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, concessum Petro Salernitano Abbati, datum Salerni Anno Domini MXCII. Mense Septembri. Donat Decimam piscium Maris Cavæ, a Valle videlicet, Gallocanica nuncupatâ, usque ad finem Cetariae, qui est de territorio Monasterii Cavenfis, per quinque milia passuum intra Mare. Item concedit, ut per suum Ducatum liceat Monasterio vendere absque ulla datione, solutione, exitura, vel alia qualibet praestatione, etiam quoad emptores.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma concessum Petro Salernitano Abbati, per interventum Domnae Adelaë dilectae Conjugis suae, bullâ plumbeâ roboratum, & datum Salerni per manus Grimoaldi Notarii Anno Domini MXCIV. Mense Septembri, Indictione III. Ducatus verò sui Anno X. Donat Castrum Stregula, cum omnibus Vassillis Christianis & Saracenis, & rebus eorum, atque omnibus juribus & pertinentiis.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma concessum Simconi Abbati, datum Salerni per manus Joannis Notarii Anno Domini MCVI. Mense Novembri, Indictione XIII. Ducatus verò sui Anno XV. Donat Decimam juris Plateatici Platearum Salerni, quae de Sancto Laurentio, & de Ludraglia distae sunt, & aliarum platearum intus & extra Salernum, quae sunt institutae erant, & quae in posterum statuentur, cum facultate exigendi & exigi faciendi praedictum jus platearum, absque aliqua contradictione.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, concessum Petro Salernitano Abbati, ob redemptionem animarum patris sui & matris

matris suae Sichegaytae, salute quoque sua, & per interventum Dominae Alae Conjugis suae, Datum Salerni per manus Londonis Notarii Anno Domini MCVI. Mense Martio, Indictione XIII. Ducatus autem sui Anno XXI. plumbea bulla roboratum. Donat Casale, quod Fabrica dicitur in Apulia, cum omnibus habitantibus & habitaturis in eo, & cum terris, silvis, herbagiis, flumine, ripis, aliisque omnibus iuribus & pertinentiis, suis finibus designatis: quae omnia obtulit in compensationem Castri Stragulae, & Monasterii Sancti Adriani, quod ab ipso Monasterio Cavense receperat.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, concessum Petro Salernitano Abbati, plumbea bulla roboratum, & datum Salerni per manus Johannis Notarii Anno Domini MCX. Mense Junio, Indictione III. Ducatus vero sui Anno XXV. Confirmat omnia bona stabilia ubicunque & qualitercumque ad sacrum Cavense Monasterium spectantia, ac Servos ipsius Monasterii utriusque sexus habitos & habendos. Et concedit, ne praedicti Servi liberas uxores accipere, & Ancillae liberos viros possint, dummodo filii & filiae eorum Servi & Ancillae sint ejusdem Monasterii.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, Petro Salernitano Abbati concessum, plumbea bulla roboratum, propter redemptionem animarum patris sui Roberti & matris suae Sichegaytae, salutem quoque suam, & uxoris suae Halae, ac filii sui carissimi Gulielmi: Datum Salerni per manus Johannis Notarii, Anno Domini MCXI. Mense Februario, Quarta Indictione, Ducatus vero sui Anno XXVII. Donat Castellum Sancti Alynoris cum omnibus hominibus Vassallis ipsius Castri utriusque sexus, & rebus eorum ubicunque habitantibus, cum terris, arboribus &c. & cum jure

A. plateatico Plateae praedicti Castri, & omnibus ejus iuribus & pertinentiis, cumque omnimoda Vassallorum jurisdictione, absque Reipublicae vel aliorum contradictione.

B. Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, datum Anno Domini MCV. Mense Augusti, Indictione III. Donat terras ac duos intus Salernitanam Civitatem, finibus suis designatas, Mariae Uxori Johannis, & Gulielmo filio suo, quem ex ipsa Maria suscepit.

Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, datum Anno Domini MCX. Mense Martio, Indictione III. Donat sextam partem Ecclesiae Sanctae Mariae de Domino de Salerno, ac omnia ad illam pertinentia.

C. Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, datum Anno MCXI. Mense Februario, Indictione IV. Donat Castellum Sancti Alynoris cum omnimoda jurisdictione Vassallorum, cum jure plateatico Plateae ejusdem Castri, & omnibus iuribus illius.

D. Ejusdem Rogerii Ducis Diploma, datum Anno Domini MCIII. Ducatus vero sui Anno XIX. Mense Septembri, Indictione XII. Donat & confirmat quassam terras cum vinea & castaneo in Transboneja Cavae, ubi Nucitum dicitur, finibus suis designatas, Guaiserio, Johanni, & Petro filiis quondam Petri.

E. Gifulfi Principis Langobardorum Diploma, concessum Leoni Abbati, Anno Domini MLXXI. Mense Maio, Indictione IX. Donat terras in Lucania in territorio Castri Abbatis, ubi Gnlia dicitur, ejus finibus designatis.

Ejusdem Gifulfi Principis Langobardorum Diploma, concessum Leoni Abbati spirituali patri suo, & datum Salerni in sacro Salernitano Palatio per manus Joannis Notarii Anno Domini MLXXIII. Mense Maio, Indictione X. Principatus vero sui Anno XXXI. Do-

nat Ecclesiam Sanctae Mariae de Gulia in Lucania, & alias Ecclesias ibidem, ac totum territorium circa eas Ecclesias existens, finibus designatis, in quo territorio postea Constabilis Abbas Castrum, quod Abbas dicitur, aedificavit.

Ejusdem Gifolfi Principia Longobardorum Diploma, concessum Leoni Abbati, & spiritali patri suo, datum Salerni in sacro Salernitano Palatio Anno Domini MLXXXIII. Principatus vero sui Anno XXXI. Mense Maio, Indictione X. per manus Joannis Notarii. Donat Ecclesiam Sancti Nicolai de Serramediana in Lucanis finibus una cum terris, & aliis bonis.

Jacquintus Episcopus Laquedoniae concessit Petro Abbati Salernitano, per manus Ursoris Notarii Anno MCVIII. Mense Junio, Indictione I. Monasterium Sancti Nicolai de Laquedonia.

Johannes Episcopus Anglonensis Falconi Abbati Anno MCXLII. secundo Nonas Augusti, Indictione IX. confirmat Ecclesiam Sancti Pancratii de Monte Gargano.

Johannes Secundus, & Tertius Mariscani Episcopi, primus sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis circiter Annum MXCV. alter Anno MCLXVI. multa confirmant Monasterio Cavenfi.

Johannes Episcopus Cannarum concessit Anno MCLXVII. Mense Decembris Indictione XV. Ecclesiam Sanctae Luciae prope Civitatem Cannarum.

Johannes Episcopus Casertae Anno MCLVIII. Mense Maio, Indictione VI. concessit Ecclesias Sanctae Mariae & Sancti Martialis de Cervina.

Johannes Episcopus Grumentanus & Mariscanus Anno MCXLIV. Mense Maio, Indictione VII. Falconi Abbati concessit Ecclesiam Sancti Petri de Tramutula.

A Johannes Episcopus Luceriae Apuliae Anno MXLI. Mense Maio, Indictione VII. concessit Ecclesiam Sanctorum Jacobi & Barnabae de Luceria.

Johannes Episcopus Mariscanus & Grumentanus Anno MXCV. Mense Augusti, concessit Petro Abbati Ecclesiam Sancti Jacobi de Burgentia.

B Johannes Episcopus Melfitanensis Anno MCXXXVI. Mense Novembris, Indictione XIV. Simeoni Abbati concessit Ecclesiam Sancti Martini de Melfis.

Johannes Episcopus Paestanus Anno MCXLII. Mense Junio, Indictione V. Falconi Abbati concessit Monasterium Sancti Angeli de Silvanigra.

C Agapitus ex Cavenfi Monacho Frequentinae Ecclesiae Episcopus, Anno MCLXXXIX. concessit Ecclesiam Sancti Barbati, & Sancti Cataldi de Taurasso.

D Alfano Salernitanus Archiepiscopus, Anno MLXXI. Mense Februarii concessit Ecclesiam Sancti Nicolai de Palma de Salerno, cum juribus Parochialibus, Capitulo & Clero contententibus.

Alfano Episcopus Paestanus, Anno MC. Mense Maio concordiam init cum Abbate Cavenfi de finibus territorii in Cilento, & in Lucania.

E Amatus Episcopus Paestanus concessit Ecclesiam Sanctae Praeparationis, alias Sanctae Veneris de Cornito, Anno XXV. Principatus Domini Guaimarii, & V. Ducatus ejus Amatiae, & VIII. Ducatus ejus Surrenti, & VII. Anno Principatus & Ducatus Domini Gifolfi, Mense Julio.

Idem Amatus Episcopus Paestanus concessit Ecclesiam Sancti Matthaei Apostoli de Lucania Anno XII. Principatus Domini Gifolfi Principis Mense Februario.

Amuris Mensulae & Castellane
Episcopus concedit Ecclesiam Sancti Mar-
thaei de Castellaneo Anno MC. Mense
Decembri.

Bartholomaeus Episcopus Nolanus
concedit Ecclesias Sancti Georgii, & San-
cti Leoncii de Nola, & Sanctae Tri-
nitatis de Cicula Anno MCXLIII. Men-
se Decembri.

Bernardus Episcopus Nolanus con-
cedit Ecclesias easdem Anno MCLXXXL
Mense Augusto.

Bertrandus Archiepiscopus Tranen-
sis concedit Ecclesiam Sanctae Trinita-
tis Civitatis Fani Anno MCLXXVII.
Mense Novembri.

Idem Bertrandus consecrat eandem
Ecclesiam Anno MCLXXXIV. Pridie
Nonas Maji.

Constantinus Episcopus Minonen-
sis, sive Reginensis, concedit Ecclesiam
Sancti Joannis de Minor..... Anno
MCXLIV. die IV. Augusti.

Desiderius Episcopus Lacedoniae,
sive Laquedoniae, vel Cedoniae, con-
cedit Ecclesiam Sanctae Mariae de Jan-
carico, sive de Jursico in territorio La-

A cedoniae apud Rocchettam Apuliae An-
no MLXXXV. Mense Majo. Iste ex
Cavenfi Monacho Laquedonenfis Ecclesiae
factus est Episcopus Anno MLXXXII.

Dionysius Archiepiscopus Tarenti-
nus concedit Ecclesiam Sancti Benedic-
ti de Tarento, quam paulo ante dedica-
verat, Anno LXIX. Imperii Constian-
tini, & XXI. Archiepiscopatus sui.

B Nicolaus Archiepiscopus Canusinus
& Barenfis concedit consecrationem &
exemptionem Ecclesiae Sancti Nicolai de
Bario, quam ipse paulo ante construxe-
rat in loco Orandulo & Turri de Mu-
sarra appellato, Anno MXXXVI. Men-
se Majo.

C Nicolaus Archiepiscopus Canusinus &
Barenfis concedit Ecclesiam Sancti Ni-
colai ab ipso aedificatam prope Locum
ubi Turris de Musarra dicitur, Anno
MXXXIX. Mense Octobri.

Idem concedit consecrationem & exem-
tionem Ecclesiae Sanctorum Johannis &
Pauli de Bario, quam aedificaverat
Mareus Abbas Sanctae Trinitatis de
Bario in orto ejusdem Monasterii, An-
no MXLVII. Mense Aprili.

D E
C E N S I B U S
A C R E D I T I B U S
O L I M
A D E C C L E S I A M R O M A N A M
S P E C T A N T I B U S .
D I S S E R T A T I O
S E X A G E S I M A N O N A ,

L 2

D 15

DISSERTATIO

SEXAGESIMANONA.

Romanæ Ecclesiæ qualis quantaque sit temporibus nostris opulentia atque majestas, norunt omnes; qualis autem Saeculis rudibus, & post declinationem Imperii Romani, id quidem non omnibus exploratum est. Propterea in ejusmodi plane nobile argumentum aliquid adferre nunc juvat, ut qui inter nostra & antiqua Secula comparationem aliquam instituire velit, facilius in posterum possit. Primum ergo illud statuo, quum Romana Ecclesia a sui origine principem locum inter ceteras, immo & supra ceteras tenuerit, ejus etiam dignitati fortunam ac reddituum copiam ex oblatione Fidelium profectam semper respondisse. Praecipue tamen opibus aucta est, quum primum sub Constantino Magno Religionis pax reddita, & libertas palam data est. Nam etsi amplissimam illam Constantini Donationem, quae olim circumferebatur, nunc Eruditorem nemo amplexatur, immo quisque commentitiam agnoscat, nihilo tamen secius fateri omnes cogimur, Constantinum summam liberalitatem certasse, ut Romanam Ecclesiam uberior etiam quam reliquas ornaret atque ditaret. In eam sententiam nos

A perducit non solum Anastasii Bibliothecarii, sive quicumque is sit, antiquissimi Auctoris, cui Vitas Romanorum Pontificum debemus, auctoritas, sed etiam Ethnicorum ipsorum testificatio, quam ne ipse quidem Cardinalis Baronius reticendam censuit. Narrat Ammianus Marcellinus Lib. 27. Cap. 3. turbas Romæ Anno CCCLXVII. excitatas in electione Romani Pontificis, divisos Populi votis inter Damasum atque Ursicinum. Tum subdit. *Neque ego abnuo, ostentationem rerum considerans Urbanarum, hujus rei cupidus ob impetrandum quod appetunt, omni contentione laterum jurgari debere: quum id adepti, susuri sint ita securi, ut dicentur oblationibus matronarum, procedantque vehiculis insidentes, circumspice vestiti, epulas curantes profusus, adeo ut eorum convivio Regales superent mensas.* Haec Ethnicus scriptor, cui alterum adtexo, nempe Praetextatum Consulem designatum, qui isdem temporibus Romæ vixit. Haec de illo Sanctus Hieronymus in Epistola nunc 38. olim 61. ad Pammachium adversus errores Johannis Hierosolymitani: *Homo sacrilegus, & Idolorum cultor, solebat ludens beato Papae Damaso dicere: Facite me Romanæ Urbis Episcopum, & ero protinus Christianus.* Invidiose quidem haec a depressis Paganis tunc dicta. Sed simul

simul fat produnt, qui tuum foret Romanorum Pontificum splendor, & Romanae Ecclesiae magnificentia, quae tamen in pauperum suam uberem partem suorum opum effundere consuevit, uti jamdiu in Trastatu Italice edis, de Caritate ostendi. Neque in Romano tantum agro, atque in finitimis abundabat ingenti fundorum copia eadem Ecclesia, sed etiam per varias Italiae partes, atque in Asia ipsa. Caelestinus I. Papa ad Theodosium juniorem Augustum scribens Anno Christi CCCCXXXII. commemorabat possessiones in Asia constitutas, quas illustis & sanctae recordationis Proba longa a majoribus veritate reliquerat Romanae Ecclesiae; is vero Imperatori commendat, ut omnis ab his insidiantium inquietudo discedat. Pertinent ista ad prima Ecclesiae Secula. Quid in subsequenti- bus contigerit (hoc enim potissimum investigando sumi) accipito.

Primo loco in Patrimoniis sita olim fuit Romanae Ecclesiae opulencia, hoc est in Massis, aliisque fundis, quos Augustorum, aliorumque Fidelium pietas in variis Provinciis Sancto Petro contulerat. Eorum administratio fere semper commendabatur Clericis & Subdiaconis spectatae fidei, qui Defensores & Rectores appellabantur. Actionarii quoque, sive Altores ad idem munus electi fuere. Idem sortassis officium sub diversis nominibus fuit. Constat autem ex Epistolis Gregorii Magni, fuisse varia locupletissima patrimonia sanctae Romanae Ecclesiae in Sicilia, Gallia, Apulia, Calabria, Campania, Corsica, Sardinia, Delmatia, Tuscia, Africa, & aliis in locis. Meminit etiam Anastasius in Vita Joannis V. Papae, patrimonium Siciliae & Calabriae. Tum in Vita Zachariae testatur idem

A Scriptor, restituta fuisse Pontifici a Trajano Duce Spoletino Sabinae patrimonium, quod per annos prope triginta fuerat ablatum, atque Narniense, etiam & Auximianum, atque Anconitanum, necnon & Nummatense &c. Proinde quum legis apud eundem Anastasium in Vita Joannis VII. & apud Paulum Diaconum in Historia Langobardica, donationem, sive restitutionem Patrimonii Alpium Cottiarum ab Ariperto Langobardorum Rege factam, & a Liutprando confirmatam Ecclesiae Romanae: his verbis nil aliud significari puta, quam Cortes, Praedia, & Fundos. Nam quod Bartholomaeus Zaccarius in Histor. Modetienis Epistolam profert ab Ariperto scriptam Joanni VII. Romano Pontifici, in qua ait: *Ex hoc nostro latissimo decreto eidem Romanae Ecclesiae liberaliter Alpes Cottias, in quibus & Genua est, donamus, ita ut in bonis beati Petri ipsae Alpes a Taurinis montibus usque ad Ligusticum mare censeantur fieri quidem potest ut parum Critici, nimiumque creduli aurichalcum illud pro auro accipiant (quod & Turrius fecit in Libro Grotte Vaticane Part. 3. Cap. 6.) verum nemo inter eruditos est, qui ridendam, putidamque non agnoscat illius Epistolae imposturam. Eundem Auctorem, similitum criminum reum deprehendi in Commentar. de Corona Ferrea Tom. 2. Anecdotor. Latinor. Hadrianus quoque Primus in Epistol. 49. Codicis Carolini, Patrimonia Ecclesiae Romanae commemorat, posita in partibus Tusciae, Spoletino, seu Beneventano, atque Corsica simul & Sardinensi &c. Modum vero, quo ejusmodi patrimonia, in tam diversis regionibus sita regerentur, supra laudatus Gregorius Magnus plurimis Epist.*

Epistolis suis explicat, in quibus admirabilis effulget aequitatis amor atque prudentia. Chronicon quoque Farfense Part. II. Tomi II. Rer. Italic. a me editum, multa habet de *Abbonariis* Ecclesiae Romanae. Erant autem & in Germania reditus eidem Ecclesiae Saeculo Christi Nono, qui unde colligerentur, incertum est. Nicolaus enim I. Papa ad Ludovicum Germaniae Regem scribens Epistol. LV. sibi constitutum ait de Legato mittendo, *pro nuius anni redditibus rerum Sancti Petri in Regno vestro futurum: quum duorum annorum jam tempora praeterierint, ex quo reditus ex illis debuerunt esse collecti; & nos ex eis nihil recepimus.* Pontifex idem in Epistola II. ad Michaelem Graecorum Imperatorem alia recenset Romanae Ecclesiae Patrimonia a Graecis usurpata. *Praeterea, inquit, Calabritanum patrimonium & Siculum, quoque nostrae Ecclesiae concessa fuerunt, & ea possidenda obtinuit, & disponendo per suos familiares regere studuit, vestris concessionibus reddantur: quoniam irrationabile est, ut Ecclesiastica possessio, unde luminaria & concinnationes Ecclesiae Dei fieri debent, terrenâ quavis potestate subtrahantur.* Leo etiam IX. in Epistol. 7. ad Constantinum Monomachum Imperatorem eadem patrimonia repetit. Sed longe his majora donaria, Ecclesiae Romanae a Constantino Magno oblata, patulo ore contendebat Liutprandus Cremonensis Episcopus in sua Legatione ad Nicephorum Orientis Imperatorem, nempe *non in Italia solam, sed in omnibus paene Occidentibus Regnis, nec non de Orientalibus atque Meridianis, Graecia scilicet, Iudaea, Persida, Mesopotamia. Babilonia, Aegyptio, Lybia &c.* Nef. 10. an haec uti magnifica, ita quoque

A sint vera. Certe tanta olim fuisse Romanis Pontificibus non facile quicquam ostendit. Fuisse etiam in *Saxoniâ & Bajoriâ*, Romanae Ecclesiae Patrimonia, idem infra addit, & ego lubens credo. Quum verò aut locarentur ejusmodi Patrimonia, aut in emphyteusim concederentur, inde *pensiones* exhibant persolvendae quotannis Ecclesiae Romanae. In Codice Carolino Hadrianus I. Papa ad Carolum Magnum Regem Epistol. 57. scribit, *Mauricium Episcopum Histriensem, quod pensiones beati Petri, quae in Histriensi territorio dicebant, exigeret, ut eas Romam dirigere deberet, a malevolis Graecis excaecatam fuisse.* Incertum, num ejusmodi pensiones e patrimonii Ecclesiae Romanae illic sitis effluerent, an ex alio fonte. Et haec quidem a Carolo Magno concessae videntur Hadriano I. post ereptum Langobardis Italicum Regnum. Immo hinc fortasse lux assuigeat obscuro loco in Diplomate Augustorum, Ottonis Magni puta & successorum, in quibus Ecclesiae Romanae confirmantur *Alnus cum Insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in Monte Bardonis, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regio, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque Provincia Venetiarum & Istriae:* quae etiam repetit Leo Maricanus in Chronico Casinensi Lib. I. Cap. 8. Non Urbes in istis locis, non Castella, non Provinciae tradita fuere hisce verbis Pontifici Romano, quum certo certius sit, easdem ad Italicum Regnum sub Carolo Magno, & multis post eum Seculis spectasse. Quod unum confirmatum fuerit, nihil aliud fuisse videtur, quam patrimonia, Massas, pensiones, Monasteria, aliaque ejusmodi privata jura, quae aut an-

tea Romana Ecclesia illic possidebat, aut ab ipso Carolo nuper acceperat.

Secundo nemini ignotum est, quanta accessio temporalis potentiae atque opum facta fuerit Romanis Pontificibus studio Pippini Regis Francorum, & Caroli Magni Augusti. *Exarchatus enim Ravennae* a Pippino, Romanae autem Urbis dominatio, cum aliis Civitatibus a Carolo Magno iis concessa fuere: qua de re dubitare nos minime sinunt Annales Francorum, Anastasius biographus, & Epistolae Codicis Carolini, praeter alia illorum temporum monumenta. Non seque tamen notum, qualis foret ejusmodi dominio, qui proventus, quibusve conditionibus tot ditiones in Romanam Ecclesiam confluerint; quaeve & quot revera fuerint Civitates ac Provinciae in primitivis iis donationibus comprehensae, & quandiu illas Romani Pontifices sibi subjectas habuerint, aut postea receperint. Multae haec tenebrae, multa quoque, ut modeste loquar, dubia saltem atque incerta, a quibus perpendendis libenter abstinco: nihil enim aequae delicatum est, atque in originem inquirere, & progressum prodere auctoritatis ac potentiae, quae Principes & Urbes perfrouuntur. Illud extra controversiam est, nunc nobili Italici Regni portioni Romanos Pontifices dominari, & supremam quidem potestate atque dominio, tempus verò multa composuisse, quae olim longe aliam faciem gessisse videntur. Itaque me refero ad posterora Secula, atque in primis adnotare placet, quot redditus ante aliquot Secula Romana Ecclesia perciperet ex Ducatu Spoletano, & ex Comitatu Narniensi. Notitiam hanc debeo Regesto MSto Cencii Camerarii, de quo infra mi-

A hi erit sermo. Charta verò nunc evulganda, ante Annum MCCC. scripta fuisse videtur.

Hi sunt proventus & redditus de Ducatu Castrorum de Valle Spoletina, & Antiqui.

B *Castrum Rosciani solvit pro Fodro XV. Libras Lucensium. Pro adjutorio Natalis VI. Libras. Pro adjutorio Paschae Resurrectionis III. Libras. Et habet ibi Curia tertiam partem de Bannis, & Folliis, & Salaris, de quibus quantitas non est parva; quia quandocumque est parum, & quandocumque non multum.*

C *Podium Rosciani solvit pro Fodro V. Libras Lucensium. Pro adjutorio Nativitatis IV. Libras. Pro adjutorio Paschae Resurrectionis XL. Solidos. Et habet ibi Curia tertiam partem similiter de Bannis, Folliis, & Salaris.*

D *Bittonia solvit pro Fodro LXX. Libras Lucensium. Pro adjutorio Nativitatis X. Libras. Pro adjutorio Paschae Resurrectionis X. Libras. Et habet ibidem Curia tertiam partem similiter de Bannis, Folliis, & Salaris, de quibus quantitas est incerta. Et habuit ibidem Curia terras, vineas, silvas, casalina, domos, & homines, & multas possessiones, quas pro majori parte nobilis vir Mainardus Imperatoris de Perusio detinet occupatas. Sed adhuc habet ibi Ecclesia Turrim, domos, & casalina, terras, vineas, silvas, & homines, de quibus paucos redditus percipit, propter occupationem factam a Nobili supradicto de melioribus & majoribus possessionibus supradictis.*

E *Cannaria solvit pro Fodro XVI. Libras & XVI. Solidos Lucensium. Pro adjutorio Nativitatis X. Libras. Pro adjutorio Paschae Resurrectionis VII. Libras. Et habet ibi Curia omnia Banna,*

Banno, Salaria, & Follia, de quibus est incerta quantitas. Et solvit C. Rasengas frumenti, & C. Rasengas Speltae, & quandoque plus, quandoque minus, secundum temporis qualitatem.

Insula Albricorum solvit pro Fedro LVI. Solidos. Pro adjutorio Nativitatis XX. Solidos. Pro adjutorio Paschae XX. Solidos, & XX. Rasengas frumenti, & XX. Rasengas de Spelta, & quandoque plus, & quandoque minus, secundum temporum qualitatem; & omnia Banna & Follia.

Insula Petri cum Sancta * Cruce solvit pro Fedro XV. Solidos Lucenses. Pro adjutorio Nativitatis X. Solidos. Pro adjutorio Paschae VI. Solidos. Et VIII. Rasengas inter frumentum & Speltam, secundum temporis qualitatem. Et omnia Banna & Follia.

Collemarcium, quod detinet Dominus Manens Raynaldi Spoletanus Civis per concessionem Domini Papae, solvit pro Fedro XV. Libras. Pro adjutorio Nativitatis X. Libras. Pro adjutorio Paschae X. Libras. Et CXII. Rasengas frumenti, & CXXX. Rasengas de Spelta. Et habet ibi Curia omnia Banna & Follia.

Sorgnanum, quod detinet Frater Ambrosius per concessionem Domini Papae, solvit pro Fedro III. Libras. Pro adjutorio Nativitatis XL. Solidos. Pro adjutorio Paschae XX. Solidos. Et XXX. Rasengas inter frumentum & Speltam, & omnia Banna & Follia.

Castellum Pomontis, quod detinet Episcopus Assisinas occupatum, quod Castellum concessit Dominus Papa Neapolioni, solvit pro Fedro C. Solidos. Pro adjutorio Nativitatis VI. Libras. Pro adjutorio Paschae III. Libras. Et omnia Banna & Follia. Et Bladum secundum temporis qualitatem.

Castellum Abboni, quod concessum est Domino Neapolioni per Dominum Patrem. XIV.

A. pam, solvis pro Fedro XII. Libras; Pro adjutorio Nativitatis VI. Libras; Pro adjutorio Paschae IV. Libras. Et LX. Rasengas frumenti, & LX. Speltae, & Banna omnia & Follia.

Castellum Limisiani solvit pro Fedro VI. Libras. Pro adjutorio Nativitatis V. Libras. Pro adjutorio Paschae III. Libras. Et L. Rasengas frumenti, & L. Rasengas Speltae, & Banna omnia, & Follia.

Castellum Gualdi Capitaniorum solvit pro Fedro XV. Libras. Pro adjutorio Nativitatis X. Libras. Pro adjutorio Paschae VIII. Libras. Bladum non solvit. Banna & Follia, omnia solvere consuevit. Sed nunc est ibi Rector Masaronus serviens Domini Papae de mandato Domini Papae, itaque Curia habet tertiam partem tantum.

Castellum Rodionis, quod est Nobilium Dominorum, qui sunt ibi, solvunt homines, pro Fedro XL. Solidos. Pro adjutorio Nativitatis III. Libras. Pro adjutorio Paschae XXX. Solidos, & nihil aliud.

Castellum Gaguli, quod est Nobilium Dominorum, similiter solvunt homines, pro Fedro XXX. Solidos. Pro adjutorio Nativitatis XXX. Solidos. Pro adjutorio Paschae XX. Solidos, & nihil aliud.

Castellum Mevaniae solvit pro Fedro LXXX. Libras. Pro adjutorio Nativitatis X. Libras. Pro adjutorio Paschae V. Libras. Et tertiam partem Bannerum & Folliarum, de quibus quantitas est incerta.

Castellum Cocoroni solvit pro Fedro CVIII. Libras. Pro adjutorio Nativitatis XX. Libras, & quandoque XXV. Libras. Pro adjutorio Paschae X. Libras. Et duas partes Bannerum, & Folliarum, de quibus quantitas est incerta.

M

Castellum

Castrum Monteciae, quod est Dominorum Nobilium de Jano, solvit pro Fodro III. Libras. Pro adiutorio Nativitatis L. solidos. Pro adiutorio Paschae XXX. Solidos, & nihil aliud.

Castrum Castagrolae, quod est similiter Nobilium praedictorum, solvit pro Fodro XL. Libras. Pro adiutorio Nativitatis XXX. Solidos. Pro adiutorio Paschae XX. Solidos, & nihil aliud.

Castrum Jani solvit pro Fodro XV. Libras. Pro adiutorio Nativitatis X. Libras. Pro adiutorio Paschae VI. Libras. Et medietatem Bannorum & Folliarum, de quibus quantitas est incerta.

Castrum Mazoni. quod detinet Frater Ambrosius per concessionem Domni Papae, solvit pro Fodro IV. Libras. Pro adiutorio Nativitatis III. Libras. Pro adiutorio Paschae XL. Solidos. Et XL. Coppas frumenti, & XL. Speltae, & omnia Banna & Follias.

Castrum Clarignani. quod est Nobilium Dominorum, solvunt homines, pro Fodro VI. Libras. Pro adiutorio Nativitatis IV. Libras. Pro adiutorio Paschae XL. Solidos, & nihil aliud.

Castrum Muricis solvit pro Fodro XXV. Solidos. Pro adiutorio Nativitatis XX. Solidos. Pro adiutorio Paschae X. Solidos; & omnia Banna & Follias.

Normannia solvit pro Fodro L. Solidos. Pro adiutorio Nativitatis XXX. Solidos. Pro adiutorio Paschae XX. Solidos. Et omnia Banna & Follias. Et Bladum secundum temporis qualitatem.

Castrum Liscaldi solvit pro Fodro XVIII. Libras. Pro adiutorio Nativitatis X. Libras. Pro adiutorio Paschae V. Libras. Et omnia Banna & Follias. Et tres partes Passagii, quod est per annum XII. Librarum, & quandoque plus, quandoque minus.

A. Castrum Trevii solvit pro Fodro LXXX. Libras & plus. Pro adiutorio Nativitatis XX. Libras. Pro adiutorio Paschae X. Libras. Et duas partes Bannorum & Folliarum. Et medietatem Passagii, quod venditur XXX. Libris per annum. In cuius districtu Dominus Manens habet Villam Frallae, & alii homines ejus nihil Curiae serviunt propter concessionem Domni Papae sibi factam.

B. In Civitate Fulginate habet Curia tertiam partem Bannorum & Folliarum. Et tertiam partem Passagii, quod venditur per annum XXVII. Libris pro parte Curiae.

C. Vallis Tupini solvit pro Fodro LX. Libras Ravennatum. Pro adiutorio Nativitatis XX. Libras. Pro adiutorio Paschae X. Libras. Et omnia Banna & Follias, & totum Passagium. Sed Civitas Fulgineus multos homines disthae Vallis detinet occupatos.

Castrum Spelli solvit pro Fodro LXXX. Libras. Sed modo non solvit pro Literis Domni Papae, quas habuit. Et solvit pro adiutorio Natalis Decem Libras. Pro adiutorio Paschae C. Solidos. Et tertiam partem Bannorum & Folliarum. Et medietatem Passagii, quod venditur per annum L. Libris. Quod Passagium detinet Dominus Conradus Munaldi de Menania, per concessionem Domni Papae.

D. In Civitate Assisi habet Curia Passagium per medietatem, quod venditur per annum L. Libras.

E. Terra Arnusferum solvit pro Fodro LX. Libras. Pro adiutorio Nativitatis XVI. Libras. Pro Rocca secundum qualitatem Villarum. Pro adiutorio Paschae haedos. Et CCC. Coppas parvos framenti, & totidem Speltae, ad Coppam consuetam. Et omnia Banna, & Follias, & Passagia.

Civitas Interamnenſis, quæ nunc dicitur Dominus Camerarius ad manus ſuas, ſolvit pro Fodro CXX. Libras & duas partes Bannorum & Folliarum, & omnia Paſſugia.

Caſtrum Colleſtath ſolvit pro Fodro XV. Libras. Pro adſutorio Nativitatis C. ſolidos. Pro adſutorio Paſchæ hædes & piper. Et quælibet domus ipſius Caſtri unam Coppam Speltæ, & unam gallinam.

Abbatia de Ferentillo ſolvit pro redditu, quod debet, XL. Libras, & duas partes Bannerum & Folliarum: de quibus quantitas incerta.

Nobilis vir Dominus Petrus de Vico, pro Caſtris Civitatis Veteris & Bledæ, debet Eccleſiæ Romanæ ſingulis annis X. Biſcancios auri, videlicet pro quolibet Caſtro V. Biſcancios. Et fuerunt dicta Caſtra conceſſa dicto Nobili tempore felicitis recordationis Domini Clementis Papæ IV. Anno Domini MCCLXVII. Quarto Kalendarum Aprilis, Indiſtione X. Pontificatus Domini Clementis Papæ IV. Anno III. Prædicta vero Caſtra poſita ſunt in Dioceſi Viſerbienſi.

„ Reditus Comitatus Narniæ,
„ & Ameliæ.

C *Aſtrum Sancti Gemini VI. Libras Lucenſium, & Colleſtoribus XX. Solidos.*

Capirone L. Solidos, & Colleſtoribus VI. Solidos.

Inſula L. Solidos, & Colleſtoribus VI. Solidos.

Perticana XL. Solidos, & Colleſtoribus VI. Solidos.

Coldiſcipuli V. Libras, & Colleſtoribus XV. Solidos.

Struncum V. Libras, & Colleſtoribus XV. Solidos.

A *Lecoppe XXX. Solidos, & Colleſtoribus IV. Solidos.*

Balduinum XX. Solidos.

Fenocletu XXIV. Solidos.

Longula L. Solidos, & Colleſtoribus VI. Solidos.

Acuza XXX. Solidos, & Colleſtoribus IV. Solidos.

Sanctus Urbanus XXIV. Solidos.

Caſtrum Vetus XII. Solidos.

Caſtrum Lage XXIII. Solidos.

Liſteuri XXIII. Solidos.

La Fraſſa XLVI. Solidos.

Vitreolum IX. Libras.

Bulgaria XLV. Solidos.

Carui VI. Libras.

Albinianum III. Libras.

Teizanum XVIII. Solidos.

Bofoni X. Solidos.

Conſinge X. Solidos.

Marginata & Corbium XL. Solidos.

Amelia XV. Libras, & Colleſtoribus XL. Solidos.

„ Reditus Sabinæ.

D *De Malliano XXII. Libras Lucenſium, cum Caſtello Aſtriano.*

De Flojano VI. Libras provenientium.

De Tarario VI. Libras provenientium.

De Sancto Polo VI. Libras provenientium.

De Mozzano VI. Libras provenientium.

De Poza VI. Libras provenientium.

De Collonero VI. Libras provenientium.

De Silice VI. Libras provenientium.

De Turra VI. Libras provenientium.

De Bacone VI. Libras provenientium.

De Cotanello VI. Libras provenientium.

M 2

De

De Monte VI. Libras provenientium.

De Alpra VI. Libras provenientium.

De Castello Donno VI. Libras provenientium.

De Caprignano VI. Libras provenientium.

De Montecalvo VI. Libras provenientium.

De Castellone VI. Libras provenientium.

De Folla VI. Libras provenientium.

De Rocca VI. Libras provenientium.

De Catino III. Libras provenientium.

De Lucio III. Libras provenientium.

De Civitate Lori, quae est hodie Monte Asule, XVIII. Libras provenientium.

A De Marchillano X. Solidos Denarium Papientium.

Specimen dedi redditum ex Urbium & Castellorum tributis & vetigalibus provenientium. Praeter hosce publicos, alii provenus peculiares erant Romanis Pontificibus ex concursu totius Occidentis Christiani ad Apostolicam Sedem, tum causis impetrandi Privilegia ac patrocinia, tum occasione Appellationum & controversiarum multiplicis generis. Sed & ex ipsis Basilicis Romanis aliquid effluebat in Pontificum tcrinia, uti intelliges e subsequenti Charta, quam e praeaudato Regesto MSto Cencii Camerarii deponit.

„ De proventibus, quos Dominus Papa recipit de Confessione Beati Petri, & Basilicâ Sancta Sanctorum, circiter Annum 1200.

Hec sunt, quae Dominus Papa est recepturus ab illis, qui emunt Confessionem beati Petri, secundum senorem praeteritorum ementium.

In primis, singulis ebdomadis viginti unam libram cerae.

In unoquoque Mense unam Aquareciam olei, & unam Libram olibani. Sciendum, quod in Nativitate Domini & in Pascha praedictae cerae duplicant quantitatem, & olibanum similiter.

In die Sabbati de Albis decem Libras cerae pro Agnis.

In Purificatione Sanctae Mariae decem Libras cerae pro Candelis, & quatuor Denarios pro juncis Vastariis. In Annuntiatione tantundem.

In Nativitate tantundem.

In die Jovisantis tres Denarios: pondus Balsami Camerario pro Chrismate; & unam Aquariciam olei; & duodecim ampullas vitreas sex majores & sex minores; & sex Fannones.

C Acolyti debent in Dominica Palmarum decem Solidos provisionum.

In unaquaque Statione, quando Dominus Papa vadit ad Sanctum Petrum, recipit XL Solidos provenientium, & IV. Aquaricias Clavetti, cum Camerario & Cancellario. Quando vadit ad Vesperum, debet habere par Facularum, II. Libras, & ad Missam II. Libras. Praeterea Calices, Cruces, Thuribula, Bacilia aurea, sive argentea, & etiam omne aurum aliud & argentum laboratum, Camisios, Amicos, Stolas, Manipulos, Corporalia, Supercalices, Manutergia de Alemanniis, & Pallia, super VI. Libras afforciatorum, quos ad Altare offeruntur.

D Sicut etiam invenit in Scripto alio, debet habere a festo Sancti Gregorii usque ad Pentecosten singulis diebus, XII. Denarios Papientes, & Denarium pro implendis Foribus apud Sanctum Johannem Lateranensem.

E

In die Jovis sancti, & die Veneris sancti, Episcopus sanctae Rufinae recipit jus, quod consuevit habere: videlicet Arcam & Altare; ex quo pulsatur ad Matutinum, usque dum finitur Officium; & ex quo pulsatur ad Missam usque ad finem Missae. Salvo jure Cantorum, quod habent in Altari cum eodem Episcopo. In Sabbato sancto, ex quo pulsatur ad Officium matutinale.

Basilica, sancti Sanctorum, recipit singulis Mensibus unam Aquariciam olei, & Libram unam cereae.

Ecclesia Sanctorum Quatuor unam Aquariciam olei, & IV. Libras cereae in die festi eorumdem Sanctorum.

Ecclesia sancti Clementis in festo ejusdem sancti unam Aquariciam olei, & VI. Libras cereae, & Libram unam siliami.

Ecclesia sancti Pancratii in festo suo unam Aquariciam olei & IV. Libras cereae.

In Letaniis Majoribus, & in omnibus Scironibus, Diaconus Cardinalis X. Solidos provenientium.

Clerici Romanis in festo sancti Marci XXV. Libras bonorum provenientium, pro Presbyterio Crucium & Lororum, & Lob.

Omnibus Mitratis tam Cardinalibus, quam extraneis, si adfuerint, XL. Solidos provenientium.

Virgiriis X. Solidos provenientium.

* Stabulæ Guidonis X. Solidos provenientium.

Srinariis X. Solidos.

Ecclesia sancti Andreae in Vaticano duas habet Aquaricias olei; & Clerici sancti Petri, qui faciunt Officium, III. Solidos Denariorum Papiensium. Quando Sandalarum capiunt trabes beati Petri

Innocentius autem III. Papa, ut est in ejus Vita §. 144. Tom. III.

A. Rer. Italicarum pag. 567. ab initio promotionis suae ad elemosynas deputavit universos provenientes ad se pertinentes de oblationibus Basilicae sancti Petri. Quoties verò Monasteria, aliasque Ecclesiae a jurisdictione Episcopi eximebantur per Romanos Pontifices, atque incipiebant esse immediate sub jure Ecclesiae Romanae: tunc in signum hujusce juris, protectionis & privilegii, jubebantur quotannis Censum aliquem persolvere Camerae Pontificiae. Ejusmodi verò pensiones, sive Censui, non iidem ubique fuere; immo pro varietate regionum atque consensu contrahentium, dissimiles, variique passim comprehenduntur. Quorum originem si petis, responsum istud habero. Im remotioribus etiam Seculis Monasteria quaedam reperimus ita a Regibus, aliisque Fidelibus instituta, ut sub patrocinio sanctae Romanae Ecclesiae forent; sed rard tunc Censui persolvendi onus imponebatur. Farfensi quidem Monasterio Stephanus IV. Papa Anno DCCCXVII. (ut habetur Par. II. Tomi II. Rerum Italicar. pag. 370.) pensionem indixit decem Solidorum aureorum. Verum id ille sibi tribuit, non ratione patronatus, sed quod ex Patrimonio Sabinesi, ad Romanam Ecclesiam spectante, multa a praecedentibus Pontificibus collata fuerint Farfensibus Monachis. Praeterquamquod brevi sublata est pensio illa studio Lotharii I. Augusti. Ad haec scruteris velim alias Romanorum Pontificum Bullas in Bullario Casinensi a Margarino, atque in hoc ipso Opere a me evulgatas, usque ad tempora Gregorii VII. Papae: ac ferme nullam in iis commemorationem Censui invenies. Quod tamen ita dictum volo, non ut ad ea usque tempora i-

B.

C.

D.

E.

goo-

gnetum aut inuitatum Censuum ejusmodi morem statuum, sed ut monentem, per quam raro impositos fuisse Monasteriis & Ecclesiis Apostolicae Sedis patrocinio fruuentibus. Ipse enim protuli in Dissertatione XXXVII. de Hospitalibus Chartam Lucensem, Anno Christi DCCXG. scriptam, in qua Jacobus Diaconus Monasteriolum sacrarum Virginum a fundamentis erexit prope muro Civitatis, praecipiens, ut *Abbatissa, quae ibidem in tempore fuerit, pro sua, & ipsius Monasterii protectione, per singulos annos reddere debeat in Ecclesia Sancti Petri in Romam ad luminaria in decem Solidos auro oleum, sicut jam ante hoc tempus ego per Cartulam decrevi, & qualiter per ipsam Cartulam ego constitui, quam in Ecclesia Sancti Petri in Roma obtuli.* Infra idem fundator addit: *Si ipsum Monasterium destitutum remanseris, volo & taliter constitui, ut superscripta Ecclesia cum omnibus rebus ad eam pertinentibus deveniat in potestatem beati Sancti Petri in Roma, vel Pontifici, qui in tempore Papa ordinatus fuerit, in omnibus ordinandum & gubernandum, qualiter ei secundum Deum recte parueris.* Postrema haec apposita videntur, ne Lucenses Episcopi, & ne patroni ejusdem Monasterii, stabilitatem & progressum loci sacri negligerent, metu inflicto suecessurae in ejus loci ditionem Apostolicae Sedis. Et in agro quidem Lucensi aliquot olim Monasteria, Massas & Cortes, pleno jure spectasse ad Romanum Pontificem infra ex aliis monumentis liquebit. Perspicuum verò est, annuam pensionem olei, denos Solidos aureos valentis, Abbatissae indistinctam fuisse pro sua & ipsius Monasterii protectione, quam videlicet institutor ab Hadriano I. Papa impetrarat. Ita vetustissimum

A Bruniatense Monasterium, quod postea Episcopatus evasit, sub ipsa Langobardis Regibus, subiectum fuisse videtur uni Romanae Ecclesiae, cui Censum quotannis persolvebat Denarium octo, & Candelas duas. Clarissimi quoque Benedictini e Congregatione Sancti Mauri, Martene & Durand. in Thesaur. novo Anecdotor. Tom. I. pag. 170. Bullam Leonis IX. exhibent, per quam circiter Annum ML. Parthenoni Sanctorum Fabiani & Felicitatis in loco Andlow pago Helisatia, privilegia Apostolicae Sedis confirmantur, eo onere constituto, ut *Abbatissae praesentent nobis & Successoribus nostris annualiter tres pannos lineos, Pontificali usui aptos.*

C lidem quoque Monachi Tom. I. pag. 328. Veter. Scriptor. Privilegium a Papa Benedicto VII. pro Monasterio Bisuldunensi exaratum retuler. scriptum Anno DCCCCLXXXVIII. Ibi jubentur Abbates per singulos annos quinque Solidos persolvere in censum Sancto Petro, & si minime annuatim venire non possunt ad quartum annum viginti Solidos persolvant. Ita e Bulla Leonis VIII. Papae circiter Annum DCCCCLXIV. Tom. 4. Miscellaneor. Baluzii agnoscimus, Monasterium Montis Majoris in Provincia Solidos IV. quotannis pro libertate impetrata persolvisse Apostolicae Sedis. Ita Lutrense Monasterium Seculo VII. conditum, decem Solidos

E *argenti annis singulis pro Censu Romanae Ecclesiae persolvebat, ut habetur in Vita Sancti Deieoli Abbatis.*

Cur verò, ut aiebam, rara hujusmodi pensionum exempla ante Sanctam Gregoriam VII. Papam in Privilegiis Apostolicae Sedis, & contra sub illo atque sub ejus Successoribus frequentiora occurrant, illa mihi causa fuisse videtur. Scilicet non fuit Cens-

Censum iis Monasteriis & Ecclesiis imponere. quae prorsus in jure essent Romanae Ecclesiae, utpote eidem dono data a fundatoribus, aliisque patronis, aut ab ipsis saepe Monachis. Monasterium Bisuldunense supra memoratum Miro Episcopus Gerundensis per paginam donationis Romanae Ecclesiae tradiderat, ut est in Bulla ipsa. Itaque uti Allodia alicui in emphyteusim concedentes, praescribere solent Censum quotannis persolvendum, in signum praesertim dire-

A. Cti domini: ita & Monasteria atque Ecclesiae. quae Allodiorum ad instar Romano Pontifici donata ad plenam ipsius potestatem spectabant, quoties alicui incolenda dimittebantur, Censum annui obligationem quodammodo pariebant. Chasta nondum edita rem lueulentiùs indicabit. Eam mihi supeditavit Regeſtum Cencii praeſlaudati. Illa hunc titulum praeferebat: *Privilegium Sancti Ciriaci in Gerundis Alberſtatenſis Dioceſis.*

Fundatio Parthenonis Sanctae Mariae & Sancti Petri, ejusque donatio facta Romanae Ecclesiae a Gerone Marchione, Anno 503.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus Sancti, temporibus Domni Johannis summi Pontificis, & universalis Duodecimi Papae, Regnantibus Dominis serenissimis ac piissimis Imperatoribus Ottone, ejusque aequivoco filio, Anno Imperii ejus Secundo, & Regni filii ejus Tertio. Ego Gero divina dispensante gratia Marchio post acerbam mortem filiorum meorum Sigisfridi & Geronis, construxi Monasterium Puellarum, in quo Abbatissa Hathwiv praesse diuſcitur, in honore beatae Mariae Genitricis Dei & Domini nostri, & beati Petri Principis Apostolorum, cui Dominus potestatem contulit laudandi atque solvendi in caelo & in terra, ut ipsi dicata maneant in perpetuum, pro redemptione animae meae & filiorum meorum, qui de hac luce, juvenis flore comiti migraverunt. Ob hoc enim longo post tempore, accedente licentia Imperatorum, limina Apostolorum Petri & Pauli adii, & idem Monasterium, cum omnibus pertinentiis ejus ubicunque positis, & annuali Censu, ditioni illorum in perpetuum subdidi, prius per Ponti-

C. ficalis Privilegii paginam, postmodum per Imperatorum meorum seriem Praecepti. Nunc volo per istius mei Privilegii textum, ut nullus coheredum meorum potestatem habeat dominandi, vel de rebus eorum alienandi aut donandi. Sed volo atque constituo, ut omnia integra & illibata permaneant sub jure beatorum Apostolorum, quibus offero modo triginta Libras argenti, in praesentia Domni Apostolici, pro Censu triginta annorum. Completis vero triginta annis, Abbatissa, quae eidem Monasterio praesuerit, annuatim pensionem singularum Librarum persolvat. Quapropter humo prostratus deprecor vos, duo magna lumina, Petrum Paulumque, ut post funera carnis, animae meae Paradisi januas aperiat, & in futuro examine proteſtores ac defensores mei ante Deum maneatis, quatenus post iudicium merear vobiscum laetis mansionibus perfrui, & sine fine gaudere, annuente Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & gloratur Deus per infinita Secla seculorum. Amen.

E. Scriptum per manum Luzanis indignissimi Sacerdotis,

Idem factum fuit Anno Christi DCCGCLXXVIII. quum Lirinense Coenobium a Benedicto VII. Papa coepseffum Cluniacensibus fuit, ut constet e Bullario Cluniacensi. Et sane nihil mirum, si obnoxia annuis pensionibus ejusmodi Monasteria deprehenduntur. At reliqua, utpote quae sibi titulum tantummodo protectionis, & privilegia immunitatis, ab Apostolica Sede procurabant, annui Census minime onus olim subibant; sed tum solam aliquo munere privilegium Pontificium rependebant, quum primum impetrabant, atque identidem ubi a subsequenter Papis confirmandum curabant. Leo IX. in Bulla Parthenoni Hefiae datâ, scribit, *se confirmationem ejus Privilegii gratis concedere pro Sanctorum debita veneratione, & parentum suorum inibi in Christo quiescentium devotione.* Verum ante Gregorii VII. electionem pauca numerabantur per Europam Coenobia & Ecclesiae, quae in patrimonio forent Camerae Pontificiae; ac proinde rari etiam fuere Census proventus. Gregorius ergo VII. quippe qui impiger & acerrimus ubique fuit in protegenda atque amplificanda dignitate Romanae Sedis, nulli etiam diligentiae pepercit ut quotquot posset Monasteria & Ecclesias immunitatum atque honorum largitione, pertraheret ad annuam pensionem praestandam Lateranensi Palatio, quod infra in Dissertatione LXXII. de Episcoporum potentia ostendam. Ergo praeter illa Monasteria, quae hortante Gregorio eodem in plenum jus cessere Apostolicae Sedis, alia complura fuere, quae oblato Romanae Ecclesiae annuo Censu Libertatem

A sibi conquiescent, hoc est, immunitatem ab Episcoporum jure, & usum Mitrae, aliaque ornamenta Episcopalia impetrarunt. In Tom. I. Bullar. Galinens. Constitut. VIII. Urbanus II. Anno MXCII. *Apostolicae memoriae praedecessoris sui Gregorii VII. institutis tenacius adhaerens, Cavense Coenobium Privilegio suo communivit, atque illud Romanae soli Ecclesiae subiectum decrevit, ita ut ejus subjectionis causâ anno quotlibet Abbas Romanae Sedi tres aureos Solidos exsolvat.* Mathildis quoque Comitissa Anno MCIV. ut inigne Monasterium Padoironense, ab Avo suo fundatum, protectione Apostolicae Sedis frueretur, ut est apud Bacchinium, statuit, *ut Domino Apostolico beati Petri Vicario, vel ejus Misso, praedicti Coenobii Abbas vel suus Nuntius, per unumquemque annum tres Libras piperis infra Mensem Madium persolvere studeat, nullaque alia eidem Monasterio superimpositio fiat.* Pari modo Monasterium sacrarum Virginum Cremonae sub titulo Sancti Johannis Evangelistae aedificarunt Bernardus Comes, & uxor ejus Berta, & in manus Gregorii VII. Papae beato Petro, & sanctae ejus Romanae Ecclesiae obtulerunt. Proinde Urbanus idem Secundus in Privilegio concessio Gislae Abbatissae ejusdem Asceterii Anno MXCVI. ad judicium perceptae a Romana Ecclesia protectionis, *per annos singulos Mediolanensis monetae Denarios XII. Lateranensi Palatio persolvendos constituit.* Id constat ex ejus tabulis, quarum apographum ex Capitulo Canoniorum Cremonensium olim descripsi, & haec evulgandum duco.

Urbani II. Papae Bulla, qua Monialibus Cremonensibus Sancti Johannis Evangelistae, omnia illarum jura confirmat. Anno 1096.

„**U**rbanus Episcopus, servus ser-
 „vorum Dei, dilectae filiae
 „Gisilae Abbatisae Monasterii Sancti
 „Johannis Evangelistae fecus Cremon-
 „nam, & post eam regulariter in
 „eodem loco substituendis in perpetuum.
 „Desiderium, quod ad religiosum
 „propositum, & animarum salutem
 „pertinere monstratur, auctore Deo
 „sine aliqua est dilatione complendum.
 „Tuis igitur, tuarumque Sororum votis
 „Apostolicae benignitatis aures paterno
 „inclinamus affectu, & beati Joannis
 „Evangelistae Monasterium, cui auctore
 „Deo praesidere dinosceris, Romanae
 „auctoritatis privilegio communimus.
 „Quod videlicet Monasterium Bernardus
 „Comes, & uxor ejus Berta, sumptibus
 „suis aedificaverunt, & in manus
 „reuerentissimae memoriae Gregorii
 „Septimi praedecessoris nostri, beati
 „Petro, & sanctae ejus Romanae
 „Ecclesiae optulerunt. Statuimus ergo,
 „ut quaecumque bona eidem Loco
 „per supradictos Comites, vel fideles
 „quolibet de suo jure oblata sunt,
 „vel in futurum largiente Domino
 „offerri contigerit, vobis & iis,
 „quae post vos successurae sunt,
 „firma semper, illibataque permaneant.
 „Decernimus ergo, ut nulli omnino
 „hominum liceat eundem locum temere
 „perturbare, aut ei subditas possessiones
 „auferre, minuere, vel temerariis
 „vexationibus fatigare; sed omnia
 „integra conserventur earum, pro quarum
 „subsistentia & gubernatione con-

A „cessa sunt, usibus omnimodis pro-
 „futura; salva canonica justitia Cremonensis
 „Episcopi, si quidem Catholicus fuerit,
 „& communionem & gratiam Apostolicae
 „Sedis habuerit. Cui tamen omnino non
 „liceat idem Monasterium praegravare,
 „aut exactionem vel consuetudinem,
 „quae libertati & quieti Monasticae noceat,
 „Sororibus illis viventibus irrogare.
 „Sane ad indicium huius perceptae a Romana
 „Ecclesia protectionis, per annos singulos
 „Mediolanensis Monetae Denarius
 „decem Lateranensi Palatio persolvetur.
 „Si quis igitur in crastinum Archiepiscopus,
 „aut Episcopus, Imperator, aut Rex,
 „Princeps, aut Dux, Comes, Vicecomes,
 „Judeus, aut Ecclesiastica quaelibet
 „Secularisve persona, hanc nostrae
 „constitutionis paginam sciens, contra
 „eam temere venire temptaverint,
 „secundo, tertiove commonita, si non
 „satisfecerit emendatione congrua,
 „potestatis, honorisque sui dignitate careat,
 „eamque se divino judicio existeret
 „de perpetrata iniquitate cognoscat,
 „& a sacratissimo Corpore & Sanguine
 „Dei & Domini ac Redemptoris nostri
 „Jesu Christi aliena fiat, atque in
 „extremo examine districtae ultioni
 „subiaceat. Cunctis autem locis
 „juxta servantibus sit pax Domini
 „nostri Jesu Christi, quatenus & hic
 „fructum bonae actionis percipiant,
 „& apud districtum Judicem praemia
 „aeternae pacis inveniant.

*Ego Urbanus Catholicae Ecclesiae
Episcopus subscripsi.*

BE

„ Datum Cremonae per manum Johannis sanctae Romanae Ecclesiae Dia-
coni Cardinalis XVII. Kalendas Novembris, Indictione V. Incarnationis Do-
minicae Anno MXCVI. Pontificatus autem Domni Urbani Secundi Pa-
pae Nono.

Eodem autem Saeculo XI. & sub-
sequenti, aedificata fuere & alia loca
sacra, Apostolicae Sedis ditioni sup-
posita a fundatoribus, adiecta pro-
pterea Monachis obligatione annui
Census Romanae Ecclesiae persolven-
di. Monasterium Andegavense a Gos-
frido Martello Comite Andegavensi
fundatum, XII. Solidos quotannis
debebat Ecclesiae Romanae. Obtule-
rat Sanctae Sedi Guido Comes ex
celebri Guidonum Comitum stirpe

A prognatus, fundum in Tuscia, situm
in Monte Bonizi, nunc Peggibonzi.
Quum verò Senensis Episcopus ibi
Ecclesiam construere cuperet, facult-
tatem ab Hadriano IV. impetravit,
constituto annuo Censu unius Byzan-
tii. E geminis Pontificiis Bullis,
quas Cl. V. olim Hubertus Benvo-
glentus descripsit ex Archivo Refor-
mationum Senensis patriae suae, eju-
scemodi rem confirmatam intelliges.

Hadriani IV. Papae Bulla, qua Rainerio Senensi Episcopo fundum in
Monte Bonizi ad Ecclesiam aedificandam sub annuo
Censu concedit, Anno 1155.

„ **A**drrianus Episcopus, servus ser-
vorum Dei, venerabili fratri
„ Rainerio Senensi Episcopo, ejusque
„ Successoribus canonice substituendis
„ in perpetuum. Cum ex injuncto
„ nobis a Deo summi Pontificatus
„ officio, cunctis Christi fidelibus
„ debeamus nos exhibere propitios,
„ & ipsos in suis postulationibus ex-
„ audire, praesertim fratribus nostris
„ Episcopis oportet nos paterna sol-
„ licitudine providere, & eos in ipsa

C „ operis exhibitione ampliori affec-
„ diligere caritatis. Quocirca, vene-
„ rabilis in Christo frater, Raineri
„ Episcopo, tuis iustis postulationi-
„ bus gratum impertientes affectum,
„ fraternitati tuae duximus conceden-
„ dum, ut in fundo, quod dilectus
„ filius noster nobilis vir Guido Comes
„ in Monte Bonizi beato Petro, &
„ Nobis, qui vicem ejus, licet indi-
„ gni gerimus, dignoscitur concessisse,
„ liceat tibi Ecclesiam construere,
„ & con-

„ & constructam sine contradictione
 „ aliqua consecrare, Clericosque in
 „ ea juxta tue voluntatis arbitrium
 „ ponere & libere ordinare. Sane
 „ ut hec nostra concessio majorem
 „ in posterum obtineat firmitatem,
 „ auctoritatis nostrae praesidio ipsam
 „ duximus confirmandam, & presen-
 „ tis scripti paginā muniendam. Sta-
 „ tuimus autem, ut quicumque de
 „ tua Dioecesi ad locum illum tran-
 „ sierint, in omnibus spiritualibus
 „ tibi tantum & Successoribus tuis
 „ debeant respondere, & eandem,
 „ quam prius, habeatis potestatem.
 „ Ceterum ad hujusmodi nostrae concessio-
 „ nis & confirmationis inditium, unum
 „ Byzantium nobis, nostrisque successo-
 „ ribus annis singulis persolveris. De-
 „ cernimus ergo, ut nulli omnino
 „ hominum liceat hanc paginam no-
 „ stre concessionis & confirmationis

A „ ausu temerario infringere, vel ei
 „ aliquatenus contraire. Si qua verò
 „ in futurum Ecclesiastica, Seculari-
 „ sve persona hoc attemptare pre-
 „ sumperit, secundò, tertiove com-
 „ monita, nisi presumptionem suam
 „ congruā satisfactione correxerit,
 „ potestatis, honorisque sui dignitate
 „ careat, reamque se Divino judicio
 „ existere de perpetrata iniquitate
 „ cognoscat, & a sacratissimo Cor-
 „ pore & sanguine Dei & Domini
 „ Redemptoris nostri Jesu Christi a-
 „ lienā fiat, atque in extremo exa-
 „ mine districtæ ultionis subjaceat.
 „ Servantibus autem sit pax Domini
 „ nostri Jesu Christi, quatenus &
 „ hic fructum bonæ actionis perci-
 „ piat, & apud districtum Judicem
 „ premia eterne pacis inveniat. A-
 „ men, Amen, Amen.

Ego Adrianus Catholicæ Ecclesiæ
 Episcopus subscripsi.

B
 R
 F
 E
 L

- † „ Ego Hubaldus Presbiter Cardinalis titulo Sancte Pra-
 „ xedis subscripsi.
 † „ Ego Manfredus Presbiter Cardinalis titulo Sancte Sa-
 „ vine subscripsi.
 † „ Ego Ubaldus Presbiter Cardinalis titulo Sancte Cru-
 „ cis in Hierusalem subscripsi.
 ✱ „ Ego Johannes Presbiter Cardinalis Sanctorum Johan-
 „ nis & Pauli titulo Pammachii subscripsi.
 † „ Ego Johannes Presbiter Cardinalis titulo Sanctorum
 „ Silvestri & Martini subscripsi.
 † „ Ego Johannes Diaconus Cardinalis Sanctorum Sergii
 „ & Bacchi subscripsi.

✠ „ Ego Bernardus Presbiter Cardinalis titulo Sancti Cle-
 „ mentis subscripsi.

✠ „ Gerardus Diaconus Cardinalis Sancte Marie in Via-
 „ lata subscripsi.

„ Data apud Civitatem Castellanam per manus Rolandi Sancte Romane
 „ Ecclesie Presbiteri Cardinalis & Cancellarii, XII. Kalendas Augusti, Indi-
 „ ctione III. Incarnationis Domine MCLV. Pontificatus verò Domni A-
 „ driani Pape Quarti Anno Primo.

Desideratur Bulla plenior.

Ejusdem concessionis confirmatio facta Gunteramo Senensi Episcopo
 ab Alexandro III. Summo Pontifice, Anno 1176.

„ **A**lexander Episcopus servus ser-
 „ vorum Dri, dilecto filio
 „ Gunteramo Senensi Electo, ejusque
 „ successoribus canonice substituen-
 „ dis in perpetuum. Communi &
 „ speciali debito tuis cogimur pe-
 „ titionibus condescendere, & esse-
 „ tum congruum indulgere, ut qui
 „ tenemur universos in suis iustis
 „ postulationibus exaudire, tanto tibi
 „ amplius videamur esse propitii,
 „ quanto te, & Ecclesiam tibi com-
 „ missam abundantiori diligimus car-
 „ itate. Eapropter, dilecte in Do-
 „ mino fili, tuis iustis postulationi-
 „ bus grato concurrentes assensu, Ec-
 „ clesiam in Monte Bonizi, a bone me-
 „ morie Rainerio Predecessore tuo in
 „ fundo videlicet, quod bone memorie
 „ quondam Comes Guido concessit beato
 „ Petro, & venerande recordationis
 „ Predecessori nostro Adriano Pape,
 „ de ipsius Predecessoris nostri aucto-
 „ ritate, & concessione constructam,
 „ de communi consilio Fratrum no-
 „ strorum, tibi & Successoribus tuis
 „ concedimus & confirmamus. Dan-
 „ tes vobis liberam facultatem, sicut
 „ idem Predecessor noster dedisse di-
 „ gnoscitur, eandem Ecclesiam sine

A „ contradictione qualibet consecran-
 „ di, & in ea Clericos juxta vestre
 „ voluntatis arbitrium ponendi, &
 „ libere ordinandi, non obstante re-
 „ tractatione, quam prefatus Prede-
 „ cessor noster super hoc levi, &
 „ vano errore ductus, ea considera-
 „ tione fecisse dignoscitur, quod lo-
 „ cus ille in Episcopatu Florentino
 „ consistit, cum in Privilegio ipsius
 B „ Predecessoris nostri contineatur,
 „ fundum ipsum a memorato Comi-
 „ te sibi fuisse concessum, & ab eo-
 „ dem Predecessore nostro ad Eccle-
 „ siam ibi construendam sub anno
 „ Censu unius Bisanii, tuo Predeces-
 „ sor collatum. Statuimus autem,
 „ sicut prefatus Predecessor noster no-
 „ scitur statuisse, ut quicumque de
 C „ tua Dioecesi ad locum illum tran-
 „ sierint, in omnibus spiritualibus tibi
 „ tantum & Successoribus tuis de-
 „ beant respondere, & vos eandem,
 „ quam prius, habeatis in eis omni-
 „ modam potestatem. Ceterum ad hu-
 „ jus nostre concessionis & confirmatio-
 „ nis inditum, unum Bizantium nobis,
 „ nostrisque Successoribus annis singulis
 D „ persolveris. Decernimus ergo, ut
 „ nulli omnino hominum liceat, hanc

„ Pa-

„ paginam nostre concessionis & con-
 „ firmationis infringere, vel ei aliqua-
 „ tenus contraire. Si qua igitur in fu-
 „ turum Ecclesiastica Saecularive per-
 „ sona hanc nostre concessionis & con-
 „ firmationis paginam sciens, contra
 „ eam temere venire temptaverit,
 „ secundo, tertiove commonita, nisi
 „ presumptionem suam digna satisfac-
 „ tione correxerit, potestatis, ho-
 „ norisque sui dignitate careat, ream-
 „ que se Divino iudicio existere de

A „ perperrata iniquitate cognoscat, &
 „ a sanctissimo Corpore & Sanguine
 „ Dei & Domini Redemptoris no-
 „ stri Jesu Christi aliena fiat, atque
 „ in extremo examine districtæ ul-
 „ tioni subjaceat. Cunctis autem ei-
 „ dem Loco iusta servantibus sit pax
 „ Domini nostri Jesu Christi, qua-
 „ tenus & hic fructum bone actio-
 „ nis percipiat, & apud districtum
 „ Judicem premia eterne pacis inve-
 „ niat. Amen, Amen, Amen.

Ego Alexander Catholice Ec-
 clesie Episcopus subscripsi.

R
E
T

- † „ Ego Ubalduſ Hostienſis Episcopus ſubſcripsi.
- ✱ „ Ego Bernardus Portuenſis, & Sancte Ruſine Epi-
 „ ſcopus ſubſcripsi.
- ✱ „ Ego Johannes Presbyter Cardinalis Sanctorum
 „ Johannis & Pauli, titulo Pammachii, ſub-
 „ ſcripsi.
- † „ Ego Willelmus Presbyter Cardinalis titulo Sancti
 „ Petri ad Vincula ſubſcripsi.
- † „ Ego Boſo Presbyter Cardinalis Sancte Pudentia-
 „ ne, titulo Paſtoris, ſubſcripsi.
- † „ Ego Johannes Presbyter Cardinalis titulo Sancti
 „ Marci ſubſcripsi.
- † „ Ego Jacintus Diaconus Cardinalis Sancte Marie
 „ in Coſmedin ſubſcripsi.
- † „ Ego Cinthius Diaconus Cardinalis Sancti Euſta-
 „ chii juxta Templum Agrippe ſubſcripsi.
- ✱ „ Ego Laborans Diaconus Cardinalis Sancte Ma-
 „ rie in Portieu ſubſcripsi.
- † „ Ego Theodinus Presbyter Cardinalis Sancti Vita-
 „ lis, titulo Veſtene, ſubſcripsi.
- † „ Ego Manfredus Presbyter Cardinalis titulo Sancte
 „ Ceciliæ ſubſcripsi.

✠ „ Ego Petrus Presbiter Cardinalis Sancte Susanne
„ subscripsi.

„ Data Anagni per manum Gratiani sancte Romane Ecclesie Subdiaconi &
„ Notarii, X. Kalendas Julii, Indictione VIII. Incarnationis Dominice An-
„ no MCLXXVI. Pontificatus verò Domni Alexandri Pape Tertii An-
„ no XVII.

Hicce adtexo Callisti II. Bullam,
ex Archivo amplissimi viri Antonii
Rambaldi Comitis de Collalto, inti-
mi Consilarii Caesaris, depromptam,

A) atque spectantem ad Monasterium de
Nervesa, ab ejus olim Majoribus
aedificatum, ac Sancto Petro obla-
tum.

Callisti II. Papae Bulla, confirmantis Monasterio S. Eustachii de
Nervesa omnia illius jura & privilegia, Anno 1123.

Calistus Episcopus, servus servo-
rum Dei, dilecto filio Gerberto
Abbati Sancti Eustachii, ejusque Suc-
cessoribus regulariter substituendis in
perpetuum. Officii nostri auctoritate de-
bitoque compellimur pro Ecclesiarum sta-
tu satagere, & quas recte statuta sunt,
stabilire. Tuis igitur, Gerberte dile-
cte in Christo fili, precibus annuentes,
Beati Eustachii Monasterium, cui Deo
auctore praesides, quod ex dono Ram-
baldi Comitis, & Matris ejus Gislae
beato Petro Apostolo oblatum est,
tamquam jura nostri Locum, Roma-
nae Ecclesiae patrocinio conservare, at-
que Apostolicae Sedis Privilegio decer-
nimus communit. Universa ergo, quae
ex ipsius Comitis & Matris ejus dona-
tione, vel aliorum virorum largitione
Locus idem jure possidet, auctore Domi-
no, confirmamus, omniaque pertinen-
tia in Ecclesiis, in mansis, fundis,
casalibus, domibus, atque familiis, ser-
vis originalibus, simulque rebus, &
possessionibus, & frugibus & actionibus,
nec non aquis, molendinis, olive-
tis, vel quicquid in quibuscumque lo-
cis habere vel tenere videretur. Quae-
cumque praeterea in futurum concessione

B) Pontificum, liberalitate Principum, o-
blatione fidelium, praedictum Monasterium
poterit adipisci, firma tibi, tui-
sque Successoribus, & illibata perma-
neant. Decernimus igitur, ut nulli om-
nino hominum liceat idem Monasterium
temere perturbare, aut aliquas ipsius
res auferre, & oblatas retinere, mi-
nnere, vel temerariis ausibus impugna-
re; sed integra omnia conserventur eo-
rum, pro quarum regimine & gubernatione
concessa sunt, usibus omnimodis pro-
futura Episcopalia a Ter-
visensis accipietis Episcopo, si quidem
gratiam & communionem Apostolicae Sedis
habuerit, & ea gratis & sine pravi-
tate exhibere volueris. Alioquin, a
quocumque malueritis, Catholico ea in-
cipiat Episcopo. Obvenit te verò e-
jus loci Abbate, vel eorum quolibet
Successorum, nullus ibi qualibet subre-
ptionis astutia seu violentia preponatur,
nisi quem Fratres communi consensu,
vel Fratrum pars consilii senioris, se-
cundum Dei timorem, & beati Benedic-
ti Regulam elegerit, a Romano Pon-
tificis consecrandum. Laicos verò, sive
Clericos, secundum beati Benedicti
constitutionem, ad conversionem suscipere
liten-

licentiam habeatis. Decimas fructuum vestrorum, quas sumptibus propriis, laboribusque colligitis, vobis absque altius Episcopi contradictione habendas censemus. Ad indicandum autem Romanae Ecclesiae jus proprietatis sex Solidos Denariorum Venetorum annis singulis Lateranensi Palatio persolvatis. Si quis igitur in posterum Archiepiscopus, Episcopus, Imperator, aut Rex, Princeps, Dux, Comes, Vicecomes, Marchio, aut Castaldio, seu quaelibet Ecclesiastica, Secularisque persona, hanc nostrae Constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit &c.

Scriptum per manum Gervasii Scribarii Regionarii, & Notarii sacri Palatii.

Ego Calistus Catholicae Ecclesiae Episcopus.

Datum Laterani per manum Ugonis Romanae Ecclesiae Subdiaconi, X. Kalendas Decembris, Indictione Prima, Incarnationis Dominicae Anno MCXXIII.

A Pontificatus autem Domini Calisti, Secundi Papae Anno Quarto.

Sed neque deerant Monasteria iis ipsis temporibus, quae quamvis pleno jure ad Apostolicam Sedem pertinebant, nullum tamen ei censum reddebant. In agro Aquilanae Civitatis, atque in Castello Lucali, visitur adhuc Monasterium nunc Abbati Seculari subiectum. Illustres Comes Marforum, de quibus tam saepe mentio occurrit in Chronico Farfensi, quod editum a me fuit Part. II. Tomi II. Rer. Italicar. illud aedificaverunt, atque ditaverunt, jure patronatus sibi reservato. Tum illud Gregorio VII. Summo Pontifici, atque uni Romanae Sedi, Oderisius Comes subiecit, nullam tamen Censum reddendi commemoratione facta. Hanc in rem prodeat Charta, in Archivo Episcopii Aquilani adservata, quam ad me misit Antiquitatum Aquilanae studiosissimus juvenis Antonius Antinorius Jurisconsultus.

Donatio Castelli Collimontis facta Petro Abbati S. Johannis de Ransonisse ab Oderisio Comite, Anno 1077.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi, ab Incarnatione ejusdem Domini nostri Jesu Christi Anno MLXXVII. Mense Madio, Indictione XV. Ego Oderisius Comes, filius Berardi Comitum ex natione Francorum, qui sum habitator in Ducatu Spoletino in territorio Furconensi in Castello Colomonti, divina inspirante clementia, bona & spontanea mea auctoritate, pro amore Domini, & pro mercede & redemptione animae meae, & animae Gallae uxoris meae, & filiorum meorum Rainaldi & Berardi & Oderisii, ut Dominus de peccatis nostris habeat indulgentiam & merear audire vocem Domini dicentis:

D: Venite, benedixi Patris mei: percipite Regnum, quod vobis paratum est ab origine Mundi; propterea dono & trado atque concedo Monasterio Sancti Johannis, quod situm est in loco Ransonisse nominatur, & prope Castellum de Colomonte, in manu Domini Petri Abbatis, & totius Congregationis, aliquid de rebus proprietatis meae, quod habeo in pertinentia supradicta dicti Castelli: hoc est, terras, vineas, arbores, quae circa ipsum Monasterium jacent ex integro, & quicquid intra istos fines pertinet; ex uno latere via de Castagneto, & ex alia Valle Luparia, de tertio latere terra de Furconinis,

ninis, de quarto latere fonte Vicalpor-
ti, est, ut arbitror, mensura mille
modiorum, & si plus, in ipsa Cartula
permaneat in integro. Et con-
firmamus homines ipsos, quos pro nunc
ibidem dederamus, Alde filium Raino-
nis, & Johannem filium Gelarni, &
filios Cartolfs. Et domus Aljium filium
Petri, & filios Ber & Do-
dazoppum, & Geaphio filium Agonis,
Loditeum filium Ardini, & nepotes e-
jus, cum casis, terris, & vineis, &
arboribus tam in montibus, quàm in
planibus, ubicunque eis pertinent, &
omnia ipsa debita & servitia, sicut
mibi, & meis heredibus fecerimus,
vel facere debuerimus, sic omnia absque
ulla reservatione donavimus, ad habend-
um, & tenendum, & perpetualliter
possidendum, & libero arbitrio perfuen-
dum. Et hoc repromitto & obligo me,
meosque heredes tibi Presbitero Abba-
ti, cuiusque Successoribus, quod si ali-
quocumque tempore de ipsis superscrip-
tis rebus aliquo modo causare, aut a-
liquid retollere aut minuere aut immu-
tare, aut foras ejicere presumpserimus,
aut ab homine antestare & defendere
non potuerimus, aut si non voluerimus,
de nostris propriis & melioribus rebus
restaurabimus sub extimatione bonorum
omnium, quales in illa die apparuerint,
quando exinde causare videbitur. Simi-
liter quod quidquid aliquis de fidelibus
nostris de hereditate sua, aut aliqua
justa acquisitione pro elemosina sua ibi
dedere, vel in alia dederit, nostra au-
thoritate firmum, & stabile permaneat.
Illud pariter addentes, ut hoc Mona-
sterium semper liberum sit, & absque
aliquo tributo: neque alicui personae,
potestati, & Ecclesiae, vel Seculari,
ibi deinceps aliquod jns ulla modo con-

A cedatur, sed semper sub regimine & e-
viditione Romanorum Pontificum constet.
Soli enim Romanae Ecclesiae Ponti-
fici hoc Monasterium, nostris pro-
priis rebus donatum, ut dictum est,
ad defendendum, regendum commit-
timus. Si quis verò aliquid de his
omnibus quolibet modo sine voluntate
Abbatum, vel Monachorum, sibi usur-
pare praesumpserit, nec cum seftinatione
emendare studeret, iram Dei incur-
rat. Pro stabilitate autem, & firmi-
tate & securitate & memoria futuro-
rum temporum, haec omnia de Dona-
tione Judicem & Notarium scribere ro-
gavimus.

Actum in Furcone, Mense & Indi-
cione feliciter.

C Ego Oderisius Comes hanc Cartam
scribere rogavi, manu mea signavi, &
signum ✠ Crucis feci.

Ego lirele de hac re rogatus testis
manu mea signavi, & signum ✠ Cru-
cis feci.

Damerius rogatus testis, manu mea
signavi, & signum ✠ Crucis feci.

Ego Cartone ibi sui testis, manu
mea signavi, & signum ✠ Crucis feci.

Ego Dodo rogatus a praedicto Comite
Odoriso scripsi, clausi, & reddi-
di ✠. Omnes qui legitis, rogo, Domi-
num pro me oratis.

E Est & mihi Bulla Lucii II. Pa-
pac, ex Archivo Estensi descripta,
in qua Monasterium Sanctae Mariae
de Castellione, ab Adalberto Estensi
Marchione fundatum, ut ostendi Cap.
12. Antiquitat. Estensium, dicitur
Beati Petri jnsi existere: & nullum
tamen ibi indicium pensionis perfol-
vendae occurrit.

Lucii

Lucii II. Papae Bulla confirmatoria omnium jurium ac Privilegiorum
Monasterii Sanctae Mariae de Castellione, Anno 1144.

Lucius Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Alberto Abbatu Monasterii Sanctae Mariae de Castellione, ejusque Fratribus tam presentibus quam futuris, Regularem vitam professis in perpetuum. Desiderium, quod ad Religionis propugnum, & animarum salutem pertinere cognoscitur, animo nos decet libenter concedere, & petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Expropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus olementer annuimus, & presatum Monasterium, quod Beati Petri juris existit, in quo divino manipati estis obsequio, in ejusdem Apostolorum Principis jus, protectionemque suscipimus, & presentis scripti Privilegio communimus. Statuentes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona idem Monasterium iusto & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, sive aliis iustis modis, praesente Deo poterit adipisci, firma vobis, vestrisque Successoribus, & illibata permaneant. In quibus haec suis duximus exprimenda vocabulis: Ecclesiam Sancti Salvatoris de Basilica Ducis, cum omnibus suis pertinentiis: Ecclesiam Sancti Remigii de Palude: Ecclesiam Sancti Eusebii de Gavi: Cellam Sancti Benedicti de Guallo, cum omnibus suis pertinentiis: Ecclesiam Sanctae Mariae de Karitate, quae in Mantuano suburbio sita est: Ecclesiam de Castello Ecclesiam de Tassalo: Quicquid possidetis in Comitatu Lunensi, & Januensi, in Comitatu Mutinensi, in loco scilicet, qui dicitur Salaria, & Herbaria, & in Alba-
Tom. XIV.

Asia Sanctae Mariae de Corsica, quae appellatur Plaidellii, cum omnibus suis pertinentiis, & in Curte, quae vocatur Marca Regia, in Curte de Rupa, Castello Novo, Casale Albini, & Sancto Andrea. Obveniente vero te nunc ejusdem Loci Abbate, vel suorum quolibet Successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia preponatur, nisi quem Fratres communi consensu, vel Fratrum pars consilii senioris secundum Dei timorem & beati Benedicti Regulam elegerint. Electus vero a Romano Pontifice benedicatur. Crisma, Oleum Sanctum, Consecrationes Altarium, sive Basilicarum, Ordinationes Monachorum, seu Canoniorum vestrorum, qui ad sacros Ordines fuerint promovendi, a quibus malueritis, Catholicis accipias Episcopis. Missas sane publicas in eodem Monasterio celebrari, aut Stationem, aut Synodum, vel Ordinationem aliquam, praeter Abbatis voluntatem ab Episcopo quolibet fieri prohibemus; sique ab omni juro, seu disione cujuscumque personae vestrum Cenobium liberum permanere sancimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat presatum Monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur eorum prorsus, pro quorum regimine & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva in omnibus Apostolice Sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, Secularive persona hanc nostre confirmationis paginam sciens, contra eam temerario ausu venire temeperaverit, secundo tercioque com-
O moni-

monita, non satisfactione congrua emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque re divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei & Domini nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo

A examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem Loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, & hic bone actionis fructum percipiat, & apud districturn Judicem premia aeternae pacis inveniat. Amen, Amen, Amen.

Ego Lucius Catholicae Ecclesiae
Episcopus subscripsi.

- * Ego Conradus Sabinenfis Episcopus subscripsi.
- * Ego
- * Ego Guido Presbyter Cardinalis titulo Sancti Grisegoni subscripsi.
- * Ego Albericus Ostiensis Episcopus subscripsi.
- * Ego Thomas Presbyter Cardinalis titulo Vestinae subscripsi.
- * Ego P. manus Tuscanus Episcopus subscripsi.
- * Ego Manfredus Presbyter Cardinalis titulo Sanctae Savinae subscripsi.
- * Ego Aribertus Presbyter Cardinalis Sanctae Anastasiae subscripsi.
- * Ego Otto Diaconus Cardinalis Sancti Georgii ad Velum aureum subscripsi.
- * Ego Wido Diaconus Cardinalis Sanctorum Cosmae & Damiani subscripsi.
- * Ego Johannes Diaconus Cardinalis Sancti Adriani subscripsi.
- * Ego Johannes Diaconus Cardinalis Sanctae Mariae Novae subscripsi.

Datum Laterani per manum Baronis Capellani & Scriptoris, VI. Idus Maji, Inditione VII. Incarnationis Dominicae Anno MCXLIII. Pontificatus Domni Pape Lucii Anno Primo.

Pendet chordula sine Sigillo plumbeo.

Ita

Ita Carpenſis Civitatis, Sereniſſimis Ateſtunis Dacibus ſubjectæ, Eccleſia, quamquam a vetuſtis ſeculis propria Dioceſi donata, & adhuc ab una Apoſtolica Sede jure proprie-

tatis (ſalvo tamen jure patronatus eorumdem Principum) pendens, nullo penſionis onere gravata fuit, uti ſubſequens Bulla oſtendit, ex ipſo Eſtenſi Archivò deprompta.

Bulla Calliſti II. Papæ, qua Frederico Archipreſbytero & Canonicis Carpenſibus jura omnia ac Privilegia illorum confirmat, Anno 1123.

Calixtus Epicoſopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto Filio Frederico Archipreſbytero, & ceteris Canonicis Plebis Sanctæ Dei Genitricis Virginis Mariæ, que in Pago Carpenſi ſita eſt, eorumque Succeſſoribus in perpetuum. Commiſſa nobis Apoſtolice Sedis auctoritate debitoque compellimur, pro univerſarum Eccleſiarum ſtatu ſatagere, & earum maxime quieti, que ſpecialius eidem Sedi adherent, & tamquam jure proprio ſubjecte ſunt, auxiliante Domino providere. Alſulphus ſiquidem Longobardorum Rex in Regni ſui Pago, quod Carpum dicitur, Beate Mariæ ſemper Virginis Eccleſiam conſtruxiſſe digniſcitur, quam ut a vicinorum Epicoſporum, in quorum confinibus idem Pagus erat, contentionibus & moleſtiis omnino liberam redderet, quosdam de predicta Curte poſſeſſiones in locis convenientibus utrique dedit, & Mutine quidem juxta Eccleſiam Sancti Thomæ, Regno verbò juxta Eccleſiam Sancti Apolinaris. Super hac Eccleſiam illam in jure ſemper Sedis Apoſtolice permanere conſtituit, & libertatem ex Stephani Papæ Privilegio acquiſivit. Quam videlicet libertatem Predeceſſores noſtri ſupradictæ Carpenſi Eccleſiæ uſque ad noſtra tempora ſervaverunt. Et nos ergo eandem libertatem predictæ Eccleſiæ per Dei gratiam conſervandam ſtatuiſimus, ut nulli Epicoſpo, vel nulli omino Eccleſiaſtice

B ſecularive perſone eadem Eccleſia ſubjecta ſit, niſi tantum Apoſtolice Sedi, ad quam, ut predictum eſt, jure proprietatis, & tutela deſenſionis ſpecialiter pertinere cognoviſcitur. Denique quoque Carpenſis territorii abſque ulla diſpoſitione ſive diminutione, vobis, veſtriſque Succeſſoribus firmas perpetuo munere ſancimus, ſicut eas Predeceſſorum noſtrorum Apoſtolice memoriæ Gregorii VII. & Urbani, & Paſcalis II. atque aliorum conſeſſione hæcenus habuiſtis, ita ut de predictis Decimis nulli alicui poſſidere, vel ab aliquo accipere, niſi de conſenſu & permiſſione Plebis, liceat. De Chriſmate, & Oleo Sancto atque Ordinatione veſtra, ſive Conſecrationibus Eccleſiarum, a quocumque velitis Epicoſpo Catholico, accipiendis licentiam vobis liberam indulgemus, ſicut a preſatis Pontificibus conſtat fuiſſe conſeſſam. Capellas autem, que ad jus veſtre Eccleſiæ pertinere noſcuntur, ideſt S. Martini, S. Laurentii, S. Nicolai, abſque ullius moleſtia perpetuo vobis veſtriſque Succeſſoribus per omnia ſtabilitas eſſe cenſemus. Atque infra terminos veſtre Parochiæ nullam Eccleſiam, niſi per veſtram licentiam, & vobis ſubjectam, ædificari precipimus. Infra eoſdem quoque terminos Prepoſito Plebis Clericos ordinare permiſiſimus, ad cujus providentiam & diſpoſitionem tam ordinationes & promotiones Clericorum, qui infra eandem Parochiam

ordinandi vel promovendi sunt, quam etiam prelationes eorum, qui in subditis Ecclesiis proficiendi sunt, pertinebunt. De criminalibus etiam intra supradictos terminos penitentias dare, & reconciliationem facere vobis concedimus. Preterea per presentis decreti paginam Apostolica auctoritate statimus, ut quaecumque predia sive possessiones eadem Ecclesia iuste possidet, sive in futurum, concessione Pontificum, liberalitate Principum, vel oblatione Fidelium, iuste atque canonice poterit adipisci, firma vobis, vestrisque Successoribus permanent. Determinamus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, eandem Ecclesiam temere perturbare, aut a vestra Congregatione actiones, vel exennium aliquod exigere, vel res vestras in beneficium cuiquam dare, aut possessiones ejusdem Ecclesiae auferre, minuire, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, vestris vestrorumque Successorum usibus omnimodis profutura. Sane si quis deinceps Archiepiscopus, aut Episcopus, Prepositus, vel Abbas, Imperator, aut Rex, Marchio, vel Dux, vel Comes, Viccomes,

Contra etsi celebre Pomposianum Monasterium protectionis Apostolicae tantum dono frueretur, tres argen-

A Index, aut Gasaldio, seu quolibet Ecclesiastica vel Secularis persona, hanc nostrae Constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundo tertioque communitus, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscit, & a sacratissimo Corpore & Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subiaceat. Cunctis autem ejusdem Ecclesiae iusta servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonae actionis percipiant, & apud districtum iudicem premia aeternae pacis inveniant. Amen, Amen, Amen.

Ego Callistus Catholice Ecclesiae Episcopus subscripsi.

Datum Laterani per manum Innocentii Sanctae Romanae Ecclesiae Subdiaconi, IV. Idus Februarii, Indictione Prima. Incarnationis Dominicae Anno MCXXXIII. Pontificatus autem Domini Callisti II. Papae Anno Quinto.

teos Solidos persolvebat, uti ex archetypo existente in Archivo supra laudato nunc patebit.

Bulla Callisti II. Papae, confirmantis omnia bona & Privilegia Monasterio Sanctae Mariae de Pomposia, Anno 1124.

C *Alixenus Episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Arelso Abbati Monasterii Sanctae Mariae, quod in Insula Pomposia situm est, ejusque Successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Equitatis & iustitiae ratio persuadet, nos Ecclesiae perpetuam rem suarum firmitatem, & vigo-*

C *ris inconcussi munimenta conferre. Non enim convenit Christi servos, divino famulatu deditos perversis pravorum hominum molestis agitari, & temerariis quorumlibet vexationibus fatigari. Similiter & predia usibus celestium secretorum dicata nullas potentium angarias, nichil debent extraordinarium sustinere.*

finere. Cum ergo communis omnium Ecclesiarum cura nobis concessa sit, tuis, dilecte in Christo Aureli Abbas, postulationibus annuentes, & beatæ & gloriosæ semper Virginis Dei Genitricis Mariæ, Pomposianum Monasterium, cui Deo auctore præsidet, protectione Sedis Apostolicæ munientes, possessiones & bona, quæ vel a sancta Romana Ecclesia, vel aliunde legitime possidet, confirmamus. Videlicet Massicellam integram, quæ vocatur Materaria: & Massam, quæ vocatur Maseuli, integram: Fundum integrum, qui vocatur Casale Publicum: Massam, quæ vocatur Nepoti: Et in Massa, quæ vocatur Gaputbovis, terram & vineas, sicuti modò vos habetis & tenetis jure beati Petri Apostoli. Necnon & ripam fluminis Alemonis ex utrisque partibus juxta Massam, quæ vocatur Prata, extendente ipsa ripa ab Agaziolo usque ad Campum Bedulli. Terram & vineam juxta muros Civitatis Ravennæ, cum Torre Umbratica integram, & Posterula Augusti usque ad Portam Taurensensem. Ortum unum integrum in loco Pontis Calciati in regione Sancti Andree, a duobus lateribus jure ipsius Sancti, a reliquis duobus Via publica. Lacum, qui vocatur Sanctus, cum omnibus rebus & pertinentiis suis, cum Plebe & Capellis ac Titulis ipsius, idest Sanctæ Mariæ, Sancti Martini, Sancti Petri, & Sancti Venantii, cum Decimis & Primitiis, cum Piscaria, quæ vocatur Tidini, & Fossa Archipresbyteri, & Piscaria, quæ vocatur Falei, cum loco, qui dicitur Monticellus Laci-

A " fici, cum ripis fluminis Padi & " Gauri ex utrisque partibus usque " ad mare; & a loco Concae Agathæ ex una parte usque ad mare, cum loco integro, qui dicitur Masinzatica inter affines de toto loco ac territorio Massæ, quæ vocatur Lacus Sanctus; ab uno latere Fossa Molendini de Volta Latereli descendente in Aquiliolo, & a Fluvio Triba usque in Eliam, & per paludem usque in mediam Curbam, & ultra Curbam usque Padum, & ultra Padum usque ad Gazium Episcopi sanctæ Comacienis Ecclesiæ, inde usque fluvium, qui vocatur Cesi; ab alio latere Curus descendens in Concam Agatulae, & per ipsam in Gaurum; a tertio latere Palus, quæ pergit inter rivum Angeli & Masinzaticam usque Monticellum & Vedetosam eurrentem in Padum; a quarto latere Vaculinus & Ager Malus & Gallis de Vincaretto pergente in Laterclum. Insuper concedimus vobis Piscariam integram, quæ vocatur Volana, cum Rivo Badereno, & Gavelana Majore ad ipsam Piscariam pertinente, cum Forticellis ex utrisque partibus, sicut olim intraverunt in mare, eidem similiter pertinentes. Haec nimirum omnis tibi, tuisque legitimis Successoribus & Fratribus religiose viventibus, perpetuo habenda concedimus, ita sane, ut a vobis singulis quibusque annis pensionis nomine tres argentei Solidi, difficultate postposita, sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ Almonariis persolvantur. Quæcumque autem Romanorum Pontificum, seu aliorum Episcoporum concessione, Principum liberalitate, vel fidelium oblatione, justè atque canonice po-
tertia

„teris adipisci, firma tibi tuisque
 „Successoribus & illibata perman-
 „neant. Ad haec adjicientes decerni-
 „mus, ut nulli Archiepiscopo, nul-
 „li Episcopo liceat Monasterio ve-
 „stro gravamen inferre, nec in ipso,
 „aut ejus rebus potestatem exerce-
 „re. Nulli autem hominum facultas
 „sit preter Abbatis & Fratrum Mo-
 „nasterii voluntatem, colonos seu
 „villanos, famulos aut famulas ad
 „ipsum Monasterium pertinentes,
 „aut de Cellis, Villis, Castris,
 „aut Plebibus, fodrum extorquere,
 „aut alias exactiones inferre: *sed*
 „*semper Apostolicae Sedis tuitione so-*
 „*veamini, & si necesse fuerit, au-*
 „*diendi conservemini*, salva in om-
 „nibus ejusdem Apostolicae Sedis
 „auctoritate. Chrisma & Oleum
 „Sanctum a Comacliensi accipietis
 „Episcopo, si Catholicus fuerit, &
 „sine pravitaris exactione gratis vo-
 „bis dare voluerit. Sin autem pro
 „eisdem Sacramentis accipiendis, ad
 „quemcumque malueritis, Catholi-
 „cum Episcopum recurratis. Bene-
 „dictionem quoque Abbatis, Mo-
 „nachorum vestrorum ordinationes,
 „& consecrationes Altarium Mo-
 „nasterii vestri, & eorum, qui in
 „Massa Lacusfanti sunt, a quo vo-

A „lueritis, Catholico Episcopo susci-
 „pere licentiam habeatis, qui Apo-
 „stolicae Sedis fultus auctoritate,
 „quod postulat, indulgeat. Man-
 „suro etiam decreto statuimus, ut
 „neque tu, neque aliquis Successo-
 „rum tuorum, ad cujuslibet Epi-
 „scopi Synodum pergere compella-
 „tur, nisi a Romano Pontifice, vel
 B „Legato ejus fuerit invitatus. Si
 „qua ergo in futurum Ecclesiastica
 „vel Secularis persona, hanc no-
 „strae Constitutionis paginam sciens,
 „contra eam temere venire tempta-
 „verit, secundo, tertiove comuni-
 „ta, si non satisfactione congrua e-
 „mendaverit, potestatis, honorisque
 „sui dignitate careat, reamque sit
 C „divino judicio existere de perpetra-
 „ta iniquitate cognoscat, & a sacra-
 „tissimo Corpore & Sanguine Dei
 „& Domini Redemptoris nostri Jesu
 „Christi aliena fiat, atque in extro-
 „mo examine districtae ultioni subja-
 „ceat. Cunctis autem eidem Loco
 „iusta servantibus sit pax Domini
 „nostri Jesu Christi, quatenus &
 D „hile fructum bonae actionis percip-
 „pian, & apud districtum Iudicem
 „premia aeternae pacis inveniant.
 „Amen, Amen, Amen,

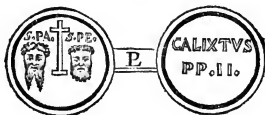

Ego Calixtus Catholicae Ecclesiae Episcopus, Bene Valete.

„ Datum

- „ Datum Laterani per manum AIMERICI sanctae Romanae Ecclesiae Diaconis
 „ ni Cardinalis & Cancellarii, XVII. Kalendas Novembris, Indictione
 „ III. Incarnationis Dominicae Anno MCXXIII. Pontificatus vero Domini
 „ ni Calixti Secundi Papae Anno VI.

Pendet haec Bulla plumbea.

Sed & praeter Monasteria simplices etiam Ecclesiae, sive sacrae Aedes, olim numerabantur, & quidem non paucae, quae *salvâ Episcopi Catholici reverentia*, hoc est intacto jure Episcopi in consecratione Clericorum, Altarium, & Ecclesiarum, & Sacramentorum usu, in temporalibus subdicebantur uni Apostolicae Sedî, ac pro ejusmodi Privilegio ad annum eidem Censum reddendum obligabantur. Vide Landulphum junio-rem Cap. 8. Historiae a me editae Tom. V. Rer. Italicar. pag. 479. a quo Bulla Urbani II. Papae refertur pro Ecclesia Sanctae Trinitatis, quam Liprandus Presbyter intra Mediolanensem Urbem condidit in *proprio suo allodio, ipsamque beato Petro obtulit*. Ibi haec verba leguntur: *Ad indicium autem hujus perceptae libertatis a Romanâ Ecclesiâ, Mediolanensis monetae nummos sex quatuor annis (scribit quotannis) Lateranensi Palatio persolverit*. Hujusce Ecclesiae mentionem infra habes in Regesto Cencii Camerarii mihi edendo. Neque hec feris, ut alibi vidimus, diligentia

A Gregorii VII. Papae, aliorumque Romanorum Pontificum ante ipsum, & post ipsum. Operam ii dedere, ut ipsi Christianorum Reges seu Regna Apostolicae Sedî etiam in temporalibus subicerent, atque inde tributum colligeretur, singulis annis Ecclesiae Romanae reddendum. At quandoquidem de hoc infra agam in Dissertatione LXXI. de *Episcoporum potentia*, haec multum non insistam. Glarissimus quidem Thomassinus Tom. III. Lib. I. Cap. 22. de Beneficiis, emollire nititur hasce Regnorum oblationes, Sancto Petro factas. Verum antiqui Pontifices contendebant, Regna sic oblata in jure esse Sancti Petri, & *propria Romanae Ecclesiae*, usque adeo ut annum pensionem, uti censum a fiduciariis debitum, exigerent. Non me fugit exempli gratiâ Anglos appellasse *Eleemosynam* Denarium, quem Sancti Petri nuncupabant. Eamque in rem ecce quae scripta legi in antiquissimo MSto Regesto praeclaudati Cencii Camerarii, de quo infra sermo erit.

De

*De quadam Lege in Anglia vocata Danelaye, & loquitur
de Denario beati Petri.*

Hoc est scriptum, quod Magister Synicinus Camerae Domini Papae Clericus, Nuntius Apostolicae Sedis in Anglia, ad Curiam asportavit.

Incipit Lex, quae Angliae Danelaye vocata est, Latine verò Lex Dacorum est interpretata, ab invictissimo & glorioso Rege Anglorum, Dacorum, Norrægenorum, Suenonum, Kennutio instituta, & diligenter custodita consilio Principum suorum & Sapientum.

Omnis, qui habet XXX. denariatos vivae pecuniae in domo sua, de suo proprio, Anglorum Lege dabit Denarium Sancti Petri, & Lege Danorum dimidium Marstam. Ille verò Denarius debet summoverti in solemnitate Apostolorum Petri & Pauli, & colligi ante festivitatem, quae dicitur ad Vincula, ita ut ultra illum diem non detineatur. Si quisquam detinuerit, ad iustitiam Regis deferatur, quoniam Denarius hic Eleemolina Regis est. Iustitia verò ejus faciet Denarium reddere, & forisfacturam Episcopi & Regis. Quod si plures domos habuerit, de illa, ubi residens fuerit, in festo Apostolorum Petri & Pauli Denarium reddat.

Item alibi in eodem Libro.

Pecunia autem Sancti Petri, quam Anglici Romaschor vocant, sit perfoluta in festo Sancti Petri in principio Augusti Mensis. Et qui non ro die perfolverit, etiam si est unus Denarius, qui dare eum debuit, & non de dit, accipiat eundem, & insuper XXX. Denarios & portet Romae. Et quum dederit tale signum sacum reportet, ut

A certum sit, quod Romae fuerit, & beato Petro ibi triginta & unum Denarium, sicut statutum est, perfolverit. Quum autem reversus fuerit domum, perfolvat Regi sexaginta Solidos. Si verò idem secundo retinuerit, similiter omnino faciat. Tertio autem si retinuerit, auferantur ei omnia bona sua.

B Annalista Saxo ab Eccardo editus originem ejusmodi Censuum ad Annum DCCCXC. refert. Alanus enim Rex, Nortmannis Britanniam instantibus, coadunata omni Britannia, vovensque, si per divinam virtutem vinceret, decimas honorum omnium Britanniae Deo & Sancto Petro Romam destinare, tanta strage hostes proelio fudit, ut ex quindecim millibus vix quadringenti ad classem resisterent.

C Quare suspecta mihi est auctoritas Polydori Virgilii recentis plane Historici, utpote qui Anno Christi MDXXXIV. Historiam Anglicanam scribebat, licet ejus testimonio Cardinalis Baronius utatur. Scribit ille, Inam Regem Anglorum circiter Annum DCCXL. Regnum suum Romano Pontifici vestigare fecisse, singulis argenteis nummis, quos Denarios vocant, in singulas demos impositis.

D Tum Offam, ac Athulphum Reges, ejus exemplum fuisse imitatos. Tam plenum Inae Regis facinus ignorarunt veteres Anglorum Historici. Unde, quaesitum, illud Polydorus Virgilius edidit? Attamen titulo debiti ejusmodi Censuum a Britannis perfolvebatur. Canutus Rex apud Malmesburiensem Lib. 2. Cap. 11. haec ad suum Populum perscribebat Anno MXXVII.

Odre-

Obtestor omnes Episcopos meos, & Regni mei Praepositos, quatenus faciat, ut antequam in Angliam veniam, omnium debita, quae secundum Legem antiquam debemus, sine perfoluta, scilicet elemosyna pro aratris &c. & Denarii, quos Romam debetis sive ex Urbibus, sive ex Villis. Eodem quoque Seculo Literas Guilielmi I. habemus, ab Hicckesho evulgatas, in quibus sub gravi poena mandat, ut Denarii Sancti Petri solvantur a meis Vassallis. Praeterea perspectum habeo, vel ipsos Angliae Reges olim sese agnovisse veluti clientes atque Vassallos Romanae Ecclesiae. Id Aetia ipsa pu-

A blica ejus Regni a Rymero collecta Tomo I. confirmant, ut alia monumenta praeteream. Non omittam tamen Literas Honorii III. Papae Anno MCCXVIII. datas, & nondum luce donatas, quibus Privilegium Monetae concessum a Johanne Angliae Rege Savarico de Maloleone, Pontifex ipse confirmat; immo Marcam auri singulis annis ab eo Camerae Pontificiae persolvendam indicit, ad indicium confirmationis a Sede Apostolica obtentae. Supremum dominium ista redolere mihi videntur. Hic autem titulus Chartae praeponebatur.

De Censu unius Marcae auri debite a nobili viro Savarico de Maloleone, Anno 1218.

Honorius Episcopus &c. dilecto filio nobili viro Savarico de Maloleone Crucis signato &c. In villa fides, & devotio indefessa, quam erga aeternae memoriae I. Regem Anglorum noster habuisse, te ac tua ponendo pro ipso, sicut illi materiam praestitit, te dignis muneribus honorandi, sic & nobis tuis remunerationibus praestandi favorem non immeritis persuadet, ut tua circa eum gratia obsequia, & ipsius erga te retributivam gratiam approbantes, utrinusque reddamus exinde honorificentiam clariorem. Quum igitur, sicut nobis tua exhibita petitio continebat, idem Rex pensatis tuae devotionis obsequiis, in terra tua cendendae Monetae tibi liberam de liberalitate Regia concesserit facultatem, sicut in ejus Literis plenius continetur, nos concessionem hujusmodi gratam habentes, eam tibi, sicut ipsam ipse obtinuit & quiete, auctoritate Apostolica confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communimus. Ad indicium autem hu-

Tem. XLV.

C jus a Sede Apostolica confirmationis obtentae, unam Marcam auri annis singulis, quibus Moneta ipsa cedetur, nobis & Successoribus nostris exsolves. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Laterani XII. Kalendas Maji, Pontificatus nostri Anno Secundo.

E Quod si e Paganorum sive Saracenorum manibus eripiendae erant Provinciae, olim Christiania Principibus subjectae: Romani Pontifices rem, quantis poterant, consiliis & conscribunt juvantes, ea conditione & passionem accedebant ad bellum urgendum, ut Principes victores ereptas Urbes in feudum a Romana Ecclesia exinde agnoscerent, eique Censum persolverent. Anno Christi MLXIII.

P

Gre-

Gregorius VII. Lib. I. Epistol. 7. litteras ad universos Principes dedit, quibus patefecit, *Regnum Hispaniae ab antiquo proprii juris Sancti Petri fuisse, & adhuc soli Apostolicae Sedi ex equo pertinere*. Eos proinde sollicitat, ut se Comiti de Rocejo jungant, contra Paganos terrae illius usurpatores progressuro, qui hanc concessionem ab Apostolica Sede obtinuit, ut partem illam, unde Paganos suo studio, & adiuncto sibi aliorum auxilio expellere posset, sub conditione inter nos factae pactionis, ex parte Sancti Petri possideret. Ita Berengarius Barcinonensis Comes ereptam Saracenis Tarraconensem Civitatem Anno MXC. vestigalem fore Romanae Ecclesiae decrevit. Perpendendum quod esset, num ex simili pactione, eodem-ve titulo, potius quam aliis antiquioribus contenderint olim Romani Pontifices, sui juris esse Apuliam, Calabriam, atque Siciliam. Nam vix ess Northmanni, Saracenis & Graecis expulsi, in suam potestatem redegere, quum iidem Pontifices utroque gladio exerto illos compulerunt ad ea Regna beneficario titulo a Romana Sede recipienda. Ad haec alii fuerunt, qui ut validum patronum in Romano Pon-

A tifice haberent adversa potentiora, & sub ejus protectione se ac sua facilius tuerentur, ultro Castra & Urbes Sancto Petro obtulere, eaque in feudum rursus ab Apostolica Sede recipere, annuum Censum eam ob causam polliciti. Reginaldus Rex Insularum adjacentium Hiberniae & Angliae, qui etiam *Rex de Man* alibi appellatur, Anno MCCXII. devenit homo ligius Johannis Angliae Regis. Testem habemus Chartam a Rymero vulgatam Tom. I. pag. 159. Auctor. Publicorum. Ex aliis Actis ab eodem Rymero editis, idem Rex accersebatur ad faciendum homagium, & ad emendandum excessus factos hominibus Domini Regis Angliae ab hominibus terrae suae. Inter hosce turbines arbitratus est ille, e re sua futurum, si Insulam de Man Romanae Ecclesiae dono daret, atque ab ea iterum acciperet nomine Feudi, & pro Censu duodecim Marchas Sterlingorum pacisceretur. Acta res est Anno MCCXIX. Et quoniam Raynaldus in Annalib. Ecclesiastic. & ex eo Rymerus Chartam decurtatam attulit, integram ego Lectori statuam, qualis in Regesto MSto Cencii Camerarii legitur.

Litterae Raynaldi Regis Insularum ad Dominum Papam, quibus tradidit Ecclesiae Romanae Insulam de Man, & recepit ab eadem in Feudum sub annuo Censu duodecim Marcharum Sterlingorum, Anno 1219.

S^{anctissimo Patri & Domino Honori, Dei gratia Summo Pontifici} Reginaldus Rex Insularum, commendationem cum osculo pedum. Noverit sancta Paternitas vestra, quod nos, ut participes simus honorum, quae sunt in Ecclesia Romana, ad monitionem & exhortationem dilecti patris no-

E^{stri P. Norwicensis Electi,} Camerarii & Legati vestri, dedimus & obtulimus ei nomine Ecclesiae Romanae, & vestro, & Catholicorum Successorum vestrorum, Insulam nostram de Man, quae ad nos jure hereditario pertinet, & de qua nulli tenemur aliquod servitium facere. Et deinceps

deinceps nos & heredes nostri in perpetuum tenebimus in Feodum dictam Insulam ab Ecclesia Romana, & faciemus ei, propter hoc, omagium & fidelitatem. Et in recognitionem domini, nomine Census, nos & heredes nostri in perpetuum annuatim solvemus Ecclesiae Romanae duodecim Marcae Sterlingorum in Anglia, apud Abbatiam de Fura Cisterciensis Ordinis in festo Purificationis Beatae Mariae. Et si non esset ibi aliquis ex parte vestra, vel Successorum vestrorum, deponetur dictae duodecim Marchae per nos & heredes nostros in dicto loco penes Abbatem, & Conventum, Ecclesiae Romanae nomine. Hanc donationem & oblationem dictus Dominus Legatus recepit ad voluntatem & beneficium vestrum; & post receptionem ab eo factam fit, ipse Dominus Legatus dictam Insulam dedit mihi & heredibus meis in Feodum perpetuo possidendam & tenendam nomine Ecclesiae Romanae. Et me inde per annulum aureum investivit. Sciatur igitur Paternitas vestra, quod ad mandatum dicti Domini Legati iuravi observare & tenere inviolabiliter praedicta pro me & heredibus meis perpetuo. Et iuravi, quod super hoc secretum faciam per me ipsum & heredes meos & homines Insulae, quam dictus Dominus Legatus, vel alius de mandato vestro petierit a me bona fide & sine fraude. Et in huius rei testimonium has Literas patentes fieri facimus, his testibus, Domino C. Bagnauus Episcopo de Wallia, Magistro M. Officiali de Man, Yvone filio Holbudi, Johanne Clerico, Magistro Yvone, Holavo Senescalco Domini Regis de Man. Supplicamus autem Sanctitati vestrae, quod Privilegium illud & protectionem, quam aliis Regibus censuibus & Vassallis Romanae Ecclesiae concessitis, nobis mittat Sanctitas vestra. Nos enim parati sumus omnia praedicta se-

A cundum mandatum vestrum servare. Interferunt autem huic nostrae donationi de familia Domini Legati, Magister Petrus de Collemadio, Domini Papae Capellanus; Magister Hardingus Papienfis, eiusdem Domini Subdiaconus; Magister Petrus de Babuto; Magister Jacobus Scriptor Domini Papae; Presbyter Lucas de Wysand, Domini Legati Capellanus; Pandulfus nepos ipsius Domini Legati; Thesaurarius Cisterciensis; Magister Johannes de Venafo; Stephanus nepos Domini Stephani, Basilicae duodecim Apostolorum Presbyter Cardinalis; Martinus de Cicstro, Senescalcus Domini Legati; Conradus Clericus Domini Gregorii de Crescentio, Sancti Theodori Diaconi Cardinalis; Rusticus & Johannes de Londono, Scriptores Domini Legati.

Actum Londoni in Domo Militiae Templi, X. Kalendas Octobris, Anno Domini Millesimo Ducentesimo Decimo Nono. Et ne super iis aliquando possit dubitari, has literas fieri fecimus, & Sigillo nostro muniri.

D Infra additur haec Nota.

Nota, quod Litera ista eodem modo scripta est in Registro Domini Honorii Septimi, Anno in quo etiam est protectio ipsius Regis, concessa sibi ab eodem Domino Honorio.

E Alterum exemplum suppeditabit Alexandria Civitas, nuper condita, quae non solum ab Alexandro III. Summo Pontifice nomen desumpsit, sed & eidem ac Romanae Ecclesiae sese obtulit, ac annum Censum pollicita est. Huius rei tabulas exerere juvat in rei testimonium. Friderica quidem I. Augustus deinde Civitatem illam Imperio Romano vendicavit, & Caesarem appellandam iussit. Sed primitivum nomen adhuc perdurat.

*Instrumentum de Alexandria, & Consu, quae debent
Ecclesiae Romanae, Anno 1163.*

IN nomine Domini, Anno Dominicae Incarnationis Millefimo Centesimo Sexagesimo Nono, & Undecimo Anno Pontificatus Domini nostri Alexandri III. summi Pontificis & universalis Papae, Mense Januarii, III. Indictione. Nos Rufinus Blancus, & Guilielmus de Bergamasce, Consules de Civitate Alexandriae, notum facimus, quod in praesentia Dominorum Bernardi Portaensis Episcopi, Hubaldi titulo Sanctae Crucis, Johannis titulo Sanctorum Johannis & Pauli, Ildibrandi titulo Basilicae duodecim Apostolorum, Johannis titulo Sanctae Anastasiae, Alberti titulo Sancti Laurentii in Lucina, Guilielmi titulo Sancti Petri ad Vincula, Boxii titulo Sanctae Pudendianae, Petri titulo Sancti Laurentii in Damasco, Johannis titulo Sancti Marci, Theodini titulo Sancti Vitalis, Presbyterorum Cardinalium, & Hiccyntii Sanctae Mariae in Cosmedin, Gencii Sancti Adriani, Manfredi Sancti Georgii, Hugonis Sancti Eustachii, & Petri Sanctae Mariae in Aquiro, Diaconorum Cardinalium, & subscriptorum testium, qui ad hoc rogati venerunt, Petri videlicet Sarraceni Senescalchi, Joannis Ancillae Dei Marescalchi, Petri Buticularii, Alberti & Albertinelli Officiorum, ex parte omnium Consulum & Populi praedictae Civitatis, per solum offerimus Deo & Beato Petro, & vobis praefato Domino nostro Papae Alexandro, vestrisque Catholicis Successoribus, sanctaeque Romanae Ecclesiae in perpetuum, Terram scilicet proprii juris nostri, quae est infra praedictam Ci-

A vitatem, quam Populus ipsius Civitatis ad construendam ibi Ecclesiam emit. Et per eandem Investituram volumus, Terram ipsam omni tempore Romanae Ecclesiae jure proprietario pertinere. Praeterea de comuni Consulum consilio, & totius Populi mandato, Militum domus, & Mercatorum, & quorum facultas videbitur sufficiens ad boves habendos, de singulis Domibus tres Denarios ejusdem Terrae in Festo beati Martini exsolvent singulis annis. Ceteri de singulis domibus unum Denarium. Et infra Octavas beati Martini solvent ei, cui Romanus Pontifex jusserit. Consules vero, qui per tempora ibi constituentur, fidelitatem vobis, vestrisque Successoribus omni occasione & contradictione remota jurabunt. Nos quoque de mandato aliorum Consulum & Populi Civitatis, vobis fidelitatem fecimus, & nostras manus, licet indignas, inter vestras sacratissimas manus mittere, vobis hominum fecimus. Et Populus Terrae, quando communiter jurabunt Consulibus, singulis scilicet trienniis, sicut constitutum est, jurabunt pariter & Romano Pontifici.

Ego Falco Notarius & Scriba sacri Beneventani Palatii, hoc scriptum, quia interfui, scripsi.

✠ Ego Petrus Serracenus Senescalcus.
✠ Ego Guiscardus.
✠ Ego Petrus Buticularius.
✠ Ego Albertinus Officiarius.
✠ Ego Albertus Officiarius.

Hiscæ accedat & altera Charta nondum edita, complectens donationem

nem Castri Lavadiæ, quam fecit Otto de Rocca Princeps Athenarum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ac pro ea Pelagio Albanensi Episcopo, & Sedis Apostolicæ Legato in Oriente, quod tamen Castellum e vestigio eidem conlatum est titulo Feudi, constitu-

A to Censu duarum Marcarum argenti quotannis Ecclesiæ Romanæ persolvendo. Præferebat hunc titulum eadem Charta, sicuti & subsequens altera confirmatoria, quas & Regesto Cencii Camerarii depromsi.

*Census duarum Marcarum argenti pro Castro Lavadiæ
a Domino Athenarum, Anno 1214.*

Pelagius miseratione divinis Albanensis Episcopus, Apostolicæ Sedis Legatus, dilectis filiis Clericis Ecclesiæ Castri Lavadiæ, salutem in Domino. Quum nobilis vir Otto de Rocca Dominus Athenarum, zelo divinæ pietatis accensus, Castellum Lavadiæ cum pertinentiis suis, nobis nomine Romanæ Ecclesiæ pie duxerit & misericorditer offerendum, & pariter conferendum: nos devotionem & pium propositum ejusdem Nobilis attendentes, in Feudum eidem Nobili Castellum concessimus supradictum, pro quo ligius & homo sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ & Apostolicæ Sedis est factus Nobilis sæpe dictus. Et ad ejusdem nostræ concessionis indicium duas Marchas argenti gratis solvet Sedes Apostolicæ annuatim. Expropter, dilecti in Domino filii, ejusdem Nobilis iustis precibus inclinati, Castellum ipsum, & Ecclesiam ejusdem Castri in solo beati Petri fundatam, quæ tantum ad jus & proprietatem beati Petri dignoscitur pertinere, sub beati Petri & Apostolicæ Sedis protectione, suscipimus, & præsentis scripti patrocinio communimus; districte inhibentes, ne quis Episcopus seu alia

B Ecclesiastica, Secularisve persona, in eadem Ecclesia jurisdictionem aliquam ibi temere audeat usurpare. Christum vero, Oleum Sanctum, Consecrationes Altarium, Ordinationes Clericorum, qui ad sacros Ordines fuerint promovendi, a quocumque malueritis suscipietis Antistite, si quidem Catholicus fuerit, & communionem sacrosanctæ Romanæ Sedis habuerit, & ea vobis voluerit sine pravitare aliqua exhibere. Ad hæc vobis & per vos Ecclesiæ vestræ, hominum ejusdem Castri & Casalæ, quod Lavadia vulgariter nuncupatur, Decimas duximus concedendas, & eas vobis legationis auctoritate, qua fungimur, confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ concessionis, protectionis, inhibitionis, & confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

D
E Datum Scandabli XI. Kalendas Julii, Pontificatus Domini Innocentii Papæ III. Anno Septimodecimo.

**Confirmatio Domini Innocentii III. Papae super concessione Castr
Lavadae, facta per Dominum Legatum Domino Athenarum,
Anno 1215.**

Innoentius Episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Ottoni de Rocca, Domino Athenarum, salutem & Apostolicam benedictionem. Dignum est, ut qui Apostolicae Sedis gratiae devotionis meritis se coaptant, nos in suis precibus favorabiles inveniant & benignos, qui consuevimus, immeritos etiam nostram gratiam praeviuire. Ea propter dilecte in Domino fili, tuis iustis precibus inclinati, Castrum, quod Lavadia nuncupatur, cum pertinentiis suis, quod Ecclesiae Romanae libere ac liberaliter contulisti, ipsum venerabili fratri nostro Pelagio Albanensi Episcopo, tui Apostolicae Sedis Legato, vestro nomine, assignando, postmodum ab eodem Episcopo tibi exinde ligio Vassallo Apostolicae Sedis facto, in Feudum sub annuo Censu duarum Marcharum concessum, sicut apparet ex eiusdem Literis

A evidenter, auctoritate tibi Apostolica confirmamus, & praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

B Datum Laterani II. Idus Januarii, Pontificatus nostri Anno Octavodecimo.

C Immo ipsa una protectio Secularibus Magnatibus ab Apostolica Sede concessa, rependi consuevit Censu aliquo annuo. Id constabit ex Literis nondum editis Honorii III. Papae, datis ad Wodislavum Ducem Calisensem in Polonia, quae hunc titulum in MSto Codice praeferebant.

De Censu decem Marcarum, quas de tertio in tertium annum Ecclesiae Romanae debet solvere Dux de Calis, Anno 1217.

Honorius &c. dilecto filio nobili viro Wlodislavo Duci de Calis salutem & Apostolicam benedictionem. Sacrosancta Romana Ecclesia &c. Ea propter, dilecte in Domino fili, tuis iustis postulationibus inclinati, personam tuam, Terram, homines, possessiones, & alia bona, quae in praesentiarum rationabiliter possides, aut in futurum iustis modis, praestante Domino, poteris adipisci, sub beati Petri & nostrae protectione suscipimus, & praesentis scripti patrocinio communimus,

D districtius iubentes, ne venerabilis frater noster Gnesensis Archiepiscopus in te, vel Terram tuam absque manifesta & rationabili causa, & monitione praemissa, sententiam excommunicationis promulget. Ad indicium autem huius a nobis praeceptae protectionis, Censum Decem Marcarum auri, quas de tertio in tertium annum te promissisti liberaliter soluturum, nobis & Successoribus nostris persolvens. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostrae protectionis & inhibitionis

E

tionis paginam infringere &c. Si quis autem &c.

Datum Laterani V. Idus Februarii, Pontificatus nostri Anno Primo.

Sed jam intelligo, me Lectoribus facile toedio futurum, si in animum induxerim, singula persequi, & diutius immorari in hoc argumento. In hoc ipso Opere alia hujus generis monumenta occurrent, ac praecipue quae ad Sardiniae Judices spectant. Nunc satius duco, nonnulla adferre, collecta in hunc finem ante aliquot

A Saecula, & a me ex antiquissimo Codice Cencii Camerarii descripta, cujus infra sermo erit. Hinc autem multa elucebunt ad dignoscendos Censur, quos olim variis ex locis exprimebat Apostolica Sedes, & loca etiam quae ad illius ditionem pertinebant. Tempus certe pro ceterarum rerum vicissitudine quamplurima Romanae Ecclesiae eripuit. Sed pars eruditionis est, deperdita etiam novisse, & potissimum quando aliis progressibus reparata est veterum proventuum jactura.

De Civitatibus & Territoriis, quae Rex Carolus Beato Petro concessit, & Papae Adriano tradi spondit. Nec non de Civitatibus, Castris, Terris & Monasteriis, per diversas Mundi provincias constitutis, & Censibus Ecclesiae Romanae debitis ab eisdem.

A *Drianus Papa obtinuit a Carolo Rege Francorum & Patrio Romanorum, ut promissionem illam, quam ejus genitor Pippinus quondam Rex, & ipse praexcellentissimus Carolus cum suo germano Carlomanno, atque omnibus Judicibus Francorum secerant beato Petro, & ejus Vicario sanctae memoriae Domino Stephano juniori Papae, quando in Franciam perrexerit, pro concedendis diversis Civitatibus ac territoriis istius Italicæ provinciae, & contradendis beato Petro, ejusque omnibus Vicariis in perpetuum possidendis, adimpleret in omnibus. Quumque ipsam promissionem in loco, qui vocatur Carisiacum, sibi relegi fecisset, complacuerant illi & Judicibus ejus omnia, quae ibidem erant annexa; & propria voluntate, bono ac libenti animo aliam donationis promissionem ad instar anterioris, ipse antedictus praexcel-*

C *lentissimus & reverendissimus Carolus Francorum Rex adscribi jussit per Etherium religiosum ac prudentissimum Capellanum & Notarium suum: ubi concessit easdem Civitates & territoria beato Petro, easque praefato Pontifici contradi spondit per designatum confinium, sicut in eadem donatione contineri monstratur. Inde a Luvis cum Insula Corsica: deinde in Suriano: deinde in Monte Bardone: inde in Verceto: deinde in Parma: deinde in Regio: exiit in Mantua, atque Monte Silice: simulque universum Exarchatum Ravennensem, sicut antiquitus erat, atque provincias Venetiarum, & Histriam. Nec non & eundem Ducatum Spoletanum, seu Beneventanum. Fasque eadem donatione, & propria sua manu ipse Christianissimus Francorum Rex eam corroborans, universos Episcopos, Abbates, Duces etiam, & Grafones in ea adscribi fecit.*
Quam.

„ Quam prius super Altare beati
 „ Petri, & postmodum intus in san-
 „ cta ejus Confessione ponentes, tam
 „ ipse Francorum Rex, quam ejus
 „ Judices, beato Petro, & ejus Vi-
 „ cario sanctissimo Adriano Papae,
 „ sacramento sese omnia conservatu-
 „ ros, quae in eadem donatione con-
 „ tinentur, promittentes, tradide-
 „ runt. Apparem ipsius donationis
 „ eundem Eutherium adscribi faciens
 „ ipse Christianissimus Francorum
 „ Rex intus super Corpus beati Pe-
 „ tri subtus Evangelia, quae ibidem
 „ osculantur, pro firmissima cautela
 „ & aeterna nominis sui, ac Regni
 „ Francorum memoria, propriis suis
 „ manibus posuit. Aliaque ejusdem
 „ donationis exempla per Scrinium
 „ hujus nostrae Sanctae Romanae Ec-
 „ clesiae adscripta, ejus excellentia
 „ secum portavit. Sed in gestis Se-
 „ cundi Stephani Papae leguntur,
 „ patrimonium esse beati Petri *Raven-*
 „ *na, Ariminum, Pensaurum, Conca,*
 „ *Fannu, Caesena, Xenogallia, Eftis,*
 „ *Forum Populi, Forum Livii, & Co-*
 „ *strum Subsubium, Mons Feretri, A-*
 „ *cereagio, Mons Lucati, Serra, Ca-*
 „ *stellum Sancti Martini, Bobium, Or-*
 „ *binum, Callis, Luciolis, Egubium,*
 „ *Comiadum, & Civitas Narnia, &*
 „ *Faventia, & Castrum Tiberiacum,*
 „ *& Gabelum, & omnis Ducatus Fer-*
 „ *variae.*

„ *Jobannis VII. Papae temporibus,*
 „ *Aripertus Rex Langobardorum* do-
 „ nationem Patrimonii Alpium Co-
 „ tiarum, quae longa per tempora a
 „ jure Ecclesiae privata fuerat, ac ab
 „ eadem gente detinebatur, in lite-
 „ ris aureis exaratam, juri proprio
 „ beati Apostolorum Principis Petri
 „ reformavit.

„ *Zacharias Pontifex* accepit a *Con-*
 „ *stantino Principe* donationem in

A „ scriptis perpetuo jure de duabus
 „ Massis, quae Nymphas & Normias
 „ appellantur, quae juris publici e-
 „ rant. Hujus temporibus Theodo-
 „ rus filius Megisti Catacsci, dedit
 „ beato Petro Apostolo patrimonium
 „ suum, situm quinto milliario ab
 „ hac Romana Urbe, Viâ Tiburti-
 „ nâ, quod Domus Culta Sanctae
 B „ Caeciliae dicitur. Sic constituit
 „ aliam Domum cultam quartodeci-
 „ mo milliario ab Urbe Roma, pa-
 „ trimonio Tusciae, obligans eam-
 „ dem perpetuo usui Romanae Ec-
 „ clesiae, & Domum cultam, Lau-
 „ retum & Massam Fontifernam,
 „ quae dicitur Paonaria, & Massas,
 „ quae vocantur Ancius & Formias,
 C „ beato Petro acquisivit.

„ Item Adrianus constituit Domos
 „ cultas quatuor, unam quae dici-
 „ tur Capracorum, territorio Vigen-
 „ tano, milliario ab Urbe Roma
 „ plus vel minus quintodecimo, in
 „ usu centum pauperum Lateranen-
 „ sis Palatii; & Galeriam in Via
 D „ Aurelia, milliario plus minus de-
 „ cimo ab Urbe ad Sanctam Rufi-
 „ nam; & Calvisianum in Via Ar-
 „ deatina, milliario ab Urbe plus
 „ minus quintodecimo; & aliam Ga-
 „ leriam, cum omnibus eis pertinen-
 „ tiis in usum Sanctae Romanae
 „ Ecclesiae. Idem acquisivit beato

E „ Petro Massam Aratianam sitam ab
 „ Urbe milliario sextodecimo Viâ
 „ Ardeatinâ, in qua Ecclesia beati
 „ Edili esse dignoscitur, qualiter et-
 „ tiam & Massam Acutianam, quae
 „ juxta eandem esse videtur; nec
 „ non etiam Massam, in qua est Ec-
 „ clesia Sancti Leuci, posita Viâ
 „ Flaminâ, milliario ab Urbe Ro-
 „ ma plus minus quinto. Et quam-
 „ vis supra monstratum sit, & adhuc
 „ in sequentibus demonstraretur, quo-

„ Idem

Idem Ducatus & Marehas ex integro patrimonio beati Petri esse, placet tamen ostendere quaedam loca intra praefatos Ducatus & Marehas & Principatus, immo etiam in diversis Regnis sita, veluti beati Petri patrimonia, diversis temporibus a diversis Pontificibus Romanis locata. Igitur *Calneuse Monasterium* beati Patris Benedicti, nullius ditioni vel juri subditum, habet tuitionem ab Apostolica Sede, a cujus Pontifice Zacharia per Petronacem virum Dei restauratum est, everisionis suae centesimo vigesimo anno, Dominicae Incarnationis DCCXX. Habet privilegia suae tuitionis a Romanis Pontificibus, & Zacharia. Item *Monasteria Sublacense, & Salvatoris apud Rete, & Farfense, juris beati Petri sunt*, quoniam in ejus patrimonio, & territorio, ut in sequentibus legitur, sita sunt.

Haec itaque quae sequuntur, sumpta sunt ex Tomis Lateranensis Bibliothecae. Et quoniam quaedam propria nomina Patrimoniorum in eisdem Tomis, alia ex toto, alia ex parte, nimis vetustate corrupta sunt, in loco proprii nominis, quod ex toto vel ex parte nullatenus legi potuit, appositum est Theta, de quo Poeta dicit:

„O multum ante alias infelix litera
„Theta!

Itaque in eo Tomo, ubi praescriptus est *Papa Johannes*, itemque in alio charticio Tomo invento in Chartulario juxta Palladium, in quo praescriptus est *Papa Gregorius*, leguntur *Patrimonia esse beati Petri Apostoli*, ab eodem locata. Idem Tom. XLV.

„*Monasterium beati Petri* in integro cum mercato suo, situm intra Civitatem Lucensem in loco, qui vocatur Cortina, eum Curte, quae dicitur *Valentina, vel Bientina*, seu ceteris Curtibus, cum castis, casilibus, vineis, terris, pratis, silvis, pascuis, cultis, & incultis, mobilibus vel immobilibus, seseque moventibus, servis, & ancillis, aldiis, aldionibus, argarariibus, mandaritibus, colonis, & colonabus, ibidem residentibus, vel eum omnibus supra scripto Monasterio generaliter pertinentibus.

„Praestant sub pensione XIII. auri Solidos Lucanos, una denarios IX. & Vestita flumefrica IV. cum quindenis suis. Nec non & Curtem in integro, quae dicitur *Cartinianum*, positam territorio Lucensi & Wulternensi, cum omnibus ad eam pertinentibus, ut praemissum est de Monasterio Lucensi. Praestat XVIII. auri Solidos Lucanos, una Denarios IX.

„Item *Monasterium Salvatoris* cum Curte sua in eodem territorio posita, in loco qui dicitur *Vicoalajs*, eum omnibus suis pertinentibus, ut praemissum est de Monasterio Lucensi. Praestat auri Solidos Lucanos L. una Denarios IX. Et eum Curte in integro, quae dicitur *Rapida*, sita in territorio Pisano, loco qui dicitur *Ecclesia Sancti Rufini*, eum omnibus sibi pertinentibus, ut praemissum est de Monasterio Lucensi. Neenon & Curtem aliam, quae dicitur *Cicerana*, cum Ecclesia Sancti Andreae, eum omnibus ad eam pertinentibus, ut praemissum est de Monasterio Lucensi. Praestat auri Solidos Lucanos V. una Denarios IX.

Q

„Item-

„ Itemque *Monasterium Pecunia* integre, & alia sita in territorio „ *Lucano*, & *Silicano* loco, qui dicitur *Cordenne*, & *Castello Novo*, cum omnibus eis pertinentibus, ut praemissum est de *Monasterio Lucensi*. Praestit auri Solidos *Lucanos II.* Item *Curtis*, quae dicitur *Barrianum* in territorio *Rosellano* cum omnibus sibi pertinentibus, ut praedictum est de *Monasterio Lucensi*. Praestit auri Solidos *Lucanos XV.* ana Denarios *IX.* Et duas *Curtis*, quae vocantur *Piscaria* & *Flavianum* cum *Cajo suo*, qui dicitur *Tertius*, una cum *Monasterio Sanctae Juliae*. Necnon & *Villamagna*, & *Fossa*, quae vocatur *Flezu*, cum omnibus sibi pertinentibus: posita sunt in praefato territorio *Rosellano*. Praestant auri Solidos *Lucanos X.* Item *Curtis* in integrum *Capaniaticum*, cum *Ecclesia Sancti Iusti*, *Villa* quae dicitur *Castellione*, cum omnibus sibi pertinentibus. Positae sunt in territorio *Rosellano*. Praestit auri Solidos *Lucanos X.*

„ Item *Monasterium Sancti Petri* in territorio *Pisano*, io loco qui dicitur *Vada*, cum omnibus sibi pertinentibus. Praestit auri Solidos *Lucanos X.* ana Denarios *IX.*

„ Item in alio Tomo, cui praescriptus est *Papa Benedictus*, leguntur, posita esse in Comitatu *Lucensi*, & in Comitatu *Corvinio*, & in Comitatu *Rosellano*, & in Comitatu *Pisano*, haec *Patrimonia beati Petri*, & ab eodem locata: Idest *Curtis*, quae dicitur *Barrianum*, & *Saama*, & *Carpanianum*, cum *Castello suo*; & *Curtis Vada* juxta mare; & *Punistellum*; & *Valentina*; & *Terra*, quae ponitur inter *Arno* &

A „ *Armice*; & *Massa*, quae ponitur in *Montecia*, *Terra*, quae ponitur in *Policano*, & *Terra Alama*; „ *Terra* in *Bicentale*, & *Massae*; „ *Terra* in *Salduelo*; *Massae* in *Carrara*; *Massae* & *Terra* a *Saltopplo*; *Terra* a *Flexu*; *Terra* a *Vicololario*; *Terrae* & *Massae* in *Strate*; „ *Terra* io *Sexto*; *Terra* in „ *Brancalo*; *Massae* & *Terrae*, quae „ ponuntur in e; *Terra* in *Dimizano*; *Terra* in *Fividaglio*; „ *Terra* in *Timpaniaoo*; *Terra* in *Decimo*; *Terra* in *Leojana*; *Terra* „ in *Pastino*; *Massae* in *Avane*; & „ *Massae* in *Rojo*; & *Massae* & *Terra* in *Convalli*; *Terra* & *Massae* „ in *Anciano*; *Terra* & *Massae* „ C „ in *Lacune*; *Massae* & *Terra* in „ *Controni*; live in *Casa Basciana*, „ vel in *Buliano*, sive *Ecclesia Sancti Petri* in *Cisaraoa*, cum omnibus „ suis pertinentiis: *Villamiliana* „ & *Villaariana*; *Villa* in *Bargano*, „ seu *Rosinclusa*; in *Villamajore*, „ in *Bacano*, in *Foscana*, & *Corte* „ D „ in *Castellione*; *Villa* a *Colle*: „ *Massae* *Siliquano* *Rojana*; *Massae* „ in *Caricino*; *Massae* in *Rojo*; „ *Massae* in *Casatico*; *Corte* *Cerasana* cum *Ecclesia Sancti Andreae*; „ & *Curtis*, quae dicitur *Vicus*; & „ *Ecclesia Sanctae Rufinae* cum *Curte* „ sua, & *Curtis* in *Piscaria* in „ integrum; & *Curtis* de *Campaniatico*; *Massae* & *Terra* in „ *Cascania*, seu in *Corfine*, seu in „ *Petroniano*; In *Castello de Curfiniano*, *Curtis* de *Ursignano*; *Massae*, „ quae dicuntur *Grifomoletio*, quae „ ponuntur inter *Paternum* & „ *Petronium*; in *Capruniana*; in „ *Vipiliano*; in *Ba. . . .* e; in „ *Ceriliaoa*; in *Gragno*; in *Ganiana*; „ *Canalis*; & *alia* *Graniata*; in „ *Liccano* *Curtis* *Faloniana* cum perti-

„ nec-

neutris suis: Curtis in Coseunia;
Curtis in Oia; & Curtis in
Lactaria, cum introitu & exitu
eorum, & cum omnibus ad omnes
supradictas Curtes & Terras generaliter & in integro pertinentibus.

Item in quodam Tomo charticio, qui est in Chartulario juxta Palladium legitur, Papam Benedictum locasse Civitatem & Comitatum Suanensem cum Castellis & Villis, & cum omnibus pertinentiis suis, & Civitatem & Comitatum Rosellensem cum Villis & Castellis, & suis pertinentiis, & districto & placito, & cum omni datione, & redditu suo. Praestat unaquaeque Civitas LX. Solidos.

Item in alio Tomo ejusdem Chartularii legitur, Septimus Papa Bonifacius locasse Castellum Petram Pertusam cum omnibus ejus pertinentibus, cum placito & districto eorum, & glandatico & herbatico tam de eodem Castello, quam de Villis ad se pertinentibus. Situm est in territorio Silvae Candidae. Praestat annue X. auri Solidos.

Item in alio charticio Tomo Lateranensi legitur, Burianum situm in Aretino Comitatu juris Besti Petri esse, cum Castellis & Villis & Ecclesiis, silvis & terris, seu Lacu, cum omnibus ei pertinentibus.

Item in alio tomo invenitur Paps Benedictus locasse cuidam Comiti Ariminensem Comitatum, cum omnibus pertinentiis suis, una cum Ecclesia Sanctae Mariae, quae dicitur in Turremuro: similiter Ecclesiam Sanctae Mariae in Argumino, cum Cella Sancti Theodori in integrum, cum omnibus suis: & Sanctum Georgium in

A integrum, qui est positus juxta Forum publicum, cum omnibus suis: simul territorium integrum, quod est *Castris Conchas*, cum suis publicis & armanis suis infra Civitatem ipsam vel foris positis, quantum ad medietatem ipsius Comitatus pertinet, sicut dividitur a fluvio qui dicitur Folia, usque ad fluvium, qui dicitur Taulus, cum omnibus ad hunc pertinentibus in Comitatu Orbinensi. Plebem Sancti Petri, quae dicitur in Arscitio, & Plebem Sancti Gaudentii. Est verò pensio praedictarum Ecclesiarum LX. Solidorum, denariorum Papiensium, exceptis Comitatus, & eorum pertinentiis.

C Item in quodam charticio Privilegio invenitur, Nonus Leo Papa locasse Comiti Anconitano praefatum Comitatum Ariminensem, & praefatas ejus Ecclesias, & Castrum Concha, & Fundum, qui dicitur Sala, qui est juxta Plebem Sancti Johannis, quae dicitur in Rusio.

D Item in alio invenitur, juris beati Petri esse Palatium Ariminense, cum Capella Sancti Nicolai juxta posita, & Curtis de Campolongo cum Turri sua, & Castrum Magnanlatum, cum Curte & appendiciis suis, & Curte Aternano, & Castrum Arcinianum cum Curte, & Castrum Azma cum Curte, & medietas Castris Crucis cum quatuor mansis, & Castrum Paternum, & quaecumque locata fuerunt a Romanis Pontificibus cuidam Maroiae Comitissae Ariminensi, & matri ejus Sibillae, sicut legitur in tribus Chartis Armarii Lateranensis Palatii.

E Item in alio Tomo sub Johanne XV. Papa, Dagone Judex, & Ote Senatrix, & filii eorum Misica & Q 2

„ Lam-

Lambertus leguntur, beato Petro contulisse unam *Civitatem* in integrum, quae est *Schinea*, cum omnibus suis pertinentiis infra hos affines: sicuti incipit a primo latere longum mare sine Pruzze, usque in locum, qui dicitur Russe, & fines Russe extendente usque in Cracoa, & usque ad flumen Odere, recte in locum Alemurae, & ab ipsa Alemura usque in Terram Milzae, & a fine Milzae recte intra Odere, & exinde ducente juxta flumen Odera usque in praedictam *Civitatem Schinea*.

Item in alio Tomulo chartitio leguntur, locata fuisse patrimonialia Romanae Ecclesiae in Comitatu *Perusino*; idest Massa de Falciano, Massa de Corgnolo, Massa de Filunci, Massa de Pulcolo, Massa Sanctae Margaritae, Massa de Angelione, Massa de Morgiania, Massa de Caliano, Massa Sancti Georgii, Massa juxta Lunam, Massa de Monte Teuzo, Massa sub Daano, Massa juxta Riam, Massa Sanctae Mariae in Petrojo, Massa de Paulina, Massa Vincalonga, Massa Rancolli, Massa de Arme, cum Castellis, Villis, silvis, Massa juxta Civitatem Perusinam, Massa de Montealto, Massa de Mantugnana, Massa de Montepassignano, Massa de Ancanagianula; Lacus integer cum tribus Insulis, majore, minore, Pulvensi; Massa de Miliano.

Item in alio chartitio Tomo legitur, *Septimus Gregorius Papa* locasse *Castrum Albinum*, situm in *Narniensi Comitatu*, cum terris, vineis, silvis, pratis, pascuis, montibus, collibus, aquis, rivis, puteis, cum omnibus suis pertinentiis intus & foris, cultis & in

A cultis. Est autem situm inter hos fines: ab uno latere Rivas, qui dicitur Laja: ab alio terra *Peponis*, suorumque consortum: a tertio latere *Via Afnarina*, quae ducit ad Montem Mori: a quarto *Criptulae*, & *Via*, quae ducit ad Sanctum Silvestrum, & usque in Terram *Carviseni*. Praestat annuatim *Palatio Lateranensi in Colendis* *Novembris de unaquaque domo Denarios majores quidem VI. mediocres IV. minores II.* Licet autem Romano Pontifici, si vult, domum vel Turrim in eodem Castro aedificare, & pro utilitate & servitio Sancti Petri ibidem milites ponere, quibus *Oppidani* debent pro amore Sancti Petri adjutorium in omnibus secundum suum posse praebere, ita ut *Oppidanorum* obsequentia suorum amissione multetur. Nec licet cuiquam Romanorum Pontificum a jure beati Petri praefatum Castrum auferre, nec praefatum tenorem commutare. Debent verò praefati *Oppidani* Romano Pontifici omni tempore grati expeditionem, colloquium, placitum, sicut mos est fidelium militum.

Item Ecclesia sita in loco, qui dicitur *Caschis* in Comitatu &.... in Episcopatu &. & silva & forestis, secus *Duronem* fluvium, juris Romanae Ecclesiae est, data *Tarentinae* a quodam *Guidone*, & ejus uxore *Adheleida*, sicut legitur in alio chartitio Tomo.

Item in alio chartitio Tomo cui praescriptus *Quartus Leo Papa*, quarta pars *Monasterii Sancti Valeriani*, quod situm est in Comitatu *Olmello*, in Episcopatu & in Burgo, quod dicitur in *Rodicio*, & quinta pars de omnibus sibi pertinentibus. Debet praefatum

Mo-

„ Monasterium Domnum Papam suscipere cum XXX. militibus, Nuntium ejus cum X. & totidem Caballis. *Præstat annuatim in Pajeba*
 „ *II. auri Solidor.*

„ Item in alio Tomo charticio, in quo scriptus est *II. Alexander*
 „ *Papa*, invenitur juris beati Petri Monasterium Montis Magellæ, cum omnibus sibi pertinentibus, idest Monasterium Sancti Pancratii, & Sancti Clementis, & Ecclesia Sancti Barbati, & Heremo Sancti Angeli & Sancti Nicolai, cum quarta portione de uno Portu integro, qui appellatur de Sancto Vito & Heremo in Comitatu Pinnens;
 „ & *Castra Kepatia*, & Ecclesia Sancti Martini, & Ecclesia Sanctæ Camianæ, & Ecclesia Sanctæ Justæ cum omnibus suis, sita in pertinentia *Castri Castilinnis*, & medietatem Ecclesiæ Sancti Nicolai, sitæ in territorio *Castri Pbaræ*, cum decem Massis intra dictum Castrum, seu Molendinis, & Ecclesia Sanctæ Crucis cum omnibus suis. Item Ecclesia Sancti Blasii, & medietate Ecclesiæ Sanctæ Agathæ in Rocca, quæ dicitur Penna, & *Castro Farnelano*, & Ecclesia Sancti Angeli, & Sancti Petri, cum omnibus eorum pertinentiis; & omnia præfata Monasterio Magellæ concessa vel concedenda.

„ Item in alio charticio Tomo legitur *Sanctus Papa Leo IX.* subdidisse beato Petro Monasterium suum, situm in *Lotharingia* in *Episcopatu Tullenfi*, consecratum in honore Sanctæ Crucis, & donum Abbatissæ ipsius, & consecrationem Abbatissæ. *Et posuit annum pensionem persolvendum Sedi Apostolicæ, auream scilicet Rosam, penso duarum*

A „ *antiarum Romanarum*, aut factam, ut fieri solet, aut faciendam. Debet verò mitti consuetudinarie octavo die, antequam feratur a Summo Pontifice. Quæ pensio, si postposita fuerit, districte exigatur ab Abbatissa in consecratione ejus.

B „ Item in alio charticio Tomo, & in Missali Lateranensis Palatii legitur, *Monasterium in Alamannia*, quod *Sinojezzes Angia dicitur*, cum omnibus sibi pertinentibus, ditioni & tuitioni Sedi Apostolicæ subditum esse. Et Abbas illius loci consecratur a Romano Pontifice cum Dalmatica & Sandaliis, interventu Imperatoris Odonis. Debet pensionis nomine in sui consecratione *Codicem Sacramentorum I. Epistolarum I. Evangeliorum I. Equis albis II.* Habet Privilegia a Romanis Pontificibus.

C „ Item in alio legitur, *junior Agapitus* locasse *Waldum*, quod dicitur *Castilianum* cum *Castello suo Civitella* & *Turre sua*, & Ecclesia Sancti Laurentii, & vocabulo ejusdem Waldi, idest *Colle Demanno*, *Silve de Longara*, *Colle de Griopta* *Filerri*, & *Terra*, quæ dicitur *Carnisili*, vel quibus aliis nominibus nuncupantur; & cum omnibus finibus eorum, & cunctis ejus adjacentiis, & Portum, fluminis *Tiberis*, & aquam ejus usque ad dimidium *Pelagi fluvii*, sicut ipse *Waldus* designat, & omnibus ad eum pertinentibus. Positus est inter *Sabinense* & *Utriculanum* territorium inter affines ab uno latere *Laja*, quæ dicitur *Botanu*, a secundo *Casale Servillianum*, & *Paternum*: a tertio confinium *limitis Waldi Insulæ*. a quarto per medium fluvium. *Sub pensione III. Solidorum auri.*

„ Item

„ Item in alio *Johannes XII. Papa*
 „ locat fundum Fauriscum, situm in
 „ territorio *Utriculano* cum omnibus
 „ suis pertinentiis. *Praestat annue V.*
 „ *Solidos auri.*

„ Item in alio Tomo *Gregorius V.*
 „ locat in fundo Gabiniario, terri-
 „ torio *Sabiniensi* terras, vineas, sil-
 „ vas inter affines hos: ab uno la-
 „ tere Silicem publicam, & pergit
 „ in Pontemfrastrum, inde in Stabi-
 „ lum antiquum, inde in Rivum de
 „ Silva Rosaria, inde in fluvium
 „ Tiberis, & Limen a Cantaro, in-
 „ de in duos rivos, inde in Via,
 „ quae est affinis de Bretiano, inde
 „ in rivum, qui decurrit inter Spor-
 „ na Afina & Collem de Nigra, &
 „ dividit inter Paludem, & venit
 „ in Portum de Furella, & per
 „ ipsum alveum usque in Rivum
 „ Rosarium.

„ Haec ex Tomis Patriarchii La-
 „ teranensis. *Honorius* verb. I. in suo
 „ Registro ad Epiphanium Defenso-
 „ rem Tusciae, legitur locasse *Mas-*
 „ „ *sam Gracilianam* apud Bleranam Ci-
 „ vitem. Idem in eodem ad Do-
 „ minicum, terras & vineas & pra-
 „ ta foris *Portam Flaminiam* usque
 „ ad Pontem Milvium, sub annua
 „ pensione XXX. Solidorum auri. Idem
 „ in eodem ad Valerianum, & Li-
 „ berum Notarium, *Monasterium San-*
 „ „ *cti Archangeli* in Clujovo apud Fir-
 „ manam Civitatem. Juris beati Pe-
 „ tri est. Idem in eodem ad Nume-
 „ rium Notarium, Fundum Pater-
 „ num, & Gajanum, & Ceperanum,
 „ & Paternum, & Arbatianum lo-
 „ casse invenitur. Idem in eodem,
 „ Gandisio Notario, & Anatolio
 „ *Magistro Militum Neapolitanam Ci-*
 „ vitem regendam commisit, cum
 „ omnibus sibi pertinentibus, pos-
 „ tam territorio *Centumcellensi.*

„ Sed & *Gregorius junior* item in
 „ suo Registro locat in viginti octo
 „ annis Anatolio Tribuno fundum
 „ Meranula cum casis & vineis, &
 „ omnibus suis pertinentiis, & cor-
 „ pore Massae Peltianae, territorio
 „ *Anagrino* patrimonio. Sub annua
 „ pensione praestat Bisant. Q. aliquas
 „ auri. Idem in eodem, Exhilarato
 „ & Gaudio locat, ut supra, Ca-
 „ sale Ponderaa, Gevione, & Casa-
 „ le Pompejanum, Calcianum, &
 „ Fundum Fortunae, positis terri-
 „ torio Foroclaudensi, ex corpore Mas-
 „ sae Tusciae. Debet Bisant. V. auri
 „ Solid. Idem in eodem, Constanti-
 „ nae honestae seminae locat, ut su-
 „ pra, fundum Salianum cum omni-
 „ bus suis pertinentiis, situm in ter-
 „ ritorio Caesenate ad Montem, qui
 „ dicitur Lucati: ab uno latere si-
 „ tum juxta fundum Carbasianum,
 „ ab alio fundum Anianum, a ter-
 „ tio latere fundum, qui dicitur
 „ Gumaris, ex corpore Patrimonii
 „ Ravennatis, juris sanctae Romanae
 „ Ecclesiae. Praestat annuatim Q. L.
 „ auri Solid. Idem in eodem, Lupi-
 „ cino Praesbytero duo Monasteria,
 „ scilicet *Sancti Leonis Confessoris* &
 „ *Pontificis*, & *Sancti Severini*, sita
 „ intra Castrum Montis Feretri, cum
 „ omnibus eorum pertinentiis. Item
 „ in eodem locat Blando, ut supra,
 „ Massam Juniorum, patrimonio La-
 „ vicano, sub annua pensione Bisant.
 „ auri Solid. Idem in eodem, Eusta-
 „ chio Presbytero fundum Casa-
 „ Cantari, & fundum Vivarium,
 „ ex corpore Massae Silanis, & sex
 „ uncias fundi Lauretis, cum olive-
 „ to suo ex corpore praescriptae
 „ Massae, praestantes pensionem Bisant.
 „ LII. auri Solid Sed & fundum
 „ Martianum, ex corpore Massae
 „ Gallorum, patrimonio Lavicano,
 „ „ sub

„ *sub annua pensione Bisant. Q. auri*
 „ *Solidi* In fundo Offiliano cum pra-
 „ to & saliceto suo, *praestantem* Bi-
 „ *sant. Q. auri filiquas*, ex corpore
 „ Massae Nevianae, patrimonio Ap-
 „ piae. Idem in eodem, Leoni No-
 „ tario, & Leontiae jugalibus, eo-
 „ rumque filiis ac nepotibus, fun-
 „ dum Ripacaezarium, cum filvis,
 „ glandaretis, & terris sationalibus,
 „ situm Via Aurelia, milliaro plus
 „ minus decimo, ex corpore sub-
 „ urbani patrimonii Tusciae. *Prae-*
 „ *stat annuatim Bisant. auri filiquas*.
 „ Idem in eodem, Bonifacio Nota-
 „ rio, seu Claudiae jugalibus, eo-
 „ rumque filiis ac nepotibus Fun-
 „ dum Cocclanum, & Follianum
 „ ex corpore Massae Fontejanæ, pa-
 „ trimonio Appiae. *Praestant annua-*
 „ *tim Bisant. LII. auri Solidi*. Idem
 „ in eodem, eisdem fundum Grati-
 „ nianum, & fundum Rosarium, cum
 „ domibus & vineis, sita ab Urbe
 „ milliaro plus minus septimo, co-
 „ haerente sibi ab uno latere fundo
 „ Cannecolo, ab alio Casale Milia-
 „ riolo, a tertio Casale Faustini,
 „ a quarto Faustini, juris Ecclesiae
 „ Romanae, ex corpore patrimonii
 „ suburbani Tusciae. *Praeestat annue*
 „ *Bisant. L. auri Solidi*. Idem in eo-
 „ dem, Gennadio Tribuno & Lu-
 „ ciae, & ex eorum amplexibus fi-
 „ liis ac nepotibus, fundum Portia-
 „ num & Leonianum, & fundum
 „ Graecorum, & Tuticianum, Viâ
 „ Clodia, milliaro plus minus nono,
 „ ex corpore patrimonii Tusciae.
 „ *Praeestat annue Bisant. L. auri Solidi*.
 „ Idem in eodem Studiosae Tribu-
 „ nae, seu Petro jugalibus, ejusdem-
 „ que Petri filii & nepotibus, fun-
 „ dum Serrulas, fundum Sifannianum,
 „ ex corpore Massae Silanis, patri-
 „ monio Lavicano. *Praeestat annue*

A

B

C

D

E

„ *Bisant. LI. & dimidium auri Solidi*.
 „ Idem in eodem, Annae Religio-
 „ sae, & aliis duabus personis fun-
 „ dum Argenti, Verulanum, Luge-
 „ ranum, Collivercorum, Tolera-
 „ num, *praestantes duos auri Solidos*.
 „ Et fundum Tuci, Trasis, Sena-
 „ num, & Possessionum, *praestantes*
 „ *Bisant. L. auri Solidi*, ex corpore
 „ Massae Sabinensis, Via Tiburtinâ,
 „ milliaro plus minus decimo ex
 „ corpore patrimonii Tiburtini. Idem
 „ in eodem, Eraclio Praeposito Co-
 „ quinae Dominicae, fundum Casa
 „ Siri, ex corpore Massae Porculis,
 „ patrimonii Lavicani. *Praeestat auri*
 „ *Solidum*. Idem in eodem, Gemma-
 „ lo Militi fundum Manricis, fun-
 „ dum Maurini, fundum Villanova,
 „ Viâ Praenestina, milliaro plus
 „ minus nono, ex corpore Massae
 „ Varvarianae, patrimonii Lavicani.
 „ *Praestant Bisant. LII. auri Solidi*.
 „ Idem in eodem, Carae Religiosae,
 „ Coloniam, quae dicitur Pofinis,
 „ Viâ Latinâ, milliaro ab Urbe
 „ plus minus duodecimo, post ab-
 „ sam Basilicae Sancti Petri, intra
 „ Massam Marulis. *Praeestat Bisant.*
 „ *L. auri Solidi*. Idem in eodem,
 „ Eustachio Presbytero *Monasterium*
 „ *Sancti Martini, situm in Surrento*,
 „ cum omnibus ei pertinentibus.
 „ Idem in eodem, Johanni Consuli
 „ Fossam, quae dicitur Valancum,
 „ juxta Campum Veneris, milliaro
 „ ab Urbe Roma plus minus vigesi-
 „ mo, ex corpore Massae Fonteja-
 „ nae, patrimonii Appiae. *Praeestat*
 „ *Bisant. L. auri Solidi*. Idem, *Monas-*
 „ *terium Sancti Silverii in Monte So-*
 „ *ralle in perpetuum fundum Can-*
 „ *cianum ex corpore Massae Castell-*
 „ *lianæ patrimonii Tusciae, sub pen-*
 „ *sione Bisant. L. Q. filiquarum auri*.
 „ Idem in eodem, Petro magnifico
 „ Tri-

„ Tribuno Coloniam positam in Mas-
 „ sa Pauli, ex corpore patrimonii
 „ Appiae. *Præstat annue Bisant. L.*
 „ *Q. auri Solid.* Idem in eodem,
 „ Basilio & Coloniam Aluini, ex
 „ corpore Massae Ocris, patrimonio
 „ Appiae in Aritia. *Præstat annue*
 „ *Bisant. LI. auri Solid.* Idem Georg-
 „ gio Presbytero fundum Crispinis &
 „ Ammonetis, Viâ Lavicanâ, mil-
 „ liario plus minus XIII. ex corpo-
 „ re Massae Fiftis, patrimonio La-
 „ vicano. *Præstat annue Bisant. L.*
 „ *auri Solid.* Idem in eodem, Gem-
 „ mulo Diacono fundum Dometio-
 „ rum. Viâ Ardeatinâ, milliario
 „ plus minus nono ab Urbe Roma,
 „ ex corpore suburbani patrimonii
 „ Appiae. *Præstat annue Bisant. auri*
 „ *siliquas.* Idem in eodem, Sergiae
 „ honestae feminae, fundum Seve-
 „ rianum, ex corpore Massae Junio-
 „ rum, patrimonii Lavicani. *Præ-*
 „ *stat annue Bisant. LI. auri Solid.*
 „ Idem in eodem Diaconiae San-
 „ cti Eustachii in perpetuum fun-
 „ dum Clivis, fundum Querquetum,
 „ & Placonianum, ex corpore Massae
 „ Calcianae, patrimonii Lavicani.
 „ *Præstat annue Bisant. LII. auri Solid.*
 „ Idem in eodem, Anastasio Comiti fun-
 „ dum La Verna, ex corpore Massae
 „ Laurentianae, praestantem *Bisant.*
 „ *LI. Q. auri Solid.* & fundum To-
 „ ranianum, ex corpore Massae Ci-
 „ trafenſis, utraque patrimonii Ca-
 „ jetani. *Præstant annue Bisant. V.*
 „ *auri Solid.* Idem in eodem, Theo-
 „ doro Consuli in anno Vigesimo No-
 „ no Insulam Capris, cum Monasterio
 „ Sancti Stephani, cum omnibus sibi
 „ pertinentibus. *Præstat annue in*
 „ *auro quidem CVIII. Viui Megaricos*
 „ *C.* Idem in eodem, Theodoro Con-
 „ sulis Casale, quod dicitur Castro
 „ Malore, quod *præstat annue Bi-*

„ *sant. LII. auri Solid.; & Casale,*
 „ quod dicitur Nimfise, sita utraque
 „ infra Insulam Capris, patrimonii
 „ Neapolitani. *Præstat annue QQ.*
 „ *auri Solid.* Idem in eodem, Ma-
 „ tronae Religiosae Diaconissae, eju-
 „ sque filiis ac nepotibus, *Lacum,*
 „ qui dicitur Icaonia, ex corpore
 „ patrimonii Campaniae Neapolis.
 „ *Præstat annue..... auri Solid.* Idem
 „ in eodem, Eustachio Presbytero
 „ fundum Lauretum, & fundum
 „ Maurorum extra Portam Sancti
 „ Pancratii, Viâ Aureliâ, ex corpo-
 „ re fundi Suburbani, patrimonii
 „ Tusciae. *Præstat annue QQ. auri*
 „ *Solid.* Idem in eodem, Diaconiae
 „ Sancti Eustachii in perpetuum,
 „ fundum Cervinariola, fundum Car-
 „ dariola: *praestantes Bisant. L. auri*
 „ *Solid.* fundum Pompilianum, fun-
 „ dum Paganum, fundum Lampo-
 „ nianum, fundum Signioba, fun-
 „ dum Pompejanum, fundum Ga-
 „ vianum, fundum Caplanum, fun-
 „ dum Veranum, fundum Calceija-
 „ num, fundum Constantianum, fun-
 „ dum Camarellis, cum Casalibus &
 „ appendiciis suis. *Præstant Bisant.*
 „ *LII. auri Solid.* Fundum Larinciae,
 „ fundum Pavianum, fundum Lam-
 „ ponianum, *Bisant. L. auri Solid.*
 „ *praestantes;* fundum Constantianum,
 „ *praestans Bisant. dimidium auri Si-*
 „ *liquas;* fundum Riccujanum, *prae-*
 „ *stantem Bisant. dimidium auri Sili-*
 „ *quas.* Et Casale Torianum, fun-
 „ dum Servilianum, fundum Natia-
 „ num, fundum Ruscellis, fundum
 „ Silicella, fundum Gregorianum,
 „ fundum Casamontis, fundum Gaja-
 „ num, *praestantes Bisant. LI. auri*
 „ *Solid.* Fundum Saxonigro, *præstat*
 „ *Bisant. L. auri Siliquas;* omnes ex
 „ corpore Massae Caltrianae. Fun-
 „ dum Pigrinum, fundum Casano-

„ va, fundum Turritanum, fundum
 „ Laganum, fundum Calabruscanum,
 „ fundum Trivitanum, *praestant Bis-*
 „ *fant. L. auri Solid.* posita in Affi-
 „ le, ex corpore Massae Pontianae,
 „ patrimonii Lavicani. Et Massam
 „ Furianam, cum fundo & Casalib-
 „ bus, & omnibus suis. Fundum
 „ Paeurianum, fundum Ancurianum,
 „ fundum Casagallorum, fundum Fa-
 „ ranianum, fundum Barbatianense,
 „ fundum Casanerciana, fundum Fi-
 „ lianum, fundum Arcus, fundum
 „ Patianum, fundum Scandilianum,
 „ fundum Serenianum, fundum Ca-
 „ satufcis, fundum Casalvicini, fun-
 „ dum Casoarellis, fundum Casavi-
 „ ni, fundum Casafimiana, fundum
 „ Iustianum, fundum Cetinianum,
 „ fundum Casavaleriana, fundum Pi-
 „ nianellum, *praestant Bisant. V. auri*
 „ *Solid. & aurum unum*, ex corpore
 „ Massae Alianae patrimonii Tiburti-
 „ ni *praestat annus Bisant. XLIII. Q.*
 „ *auri Solid.* Idem in eodem, Theodo-
 „ siae honestae feminae fundum Antia-
 „ num cum omnibus suis, Viâ Appi-
 „ a, milliario ab Urbe Roma plus
 „ minus vigesimo ex corpore Massae
 „ Nevianae, patrimonii Appiae,
 „ *praestantem Bisant. L. auri Solid.*
 „ Idem in eodem, *Theodosio Consuli*
 „ *Monasterium Sancti Pancratii*, situm
 „ extra Castrum Mesenate, & Lacum
 „ in annis viginti octo. Idem Gene-
 „ siae honestae feminae, fundum
 „ Capitonianum, fundum Dostianum,
 „ fundum Viricaria, fundum Tatia-
 „ num, cum omnibus suis etiam
 „ aquimolis, posita in Massa Camu-
 „ ris juxta campum Barbaricum, ex
 „ corpore patrimonii Appiae, *praes-*
 „ *stantes Bisant. II. auri Solid. &*
 „ *Vini Decimatas numero LXXX.* in
 „ praesentia Missi Para-Cellarii. Idem
 „ in eodem, Cali. ☉. honestae fe-
 „ Tom. XIV.

„ minae Coloniam Massae Cilianae,
 „ patrimonii Appiae, *praestantem Bis-*
 „ *fant. L. Q. auri Solid.* Idem Anual-
 „ do Tribuno fundum Casamajorem,
 „ & Longojejanum, ex corpore pa-
 „ trimonii Lavicani, territorio *Prae-*
 „ *nestino*, milliario ab Urbe Roma,
 „ plus minus vigesimo uno, *praes-*
 „ *stantem Bisant. L. Q. auri Solid.*
 „ Idem in eodem, Mamalo fundum
 „ Funianum, Viâ Praenestina, mil-
 „ liario plus minus decimoquinto,
 „ ex corpore Massae Alianae, patri-
 „ monio Tiburtino, *praestat VIII.*
 „ *auri Siliquas.* Idem in eodem,
 „ *Stephano Exconsuli* fundum Flabis,
 „ & fundum Orrea, sita quinto mil-
 „ liario ab Urbe Roma, Viâ Lati-
 „ na; *praestat II. Solidus auri.* Idem
 „ in eodem, Leontio Militi fundum
 „ Anivas, & fundum Spatianum,
 „ sitos Viâ Numentanâ, milliario
 „ ab Urbe Roma plus minus Unde-
 „ cimo; *praestant Bisant. L. auri So-*
 „ *lid.* Haec Gregorius junior,
 „ *Zacharias* verò in suo item Re-
 „ gistro locat *Philicario Comiti* Mas-
 „ sam Pelagianam, patrimonio La-
 „ vicano; *praestat Bisant. LI. auri*
 „ *Solid.* Idem in eodem, Christopho-
 „ ro Militi Massam Gallis, cum
 „ omnibus suis pertinentiis, & fun-
 „ dum Digitorum, & fundum Ga-
 „ biis cum Lacu, & fundum Me-
 „ tiorum, fundum Barbulianum, qui
 „ & Sentianus; fundum Lucretia-
 „ num, qui & Musta; fundum Lam-
 „ padiorum, qui & Fornellus; fun-
 „ dum Flavianum, qui & Casa Mo-
 „ nachorum; fundum Medianum,
 „ fundum Formicis, fundum Aure-
 „ filis, sitos in Burlano, territorio
 „ Gabinate, ex corpore patrimonii
 „ Lavicani. *Praestant Bisant. LIII.*
 „ *auri Solid.* Idem in eodem, Alphio
 „ Militi fundum Familianum in
 „ R anno

„ anno vigesimo nono, ex corpore
 „ Massae Appianae, patrimonio La-
 „ vicano, Praestat Bisant. auri Sili-
 „ quas. Idem in eodem, Theodoro
 „ Notario Casale Casula, & Testia-
 „ num: praestat Bisant. L. auri Solid.
 „ & fundum Teranellum; praestat
 „ Bisant. Q. Q. auri Siliquas; & fun-
 „ dum Quadrantula; praestat Bisant.
 „ Q. auri Siliquas, ex corpore Mas-
 „ sae Talassarotis; & fundum Am-
 „ phiteanorum, ex corpore Massae
 „ Piranae, praestat Bisant. L. auri
 „ Solid. Et campum positum in Scau-
 „ riis, praestat Bisant. Q. auri Sili-
 „ quas: omnia ex corpore patrimo-
 „ nii Cajetani: praestant omnia Bisant.
 „ LII. auri Solid. Idem in eodem,
 „ Isidoro fundum Sororum, & fun-
 „ dum Virorum, Viâ Lavicanâ,
 „ milliaris plus minus XIV. Praestat
 „ Bisant. LI. auri Solid. Idem in eod-
 „ em, Urso fundum Ananiulas,
 „ eum appendice suo Cucunulo, qui
 „ est Gorcorulum & Tabernale, po-
 „ sita in Civitate Tiburtina, ex cor-
 „ pore Massae Intramuranae, patri-
 „ monii Tiburtini. Praestat Bisant.
 „ LI. auri Solid. Haec Zacharias.
 „ Septimus verò Papa Gregorius in
 „ sexto Libro sui Registri dicit, Ca-
 „ strum, quod dicitur Moriciscia, bea-
 „ ti Petri esse, situm in Ducato Spo-
 „ letano, inter Muricem & Clari-
 „ gnanum, in Plebe de Luzano, ex
 „ redditione Gisleri, sub usufructu
 „ vitae suae, & filii sui, & legiti-
 „ morum filiorum ejus. Item ex
 „ primo Libro ejusdem, Cap. LXVI.
 „ Croscensis Ecclesia in Episcopatu Si-
 „ storicensi in Comitatu Polcaterii,
 „ beati Petri esse. Idem in eodem,
 „ Cap. LXVII. legitur Beatus Aegi-
 „ dius juri beati Petri subdidisse Mo-
 „ nasterium suum, & Abbatis ejus
 „ consecrationem. Item in eodem,

A „ Libro secundo, Cap. XV. legitur,
 „ Monasterium Pultrariense in Burgun-
 „ dia in Episcopatu Lingoniensi, juris
 „ beati Petri esse. Praestat XII. De-
 „ narios. Item ex Libro Septimo,
 „ Cap. LXX. legitur, Beatus Giral-
 „ dus Monasterium suum situm in
 „ Provincia in loco, qui dicitur An-
 „ reliacus, beato Petro tradidisse,
 „ sub annua pensione X. Solidorum.
 B „ Item ex eodem, Cap. LXXV. Mo-
 „ nasterium Salvatoris in Suevia, in
 „ Episcopatu Constantiae in Villa,
 „ quae dicitur Scaphula, solvit an-
 „ nuatim Aurei XX. quorum XX.
 „ unciam faciunt. Item ex Octavo
 „ Libro, Cap. XXIX. Monasterium,
 „ quod dicitur Mons Major, situm
 „ in Avernia, & Monasterium San-
 „ ctæ Mariae de Crasso, in Episcopa-
 „ tu Narbonae, juris beati Petri le-
 „ guntur, & commissæ sub tutela
 „ Abbatis Massiliae, qui regulariter
 „ promovetur. Item ex eodem. Cap.
 „ XXX. Ecclesia Sancti Petri in
 „ Episcopatu Piclaviensi in Villa Ma-
 „ scarans, a suis conditoribus Ro-
 „ manae Ecclesiae tradita est; &
 „ unaquaeque domus ejusdem Villae sol-
 „ vit annuatim VII. Denarios Picla-
 „ venses.
 „ Alexander Episcopus servus serva-
 „ rum Dei, Suevi Regi Danorum.
 „ Inter cetera. Quapropter pruden-
 „ tiam tuam admonemus, ut Consensum
 „ Regni tui, quem antecessores tui
 „ sanctae Apostolicae Ecclesiae persolve-
 „ re soliti sunt, nobis & Successoribus
 „ nostris transmittere studeat, ita ta-
 „ men, ut non sicut oblatio super Al-
 „ tare ponatur, sed ut supra diximus,
 „ tam nobis, quam Successoribus no-
 „ stris, ut certius approbetur, prae-
 „ sentialiter offeratur. Idem Guillelmo
 „ Regi Anglorum inter cetera: No-
 „ vit prudentia tua, Anglorum Re-
 „ „ gnanti,

num, ex quo nomen Christi ibi clarissimum est, sub Apostolorum Principis manu & tutela extitisse, donec quidam membra mali capitis effecti, zelantes superbiam patris sui Sathanae, passum Dei abiicerunt, & Anglorum Populum a via veritatis auerterunt. Et paulo post: Nam ut bene nosti, donec Angli fideles erant, piae devotionis respectu, ad cognitionem Religionis, annualem Pensionem Apostolicae Sedi exhibebant, ex qua pars Romano Pontifici, pars Ecclesiae Sanctae Mariae, quae vocatur Schola Anglorum, in usum fratrum deferrebat. Gregorius VII. eidem Willelmo inter cetera: Rebus vero Sancti Petri, quae in Anglia colliguntur, sicut tuis, invigilare moveamus, sic liberalitati tuae, ut tua committimus, ut pius ac propitius debitorum Petrum reperias, & eum tibi ex debito subvenire admoneas. In eodem Registro Alexandri, Raimundus Willelmi Comes Urgellensis obtulit Beato Petro in praefato Comitatu duo Castra. Unum dicitur Laboriola, & alterum Saltevola, sub pensione IV. unciarum auri, ea conditione, ut posterius ejusdem Comitatus accipiant de manu Pontificis praefata Castella, & ab eodem anathemate seriantur, quicumque ab eisdem eadem auferre tentaverint. Hujus autem annuae Pensionis exactor & Beati Petri actionarius est Abbas Monasterii Sancti Pontii, quod est jura Beati Petri, situm in Diocesi Narbonensi.

Ex Registro Gregorii VII. Papae Lib. 8. Cap. 23. Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis nostris Petro Albanensi Episcopo, & Gisulbo Principi Salernitano, Legatis nostrae Sedis Apo-

A „ solitae in Gallias. Inter cetera:
 „ Dicendum est omnibus Gallis, & per
 „ veram obedientiam praecipendum,
 „ ut unaquaeque domus solum unum
 „ Denarium annuatim solvat Beato Petro,
 „ si eum recognoscunt patrem &
 „ pastorem suum more antiquo. Nam
 „ Karolus Imperator, sicut legitur in
 „ Tomo ejus, qui in Archivo Ecclesiae
 B „ Beati Petri habetur, in tribus locis
 „ annuatim colligebat mille & ducentas
 „ Libras ad servitium Apostolicum
 „ Sedis: idest Aquisgranum, apud Po-
 „ dium Sanctae Mariae, & apud San-
 „ ctum Aegidium, excepto hoc, quod
 „ unusquisque propria devotione offerebat.
 „ Idem vero magnus Imperator
 „ Saxoniam obtulit Beato Petro, cujus
 C „ eam devicit adiutorio, & posuit
 „ signum devotionis & libertatis, sicut
 „ ipsi Saxones habent scriptum, &
 „ prudentes illorum satis sciunt. Item
 „ ex Registro eodem, Lib. 2. Cap.
 „ 23. Gregorius Episcopus Salomoni
 „ Regi Hungarorum. Inter cetera:
 „ Sic ut a majoribus patriae tuae co-
 „ gnoscere poteris, Regnum Hungariae,
 D „ sacrosanctae Romanae Ecclesiae pro-
 „ prium est, a Rege Stephano olim
 „ Beato Petro cum omni jure & po-
 „ tate sua oblatum, & devote tradi-
 „ tum. Praeterea Henricus piae me-
 „ moriae Imperator, ad honorem San-
 „ cti Petri illud expugnans, victoriam
 „ adeptus, ad Corpus Beati Petri,
 „ Lanceam & Coronam Regis transmi-
 „ sit, & pro gloria triumphi sui illuc
 „ Regis direxit insignia, quo principatum
 „ ejus dignitatis assequere cognovit.
 „ Quae quum ita sint, tu ta-
 „ men jus & honorem Sancti Petri,
 „ quantum in te est, minuisse, dum
 „ ejus Regnum a Rege Theutonicorum
 „ in beneficium, sicut audivimus, ac-
 „ cepisti. Quod si verum est, qualiter
 „ gratiam Beati Petri, aut nostram
 R 2 „ beni-

„benivolentiam habere debeas, tu ipse
 „iustitiam attendis. Non ignoras vi-
 „delicet, te non eam habiturum, nec
 „sine Apostolica animadversione diu re-
 „gnaturum, nisi sceptrum Regni, quod
 „tenes, correcto errore tuo, Apostoli-
 „cae, non autem Regiae, maiestatis
 „beneficium recognoscas. Neque enim
 „nos timore, vel amore, vel aliqua
 „personali acceptione, quantum Deo
 „adjuvante poterimus, debitum bono-
 „rem ejus, cujus servi sumus, irrequi-
 „situm relinquemus. Verum si hoc e-
 „mendare, & vitam tuam, ut Regem
 „debet, instituire Deo miserante vo-
 „lueris, procul dubio dilectionem san-
 „ctae Romanae Ecclesiae, sicut dilectus
 „filius, & nostram in Christo amicit-
 „tiam plene habebis. Idem in eo-
 „dem, ad Geulam Hungariae Re-
 „gem, Cap. 63. inter cetera: No-
 „tum verò tibi esse credimus, Regnum
 „Hungariae, sicut & alia nobilissima
 „Regna, in propria libertatis statu
 „debere esse, & nulli Regi alterius
 „Regni subjeti, nisi sanctae & univer-
 „sali matri Romanae Ecclesiae, quae
 „subiectos non habet ut servos, sed ut
 „filios. Quod quia consanguineus tuus
 „a Rege Theutonico, non a Romano
 „Pontifice usurpative obtinuit, domi-
 „nium ejus, ut credimus, divinum ju-
 „diciū impedivit. Idem in eodem
 „ad eundem, Cap. 70. inter cete-
 „ra: Verum ubi contentio nobili so-
 „minio Beati Petri Apostolorum Prin-
 „cipis, cujus Regnum esse, prudentiam
 „tuam non laet, Rex subdidit se
 „Theutonico Regi, & Reguli nomen
 „obtinuit. Dominus autem injuriam
 „suo illatam Principi Petro videns,
 „potestatem Regni suo ad te judicio
 „transsulit. Et ita consanguineus tuus
 „sicut in obediendo Regna juris.....
 „habuit, a se sacrilegā usurpatione
 „privavit. Petrus enim a firma pe-

„tra dicitur, quae portas Inferi con-
 „fringit, atque adamantino rigore
 „destruit & dissipat, quidquid obstitit.
 „Idem in eodem, Demetrio Regi
 „Russorum, & Reginae uxori ejus in-
 „ter cetera Cap. 75. Filius vester,
 „Limina Apostolorum visitans, ad nos
 „venit. Et quod Regnum illud dono
 „Sancti Petri per manus nostras vel-
 „let obtinere, eidem Beato Petro A-
 „postolorum Principi debita fidelitate
 „exhibita, devotis precibus postulavit:
 „indubitanter asserens, illam suam
 „petitionem vestro consensu ratam fore
 „ac stabilem, si Apostolicae auctorita-
 „tis gratia ac munimine donaretur.
 „Cujus petitionibus, quia iuste vide-
 „bantur, tum ex vestro consensu, tunc
 „ex donatione poscentis, tandem as-
 „sensum praebuimus, & Regni vestri
 „gubernacula ex parte Beati Petri
 „illi tradidimus, eā videlicet inten-
 „tione caritatis, ut Beatus Petrus
 „vos & Regnum vestrum sua apud Do-
 „minum intercessione custodiat.
 „Item quod Regnum Hispaniae ju-
 „ris Beati Petri sit, cognoscitur ex
 „Registro ejusdem VII. Gregorii,
 „Primo Libro, Cap. 7. & item ex
 „Quarto Libro Cap. 28. quod ita se
 „habet: Gregorius Episcopus, servus
 „servorum Dei, Regibus, Comitibus,
 „ceterisque Principibus Hispaniae. In-
 „ter cetera: Praeterea notum vobis
 „feri volumus, quod nobis quidem ta-
 „cere non est liberum, vobis autem
 „ad praesentem & ad futuram glo-
 „riam valde necessarium; videlicet
 „Regnum Hispaniae ex antiquis con-
 „stitutionibus Beato Petro, & sanctae
 „Romanae Ecclesiae in jus & proprie-
 „tatem traditum esse: quod nimium
 „hactenus & praeteritorum temporum
 „incommoda, & Antecessorum nostro-
 „rum tacuit negligentia. Nam post-
 „quam Regnum illud a Saracenis per-
 „vatum

vasum est, & servitium, quod Beato Petro inde solebat fieri, propter infidelitatem eorum & tyrannidem detentum, ab u'n nostrorum tot annis interceptum est, pariter etiam rerum & proprietatis memoria dilahi coepit. Verùm quia divina Clementia, concessit vobis in hostes illos, semperque concedendâ victoriâ, Terram in manus vestras tradidit, ulterius vos causam hanc ignorare nolumus, ne quod supernus Arbiter legum, ac iustitiae conditor, de recuperanda iustitia, & honore Beati Petri, ejusque sanctae & Apostolicae Sedis gloriae vestrae ad benemerendum contulit, aut nobis ex taciturnitate in negligentiae culpam, aut vobis ex ignorantia, quod absit, ad detrimentum propositae & divinitus oblatæ retributionis obveniat &c.

Ex Synodo habita in Dalmatia a Legatis VII. Papae Gregorii, scilicet a Gebzone tunc Monasterii Sanctorum Bonifacii & Alexii Abbate, nunc verbâ Caesenate Episcopo, nec non & a Folcino Foro'empromii Episcopo, quae Synodus habetur in Archivo sacri Palatii Lateranensis, in qua de Regno & de Rege Dalmatiae ita inter cetera legitur: De Censibus, sive tributo CC. Bisantiorum, quos debet Rex Croatiae atque Dalmatiae, & fidelitate Ecclesiae Romanae praestita ab eodem. In nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Anno Dominicae Incarnationis MLXXVI. Indictione XIV. Mense Octobri. Ego Demetrius qui & Sumimir nuncupor, Dei gratiâ Croatiae Dalmatiaeque Dux, a te Domne Gebizo ex Apostolicae Sedis legatione, Domni nostri Papae Gregorii potestatem obtinens, in Salonitana Basilica Sancti Petri, Synodali & concordâ totius Cleri &

A Populi electione, de Croatorum, Dalmatinorumque Regni regimine per vexillum, ensen, sceptrum, & Coronam investitus atque constitutus Rex, tibi devotus, spondeo, & polliceor, me incommutabiliter completurum omnia, quae mihi tua reverenda injungit sanctitas. Videlicet, ut in omnibus & per omnia Apostolicae Sedi fidem observem, & quidquid hoc in Regno tam Apostolica Sedes, quàm sui Legati sanxerunt, aut sanxerint, irrevincibiliter custodiam, iustitiam excolam, Ecclesias defendam; primitiae, decimae, omniumque ad Ecclesias pertinentium, procurator exissim; vitae Episcoporum, Presbyterorum Diaconorum, Subdiaconorumque, ut casti, & regulariter vivant, providam; pauperes, viduas, atque pupillos protegam; parentelae illicitam cupulam destruens, legitimam dotem anulo, Sacerdotisque benedictione confirmam, & constitutam corrumpi non permittam; hominum venulitionem contradicam; atque in omnibus, quae ad regniendū statum congruunt, Deo auxilium, me atque exhibeam. Ducatorum quoque Bizantium Tributum, meorum omnium consultu Primatum, Sancto Petro per singulos annos in Resurrectione Domini, de mihi concessa Regno persolvendos statuo; & ut post me regnaturi, hoc idem perpetuū servant, censeo, corrobore, atque sancio. Dono insuper, concedo, atque confirmo Apostolicae Sedi, Sancti Gregorii Monasterium, cui Urana est vocabulum, cum omni suo thesauro, scilicet cum capsâ argentea, reliquiis sacri Corporis ejusdem Beati Gregorii continente, cum duobus Crucibus, cum Calice & Patena, cum duobus coronis aureis, gemmis ornatis, cum Evangeliorum

„textu de argento, cumque omnibus
 „suis mobilibus & immobilibus bonis:
 „ut Sancti Petri Legatis semper sit
 „ad hospitium, & omnino in potestate
 „eorum. Hoc tamen interposito tenore,
 „ut nulli alii potestati detur, sed
 „omni tempore Sancti Petri sit proprium,
 „& a me, meisque successoribus
 „defensum, atque ab omni homine
 „liberum & securum. Cuiuscumque autem
 „audacia temerario ausu praesatum
 „Monasterium ex assignato thesauro
 „privaveris, terribilem illam
 „Iudicis vocem, quam Diabolus cum
 „suis Angelis audientis est, audias,
 „Praeterea, quum Deo servire regnare
 „sit, vice Beati Petri, & Domini
 „nostri Papae Gregorii, atque post se
 „cessurorum in Apostolica Sede, me tuis
 „manibus committo, & committendo,
 „hanc fidelitatem sacramento stabili.
 „Ego, inquam, Demetrius, qui &
 „Sumimir, Dei gratia & Apostolicas
 „Sedis dono Rex, ab hac hora in antea
 „Sancto Petro, & Domino meo
 „Gregorio Papae, suisque Successoribus
 „canonice intransitibus ero fidelis; &
 „ut ipse, sive post eum futuri Pontifices,
 „sive Legati eorum vitam antemembra
 „perdant, antecapiantur, neque in consilio,
 „neque in facto ero; & consilium, quod
 „mibi crediderint, ad illorum damnum
 „scienter nulli intinabo. Regnum autem,
 „quod mihi per manum tuam, Domine Gebizo,
 „traditur, fideliter retinebo, & illud,
 „sumque ius Apostolicae Sedi aliquo
 „ingenio aliquando non subtraham.
 „Dominum meum Papam Gregorium,
 „& suos Successores, atque Legatos,
 „si in meam potestatem venerint, honorifice
 „suscipiam, & honeste tractabo,
 „& remittam, & undecumque me
 „invitaverint, pro ut potero, eis
 „simpliciterque serviam,

„Item in quodam Tomulo Lateranensi
 „inter cetera Spictonerus Dux
 „Boëthiae accepit licentiam a Papa
 „Nicolao, sibi portandi mithram, &
 „promisit se daturnum omni anno C.
 „Libras Argenti de Terra sua, nomine
 „Censui. Ex Regesto Gregorii
 „Papae VII. Lib. 8. Cap. 27. legitur,
 „quod de singulis domibus Regni
 „Francorum unus Denarius pro
 „Censu Beati Petri persolvebatur antiquitus.
 „Gregorius, servus servorum Dei,
 „dilectis filiis nostris P. Albanensi Episcopo,
 „& G. Principi Salernitano Legatis nostrae
 „Apostolicae Sedis in Gallias, salutem &
 „Apostolicam benedictionem. Vobis commissi
 „negotia non latent; etiam vos ita ac si nos,
 „quia nostra in vobis praesentia est,
 „cuncta digne peragite. Dicendum est
 „autem omnibus Gallis, & per veram
 „obedientiam praecipiendum, ut unaquaqueque
 „domus saltem unum Denarium annuatim
 „solvant Beato Petro, si eum recognoscunt
 „patrem & pastorem suum, more antiquo.
 „Nam Imperator Carolus &c. ut supra jam
 „descriptum fuit.

Nihil tamen uberius indicare possit,
 qui olim forent Censui Romanae
 Ecclesiae debiti, quam Liber a Cencio
 Camerario hac ipsa de re scriptus.
 Hunc manu exaratum adservari in
 Vaticana Bibliotheca, antea indicaverunt
 Annalium Ecclesiasticorum Scriptores
 Baronius & Raynaldus, qui etiam in
 usum suum ejus Codicis monumenta
 saepe verterunt. Ibi verò praecipue
 curavit Cencius, ut describerentur
 quicumque Censui tempestatis
 suae deberentur Lateranensi Palatio,
 spatiis quoque vacuis identidem
 relictis, ne posteris locus desisset
 adjiciendi, quos tempus adferre
 posset:

posset: id quod reapse factum est. In eundem autem Codicem conjecta fuere ab ipso atque a successoribus varia Instrumenta, ad res potissimum Camerae Pontificiae pertinentia, & Saeculo XII. & XIII. fere omnia scripta. Quis autem Cencius fuerit, & quando floruerit, nunc aperendum. Monuit jampridem praelaudatus Cardinalis Baronius, Scriptorem hunc Anno Christi MCXCL. in vivis fuisse, & quae sub oculis suis contigerant de coronatione Henrici Regis VI. Imperatoris V. literis consignasse. Et sane ita ille se inseriit in Praefatione ad Librum Censuum: *Ego Cencius quondam felicitis recordationis Clementis Papae III. NUNC*

A. verò Domini Caesellini Papae III. Camerarius Sanctae Mariae Majoris Urbis Canonici. Heic nulla dignitatis Cardinalitiae mentio: ac proinde intelligere possumus, Censuum Librum iussu ipsius Cencii, tunc tantummodo Camerarii (hoc est, ut vulgo ajunt, *Camerlengo*) Sanctae Romanae Ecclesiae, scriptum fuisse Anno MCXCL. aut MCXCII. Nam subsequente Anno MCXCIII. Cencium ipsum albo sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium additum invenio. Testem profero Chartam ex illius Codicis excerptam, in qua is appellatur *Cencius Dei gratia Sanctae Lucae in Silice Diaconus Cardinalis, & Domini Papae Camerarius.*

Chartula resuscitationis Petri Latronis, atque Nepotis Domini Caesellino Papae III. factae, Anno 1193.

IN nomine Domini. Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Centesimo Nonagesimo Tertio, & Anno III. Pontificatus Domini Caesellini III. Papae, Institutione XI. Mense Julii. Nos quidem Petrus Latro filius quondam Petri Latronis, pro medietate subscripcae rei, & ego Johannes Nicolai Mariae Iohannis, adiunctus Curator Oddoni filio dudum Oddonis Petri Latronis, cuius Domina Lucia avia & nutrix est, a manibus Iohannis Donadei Iudicis datus ad agendum, & solutionem debitorum faciendum, & ad credita recipiendam, sicut per Instrumentum Inventarii, manu Leonis Scriniarii conscriptum, apparet; pro ipso Minore, & pro altera medietate inferioris rei, ambo simul & pariter in praesentia Domini Iudicis, Iohannis Saxonis Archidiaconi, & Henrici Dativi, & per eorum auctoritatem atque decretum, quantum ad dictum Minorem pertinet, pro-

C. priù nostra voluntate renuntiamus, & jure transactionis in omnibus & per omnia generaliter resuscitamus vobis Domino Centio, Dei gratiâ, Sanctae Lucae in Silice Diacono Cardinali, & Domini Papae Camerario, mandato quoque, & procuratori in hac causa specialiter constituto praefati Domini Caesellini, Dei gratiâ summi & universalis III. Papae, & ad opus & utilitatem ejusque Successorum perpetuo: idest omnes illas ducentas Libras Denariorum Papiensium, quas quondam Dominus Innocentius Papa Petrus Latroni, avo mei Petri Latronis, & proavo dicti Minoris debuisse dignoscitur; pro quibus & Castrum Saxi, Civitatem Veterem Gobitam, & Casale, quod dicitur Vulgare, in pignus concessisse, & in beneficium dedit, sicut per Privilegium praedicti Domini Papae Innocentii apparet; quod etiam pariter per Privilegium, quod mihi Petro & Oddoni

Oldoni fratri meo, patri alim dicti Minoris, Dominus Papa Alexander III. ad ejus instar, & in eundem modum, innovandi animo fecit, nihilominus comparet: in quo nobis pro eisdem ducentis Libris Denariorum Papiensium dicta Castra obligavit, & in beneficium dedit, praeter Civitatem Veterem, quam tunc refutavimus. Quae verò Privilegia amodo in omnibus infringimus & cassamus, ita quod nullius penitus momenti habeantur. Nec non refutamus vobis, ut dictum est, omnes illas quingaginta Libras Proveniensium, quas in alia manu praelibatus Dominus Papa Alexander nobis debuit, prout in suo Privilegio nunc usque comparuit, quod pariter infringimus & cassamus, & praedictum beneficium Castrorum penitus refutamus. Quodcumque itaque jus, & quaecumque actionem personalem & in rem, siue hypothecariam adversus praelibatum Dominum Papam Caeselinum, & in ejus possessionibus & bonis, & specialiter in dictis Castris & Casalibus nobis obligatis, & in beneficiis datis tam jure vel occasione beneficii, quam etiam respectu obligationis, & totius praestitae pecuniae & ejus fructuum vel accessionum habemus, vel habere quoquo modo possemus, etiam nuncumque & quomodocumque usque modo cujuslibet causae vel rei occasione, adversus Dominum Papam Caeselinum, & in dictis Castris, & aliis bonis suis quaerere vel litigare possemus, vobis pro eo, & suis Successoribus, ut dictum est, procuratorio nomine, in omnibus & per omnia generaliter jure transactionis refutamus. Pro eo quod vos pro dicto Domino Papa, cujus Procurator estis, & ex ejus pecunia pro omni jure nostro mihi Petro Latroni centum Uncias boni auri de Rege solvitis causam transactionis, & mihi Johanni Nicolai pro

dicto Minore praedicto jure transactionis, & decreto praedictorum Judicum alias centum auri uncias datis & solvitis, quas omnes pro ipso Minore, & eorundem Judicum decreto, pro paterno debito ipsius Minoris solvo filius quondam Domini Stephani Normanni, qui partem ejusdem Minoris Castri Cereis intus & de foris nunc usque sub usuris pignori habuerunt, sicut per instrumentum, manu Johannis Kalo Scriptoris scriptum, usque modo apparuit, quod mihi incisum reddiderunt. Propterea ego Johannes Nicolai pro dicto Minore, & ego Petrus Latro, ex ipsis ducentis auri uncias, & ex omni jure nostro, & ipsius Minoris, quietos bene vocamus, & non solutae pecuniae exceptionem refutamus. Et quia diu inter nos, & dictum Dominum Papam Caeselinum & praedecessores ejus non solum ex praedicto beneficio Castrorum, verum etiam ex universa praelibata pecunia nomine impensarum concessa tibi vel altercatio existit nonnullis quaestionibus innodata, talem nobis dictus Dominus Papa exceptionem proponebat, dicens, beneficium dantis vel accipientis morte finire, & dictam pecuniam totam vel partem esse nobis solutam, multis allegationibus asserentes; nos tamen non aliis probationibus, sed per praedicta Privilegia nostram intentionem fundare nitebamur. Tandem Dominarum Cardinalium, & aliorum prudentium virorum partibus intervenientibus, placabili pacto ad hanc transactionem pervenimus, quum tam majori quam minori de re dubia & lite incerta posse transigere a legibus permittatur. Ideoque amodo praedictus Dominus Papa & Successores ejus ex hac causa quieti semper & pacifici maneant. Insuper etiam promissimus, hoc nostrum jus, scilicet mei Petri, & dicti Minoris, totum vel partem nemini concessum, vel aliter

ter alienatum habere. Et specialiter ego Petrus promitto, si praedictus impubes vel alter ejus respectu, vel pro eo aliquo in tempore contra hanc refutationem venire praesumerit, eum quietare faciam. Si noluerit, vel non potuerit, & damnum aliquod ejus occasione dictus Dominus Papa & ejus Successores passi fuerint, tam ex hoc quam ex concessione vel alienatione praedicti juris nostri facta, si apparuerit, quod absit, quanti atriisque causae damni existierit, tantum auctoritate propria, & sine offensa juris, & alicujus Curiae proclamatione, in meis rebus & possessionibus rusticis & urbanis eis placentibus jure pignoris vendicent, & eis plenarie satisficiant. Et si contradicere veluerit, a jure, quod in eisdem bonis habeo, cadam, & tantumdem pro poena praestare tenear. Et huic promissioni sciens me legibus adjuvari, eo quod pro Minore intercedo, illud scilicet juris vel legum auxilium, & omne aliud, quod pro me in hac causa omnino introductum est, omnino refuto. Praeterea ego dictus Petrus Lator, & Praefatus Johannes Nicolai pro dicto Minore in omnibus praedictis Capitalis refutamur omne jus & omnem exceptionem, qua uti possemus quoquo modo ad infringenda, quae dicta sunt omnia. Novissime autem ego Petrus Lator pro me & meis heredibus & successoribus, & ego Johannes Nicolai pro dicto Minore, & ejus heredibus & successoribus, officio, quo fungor, vobis pro dicto Domino Papa, & ejus Successoribus, ut dictum est, procuratoria nomine, hanc refutationem, & omnia, quae demutantur, superius observare, defendere, & adimplere promittimus, sub poena supradictarum decutarum unciarum auri duplarum, & soluta poena haec Chartula nihilominus in sua maiori.

Tom. XIV.

(*) Adde Celestini III. PP. Quarto, aut Quinto.

ueat firmitate. Quam scribere rogavi Johannem Leonis Scribaniarium in Mensae & Indultione supradicta.

Dominus Johannes Guidonis de Papa, testis.

Dominus Tostus Petri Desvassalvet, testis.

Petrus de Centio, Domini Papae Uscerius, testis.

Paulus Malagranus, Domini Papae Uscerius, testis.

Petrus Roberti, similiter Uscerius, testis.

Clemente Uscerius, testis.

Ego Johannes Leunis, sanctae Romanae Ecclesiae Scribaniarius, habens potestatem dandi iutores, & curatores, emancipandi etiam, decretum interponendi, & alimenta decernendi, complevi & absolvi.

Anno quoque MCKCV. iisdem muneribus fangebatur Cencius: cuius rei fidem nobis faciet Inscriptio in aereis Portis Basilicae Lateranensis existens, a Torrigio memorata in Lib. Le Grosse Vaticane, Part. 2. Cap. 2. videlicet.

INCARNATIONIS DOMINICAE

ANNO MCKCV.

PONTIFICATUS VERO (*) VL.

CENCIO CAMERARIO

MINISTRANTE

HOC OPVS FACTVM EST:

Alteram Inscriptiorem Romae positam

ANNO V. CELESTINI III. PP.

CENCIO CARDIN. S LVCIE

EIVSDEM DNI PAPE CAMERARIO

IUVENTE.

S

refert

refert Johannes Severanus in Lib. Memor. Sacr. pag. 535. Spectat illa ad Annum Christi MCXGIV. Hisce monumentis addo alia duo Instrumenta ad Civitatem Castellanam pertinentia,

quam Hadrianus IV. Papa pignori olim dederat Johanni Caparroni. Ibi quoque Cencii ipsius nentio occurrit. Haec accipe, qualia leguntur in eodem Cencii Codice Msto.

*Chartula refutationis filiae Johannis Caparronis
super Civitate Castellana, Anno 1195.*

IN nomine Domini. Amen. Anno eiusdem incarnationis Millesimo Centesimo Nonagesimo Quinto, Inditione XIII. Mensis Januarii die XX. temporibus Domini Caelestini summi Pontificis, & universalis Papae III. Ego quidem Sophia filia olim Johannis Caparronis, hac die praesenti, propria mea bona voluntate, nulla fraude, vel dolo indulta, nec vi etiam coacta, refuto, renuntio atque remitto sanctae Romanae Ecclesiae, & Domino Caelestino summo Pontifici, & tibi Domno Presbytero Simeoni, constituto a Cardinalibus, scilicet Domno Centhio Camerario Domini Papae, & Diacono Cardinali Sanctae Luciae, & Domno Cencio Cardinali Sancti Laurentii in Lucina, Domno & Magistro Fidancio Cardinali Sancti Marcelli, super hac causa Procuratori, omne jus, & omnem actionem sive rationem vel etiam petitionem, quamcumque usque modo habui, vel habere potui, sive putavi quocumque modo adversus Romanam Ecclesiam, vel etiam in pignoribus, a dicta Ecclesia patri meo Johanni Caparronis constitutis, scilicet in Civitate Castellana intus & foris, & in ejus Comitatu, & in Julianello, & Montalto, & generaliter ubicumque de ipsis pignoribus aliquid esse invenitur, nullam mihi amplius in toto illo pignore reservatam conditionem, propterea quia fratribus meis bene solutum esse profiteor totum debitum, propter quod praedicta

B bona patri meo fuerunt obligata. Et de omnibus, quae ex illa pecunia, vel ex illo debito ad me pervenire debuerunt, sive ex successione paterna, sive ex patris testamento, vel quocumque alio modo, me bene quietam voco, & exceptioni non numeratae pecuniae inde renuntio. Praeterea promitto tibi Domno Presbytero Simeoni legitime stipulanti coram subscriptis testibus, me dictum jus, scilicet de jam dicto pignore, nulli personae vendidisse, neque donasse, vel alio etiam alio modo alienasse. Et hoc ita verum esse, & dictam refutationem seu remissionem semper ratam habere, & nullo modo contra tenere vel per me, vel per ullam submissam personam, firmiter promitto, & per sancta Dei Evangelia corporaliter manu propria juro, renuntiatum super jam dictis omnibus, omni juris seu consuetudinis beneficio. Quae omnia si plene firmiterque non observarem, vel si in aliquo contra hujus paginae tenorem aliquando venire tentarem, tunc post reatum perjurii, una cum meis heredibus, tibi Presbytero Simeoni procuratori nomine pro Ecclesia Romana, & omnibus, quibus pro ipsa Ecclesia quocumque modo petitio competere, ante omne litis initium, quatuor Libras optimi auri solvere nomine poenae promitto, & poenam solatam haec Chartula firma & incorrupta permaneat. Quam scribere rogavimus Fulconem Judicem, in Mense & Inditione suprascripta.

✠✠ Si-

✠ Signum manus ditorum Presbyteri Simeonis, & Dominae Sephie, hujus Chortulæ rogatum.

✠ Dominus Johannes Petri, Romanæ Curiae Subdiaconus.

✠ Dominus R. Elestus Civitatis Castellanae.

✠ Presbyter Benenasa:

✠ Magister Guido:

A ✠ Magister Orrigo majoris Ecclesiae Canonici didae Civitatis.

✠ Rainerius Petri Radulfi:

✠ Johannes Malavolta:

✠ Johannes Landulfi:

✠ Anastasius, Castellanae Civitatis Milites.

Fulco divina gratia Romanae Ecclesiae Judex & Notarius, hanc paginam scripsit, & absolvit.

Chartula refutationis factae a filiis Johannis Caparronis super facto Civitatis Castellanae, Anno 1195.

IN nomine Domini. Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Centesimo Nonagesimo Quinto, & Anno IV. Pontificatus Domini Caelestini III. Papae, Indictione XIII. Mense Junio, die XI. Nos quidem Milo & Rainuccius germani fratres, filii quondam Johannis Caparronis, filices ego Rainuccius una cum dicto Milone fratre & Curatore meo, in hoc mihi a manibus Dominorum iudicum dato, videlicet Saffonis Primicerii, Oddonis Johannis Pazzi Secundicerii, & Johannis Saifonis Arcarii, atque Petri Romani de Scriniario, & Petri Pauli Rubei, Davisorum, in eorumdem praesentia, & per eorum auctoritatem utque decretum quoniam ad me Rainuccium pertinet, in praesentia etiam Advocatorum Domini Petri de Iudice & Pauli Consolini, ac testium subscriptorum; in praesentia quoque Dominorum Cardinalium, videlicet Domni Cencii titulo Sancti Laurentii in Lucina Presbyteri Cardinalis, & Domni Fidencii Presbyteri Cardinalis titulo Sancti Marcelli; propria nostra voluntate renuntiamus, & generaliter resutamus vobis Domino Centhio Dei gratia Ecclesiae Sanctae Luciae in Silice Diacono Cardinali, & Domini Papae Camerario, manda-

B so quoque & procuratori praedicti Domini Caelestini, ad opus & utilitatem ejus, ejusque Successorum, ac totius Romanae Ecclesiae perpetuo; idest omnes illos Centum viginti quinque Marcas boni argenti, quas nobis nunc usque Romana Ecclesia, & specialiter praedictus Dominus Papa debuit, pro quibus praestibato olim patri nostro, & aliis suis consortibus quondam Dominus Papa Adrianus IV. obligavit, & jure pignoris tradidit Civitatem Castellanam & universum Comitatum ejus, atque Monsemltam, sicut per Privilegium ipsius Domini Papae Adriani apparet, quod, quantum ad nos pertinet, cassum amodo & inutile sit, & nullius momenti penitus habeatur. Quodcumque itaque jus, & quancumque actionem personalem & in rem, sive hypothecariam, adversus Romanam Ecclesiam, & specialiter adversus dictum Dominum Papam Caelestinum, & in omni patrimonio Ecclesiae Romanae, & specialiter in praedictis pignoribus nobis habentibus obligatis tam jure vel occasione praefixae fortis nobis competentis, quam etiam lucris, usurarum, fructuum, vel accessuum ejus, & poenae & omnis causae habemus, vel habere quoquo modo possemus, vobis, ut dictum est,

pro dicto Domino Papa, & suis Successoribus, procuratorio nomine generaliter in omnibus & per omnia refutamus. Et dicta pignora, quantum ad nos pertinet, & specialiter Civitatem Castellanam, & quicquid in ea intus & foris habemus praedicta jure pignoris, deliberamus, & ab omni jugo obligationis absolvimus & relaxamus. Si restitutionem domorum, terrarum, & vinearum, aliarumque censarum, quas in dicta Civitate Castellana intus & de foris usque modo tam in corporibus quam in actionibus constitutas tenuimus, quam etiam restitutionem ipsi Domino Papae per ejus subditos jam fecimus, in omnibus & per omnia confirmamus. Praeterea cedimus & mandamus vobis pro dicto Domino Papa & suis Successoribus, ut dictum est, procuratorio nomine, omne jus & omnem actionem personalem & in rem, tam etiam ad agendum, quam excipiendum, quod, quumve in omnibus praedictis pignoribus habemus, & adversus quamcumque personam eorumdem respellere quoquo modo possemus. Ita ut quicquid usque modo nostro jure & nomine agere vel excipere possemus, vos amodo nomine & jure praedicti Domini Papae agatis, & excipiat, & ut utilis & directa possitis actione intendere, vos in re praedicti Domini Papae procuratorem facimus. Hanc autem refutationem, & quae dicta sunt omnia vobis, ut dictum est, facimus pro eo, quod vos pro ipso Domino Papa, & ex suo argento, ut dictum est, procuratorio nomine, mihi Milani pro medietate, & mihi Rainuccio, & dicto fratri & curatori meo pro me pro altera medietate, decreto praedictorum Iudicum, quantum ad portionem mei Rainuccii pertinet, redditis, datis, atque persolvitis praedictas Centum viginti quinque Marcas argenti. De qui-

bus omnibus, & de omni nostro jure fortis, fructuum & usurarum, & omnis causae nos bene quieros volumus, & non solutae pecuniae vel argenti exceptionem omnino refutamus. De quibus etiam Viginti Libras Lucensem Sophice Sorori nostrae solvimus, quas ex hoc argento Pater olim noster in suo testamento dudum dari praecepit. Ideoque amodo dictus Dominus Papa & tota Romana Ecclesia quiete semper & pacifice ex hac causa permaneat. Ad haec autem promittimus vobis, ut dictum est, procuratorio nomine, si aliquo in tempore per dictam Sororem nostram, vel per ejus successores, vel heredes, vel per aliam quamlibet personam, seu etiam per obligationem, concessionem, vel alienationem a dicto olim Patre nostro, vel a nobis factam, ex hac causa praedictus Dominus Papa, & Successores ejus, vel Ecclesia Romana damnum aliquod patiatur, quanti erit damnum, tantum in nostris bonis eis placentibus sine juris offensa & alienius Curiae proclamatione, jure pignoris auctoritate propria vendicent. Et si contradicere voluerimus, a jure, quod in eisdem bonis habebimus, cadamus, & ipsum damnum duplum emendare teneamur. Pro quo damno si acciderit, & subscripta poena, si intidimus, omnia nostra bona, quae habemus ubilibet, & habebimus, vobis pro dicto Domino Papa & suis Successoribus obligamus, & pro nobis & nostris heredibus & successoribus procurari possidemus a dicto Domino Papa & Successoribus. Item talis sacrosanctis Evangelis juramus & promittimus, nullo nunquam in tempore plus vel majorem summam petere ipsi Domino Papae & suis Successoribus, vel Ecclesiae Romanae; & hanc refutationem, & quae dicta sunt omnia observare, & contra ea neque ratione deceptionis, neque minoris aetatis, quantum ad me Rainucium

aium pertinet, nec aliter ulla modo venire. Et specialiter ego Rainuccius iuro, ex quo legitimam vigintiquinque annorum aetatem habuero, confirmare, si a dicto Domino Papa, & suis Successoribus excitatus ero. Novissime autem tam pro nobis, quam pro nostris hereditibus & Successoribus, vobis pro dicto Domino Papa & suis successoribus & tota Romana Ecclesia hanc refutationem, & quae dicta sunt, omnia observare & adimplere promittimus sub dicto juramento, & sub poena supradicti argenti summae duplā: & solutā poenā haec Chartula firma permaneat. Quam scribere rogamus Johannem Leonis Scriniarium in Mense & Indictione suprascripta XIII.

Petrus Sarracenus Domini Papae Secretarius, testis.

Petrus Sarracenus Johannis Scriniarii, testis.

Bartholomaeus de Verulis, testis.

Johannes Gregorii, testis.

Bellusomo, testis.

Ego Johannes Leonis, sacrosanctae Romanae Ecclesiae Scriniarius, habens potestatem dandi tutores & tutores, emancipandi, decretum interponendi, & alimeta determinandi, compleri, & absolvi.

A Ex his autem Chartis elucet, eodem quoque tempore floruisse alterum Cencium Cardinalem Sancti Laurentii in Lucina, qui heic a Cencio nostro diversitate nominis distinguitur. Anno autem MCXGVIII. sub Innocentio III. occurrit mihi Frater Richardus Domini Papae Camerarius. Tum Anno MCCIV. Octavianus Dei gratia Domini Papae Innocentii III. consobrinus & Camerarius. Ac deinde Anno MCGVIII. & MCGXV. Stephanus Domini Papae Camerarius. Ergo Cencius noster Camerarii munus ante Annum MCXCVIII. deposuerat. Et ille quidem Anno MCGVIII. ad gradum Presbyterorum Cardinalium ascendisse deprehenditur, atque assumpsisse titulum Sanctorum Johannis & Pauli. Tabulas in promptu habeo, in quibus mentio occurrit Cincii titulo Sancti Laurentii in Lucina, & Cincii titulo Sanctorum Johannis & Pauli. Postremus hic idem mihi creditur, atque is, cui Librum Censuum debemus. Chartam ipsam prodere juvat nondum editam, ex ejusdem Cencii Codice depromptam, utpote futuram ad illustrandam Cardinalium seriem, atque ipsam eorum temporum Historiam.

B

C

D

*Instrumentum de fidelitate praestita Domino Papae a Comite
Riccardo de Sora, Anno 1203.*

IN nomine Domini. Anno Incarnationis ejusdem Millefimo Ducentesimo Octavo, Pontificatus vero Domini Innocentii III. Papae Anno XI. Indictione XI. mense Octobri, die VI. Acta publica, si literarum memoriae tradita fuerint, ne obliuioni remota, prospera inspectione clarescunt. Quapropter ego Johannes de Sancto Laurentio, Sanctae Romanae Ecclesiae Scriniarius,

E mandato & precepto Domini Innocentii III. Papae, juramentum praestitum eisdem Domino Papae, Successoribus suis, & Ecclesiae Romanae, in Palatio Episcopi Ferentini, a Comite Riccardo de Sora sicut vidi, audiui & interfui, publicis literis scribere curavi. Comes Riccardus de Sora juravit fidelitatem, & fecit ligium homagium Domino Papae Innocentio, Successoribus suis & Ecclesiae

*deſſae Romanæ, in præſentia Domi-
norum Johannis Albanenſis, Johan-
nis Sabinenſis, Nicolai Tuſculani,
Hugonis Oſſienſis, Episcoporum, Cin-
thii titulo Sancti Laurentii in Luci-
na, Cinthii titulo Sanctorum Johan-
nis & Pauli, Benedicti titulo San-
ctæ ſoſannæ, Rogerii titulo San-
ctæ Anaſtaſiæ, Petri titulo Sanctæ
Pudentianæ, Prebyterorum Cardina-
lium, & Johannis Sanctæ Mariæ
in Coſmedin, ſanctæ Romanæ Ec-
cleſiæ Cancellarii, Johannis Sanctæ
Mariæ in Vialata, Pelagii Sanctæ
Luciæ in Septem Solis, Diacono-
rum Cardinalium, Raynaldi Domini
Papæ Acolyti, & Laicorum ſubſcripto-
rum: Pro Polo, & alia Terra, quæ
olim fuit Oddonis de Polo, quam ipſe
tenet; eo ſalvo, quod ſi aliqua perſona
pro diſta Terra Comiti præſato movere
voverit quaſitionem, ipſe Comes teneat-
ur ei in Curia Eccleſiæ Romanæ ju-
ſtitiae plenitudinem exhibere. Ceterum
de Caſtro Vallis Montonis, de Sac-
co, de Plumbinaria, juravis facere
guerram & pacem contra omnes homi-
nes ad mandatum eorum, & ad hoc
haeredes & ſucceſſores ſuos in perpetuum
obligavit. De Comitatu verò Sorano
juravis ſimiliter facere guerram & pa-
cem de mandato ipſorum, ſalva fide-
litate, & ſalvo mandato Regis Siciliae.
Et idem Dominus Papa inveſtivit di-
ſtum Comitem per cuppam argenteam
deauratam, Præſentibus & conſentien-
tibus & approbantibus omnibus præ-
ſcriptis Episcopis, Prebyteris, Dia-
conibus, Cardinalibus, & injungentibus
mibiſ; ſcriuario, ut hujusmodi juramen-
tum publicis literis exorarem.*

*Hi interſuerunt in Palatio Perenti-
ni, coram Domino Papa, Episcopis,
Prebyteris, Diaconibus, Cardinalibus:
Dominus Loterius, Dominus Stephanus
Tobaldi, Dominus Romanus de Baron-*

*cho, nobiles Cives Romani, Dominus
Laudo de Montelongo, Dominus Laudo
de Colle de Mendo, Dominus Guido de
Colle de Mendo, Benedictus de Averſa,
& alii.*

*Ego Johannes de Sancto Laurentio,
Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ſcriuiarius,
ſicut vidi, audivi & interfui, ſcripſi,
complexi & abſolvi.*

Atque hætenus Censium ſeu Cen-
tium, ſeu etiam Cinthium Cardina-
lem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ vidi-
mus. Nunc addendum eſt, eundem
Anno MCCXVI. Romanum Pontifi-
cem fuiſſe renunciatum, atque Ecce-
ſiæ Dei præſuiſſe ſub nomine Hono-
rii Tertii. Id Abbas Urſpergenſis
Auctor ſynchronus teſtatur, atque a-
liis monumentis evincit Raynaldus
in Annalibus Eccleſiaſticis. En ergo
quàm egregius, ſummeque veneran-
dus vir fuerit Cencius, ſeu Centius
aut Cinthius, Auctor Libri Cenſuum,
nunc a me evulgandi. Et cum qui-
dem lubentiſſime ab Eruditis exci-
piendum ſpero. Ibi enim Episcopatus
omnes deſcriptos habemus, quos Se-
culo XIII. Occidentalis Ecceſia nu-
merabat. Ibi Monafteriorum & Ecce-
ſiarum ingens copia occurrit, ibi di-
verſa pecunie genera; ibi quæ Coeno-
bia & Ecceſiæ immunitate olim fru-
rentur, unique Apoſtolicæ Sedi ſu-
beſſent. Exciderunt ex his multa;
deſiere quoque Cenſus non pauci,
quorum omnium complexio non te-
nuem Romanæ Ecceſiæ proventum
olim pariebat. Sed & hæc omnia
noſſe, ad Eruditionis Eccleſiaſticae
augmentum ſpeſtat. Cum hiſce com-
ponere poteris Bullam Nicolai IV.
Papæ, editam a Clariſſis Monachiſ;
Benedictinis Martene & Durand., in
Tom. 2. pag. 1301. Veter. Scriptor.
Collect. ubi reſcentur Cenſus Ro-
manæ

manae Ecclesiae perfolvendi Anno MCCXC. ab Ecclesiis & Monasteriis Gallicis. Unum tantummodo diffinilandum non est, scilicet Cencii Libro addita quaedam subinde fuisse a Successoribus Camerariis; ac propterea minime mirere si in pauca Mo-

naisteria occurrat, Saeculo duntaxat XIII. fundata. Horum additamentum nihil officit fidei Codicis, quo sum usus, neque dubium facit primum se germanum hujus Catalogi Auctorem.

Incipit Liber Censuum Romanae Ecclesiae, a Censio Camerario Compositus, secundum antiquorum patrum () Regesta & memorialia diversa, Anno Incarnationis Dominicae MCXCII. Pontificatus Caesestini Papae III. Anno II.*

Ecclēsiae Romanae Censuum Opus jam retroactis tempore a quibusdam aulis ordinatum, cur reordinare opus fuerit & necesse, ego Centius quondam felicitis recordationis Clementis Papae III. nunc usq. Domini Caesestini Papae III. Camerarius, Sanctae Mariae Majoris Urbis Canonicus, breviter & aperte respondeo. Quam felicitis memoriae Eugenius primo, & Adrianus Papa Successor ipsius, & quidam alii deinde quaedam memorialia, semipleura sament, nec authentice scripta, seu ordinata in scriptis de Censibus rede-gissent, & posteris sive Successores eorum per memorialia ipsa, quae Ecclesiae, vel Monasteria, Hospitalia, seu Domus Eleemosynariae (quod ferme idem est dignoscitur) quae etiam Civitates, Castella, Villae, vel Domus speciales, seu quī Reges, aut Principes in jus & proprietatem Beati Petri & Sanctae Romanae Ecclesiae persistentes, censuales essent, vel quantum deberent persolvere, instrui plenus non valeret eadem Romana Ecclesia detrimentum incur-rebat non modicum & jacturam. Id uti-

Aque comperiens & videns, me de facili posse remedium huic damno praestare recognosceus etiam personam meam, a Sancta Romana Ecclesia primis a canonicis educatam, promotam in omnibus & creatam, vigilantem atque vehementem meditationis motus, Censum ipsos, sicut in Thomis charticiniis, & voluminibus Regestorum antiquorum Pontificum Romanae Ecclesiae & modernorum, & aliorum Librorum quorundam, seu memorialium veracium inveni, etsi non omnes produciens in medium, certis Regnis, Provinciis, Episcopatibus, atque Locis a praemissis tamen Patribus sanctis primitus constitutas, in quantum facultas permisi, ut inferius annotabitur, insigui. **C** Novos censum, qui meo tempore in Romana fuerunt Ecclesia constituti, vel amodo statuentur, in hoc volumine studiose depingens, ex hoc Successoribus meis praestans materiam universis, qualiter de cetero usque ad exitum Mundi Censum illos, qui suis de novo temporibus statuentur, in eodem Volumine, sufficientibus, ut aestimo, spatiis adaptate, sicut ego per dilectis-

(*) antiquorum Patrum. Ex iis fuit, ut opinor, Anastasius in Dei nomine Consul, & Magister Censi Urbis Romae. Is enim ita subscriptionem suam apposuit astiti commutationis Fundi Pionis, quam Nicolaus Episcopus & Abbas Monasterii Sancti Erasmi fecit cum Tiberio Primitivo Sedis Apostolicae sub Pontificatu Leonis III. Papae, & Lotharii Magni Imperatoris, hoc est Saeculo Christi Nono, quemadmodum legitur in Catalogo documentorum Sublacenſis Monasterii, quem in hoc Opere evulgavi.

finum meum *Willelmum* *Refo* *Sancti Johannis Angelicenfis de Piffavia Clericum*, ejusdem *Camerae*, ac *Cancellariae Domini Papae* *Scriptorem* *feti* *conferibi*, & ipsi *faciant* *adnotari*. Ut si quandoque (quod saepe contingit) a quibus debentur *Census* ipsi, per proprios *Nuntios* ad *Apostolicam Sedem* non fuerint *destinati*, ille qui *Romanae Ecclesiae* *tunc temporis Pontifex* *praerit*, postquam per *Camerarium suum*, qui *Census* *recipit*, ipsi *innotuerit*, quod a talibus *Census* *habuit*, & a talibus non *recepit*, propriis nominibus *computatis*, ab illis, qui non *perfolverunt*, sine *dubitationis* *scrupulo* per *suum Legatum*, vel *Nuntium* *Census* *ipsum* *repetere* *valeat*, seu per quemlibet alium ad hoc *specialiter* *destinatum*. Quaedam enim in *tantum* a *Sancta Romana Ecclesia* *sunt* *remotae*, quod *tandem* *annis* *singulis* *possunt* *nullatenus* *visitare*. Ab *Urbe* *igitur*, tamquam a *capite* *Mundi* *exordium* *assumamus*, & *septem* *Episcopatus* *adjacentibus* *ipsis*.

In *Civitate Romana*. *Ecclesia Sancti Aegidii* *juxta* *Portam Auream*, *unam* *Unciam* *Malequinorum* *singulis* *annis*.

Ecclesia Sancti Michaelis *juxta* *Palatium*, *duos* *Solidos* *Lucensis* *monetae*, *sicut* *apparet* *ex* *Privilegio* *Domini Coelestini Papae* *III. Anno* *ejus* *I.*

Ecclesia S. Basilii, *duas* *Saumas* *Piscium*. *Una* *in* *Quadragesimali* *tempore*, *alia* *in* *qualibet* *alio* *tempore*.

Quicumque *tenebant* *Turrim*, *quae* *est* *in* *capite* *Pontis* *Judaeorum*, *secundum* *antiquitatem*, *unum* *Marabotinum* *soldebant* *Ecclesiae* *Romanae*.

Ecclesia Sancti Abba Ciri, *unum* *Marabotinum*,

Ecclesia Lateranensis, *pro* *terris*, *vinea*, & *molendinis* *de* *Lacu*, *debet*

A octo *rubba* *grani*, & octo *de* *hordeo*, & *tres* *Saumas* *multi*.

In *Episcopatu* *Orientis*. *Homines* *ejusdem* *Civitatis* *in* *festo* *Nativitatis* *Domini* & *Paschae*, *duas* *placatas* *linguorum*.

Ecclesia Sancti Andreae *in* *Silice* *pro* *Ecclesia* *Sancti Jacobi* *de* *Teto*, *unum* *Marabotinum*.

B In *Episcopatu* *Portuensi* *Petrus* *Latre* *duos* *Marabotinos* *pro* *Castro* *Cbere*.

Sciendum *est*, quod *Episcopus* *Portuensis* *debet* *habere* *in* *die* *Lunae* *post* *Pascha* *par* *Chirothecarum*, *cum* *quibus* *cantat* *Missam*; & *nullus* *in* *Transiberim*, *nisi* *Summus* *Pontifex*, *consecrare* *Ecclesias*, *aut* *benedicere* *possit*.

C In *Episcopatu* *Albanensi*. *Ecclesia* *Sancti Donati* *de* *maritimis* *unum* *Marabotinum*.

Hospitale *de* *Cantaro*, *unam* *Libram* *cerae*.

In *Episcopatu* *Pracnestino*.

In *Episcopatu* *Sabinensi*. *Oratorium* *Sancti Petri* *in* *territorio* *Campagnano*, *unam* *Libram* *cerae*.

D In *Tusculano* *Episcopatu*. *Ordo* *de* *Columna* *pro* *Castro* *Sancti Caesaris*, *XV. Solidos* *Lucenses*.

In *Tiburtino* *Episcopatu*. *Ecclesia* *Sancti Thomae* *de* *Monticello*, *unam* *Libram* *cerae*.

Ecclesia *Sancti Cosmae* *de* *Vitevario*, *duas* *Libras* *cerae*.

E In *Reatino* *Episcopatu*.

Campania, *Terra* *Domini* *Papae*. In *Signino* *Episcopatu*. (*) *Monasterium* *de* *Rossillo*, *unum* *Obolum* *Massemutinum* *pro* *Ecclesia* *Sancti Simonis*, *quam* *ei* *concessit* *Dominus* *Honorius* *III. Papa*, *Pontificatus* *ejus* *Anno* *V.*

In

(*) Unum ex additamentis a recentiori quopiam alio *Camerario* seu *Scriptore* *adjunctum*.

In Episcopatu Anagnino. Episcopus ipse in utroque festo Coronationis Domini Papae debet LX. brachia panni, & CC. Scutellas.

Homines de Antiolo, L. Scapulae porcinas, & Solidos XX. & L. Placentas in festo Nativitatis.

Dominus Raynaldus Maximi de Nepos Domini Alexandri Papae IV. pro omnibus redditibus & praevenibus, ceterisque juribus & bonis, quae a Romana Ecclesia obtinet in Castro de Trebis, debet unum Obulum aureum in festo omnium Sanctorum praedictae Romanae Ecclesiae annuatim.

In Episcopatu Ferentinatense. Episcopus ipse CC. Scutellas, & LX. brachia panni.

In Episcopatu Alatrinense. Episcopus ipse CC. Scutellas, & LX. brachia panni.

In Episcopatu Verulanense. Ipse Episcopus debet LX. brachia panni, & CC. Scutellas, & XX. Solidos per annum.

Ecclesia Sancti Petri de Caneto, C. Scutellas, & C. brachia panni.

In Terratinensi Episcopatu. Magister, & Fratres Domus Leprosorum S. Mariae Magdalenae de Terracina, XII. Denarios Senatus, pro medietate cuiusdam molendini.

In Episcopatu Sorano.

In Episcopatu Fundano.

In Episcopatu Gajetanense.

In Episcopatu Mariscano.

In Episcopatu Reatinense.

Sicilia. Tempore, quo Robertus Vilcardus ultramontanus cepit Regnum Siciliae, juravit dare, cunctis sacrosanctis Evangelicis pro se & suis heredibus,

Tom. XIV.

A Domino Nicolao Papae, & suis Successoribus, pro unoquoque jugo bouum, XII. Denarios Papiensium monetarum. Processu vero temporis, dum Papa Innocentius iret Gallitum, Rogerius tunc Rex Siciliae constituit ipsi dare annuatim pro Apulia & Calabria, DC. Squifatos. Postmodum vero Willielmus Rex ejus filius pro Marfia, quam occupaverat tempore ipsius Innocentii Papae, superaddidit CCCC. Squifatos tempore Adriani, quando ipsi fecit hominum, & fidelitatem apud Beneventum.

B Willielmus Secundus Rex Siciliae constituit Monasterium Beatae Mariae juxta Panormum, Anno XVII. Pontificatus Alexandri Papae III. & subiecit illud Romanae Ecclesiae, sub annua pensionem C. Tarenorum.

C In Archiepiscopatu Panormitano.

In Episcopatu Agrigentino.

In Mazerensi Episcopatu.

D In Episcopatu Milevitano.

In Archiepiscopatu Montis Regalis.

In Episcopatu Syracusano. Domus Hospitalis Sancti Raynerii, unam Bizantium.

In Episcopatu Catanensi.

E In Archiepiscopatu Messanensi.

In Episcopatu Cephalonenſi.

In Episcopatu Patensi.

In Episcopatu Sancti Marci, qui est Domini Papae. Monasterium Sanctae Mariae de Massina, unam unciam auri.

T

Epi-

Episcopus ipse unam unciam auri pro Ecclesia Sancti Marci.

Hi sunt Episcopatus Domini Papae inter Siciliam & Calabriam.

In Episcopatu Miletensi, qui est Domini Papae; Monasterium Sanctae Trinitatis, unam unciam auri.

Ecclesia Sanctae Mariae de Mileto unam unciam auri.

In Calabria. In Archiepiscopatu Regino. Ecclesia Sanctae Mariae de Bagnaria, II. uncias auri.

In Episcopatu Cassanensi. Ecclesia Sanctae Mariae de Camillano, II. Squifatos.

Ecclesia Sanctae Mariae de Santalejo, vel de Aquasormosa, unum Malsemutinum.

In Episcopatu Neucastrensi. Monasterium Sanctae Euphemiae, unam unciam auri. Item idem Monasterium Sanctae Euphemiae Ordinis Sancti Benedicti pro Casali Nuceriae, posito in Dioecesi Tropicensi, annuatim in festo Assumptionis Beatae Virginis, duas uncias auri ad pondus Regni. Et dictum Casale concessum fuit dicto Monasterio pro dicto Censu, tempore Domini Papae Alexandri IV. Anno I.

In Episcopatu Catacenfi. Monasterium Sancti Iuliani unam unciam auri.

In Episcopatu Crotoniensi.

In Episcopatu Tropicensi.

In Episcopatu Opiensi.

In Episcopatu Bovenfi.

In Episcopatu Geratino. Monasterium Sancti Petri de Cavea, II. Squifatos.

In Episcopatu Squillacensi. Monasterium de Carra unum Marabutinum.

In Archiepiscopatu Cusentino. Ecclesia Sancti Iohannis sita in loco, qui

dicatur Flos, infra terminos Sile, unum Marabutinum.

In Episcopatu Marturanensi.

In Archiepiscopatu Rosano, qui nullum habet Suffraganeum.

In Episcopatu Bisignianensi, qui est Domini Papae. Monasterium Sanctae Mariae de Sambuzino, unum Squifatum.

Ipsa Episcopus unum Squifatum.

In Archiepiscopatu Sancti Severini.

In Episcopatu Ebricacensi.

In Episcopatu Stronienfi.

In Episcopatu Geneocastrensi.

In Apulia. In Archiepiscopatu Confanano. Monasterium Sanctae Mariae de Illice, unam unciam auri.

In Episcopatu Moranensi. Monasterium Sancti Salvatoris de Guilieto Sancti Angeli de Lombard. Dioecesi. unum obulum aureum, pro Ecclesia Sancti Thomae de Plano Rubi, Romanae Ecclesiae Censuali, posita in Episcopatu Moranensi.

In Episcopatu Satrianensi.

In Episcopatu Montis Viridentis.

In Episcopatu Laquedonensi.

In Archiepiscopatu Agerontino. Hospitale ejusdem Civitatis cum Capella Sancti Lazari, tres Solidos parvenfes.

Monasterium, quod dicitur de Bonconverso, sex Solidos auri.

In Episcopatu Potentino.

In Episcopatu Tricaricensi. Ecclesia Sanctae Trinitatis, unam unciam auri.

In

In Episcopatu Venulino. Ecclesia Sanctae Trinitatis, unam unciam auri.

Ecclesia Sancti Nicolai de Morbano unum Squifatum.

In Episcopatu Gravinensi.

In Episcopatu Anglonensi. Monasterium de Banza, unam unciam auri.

In Archiepiscopatu Tarentino. Ipse Archiepiscopus pro Ecclesia Sanctae Mariae, duas uncias auri.

Monasterium Sanctae Mariae de Guallesio, unam Libram ceræ, & unam libram thuris.

In Episcopatu Mutulensi.

In Episcopatu Castellano.

In Archiepiscopatu Brundusino, & Oritano. Ipse Archiepiscopus, II. uncias auri.

Ecclesia Sanctae Mariae de Parvo Ponte, unam unciam auri.

Ecclesia Sancti Thomae, cum Hospitali a Logotheto aedificato, unum Marabutinum.

Ecclesia Sanctae Margaritae de Penna de Buchio, unam unciam auri.

In Episcopatu Astunensi.

In Archiepiscopatu Idrontino. Ecclesia Sanctae Mariae de Neto unam unciam auri.

Monasterium S. Nicolai de Casulis, unum Michalatum auri, quod valet quinque Tarenis Regis.

In Episcopatu Castrensi.

In Episcopatu Gallipotano. Graecus est.

In Episcopatu Litienti. Ecclesia Sancti Iohannis, dimidiam unciam auri.

In Episcopatu Ugentino.

(*) idest Bituntino.

In Episcopatu Leucensi.

In Archiepiscopatu Barenfi. Ecclesia Sancti Benedicti II. Melequinos.

In Episcopatu Bituntino. Ecclesia S. Georgii Bituntini, III. Solidos parvulos.

In Episcopatu Melphetano.

In Episcopatu Juvenacensi.

In Episcopatu Rubetino.

In Episcopatu Salpensu.

In Episcopatu Cantienfi.

In Episcopatu Betentino. ()*

In Episcopatu Conversano. Abbas ejusdem Terrae, unam unciam auri.

In Episcopatu Menervinenfi.

In Episcopatu Polignanensi.

In Episcopatu Caterinenfi.

In Episcopatu Lavellino.

In Episcopatu Tranensi. Ecclesia Sanctae Mariae in Baroli Villa, unum Obolum Massemetinum.

In Episcopatu Vigiliensi.

In Episcopatu Andrenfi. Monasterium Sancti Thomae de Andria, quartam unciam auri ad pondus Baroli.

Monasterium Sanctae Mariae de Monte, mediam unciam auri.

In Archiepiscopatu Sipontino. Monasterium Montis Sacri, dimidiam unciam auri.

Ecclesia Sancti Leonardi, unam unciam auri.

T 2

Eccle-

Ecclesia Sancti Thomae, unam Libram olibani.

Monasterium Sancti Johannis in Lama, unam unciam auri.

Monasterium Sanctae Mariae de Pulzano, II. Bisancios.

Ecclesia Sanctae Mariae Magdalenae, II. Libras ceræ.

Ecclesia Sanctae Mariae de Saxosubo, II. Libras ceræ.

Hospitale Sancti Jacobi Cosalis Novi, unum obulum Massemetinum.

In Episcopatu Vestano. Monasterium de Calena, unam unciam auri.

Ecclesia Sancti Petri de Cripa Nova, unum Aureum.

In Episcopatu Trojano, qui est Domini Papae, Monasterium Sancti Marci de Foja, IV. Libras olibani.

Domus Misericordiae apud Fogiam fisa, unam Libram olibani.

Monasterium de Ursara, unam unciam auri.

Ecclesia Sancti Salvatoris, unam Libram ceræ & unam de olibano.

In Episcopatu Melphienfi, Domini Papae similiter; Monasterium Vultur-nense, unam unciam auri.

Monasterium S. Angeli de Bandi, unam unciam auri.

In Episcopatu Monopolitano, Domini Papae similiter; Monasterium Sancti Stephani, unam unciam auri.

In Episcopatu Rapollensi, Domini Papae similiter.

In Archiepiscopatu Beneventano. Sancta Maria de Sambuco, II. uncias auri.

Ecclesia Sanctae Mariae de Monte Drogi, unum Squifatum.

Ecclesia Sancti Thomae, III. Romanatos, & III. paria de oblatis cum candelis.

Domus Templi, IV. Romanatos.

Ecclesia Sancti Leonis, III. Romanatos.

Monasterium Turris Majoris, unam unciam auri.

Monasterium Sanctae Mariae de Gualdo, IV. Tarenos, & unam Libram olibani.

In Episcopatu Telefino. Monasterium Sancti Siri, situm in ipsa Civitate, unam unciam auri.

In Episcopatu Sanctae Agathae. Ipse Episcopus pro Ecclesia Sanctae Agathae unam unciam auri.

In Episcopatu Aliphienfi.

In Episcopatu Montis Marani.

In Episcopatu Montis Corvini.

In Episcopatu Avellino. Monasterium Sanctae Mariae Montis Virginis, Ordinis Sancti Benedicti, singulis annis, unum obulum aureum. Quod Monasterium specialiter spectat ad Dominum Papam. Et factum fuit Censuale, Anno VII. Domini Alexandri Papae IV.

In Episcopatu Vicano.

In Episcopatu Arianensi.

In Episcopatu Bujanensi.

In Episcopatu Afulensi.

In Episcopatu Licherino. Ecclesia Sanctae Trinitatis de Castellusio, II. Libras ceræ.

In Episcopatu Tortibulensi.

In Episcopatu Draconario.

In Episcopatu Vulturano.

In Episcopatu Alatrinensi. Hospitale Sanctorum Apostolorum Bartholomaei & Jacobi de Salione, singulis annis, unum obulum aureum. Quod Hospitale specialiter spectat ad Dominum Papam.

*Hospitale de Rosellis, unum obul-
lum Massemutinum.*

*In Episcopatu Civitatenſi. Monaſte-
rium Terrae Majoris, pro duabus Ec-
cleſiis, una ſcilicet Sanctae Crucis in
Caſtro Sancti Severi, & alia Sancti
Spiritus, II. uncias auri.*

In Episcopatu Termolenſi.

In Episcopatu Frechentino.

In Episcopatu Tervinenſi.

In Episcopatu Bivinenſi.

In Episcopatu Wardienſi.

In Episcopatu Mufanenſi.

*In Archiepiscopatu Salernitano. Ca-
venſe Coenobium, III. Solidos auri,
ex Reſcripto Urbani Papae II. Anno II.*

In Episcopatu Caputaqunenſi.

In Episcopatu Policastrenſi.

*In Episcopatu Nusquitano. Mona-
ſterium Sanctae Mariae de Fundiliano,
X. Tarenos de Salerno.*

In Episcopatu Sarnenſi.

In Episcopatu Acerrano.

*In Episcopatu Marſicenſi. Eccleſia
Sanctae Mariae de Portanova, unum
Squifatum.*

*Hospitale Portae Novae in Raja
Sancti Roncii, unum Squifatum.*

*Eccleſia Sancti Salvatoris in capi-
te Agrumentino, II. Libras cerae.*

*In Episcopatu Kavelleſi, qui eſt
Domini Papae.*

In Archiepiscopatu Amalphitano.

In Episcopatu Capritano.

In Episcopatu Scalenſi.

In Episcopatu Minorenſi.

In Episcopatu Litterano.

In Archiepiscopatu Surrentino

In Episcopatu Lobrenſi.

In Episcopatu Equenſi.

In Episcopatu Caſtelli Maris.

In Archiepiscopatu Neapolitano.

In Episcopatu Aversaſo.

In Episcopatu Nolano.

In Episcopatu Puteolano.

In Episcopatu Cumano.

In Episcopatu Iſclano.

In Archiepiscopatu Capuano.

In Episcopatu Tyanenſi.

In Episcopatu Calvenſi.

*In Episcopatu Calinulenſi. Eccleſia
Sanctae Mariae, unam unciam auri.*

In Episcopatu Gaſertano.

In Episcopatu Suſſano.

*In Episcopatu Veneſrano. Monaſte-
rium Sancti Vincentii de Sancia, III.
Squifatos.*

In Episcopatu Aquinatenſi.

*In Episcopatu Sorano, qui eſt Do-
mini Papae. Monaſterium Sancti Domi-
nici, XII. Denarios Papiales, & G.
bra-*

brachia panni in Paschate, & in Nativitate.

In Episcopatu Gajetano, qui est Domini Papae.

In Episcopatu Fundano, qui est Domini Papae. Ecclesia Sancti Thomae, posita in pede Monticelli, unam Libram ceræ.

Ecclesia Sancti Sebastiani de Castro Novo, unam Libram ceræ.

In Marfia. In Episcopatu Furcunensi. Ecclesia Sancti Joannis de Colomente, unam Libram ceræ.

In Episcopatu Marusciano. Ecclesia Sanctae Mariae de Apamia, III. Solidos parvenfes, & unam Libram ceræ.

Monasterium Sancti Silvestri de Pereto Ordinis Sancti Damiani, unam Libram ceræ annuatim.

In Episcopatu Valvensi. Monasterium de Bumannaco, unum Romanatum.

Hospitale Sancti Viigi de Scarafano, unam Libram ceræ.

In Episcopatu Teatino. Monasterium de Majella, unum Marabutinum.

Monasterium Sancti Stephani de Ripamonte, unam unciam auri.

Ecclesia Sancti Johannis in Venera, unam unciam auri.

Ecclesia Sancti Hierusalem, unum Tarenum Regale.

Monasterium Sancti Martini de Valle, duos Solidos parvenfes Senatus.

Ecclesia Sanctae Mariae de Manopello, unum Bizantium. Haec Ecclesia Oclavo Anno Domini Gregorii Papae IX, facta est Censualis.

In Episcopatu Pennensi,

In Episcopatu Abrutino. Ecclesia Sancti Domnini, II. Solidos Pisanos.

In Tuscia. In Nepesino Episcopatu. Illa Civitas, V. Libras, excepto Dominio Romanae Ecclesiae.

A Castrum Simiballorum. II. Libras ceræ.

Castrum Campaniani, V. Libras Lucenhum.

In Sutrinio Episcopatu. Episcopus ipse, unum Marabutinum, pro locatione cujusdam Casalii.

In Episcopatu Civitatis Castellanae. Ipsa Civitas, quae antiquitus vocabatur Castrum Felicitatis, XXV. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sancti Salvatoris, XII. Lucenses.

Ecclesia Sancti Angeli Vesprii in Castro Stephani Azarii, Libram unam ceræ.

Valerianum Castrum, XX. Solidos.

In Ortano Episcopatu. Monasterium Sancti Georgii Dominarum inclusarum, unam Libram ceræ.

In Episcopatu Amelinensi. Amelia, XV. Libras.

In Episcopatu Narniensi. Monasterium Sancti Nicolai, unam Libram ceræ.

Caperone, L. Solidos.

Insula, L. Solidos.

Calced-scopoli, C. Solidos.

Leoppe, XXX. Solidos.

Baldinus, XX. Solidos.

Luniola, L. Solidos.

Castrum Lajae, XX. Solidos.

Castrum Vetuli, XII. Solidos.

Aguzo, XXX. Solidos.

Castrum Sancti Gemini, VI. Libras.

Pertecara, XL. Solidos.

Struncove, C. Solidos.

Sanctus Urbanus, XX. Solidos.

La Fratta, L. Solidos.

Borgaria, XL. Solidos.

Teianum, XVIII. Solidos.

Utricolo, IX. Libras.

Carvi, VI. Libras.

Alvinium, III. Libras.

In Episcopatu Tuscanense. Ecclesia Sanctae Mariae de Raffle in teamento i Vittrii, II. Libras ceræ.

Vetullum reddebat antiquitus annualiter II. Marabotinos; excepto dominio Rom. Ecclesiae.

Ecclesia Sancti Johannis de Insula juxta Cornerum, V. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sancti Sinefi, V. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sancti Nicolai de Corgneto, unum Marabotinum, & II. Libras piperis.

In Episcopatu Balneoregense.

In Episcopatu Urbevetano. Monasterium Sancti Laurentii inter vineas Urbevitanas Dominarum inclusarum, unam Libram ceræ annuatim.

In Episcopatu Clusino. Monasterium Sancti Salvatoris de Monte Amiato, II. Marabotinos.

Ecclesia Sancti Laurentii, II. Solidos Lucenses.

Rocca Trinitatis in Episcopatu Clusino, dimidium.....

In Episcopatu Suanensi.

In Episcopatu Castrensi. Monasterium Sancti Mamiani, XII. Lucenses.

In Episcopatu Grossetano. Monasterium Sancti Pancratii, XII. Lucenses.

Castrum de Buriano, XX. Solidos Pisanorum.

Quidam Milites, qui dicuntur Lombardi, Grossetanæ Diocesis, tenentur solvere annuatim XX. Solidos Pisanorum pro Bariano, & quibusdam aliis Castris, & possessionibus, ad Ecclesiam Romanam spectantibus.

In Episcopatu Massano.

In Episcopatu Vulterrano. Ecclesia Sancti Bartholomæi de Scalocla, II. Denarios.

Comes Pamecia, IV. Marabotinos de tota Terra sua.

Ecclesia Nicolai de Monterio, unum Marabotinum.

A. Ecclesia Sancti Faustini de Valle Ense, II. Solidos Lucensium.

Monasterium de Serena, unum Marabotinum.

Monasterium de Insula, II. Solidos.

Ecclesia Sancti Johannis de Colle, XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Iusti de Monteciano, unum Marabotinum.

B. In Episcopatu Senensi. Ecclesia Sancti Leonardi de Silva de Lacu, II. Solidos Lucensium.

Ecclesia Sanctæ Trinitatis de Turri, II. Solidos Lucenses.

Hospitale Sanctæ Rodulendæ, XII. Lucenses.

Ecclesia Sanctæ Mgiliolæ, II. Solidos Lucenses.

C. Ecclesia Sancti Lazari de Tersola, unum Massemutinum.

Ecclesia Sancti Laurentii, II. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sanctæ Mariæ de Sattiano, Obolum aureum.

Ecclesia Sanctæ Mariæ de Roccamajore, XII. Senenses.

D. Monasterium Sanctæ Mariæ juxta Stratum, unum Obolum. Quod est liberum.

In Episcopatu Aretino. Abbatia de sub Castello circa Castrum, quod dicitur Citalum, V. Solidos Lucenses.

Plebs de Petiole, unum Marabotinum.

Ecclesia Sancti Iusti, III. Solidos Lucenses.

E. Ecclesia Sanctorum Laurentii & Procentini, II. Solidos Pisanorum.

Ecclesia Sanctæ Mariæ de Ruseo, unum Massemutinum.

Ecclesia Sancti Basilii & Sanctorum Cosmæ & Damiani, XII. parvenfes.

Hospitale de Valle Pontis, II. Solidos Lucensium.

Monasterium Sanctae Mariae, unum Obolum. Quod est liberum.

In Episcopatu Florentino. Hospitale situm ad Pontem Boniti secus Scratam, VI. paria ferri.

Ecclesia Sancti Laurentii de Corsina, II. Solidos.

Ecclesia Sancti Cresciti, II. Solidos.

Ecclesia Sancti Dominici, II. Solidos.

Ecclesia Sancti Petri de Colle, II. Solidos.

Hospitale Sancti Petri de Galvanis, VI. Denarios.

Ecclesia Sanctae Agnetis in Podio Bonici, unum Marabotinum.

Ecclesia Sanctae Mariae de Calchou, II. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sancti Peregrini juxta Saternum, XII. Imperiales.

Ecclesia Sancti Stephani de Archia, XII. Lucenses.

Monasterium Sanctae Mariae de Mantignano, II. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sanctae Mariae posita in Semefonti, V. Solidos Lucenses.

Monasterium Sanctae Mariae in Monticello, unum Obolum. Quod est liberum.

Hospitale Sancti Galli, unam libram cerae.

In Episcopatu Fesulano.

In Episcopatu Pistoriensi. Ecclesia Sancti Barniti, IV. Solidos Lucenses.

In Episcopatu Lucano. Episcopus ipse pro Plebibus in Vallibus Arni, L. Solidos Lucenses.

Monasterium Sextense, III. Marabutinos.

Ecclesia Sancti Alexandri, II. Marabutinos.

Ecclesia Sanctae Mariae filiorum Corbi, III. Solidos.

Monasterium Sancti Petri in Corsina, II. Marabotinos.

Ecclesia Sancti Salvatoris in Mulsolio, XII. Denarios.

Monasterium Sancti Pontiani, IV. Marabotinos.

Hospitale Pontis Populi, unam libram cerae.

Ecclesia Sancti Leonardi de Ponte Sancti Quirici, XII. Lucenses.

Capella Sanctae Mariae de Collis, duas Libras cerae.

Ecclesia de Lari, unum Massemutinum.

Ecclesia Sancti Petri de Lucio, unum Marabotinum.

Hospitale Sanctae Mariae de Cerbaria, II. Libras cerae.

Eremitorium Sancti Jacobi de Colledomnico, unam Libram cerae.

Monasterium Sanctae Mariae ad Gattoliola, unum

Hospitale Sancti Peregrini de Alpibus, III. Obolos aureos, & IV. Libras cerae.

In Episcopatu Lunensi. Monasterium de Cheperario, unum Marabutinum.

Ecclesia Sancti Peregrini juxta Saternum, XII. Imperiales.

Ecclesia de Vexano, unum Massemutinum.

In Archiepiscopatu Pisano. Ipse Archiepiscopus debet IV. Marabutinos pro quibusdam Terris beati Petri, & pro quidam domo anteq Palatinum, duos Marabutinos.

Monasterium de Verata, II. Marabutinos, & pro quodam tempo juxta Bucam, XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Nicolai de Parasio, II. Solidos.

Monasterium Sancti Quirici, XII. Denarios.

Ecclesia Sanctae Mariae de Valle-ponte de Monticelo, V. Solidos Lucenses.

Monasterium Sancti Felicii de Vada, unum Obolum Massemutinum.

In

In Episcopatu Castellae. Ecclesia Sanctae Trinitatis, II. Solidos Lucenses.

Civitas Castellae, IV. Libras Pisano- rum.

Monasterium Sanctae Mariae in Burgo, unam Libram de cera. Quod est Liberum.

In Episcopatu Massano. Plebs de Petra, V. Solidos.

Homines ipsius loci, singuli singulos Denarios.

Monasterium Aquarvivae, II. Solidos.

Monasterium Sancti Justiniani debet pro Censu unum Marabutinum singulis annis.

Monasterium Omnium Sanctorum Ordinis Monialium insularum de Ripa Arni Pisana, unam Libram cerae.

In Ancenis Episcopatu.

In Alericensi Episcopatu.

In Januensi Episcopatu. Ecclesia Sanctae Mariae Villae Priani, unum Marabutinum.

Monasterium Sancti Andreae de Saxo, unum Marabutinum.

Ecclesia Sanctae Fidis, unam Libram piperis.

Ecclesia Sancti Nicolai juxta mare, unam Libram cerae.

Ecclesia Sancti Theodori, unam Libram cerae.

Hospitale de Petrolis XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Nicolai, unum Marabutinum.

Ipsae Archiepiscopus de Fundo Miniaci debet XII. Denarios.

Ecclesia Latronaria, unum Obolum Massemetinum.

Ecclesia Sanctae Mariae de Granarolo, unum Bizantium.

Consules Januenses unam Libram auri, pro dimidia Corsica, quam con-
Ton. XI.

A cessit eis Papa Innocentius. Et cum Consulibus, quam Populus debent facere fidelitatem Romano Pontifici, quando ab eo requisiti fuerint, prout in eorum Privilegio continetur.

In Bobienensi Episcopatu. Monasterium Sancti Ambrosii, XII. Denarios Papientes.

Cella Sancti Johannis inter ambas partes, unum Bisantium.

Monasterium Sancti Columbani, unum Bisantium.

Monasterium Sanctae Mariae in Trivio, unum Bisantium.

Episcopus ipse, unum Marabutinum.

In Aprumacensi Episcopatu.

In Episcopatu Maranensi.

In Episcopatu Perusino. Ecclesia Sancti Petri de Monte Theuci, III. Solidos.

Ecclesia Sanctae Mariae posita in Monteferriolo, III. Denarios Papicales, & unam faculam.

Castrum Fractae Covizoni, IX. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sanctae Mariae de Vallegemina, II. Marabutinos.

Ecclesia Sancti Iustini, unum Bisantium.

Hospitale Rivi Cenerarii, III. Solidos Lucenses.

Monasterium Sanctae Mariae de Montelucido, unam Libram cerae, quod est liberum.

Monasterium Sanctae Julianae Cisterciensis Ordinis Perusini, unam Libram cerae in Festo omnium Sanctorum.

In Camerineni Episcopatu. Monasterium Sanctae Mariae de Fiastra, II. Libras cerae.

Monasterium Sanctae Mariae de Villamagna, unam Libram cerae. Et pro

pro Terra, quam tenet, unum Bizantium.

Monasterium de Cliente unam Libram cereae; & pro possessione unum Bizantium.

Ecclesia Sancti Blasii de Bellitione, V. Solidos Lucenses.

In Ducatu Spoletano. In Episcopatu Fulginate. *Monasterium Sanctae Mariae de Valle Gandii*, unam Libram cereae. Quod est exemptum.

In Episcopatu Assinati. *Ecclesia Sancti Uberti*, XII. Denarios Lucenses.

Monasterium Sancti Damiani, quod est liberum, unam Libram cereae.

Monasterium Sancti Pauli, II. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sancti Francisci de Assisio, quae libera est, unam Libram cereae.

Johannes de Monacho familiaris Domini Aegidii Cardinalis, debet annuatim unum Obolum Imperialem pro feudo, quem tenet ab Ecclesia Romana in Castro Bothoniae, & vocatur Armania. Et habuit Feudum ipsum tempore Domini Papae Innocentii IV. Anno ejus III.

In Episcopatu Engubino. *Monasterium Sancti Aemiliani*, III. Solidos Lucenses.

Monasterium Sancti Ambrosii, III. Solidos.

Ecclesia Sancti Angeli de Cluzerna, III. Solidos Lucenses.

Monasterium Sancti Donati, II. Solidos Lucenses.

In Episcopatu Tuderino. *Monasterium Sancti Alberti*, XII. Solidos Lucenses.

Monasterium Sanctae Mariae de Cusi, unam Libram cereae. Quod est exemptum.

Monasterium Sancti Laurentii de Collazione Dominarum inclusarum, unam Libram cereae.

In Episcopatu Nucerino. *Ecclesia Sanctae Mariae in Suria*, III. Solidos Lucenses.

Monasterium Valli.....

In Episcopatu Spoletino. *Ecclesia Sancti Petri*, juxta ipsam Civitatem, II. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sancti Spiritus de Capana, unam Libram cereae.

Monasterium Sancti Petri de Bovaria, V. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sanctae Mariae de Casti, unam Libram cereae annuatim.

Ecclesia Sancti Pauli in Campo Salese, unam Libram cereae.

Ecclesia Beati Pauli de Galieto, unam Libram cereae.

Ecclesia Sancti Spiritus, unam Libram cereae.

Monasterium Sanctae Mariae Vallis Geriae, unam Libram cereae. Quod est exemptum.

Monasterium Sanctae Mariae de Aquaviva, unam Libram cereae. Quod est exemptum.

Monasterium Sancti Petri de Monte Marciano, XII. Lucenses.

Monasterium Sanctae Mariae Magdalenae juxta Nursiam in diocesi Spoletana debet annuatim unam Libram cereae. Et est factum Censuale tempore Domini Innocentii IV. Anno II. Quod est exemptum, secundum quod in eorum Privilegio continetur.

Castrum, quod Morichicla dicitur, sicut invenitur in Registro Gregorii Papae VII. juris beati Petri est.

In Marchia. In Ariminensi Episcopatu. *Episcopus pro Ripatico*, unam Libram argenti.

De Plebe Sancti Paterniani, III. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sancti Georgii, unam Libram cereae.

Ecclesia Sancti Pauli de Montescutolo II. Solidos Lucenses.

Eccle.

Ecclesia Sancti Salvatoris, II. Solidos.

Monasterium Sancti Gaudentii, IV. Bifantios.

Monasterium Sancti Petri, XII. Lucenses.

Ripa Maris, V. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sancti Johannis de Cornu, II. Solidos Lucenses.

Hoc tempore Dominus Papa Eugenius advenit subtractionem & diminutionem Censuum, quem Ariminensis Episcopus Lateranensis Palatio debuit annis singulis persolviss. Unde Ariminensem Episcopum Raynaldum ad rationem posuit, qui recognovit & confessus est, summam XL. Librarum Romanis Pontificibus subtraham esse, & juxta beneplacitum ejus exinde satisfecit. Postmodum pro eisdem rebus sanctae Romanae Ecclesiae, quae in suo Privilegio continentur, videlicet Porta Sancti Donati, quae vocatur Sancti Audene, tota integra: medietas de Porta Galilaenae, quae vocatur Sancti Petri: Porticum totum in integrum, per quod pergitur ad mare; & Porticum, unde ingressus est ad Episcopatum: medietas tota ex integro Ripae litoris maris, cum medietate de districtu suo, quae ad litoris ripas pertinet, sive de Judeis, sive de Christianis: verum etiam & litus maris decurrens a Flumicello usque ad flavium, qui vocatur Maricula; idem Dominus Papa ab eodem Episcopo Libram puri argenti sibi & successoribus suis annis singulis constituit persolvendam. Si quae igitur Privilegia vel Scripta praedictae Ariminensis Ecclesiae in posterum apparuerint, quae minorem pensuam contineant, circa partem illam de cetero nullum robur obtineant.

Monasterium Sancti Gregorii, VII. Lucenses.

Hospitale Botriae, XII. Lucenses. Hospitale Dominae Annulae, positum circa Ariminum, II. Solidos Imperialium.

Ecclesia Sanctae Mariae in Leusta, III. Solidos Lucenses.

Ecclesia & Hospitale de Ponte Vicopellis, XII. Lucenses.

Aegidius filius de Carbio, Civis Narniensis, frater Affinatis Episcopi, Jacobus natus ejus, Johannes & Petrus nepotes sui debent annuatim dimidiam Libram ceræ pro Fendo, quod habent in territorio Castris Utriculi ab Ecclesia Romana.

In Pesulano Episcopatu. Prior de Pesulo, V. Solidos Denariorum Papiensium.

Ecclesia Sancti Eractiani, XII. Lucenses.

Episcopus Pensauriensis, II. uncias auri.

Monasterium Sancti Petri, XII. Denarios.

Communitas Pensauriensis debet annuatim Ecclesiae Romanae L. Libras usualis monetae.

In Faenensi Episcopatu. Monasterium Sancti Laurentii, L. Spatulas, vel XXV. Solidos affortiatorum.

Ecclesia Sanctae Mariae de Arzila, unum Marabutinum.

In Senogallienensi Episcopatu.

In Anconitano Episcopatu.

In Episcopatu Esulanu. Ecclesia Sanctae Mariae de Offida, II. Marabutinos, & pro Castello Offidae, unum Marabutinum.

Monasterium Sanctae Mariae Novae Ordinis Sancti Damiani annuatim solvere debet unam Libram ceræ.

In Firmano Episcopatu. Hospitale de Aquasanta, XII. Podiensis.

Monasterium Sancti Angeli de Plano, II. Solidos Parvenfes.

Hospitale de Catraputio, XII. Parvenfes.

Monasterium Sancti Francisci de Offida, Ordinis Sancti Damiani unam Libram ceræ. Et est exemptum, secundum quod in ipsis Privilegio continetur.

Monasterium Sancti Martini Ticonensis, unum Perperum. Quod est Domini Papæ.

In Episcopatu Humano. Ecclesia Sancti Fabiani, de Recanati, XII. Denarios.

In Efulano Episcopatu. Dominus Innocentius Papa III. locavit filiis Comitis Raynaldi de Morro, scilicet Morcello & Andreæ fratri ejus, & Blancaestori, sorori ejus, & eorum legitimis liberis, medietatem Castri de Morro cum pertinentiis suis. Et ipsi debent annuatim in Pascha solvere Camere Domini Papæ unum Perperum pro censu.

In Osimeni Episcopatu. Ecclesia Sancti Petri, II. Solidos.

Homines Montis Sancti Petri, III. Solidos.

Ecclesia Sancti Victoris, II. Denarios Papientes.

In Episcopatu Forolempnensi. Episcopus ille, unum Bifancium.

In Episcopatu Urbinatensi. Monasterium Sancti Vincentii de Petra Pertusa, II. Bifancios.

In Callensi Episcopatu. Ecclesia Sancti Geronii, XII. Lucenses.

In Episcopatu Montisfeltri. Ecclesia Sancti Anastasi, XII. Denarios argenti.

Ugo & Raynerius Comites de Carpinio singulis annis, unam Marcam argenti pro Castro Garbariae.

Provincia Flaminia. Exarchatus Ravennae. In Archiepiscopatu Ravennate.

Ecclesia Sancti Alberti, duos Marabutinios.

Ecclesia Sancti Petri ad Vincula, III. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sanctae Crucis, XII. Lucenses.

Canonica Sanctae Mariae in Portu, XII. Denarios pro se; & pro Ecclesia Sanctae Mariae de Caritate, III. Bifancios, posita in Venetiis; & pro Ecclesia Sanctae Crucis in Caesena, III. Solidos Lucenses; & pro Melendino juxta Portam Ravennae, III. Solidos Lucenses.

Monasterium Sancti Apollinaris in Classe de Ravenna, Solidum auri, quod valet X. Solidos Denariorum Sanatus.

Monasterium Sancti Vitalis.

Ecclesia Sancti Johannis Baptista. In Episcopatu Adriensi.

In Episcopatu Comacensi.

Monasterium Pomposae, III. Solidos Denariorum argenti, quorum quique est valens quatuor denarios.

Ecclesia Sancti Alberti, XX. Lucenses.

De Loco nostris iusticiis posito in Suburbio Ravennae, unum Denarium Venetum.

De tribus Mansis positis in Mastrana III. Denarios Venetos.

De Massariola, quae vocatur Tibbaneria, VI. Denarios Papientes.

In Episcopatu Cervensi. Ipse Episcopus debet de Massa Fiscalia, XII. Imperiales de Plebe Sancti Vitalis.

Populus Massae Fiscaliae, unum par boum, vel XX. denarios, quales ibidem currunt, & LX. spatulas de porcis.

In Episcopatu Foroliviensi. Guido Polenta tenet ab Ecclesia Romana Fundum Burgandetum, Frassenetum, Casacutulum, & res alias, sub anno Censu XII. Solidorum Lucensium.

In Episcopatu Foropopuliensi. Hospitalis novum, III. Solidos parvenfes.

Hospitalis Sancti Johannis Baptistae, III. Solidos.

Ecclesia Sanctae Mariae in Fantella, XII. Lucenses.

Ecclesia Sancti Jacobi in Saxo, XII. Lucenses.

In Episcopatu Caesenate. Ecclesia Sanctae Crucis, XII. Lucenses.

In Episcopatu Sarinenfi. Monasterium Sancti Ambrosii de Rancia, XII. Papientes.

Ecclesia Sanctae Mariae in Trivio.....

In Episcopatu Faventino. Monasterium Sanctae Mariae Dominarum inclisurum, quod liberum est, unam Libram ceræ.

In Episcopatu Imolenfi. Ecclesia Sanctae Mariae Magdalenae, & Sancti Lazari de Cavomezo, XII. Lucenses.

In Episcopatu Bononienfi. Domus Hospitalis Cruciatorum, unam Libram ceræ.

Episcopus ipse, duas Liras argenti.

Monasterium de Mustiano, IV. Solidos Lucenses.

Monasterium Sancti Caesarii, III. Marabutinos.

Hospitalis Sancti Bartholomaei de Prato Episcopi, unam Libram Incensi pro Hospitalis de Runcore.

Ecclesia Sanctae Mariae Cruciatorum, XII. Imperiales.

Monasterium Sancti Francisci de Bononia, Ordinis Sancti Damiani, debet annuatim unam Libram ceræ pro exemptione sua, nomine Censui.

Hospitalis de Runcore, unam Libram olivani.

Ecclesia Sanctae Mariae de Monte de Guardia, unam Libram thuris.

Ecclesia Sanctae Mariae de Roccamador, unam Libram ceræ.

A Monasterium Sancti Stephani, unum Bisantium.

Canonica de Reno, II. Solidos.

In Episcopatu Mutinenfi. Monasterium Fraxinorii, unam Unciam auri.

Monasterium de Nonantula, II. marabutinos.

Monasterium Sancti Petri.....

B In Episcopatu Regino. Plebs de Castalla, III. marabutinos.

Monasterium Cassinum, XX. Solidos Lucenses.

Ecclesia de Gonzago, unam Unciam auri.

Ecclesia Sancti Jacobi, cum alia Ecclesia Sancti Apollinaris, II. Solidos Imperiales.

C Monasterium Sanctae Mariae de Marzola, unam Libram ceræ.

Ecclesia Sancti Passidonii, V. Solidos Lucenses.

Monasterium Sancti Prosperi, unum Bizantium.

Ecclesia de Herberia, VI. Imperiales.

Ecclesia de Carpineto.

D In Episcopatu Parmensi. Monasterium Sancti Alexandri, unum marabutinum.

Monasterium de Benzello, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Genesii, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Sivi de Fontanella, II. Denarios Papientes veteris monetae.

E Ecclesia Sancti Stephani de Carona, unum Denarium Papientem.

Ecclesia Sanctae Mariae & Sanctae Margaritae de Monticello, unum obolum massemutinum.

Hospitalis de Riva Batibos, unum obolum Massemutinum in festo Sancti Martini.

Lombardia. Liguria. In Archiepiscopatu Mediolanensi. Monasterium Sanctae Agathae VI. Mediolanenses.

Monasterium

Monasterium de Sexto, XII. Denarios Mediolanenses.

Monasterium de Modocbia, XII. Denarios.

Monasterium de Brngula, XII. Denarios.

Monasterium de Lambrugo, XII. Denarios.

Monasterium de Parsificagia, VI. Denarios.

Monasterium de Subjste, VI. Denarios.

Monasterium de Buginago, VI. Denarios.

Monasterium de Basiliano, XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Johannis de Perminatigo, XII. Denarios.

Ecclesia de Cropello, XII. Denarios.

Ecclesia de Bibulgo, XII. Denarios.

Monasterium Sancti Nicolai, XII. Denarios.

Ecclesia Sanctae Trinitatis de Ponte Guinicelli, VI. Denarios.

Ecclesia de Bisatia, unum Denarium, & unam faculam.

Ecclesia Sancti Petri de Bisulca, VI. Denarios Mediolanenses.

Hospitale apud Sanctum Blasium, VI. Denarios.

Omnes habitantes in Villa, quae vocatur Margana, XII. Denarios.

Homines de Morniato de Plebe Arzato, XII. Denarios.

Ecclesia de Martianeffe, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Alexandri de Bisuchio, II. Solidos Mediolanenses.

Ecclesia Sancti Firmi, XII. Denarios.

Habitatores de Villa Mornago, II. Solidos Mediolanenses.

Monasterium Sancti Christophori de Porta Genuenfi, II. Solidos Papienteses.

Monasterium de Casali, XII. Imperiales.

Monasterium Sanctae Margaritae de Casate, XII. Denarios.

Anno Domini MCCLXXXVIII.

Quarto Nonas Septembris, Pontificatus Domini Nicolai Papae IV. Anno Primo, Ordo Humiliatorum per eundem Dominum Papam exemptus, & solus est Censualis in duabus Libris de auro fino, solvendis Camerae Sedis Apostolicae annuatim praedicto die.

In Episcopatu Bergomenfi. Ecclesia Sancti Firmi, XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Juliani de Subvixio, XII. Denarios.

Monasterium Sancti Ambrosii de Ripa-alta, XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Sigismundi de Ripa-alta, XII. Denarios.

Monasterium de Devaria, XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Fabiani, Cellula ipsius, XII. Denarios.

Ecclesia Sanctae Mariae de Villa Suari in Colle Thoris, XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Ambrosii de Quasquo, tres Denarios.

Ecclesia Sanctae Trinitatis de Virgi, XII. Denarios.

Ecclesia sita in loco, qui dicitur Mesina, IX. Denarios.

Ecclesia Sancti Alexandri, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Matthaei, XII. Imperiales.

Monasterium de Bonate, VI. Denarios.

Ecclesia Sanctae Mariae in Turri, XII. Denarios.

Ecclesia de Palusco, XII. Imperiales.

Ecclesia Sanctae Mariae de Mesima, XII. Denarios Mediolanenses.

In Episcopatu Brixienti. Ecclesia S. Petri de Crimignano, XII. Denarios.

Mona-

Monasterium de Caramagna, unum marabutinum.

Monasterium Aquanigræ, unum marabutinum.

Monasterium Montisclari, dimidiam unciam auri.

Ipse Episcopus pro quadam Ecclesia, XII. Denarios.

Monasterium Sancti Simonis, VI. Imperiales.

Ecclesia Sancti Desiderii, VI. Imperiales.

Ecclesia Sancti Petri de Ripa, VI. Mediolanenses.

In Episcopatu Cremonensi. Ecclesia Sanctae Agathae, XII. Denarios argenti.

Monasterium Sancti Stephani de Corno, XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Salvatoris, IV. Denarios.

Ecclesia Sanctae Mariae de Castagneto, VI. Denarios.

Monasterium Sancti Iohannis juxta Papiam, XII. Mediolanenses.

Hospitale Sancti Leonardi de Bangia, XII. Mediolanenses.

Ecclesia Sancti Sexmundi, XII. Denarios veteris monetae.

Ecclesia Sancti Thomae, XII. Mediolanenses.

Ecclesia Sancti Bartholomaei, XII. Denarios.

Monasterium Sancti Laurentii pro Ecclesia de Ulmeto, VI. Denarios.

Hospitale Sancti Iohannis de Barigio, XII. Denarios.

Monasterium Sancti Francisci, Ordinis Sancti Damiani, unam Libram cerae annuatim.

In Episcopatu Laudensi. Ecclesia Sancti Michaelis, XII. Denarios Mediolanenses.

Ecclesia Sancti Pauli, XII. Denarios.

Monasterium Sancti Michaelis, XII. Denarios.

Monasterium Sancti Stephani, XII. Denarios.

Monasterium Sancti Andreae, unam unciam auri.

Monasterium de Dovario, XII. Denarios.

Ecclesia de Ripa-alta, XII. Denarios.

Monasterium de Cerreta, IV. Denarios Mediolanenses,

Ecclesia Sancti..... de Cornu, XII. Denarios Mediolanenses.

Ecclesia Sancti Petri de Paulude, XII. Mediolanenses.

Ecclesia Sancti Damiani, XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Fabiani, XII. Denarios.

In Episcopatu Novariensi. Ecclesia Sancti Petri, III. Solidos Mediolanenses.

Ecclesia Sanctorum Philippi & Jacobi de Pallarina, II. Solidos Mediolanenses.

Ecclesia Sancti Michaelis, II. Solidos Imperiales.

In Episcopatu Vercellensi. Monasterium de Bessa, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Stephani, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Jacobi, II. Solidos Mediolanenses.

Ecclesia Sanctae Mariae in eadem Civitate, unum marabutinum.

Monasterium Sanctae Mariae de Astura, XII. Mediolanenses.

Ecclesia de Rodobio, VI. Denarios.

Ecclesia Sanctae Agathae de Ponte Sturac, XII. Imperiales.

In Episcopatu Iporienti. Monasterium Sancti Stephani, unum marabutinum.

Hospitale Sancti Salvatoris, II. Solidos Seculinos.

In Episcopatu Taurinenſi. Monasterium de Pignarolo, unam unciam auri.

Ecclesia Sancti Petri Savitanensis, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Petri ultra flumen Sturae, cum Hospitali ibidem posito, unum marabutinum.

Hospitale de Ponticello, unum marabutinum.

Hospitale de Stuvia, V. Solidos, & Denarium Sigulinum.

Monasterium de Rivoſtigido, unum Bisantium.

In Episcopatu Aſtendi. Monasterium de Caramagna, unum marabutinum.

Hospitale Soldani, medium marabutinum per annum.

Ecclesia Sancti Secundi, unum obolum aureum.

Monasterium Sanctae Sarafinae, Ordinis Sancti Damiani, unam Libram cerae.

In Episcopatu Aſtendi. Ecclesia Sanctae Crucis de Melagio, unum marabutinum.

Monasterium Sanctae Iustinae, unum Bisantium.

Monasterium Sanctae Mariae Magdalenae, Ordinis Sancti Damiani, Alexandrin..... unam Libram cerae.

Commune Alexandrinum.

In Episcopatu Albenſi. Ecclesia de Ferranica, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Gaudensii, mediam unciam auri.

Monasterium Sancti Martini, mediam unciam auri.

Ecclesia Sancti Petri de Farnaria, unum massemutinium.

Ecclesia Sanctae Mariae de Fornero, unum massemutinium.

In Episcopatu Terdonenſi. Ecclesia de Principiano Sancti Petri, duos marabutinos.

A Habitatores loci pro Basilica Sancti Laurentii, quae dicitur Sala, III. Libras cerae.

Ecclesia Sancti Alberti, XV. Solidos.

Ecclesia Sancti Mathaei, VI. Imperiales.

Monasterium Cellae Petri Martini, VI. Imperiales.

In Episcopatu Saonenſi. Monasterium Sancti Eugenii, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Juliae in Capite Nauti, IV. Denarios.

Hospitale de Laomeralio, unum massemutinium.

Ecclesia Sanctae Mariae de Fornello, unum massemutinium.

C In Episcopatu Albigenenſi. Monasterium Sancti Martini in Insula Galinaria, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Mariae cum Hospitali de Ponte, unum obolum aureum.

Ecclesia de Mazzianesse, unum marabutinum.

D Ecclesia Sancti Johannis de Perminiaco, XII. Denarios.

Ecclesia Sancti Petri de criminatione, XII. Denarios.

Hospitale Sancti Christophori, II. Solidos Papientes.

In Episcopatu Vigintimillienſi.

In Episcopatu Placentino Domini Papae. Ecclesia de Misericordia, II. Solidos Placentinos.

E Ecclesia Sanctorum Gervasii & Prothasii unum Denarium, & faculam.

Ecclesia Sancti Johannis de Viculo, dimidiam unciam auri.

Ecclesia de Montebello, II. Solidos Lucenses.

Ecclesia Sancti Petri de Cerreto, IV. Mediolanenses.

Hospi-

Hospitale de Verzario, unum marabutinum.

De Casa Dei Ecclesia, tres Libras ceræ.

Ecclesia Sancti Marci de Gnestro, V. Solidos Papienses.

Ecclesia Sancti Michaelis de Rivogocci, unum Denarium Cone, & unam faculam duarum Librarum ceræ.

Hospitale Sancti Bartholomæi de Crema, XII. Denarios.

Hospitale de Cavazzolo, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Sepulchri, unum Bisantium.

In Episcopatu Papiensi Domini Papæ. Monasterium Sancti Martini, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctæ Mariæ Majoris de Laumello, unum marabutinum.

Ecclesia Regalis Sanctæ Mariæ Theodotæ, XII. Imperiales.

Ecclesia Sancti Michaelis de Pasiao, cereum unum cum Denario uno Mediolanensi.

In Episcopatu Ferrariensi Domini Papæ. Ipsa Civitas, L. Solidos Lucenses.

Ecclesia de Fizarolo, IV. Solidos Lucenses pro Villa Salaria.

Ecclesia Sancti Georgii, unum marabutinum.

Ecclesia Major, unum marabutinum.

Jogola, unam Libram ceræ pro Ecclesia, quæ est in La Guardia.

Monasterium Pomposæ, III. Solidos argenti.

Ecclesia Sancti..... quæ est in loco, qui dicitur Fratta, II. Solidos Imperialium.

Ecclesia Sanctæ Mariæ de Gnarda, quæ in fundo Vallis Vitillæ, II. Libras ceræ.

Romana Ecclesia debet habere pro Censu de Civitate Ferrariens, L. Solidos.

Tom. XIV.

lidos Lucenses, & medietatem tributum Ripæ; & districtum de Mercato; & totam Arimanniam de Plebe Cornuacervina & totam Arimanniam Massæ Fiscalis; & totum Publicum ejusdem; & totam Arimanniam de Guadiano; & totam Arimanniam de Longula; & totam Arimanniam Septepullesino; & totam Curtem sive districtum de Massa; & totum districtum sive proprietatem de Ciniselli, & de Cavallo; & totam Arimanniam, & totum Publicum de Adriano; & totam Arimanniam de Tretenta; & totum Publicum, & totam Arimanniam de Baniolo; & totum Publicum, & totam Arimanniam de Villanova; & totum Publicum & totam Arimanniam de Mauggio; & totum Publicum, & totam Arimanniam de Sancto Martino; & totum Publicum, & totam Arimanniam de Luccarano; & totum Publicum, & totam Arimanniam de Sancta Maria; & totum Publicum, & totam Arimanniam, & Publicum de Villa Comedæ; & totum Publicum de Cognano; & totum Publicum de Villamartana; & totam Arimanniam de Aravada; & totum Publicum de Batufquiago; & totum Publicum de Agguatio; & totam Arimanniam de Pontano, & Publicum, & totam Arimanniam de Ficebatio; & Publicum & totam Arimanniam de Runco; & Publicum & totam Arimanniam de Cirpillatica; & totam Arimanniam de Brauca; & totam Salaziam; & totum Ficarolum, & tres partes de Ripatico; & partes tres Portus de Rupta Fizaroli; & totam Arimanniam de Tretenta; & totam Arimanniam de Leone; & totam Arimanniam de Gello; & totam Arimanniam de Fabriciano; & totam Arimanniam de Sancto Donato; & totam Arimanniam de Flesso, & de Fizarolo, & totum Mercatum ejus, Balam & districtum

X

fridum de omnibus criminibus. Et omni anno bis, scilicet in Madio, & in Sancto Martino, generale Placitum.

In Patriarchatu Aquilejensi in Dalmatia supra mare. Hospitale Sanctae Mariae Pecuniz, duos aureos.

In Episcopatu Mantuano. Ecclesia Sanctae Mariae de Yspide, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Iohannis, II. Solidos Lucenses.

Hospitale de Aquadolla, XV. Mediolanens.

Monasterium Sancti Benedicti super Padum, unam unciam auri Malachinorum. Et pro Ecclesia Sancti Benedicti de Gonzaga, aliam unciam. Et pro obedientia Sancti Caesarii, III. Perperos. Et pro Ecclesia Sancti Firmi de Lunico, II. marabutinos. Et pro Ecclesia Sanctae Crucis de Campofion, II. marabutinos. Pro Ecclesia de Pratalia, IV. marabutinos. Et pro Ecclesia Sancti Georgii de Campreto, unum marabutinum. Et pro Monasterio Sextensi tres marabutinos. Et pro Ecclesia omnium Sanctorum, & Hospitale ejusdem loci de Mantua, XII. Mediolanenses. Et pro Terra de Magarino, unum marabutinum; & pro Monasterio Sancti Pontiani prope Civitatem Lucensem III. marabutinos.

Hospitale Mantuae XII. Denarios Mediolanenses veteres.

Monasterium Sancti Benedicti de Padolirone pro locis, quae tenet a Romana Ecclesia ex concessione Domini Honorii Papae IV. videlicet, Gonzaga, Bondeno Arduini, & Bondeno de Romoris, nomine personis, L. Florenos auri.

In Episcopatu Cumano. Hospitale de Blunzone in Monteabrice, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Jacobi de Vallemanco, XII. Imperiales.

Monasterium Sanctae Mariae de Domo, unum obulum massemutinum.

Ecclesia Sanctorum Gervasi & Protasii de Sexto.

Monasterium Sancti Ambrosii, XII. Imperiales.

Monasterium Sanctae Mariae, & Sancti Petri Apostoli in Brotio Cumano, Ordinis Sancti Damiani, unam Libram cereae annuatim.

Hospitale de Insula, cum Ecclesia Sanctae Mariae Magdalenae Cumanae Diocesis XII. Solidos Mediolanensis monetae annuatim.

In Episcopatu Tridentino. Ecclesia Sancti Andreae, II. Solidos Imperialium.

In Episcopatu Veronensi. Ecclesia Sanctae Mariae in loco Marsellensi, unum Bisantium.

Ecclesia Sancti Nicolai in Arena, unam Libram cereae, & unam Libram de olibano.

Ecclesia Sanctae Mariae apud Albaradum, XII. Denarios Mediolanenses.

Ecclesia Sanctorum Simonis & Iudae, unam Libram cereae.

Hospitale juxta Veronam XII. Denarios Mediolanenses.

Ecclesia Sanctae Trinitatis, XVIII. Mediolanenses.

Ecclesia Sancti Nazarii pro Ecclesia Sanctae Mariae de Matereffo, XX. Solidos Veronenses.

Ecclesia Sancti Iohannis Baptistae de Supravilla, X. Solidos Veronenses.

Monasterium Sancti Iuliani de Lepia.

Monasterium Sanctae Mariae Dommarum incluserum in Campo Martio, unam Libram cereae annuatim.

In Episcopatu Paduano. Ecclesia Sanctae Mariae de Pratalia, IV. marabutinos.

Ecclesia Sanctae Crucis de Montesion, duos marabutinios.

Monasterium de Isida, unum marabutinum.

In Episcopatu Vicentino. Ecclesia Duodecim Apostolorum, unum Bifantium.

Capella de Infusa, idest Ecclesia Sanctae Mariae, XX. Solidos Veronenses.

Ecclesia Sanctae Luciae de Fontenivis, II. marabutinios.

Ecclesia Sanctorum Firmi & Rustici, II. marabutinios.

Ecclesia Sanctae Mariae de Cella, unam Libram cerae.

In Episcopatu Tarvisino. Monasterium Sancti Eustachii, III. Solidos Veronenses.

Hospitale Sanctae Mariae, unam Libram cerae, & unam Libram de olibano.

Ecclesia Sancti Laurentii juxta Forum, IV. Lucenses.

Monasterium Sanctae Euphemiae, II. marabutinios.

Monasterium Nervisii, XII. Lucenses.

In Episcopatu Concordienti.

In Episcopatu Senecensi. Hospitale de Blavi, unam Libram cerae, & unam Libram de olibano.

In Episcopatu Feltrensi.

In Episcopatu Bellunensi.

In Episcopatu Polanensi. Monasterium Sanctae Mariae de Canneto, II. Bifantios.

In Episcopatu Parentino.

In Episcopatu Triestino.

In Episcopatu de Capite Istriae.

In Episcopatu Maranensi.

In Episcopatu Civitatis Novae.

ISTRIA SUPRA MARE.

In Patriarchatu Gradensi. Ecclesia Sanctae Mariae de Caritate, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Euphemiae de Alnaria, unum marabutinum.

Monasterium Sanctae Mariae de Castello, unum obolum.

Monasterium Sancti Georgii Majoris, duos maffemutinos.

In Episcopatu Castellano. Ecclesia Sancti Marci de Venetiis debet annis singulis in festo Omnium Sanctorum, II.

Bifantios pro Sancti Marci Tyrensis, & Sancti Marci Aconensis Ecclesiis, quae sunt saeculae censuales, & exemptae tempore Domini Papae Innocentii IV. Anno Primo.

In Episcopatu Torcellano.

In Episcopatu Aquilensi.

In Episcopatu Caprulenfi.

In Episcopatu Closenfi.

In Episcopatu Civitatis Novae.

In Archiepiscopatu Jadrenfi.

In Episcopatu Signesi.

In Episcopatu Aufarenfi.

In Episcopatu Vegliensi.

In Episcopatu Arbenfi.

In Episcopatu Nonenfi.

In Archiepiscopatu Spalatrenfi. Ecclesia

cliffa Sancti Gregorii Militiae Templi, unum marabutinum.

In Episcopatu Traguriensi.

In Episcopatu Scardonensi.

In Episcopatu Cronteni.

In Episcopatu Kerbavenfi.

SLAVONIA.

In Archiepiscopatu Ragusiae.

In Episcopatu Stagnensi.

In Episcopatu Boffenensi.

In Episcopatu Tribunienfi.

In Episcopatu Catarinenfi.

In Episcopatu Rosae.

In Episcopatu Biduanensi.

In Episcopatu Antivarenfi.

In Episcopatu Dulchinenfi.

In Episcopatu Suacinenfi.

In Episcopatu Drivastensi.

In Episcopatu Polatenfi.

In Episcopatu Scodrinensi.

In Episcopatu Arbanensi.

HUNGARIA.

In Archiepiscopatu Strigoniensi. Hospitale Sancti Stephani, unam unciam auri, quae dicitur Obon.

A

Monasterium Sancti Salvatoris de Scalezad, II. Romanatos.

In Episcopatu Agriensi.

In Episcopatu Nitriensi.

In Episcopatu Watiensi.

In Episcopatu Javariensi.

In Episcopatu Quinque-ecclesienfi.

B

In Episcopatu Vespriemensi. Ecclesia Sancti Stephani Regis apud Castrum Helegrade, unam Marcam auri. Quae est Hospitale.

Simigense Monasterium debet sextonem, aut duas uncias auri in Rigell..... ad pondus Hungariae.

C

In Archiepiscopatu Colocensi.

D

In Episcopatu Ultrafilvano. Nova Domus Theutonicorum in Bosfa ultra montes Givium, debet Camerae pro Censu, unam Marcam auri. Et nota, quod ipsa Domus Octavo Anno Pontificatus () Domini Honorii Papae III. coepit fieri censalis.*

In Episcopatu Zagabriensi. Ecclesia Sanctae Mariae de Calidis Aquis, unum Romanatum.

In Episcopatu Waradiensi.

In Episcopatu Cenadiensi.

E

POLONIA.

In Archiepiscopatu Kenesensi, vel Gnesensi.

In Episcopatu Uredicilatenfi.

In Episcopatu Lubicensi.

In Episcopatu Cujaviensi.

In

(*) additamentum recentioris Scriptoris.

In Episcopatu Plozensi. Waladitlao Dux Poloniae debet singulis triennii, quatuor millia Marcas auri ad pondus Poloniae.

In Episcopatu Cracoviensi.

In Episcopatu Pofnaniensi.

In Episcopatu Maffoviensi.

In Episcopatu Pomeraniensi, sive Caminenfi. Ipse Episcopus, fertonem auri.

ALEMANNIA.

In Archiepiscopatu Maguntino. Ecclesia Sanctae Mariae sita in loco, qui dicitur Pontehabe, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Johannis Baptistae in Selbot, unum marabutinum.

Monasterium quod dicitur Cella Dominae Paulinae, unum marabutinum.

Monasterium Remersbrunense, duos Solidos Frichordienfes.

Ecclesia Regularium in Flabeim, unum marabutinum.

Monasterium Gueberti, unum Saracenatum.

Monasterium Monialium Sanctae Mariae in Wetere, unum fertonem argenti.

Monasterium Sancti Jacobi Ibermienfis in Herfordia, unum aureum.

In Episcopatu Pragenfi. Ecclesia Sancti Petri in Wisgrade, XII. marcas argenti.

Hospitale Sancti Francisci Pragenfis, unum Bisantium annuatim.

Monasterium Sancti Francisci Pragenfis Monialium inclusarum, dimidium Bisantium.

Ecclesia Huisegradensis in Regno Bohemiae. V. Saracenatos.

In Episcopatu Moraviensi.

In Episcopatu Ehistetensi. Monasterium in Costelle, unum marabutinum.

Monasterium Sanctae Mariae in Abusen, unum marabutinum.

In Episcopatu Herbipolensi. Monasterium Brunnebach, aureum unum.

In Episcopatu Constantiensi. Monasterium Burense, unum marabutinum.

De Allodio, qui vocatur Cella Sancti Petri, unum marabutinum.

Monasterium Wibeligense, unum marabutinum, sive Bisantium aureum.

Monasterium Blaburra, unum marabutinum.

Monasterium Zuveltenense, unum marabutinum.

De Allodio, qui vocatur Afnebeum, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Benedicti, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Martini de Butro, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Mariae in ripa fluminis Danubii, unum marabutinum.

Ecclesia de Monte Anglorum, unum monetam auri.

Ecclesia in Augea parva, unum marabutinum.

Monasterium Agnetis, II. equos albos. Textum, Epistolarium, & Sacramentarium, & Evangeliarium.

Ecclesia in Roca, unum marabutinum.

Monasterium in Bregance, unum marabutinum.

Monasterium in Inin, XII. Denarios Constantiensis monetae.

Monasterium in Wingart, unum marabutinum.

Monasterium in Suartzwald Sancti Georgii, unum marabutinum.

Monasterium in Alpersbach, unum marabutinum.

Cella Sanctae Mariae, Stolam singulis bienniis.

Mon-

Monasterium Sancti Blasii, unum marabutinum.

Monasterium in Stafbusen, unam unciam auri.

Monasterium in Mnre, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Martini de Wimchat, unum marabutinum.

Ecclesia..... III. aureos.

Hospitale de Thun..... unum aureum.

In Episcopatu Curienſi. Monasterium Sanctae Mariae in Monte, unum marabutinum.

In Episcopatu Argentinenſi. Monasterium Sanctorum Philippi & Jacobi in Silva Sacra unum marabutinum.

Monasterium Monialium in Andala, subtilis panni linei annuatim XXV. ulnas.

Monasterium, quod dicitur Hugeshoven, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Gualburgis de Sacra Silva, unum marabutinum.

In Episcopatu Spirenſi. Ecclesia Sanctae Mariae juxta Villam Nochtenein, unam unciam auri.

Monasterium de Wigoltzberg, unum marabutinum.

Monasterium in Hirſaungia, unum marabutinum.

Monasterium in Gotesburwe, unum Spirenſis monetae.

Ecclesia Sancti Pancratii, XII. Spirenſes.

In Episcopatu Wormatiensſi. Ecclesia in Agene, unum marabutinum.

In Episcopatu Verdenſi.

In Episcopatu Ildefemensſi. Monasterium Sanctorum Anastasi & Innocentii, situm in Ganderſeim tenetur Ecclesiae Romanae singulis annis in duabus Stolis pretioso serico, & cum auriferis contextis. In quibus XXX. Bisantii auroserico contexti debent esse inserti.

In Episcopatu Albestatenſi. Abbatissa de Quintilingi Burgo, unam Libram argenti.

Monasterium Sancti Ciriaci de Ecclesia Sancti Servatii, & de Gerotenſi. II. marcas argenti.

Ecclesia de Stendale, unam unciam auri.

Ecclesia Sancti Servatii Quidilimburchenſis II. marchas argenti.

Abbatissa Gerondenſis, II. marchas argenti.

Ecclesia Sancti Georgii in Bakinge, unum aureum.

In Episcopatu Paderbonenſi. Monasterium Sancti Petri in Helwardesbusen unum marabutinum.

In Episcopatu Bambergensi, qui est Domini Papae, Episcopus ipse Palafridum album cum sella, vel XII. marcas boni argenti.

Monasterium Wizinga, unum marabutinum.

Hospitale Sanctae Mariae in Pekkneze, II. melechinos.

In Episcopatu Augustenſi. Monasterium de Werde, aureum unum.

In Archiepiscopatu Colonienſi. Ecclesia de Romstorch, unum Colonienſe aureum.

In Episcopatu Leodiensſi. Ecclesia de Monte Sancti Johannis, unam monetam auri.

Ecclesia Sancti Aegidii, posita in publico monte, unum marabutinum.

Hospitale de Wauze, unam monetam auri.

Monasterium Sanctae Mariae in Novillari, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Mariae in Floreſia, unam monetam auri.

In Episcopatu Traiectenſi.

In Archiepiscopatu Monasterienſi.

In Episcopatu Misenenſi, vel Midenſi.

In

In Episcopatu Olnaburgensi.

In Archiepiscopatu Bremensi. Monasterium Rosveldensē, unum marabutinum.

Monasterium Sanctae Mariae in Rarensden, II. uncias auri.

Ecclesia Rosvel, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Catharinae Bremensis Civitatis, unum obolum aureum.

In Episcopatu Barducensi.

In Episcopatu Soleviscenti.

In Episcopatu Raskeburgensi.

In Episcopatu Michilburgensi.

In Episcopatu Lubichensi.

In Archiepiscopatu Magdeburgensi. Monasterium S. Petri, quod aliter dicitur Mons serenus unum Bisantium.

In Episcopatu Halbeburgensi.

In Episcopatu Bragdeburgensi.

In Episcopatu Misnensi.

In Episcopatu Melenburgensi. Monasterium S. Jacobi de Pilsavia, unum marabutinum.

Monasterium Burglinense.

In Episcopatu Citeni. Monasterium Sanctae Mariae Lufnezai, II. Gossarios auri.

Ecclesia Sanctae Mariae, & Sancti Georgii in Burgeliu, unum aureum marabutinum.

In Archiepiscopatu Salzbergensi. Ecclesia Sancti Petri Berthersgaden Patensarmensis, unum marabutinum.

Monasterium de Godoxia, unum marabutinum.

A

Ecclesia Sancti Pauli, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Lamberti de Corinthia, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Salvatoris Mislatis, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Margaritae Bonbergensis, unum Romanatum.

B

Ecclesia de Burin, unum marabutinum.

Gossens Ecclesia, unum Romanatum.

Monasterium Vöhringen, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Floriani, unum aureum.

Monasterium Omnium Sanctorum de Mislatis, unum Squifatum.

C

Hospitale de Bekeneiz, II. Frisacenses.

In Episcopatu Patavienfi: Ecclesia de Nudilib, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Mariae de Cella, unum marabutinum pro se, & alium pro quodam praedio.

Ecclesia Sanctae Mariae de Burgonovo, unum marabutinum.

D

Ecclesia Sancti Benedicti de Consano, dimidiam unciam auri.

Ecclesia Nivurgensis, unum Perperum.

Ecclesia Sancti Petri..... XII. Frisacenses.

Ecclesia de Medelich, unum marabutinum.

E

Ecclesia Sancti Andreae de Trahesma, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Petri, quam M. de Hunpert construxit in praedio suo, singulis annis debet solvere Domino Papae pro Censu XII. Denarios Frisacenses.

Monasterium Sanctae Mariae, & Sancti Georgii ad Scotas, unum marabutinum.

In Episcopatu Ratiponensi. Monasterium Scutorum Sancti Jacobi, unum aureum, idest marabutinum.

1

Monasterium Sancti Emerami, VII. A
marabutinum.

Ecclesia Sanctae Mariae de Riochibach, unum Squifatum.

Ecclesia Sanctae Mariae de Spainsart, XII. Denarios argenteos.

Abbatia Superioris Altae, unum aureum.

In Episcopatu Feilsensi. Monasterium Rocense, unum marabutinum.

Monasterium Apostolorum Philippi & Jacobi in praedio Puriherg, singulis triennii Albam cum Amictu, Vestimenta Sancti Laurentii Lateranensis.

Monasterium Sancti Martini, unum marabutinum.

Ecclesia Undersis, unum marabutinum.

Ecclesia Hudensforvensis, unum marabutinum.

Monasterium Squirensis, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Mariae, unum marabutinum.

In Episcopatu Gurgensi.

In Episcopatu Brixinensi. Ecclesia Rutenfis, unum marabutinum.

In Archiepiscopatu Treverensi. Monasterium in Rumerstorf, unum aureum.

Monasterium Sanctae Mariae in Lurenburg, unum aureum, & V. Solidos.

In Episcopatu Metensi. Canonica de Standalnunt, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Petri de Monte, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Mariae de Fraystorf, unum marabutinum.

In Episcopatu Tullensi. Monasterium Viremiacense, VI. argenteos Viridunensis monetae.

Ecclesia Sancti Deodati, unum marabutinum.

Abbatia Calmoriacensis, unam Stollam, vel VI. Obolos massemetinos. I

Ecclesia Sanctae Crucis, II. uncias auri pro Rosa.

Ecclesia Romaricensis in anno Disfextili, equum album pro Domino Papa, coopertum Baldechino.

In Episcopatu Verdunensi. Monasterium Sancti Viti Verdunensis, XII. Denarios Catalaunensis monetae

Ecclesia Sancti Petri Mo.....

BURGUNDIA.

In Archiepiscopatu Tarentano.

In Episcopatu Sedunensi.

In Episcopatu Augustensi. Monasterium Sancti Odalrici, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Mariae de Retinbach, Albam & Scollam.

Ecclesia Sanctae Crucis, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Martini de Ibsan, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Johannis de Stangan, unum marabutinum.

Monasterium in Abofen, unum marabutinum.

Monasterium in Werdke, unum marabutinum.

Monasterium in Nernesbin, unum marabutinum.

Monasterium in Lorica, unum marabutinum.

Monasterium in Ckenchenbrannen, XII. Denarios Augustensis monetae.

Ecclesia in Dieze, unum marabutinum.

Ecclesia in Perenrith, Albam & Amictum per biennium.

Ecclesia Sanctae Mariae in Roebenburch, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Angastini de Reckenbore, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Martini, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Jobannis de Saargan, unum marabutinum.

Monasterium de Albingen, III. aureos.

In Archiepiscopatu Bisuntino. Monasterium de Lustra, X. Solidos Basiliensis monetæ.

Ecclesia Sanctæ Mariæ Castri Carali debet de septennio in septennium, X. Libras ceræ pro Genu.

In Episcopatu Basiliensi. Ecclesia Sancti Petri, unum marabutinum.

Ecclesia Remongensis, & de Olimberg, unum Bizantium annuatim.

Monasterium Sancti Vincentii, unum marabutinum.

Monasterium Sanctæ Crucis, II. uncias auri pro Rosa aurea in Lactare Hierusalem &c.

In Episcopatu Lausanenſi. Ecclesia Hytarenſis, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctæ Mariæ Paternianensis, II. Solidos.

In Episcopatu Belicensi.

In Episcopatu Ebreundenſi. Ecclesia Grosseſis juxta Burgum, qui vocatur Malturtel, unum marabutinum.

In Episcopatu Digenſi.

In Episcopatu Nitiensi.

In Episcopatu Antipolitano, qui est Grassensis.

In Episcopatu Glandetenſi.

In Episcopatu Senecensi.

In Episcopatu Ventienſi.

PROVINCIA.

In Archiepiscopatu Aquensi. Petrus de Lambisco, unum marabutinum.

Tom. XIV.

Hopitale Delynarb, unum marabutinum.

Monasterium de Sorduarb, V. Solidos.

In Episcopatu Aptensi. Guiandus cum fratribus & nepotibus suis, III. marabutinos.

In Episcopatu Regensi.

In Episcopatu Foro-Julienſi.

Ecclesia Pinnacensis, VII. Solidos Mergulienſis veteris monetæ.

Ecclesia Sanctæ Mariæ Bariolenſis, unum marabutinum.

In Episcopatu Vapincenſi.

In Episcopatu Siftercienſi. Ecclesia Sancti Martini de Croco, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Martini Croſcienſis, unum marabutinum.

In Archiepiscopatu Arelatenſi. Monasterium Sancti Petri Majoris, IV. Solidos. Pro Castello autem Bidalni, thuris Libras III.

Monasterium Sancti Gervasii de Foffis, V. Solidos.

Monasterium Arelatenſe, XX. Solidos.

In Episcopatu Maſſilienſi. Communitas Maſſilienſis debet annis ſingulis Eccleſiæ Romanæ C. Obolos maſſemetinos. Et facta eſt Cenſualis Anno IV. Domini Gregorii Papæ IX.

In Episcopatu Avinionenſi. Monasterium Sancti Andree apud Montem Andorem, III. Libras ceræ. & pro Ecclesia Sancti Petri de Taibone, II. Libras ceræ.

In Episcopatu Auralacenſi. W. Dominus ejusdem Villæ, dimidiam marcæ argenti.

In Episcopatu Vaſonenſi.

In Episcopatu Cabellienſi.

Y

Ep

In Episcopatu Trifcatino, idest Sancti Pauli.

In Episcopatu Tholonensi.

In Episcopatu Carpenteratenſi.

In Archiepiscopatu Viennensi. Ecclesia Romanensis, quae specialis est Ecclesiae Romanae, debet annuatim pro Censu unum Sextarium amygdalarum, quod geminatum facit mediocrem Sammam.

In Episcopatu Valentini. Gervasius Aimerii de Monalio, unum marabutium.

Ecclesia Sancti Rufi debet annis singulis III. marabutinos pro possessionibus de Seta, sitis in Dioecesi Agathensi.

In Episcopatu Vivariensi.

In Episcopatu Dienſi.

In Episcopatu Gratianopolitano.

In Episcopatu Maurianensi. Hospitale de Rupecula factum est Censuale in XII. Viennensibus annuatim tempore Domini Papae Innocentii IV. Anno II. sicut apparet in Registro ejusdem Papae.

In Episcopatu Gebennensi.

FRANCIA.

In Archiepiscopatu Lugdunensi. Ecclesia Sancti Augustini, unam unciam auri.

Monasterium Insulae Barbarae, II. uncias.

Monasterium Sancti Petri Montis Viriduni, unum Bisantium, sicut habetur in Registro Clementia Anno Primo.

In Episcopatu Eduensi. Monasterium Sanctae Mariae Magdalenae Virgilia-censis, unam libram argenti puri.

In Episcopatu Matisconensi.

In Episcopatu Cabillonensi.

In Episcopatu Lingonensi. Ecclesia Pulcrariensis, unam Libram argenti. Ecclesia Divionensis, marcā unam argenti.

In Archiepiscopatu Senonensi, Monasterium Ferrariense, unam unciam auri singulis triennii.

Monasterium Sanctae Columbae, unum marabutinum.

In Episcopatu Parisiensi. Monasterium Latiniacense, unam unciam auri.

Ecclesia Sancti Thomeae Pauperum Scholarium Parisiensium recepta est sub protectione Romanae Ecclesiae, Pontificatus Domini Innocentii III. Papae Anno XII. Et debet singulis annis pro Censu II. obolos auri.

Octavo Kalendas Novembris, Anno V. Domini Alexandri Papae IV. epus Anagninam, receptum est Monasterium Sancti Dionysii in Francia sub protectione Romanae Ecclesiae. Et debet solvere annuatim pro Censu unam unciam auri ad pondus Romanum.

Monasterium Sancti Dionysii in Francia, quod a multis temporibus exemptum est, nuper, videlicet Anno Domini Alexandri Papae IV. Quinto, VIII. Kalendas Novembris, constituit Censum unius unciae auri ad pondus Romanum, solvendum annis singulis Palatio Lateranensi.

In Episcopatu Carnotensi. Monasterium Vindociense, XII. Solidos Andegavenses.

Ecclesia Sanctae Mariae de Grandicampo, unum melchimum.

Monasterium, quod dicitur Custodia Beatae Mariae juxta Blesis, Ordinis Sanctae Clarae, unam unciam auri.

In Episcopatu Aurelianensi.

In

In Episcopatu Nivernense. *Monasterium Saviliacense*, unum marabutinum.

In Episcopatu Autisiodorensi. *Monasterium Veruiliacense*, unam Libram argenti.

Dominus de Donzi, II. uncias auri.

In Episcopatu Trecenti. *Ecclesia Paracleti*, II. obolos auri.

In Episcopatu Meldensi.

In Archiepiscopatu Remensi.

In Episcopatu Sueffionensi. *Monasterium Sancti Medardi*, didimium Librae argenti.

In Episcopatu Cathalonensi. *Monasterium Omnium Sanctorum pro Ecclesia Sancti Nicolai in Insula Cathalonensi*, X. Solidos illius monetae.

Monasterium de Chimis, XII. Denarios Cathalonensis monetae.

In Episcopatu Cameracensi. *Monasterium Lobienfe*, unum marabutinum.

Hospitale de Avennes, unum obolum aureum.

In Episcopatu Tornacensi.

In Episcopatu Morinensi, idest Terroano. *Ecclesia Sancti Bertini*, unam unciam auri.

Monasterium Sancti Vulmaris, unum Bifantium.

Monasterium Sanctae Mariae de Capella, XII. Lucenses.

Hospitale Sanctae Trinitatis de Suntingefeld, C. Alecia annuatim. Et solvit pro decem annis praeiudicatis MCC. Alecia, in Anno Decimo Domini Gregorii Papae IX.

In Episcopatu Atrebatensi. *Ecclesia Marcionensis*, IV. marabutinios.

Monasterium Sancti Vedasti, unam unciam auri. Pro qua soletolvere XLII. Solidos parvenfes.

A

In Episcopatu Ambianensi. *Monasterium Corbejenfe*, unam unciam auri.

Monasterium Sancti Ricardi in Pontine, unam unciam auri.

Monasterium Sancti Walarici supra mare, unam unciam auri.

In Episcopatu Noviomensi.

In Episcopatu Silvanestensi.

In Episcopatu Beluacensi.

In Episcopatu Laudunensi.

In Archiepiscopatu Rothomagenfi. *Capella de Hajis*, unum Bifantium.

In Episcopatu Bajocenti. *Hospitale Sancti Johannis*.

C

In Episcopatu Abrincensi.

In Episcopatu Ebroicensi. *Hospitale Sanctae Trinitatis de Velnohia*, unum obolum aureum.

In Episcopatu Sagienfi. *Hospitale Sancti Johannis Sagienfis*, unum obolum aureum.

In Episcopatu Luxovienfi.

D

In Episcopatu Constantienfi. *Fratres de Monte Angelorum*, unam monetam auri.

Praepositus Sancti Martini de Burro, unum Bifantium.

In Episcopatu Turonenfi. *Ecclesia Sanctae Mariae Nucariensis*, unum marabutinum.

E

Ecclesia Sancti Martini, quae vocatur *Majus Monasterium*, unam unciam auri.

Ecclesia Sancti Juliani duos marabutinios,

Monasterium Nucariense, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Sepulcri, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Mariae de Lochis, V. Solidos Pictaviensis monetæ.

Ecclesia Sancti Guineleji, X. Solidos Cenomanensis monetæ.

In Episcopatu Cenomanensi. Ecclesia Sancti Guineleji XII. Denarios, de Castro Cardittia, illius monetæ.

Ecclesia Sanctae Mariae de Ulnaeto, unum marabutinum.

In Episcopatu Redonensi. Nobilis vir Willielmus de Guercia debet singulis annis unum Bisantium.

In Episcopatu Andegavensi. Ecclesia Sanctae Mariae Monialium, IV. Bisantios singulis annis.

Monasterium Sancti Florentini Salmeriensis, III. aureos, pro quorum quolibet solet solvere X. Solidos Turonenses, pro Ecclesia Sancti Florentini veteris.

In Episcopatu Nannetensi. Monasterium Sancti Salvatoris, III. aureos.

In Episcopatu Corisopitensi. Monasterium Keperliensi, II. marabutinos.

In Episcopatu Venetensi. Monasterium Rothouense, III. Bisantios.

In Episcopatu Maclovienſi.

In Episcopatu Briocensi.

In Episcopatu Tregorensi.

In Episcopatu Leonensi.

In Episcopatu Dolcensi.

In Archiepiscopatu Bituricensi. Ecclesia Sanctae Severae juxta Oppidum ejusdem nominis, unum marabutinum.

Monasterium Dolense, unam unciam auri.

Domus Dei Pauperum de Custeno, Bisantium unum.

Tempore Domini Caeslini Papae III. jaravit Dominus Castri Radulphi Andreas de Janvigne fidelitatem eidem Domino Caeslino pro Castro ipso.

In Episcopatu Claromontensi. Monasterium Casae Dei, unum marabutinum.

Monasterium de Monteferrando, unum marabutinum.

Monasterium Aurelianense, X. Solidos Pictavienses, & pro Soliaco, V. Solidos, & pro Cella Mauraxiensi, V. Solidos.

Comes Willielmus, dimidiam marcham argenti.

Ecclesia Brivatonſis, unum marabutinum.

Hospitale quod dicitur Petrasabae, Libram unam cerae.

Guido Comes Alvernac debet singulis annis unam unciam auri pro Castro de Ussonio, quod ejus proprietatis Ecclesiae Romanae, & in fundum sibi concessit.

Monasterium S. Petri Dagliensis, V. Solidos.

In Episcopatu Ruthenensi. Ecclesia Sancti Petri Claraevallensis, singulis bienniis, unum marabutinum.

Ecclesia Sanctae Mariae de Candabria, XV. Solidos.

Monasterium Nannetense, X. Solidos, vel II. marabutinos.

Cella Sancti Petri de Nante, X. Solidos.

Vabrenſe Monasterium, unum marabutinum.

Hospitale Domus de Althrac, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Antonini, quod factum est in Condatenſi Pago, V. Solidos Ruthenensis monetæ.

In Episcopatu Caturcensi. Ecclesia Sancti Sepulcri III. Solidos Pictavienses.

Monasterium Sanctae Mariae de Roica Majori, unam marcham argenti.

Ecclesia Sancti Salvatoris cum Capella Sancti Michaelis, unum aureum.

In Episcopatu Lemovicensi. Ecclesia Sancti Petri de Ojtha, unum marabutinum.

Eccle-

Ecclesia Stirpensis, unum marabutinum.

Ecclesia Uferticensis, unum marabutinum.

Ecclesia Bertivenfis, II. Solidos.

Ecclesia Grandimontensis, II. uncias auri.

In *Episcopatu Mimatenfis*, idest Gallorum.

In *Episcopatu Albigenfis*. *Ecclesia Sancti Petri de Parnaria*, unum marabutinum.

Castrum Scuriae, II. uncias argenti.

Monasterium Sancti Benedicti de Castris, V. Solidos Mergulienfes.

Monasterium Sancti Salvii, unum obolum aureum. (*) Nota quod *Monasterium* istud factum est *Censuale* tempore Domini Honorii III. Papae, Anno ejus Tertio.

Episcopus Albienfis, II. Marchas *Sterlingorum*, pro *Censu de Scura*.

In *Episcopatu Aniciensi*, sive *Podienfis*, qui est Domini Papae. *Petrus Iterii*, unam Marcham argenti de *Villa*, quae vocatur *Bargetum*.

Monasterium Sancti Theofredi Aniciensis dioecesis, V. Solidos *Podienfes* pro se. Item pro *Ecclesiis Sancti Nicentii*, *Sancti Petri de Rivesico*, & *Sanctae Mariae de Brenno* in *Episcopatu Gratianopolitano* sitis, tres Solidos *Viennenses*.

In *Archiepiscopatu Burdegalensi*. *Monasterium Sanctae Crucis*, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Macarii V. Solidos *Petragoricenfis* monetae.

Ecclesia de Bledomonte, V. Solidos.

Abbas Burdegalensis, unam Marcham argenti.

Ecclesia Sancti Sebastiani de Mirabelle, II. Solidos *Engolismensis* monetae.

A In *Episcopatu Pictaviensi*. *Monasterium Sanctae Crucis*, unam unciam auri.

Malleanse Monasterium, XX. Solidos.

Ecclesia Sanctae Trinitatis de Maleene, II. marabutinos.

Monasterium Isercense, II. marabutinos.

B *Monasterium Fontis Everardi*, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Petri in Villa Macarans, a suis conditoribus *Romanae Ecclesiae* tradita est, & una cum dono ejusdem *Villae* solvit annuatim VII. Denarios *Pictavienses*.

Monasterium Sancti Maxentii, V. Solidos *Pictaviensis* monetae.

C In *Episcopatu Xanctonenfis*. *Monasterium Sanctae Mariae Xanctonenfis*, V. Solidos.

Ecclesia Sancti Petri de Archiaco, III. Solidos *Enforzatorum* illius Terrae.

Domus Eleemosynaria de Rocella, unum marabutinum.

Domus Eleemosynaria de Ponte, unum Bisantium.

D *Domus Eleemosynaria Sancti Jacobi de Olerum*, unum Bisantium.

Monasterium Sancti Stephani de Bazac, unum Bisantium.

Hospitale de Talleburgo, unum Bisantium.

Domus Eleemosynaria de Mastacio, unum marabutinum.

E In *Episcopatu Engolismensi*. *Ecclesia Sancti Petri de Stirpe*, V. Solidos.

Monasterium Sancti Osonii, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Eparicii, unum marabutinum.

In *Episcopatu Petragoricensi*. *Monasterium Testoriacense*, unum marabutinum.

(*) Notam hanc addidit recentior quispiam Camerarius.

Episcopalis Sedes, II. marabutinos.
Ecclesia Sancti Frontonis, II. marabutinos.

Ecclesia Sancti Austrii, unum marabutinum.

Monasterium Sarlatense, unum marabutinum pro se, & alium pro Fitenſe, & alium pro Hagiense.

Capella Sancti Orcebii sita in Castello de Gorzon, X. Solidos.

Hospitale de Scornabove, unum mazemutinum.

In Episcopatu Agennensi. Hospitale Sancti Michaelis juxta Portam Agennensem, XII. Morlanenses.

Ecclesia Sancti Caprosii, unum malequinum.

Monasterium Condomense, V. Solidos Morlanenses,

GUASCONIA.

In Auxitano Archiepiscopatu. Urbanus Papa II. Coenobium Generense in Guasconia in jus & proprietatem Apostolicæ Sedis recepit, & privilegio communivit, sub annuo Censu II. unciarum auri.

In Aquensi Episcopatu. Ecclesia Sanctæ Crucis, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Johannis de Sordua, V. Solidos monetæ illius Terræ.

In Leccorensi Episcopatu,

In Episcopatu Covenarum,

In Episcopatu Colerancensi,

In Episcopatu Adurensi, Ecclesia Sancti Severi a Willelmo Sancti Wasconiae Beato Petro oblata, debet V. Solidos Pictavienses pro Censu.

In Episcopatu Bigoritano, Monasterium Generense juxta Bigorram, II. uncias auri,

In Episcopatu Olorensi.

In Episcopatu Basatensi. Monasterium Blautmontis, V. Solidos Burdegaleses.

In Episcopatu Lascurrensi.

In Episcopatu Bajonensi.

In Archiepiscopatu Narbonensi. Monasterium Crassenſe, V. marabutinos.

Monasterium Sancti Aniani, II. Solidos.

Monasterium Sancti Pontii, II. Solidos Mergulienſes.

Ecclesia Sancti Petri de Arignano, unum marabutinum.

Monasterium Eleſſense, unam libram argenti singulis trienniis.

In Episcopatu Carcaſonenſi. Monasterium Elſenſe unam Libram argenti per triennium. Quod idem esse dicitur cum superiore.

In Episcopatu Biterrenſi. Monasterium Sancti Tiberii, unum marabutinum. In Agathensi Diocesi est Monasterium istud.

Ecclesia Sancti Jacobi, unum marabutinum.

Ecclesia Sancti Petri de mare, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Petri Jusſellenſis Biterrenſis Diocesis, unum marabutinum.

In Episcopatu Agathensi. Episcopus Agathensis, II. marabutinos aureos pro Insula Cete.

Monasterium Sancti Tiberii, unum marabutinum. Sed est idem cum proximo superiori. Et est in hac Diocesi, secundum dictum Magistri Bartholomæi de Anagnia.

In Episcopatu Lotevenſi.

In Episcopatu Tolosano. Ecclesia Sancti Voluſiani in loco, qui vocatur Fluxis, V. Solidos Pictavienses.

Ecclesia Sancti Saturnini, X. Solidos Pictavienses.

Johannes Bocados, & Boamundus Befeda, Cives Montispesulani, & Nuntii Consulum & Communitatis ejusdem loci, venerunt ad Dominum Innocentium III. Papam, XI^{III}. Anno s-o, Mense Aprili; & promiserunt ex parte praedictorum Consulum, & Communitatis Montispesulani, redlere singulis annis Ecclesiae Romanae, II. marchas auri, C. massemutinis pro qualibet marcha computandis. Et solverunt pro primo anno in festo Resurrectionis Dominicae praedicti Mense Aprilis. Et debet fieri solutio singulis annis in eodem festo.

In Episcopatu Magalonensi. Ecclesia Magalonensis, unam unciam auri.

Episcopus Magalonensis, quatuor uncias auri.

Raymundus Petri pro tota Terra sua, II. marabutinos.

De Agnatico, III. marabutinos.

Episcopus Magalonensis, XX. marchas argenti pro Comitatu Mergorii, five Montisferrandi, quem Dominus Papa Innocentius Pontifex III. in Feudum sibi concessit.

Villa Montispesulani, II. marchas auri, videlicet CC. marabutinos.

Ecclesia Sancti Petri Magalonensis, III. obolos aureos. Et facta est Censualis tempore Gregorii Papae IX. pro confirmatione possessionum & Esslefarum suarum.

In Episcopatu Nemausensi.

In Episcopatu Uticensi. Willelmus Destre pro eo, quod Romana Ecclesia habet in Manso, debet II. melechinos.

Monasterium Sanctae Mariae Vassilvae, unum obulum aureum singulis annis.

Dominus Castri de Viridifolio, & medietatis Castri de Petrasdulla, pro eisdem, singulis annis unum aureum.

In Episcopatu Elnensi. Monasterium Arulense, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Martini de Canisovis, unum melechinum.

Monasterium Sanctae Mariae de Campo, II. Solidos.

HISPANIA.

In Archiepiscopatu Taraconensi. Archiepiscopus Taraconensis debet pro quadam praedio de Villafranca, quod fuit Carbonelli, & est in Dioecesi Barcinonensi, III. marabutinos auri.

In Episcopatu Barcinonensi. Monasterium Sancti Pauli, unum marabutinum.

Comes Barcinonensis de tota Terra sua, sicut continetur in Registro Urbani Papae, singulis quinquennis, XXV. Libras argenti purissimi.

Canonici Sancti Vincentii de Petrabona, XII. Denarios Barcinonenses. Sed non invenitur in isto Episcopatu.

Ecclesia Sancti Petri Pnellarum, tertiam partem fructus allodii, in qua sita est quae aestimata est III. marabutinos.

Ecclesia Sancti Antonii Barcinonensis, unam Libram cerae. Et facta est Censualis Anno Tertio Domini Innocentii Papae IV. Mense Julio.

Mansus Sancti Genesii de Amigdala, XII. Denarios Malgurienses.

In Episcopatu Gerondenensi. Ecclesia Sancti Johannis Rivipollensis, III. marabutinos.

Monasterium Sancti Petri Bisilandenensis, V. Solidos monetae Malguriensis.

Monasterium Sancti Petri de Rodis, III. marabutinos.

Monasterium Arelaenense.

Monasterium Sancti Felis de Cadino, III. Denarios Malguriensis monetae.

Mon-

Monasterium Sanctae Mariae Amariensis, unum marabutinum.

Monasterium S. Felicis Vissolvensis, unum abolum masseticum.

Privilegium Regis Hispaniae. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Inter cetera, quae Regiam Majestatem decorare videntur, summa & praecipua virtus est, sancta loca, ac religiosas personas diligere & venerari, & eas largis ditare muneribus, atque in praedictis & possessionibus ampliare, ut dando terrena, imperia adipisci mereantur aeterna. Eapropter ego Fernandus Dei gratia Hispaniarum Rex, una cum uxore mea Regina Donna Viracha, per scriptum donationis firmissimum, in perpetuum valiturum, dono Deo & Sancto Petro, & vobis dilecto nostro Cardinali Domino Hiacynto, in Hispania Legato, Castrum Toraf: & per proprium anulum vos inde investio; ut ab hac die, & deinceps praefatum Castrum habeatis cum praeiis, pascuis, montibus, fontibus, rivis, molendinis, arboribus, villis, & azeñis, piscariis, & cum omnibus directis & pertinentiis suis, & cum omni jure Regali. Et possideatis, vendatis, donetis, commutetis, & omnem vestram voluntatem faciatis, jure hereditario in perpetuum habendum vobis, & Ecclesiae Romanae dono & concedo pro remedio animae meae & parentum meorum & pro amore & dilectione, quam semper erga me habuistis.

Factum fuit hoc apud Zamoram in Camera, in qua Dominus Cardinalis jacebat. Et hoc in praesentia praedictae Donnae Reginae; Bobois fratris Domini Cardinalis; Ramundi de Capella, Sanctae Romanae Ecclesiae Subdiaconi; Maibrandi,

A Si quis igitur tam de meo genere, quam de alieno, hoc meum spontaneum factum irrumpere praesumerit, iram omnipotentis Dei, & Beati Petri Apostoli incurrat, & cum Juda Domini proditore in Inferno sit damnatus; & pro temerario ausu parti Regiae & vestrae centum Libras auri persolvat, & quod invaserit, vobis, vel vici vestrae in quadruplum reddat. Et hoc scriptum semper maneat firmum.

B Facta Charta in Zamora, VII. Idus Julii, Era MCCX. Regnante Rege Domino Fernando Legione, Extremadura, Gallecia, & Asturia, eo Anno, quo famosissimus atque pius Dominus Cardinalis Hiacyntus Apostolicae Sedis Legatus venit in Hispania.

C Ego Fernandus, Dei gratia, Hispaniarum Rex, hoc Scriptum, quod fieri jussi, proprio robore confirmavi.

Ego Petrus, Dei gratia, Compellanae Ecclesiae Archiepiscopus confirmavi.

Johannes Legionensis Episcopus confirmavi.

Gonzalus Ovetensis Episcopus confirmavi.

D Fernandus Asturicensis Episcopus confirmavi.

Stephanus Zamorensis Episcopus confirmavi.

Petrus Sulmaticensis Episcopus confirmavi.

Adam (a) Arociensis Episcopus confirmavi.

E Johannes Luccensis Episcopus confirmavi.

Petrus (b) Sconienis Episcopus confirmavi.

Johannes Mindonienis Episcopus confirmavi.

Johannes Tudenis Episcopus confirmavi.

Domi-

(a) In alio Codice legitur *Auricensis*,
(b) Alter Codex habet: *Couriensis*.

Dominicus (a) Cababrienſis Epiſcopus confirmavi.

Gomes Urgellenſis Major domus Regis confirmavi.

Fernandus Rodrici Dominus in Aſtoris confirmavi.

Gomes in Tranſmar confirmavi.

Gomes Petrus confirmavi.

Gomes Aſonſus confirmavi.

Alvarus Rodrici confirmavi.

Petrus Rodrici confirmavi.

Gotterus Rodrici confirmavi.

Gotterus Gotteri ſignifer Regis confirmavi.

Ego Pelagius Gotteri, Notarius Regis pro Archidiacono Domino Pelagio exiſſente Cancellario ſcripſi & confirmavi.

In Epiſcopatu Aulonenſi, ſive Viſcenſi. Monafterium Sancti Johannis Ripollenſis, III. marabutinos auri.

Monafterium Sancti Benedicti de Bregis, III. Bifantios.

Monafterium Sanctae Mariae Ripollenſis, III. marabutinos auri.

In Epiſcopatu Ilerdenſi. Monafterium Sancti Viſtoriani, dimidiam unciam auri.

In Epiſcopatu Oſcenſi. Monafterium Sancti Johannis de Pinna, unam unciam auri malachinorum.

Monafterium Sancti Petri de Laſoſo IV. marabutinos.

Canonica Montis Aragonum, unam unciam auri.

Eccleſia ipſa Oſcenſis, dimidiam unciam auri.

In Epiſcopatu Tiraſonenſi. Eccleſia Sanctae Mariae, ſita in Caſtro Tutae, II Solidos illius monetae, videlicet Sancetorum.

In Epiſcopatu Calaguritano.

Tom. XIV.

(a) Abulenſis in alio Codice.

In Epiſcopatu Urgellenſi. Monafterium Sancti Saturnini, per ſpatium octo annorum, Libram unam argenti.

Eccleſia Aggerenſis, III. marabutinos.

Eccleſia Sancti Petri de Deratis, tertiam partem fructus allodii, in quo ſita eſt.

Eccleſia Sanctae Mariae Urgellenſis, unam unciam auri. Quae eſt Cathedralis.

Eccleſia Geranſis, unam unciam argenti.

Gomes Barchinonenſium de omni honore ſuo, & ſpecialiter de Urbe Tarraconis, per quinquennium debet perſolvere Eccleſiae Romanae XXV. Libras argenti puriſſimi.

Raymundus Guillelmi obtulit beato Petro duo Caſtra. Unum dicitur Lobarialis, & alterum Taltevolle; ſub penſione IV. unciarum auri malachinorum. Ea conditione, ut poſteri ejusdem Guillelmi accipiant praefata Caſtra de manu Romani Pontificis.

Monafterium Sancti Petri de Portella, unam unciam argenti.

Rex Aragerum, GCL. obolos auri pro Regno ſuo.

In Epiſcopatu Caefarauguſtano. Monafterium Sanctae Catharinae Caefarauguſtanenſis, Ordinis Sancti Damiani, unam Libram cerae annuatim.

In Epiſcopatu Tortonenſi.

In Epiſcopatu Pampelonenſi. Hoſpitale Sanctae Mariae Caſae Dei Roſcidae Vallis, unum marabutinum annuatim.

In Epiſcopatu Majoricenſi, qui eſt Domini Papae.

In Archiepiſcopatu Toletano. Archiepiſcopus Toletanus pro Eccleſia Sancti Cerni, X. Solidos Pipionum, vel

Z

duos

ducs Anfusinos. Item pro Monasterio Sancti Servandi, quod est in Episcopatu Seguntino, XV. marabutinos auri.

In Episcopatu Seguntino. Ipse Archiepiscopus pro Monasterio Sancti Servandi XV. marabutinos, ut supra.

In Episcopatu Oxomeni. Ecclesia Sanctas Marias de Sitva, XII. Denarios Pipionum.

Monasterium Sancti Petri de Gornello, unum marabutinum auri.

In Episcopatu Burgeni, qui est Domini Papae.

Monasterium Sancti Salvatoris Oviensis, uoum unciam auri.

Monasterium Sancti Dominici, V. marabutinos.

Monasterium de Cardinia, uoum marabutinum.

In Episcopatu Palentino. Ecclesia Vallis Oleti, XXV. marabutinos.

In Episcopatu Segobricensi.

In Episcopatu Secobiensi.

In Episcopatu Concenſi. Domus Fratrum Militiae Sancti Jacobi annuatim X. malachios.

In Episcopatu Emeritenſe, vel Compostellano. Monasterium de Antealvaris, unum marabutinum.

In Abutenſi Episcopatu.

In Episcopatu Placentino.

In Episcopatu Cavitatenſi. Ecclesia Sancti Iuliani de Pirario, uoum marabutinum auri.

Monasterium Sancti Spiritus, Ordinis Sancti Damiani, unam Libram cerac. Et est exemptum, secundam quod continetur in ipsius Privilegio.

In Episcopatu Salmaotino.

In Episcopatu Elboreniſi.

In Episcopatu Caurienſi.

In Episcopatu Ulixibonenſi. Templarii pro tribus Ecclesiis, videlicet Rodina, Ega, & Palumbato, unam unciam auri massemutinorum.

Monasterium Sancti Vincentii Ulixibonenſi, IV. Obolos massemutinos.

In Episcopatu Legionensi, qui est Domini Papae. Monasterium Sancti Facundi, II. Solidos moetae illius Terrae.

Monasterium Sancti Iſidori, unum marabutinum.

Militia Beati Jacobi, X. marabutinos.

Monasterium Trianenſe, III. marabutinos.

In Episcopatu Oretensi, qui est Domini Papae.

Monasterium Canriense debet annis singulis II. Obolos aureos.

In Episcopatu Zamorensi. Castrum Torat, unam marcam auri.

Ecclesia Sancti Martini Episcopi inter Taurum & Zamoram in loco, qui dicitur Freisſeo, unum marabutinum.

In Episcopatu Egitaoienſi.

In Archiepiscopatu Bracharenſi. Ecclesia Sancti Martini, II. marabutinos.

In Episcopatu Portugallensi Canonica, quae vocatur Ecclesia, II. marabutinos.

Fratres Militiae Templi, IV. uncias marabutinoorum pro Ecclesiis, quas habent in Regno Portugalliae. Et pro Ecclesia de Thomars, quae dicitur Oxizera, quatuor Libras cerac. Et pro Ecclesiis de Palumbato, Rodine, & Ega unam unciam auri marabutinoorum, ut supra.

Adeſonſus Dux Portugallensis de tota Terra sua, quam nunc habet, vel in futurum Deo propicio poterit adipisci, IV. uncias auri. Procedente vero tempore, ab Alexandro III. Regio vocabula

nebulo insignitus fuit idem Adefensius, & praecriptas quatuor uncias in duas marchas auri purissimi post Lateranense Concilium augmentavit.

Monasterium Sancti Petri de Arganil, Ordinis Sancti Augustini, II. marabutinos.

In Episcopatu Colimbriense. Ecclesia Sanctae Crucis, II. marabutinos.

Monasterium Sancti Petri de Arganil, II. Portugallenses aureos.

Monasterium Sancti Georgii, Ordinis Sancti Augustini, II. aureos Portugallenses. Quod Monasterium solum est censuale, tempore () Domini Honorii III. Papae Anno Quinto.*

In Episcopatu Vicensi.

In Episcopatu Lamecensi.

In Episcopatu Aurienfi. Monasterium de Urjaria, unum marabutinum.

In Episcopatu Tudenfi. Ecclesia Sanctae Mariae de Reborios. II. marabutinos.

In Episcopatu Lucensi.

In Episcopatu Asturicensi. Monasterium Sancti Martini de Castanaria, singulis annis unum marabutinum.

In Episcopatu Minduniensi.

ANGLIA.

In Archiepiscopatu Cantuariensi. Monasterium Sancti Salvatoris de Fervefisham, unam marcham argenti.

In Episcopatu Londoniensi. Ecclesia, quae dicitur Floretia, unam monetam auri.

In Episcopatu Rosenfi, sive Rovecestrenfi.

In Episcopatu Cicestrenfi.

(*) Additamentum recentioris Scriptoris.

In Episcopatu Exoviensi.

In Episcopatu Wintoniensi. Ecclesia de Bomine, unum malachinum.

Monasterium Sancti Petri de Cersefera, IV. aureos.

In Episcopatu Batoniensi & Welenfi.

In Episcopatu Salesberienfi. Monasterium Sancti Adelmi, unam unciam auri.

In Episcopatu Wigornienfi.

In Episcopatu Herfordensi.

In Episcopatu Conventrenfi. Monasterium de Bredeja, II. Bizantios.

In Episcopatu Lincolnienfi. Monasterium Sancti Albani, unam unciam auri marabutinatorum.

Monasterium Malverbiense, unam unciam auri.

Monasterium Ecclesiae Sanctorum Petri, & Pauli de Chavecumba, unum obulum massemutinum.

In Episcopatu Norwicensi. Monasterium Sancti Eadmundi, unam marcham Sterlingorum.

In Episcopatu Helienfi. Hospitale de Anglelbera, unum melequinum.

WALLIA.

In Episcopatu Menevensi.

In Episcopatu Landavenfi.

In Episcopatu Bangornensi.

In Episcopatu de Sancto Asach.

In Archiepiscopatu Eboracensi. Ecclesia Canoniarum Regularium Sanctae Mariae de Carleolo, unam marcham argenti annuatim. Hodie est Episcopalis Ecclesia.

*Domus Cistercii debet solvere pro
Ecclesia de Schadeborch singulis annis
unum obulum massentinum.*

In Episcopatu Danelmense.

In Episcopatu Cardocense.

Denarius Beati Petri colligitur in hunc modum in Anglia.

<i>De Cantuariensi Diocesi</i>	<i>VII. Libras, & XVIII. Solidos.</i>
<i>De Rossensi</i>	<i>V. Libras, & XII. Solidos.</i>
<i>De Londonensi</i>	<i>XVI. Libras, & X. Solidos.</i>
<i>De Norwicensi</i>	<i>XXI. Libras, & X. Solidos.</i>
<i>De Eliensi</i>	<i>V. Libras.</i>
<i>De Lincolniensi</i>	<i>XLII. Libras.</i>
<i>De Cicerstrensi</i>	<i>VIII. Libras.</i>
<i>De Wintoniensi</i>	<i>XVII. Libras, & VI. Solidos. & VIII. Denarios.</i>
<i>De Exoniensi</i>	<i>IX. Libras, & V. Solidos.</i>
<i>De Wigornensi</i>	<i>X. Libras, & V. Solidos.</i>
<i>De Herefordensi</i>	<i>VI. Libras.</i>
<i>De Bathoniensi</i>	<i>XI. Libras, & V. Solidos.</i>
<i>De Saresburiensi</i>	<i>XVIII. Libras.</i>
<i>De Conventrensi</i>	<i>X. Libras, & V. Solidos.</i>
<i>De Eboracensi</i>	<i>XI. Libras, & X. Solidos.</i>

Summa CCC. Marcharum, minus unum Marcharum.

IN DACIA.

*Excerptum ex Registro Paschalis
Papae II. Episcopis per Daciam consti-
tutis: inter cetera. De Censu etiam,
quem Beato Petro Praedecessores vestri
singulis annis instituerunt, Fraternita-
tem vestram, una cum eodem fratre
nostro Lundense Archiepiscopo volu-
mus esse sollicitam, ne in ipso negotio
fraudem Romana Ecclesia ulterius pa-
tiatur, sed integre huiusmodi caritatis
debitum prudentia vestra satis sapienter
suscipias.*

*Datum Laterani VIII. Idus Ma-
dii.*

In Episcopatu Lundensi.

In Episcopatu Roscheldensi.

In Episcopatu Othoniensi.

In Episcopatu Slewicensi.

In Episcopatu Ripensi.

In Episcopatu Wibergensi.

In Episcopatu Arufensi.

In Episcopatu Burgalanensi.

NORWEGIA.

In Archiepiscopatu Nidrosensi.

In Episcopatu Bergensi.

In Episcopatu Stanvengrensi.

In Episcopatu Hamercopensi.

In Episcopatu Hafsionensi.

In

In Episcopatu Horcadensi.

In Episcopatu Sunderiensi. Ecclesia Sancti Columbi de Insula Hy, II. Bizantios annuatim.

Notandum, quod singulae domus Norvegiae, singulos dant Denarios monetae ipsius Terrae.

SUECIA.

In Archiepiscopatu Upsalensi.

In Episcopatu Arusiensi. Episcopus ipse, II. marchas singulis annis.

In Episcopatu Straganeensi.

In Episcopatu Liacopense. Episcopus ipse XL marchas, & de singulis annis ad pondus Colonienſium.

In Episcopatu Scarenſi.

Notandum, quod singulae domus Suetice singulos dant Denarios monetae ipsius Terrae.

SCOTIA.

In Episcopatu Sancti Andreae, qui est Domini Papae. Ecclesia Sancti Thomae Martyris de Abberuch, II. Bizantios.

Abbatia de Londres, II. Bizantios.

Abbatia de Kaillo unum aureum, vel duos Solidos Sterlingorum. Et sciendum est, quod Censui ipſi XIII. Anno Pontificatus Domini Innocentii Papae III. auctus est, & mutatus in unam marcham Sterlingorum, Ecclesiae Romanae. annis singulis persolvendam. per Hugonem Monachum, & Nuntium Monasterii praedicti, tunc apud Sedem Apostolicam constitutum.

In Episcopatu Glasgovenſi, qui est Domini Papae. Ipsa Ecclesia singulis annis III. marchas.

A

Abbatia Sanctae Mariae de Jedburgh singulis annis unum marabutinum, & unum Canipulum.

In Episcopatu Candidae Caesae, qui est Domini Papae.

In Episcopatu Dumicheldensi, qui est Domini Papae.

B

In Episcopatu Dumblanienſi, qui est Domini Papae.

In Episcopatu Brechinensi, qui est Domini Papae.

C

In Episcopatu Aberdonensi, qui est Domini Papae. Willielmus Comes de Mar, II. Solidos Sterlingorum, quos debet mittere per Hospitalarios de mandato Johannis de Salerno Cardinalis.

Ecclesia Sanctae Mariae de Munnich, II. Solidos Sterlingorum.

In Episcopatu Murenenſi, qui est Domini Papae.

D

In Episcopatu Rosmarchinenſi, qui est Domini Papae.

In Episcopatu Catanensi, qui est Domini Papae.

In Episcopatu de Aregartel, qui est Domini Papae.

HIBERNIA.

E

Tempore Domini Eugenii Papae III. facta est divisio ipsius Hiberniae in quatuor Metropoles, per Johannem Paponum Presbyterum Cardinalem titulo Sancti Laurentii in Damaso, Apostolicae Sedis Legatum, ut inferius adnotatur.

In Archiepiscopatu Armachiae, qui est Primas totius Hiberniae.

In

I I

In Episcopatu Connerinensi.

In Episcopatu de Dundalechglas. Ecclesia Sancti Patritii de Duno, dimidiam unciam auri.

In Episcopatu Lungundunensi. Ecclesia Sanctae Mariae de Luduno, XX. Solidos Sterlingorum.

In Episcopatu Cluanisaird.

In Episcopatu de Connanas.

In Episcopatu de Ardachad.

In Episcopatu de Rathboth.

In Episcopatu de Rathlarig.

In Episcopatu de Damliagg.

In Episcopatu de Darrih.

In Episcopatu Dublinensi.

In Episcopatu de Glendalachi.

In Episcopatu de Fern.

In Episcopatu de Gainic.

In Episcopatu de Glen.

In Episcopatu de Chyldaras.

In Episcopatu Cassellenensi.

In Episcopatu de Cendalverano.

In Episcopatu de Luninech.

In Episcopatu de Insula Gathay. Hospitale Sancti Johannis Dublinensis, II. Solidos Sterlingorum.

In Episcopatu de Cellumabrach.

In Episcopatu de Ymlech.

In Episcopatu Deroscreefi.

In Episcopatu de Walfordiano.

In Episcopatu de Lismor.

In Episcopatu de Cluanvana.

In Episcopatu de Forcaga.

In Episcopatu de Rosailithir.

In Episcopatu de Ardfert.

In Episcopatu Taumenfi.

C In Episcopatu de Mageo.

In Episcopatu Cellaisid.

In Episcopatu de Rescomon.

In Episcopatu de Culvanfert.

In Episcopatu de Achad.

D In Episcopatu de Consairi.

In Episcopatu de Celmunduach.

S A R D I N I A.

In Archiepiscopatu Calarenfi. Archiepiscopus Calarenfis, IV. Libras argenti.

In Episcopatu Suleitano. Episcopus Sulcitanus, II. Libras argenti.

Monasterium Sancti Saturnini, II. Libras argenti.

In Episcopatu Dolienfi. Episcopus Dolienfis, II. Libras argenti.

In Episcopatu Suellitano; Episcopus, II. Libras.

In

In Episcopatu Barbariensi. Episcopus Barbariensis. II. Libras argenti.

Ecclesia Sancti Saturnini. II. Libras argenti.

In Archiepiscopatu Turritano. Archiepiscopus Turritanus. IV. Libras argenti.

Judex Turritanus. IV. Libras argenti singulis annis.

In Episcopatu Sorrensi. Episcopus Sorrensis. II. Libras argenti.

In Episcopatu Plavacensi. Episcopus II. Libras argenti.

In Episcopatu Ampuriensi. Episcopus Ampuriensis. II. Libras argenti.

In Episcopatu Gisarcenti. Episcopus Gisarcentis. II. Libras argenti.

In Episcopatu de Phagi. Episcopus. II. Libras argenti.

In Episcopatu Castrensi. Episcopus Castrensis. II. Libras argenti.

In Episcopatu Ozanensi. Episcopus Ozanensis. II. Libras argenti.

In Episcopatu Boleni. Episcopus Bolenis. II. Libras argenti.

Abbas de Saebaria. II. Libras argenti.

Monasterium de Plajano. II. Libras argenti.

Monasterium de Tergo. II. Libras argenti.

Prior de Salvenero, unam Libram argenti.

In Archiepiscopatu Arborensi. Archiepiscopus Arborensis. IV. Libras argenti.

Judex Arborensis, MC. Bisantios auri singulis annis.

In Episcopatu Usellensi. Episcopus Usellensis. II. Libras argenti.

In Episcopatu Sanctae Justae. Episcopus Sanctae Justae. II. Libras argenti.

In Episcopatu de Terra Alba. Episcopus de Terra Alba. II. Libras argenti.

Ecclesia Sancti Michaelis de Monte Arculeti. IV. massemetinos.

A Ecclesia Sancti Thomae de Arkitano. IV. massemetinos.

In Episcopatu Civitateni, qui est Domini Papae, Episcopus Civitatenis, II. Libras argenti.

In Episcopatu Galtellinensi, qui est Domini Papae; Episcopus Galtellensis, II. Libras argenti.

Judex Gallurensis, II. Libras argenti.

U L T R A M A R E.

* Hierosolomytanus Patriarchatus habet sub se has Metropoles inferius adnotatas. Suffraganei sunt Episcopi subsequenter notati.

C Monasterium Sanctae Mariae de Valle Josaphat debet annuatim unam unciam auri.

In Episcopatu Ebronensi.

In Episcopatu Lydeni.

In Episcopatu Aiscalonensi, qui etiam Betleemitenis est.

D In Episcopatu Tyreni.

In Episcopatu Aconensi. Hospitale novum Sanctae Mariae, II. marabutinos.

Ecclesia Sancti Thomae Martyris, et Sancti Georgii de Sisso, singulis annis II. Saracenos.

Hospitale Sancti Johannis Hierosolymitani, unam Libram auri, ratione Costri Crati, sicut continetur in Privilegio quondam Domini Alexandri Papae IV indulto Fratribus ipsius Hospitalis, Anno ejusdem Domini Papae Primo.

In Episcopatu Sidonienensi.

In Episcopatu Berytheni.

In Episcopatu Panceſi: quae Civitas Paneas videlicet, alio nomine Belinas vocatur.

In Episcopatu Caesareae.

In Episcopatu Sebasteno: quae Civitas Sebastia scilicet, alio nomine dicitur Samaria.

In Archiepiscopatu Nazareae.

In Episcopatu Tiberiadensi.

In Petracensi Archiepiscopatu;

ANTIOCHIA.

In Antiocheno Patriarchatu centum sunt quinquaginta tres Cathedrales Ecclesiae adinstar illius Evangelici: Impletum est rete magnis piscibus centum quinquaginta tribus. De his istis temporibus hos tantum habuit Archiepiscopos, qui inferius adnotantur. Istos autem habet Episcopos idem Patriarchatus.

In Episcopatu Laodiceno.

In Episcopatu Gabulensi.

In Episcopatu Anteradensi;

In Episcopatu Tripolitane,

In Episcopatu Bibliensi: quae Civitas Biblum videlicet, hodie Gibelet vocatur.

In Archiepiscopatu Tarsensi.

In Archiepiscopatu Edesseno: quae Civitas Edessae videlicet, alio nomine dicitur Rages Medorum.

In Archiepiscopatu Apamienſi.

In Episcopatu Valanienſi.

In Archiepiscopatu Tulypenſi: qui etiam Elioropolitanus appellatur.

In Archiepiscopatu Corizensi.

In Archiepiscopatu Mamistrenſi. Archiepiscopi supradicti carent Episcopis propter destructionem Civitatum.

In Imperio Constantinopolitano apud Thessaloniam. Monasterium Acaeni debet annuatim X. Yperpera pro Censu. Ipsum enim Monasterium Dominus Innocentius Papa III. Pontificatus sui Anno XIII. sub Ecclesiae Romanae protectione recepit sub praedicto Censu annuatim solvendo.

Apud Constantinopolim Hospitale Sancti Samonis debet annuatim Ecclesiae Romanae III. Yperpera.

Ecclesia Sancti Marci Cretensis debet annuatim Ecclesiae Romanae pro Censu unum Yperperum.

F I N I S.

Debita

Debita Censur Romanæ Ecclesiæ in Hispania.

Hic continentur Censur Romanæ Ecclesiæ in Hispania.

IN Episcopatu Elnensi. Monasterium Sancti Martini de Conizone, unum marabutinum.

Monasterium Sanctæ Mariæ de Campo, II. Solidos illius monetæ.

In Episcopatu Gerundensi. Monasterium Sancti Petri de Rodio, II. marabutinos.

Monasterium Sancti Petri de Bisuldano, V. Solidos monetæ Malguriensis.

Monasterium Sanctæ Mariæ Bisuldunensis, II. Solidos illius monetæ.

Monasterium Sancti Felicitis de Cadinit, unum Solidum illius monetæ. Monasterium Sanctæ Mariæ Ameriensis, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Felicitis Wisofnensis, unum obulum.

In Episcopatu Vicensi. Monasterium Sancti Johannis Ripollensis, III. marabutinos.

Monasterium Sancti Benedicti de Bangis, III. marabutinos.

Monasterium Sanctæ Mariæ Ripollensis, III. marabutinos.

In Episcopatu Barchilonensi. Monasterium Sancti Pauli, unum marabutinum.

Monasterium Sancti Petri Puellorum, III. marabutinos.

Comes Barchilonensis de tota Terra sua, sicut continetur in Registro Urbani Papæ, singulis quinquenniis XXV. Libras argenti purissimi.

Monasterium de Crasse, unum marabutinum.

Mansus Sancti Genesii de Amigdalâ Barchilonensis Diocesis, XII. Denarios.

Tom. XII.

A Item Archiepiscopus Terraconensis debet de quodam prædio de Villosfranca, quod fuit Carboxelli, III. marabutinos, & est in Episcopatu Barchilonensi.

In Episcopatu Ilerdensi. Monasterium Sancti Victoriani, dimidiam unciam auri.

In Episcopatu Oſcensi. Monasterium Sancti Johannis de Pinna, unam unciam auri.

B Monasterium Sancti Petri de Lasis, dimidiam unciam auri.

Ecclesiâ Oſcensi, dimidiam unciam auri.

Canonici Montis Aragonum, unam unciam auri.

In Episcopatu Urgellensi. Monasterium Sancti Saturnini per spatium septem annorum, unam Libram argenti.

C Ecclesiâ Aggerensis, III. marabutinos.

Ecclesiâ Sanctæ Mariæ Urgellensis, quæ est Cathedralis, unam unciam auri.

Ecclesiâ Gerrensis, unam unciam argenti.

D Praepositus de Maris, II. Solidos. Raymundus Guillelmi obtulit Beato Petro duo Castra. Unum dicitur Laborola: alterum Taltevelt, sub pensione quatuor unciarum auri.

Monasterium Sancti Petri de Portella, unam unciam argenti.

Illustris Rex Aragonum pro toto Regno suo singulis annis, CCL. obulos auri.

E In Episcopatu Tirasonensi. Ecclesiâ Sanctæ Mariæ sita in Castro Tutellæ, II. Solidos.

A a

In

In Episcopatu Pamilonensi. Hospitale Sanctae Mariae Roccae de Valle, unum marabutinium.

IN REGNO CASTELLAE.

Archiepiscopus Toletanus pro Ecclesia Sancti Servandi, XV. marabutinos. Idem Archiepiscopus pro Ecclesia Sancti Cerni, XV. Solidos Pipionum, qui valent II. Alfonso.

In Episcopatu Oxomeni. Monasterium S. Petri de Guallo, unum marabutinium.

Ecclesia Sanctae Mariae de Silva, XII. Denarios Papientium.

In Episcopatu Burgeni. Monasterium Omense, unam unciam auri.

Monasterium S. Dominici, V. marabutinos.

Monasterium S. Petri de Cardina, unum marabutinium.

In Episcopatu Palentino. Ecclesia Vallis Oleri, XXV. marabutinos.

IN REGNO LEGIONENSI.

In Episcopatu Asturicensi. Monasterium S. Martini de Castania, unum marabutinium.

In Episcopatu Legionensi. Monasterium S. Facundi, II. Solidos.

Monasterium S. Isidori, unum marabutinium.

Monasterium Triense, III. marabutinos.

In Episcopatu Ovetensi. Monasterium Cantense, II. marabutinos.

In Episcopatu Zamorensi. Ecclesia S. Martini de Episcopo Zamorensi, unum marabutinium.

Militia S. Jacobi pro Privilegio, X. marabutinos.

Militia S. Jacobi pro Castro Thorap, marcum auri.

In Episcopatu Salmaticensi. Monasterium S. Juliani, unum marabutinium.

In Episcopatu Civitateni. Ecclesia S. Juliani de Pirana, unum marabutinium.

In Episcopatu Auriensi. Monasterium de Urjaria, unum marabutinium.

In Episcopatu Tudensi. Ecclesia Sanctae Mariae de Resoritiis, II. marabutinos.

In Civitate Compostellana Monasterium Anseltraria, unum marabutinium.

IN REGNO PORTUGALLENSI.

In Episcopatu Ulixibonenfi. Templarii pro tribus Ecclesiis, Rodina, & Eja, & Sourí, unam unciam auri. Item Templarii pro Ecclesiis de Timar, & de Ozizera, IV. Libras ceræ. Et pro Ecclesiis de Riva frigido in Episcopatu Tudensi, & pro Ecclesiis de Mogadario, & Pennarubra in Archiepiscopatu Bracarenfi, & pro multis aliis Ecclesiis, quas habent in Regno Portugallensi, IV. uncias auri.

Monasterium Sancti Vincentii Ulixibonenfi, IV. obolos aureos,

In Episcopatu Portugallensi; Canonica, quæ dicitur Ecclesiola, II. marabutinos.

In Episcopatu Colimbrinensi. Monasterium S. Crucis de Colimbria, II. marabutinos.

Monasterium S. Georgii, II. marabutinos.

Adelfonsus Dux Portugallensis de tota Terra sua, quam nunc habet, & in futuro poterit adipisci, IV. uncias auri. Procedente vero tempore ab Alexandro III. Papa Regio vocabulo insignitus &c. ut supra.

Monasterium S. Petri de Arganis, Ordinis S. Augustini, II. marabutinos.

ADDITAMENTUM.

Archiepiscopus Compostellanus debet Cameræ pro succursu Terræ Sanctæ, DCCC. Libras.

Ambas Sancti Germani de Præstis Parisiensis debet de Vicefina, L. Libras.

Apud Monasterium S. Theodori Januensis sunt depositæ CC. Libræ Januensis minorum per manus Episcopi Castrensis, quas idem solvit pro subsidio Terræ Sanctæ.

Anno Domini MCCXXXIII. Pontificatus Domini Gregorii IX. Papæ Anno VII. Calendis Julii, Ecclesia Sancti Thomæ de Plano Rabi, sita in Murvanensi Diocesi, concessa est Johanni Leoni Canonico Beneventano, salvo Censu unius oboli auri, quem Domini Papæ Cameræ tenetur solvere annuatim.

„ *Hæc sunt nomina septem Episcoporum patrum, quorum Episcopi scilicet per assistunt Apostolico lateri.*

O *Stim.*

Portus.

Albanum.

Tuscanum.

Prænest.

Sancta Rufina.

Sabinia.

Nomina aliorum Episcopatum pertinentium ad Sanctam Sedem: Tibur; Signum; Anagnia; Ferentinum; Alatrinum; Verna; Sora; Terracina; Funda; Gajeta; Capua; Adversa; Neapolis; Surrentum; Amalfia; Ravellum; Salernum; Beneventum; Troja; Melfia; Rapolla; Consa; Acherontum; Sipontum; Vesta; Bannum; Trantum; Monopolis; Vdrontum; Brundisium; Tarentum; Episcopatus Montispileati, qui est juris beati Petri.

IN CALABRIA.

Cassanum; Bisignanum; Rosanum; Sancta Severina; Cuscentia; Malsicetum; Neocastrum; Trium Tabernarum; Squillacinum () i Regium; Miletum.*

IN SICILIA.

Panormum. Messina. Catania. Syracusa. Agrigentum. Mazaria.

IN AFRICA.

Carthago.

IN DALMATIA, ET ITALIA.

Solona; Ragusa; Jadera; Dioclia; Marfa; Boliva; Nursia; Farconium; Abertium; Pennae; Tyete; Esculum; Firmium; Humanum; Ancona; Auximum; Xenogallia; Pissaurium; Calle; Fanum; Ariminum; Esium; Forum Sempronii; Nuceria; Urbinum; Mons Feretri; Gubium; Falinga; Spoletum; Castellum Felicitatis; Perusium; Camerinum; Assisium; Tudertum; Amelia; Orche; Narnia; Reate; Nepe; Sutrinum; Civitas Castellana; Tuscana; Baluenn Regium; Urbivertum; Clusium; Aretium; Senae; Florentia; Fesulæ; Pistoria; Lunae; Luca; Pisae; Viterris; Massa; Rosetæ; Suana; Castrum; Jenua; Bobium; Brundisium; Papia; Ravenna.

SARDINIA.

Tres Archiepiscopatus, Callaris, Arborea, Turris. Duo Episcopatus in Gallura, Civitas, & Galtellum.

IN CORSICA.

Episcopatus septem: S. Mariæ de Mariana; Sancti Florentii Nebotensis; Sancti Marcelli de Aleria; Sancti Frosi de Azaco; Sancti Petri de Atho; Sagonesis Episcopatus.

IN REGNO FRANCORUM.

Avitium.

IN ALEMANNIA.

Babembergenfis.

IN HISPANIA.

Compostella; Ovedum; Legionis; Burges.

*Ista sunt nomina Abbatiarum & Canoniarum
Regularium Sancti Petri.*

IN ITALIA.

Monasterium Sancti Silvestri in Monte Soracle. Monasterium Farfense. Monasterium Sancti Salvatoris in Reate. Monasterium Sublacense. Monasterium Casinense. Sancti Vincentii de Sangro. Sanctae Mariae in Basilica. Sancti Johannis in Venere. Sancti Stephani in Rivo Arnato. Sancti Petri juxta mare. Sancti Petri Terrae Majoris. Sancti Johannis in Lama. Sancti Laurentii in Averfa. Sancti..... Neapolis. Sancti Salvatoris de Telefo. Sanctae Trinitatis in Cavea. Sancti Benedicti in Salerno. Sancti Pauli de Avellino. Beneventi Sanctae Sophiae. Sancti Lupi. Sancti Molesti. Capella Sancti Salvatoris in Palatio. Sancti Petri Monialium. Sanctae Mariae de Portafuma. Ecclesia Sancti Leonis extra Portafumam. Sancti Angeli de Urfaria. Sancti Nicolai de Troja. Sancti Angeli de Vultu. Sanctae Mariae in Fadera. Sanctae Trinitatis de Venusia. Sanctae Mariae de Bandusia. Sanctae Mariae in Tremiti. Sanctae Mariae de Monte Pilofo. Sancti Stephani de Monopoli. Sanctae Mariae de Montescabiofo. S. Mariae de Cephana. Sancti Sabini de Carvisia. Omnium Sanctorum. Sancti Nicolai Barensis, in quo Corpus ejus requiescit. S. Angeli de Montegargano. Sanctae Mariae de Nerito. Sancti Andree de Brundiso.

IN EPISCOPATU BOJANENSI.

Ecclesia Sanctae Trinitatis.

IN CALABRIA.

Sanctae Mariae de Camitiano. Sanctae Mariae de Marina. Sancti Nicolai de Castelllo. Sancti Marci. Sanctae Euphemiae. Sancti Angeli, & Sancti Nicolai de Mileto. Sancti Georgii Canoniarum de Bulneuria.

IN SICILIA.

Abbatia Catanienfis. Sancti Bartolomaei de Insula Lipari.

IN EPISCOPATU PERUSINO.

Mons Sancti Petri de Perusio. Sancti Salvatoris de Montecento. Sanctae Mariae de Valle Pontis. Sancti Pauli de Valle Pontis. Sancti Iustini de Valle Pontis. Sancti Petri de Mantimo.

IN EPISCOPATU SPOLETANO.

Infra ipsam Civitatem Ecclesia Sancti Johannis Monialium; & Sancti I-faac Monachorum extra Civitatem. Sancti Petri foris Portam. Sancti Gregorii Canoniarum. Sancti Juliani de Monte Monachorum. Sancti Pontiani Monialium.

IN EPISCOPATU FANENSI.

Monasterium Sancti Paterniani.

IN EPISCOPATU CAMERINENSI.

Monasterium Rabonense.

IN

IN EPISCOPATU ARIMINENSI.

Monasterium Sancti Gaudentii. Ecclesia Sanctae Mariae in Argumino, cum Cella Sancti Theodori. Ecclesia Sancti Georgii. Ecclesia Sancti Stephani. Ecclesia Sanctae Mariae, quae dicitur in Turremuro. Plebs Sancti Paterniani. Plebs Sancti Iohannis in Rufio. Monasterium Sanctae Mariae in Arbulici.

IN COMITATU URBINENSI.

Plebs Sancti Petri, quae dicitur in Arficio. Plebs Sancti Gaudentii.

IN EPISCOPATU CLUSINO.

(*) *Mons Sancti Salvatoris de Monte Amato. Sancti Cornelli. In Lacu Sanctae Christinae.*

IN INSULA MARTANA.

Monasterium Sancti Stephani, & Sancti Valentini.

IN EPISCOPATU FULGINATENSI.

Monasterium Sanctae Crucis de Saxovivo.

IN EPISCOPATU EUGUBINO.

Mons Sancti Donati de Palpiano, & Sanctae Mariae de Alfole.

IN EPISCOPATU TUDERTINO.

Monasterium Sancti Leuii. Monasterium Sancti Valentini Martyris. Monasterium Casaleto. Monasterium Sancti Petri in Cefis. Monasterium Christi in Artata.

IN EPISCOPATU ROSELLANO.

Monasterium Sancti Pancratii, cum Castro Burriano juris est Beati Petri: quod videlicet Castrum solvit XX. Solidos, & Monasterium XII. Denarios.

IN TERRITORIO PISANO.

Monasterium Sancti Petri in loco, qui dicitur Guada. Et Monasterium de Verruca.

IN EPISCOPATU VULTERRANO.

Plebs de Esia, & Monasterium de Serena.

IN EPISCOPATU LUCANO.

Ecclesia Sancti Frigidiani. Monasterium Sextense. Monasterium Sancti Petri, situm infra eandem Civitatem. Monasterium Fecicolense. Monasterium Sanctae Mariae in Gattajola.

IN EPISCOPATU ARETINO.

Monasterium Camaldulense, cum Abbatibus suis. Monasterium Sanctae Mariae in Plon'a. Monasterium Sanctae Mariae de Farneto.

IN EPISCOPATU FLORENTINO.

Monasterium Vallinbrofanum cum Abbatibus suis. Monasterium Sancti Hilarii Monialium. Monasterium Sanctae Mariae Ancillarum Christi.

IN EPISCOPATU FAVENTINO.

Monasterium Sancti Benedicti, quod solvit II. aureos.

IN

(*) idest Monasterium. Ita enim per compendium scriptum heic & alibi visitur.

IN EPISCOPATU COMACLENSI.

/ *Monasterium de Pomposa.*

IN EPISCOPATU PUPILIENSI.

Monasterium Sancti Hilarii cum Plebe. Plebs Fantillae. Monasterium de Saxo. Castrum Cancellae. Castrum Fantillae. Massa de Mauratania. Plebs de Balneo, cum Capellis, Villis, & Castris.

IN EPISCOPATU LUNENSI.

Monasterium de Tyro Insula.

IN EPISCOPATU MUTINENSI.

Monasterium Nonantulanum. Sancti Caesarii. Fraxinorense.

IN EPISCOPATU REGINO.

Ecclesia Sanctae Mariae Carpenfis. Terra, in qua Ferrariensis Ecclesia de novo construitur, juris est Beati Petri, & solvit Bisantium unum. Et eadem Civitas pro singulis capitibus solvit singulos Denarios.

Monasterium Sanctae Trinitatis in Campanola, Libr.....

IN MANTUANA CIVITATE.

Monasterium Sanctae Mariae Montalium. Extra verò Monasterium Sancti Benedicti supra Padum, quod solvit pro se II. uncias auri. Pro Lunico Monasterio XL. Solidos Veronenium. Pro Monasterio Campionis, totidem. Pro Sexensi Monasterio III. Bisantios. Pro Abbazia Sanctae Mariae de Pratalia, quae in Paduano Episcopatu est, solvit IV. aureos, Pro Gonzaga unciam auri.

IN EPISCOPATU TARVISINO.

Monasterium Nervisense.

IN CREMONENSI CIVITATE.

Monasterium Sancti Petri. Canonica Regularis Sanctae Agathae. Monasterium Sancti Salvatoris. Monasterium Sancti Thomae. Monasterium Sancti Iohannis in Pipia. Ecclesia Sancti Martini. Extra verò Ecclesia de Uvaineto, Canonica de Ripa Alta.

IN PLACENTIA.

Monasterium Sancti Sixti.

IN EPISCOPATU TERDONENSI.

Monasterium Sanctae Mariae, & Sanctae Saraphiae, exemptum.

IN EPISCOPATU PAPIENSI.

Monasterium Sancti Petri in Coelo aureo. Sancti Salvatoris. Aquae Nigrae.

IN MEDIOLANENSI DIOECESI.

Ecclesia Sancti Iohannis in Medetia. Ecclesia Sancti Ambrosii, in qua Corpus ejus jacet.

IN ITALIA NOVALIA.

Sancti Petri. Sancti Laurentii. Ultiensis. Caramania. Bremma. Sancti Benigni de Fruteriis. Ecclesia Mortariensis.

IN EPISCOPATU SEDUNENSI.

Ecclesia Mauricii cum Aganensis
ITEM

ITEM IN LONGOBARDIA.

Bobium.

IN CIVITATE JANUENSI.

Ecclesia Sanctae Fidis.

IN EPISCOPATU ALBIGANENSI.

Monasterium de Insula Gallinaria. Sancti Honoratii Liriuensis. Massiliensis. Pjalmodienfis. Montis Majoris. Sancti Aegidii. Sancti Salvatoris de Agnana. Sancti Willemi. Sancti Petri de Narv. Monasterium Craffense. Sancti Johannis Rimpollensis. Sancti Petri Moyfiacensis. Sancti Tiberii. Sancti Petri de Corduma. Sancti Petri de Generefo.

IN EPISCOPATU RUTHENENSI.

Ecclesia Sancti Antonii solvit Censum X. Solidorum Margulienfium. Abrense Monasterium solvit aureum unum, & pro Cella Sanctae Mariae de Condruibat, quae a Beato Petro ei commissa est, X. Solidos. Item Cella S. Petri de Monte X. Solidos.

IN EPISCOPATU PICTAVIENSI.

Monasterium Sancti Johannis Angeliacensis. Sancti Johannis Novi. Monasterium Sancti Petri Malteacensis. Fontis Eurardi. Cartosensis.

IN EPISCOPATU VIENNENSI.

Ecclesia Romariensis.

IN LUGDUNENSI.

Ynniacensis. Ambroniacensis.

IN MATISCONENSI.

Cluniacensis; Trenorejensis.

IN LINGONENSI.

Pultanensis.

IN ARUENNA.

Ecclesia Sancti Juliani. Brinamensis. Sancti Flori. Celsimacensis. Alti-fodorenfis. Sancti Sebastiani. Moyfiacensis. Casa Dei. Sancti Gildardi. Aureliatensis. Montis Ferrandi. Prioratus Silvijacensis.

IN BITURICENSI.

Monasterium Dolense, quod solvit annuatim unciam auri. In eadem provincia Albienfis Ecclesia, solvit annuatim II. Bifantios. In eodem Episcopatu Castrense Monasterium, & Sinriense Castrum, quod solvit Censum X. Solidorum.

IN LEMOVICENSI EPISCOPATU.

Ecclesia Sancti Martialis.

IN HISPANIA.

Monasterium Sancti Facundi. Sancti Servandi Toletani.

IN BISUNTINO EPISCOPATU.

Monasterium Euxozienfe. Monasterium Littarenfe, quod solvit X. Solidos Basilienfis monetae.

IN EDUENSI.

Monasterium Verzeliacense. Sancti Leonardi.

IN ANTISIODORENSI.

Monasterium Sancti Germani, & S. Petri.

IN NIVERNENSI.

Prioratus de Caritate.

IN AURELIANENSI.

Monasterium Sancti Benedicti supra Ligerim.

IN FLANDRIA.

Sanctae Mariae in Valentiana. Sancti Bertini, & Sancti Petri in Gant.

IN AMBIANENSI.

Monasterium Corbienne. Sancti Ricarii, & Sancti Valerici. Abbas Villa.

IN TORNACENSI.

Sancti Amandi.

IN CARNOTENSI.

Monasterium Vindocireniense.

IN TURONENSI.

Majus Monasterium. Sancti Martini. Bellus locus. Canonici Sancti Martini, in qua Corpus ejus quiescit.

IN ANDEGAVENTSI.

Sancti Florentii. Salmuriensis.

IN REDONENSI.

Sancti Melanii,

A

IN SUESSIONENSI.

Sancti Medardi.

IN REMENSI.

Sancti Nicolai de Silva Luitz....

B

IN PARISIENSI.

Sancti Dionysii, Sanctae Genovefae. Sanctae Mariae in Ebela,

IN NORMANNIA.

Beccense. Fificense. Monasterium Sancti Michaelis. Sancti Wandregisili.

C

IN ANGLIA.

Sancti Petri de Westmonasterio. Sancti Albani. Sancti Augustini.

IN LEODIENSI.

D

Ecclesia Sancti Petri de Forum, quae solvit Bisantium unum.

IN TULLENSI EPISCOPATU.

Monasterium Romaricense.

IN EPISCOPATU BASILIENSI.

E

Wbferneheim, & Sancta Crux, quod solvit Rosam auream duarum unciarum Romanarum. Osmareseu. Murbae.

IN ALEMANNIA.

Vuldense Monasterium. Sancti Galli. Ysaucicense. Augense. Quintilinburgense. Corbajense. Eristein. Rotbenseheim.

IN

IN BREMENSI PAROCHIA.

Monasterium Sanctae Mariae Rosfeldensis quod dat Bilantium unum. Monasterium Sanctae Mariae de Villa Radehat, quod dat II. uncias auri in Septembri.

IN ALBESTATENSIS.

Abbatia Sancti Servatii in Quiviliburg. Abbatia Sancti Cyriaci de Guerintbot. Sancti Laurentii Ildeffero.

IN HILDENEISEMENSIS.

Abbatia de Gandersehn.

IN MAGDEBURGENSIS.

Abbatia Sancti Cyriani de Neimburg.

IN MESEMBURGENSIS.

Abbatia de Pigou.

IN PATAVIENSIS.

Gerondense Monasterium solvit Domino Papae annuatim Marcam argenti. Medelitense aureos duos. Monasterium Sanctae Mariae de Letelemburg aureum unum.

IN SALESBURGENSIS.

Ecclesia Sanctae Mariae & Sancti Petri de Ponbergo.

IN CURIENSIS.

Fabariense. Disertinum.

A

IN BAZOGENSI EPISCOPATU.
IN PROVINCIA SALESBURGENSI.

Ecclesia Sancti Augustini, quae dat aureum unum.

IN CONSTANTIENSIS.

B

Gadense Monasterium. Sanctae Mariae in Insula. Ecclesia, quae dicitur Pertschadinum, solvit annuatim XL. Denarios Ratisponensis monetae. Monasterium Sancti Blasii. Monasterium Rotense. Sancti Georgii. Sancti Petri, & Viveldae. Alpersbach. Wibelingen. Cella Sanctae Mariae. Burren Canoniorum. Scafulen. Burren Monachorum. Rode. Bregenza. Augia Insula. Sancti Galli. Bucebo. Welindorwe. Monasterium in loco qui dicitur Quivilda, solvit aureum unum.

C

IN NENBURGENSI EPISCOPATU.

Monasterium Aulstunense dat aureum unum.

D

IN SPIRENSIS.

Hirsaugia. Oddenebim.

IN ARGENTINENSIS.

Saltenfis. Hugonis Curtis. Sancti Walburgis. Andelach.

E

IN MAGUNTINENSIS.

Monasterium in loco, qui dicitur Flancim, in honore Sanctae Mariae solvit aureum unum.

D E C L E R I
ET ECCLESIIARUM
IMMUNITATIBUS,
PRIVILEGIIS, AC ONERIBUS.
POST INVECTAS IN ITALIAM BARBARAS GENTES.
D I S S E R T A T I O
SEPTUAGESIMA,

B b 2

DIS-

DISSERTATIO

SEPTUAGESIMA.

Librum Ntegrum Librum facile impletet argumentum nunc mihi tractandum, si exspatiari animus foret. Sed mihi stat ante oculos Dissertationum modus, ac praeterea non desunt de hoc ipso argumento adnotata ab aliis: quo munere in primis est functus Clariss. Vir Ludovicus Thomassinus, qui Part. 3. Libri Primi de Beneficiis, multus est in investiganda antiqua immunitate Clericorum. Ego pauca e penu meo in hanc rem adferam, ut Lectori minus docto aliquid praestito sit, quoties occasio loquendi ferat, sitque instituenda comparatio recentiorum temporum cum antiquis. Veniat-ne Ecclesiasticorum hominum ac bonorum immunitas a Deo, an a Legibus humanis, Theologis & Canonum interpretibus disputandum relinquo. Mihi tantummodo propositum est, cursim innuere potius quam ostendere, quid factum, non quid faciendum nunc sit, aut olim fuerit. Immunitas ergo aut respicit personas quasque militiae Ecclesiasticae additas, viros & feminas, Clericos Seculares & Monachos, aut eorum agros & reliqua bona temporalia, aut sacra Loca Deo dicata. De singulari istis nonnulla proferam,

A inter barbaricorum Saeculorum fines oratione conclusa. Illud autem ante omnia statuendum est, in Christiano orbe diversos semper ritus ac mores fuisse pro varietate regionum, pro majori minorive religiofitate Regum & Principum, denique pro inaequali constitutione temporum. Piissimos Reges ea quoque ferrea Saecula profecto ostentare possunt. Sed neque desuere violenti atque humanarum divinarumque Legum contemtores. Quare nil mirum, si tunc aspicias, quae commendes, & rursus plura quae vituperes. Nostra ipsa tempora, quamquam pacatissima sint, & Principes Catholici quanvis in Romano Pontifice auctoritatem in universum Clerum agnoscant ac venerentur: diversum tamen ordinem disciplinae servant, atque interdum istas ob causas discordiam inter utrumque forum severe conspicimus. Profecto Cleri Iudices legitimi a primis Ecclesiae Seculis Episcopi fuere. Episcoporum verò Romanus Pontifex, Concilia, Metropolitan. Num sese Imperatores ac Reges hisce negotiis immiscuerint, antequam Langobardi sedem in Italia statuerunt, Romana, Graeca, & Gothica Historia Lectorem docebit. Sub Langobardis interim video, auctoritatem quoque Principis imploratam fuisse, quum controversiae inter Episcopos surgerent. Illustre hu-
jus

jus rei exemplum mihi miniatur in-
signe Archivum Lucensis Archiepi-
scopi, in lite ante mille annos in-
ter duos Episcopos agitata, Lucen-

A sem videlicet ac Pistoriensem, ut con-
stat ex antiquissimo apographo, cu-
jus haec sunt verba.

Judicatum Ultiani Notarii ac Missi Liutprandi Langobardorum Regis,
Spetiosi Episcopi, & Walperti Ducis Lucensis, in controversia
agitata inter Talisperianum Episcopum Lucensem &
Johannem Episcopum Pistoriensem, Anno 716.

Dum ex jussione Domini preexcel-
lentissimi Liutprand Regis con-
juxisse ego Ultianus Notarius & Mis-
sus Domini Regi, ad Basilica Sancti
Petri locus, ubi dicitur Neure, ad in-
teutionem, quam vertebatur inter ab
Talisperiano Episcopo, necnon & Jo-
hannem idest Episcopo Pistori, esset de-
liverandum: & jam inibi conjuxisse
ego, qui supra, Ultianus una cum Spe-
tioso Episcopo, & Walpert Duci,
Alabio Gastaldio, & aliis singuli circum-
stantibus. Unde nos inquirentes per Vi-
taliana Presbitero, a cujus ipsas Dia-
cesis a tempore Romanorum & Langobardorum
fuisent, qui nobis professus
est, quod ipsas Adocias semper ad par-
te Lucense fuissent, & qualiter Dei
per Evangelium firmavit. Postea vero
dicto & superscriptus Johannes Episco-
pus & Anselmo Presbiter ipsius Johanni,
quod a Eglefias Sancti Andrea, ubi
est baptisum, una cum Eglefia
Sancti Hierusalem nostra devenisse.
Ad hoc respondebat jam dictus Vitalianus
Presbiter: Non est veretas, nisi
dum menime potera concurrere ad
tantas Eglefiam baptisum facere.
Sic ipsas Eglefias Sancti Andree
cum baptisterio suo, & Sancti Hierusalem
tibi presentamus, ut inibi
Missi & Baptisum facere deberis,
dum usque nobis placitum fuerit,
nec per lege ipsas Aeglefas vobis

B dimittere debeo. Unde nos superscri-
pti Judices degrevimus, ut Presbiter
Vitalianus dicere juratus, quod ipsas
Aeglefas Sancti Andree cum bap-
tisterio suo & Sancti Hierusalem, a
tempore Romanorum usque & modo
semper sub jura Aeglefas Sancti Pe-
tri fuerunt, nec per lege eas vobis
dimittere debeo. Quidem & ipse sa-
cramentas in nostris presentia dedulius
est, ut in eadem deliverationem deveant
permanere. Unde hanc notitia judega-
ri Ebregausus Notarius Regi.....
scribere commonemus.

C Passa notitia judegari, Mense Fe-
bruarii, regnante Domino Liutprand
Regi Anno Quarto, Indictione XIII,
felicitur. (Judicum subscriptiones de-
siderantur.)

D Talisperianus Episcopatum Lucen-
sem regebat: Spetiosus, cujus nomen
Florentinius, & Cosmus de Arena
deformarunt, Florentinae Civitati
praeerat. Haec autem vides, habi-
tum fuisse judicium illud ex jussione
Liutprandi Regis, eique praefuisse Ul-
tianum Notarium ac Missum ipsius Re-
gis, una cum Spetioso Florentino Epi-
scopo, & Walperto Duce Lucensi. Ne-
mini eruditorum ignotum est, quae
simultates ac bella diutissime vige-
rint inter Langobardos atque Roma-
nos, dum Graeci Imperatores Romae,
nun-

nunquam a Langobardis subactae, imperarunt. Propterea opinari licet, multos obices in Langobardico Regno fuisse positos legitimae Romanorum Pontificum & Episcoporum auctoritati in Ecclesiasticis negotiis.

A Proinde quum adversus Episcopos querelae Clericorum erant, ad ipsos etiam Reges deferbantur, ut rursus ex altera Charta constabit, quam archetypam in laudato nuper Tabulario Lucensi vidi.

Judicatum Perodei Episcopi Lucensis in causa Clerici, e regimine cujusdam Ecclesiae expulsi, Anno 771.

IN Dei nomine. Regnante Domino nostro Desiderio Rege, Anno Regni ejus Quinto decimo, & filio ejus idem Domino nostro Adelchis Rege, Anno Regni eorum Duodecimo, V. l. Calendas Julias, per Indictionem IX. feliciter. Noticiam judicati, qualiter venit ante me Perodeo in Dei nomine Episcopo, Alitruda mulier cum filium suum, nomine Atripertum, simul & Petrus Clericus cum sacram jussionem excellentissimi Domini nostri Regis, in qua continebatur..... ipsi interpellassent excellentiam Regni ejus, ut nos dedissemus Ecclesiam Monasterii..... per cartulam eidem Atriperto infantulo, ut ipse injui custos esse debuisset. Similiter & per aliam cartulam confirmavimus ipsum Petrum Clericum in Casa jam dicte Ecclesiae, nna cum Deu dedit Presbiterum Reclloris, ita ne gubernarent ipsum infantulum, usquedum ad legitimam ventrem etatem..... mato eos exinde foris expellissimus propter premium contra rationem, & eor blutassimus, & de..... eorum eos foris expellissimus, & omnia eis tollissimus, quantumcumque abissent, & non aberet predissus Atripertus Tutore, qui causa ejus perageret usque ad legem. Proinde nobis demandavit, ut deberemus, talem hominem providere Deum timentem, qui causa ejus peragere deberet, ut damnicitate non haberet contra legem, & deberemus causa ipsa inquirere & judicare, qualiter lex, & qualiter judicaremus inter nos & ipsi, nostrum erit..... judicatum. Nos vero talem exinde ipsam jussionem cognoscentes, in constituto posito dedimus ad ipsum infantulum tutorem Warinperum Clericum nostrum, & secundum ipsam jussionem cepimus ipsi dicere, ut quicquid vellent, nobiscum agere deberent. Et in primis interrogavimus eos, si aliquid nos eis violento ordine tolleissimus; Qui de presenti precessi sunt, ut nullam rem eorum tollere fecissimus, nisi dictum est nobis..... Cino ambulavimus, ut nos deblutare fecissimus, & pro hoc nos ita suggestissimus. Ecce cartulam firmitatis, per quam iste infantulus debet resedere in Casa Sancti Savini. Nos autem ita audientes, legi fecimus ipsam Cartulam. Continebatur in eam, quomodo quondam Advandus Presbiter, qui fuit Custus ipsius Ecclesie nostre, per consilium nostrum prendendi ipsum Atriperti in cura Ecclesie Sancti Savini confirmaverat. Et dum taliter cognovissimus, judicavimus, ut infantulus secundum etiam cartulam in eandem Casam Ecclesie resideret. Iterum pars ipsius infantuli dicebat: Si placet vobis, volumus istum Petrum Clericum, ut nobiscum abiret in ipsa Casa Ecclesie nos regendum. Qu..... distis quamquamvis ipse Petrus Clericus ante nos cartula sua, quam in ipsam jussionem commemoravit, ante

B rere & judicare, qualiter lex, & qualiter judicaremus inter nos & ipsi, nostrum erit..... judicatum. Nos vero talem exinde ipsam jussionem cognoscentes, in constituto posito dedimus ad ipsum infantulum tutorem Warinperum Clericum nostrum, & secundum ipsam jussionem cepimus ipsi dicere, ut quicquid vellent, nobiscum agere deberent. Et in primis interrogavimus eos, si aliquid nos eis violento ordine tolleissimus; Qui de presenti precessi sunt, ut nullam rem eorum tollere fecissimus, nisi dictum est nobis..... Cino ambulavimus, ut nos deblutare fecissimus, & pro hoc nos ita suggestissimus. Ecce cartulam firmitatis, per quam iste infantulus debet resedere in Casa Sancti Savini. Nos autem ita audientes, legi fecimus ipsam Cartulam. Continebatur in eam, quomodo quondam Advandus Presbiter, qui fuit Custus ipsius Ecclesie nostre, per consilium nostrum prendendi ipsum Atriperti in cura Ecclesie Sancti Savini confirmaverat. Et dum taliter cognovissimus, judicavimus, ut infantulus secundum etiam cartulam in eandem Casam Ecclesie resideret. Iterum pars ipsius infantuli dicebat: Si placet vobis, volumus istum Petrum Clericum, ut nobiscum abiret in ipsa Casa Ecclesie nos regendum. Qu..... distis quamquamvis ipse Petrus Clericus ante nos cartula sua, quam in ipsam jussionem commemoravit, ante

aut nos moluisse aducere. Et hinc decrevimus, ut qualiter rationabilem cartulam de ipsam Ecclesiam haberet in eum modum, & ipse ividem persisteret. Et de presentia direximus Johannem Clericum nostrum, qui ipsos Clericos in Casa ipsius Ecclesie intromisit; nisi tantum eis amplius pronuntiavimus, ut ipsa Alitrua mulier in predicta Casa Ecclesie nullatenus permaneret, pro eo quod nobis per eorum proximi & vicini dictum est, ut id pre Petrus Clericus cum ipsa cognata sua malam vitam penetrarent; & Presbiter ille, qui a nobis ividem est ordinatus, cum ipsis in Casa supradictae Ecclesie residere deberet, officium Dei faciendo & adimplendo. Nam nec lex nec ratio convenit, ut ipsa femina cum Custodis Ecclesie simul inabitet. Repticans se pars ejusdem infantuli: nos jam vobis petivimus Deu dedit Presbiterum, qui nobiscum habitaret, & cum nobis dedisti, & ipsum modò habere volumus. Ad contra respondebat pars nostra: Presbiter ille, quem queris, quando vobiscum erat, nobis proclamavit, ut vobiscum non vellet habitare propter malitia & vitium ipsius Alitruae mulieris, quem ea cognoscebat facere: & pro ipsa muliere vos eum de foris expellistis, quod multorum hominum cognitum est, & nos causa ista bene isticimus. Et dum nos supradicta Ecclesia de Presbitero destituta cognovissimus, pro hoc decrevimus, ut ividem Presbiter vobiscum inhabitet, qui officium Dei die noctuque peragere debeat. Et hinc eis renunciavimus, ut ita persistat, sicut supra recte nobis apparuit. Unde hanc notitiam iudicati, secundum vestra iussio continet, emitti previdimus, ut amplius de hac causa nulla oriatur intentio, sed cunctis diebus in suprascripta deliberatione debeat perma-

A nere. Et pro confirmatione Philippum Clericum nostrum scribere communavimus. Actum Luca.

Ego Peredeus exiguus Episcopus in hunc iudicatum manu mea subscripsi.

B Animadverte, quantà animi constantia Peredeus Episcopus vel ipsi Saeculis barbaricis disciplinam Ecclesiasticam tueretur. Quippe innumeris Conciliorum decretis cohabitatio feminarum cum Clericis interdicebatur. Simul etiam vide, iussorem quidem Regis vocantibus se laesio concessam. Nihil tamen exinde Episcopalis iuris plerumque deperibat; atque heic reapse habemus, iudicium proprio Iudici, idest Episcopo, relictum fuisse. C Neque secus actum est sub Augustis, & Regibus Francis. Nam quoties persuadebat sibi aliquis e Clero, injuriam sibi in iudicio illatam ab Episcopo, erat mos, tunc nemini, ut videtur, improbatum, subsidium implorare ab Imperatore, vel Rege, sive ab ejus Missis. Rursus verò iidem ab Episcopo revisionem, ut nunc appellamus causae petebant. Negare nolim, quin iussio Regis ad id Antistites impelleret; quae vox Canonistis Italicis nostrorum temporum asperi aliquid sonare videatur; sed ea aevi illius consuetudo fuit, neque Episcopale forum propterea suo jure fraudabatur. Rem duobus aliis causae unius exemplis firmabo, quae ex eodem Lucensi Archivo excerpti, ubi authentica adservantur. E gradu suo dejectus fuerat, sacroque ministerio interdictus, Alpulus quidam Presbyter Lucensis, quod Sanctimoniale ex Parthenone Sancti Petri per murum demissam, nocturnis tenebris fretus, susceperat, secumque adductam habuisset. Patuerat in iudicio illius crimen. Is tamen adaucter Pipinum

pinum

pinum Italiae Regem adiens, seque a Jacobo Lucensi Episcopo inique damnatum clamans, opem ab eo flagitavit, atque impetravit. Itaque jussu

A. nona clementissimi Domini nostri Pippini magni Regis ad Episcopum deferens, novum judicium obtinuit, in quo rursus cecidit.

Judicatum Jacobi Episcopi Lucensis in causa Presbyteri ob crimina; ut ajunt, degradati, Anno 803.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Carolus serenissimus Augustus, & a Deo coronatus magnus & pacificus Imperator, Romanum gubernans Imperium..... misericordiam Dei Rex Francorum & Langubardorum, Anno Regni ejus, quo Langubardiam cepit, Tricesimo: & filio ejus Domino nostro Pippino Rege, Anno Regni ejus Vigesimo Tertio..... Julio, Inditio XI. In Christi nomine. Notitia judicati. relente me Jacobo in Dei nomine Episcopo in domo sancte Ecclesie, adveniens ibi Alpus Presbyter deulit nobiscum jussionem clementissimi Domini nostri Pippini magni Regis, in qua contenebatur, ut nos cum expulsemus sine omni iudicio de Ecclesia Sancti Julii, sicut petierat, ubi Sacratu sūt & Cullu. Et praeceperat nobis, ut judicavemus inter nos, & ipsum per veram legem & iustitiam; & qualiter judicavimus, nostrum illi emitteremus iudicatum. Relecta ipsa jussione, fecimus ei dare unadum Handipertem Presbyterum nostrum, ut ei in placito die consuetudine facere, qualiter ipse ab honore suo removeret. Qui veniens in die constituta, ubi nobiscum aderant Sacerdotes & filii sancte Ecclesie, idest Aiprandus Archidiaconus, Gumpertus Presbyter, Aliprandus Presbyter, Stavili Presbyter, Grifosfori Presbyter, Almus Presbyter, Teddulus Presbyter, Boni Presbyter, Teudo Presbyter, Daviti Presbyter, Ardiprandus Presbyter, Ton. XIV.

B bias Presbyter, Albertus Clericus, Agiprandus Clericus, Rotpaldus Gastaldus, Wiliperto, Arochis, Vassi Domni Regis, Lopo, Perisundus, Suimprandus, Samualdus, Petrus, David, Lanfridus, Benedictus, Andreas, Supo, Fraprandus, Rachiprandus Clericus, Gbilselpertus Notarius..... Gbise Subdiaconus, Aliteus Subdiaconus, Christianus Subdiaconus, & Alipulu. Coepit dicere ipse Alpus Presbyter: Ecce paratus sum: judica inter me ed te, sicut Dominus noster..... ult. Nos autem ei diximus: Tu quomodo potes Ecclesiam tenere, qui honorem tuum pro tuis nequitia amisti? Et ecce Brevis scriptum, quam nobis venerabilis Rachi..... Ecclesie Episcopus direxit. Quam cum legi fecissemus, contenebatur in ea, qualiter Brunuri Advocatus Monasterii Sancti Petri venerat ad presentia Rachi..... Episcopi interpellandum, quod ipse Alpus Presbyter tulisset Monacha Sancti Petri, & secum in casa abuisset. Et ipse Rachinardus preceperat Harnolfo Vice..... faceret venire Alpulum Presbyterum, ut si veritas ipsa Monacha tulisset de illo Monasterio, eam reddere, & paululum post infra. Igitur Rachinardus..... accusationem hanc interrogaverat eundem Alpulum, si postea Monacha ipsa de prelo Monasterio tulisset, si eam abuisset, postquam per iudicium..... reddidit, aut si veritas eam obculasset, & super cavallum lezasset, & arram dedisset, sicut Brunuri dixerat. Sic professus

seffus est Alpul, quod postea..... Monacha nomen Gumpurga nūdis tempore absconfe de ipfo Monasterio per muri depofuiffet, & fuis manibus super cauallum leuaffet..... (Reliqua defiderantur.)

Manca erat membrana illa, fi bene memini: aut potius quodd repetitum viderim idem iudicium in altera Charta, quam heic adtexam, reliquis defcribendis abftinui. Utcumque fit, *Rachinardum Epifcopum Pifanum* pergamena haec nobis prodit, quem Ughellius in Italia Sacra ignorauit. Non quieuit Alpulus, quamquam bis in iudicio viſtus, & praeterquamquod poſt damnationem auſus eſt cantare Miſſam, non erubuit querimoniis nouis aures pulſare *Adalardi* celeberrimi *Abbatis Corbejenſis*,

A quem poſt Pippini Regis interitum *Carolus Magnus Auguſtus Miſſum* ſeu Legatum ſuum in Italiam direxerat ad *juſtitias faciendas*, *Adalardus* ergo hominem commendauit *Bonifacio inluſtriſſimo Comiti noſtro*, ideſt *Lucenti*, de quo mihi fermo fuit in *Antiquitat. Eſſenſ. Par. I. Cap. 22.* Comes verd curauit, ut nouum de eodem Alpulo exauſtorato iudicium inſtitueretur, per quod temerario homini tandem ſpes erepta eſt ulterius reclamandi. En Chartam ipſam, ad inluſtrandos eorum temporum mores apprimē aptam, & cum *Epifola 92. Codicis Carolini* conſonam, in qua *Hadrianus I. Papa* conqueritur apud *Carolum Magnum*, quod *Sanctimoniales*, abieſti *Monastiſca* veſte, illiſcit nuptiis dent operam in *Lanſgardico Regno*.

Alterum ejuſdem *Jacobi Epifcopi Lucentis* iudicium in cauſa ipſius *Alpuli Presbyteri*, ob *Sanctimonialem* raptam damnati, Anno 813.

N *Oſitia Canonice auctoritatis*, ſicut continere videtur de his que degradati preſumuntur ſacroſanctum agere..... qui fuerat *Prebiter*. Ego *Jacobus Dei gratiā ſancte Lucane Eccleſie Epifcopus*. *Maniſeſta cauſa eſt*, quia poſtquam ipſa..... memorie *Johannes Epifcopo*, & *Rachinardo Piſane Eccleſie Epifcopo*, canonico ordine iudicatus fuit, ſicut textus *Brevis inferius*..... interpellauit virum venerabilem *Adalardum Abbatem Miſſum Domni noſtri Caroli Magni Imperatoris*, ut nos ei..... iudicio iuliſſemus. Ipſe autem *Adalardus* eum commendauit *Bonifacio Inluſtriſſimo Comite noſtro*, & per eum nobis..... *Epifcopo*, ſimul & cum *Sacerdotibus* coniungere deberent, & ſic eum canonico ordine iudicare deberimus, ſicut &

D *ſallum*..... *ſancte matris Eccleſie una cum Petronio Epifcopo Inſule Corſice*, & cum *Sacerdotibus noſtris & filiis ſancte Eccleſie*, quorum nomina..... & *Teutprando Diacono Legato ſancte Lunenſis Eccleſie*, ſeu & *Alais Scapino Piſane Civitatis*, *Miſſus ipſius Bonifacii*..... ante nos memoratus *Alpulus*. Interrogauimus eum, pro qua cauſa ſuper me ipſum *Miſſum Domni Imperatoris* interpeſſaſſet. Qui dixit: Pro eo quod..... foras expuliſti. Cui diximus: Tu Eccleſiam quomodo potes tenere, qui honorem tuum pro tuis nequitiiſ amidiſti? Et ecce *Brevis ſcriptus*..... *inquiſitio jam nuper ſalla eſt*, quam reſegi coram omnibus ſeimus. Contenebatur in ea: In *Chriſti* nomine. Notitia iudicati reſcedente..... *Epifcopo* in domo ſancte Eccleſie:

clies: adveniens ibi Alpus detulit nobis sacram jussionem Domni nostri magni Regia, in qua contenebatur.... sine omni judicio de Ecclesia Sancti Iusti, sicut petierat, ubi Sacratu fuit & Custos; & preceperat nobis ut judicarem inter nos & ipsum..... judicatum relictum. Ipsa jussionem fecimus ei dare Landipertum Presbiterum vuadium, ut..... facere qualiter ipse ab honore suo remotus fuisset, qui venit in die constituta, ubi nobiscum aderant Sacerdotes & filii sancte Ecclesie, idest Agiprandus Arcidiaconus, Gumbertus Presbiter, Aliprandus Presbiter, Stabillis Presbiter, Cristoforus Presbiter &c. (ut in supra descripto Judicato Anni DCCCIII.) Coepit dicere ipse Alpus: Ecce paratus sum. Judica inter me & te, sicut Dominus Rex demandavit. Nos autem ei diximus: Tu quomodo potes Ecclesiam tenere, qui honorem tuum pro tua nequitia amisisset? Et ecce Brevia scriptum, quam nobis venerabilem Rachinardus Pisane Ecclesie Episcopus direxit; quam cum legi fecissemus, contenebatur in ea, qualiter Brunus Advocatus Monasterii Sancti Petri venerat ad presentia Rachinardi vocati Episcopi interpellandum &c. (uti in praecedente Judicato). Rachinardus audiens adfucationem hanc, interrogaverat eundem Alpus, si postea Monacha ipsa de prefata Monasterio tulisset, si eam abuisset, postquam per judicium Arnolphi eam reddidit, aut si veritas &c. & suis manibus super cavallum levasset & eam osculasset, & duo Solidos & in..... dedit, & per se ipsum ad loca per noctem duxisset solus; Et quando hanc professionem fecerat, cum ipso Rachinardo fuerant plurimis suis Sacerdotes. Iterum post ipsa infra Bre-

A rem de negligentia ipsius Alpi memoratus Rachinardus non antea in eum judicium inferre presumpsit, donec ad presentia Johannis sancte Lucensis Ecclesie Episcopi, qui per auctoritate Domini Apostolici ad consacrandam Basilicam inter..... Pisenfem cum suis Sacerdotibus advenisset, ipse Rachinardus ibi Alpus presentare iussit, & Brevem, cujus tenoris omnia consenent, quorum ipsis fecit relegi: videlicet; ipse Alpus interrogatus a Johanne Episcopo confessus erat de suis reatibus omnia, sic esset veritas, sicut coram ipsis relecta sunt. Et dum nos ipsum Alpus coram supra scriptis Sacerdotibus & filiis sancte Ecclesie ante ipsum Alpus relegi fecissemus, dicebat prefatus Alpus: Brevem istum mihi non inedit, quia veritas non fuit. Tunc nos Sacerdotes nostros, qui cum ipso bone memorie Johanne Episcopo ibidem fuerant, idest Deusdona Arcipresbiter, Raspertus Presbiter, Gudiprandus Presbiter, Rachiprandus Presbiter &c. ut quid de causa ista sciret, nobis certam dicerent veritatem. Qui omnes unanimiter recordati sunt, dicentes: Ibidem fuimus cum bone memorie Johanne Episcopo in Popianula, quando ipsa Basilica Rachinardi Episcopi dedicavit: ibidem ante Rachinardo & Dominum Johannem Episcopum & nos, veniens Alpus pro suis reatibus, quas ipse manifestaverat, unde Brevem scriptam ante nos legebatur, tulit suis manibus sibi orarium a collo, & iactavit illum ad pedes suos, & juratus dixit per Christi Evangelia & sanctam Crucem Domini, ut diebus vite sue esset Monachus in Monasterio de * Gorgana. Et dum prefati Sacerdotes taliter testificati fuissent, interrogavimus ipsum Alpus, si videret eos in sacramentum mittere. Qui dixit: Volo.

G c 2

Tunc

Tunc nos deduci fecimus sanctum Evangelium coram omnibus & ipso Alpulo; prenominati Sacerdotes, qualiter recordati sunt, jurandi dixerunt, ut veritatem fuisset. Et dum hec omnia diligenti curam secundum iussionem Domini nostri Regis inquisivimus secundum canonicam auctoritatem de his, qui degradati presumuntur Sacrosanctum agere. Si quis Presbiter aut Diaconus a proprio Episcopo excommunicatus presumpserit aliquid Ministerii agere, ipse in se damnatione firmavit. Nos autem pro universis superscriptis nequitiiis Alpuli eum canonicum ordinem excommunicavimus, ut etiam Missas precare non auderet. Relecta ipsa Breve coram nobis & ipsum Alpulum, interrogavimus eum, si fuisset omnia sic veritas, sicut ipsi Sacerdotes nostri de ipso jurando testati fuerunt. Qui dixit: Non fuit veritas, quia Dominus Imperator & Dominum Apostolicum ipsum Breve Rachinardi Episcopi non receperunt. Et dum taliter diceret, nos interrogavimus eum, si haberet aliqua auctoritate Domini Imperatoris aut Domini Apostolici, quomodo suum honorem habere poteret. Qui dixit: Nulla eorum auctoritate nec scriptum eorum ab eo de his, que me interrogatis. Postquam ille taliter professus est, & dixerat, ut sic veritas non fuisset, interrogavimus superscriptos Sacerdotes nostros, qui nuper juraverant, & nobiscum adherant, si fuisset sic veritas, sicut supra testificati fuerunt. Qui unanimiter dixerunt: Certe omnia sic veritas fuit, sicut nos testificati sumus. Iterum diximus eidem Alpulo: Tu quomodo fuisti ausus Missas cantare, postquam excommunicatus fuisti? Insuper jurasti, ut in Monasterio in * Gorguna Monachus esse deberis. Qui dixit: Missa postea

A non cantavi. Tunc ibidem novissum adberant idonei homines, qui dixerunt: Et quare negas, ut Missa non cantasses? quia nos te vidimus Missas cantare. Et dum hec omnia diligenti cura canonico ordine inquisivimus, & ille nulla auctoritate nobis potuisset ostendere, per quam suum honorem abere valeret, secundum memoratum Capitulum Canonum continere videtur, ut si Presbiter aut Diaconus a proprio Episcopo &c. secundum morem consuetudinis nunquam eis liceret in alio Sinodo spem ad restituendum aberet, & cetera. Nos eum una cum superscriptis Petronio Episcopo excommunicavimus, ut Missas cantare non deberet, nec aliquid Ministerii agere presumeret. C Hanc inquisitionem, sicut nobis mandatum est, fecimus, ut scilicet ipse Alpulus juxta Canonica rationem non abeat spem proclamandi se restituendi, sed semper in eodem ordine omni tempore permaneat firmiter. Et Rychiprandum Subdiaconum Notarium sancte Ecclesie nostre scribere commovimus. Ailum Luca.

D Factum est hoc Anno Domini nostri Caroli Magni Imperatoris, quo Langobardiam corripit, Trigesimonono, & Domini nostri Bernardi magni Regis, Anno Regni ejus in Dei nomine..... Men's Aprilis, Indictione Sextrâ.

Ego Jacobus humilis Episcopus, sicut supra legitur, in his actis resedi, manu mea subscripsi.

E Ego Petronius Episcopus ibi fui, & manu mea subscripsi.

Ego Walprando Diacono Lunense ibi fui, & manu mea subscripsi.

Ego Godiprandus Presbiter ibi fui.

Ego Daniel Presbiter ibi fui, &c. (Quamplurimum aliorum Sacerdotum & Clericorum subscriptiones, quas omittas volo, ibi leguntur.)

Atque

Atque heic potissimum confideratione digna sunt verba illa Alpuli Presbyteri, cui Rachinardi Episcopi sententia contra ipsum lata obiciebatur. Aiebat enim: *Non fuit veritas, quia Dominus Imperator, & Dominus Apostolicus ipsum Breuem Rachinardi Episcopi non receperunt. Et dum taliter diceret, nos interrogavimus eum, si haberet aliquam auctoritatem Domini Imperatoris, aut Domini Apostolici, quomodo suum honorem habere posset. Qui dixit. Nullam eorum auctoritatem, nec scriptum eorum habeo &c.* Quanta in his foret auctoritas Apostolicae Sedis, ea quoque Saecula, ut vides, agnoscebant. Simul tamen ex his elucere videtur, etiam Imperatores ac Reges sibi tribuisse aut arrogasse jus corrigendi aut delendi iudicio, siue decreto subsidario, sacrorum Praefulum sententias in foro contentioso, ubi nimirum nihil erat ad Fidei orthodoxae controversias spectans. In praecedenti quoque Charta Pippinus Rex (sunt verba Jacobi Episcopi) praesceperat nobis, ut iudicaretur inter nos & ipsum (scilicet Alpulum) per veram legem & iustitiam; & qualiter iudicaretur, nostrum illi emitteremus iudicium. Non inquit, stabile futurum, quidquid Episcopus erat iudicaturus, sed tantummodo sententiam ab eo proferendam, & continuò ad Regem mittendam, quasi is quodammodo postremam sibi reservaret causae cognitionem. Quod certum est, ut dixi, confirmatum heic habes ius antiquissimum Apostolici, idest Romani Pontificis, ad quem licebat omnibus confugere, appellatione interposita. Atque hinc patet, Aloulo bene omnia in eo iudicio cessura fuisse, si pro se habuisset aliquam auctoritatem Domini Imperatoris, aut Domini Apostolici. Progredior. Si

A quando Ecclesiastici viri contra honorem Regium, eique juratam fidem moliri aliquid, aut perpetrasse deprehendebantur: tunc in more fuit eos advocare ad audiendum verbum Regis, eisque indicare, ut accusationes diluerent. Quod si manifestus erat illorum reatus, carceris in Monasterio, aut exilii poenà plangebantur. Neque Episcopis hac in re immunitas concedebatur. Carolo Magno Francorum Regi post Langobardicum Regnum sibi conquistum, suspectae fidei visi sunt, ut opinor, Episcopi Civitatis Pisanae, seu Lucae. Quare eos, in Franciam accitos, adduci nesciebat ut liberos dimitteret. Vide Epistolam Quinquagesimam quinquagesimae Codicis Carolini, ubi Hadrianus I. Papa pro eis intercedit. Pothonem quoque Vultur-nensis Coenobii Abbatem accusatum infidelitatis, Carolus per suam praefulgiam iustitiam exinde ablatam, ad se ducendum curavit, ut est in Epistola 79. ejusdem Codicis: in qua idem Hadrianus eum Regi commendat veluti innocentem. Tunc Rex eam causam Hadriano ipsi Papae discutiendam direxit, ut habet Epistola 72. praelaudati Codicis. Parum dixi. Carolus ipse Anastasio Misso Hadriani, quod de se importabilia verba, quae non expediebat, loquutus fuisset, iratus, facultatem abundi negabat. Quis de re conquestus est Hadrianus ad Carolum scribens, Epistola Quinquagesima Codicis Carolini. Inter cetera ait: *Set neque ab ipsis Mundi exordiis (dicendi formam erunt qui mirentur) cognoscitur evenisse, ut Missus protektoris tui beati Petri, Magnus vel parvus, a quacunque Gente detentus fuisset. Sed jubet nobis eum vestra sollicitudo dirigere: & severissime eum sciscitantes, juxta*

juxta maxam ei repertam enim corripiamus. Recte haec Papa, & secundum regulas juris gentium, & congrue ad honorem Apostolicae Sedis, quam Catholici omnes ob exordio Ecclesiae semper sunt venerati. Praeterea Ludovici Pii Augusti jussu *Ervoldus Nigellus Abbas* in exilium actus fuit, quam ob culpam ignoro, & Argentorati relegatus, ut ipso testator in Carmine de Rebus gestis ejusdem Augusti, quod evulgavi Part. II. Tomo II. *Res. Italicarum*. Exilio quoque idem Augustus castigavit, & in Monasteriis poenitentiam agere coegit quosdam Episcopos, reos Anno DCCCXVIII. deprehensos in conjugatione Bernardi Regis Italiae: inter quos numerati sunt *Anselmus Mediolanensis Archiepiscopus*, *Wulfoldus Cremonensis*, & *Theodulpus Aurelianensis*. Sed rite haec eis poena inflata fuit. Nam ut habent *Annales Bertiniani* ad eundem Annum DCCCXVIII. Episcopus conjugationis auctores, Synodali decreto depositos, Monasteriis mancipari jussit. Praecessit ergo Synodi decretum. Eamque judicii rationem laudandam tenuit idem Ludovicus erga Episcopos, qui contra se in teterrima Filiorum seditione conspirarunt. Lotharius verò Imperator ejus filius, irae tantummodo suae consilia auscultans, Praefules Italicos patri fideles, Sedem suam, Beneficia, ac res proprias recuperare minime sinebat, ut habent Francorum *Annales*. Gravius etiam egere Hugo & Berengarius Italiae Reges, qui *Ratherium Veronensem Episcopum* celebrem, inquietum tamen virum, custodiam traditum, diutissime ibi macerarunt, & pane tribulationis paverunt.

Multus esset, si singula exempla vellem percurrere, quae Historia sup-

A peditat de actis ab Imperatoribus ac Regibus in Episcopos, Abbatas & reliquum Clerum. Nam in iis omnibus recurrit semper quaestio, illane auctoritate legitima, an potius per vim atque usurpationem peracta fuerint. Plurima verò monumenta veterum perierunt; quae tamen pauca injuriam temporum evalesce, satis produnt, Romanos Pontifices, quibus cura & protectio omnium Ecclesiarum incumbabant, occurrisse quantum potuerunt, ne sacris hominibus vis inferretur. Et si qui criminum rei forent, eorum causae a legitimis Ecclesiae Ministris dijudicaretur. Quod verò per multa Secula minime negatum Regibus vidco, minimeque improbatum arbitror: ad Principum & Regum judicium, nemine contra clamante, deducebantur lites civiles, inter Ecclesiasticos viros, aut a Secularibus contra eos excitatae. Nunc juvat exemplis confirmare ejusmodi temporum illorum consuetudinem. Infra in Dissertatione LXXIV. de Parochiis, compluribus antiquitatis monumentis a me producendis, illustrabitur celebris controversia Praefulum Arretinorum contra Senenses, contententibus utrisque ad se spectare quasdam Parochias inter utramque Urbem sitas. Nunc Lector accipiat insigne Judicatum in simili causa, cujus archetypum vidi in Tabulario Collegii Canoniorum Arretii. Emerferat lis inter *Petronem* (*Petronem* etiam pro elegantia illius Saeculi acta appellant) Episcopum Arretinum, & *Vigilium* Abbatem Monasterii Sancti Antemii, sive Anthymi, Clusini agri, cui Privilegium a Ludovico Pio Augusto concessum Anno DCCCXIV. *Thomasius* in *Histor. Senens.* Lib. 4. evulgavit, & rursus Ughellius in *Ital. Sacr.* Tom. III. exhibi-

413
exhibuit. Utrouque Ludovicus dicitur
Prois Caroli Magni, sed scri-
bendum Prois. Sunt & alii errores

DISSERTATIO SEPTUAGESIMA.

414
ibi, quos attingere in praesentia non
vacat. En monumentum nobile, quod
modò pollicebar.

**Acta controversiae inter Petrum Episcopum Arretinum & Vigilium
Abbatem Monasterii S. Anthemi pro Monasterio S. Petri
de Axo, coram Agiprando Florentino aliisque Episcopis
& Missis Lotharii I. Imperatoris, cum sententia
pro Episcopo Arretino, Anno 833. (a)**

IN Dei nomine per excellentissimo
Donno & piissimi, & a Deo co-
ronato Hlotario Augusto magno Im-
peratore, directi fuissimus vos Agi-
prandus Sautiae Florentinae Ecclesie
Episcopus, seu Petrus sancte Voloter-
rensis Ecclesie Episcopus, pro causa
beati Donati Aretinae Ecclesie, & Pe-
troni Episcopi ejusdem Ecclesie, in-
quirendum inter ipsum Petronem Epi-
scopum, vos nos & Vigilium Abbas
ex Monasterio Sancti Antemi terri-
torio Clusino. Et dam conjunxissimus
Sena Civitate, & resederemus nos in
judicio (b) Domni Sena & Ecclesie, una
cum venerabilis Anastasius Episcopus
ejusdem (c) Civitatis, seu Adelricus
Comes. Walchari &
Scavinus predilecti Civitatis, atque Da-
ro, Cristiano, Alexandro, Odelfrido
Scavinis Aretinae Civitatis, simulque
Ringo, Rodolfo Scavinis Vulturnensis:
habet & nobiscum aderant (d) Wilerns,
& Anserum de Sena, Anseprand, Ca-
marino, Vossi Domni Imperatoris, An-
spirand, & Theudici germanis, Peri-
sindo, & Lundisfredi germanis, Ange-

B lo, Francionus, Al..... Ci-
ves Aritini, Guiprandus, vel reliquos
plures homines (e) habiles tam Fran-
ciscos quàm & Langobardicos de singu-
lis predilecti Civitatibus. Ibiq; ante
nos omnes veniens Petronem Episco-
pum Aretinae Ecclesie una cum Wile-
riud, & Agimundo filio bone memorie
Tachiprandi de Sena, seu Agimundo fi-
lio bone memorie Ariprandi de Aritio,
C Advocati sui, causationem habentes con-
tra predilectum Vigilium Abbas ex Mo-
nasterio Sancti Antemi, seu Valle St
..... terretorio Clusino: seu Fur-
vo..... Senense, & Urso de
Clusio, Advocati predilecti Monasterii &
(f) Abbatis: ceperunt bis ipsi Willeriud
& Agimundo dicere contra predilecti Ad-
vocati Sancti Antemi z Parte Mona-
D sterii Sancti Antemi
Abbati, contra lege & malo hordine
invalerunt, & detinuerunt Monaste-
rio Sancti Petri ad Axo cum perti-
nentia sua: unde querimus, ut in-
ter nos exinde judicium detis, & ju-
stitiam fieri faciatis ad parte Sancti
Donati, quia legibus Sancti Donati
per-

(a) Collatione habita istius exempli cum archetypa Charta, quae in Canonicorum Cathedralis Aretinae adservatur Archivo, sequentia duximus animadvertenda: itemque cum Lotharii I. Ann. 817. & Ann. 847. Diplomata, tum Caroli Crassi Ann. 870. Confirmationem pari modo ibidem contulimus. Charta haec, nisi me oculi mei fefellerunt, incipit: Dum in Dei &c.

(b) Domini Sena & Ecclesiae,

(c) Civitatis.

(d) Willeriud,

(e) Nobiles, id est, ut puto Nobiles

(f) Abbatis:

perlinuit. Ad contra responderunt ipse Vigilius Abbas una cum Farco, & Urso (a) Advocatis suis: Veritas est, quia habemus & tenemus predicto Monasterio Sancti Petri ad Axlo cum pertinentia sua, sed non contra lege, nec malo ordine, pro eo quod ecce Preceptum sancte recordationis Domini Caroli Regi per manibus habemus, qualiter pro sua mercis per locas designatas concessit Cugio illo, qui vocatur Ciciliano, ad parte Sancti Antemi, & infra ipsas locas designatas ipso Monasterio est constitutum. Et dum nobis superscripti Missi ipso Precepto relegi fecissemus..... in eum, qualiter Dominus Carolus Rex concesserat superscripto Cugio ad parte Sancti Antemi, per locas denominatas designatas, & infra locas designatas quodquod concesserat denominationem concesserat. Sed minime ibidem continebat de superscripto Monasterio Sancti Petri ad Axlo, quod eum concessisset, sicut & reliquas, quod in eadem tenebatur Precepto. Et dum Preceptum ipsum relectum fuisset, tunc ipse Wilerius & Agimundo Advocati dixerunt. Certe Precepto isto nec nobis, necque ad parte Sancti Donati nulla impedit, quia quod concessit, nominative concessit. Et si tunc ipso Monasterio Dominus Carolus Rex concedere voluisset, nominative eum concessisset, sicut & reliquas res & causas concessit. Dicitur est hoc. Tunc nos superscripti Missi & Iudices interrogavimus ipso Vigilio Abbas, & superscripto Advocato eius, & dixerunt..... eorum ecce postquam Precepto isto ad ista ratio nulla impedit..... tione, pro qua ratio aut ad parte Sancti Antemi teneat, aut istius Abbati. Tunc ipse Abbas interrogatus dixit: Certe Dom-

(a) Advocatis

nus Carolus Rex eum concessit in beneficio per suum Preceptum Tanimundi quondam Abbati, simulque & bone memorie Apollenaris Abbati. Deinde eum postmodum mihi concessit in beneficio Dominus Hildowichus, & Hiltarius Imperatores nec non pro parte Sancti Antemi. Et dum taliter dixisset, interrogavimus eum, si Precepta ipsorum Imperatorum fuisset aut in successores eorum aut in parte Sancti Antemi; & certe minime in successores eorum fuerunt..... nisi solus in ambobus eorum personis, & mihi solus per beneficio est concessam, & nullum alio Precepto exinde non habeo..... de ipso Cugio.

Hoc dicto & recusato, tunc ipse Petrus Episcopus sece diste Ecclesie ostendit Indiculum Pissimi Domini Hlotharii Imperatoris. Qui dum nobis relectum fuisset, continebat in ea, qualiter ipse Dominus Augusto nobis Agiprandi & Petroni Episcopi injunxerat adque ingruerat, quod Petrus Episcopus de Avitio eidem innoverat, qualiter Vigilius Abbas, quando Cellulam, que est constructa in amore Sancti Petri super fluvio Axlo, pertineret ad suum Episcopatum. & ob nullam aliam occasionem eum teneret, nisi quod Apollenaris Abbas per beneficium regule habuisset. Ita et futentes ipse jam dictus Episcopus, Precepta & nomina se dixisset habere pro quibus nobis per eundem Indiculum precepit, ut eos pariter simulque eum eorum Advocatis venire fecissemus, & subtiliter investigassemus, si Vigilius Abbas inde aliquam poterat habendam firmitatem, per qua ad Monasterium sibi commissum pertineret; si autem hoc non invenissemus, & se beneficii auctoritate reclamasset, tunc suum decre-

cretum & voluntas iussioni, ut jam dicta monimina de ipso Petrone Episcopo nobis presentare fecissemus. Et si invenissemus, quod ad predictum Episcopatum pertinisset, tunc absque aliqua dilatazione eum revestire fecissemus cum omnia ad jam dicta Cellulam aspicientem: sicuti & fecimus nobis ipse monimina ostendere. Tunc ipse Petrus Episcopus una cum predictis Advocatis suis ostendit Precepta & monimina. Primo judicato ostenso & relecto continebatur, qualiter tempore Liudprandi Regis Luparcianus Episcopus ante Missam ipsius Liudprandi Regi adviguerat de Deodato Episcopus Monasterio Sancti Petri ad Axso ad parte Sancti Donati cum reliquis Parrochiis Ecclesias baptismalis, sicut in ipso judicato (a) legitur. Post hoc ostendit Preceptum predicti Liudprandi Regi, quod cum relectum fuisset, continebatur, quod ipso judicato de ipso Monasterio & Parrochiis confirmaverat per suum Preceptum ad parte Aritine Ecclesie. Alium quidem ostendit judicato, qui significante declarabat, qualiter jam dictum Liudprandi Rex direxerat quatuor Episcopos Missos suos, pro predicta causa & Monasterio atque Parrochiis determinandum; in eorum presentia & per eorum iudicio ipse Luparcianus Episcopus conviguerat de parte Senensis Ecclesie ad parte sue Aritine Ecclesie predicto Monasterio Sancti Petri ad Axso cum reliquis Parrochiis, sicut in ipso legebatur judicato: ita & per Preceptum simili modo ipse Liudprando Rex ipsum judicatum & Monasterium cum ipse Parrochas confirmaverat ad parte Aritine Ecclesie. Id circo & ostendit Brevelegium bone memorie Stefani Pape Urbis Rome, qualiter ad petitione Stavilli quondam Episcopi Aritine Ecclesie per suum Preceptum Brevelegium confirmaverat ad partem Aritine Ecclesie tam predictas

Tom. XLV.

(a) legebatur.

A judicatas de tempore Liueprandi Regis, quam & predictas preceptora ejusdem Liudprandi Regi, sive de jam memorato Monasterio Sancti Petri ad Axso, quam & de predictis Parrochiis, sicut in ipsas continebatur judicatas & preceptoras. Quamobrem & ostendit Brevelegium quod Leoni Pape, qualiter & ipse per suum Brevelegium & Preceptum per petitionem quod Arepti sancte Aretine Ecclesie, & per consensu Domni & piissimi Caroli Imperatoris in suum Sinodum pacificum, inter quod Andrea sancte Senensis Ecclesie Episcopus, & ipsum Areptum Aretine Ecclesie Episcopum, & per suum confirmaverat Preceptum ad parte Aretine Ecclesie tam predictas Parrochas, quam & supradicto Monasterio Sancti Petri ad Axso, sicut in ipsas continebatur judicatas & preceptora a tempore Langobardorum emissas ad jam memorato Liudprando Rex. Denique & ipse piissimus sancte & gloriose memorie Dominus Carolus Rex per suum Preceptum confirmavit ipso Precepto quod Leoni Pape, & omnia, sicut superius adnotatum est, ad parte Aretine Ecclesie, sicut..... dictas judicatas, preceptora, & brevelegia continetur..... memoratas Parrochas & Monasterio, sicut a pristinis temporibus convulle..... Ecclesie. Ideoque & ostendit nobis Preceptum Domni Hludovici Imperatoris Augusti, qualiter & ipse per suum Preceptum confirmaverat tam ipsum Preceptum gloriose memorie Caroli genitore suo, quam & ipsum Leoni quondam Pape, sicut & reliquis judicatas & preceptoras sepe memoratas..... ad parte Aretine Ecclesie, sive de Parrochiis quam & predicto Monasterio cum reliquis Monasterias, sicut ad pristinis temporibus convillas, adque possessas fuerunt.

D d

Judi-

Judicatas & preceptoras ostensas & relectas, sicut ab ordine superius declaravimus, tunc nos *supra scripti Missi & Episcopi* interrogavimus ipso *Vigilius Abbas, & Furvo, & Urso Advocati ejusdem*, ut si aberent aut Preceptum vel Judicatum aut Testem, vel qualibet factionem, quod ipse Monasterio. *Sancti Petri* pertineret ad parte *Sancti Antemi*, ita ostendere. *Qui & ipsi partem una cum ipso Abate resusserunt & dixerunt*: Certe nec Judicatum nec Precepto. nec nulla factionem, necque per nulla rationem non habemus, per quos ipso Monasterio *Sancti Petri* vel rebus ad eum pertinentibus contendamus, aut ad parte *Sancti Antemi* defendere possumus, nisi, ut prius diximus, quod per beneficio *Domni Hludovici & Hlottarii Imperatorum* eum habuimus. Et cum taliter resutassent, diximus nos *supra scripti Missi ipsius Abbati*: Certe per ista ratio eum tenere amplius non valebis, quia Dominus Imperator nobis per jam dicto Indiculum precepit, ut si tu firmitatem talem non ostendisset, quod ad parte Monasterii tibi commissum pertenuisset, & nos per ipsas moniminas istius Petroni Episcopi invenissemus, quod ad Episcopatum Aretine Ecclesie pertinuisset, absque ulla dilatione revestiri fecissemus. Post hoc dictum, ideoque & pro satisfactione diligenter investigassemus Lege predictis causis ipsius Abbati quod dicebam, quod post preceptora ipse parte *Sancti Donati & Aretine Ecclesie* vestitura de ipso Monasterio non fuisset. Tunc nos *supra scripti Missi* fecimus venire veraces, quas ipse Petrus Episcopus nobis denominavit. Ita & ipsi Laici omnes ad Dei Evangelia..... prefecimus..... interrogavimus de ipsa vestitura, & illi

firent, nobis certum dicerent veritatem. Ita & ipsi Sacerdotes conjuravimus eos in suum Sacerdotium & fidelitatem, quas ad parte *Domni Imperatoris* juratum habebant, ut quid vera exinde *firent*, veritatem ut & ipsi declararent de predicta vestitura. *Qui & in primis omnium veniens Gumpbrandus Arcidiaconus Aretine Ecclesie*, interrogatus a nobis dixit: Bene scio & recordo, & ibidem fui, quando Anghelbertus *M. sso Domni Caroli Regi* revestivit Aripertum Episcopum de Monasterio *Sancti Petri* sito Axfo post confirmatione *Domni Leoni Pape*. Ita tempore Preceptum hemisum ejusdem *Domni Caroli Regi*, & ipse Aripertus Episcopus hordinavi in ipso Monasterio Abbates nomine Augustino, Arnicauso, Johannis, Landoari. *Archiepiscopi similiter dixerunt Vanipert, Lucius senes homo, Romaldus, Lampertus omnes unanimiter una singulatum similiter testificati sunt, & dixerunt*, sicut & Gumpbrandus Arcidiaconus superius dixit. Testimonias inquisitas, & judicatas, adque preceptoras relectas, & omnia ab ordine, qualiter superius declaravimus, & per veram Legem inquisita, & cognoscentem dum per veram Legem invenissemus ita. & juxta Jussione & Indiculum piissimi *Domni Imperatoris*, quod ipse Monasterio *Sancti Petri* ad Axfo, cum rebus ad eum pertinentibus pertineret a parte Aretine Ecclesie, juxta ipsum Indiculum & jussio *Domni Imperatoris*, fecimus nos ipsi Missi ad..... revestire ipsi Advocati Petronem, Willeramum, & Agimundo de ipso Monasterio *Sancti Petri* cum pertinentia sua ad parte Aretine Ecclesie. Proinde hanc notitiam fieri fecimus.....

..... Domnorum nostrorum Hludovici, & Hlottarii Imperatorum l'ge-

*Vigesimo & Quartodecimo, Mense O-
ctobris, Iuditione Duodecima.*

✱ *Ego Agiprandus Episcopus ex
iussione Domni Imperatoris hanc in-
quisitionem feci & interfui.*

✱ *Ego Petrus Episcopus ex ius-
sione Domni Imperatoris hanc in-
quisitionem feci & subscripsi.*

✱ *Ego Anaslafus Episcopus ibi fui.*

✱ *Ego Adelrat Comes ibi fui.*

✱ *Ego Ansprandus Vassus Domni
Imperatoris ibidem fui.*

✱ *Ego Camarino Vassus Domni Im-
peratoris ibi fui.*

✱ *Ego Ringo ibi fui.*

✱ *Ego Peririndo ibi fui.*

✱ *Ego Gundisfridi ibi fui.*

✱ *Ego Aliprandus ibi fui.*

✱ *Ego Urso Scavino & Vasso Domni
Imperatoris ibi fuit.*

✱ *Ego Scavino*

✱ *Ego Tato Scavino ibi fui.*

✱ *Ego Vassus Domni Impe-
ratoris interfui.*

✱ *Ego Rodolfo ibi fui.*

Ughellius nuper memoratus ad haec
tempora Episcopum Florentinum pro-
fert Aliprandum, five Rambaldum.

A Germanum nomen illius ex ista Char-
ta ediscimus, videlicet Agiprandum.
Praeterea Anaslafus Senensis Episcopus,
eidem Ughellio ignotus, adjungendus
erit in posterum Catalogo Praefulem
illius Urbis, & fortassis inde expun-
gendus erit Thomas ad Annum DCCC-
XXX. Episcopus ei Civitati datus.
Itaque, ut vidimus, controversia il-
la, quamquam inter duas Ecclesiasti-
cas personas agitata, Iudices habuit
Missos sive Legatos Lotharii I. Au-
gusti. Neque enim reponas, ambos
eos Iudices Episcopali dignitate or-
natos; iudicium enim illud non pro-
pria, sed delegata ipsius Lotharii
Imperatoris auctoritate ii institue-
runt, & sententiam tulerunt. Id
quippe aperte constat ex saepe repe-
tita formula illa: *juxta iussione, &
Indiculum Domni Imperatoris.* Scgnis
verò non fuit Petrus Episcopus Arre-
tinus in sibi procuranda illius decreti
confirmatione ab ipso Lothario Au-
gusto, uti nos docebit ejusdem Im-
peratoris Diploma, quod autogra-
phum vidi in supra laudato Tabula-
rio Arretino, publicique juris facio.

Lotharius I. Imperator Petro Episcopo Arretino confirmat Ecclesiam
Sancti Aniani, & Monasterium S. Petri de Axo, Anno 833.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi
Dei aeterni. Hlotharius divina or-
dinante providentia Imperator Augu-
rus. Dum iussis petitionibus Sacerdo-
rum ac servorum Dei, quas nostris au-
ribus insinuaerint, libenter annuimus,
& eas cum Dei auxilii ad effectum
pervenire fecerimus, non solum Regiam
& Imperialem consuetudinem exerce-
mus, verum etiam hoc nobis procul du-
bio..... rum Regni terreni corro-
borandum, quòd ad aeternae vitae

beatitudinem capessendam profuturum
esse confidimus. Id circo notum fieri
volumus omnibus fidelibus sanctae Dei
Ecclesiae, & nostris, presentibus scilicet
& futuris, quia vir venerabilis
Petrus sanctae Arretinae Ecclesiae Epi-
scopus direxit ad serenitatem nostram
Missos suos Winigildum Clericum &
Theodizium Vassallum, qui manibus ge-
stabant Preceptum Domni & Genito-
ris nostri, in quas continebatur, qua-
liter Ecclesiam Sancti Aniani, ubi ipse
D d 2 in

in Corpore requiescit, cum reliquis Ecclesiis, jam olim de sibi commissa Sede fuisset subtrahita, & iterum temporibus Domni Leonis Papae, & praestantissimi Imperatoris Avi nostri Caroli tempore per suum Preceptum restituta. Detulerunt etiam Judicatum manibus bonorum virorum roboratum, in quas continebatur qualiter secundum legem & iustitiam in praesentia Missorum nostrorum Agibrandi famule Florentine Ecclesie Episcopi, & Petroni sancte Vulterrensis Ecclesie Episcopi Monasterium Sancti Petri, quod vocatur ad Avo, cum omnia pertinentia sua de Vigilio Abbati & Adwatibus suis recepisset, & ad sibi commissae Ecclesiae per ipsum Judicatum, suaeque potestati revocasset. Petiit obnix per eandem Missos suos nostram excellentiam predictus vir venerabilis Petrus Episcopus, ut paternum morem sequeremur, nostram confirmationem superaddere iuberemus, per quam predictas Ecclesias cum omnia pertinentia eorum ipse, successoresque sui absque inquietudine aut contrarietate tenere & possidere viderent. Cujus petitionem denegare noluimus, sed ut in auctoritate Domni & Genitoris nostri invenimus, & sicut praestantissimus Imperator Ka-

rolus, Avus scilicet noster, per suam confirmavit auctoritatem, ita hanc nostram decrevimus superaddere auctoritatem. Precipientes nunc atque statuantes, ut predicta sancta Aeterna Ecclesia jam nominata loca, idest Ecclesiam Sancti Amsani cum ceteris Ecclesiis, seu Ecclesiam Sancti Petri in Avo, cum omnia pertinentia sua ita teneat atque possideat, sicuti in Precepto Avi nostri bonae memoriae Karoli praestantissimi Imperatoris, seu in Domni & Genitoris nostri, videlicet predecessorum Regum Langobardorum continetur, & sicuti in predicto Judicato in praesentia predictorum Missorum nostrorum facto exaratum invenimus. Et quicquid deinceps secundum Dei voluntatem facere & disponere voluerit, liberam in omnibus habeat potestatem faciendi absque alicujus inquietudine aut illicita contrarietate. Eo videlicet modo, ut sub potestate Sancti Donati nostris futurisque temporibus inviolabiliter atque inconvulso per hanc nostram auctoritatem maneant. Et ut haec auctoritas ab omnibus melius credatur & diligentius conservetur, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione assignari iussimus.

Signum Hlotharii gloriosissimi Augusti..

Locus Sigilli ✠ cerei deperditi.

Liuthardus Notarius recognovi & subscripsi.

Data VI. Die Kalendas Decembris, Anno Christo propitio Domni Hlotharii Imperii in Francia Primo, in Italia XIII. Inditione XII.

Actum Aquilegiani Palatio Regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Accedat & alterum exemplum, quod ex insigni Archivo Monachorum Cisterciensium Sancti Ambrosii Majoris Mediolani descripsi. Quo-

rumdam causis fundorum contentio fervebat inter duo celeberrima Monasteria, Ambrosianum videlicet Mediolanense, & Augiense in Suevia situm.

fitum. Acta est controversia & disceptatio coram Missis Caroli Crassi Italiae Regis: *possit enim ipse Domnus*

A Rex, ut iudicium illud Legati sui susciperent.

Inquisitio Johannis Episcopi, & Hildeberti, atque Alberici Comitum Regiorum in controversia Monasterii Mediolanensis

S. Ambrosii contra Monasterium Augiense in Alamannia de quibusdam terris, Anno 880.

Dum Domnus Karulus serenissimus Rex sue pietatis in Regnum Italicum suum constituit Missus Johannes humilis Episcopus, Idelbertus, & Albericus Comitibus, ut irent de loco in loco; quicquid ibi injuste invenissent, legali ordine ad finem perducerent; & dum venisset presentia ipsi Missi, sicut eorum interventum erat, Civitati Comani Comitatu Mediolanense, & ibi eos in Domum ejusdem nostre Ecclesie Comensis, pariter & Heribertus Episcopus ejusdem Sedis, per datam licentiam ejusdem Presuli, in iudicio resedentes singulorum hominum iustitias faciendas, hac deliberandas: Sed & residentibus cum eis Leo Johannes, Redinbertus, idem Leo, & Natalis Indices sacri Palatii, Angilbertus, Rigipertus, Ambrosius, & Rigisfredus Indices Mediolanenses, Herenbertus Gastaldio Comensis Comense, Atto de Lanimalo, Liado ex genere Francorum, Sigiprando de Cifiano, & filio ejus, & Ariprandus, Halpertus de Cermenate, Ariprandus de Majormi, Johannes de Mausonaco, Liberius qui Anthorio vocatur, Teopertus, Aribertus de Besana, Guncius & Wido de Arliaco, Andreobertus de Curte, Leo de Lemoniano, Petrus de Anone, Paulus Scavino de Cazate, Aertusius & Theodorus Vassalli nostri Alberici Comiti, Petrus de Cabbonate, Gaspertus de Blaffono, Marino, Ingilbertus, Andreas de Civi-

B tate Como, & reliqui multi. Ibiq; retulit predictus Albericus Comes & Missi Regalis intentio inter Monasterii Augia situm Alamannia, & Monasterium Sancti Ambrosii situm Mediolanium, presentia Domno Regis, de quibusdam rebus in finibus Mediolanensis consilientis. Nominative de mansor sex in loco, qui dicitur Lemonta, juxta Laco hujus Comense, ita ut pars Monasterii Augiensis diceret, Mansos ipsos in Lemonta tenuisse, de Curte Tremetia, que Curte pars Augiensis tenere videtur. Et pars Monasterii Sancti Ambrosii diceret, quod Mansos ipsos pertinissent de Curte illa Lemonte, quam Domnus Lotharius Imperator in eodem Monasterio Sancti Ambrosii per suum scriptum confirmavit. Tunc jussit mihi ipse Domnus Rex, ut ego comanentes homines loci ipsius nostri presentia venire fecissemus, & diligenter per eos inquisissemus, ipsos Mansos utrum pertinissent de Curte de Lemonta, an Tremetia. Hecce hic presentes sunt homines comanentes loci ipsius, quos volo, ut diligenter inquireremus, fortasse per eos inde veritatem inveniri possimus. Cum ipse Comes taliter retulisset, tunc predixi Missi & Auditores, advocantes homines, quod inde veritatem scirent, dicebant. Id sunt Conibertus & Silvester germani de Villa Bellaxio, Bonus de Masenet filius quondam Andrei. Celsus de Pescallo filius quondam Martini, Antonini

de Aregi, Johannes de Lapia, Ado de Vismiola. Ipsi Conibertus & Silvester testificati sunt pro Teoderico de Pescallo Bonus testificatus est pro Andreas de Masianese. Predictus Celsus testificatus est per Lupone de Bellasio filius quondam Boni fuit. Jam dicitur Antoninus testificatus per Andreas filius quondam Andrei de Masianese, & nostro Johannes testificatus est per Leone filius quondam Densdei de Villa Bellaxio. Cum hi omnes taliter testificati, & inventi essent retrahabiles, tunc apposita sancta Dei Evangelia unus ad unus jurare fecerunt, ut quod de predictis Mansos in Lemonta, unde intentio esset, in partes predictis Monasteriis scirent, veritatem dicerent. Qui predictus Conibertus inquisitus dixit: Scio, Mansos illos sex in Lemonta pertinuisse de Curte illa Lemonta, quod pars Monasterii Sancti Ambrosii tenere videtur. Et quando Dominus Lotharius Imperator Curtem ipsam in Lemonta a parte Sancti Ambrosii per preceptum confirmavit abendum, Mansos ipsos sex cum omni integritate suorum de Curte ipsa Lemonta pertinebant & aspiciebant. Predictus Silvester, Bonus, Celsus, Antoninus, Johannes, Ado omnia similiter dixerunt, sicut noster Conibertus. Et qualiter ex hac causa inquisitio falsa sit, presentem notiziam pro causa memoracionis ego Ambrosius Notarius ex iussione predictorum Missi scripsi, & in istis interfui.

Anno Domno Karoli piissimi Regis in Ytalia Primo, bone memorie Domno Laudoici Regis filius, septimadecima die Mensis Maio, Indictione Tertia decima, feliciter.

Ego Johannes humilis Episcopus & Missus subscripsi & interfui.

* Signum manibus nostri Alberici Comitis, qui interfuit.

A. Ariperdus Judex sacri Palatii interfui.

Angilbertus Judex Domni Regis interfui & subscripsi.

Johannes Judex Domni Imperatoris interfui & subscripsi.

Johannes Po'o Judex Domni Regis interfui & subscripsi.

B. Leo Judex sacri Palatii interfui & subscripsi.

Natalis Judex Domni Regis interfui & subscripsi.

Regisfredus Judex interfui.

C. Johannes Episcopus heic memoratus Ticinensi Ecclesiae, ut opinor, praesuit. Heic autem emendandus Ughellius Tom. V. Ital. Sac. in Episcop. Comenibus: is enim ab Anno DCCCLXV. usque ad DCCGXCL. Novocomensem Episcopum nobis propinat Agilbertum, sive Aglibertum, natione Gallum. Ex hoc germano satiquitatis monumentum certum habemus, Anno DCCCLXXX. Heribertum Sedem illam impleffe. Animadvertente etiam discrimen inter Judices sententiae subscribentes. Alii enim dicuntur Judices sacri Palatii: alii Judices Domni Regis, hoc est a Carolo Crasso creati: alii Judices Domni Imperatoris, idest a Carolo Calvo antea Augusto eo munere insigniti: alii denique nudo tantum nomine Judices appellantur, idest Juris periti. Vide Dissertationem X. de minoribus

E. Justitiae Ministris. Habitum fuit Placitum illud Novocomi, sive ut heic dicitur. Civitati Comani Comitatu Mediolanense, quod uti singulare in Dissertatione VIII. de Comitibus perpendi. Consuetudinem hanc judicandi de civilibus Ecclesiasticorum hominum controversiis subinde verò amplexos fuisse eos etiam Principes, quibus summa pietas laudem conquisivit

fivit omnium bonorum, pluribus confirmare possent: Duo tantum in hanc rem exempla adjiciam. Alterum de-

A beo nuper memorato Tabulario Sancti Ambrosii Majoris, ubi autographum illustris Placiti adservatum vidi.

Gotifredus Abbas Monasterii Mediolanensis Sancti Ambrosii coram Anselmo Miffo Henrici I. Imperatoris in Placito, Belaxii habitato, litem de quibusdam terris vincit contra Archiepiscopum Mediolanensem, & Episcopum Comensem, & Abbatem Sancti Kaloceri, Anno 1019.

Dum in Dei nomine, loco, qui dicitur Belaxio, non longe da Ecclesia Sancti Andrei, in terra propria Monasterii Sancti Kaloceri sita, loco Clavate, per data licencia Domni Andrei Abbatis ejusdem Monasterii, & eo presente in judicio adesses Dominus Anselmus Miffo Domni Enrici Imperatoris, ex ac causa ab eo constitutus; adessent cum eo Arioaldus, Ingelramus, Azo, Mauricius, Giselbertus qui & Bonizo, Johannes qui & Amizo, Primo, Richardus, Andreas, Arnaldus Judices, & reliqui plures. Ibique eorum veniens presencia Dominus Gotifredus venerabilis Abbas Monasterii beati Christi Confessoris Ambrosii, ubi ejus sanctum quiescit Corpus humatum, fundatum foris & non longe de Civitate Mediolani, una cum Adam Notarius, Advocato suo, & da parte ejusdem Monasterii Advocatus, & resulerunt. Habemus & detinemus ad proprietatem ad partem ejusdem Monasterii Sancti Ambrosii, pecia una de terra, que est Alpe & Monte, cum pratas & buscalias, cum areas, in qua extant quercice, & pertinet de Corte Lemunta & Civenna juxta Lago Comacino, que Corte ipsa de Lemunta & Civenna proprias ipsius Monasterii Sancti Ambrosii esse videntur: & nominatur ipsa Muntedella & Quadrone. Coeret ei da mane terra Munte & Culma de predicta

B Curte Lemunta, & de ipsa Villa Civenna: da meridie Culma de Munte de Quadrone; & est ipsa petia de terra, que est Alpe & munte & areas ex ipsas buscalias cum ipsas pratas insimul per mensura iusta jugera treginta. Et si quislibet homo adversus nos, & adversus eundem Monasterium exinde aliquid dicere vult, parati sumus cum eo inde ad rationem standum, & legitime finiendum. Et quod plus est, querimus, ut dicant isti Dominus Aribertus sancte Mediolanensis Ecclesie Archiepiscopus, una cum Adam de loco Cropello suo, & da parte eidem Domui & Archiepiscopati Sancti Ambrosii Advocatus, & Albericus Sancte Cumenfis Ecclesie Episcopus, una cum Ariberto suo, & da parte ejusdem sancte Ecclesie Cumenfis Advocatus, seu jsm dictus Andreas Abbas presati Monasterii Sancti Kaloceri, & Arioaldus suo, & da parte ejusdem Monasterii Advocatus, qui hic presens sunt: si predicta pecia de terra, que est alpe & munte, seu pratas & buscalias, cum areas suas, que hic denominavimus, propria ejusdem Monasterii Sancti Ambrosii est; vel si de ipsa Curte Lemunta, & de ipsa Villa Civenna pertinet; vel si ipsis Dominis Aribertus Archiepiscopus, & Adam suo Advocato, & Albericus Episcopus, & Aribertus suo Advocato, seu Andreas Abbas,

Abbas.

Abbas, & *Arioaldus* Advocato suo, & da parte eorumdem Archiepiscopi sancte Mediolanensis Ecclesie, & Episcopi sancte Cumenfis Ecclesie, seu da parte ejusdem Monasterii Sancti Kaloceri, contradicere aut subtrahere querunt, an non. Ad hoc responderunt ipsi Dominus *Aribertus* Archiepiscopus una cum *Adam* Advocato suo, & ipse *Albericus* Episcopus una cum *Ariberto* Advocato suo, & predictus *Andreas Abbas* cum ipso *Arioaldo* Advocato suo: Verè pecia ipsa de terra, que est alpe & monte, seu pratas & buscalias cum areas, in qua extant, quam vos Dominus *Gotefredus* venerabilis Abbas, & *Adam* Notarius vester, & ipsius Monasterii Sancti Ambrosii Advocatus, hic denominatis, propria ipsius Monasterii Sancti Ambrosii est, & esse debet cum Lege, & ad partem ejusdem Curtis de Lemunta, & de ipsa Villa Givenna pertinet, & nobis ad partem ipsius sancte Mediolanensis Domui & Ecclesie, & sancte Cumenfis Ecclesie, seu ipsius Monasterii Sancti Kaloceri nihil pertinet ad habendum nec requirendum. Cum ita hoc peractum fuisset, rectum paruit supradictis Auditoribus esse, & judicaverunt, ut iusta eorum Domui *Gotefredi* venerabilis Abbatis & *Adami* Notarii suo, & da parte ejusdem Monasterii Advocatus altercatione, & jam dictorum Domni *Ariberti* Archiepiscopi & *Adami* suo Advocato, & *Alberici* Episcopi & ejusdem *Ariberti* Advocato suo, seu ipsius *Andree* Abbatis & *Arioaldi* suo Advocato, professione & manifestatione, amodo in antea ipse Dominus *Gotefredus* venerabilis Abbas cum eodem *Adam* Notarius Advocato suo predicta pecia de terra, que est alpe & monte, seu pratas & buscalias cum areas, in qua extant, que superius legitur, ad proprietatem

A, ejusdem Monasterii Sancti Ambrosii, seu ad partem ejusdem Curtis Lemunta, & de Villa Givenna, habere & detinere deberent. Et ipsi Dominus *Aribertus* Archiepiscopus cum eodem *Adam* suo Advocato, seu pars ejusdem Archiepiscopi sancte Mediolanensis Ecclesie, & *Albericus* Episcopus & *Aribertus* suo & ejusdem Episcopi Advocato, seu pars ejusdem sancte Cumenfis Ecclesie, atque predictus *Andreas Abbas* & *Arioaldus* suo & ipsius Monasterii Sancti Kaloceri Advocato, seu pars ejusdem Monasterii Sancti Kaloceri, amodo in antea manerent exinde omni tempore taciti & cuncti. Et sic finita est causa. Et qualiter ac causa alia est, presente noticia ad futuram tenendam memoriam & securitatem ejusdem Monasterii Sancti Ambrosii quidem & ego, qui supra *Adam* Notarius scripsi & interfui.

Anno Imperii Domini *Henrici* Imperatoris Quinto, Mense November, Indictione Secunda.

Anselmus Missus fui & subscripsi.

Arioaldus Judex Domini Imperatoris interfui.

D *Johannes* Judex sacri Palatii interfui.

Giselbertus Judex interfui.

Ego Andreas Judex sacri Palatii interfui.

Ego Iugelramus Judex interfui.

Auderisius Judex sacri Palatii interfui.

E *Ego Primus* Judex sacri Palatii interfui.

Quae morum sanctitas effluerit in *Henrico* inter Augustos hujus nominis Primo, nemini ignotum puto. Atqui ab eo constitutus fuit Judex ad causam hanc *Anselmus* Legatus suus, vir Secularis, ita ut jam intelligas, temporibus istis Ecclesiasticos viros in causis civilibus aliis moribus ad Judicibus

dicibus usos, quàm nunc in Italia, & quidem rectius, utamur; neque id tunc nefas visum fuisse. Accedat altera Charta ad Mathildem celebrem

A Comitissam pertinens, cujus perve-
tustum, sed corrosum apographum ex
membrana descripti, adservatà in Ta-
bulario Estensi.

Mathildis Comitissae & Ducissae Tusciae decretum super controversia
de Ecclesia S. Michaëlis de Soleria in Comitatu Mutinensi,
vertente inter Episcopum Mutinensem, & Abbatem
Pompofianum, circiter Annum 1106.

IN nomine Sanctae & individuae Tri-
nitatis. Matildis Dei gratia si quid
est, filia Bonifacii Marchionis.....
..... Dei nomine olim apud Bojariam
essemus, & de negotiis nostris cum plu-
ribus nostris fidelibus tractaremus. con-
gruis Domnum M..... Pompofia cum
quibusdam suis confratribus Monachis
ad nos venisse, conquerendo videlicet,
quod Clerici Ecclesiae Sancti Michaëlis
de Soleria da parte ejusdem Ecclesiae
Monasterio Sanctae Mariae de Pompo-
fia injuriam fecerant, & iniuste ac vio-
lenter eam sibi ab..... aut collatis
eorum diis credentes, querimoniam il-
lorum iustam & rationabilem esse puta-
vimus, & predictum Ceno..... in
possessionem tertiae partis praefatae Eccle-
siae mittere fecimus. Ignorantes quidem,
hanc litem & controversiam ad noti-
ciam Domni Bernardi sanctae Roma-
nae Ecclesiae tunc temporis Presbyteri
Cardinalis, & per partes Longobor-
diae & adjacentium fines Vicarii A-
postolice Sedis pervenisse; & post di-
scussam & ventilatam iustitiam, rei
veritate comperta, talem decisionem pro-
mulgasse. Statuit namque, ut Abbas
prenominari Coenobii cum consilio &
consensu Mutinensis Episcopi, nisi per
eum remanserit, suos Clericos ordinet
in Ecclesia de Solario communiter &
canonice ibi viventes, in omnibus ta-
men salva Mutinensis Ecclesiae reveren-
tia atque canonica obedientia. Ipsi ve-
Tom. XIV.

B rō de Mutinensis Diocesis territorio e-
ligantur, si jam dictus Abbas eos ibi
poterit reperire. & dignos & congruos
prelibatae Ecclesiae de Soleria habere.
Quod si tales inde reperire & habere
non poterit, tunc de alia Ecclesia eos
accipiat..... Mutinensi Episcopo repre-
sententur. Et sic modo, quo supradic-
tum est in praefata Capella canonice &
communiter..... Nos itaque dum ap-
ud Castellum de Carpo fueramus, &
ab auctoritate tanti viri eodem ibi
praesente..... Mutinensium Episcopo,
predictam licem, qualiter supra legitur,
decisam esse pro veritate cognovimus:
Notum fieri..... nostrisque fidelibus
tam praesentibus quàm futuris, sicuti
Domnus praedictus sanctae Romanae Ec-
clesiae Cardinalis atque..... diffini-
vit atque statuerat, Nos similiter in
praesentia Ubaldi de Carpineto, & Al-
berti de Adegerio..... Guidonis Re-
sutati, Aginulsi & Sigefredi de Can-
dueto, & aliorum plurium, collaudasse,
& approbasse. & exinde hoc scriptum
ad memoriam posterorum fieri precepisse.
E Hoc tamen una cum praedictis vene-
rabilibus Episcopis insuper statuimus,
ut si quando Abbas vel Prior, aut eo-
rum Confratres vel legati praefati Coe-
nobii per terram illam transierit, in
saepa nominata Ecclesia de Soleria ho-
spitium & caritativam atque competen-
tem receptionem habeant, neque aliud
nisi, quod supra legitur definitum at-

E c

que

que statutum..... ea requirere audeant. Quod si quis presumptor, huius decisionis & definitionis statutum, nostra auctoritate suffulsum, aliquando infringere tempeverit, nostram malam voluntatem incarrat, & poenam censum Librarum Lucensium componat..... eidem fiscali iudicio, medietatem verò supradictae Ecclesiae de Solerj; hoc tamen scripto nostrae corroboracionis & comprobacionis in suo robore.....

Ego Bernardus Dei gratiâ sanctae Parmensis Ecclesiae Episcopus, quia, sicuti supra legitur cum Domino Petro venerabili Pistor..... quampluribus aliis diffiniri, in hac carta comprobacionis subscripsi.

✱ Ego Dodo Dei gratiâ Mutinensis Episcopus manu mea subscripsi,

MA	TIL
DA	DEI
GRA	SI
QID	EST

SS

Bernardus Anno tantum MCVI. Episcopatum Parmensem iniiit: quare aut eo Anno, aut aliquo ex subsequutis, sententiam hanc pronuntiavit Comitissa Mathildis; ac proinde ad eum usque Annum deducenda est vita Petri Pistoriensis Episcopi, qui hinc scilicet interfuit, ac subscripsit. Hinc autem rursus constat, Mathildem Principissam Secularem, & multis profectò virtutibus illustrem, minime sibi religioni duxisse, iudicium assumere de sacrorum hominum civilibus controversiis. Et quamquam subliterit ipsa, dum cognovit, intercessisse jam in eadem causa de-

A cretum Bernardi Cardinalis & Vicarii Apostolicae Sedis, nihilo tamen fecius ipsa sibi tribuit auctoritatem confirmandi illius sententiam, aliaque statuendi atque addendi, multà etiam indicatà contra facientibus. Neque haec stupore ullo excipienda sunt. Nemo enim nescit, quantà olim auctoritate Reges, etiam pii, in Ecclesiasticam ipsam disciplinam inquirerent, & Episcoporum, Canoniorum, Monachorum, sacrarumque Virginum mores corrigerent, eorumque labantem oeconomiam, ubi opus esset, vi adhibita erigerent. Vide quae attuli in Dissertatione IX. de Missis Regiis, uti & in LXXV. de Monasteriis, etiam in subsequenti de Monasteriis Monialium. Interim non piget audire Ludovicum Pium Augustum, quem ita loquentem inducit Ermoldus Nigellus Lib. 2. de Reb. gestis ejusdem. Illius Carmen editum a me habes Part. II. Tomi II. Rer. Italicarum.

D Nunc nunc, o Missi, censis iussit rebus,
Atque per Imperium currice rite meum.
Canonicumque gregem, sexumque probate virilem.

Femineum necnon, quae pia castra colunt.

Qualis vita, decor, qualis doctrina, modusque,

Quantaque religio, quod pietatis opus. Pastoriq; gregem quae convenientia jungat;

Ut grex Pastorem diligat, ipse ut oves. Si sibi claustra, domos, potum regimini;

cibumq; Praelati tribuant tempore, sive loco, &c.

Reliqua pete e Capitularibus Regum Francorum, atque a Legibus Langobardicis Part. II. Tomi I. Rer. I tali-

talicarum. Illud ergo inconcussum est, pios etiam Reges nequaquam a suo munere alienum putasse, Ecclesiarum, atque Ecclesiasticorum emendationi ac regimini sese interdum immiscere, atque arbitratos id sibi licere, quodam veluti protectionis jure in nobilissimam hanc Populi sui portionem. Neque profecto contra hiscebant, aut id moleste tolerare Episcopi, aut ipsi Maximi Pontifices, quod perspicerent, eorum curam ac studium in aedificationem, non in destructionem Ecclesiae vergere: ac tum solum conqui ac obistere coeperunt, quum in exuberantem licentiam, atque in nimiam Ecclesiarum perniciem animadverterunt converti consuetudinem istam. Sed ex personis Christo militantibus ad eorum bona jam transeat oratio.

Nihil opus est, ut me ac Lectorem fatigem in ostendendo, quam multis immunitatibus olim Ecclesiarum agri fruerentur. Innumera prope est ut dicam monumenta, quae in hoc ipso Opere a me producta leguntur, luculenti testes sunt, quanta liberalitate olim Imperatores ac Reges certarint in amplificandis non minus Ecclesiasticorum hominum, quam Ecclesiastici patrimonii privilegiis. Attamen jejunum prorsus argumentum dimittere nolo. Et primum excogitandum minime est, sine ullo discrimine olim immunes omnino a tributis publicisque oneribus fuisse quaslibet sacras personas, ac universas Cleri & Ecclesiarum fortunas, ex quo Constantinus Magnus Ecclesiae pacem reddidit. Serius indulgentiam Principum hac in re Ecclesiastica militia sensit. Sed ne iis quidem temporibus una eademque doctorum mensura erga omnes Clericos adhibita fuit. Majores nimirum in

A Ecclesia Principes majoribus Privilegiis frui consueverunt, quales fuere Episcopi, Capitula Canonicorum, & Monasteria insignia sexus utriusque. At pusillis Ecclesiis par neutiquam fortuna favebat. Deinde immunitas quidem Ecclesiarum fundis concedebatur, sed patrimonialibus Clericorum bonis indulgentia eadem aliquando negata est. Denique vix ulla unquam tam ampla immunitas ab oneribus publicis ac tributis concessa est alicui Ecclesiae, ut nulli vel ordinariae vel extraordinariae functioni sacra loca obnoxia relinquerentur. In his omnibus ingens vicissitudo legum & consuetudinum occurrit, neque tempora nostra carent ejusmodi exemplis. Eruditissimus autem Thomassinus Part. 3. Lib. prim. Cap. 26. nonnulla Francorum Regum Capitularia laudat, quae satis indicare videntur, a publicis oneribus ac servitiis exsolutos fuisse non solum Clericos universos, quod est ad eorum personas, sed & omnium Ecclesiarum bona. Idem ante eum ostenderat doctissimus Bignonius in Notis ad Lib. prim. Cap. 3. Marculphi. Idque in Italia fuisse observatum, & ego evincere mihi posse videor ex Lege promulgata a Ludovico II. Augusto, Anno Christi DCCCLV. in Ticinensibus Comitibus, quam Langobardis addidi Part. II. Tomi I. Rem. Italicar. pag. 158. Sunt haec illius verba: *Statuimus autem, ut Ecclesiae Dei per totius Regni nostri fundatae terminos, sub nostrae immunitatis tuitione securae cum rebus & familiis permaneant, seu Praedecessorum nostrorum, piissimorum videlicet Augustorum, temporibus fuisse probantur. Earumque Rectores propriis utantur Privilegiis. Heic nullam Imperator Ecclesiam excipit: omnes immunes fore decernit. Ne-*

que novum aliquid se largiri testatur, sed se illud duntaxat confirmare, quod piissimi Augusti majores sui antea concefferant. Heic tamen aliquis insurgens contendere possit, verba illa sub nostrae immunitatis tuitione dubia esse, ac per ea significari etiam posse nudam Ecclesiarum protectionem, quam *Mundiburdium* interdum appellabant. Moris quippe olim fuit, literas ejusmodi tutelae,

A | sive *Mundiburdii*, non solum sacris hominibus, sed & saecularibus concedere. Earum verò exempla praecipue se mihi offerunt sub Hugone Italiae Rege, ex quibus nonnulla producere juvat. Primum deheo Archivo Monachorum Veronensium Montis Oliveti Sanctae Mariae ad Organum, ubi authenticas illius tabulas sub oculis habui.

Hugonis Italiae Regis Diploma, quo Luponem de Nugarini cum filiis sub suo *Mundiburdio* recipit, Anno 948.

IN nomine Domini Dei aeterni. Hugo gratia Dei Rex. Noverit omnium fidelium sanctae Dei Ecclesiae, nostrorumque, praesentium scilicet ac futurorum noverit industria, Luponem de Nugarini cum filio suo, nomine Gislemperto, & altero filio suo, nomine Audivertus, nostram humiliter adisse clemenciam, quatenus pro Dei omnipotentis amore eum cum prediis suis filiis & rebus, illi iuste & legaliter pertinentibus, sub nostrae tuitionis *Mundburdo* recipere dignaremur. Cujus petitionibus annuentes, eum cum prediis filiis suis, & cum omnibus mobilibus & immobilibus rebus, illi iuste & legaliter pertinentibus vel advenien-

ibus, sub nostrae tuitionis *Mundburdo* recepimus. Precipientes, ut nullus Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Locopositus, Decanus, Saltarius, Vicarius, vel alia quolibet magna parvaeque persona, ei, neque jam diutis filiis suis aliquam sine legali iudicio audeat inferre molestiam, neque occasione aliquis injustae rei illos fatigare presumat, neque per Placita ventitare audent. Sed liceat eum cum prediis filiis suis, & cum omnibus suis mobilibus & immobilibus rebus illi iuste & legaliter pertinentibus quiete & pacifice vivere, omnium hominum injusta remota contradictione. Si quis igitur &c.

Non adest signum Regis.

Petrus Notarius jussu Regis recognovi & subscripsi.

Data XVIII Kalendas Martii, Anno Dominicae Incarnationis DCCCCXVIII. Regni vero Domini Hugonis piissimi Regis Secundo, Indictione Prima.

Actum Veronae feliciter. Amen.

Non dissimilem Chartam eodem Anno exaratam suppeditavit mihi Etsense Archivum. Erat apographum

E | pervertitum, sed injuriā temporum corrolum.

Li-

Litterae protectionis, seu Mundiburdi, concessae ab Hugone Italiae Rege, Amelrico, qui & Amizo, habitatori Ferrariae, ejusque uxori Theopergae, Anno 928.

IN nomine Domini Dei aeterni. Hugo gratia Dei Rex. Noveris omnium fidelium sancte Dei Ecclesie, nostrorumque, presentium scilicet ac futurorum industria, Amelricum, qui & Amizo vocatur, habitator Ferrariae, cum conjugē sua nomine Theoperga, nostram humiliter adiiisse clementiam, quatenus eos cum omnibus illorum mobilibus & immobilibus rebus, illis quocumque descriptionis titulo iuste & legaliter pertinentibus, vel hereditario jure advenientibus..... servis & ancillis utriusque sexus, cum Castris & cum Villis, & cum omnibus, quae dicto nomine..... iuste & legaliter pertinentibus, vel quae in antea Deo proprio, eodem ordine..... potuerint, sub nostrae tuitionis Mundiburdo recipere dignaremur. Quod & fecimus. Precipientes igitur iubemus, ut nullus Dux, Marchio, Comes, Judex..... Locopositus, Decanus, Saltarius, Vicarius, vel alia quolibet magna, parvaeque persona aliquam eis absque legali iudicio audeat inferre molestiam. Nullus etiam..... violentiis, de quibus iuste & legaliter investiti sunt, neque de illorum libellariis iniuste & sine legali iudicio disvestire presumat. Nullus etiam in illorum Castris neque Villis Placita.....

A neque potestative ingredi temet. Nemo quoque eorum liberos homines neque servos inquietare presumat iniuste, sed liceat eundem Amelricum cum conjugē sua nomine Teoperga, quiete & pacifice vivere & sua omnia sibi iuste & legaliter pertinentia tenere & possidere, omnium hominum remota contradictione. Si quis igitur hujus nostri Mundiburdi violator extiterit, sciat se compositurum auri optimi Libras viginti, medietatem Camerae nostrae, & medietatem prediis jugalibus, eorumque hereditibus. Quod ut verius credatur, de aulo nostro subius annotari iussimus.

Non legitur appositum Monogramma Regium.

C Petrus Noerius iussa Regis recognovi & subscripsi.

Data VI. Idus Martii, Anno Dominicae Incarnationis DCCCCXXVIII. Regni vero Domini Hugonis piissimi Regis..... Primā.

Actum in Domo Sancti Georgii in Ferraria: feliciter.

D Tertium denique exemplum summi ex Arretinorum Canonicoꝝ Tabulario. Membrana faciem praeferebat archetypi Diplomatis.

Hugonis & Lotharii Regum Italiae Diploma, quo confirmant cuidam Bernardo omnia illius jura, Anno 943.

IN nomine Domini Dei aeterni. Hugo & Lotharius divina providentia clementia Reges. Regalem decet excel-

E lentiam, iussis fidelium petitionibus assensum praebere. Quocirca omnium fidelium sanctae Dei Ecclesiae, nostrorum-

rumque; praesentium ac futurorum devotio noverit, quoliter interventu ac petitione Ilderici Comitis dilecti fidelis nostri, pro ut iuste & legaliter possumus, per hoc nostrae confirmationis Praeceptum confirmamus ac corroboramus Bernardo nostro fideli omnes res proprietatis suae, iuste & legaliter adquisitas & acquirendas, sive familias, emptionis, commutationis, vel quolibet titulo legalis scriptiois sibi pertinentes, res in Casale Munditiano, in Campaniano, & Blatione, vel per singula loca & vocabula Regni nostri adjacentes. Recipientes eundem Bernardum & filios suos sub nostrae tuitionis Munburdum, una cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus, sibi iuste &

A legaliter pertinentibus, servis & ancillis. Praecipientes itaque iubemus, ut nullus Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, seu quaelibet Regni nostri magna parvaeque persona praedictum Bernardum molestare, vel de suis rebus deservire audeat absque legali iudicio. Si quis igitur huius nostri Praecepti confirmationem seu Munburdi tuitionem aliquando infringere conatus fuerit, sciat se compositurum auri optimi Libras quinquaginta, medietatem praefato Bernardo suisque heredibus. Quod ut verius credatur, diligentiusque ab omnibus observetur, manibus propriis roborantes a-nula nostro insigniri iussimus.

Signa serenissimorum

Hugonis & Lotharii Regum.

Locus Sigilli ✕ cerei perperiti.

Giseprandus Cancellarius ad vicem Bosonis Episcopi & Archicancellarii recognovi & subscripsi.

Data XII. Kalendas Novembris, Anno Dominicae Incarnationis DCCCCXLIII. Regni vero Domni Hugonis XVIII. Lotharii XIII. Indictione Secunda.

Affum Papiae feliciter. Amen.

Animadvertite, haberi hic Regum Signum, sive Monogramma, quod a praecedentibus abest: fortasse quod praeter Muadiburdium ii Reges confirmationem omnium bonorum Bernardo petenti largiuntur. Simile etiam Diploma emissum pro quodam Grippone a Ludovico II. sive III. Imperatore produxi in Dissertatione XVII. de Fisco. En ergo ut Laici quoque hominibus tutelares tabulae conscribebantur, quarum vis erat,

C ut si quispiam iniuste vexaret huiusmodi homines sub Regia tutela positos, praeter poenam a communibus Legibus impositam, multam quoque in Mundiburdio, sive Privilegio constitutam perolvere cogeretur. Pares autem literas interdum video ab Ecclesiis & Monasteriis sibi conquisitas. In laudato nuper Coenobio Veronensi Sanctae Mariae ad Organum, alterum hoc Praeceptum, illudque authenticum, inspexi.

Hugo

Hugo Italiae Rex Monasterio Sanctae Mariae de Gazo Mundiburdium concedit, Anno 928.

IN nomine Domini Dei aeterni. Hugo gratia Dei Rex. Si petitionibus servorum Dei aurem nostrae serenitatis accommodaverimus, non solum regalem exercemus consuetudinem, verum etiam & salutem animae nostrae futuro tempore liquidò promerebimur. Idcirco noveris omnium fidelium sanctae Dei Ecclesiae, nostrorum, presentium scilicet & futurorum industria, Ursum venerabilem Patriarcham nostram humiliter adiisse clementiam, quatenus pro Dei amore, animaeque nostrae remedium, Monasterium ejus de Gazo, quod ad honorem beatissimae Mariae semperque Virginis dicatum est, cui nunc Petrus Abba praesidet, cum omnibus ad se pertinentibus, sub nostrae tuicionis Munburgum obtigere debuissimus. Cujus petitionibus animum nostrae benivolentiae de more stantes, eundem Monasterium de Gazo, cum Ecclesia Sanctae Mariae de Organo, sive cum Castello de Saregata, sive cum famulis & famulabus, sive cum aldianibus & aldianis, seu cum omnibus, quae dici

A vel nominari possunt ad eundem Monasterium pertinentibus vel aspicientibus, pro Dei amore, animaeque nostrae remedium, sub nostrae tuicionis Munburgum defendimus & custodimus. Praecipientes, ut nullus Marchio, nullus Dux, nullus Comes, nullus Vicecomes, nullusque Gastaldus, aut cuilibet rei publice exaltor, in eundem Monasterium de Gazo aliquas contrarietates facere praesumat, aut aliquas inulitatas & importunas exactiones sive exhibitiones inponere temptet, aut aliqua freda exigat: sed liceat prefatum Monasterium cum omnibus ad se pertinentibus vel aspicientibus nostrae.....
B sinu taliter vivere, qualiter permanserunt in temporibus antecessorum nostrorum Imperatorum, sub nostrae tuicionis Munburgum. Si quis autem super hoc judicare voluerit rei minister, veniat ante presentiam nostram, & ibi iusto terminetur examine. Si quis autem, quod non credimus, contra hanc nostram &c. Et ut hoc verius credatur, & diligentius &c.
C

Signum Domni

Hugonis gloriosissimi Regis.

Locus Sigilli ☿ cerei deperditi.

Petrus Notarius ad vicem Beati Episcopi & Archicancellarii recognovi & subscripsi.

Data Anno Dominicae Incarnationis DCCCXXVIII. Pridie Idus Februarii, Indictione Prima, Regni vero Domni Hugonis gloriosissimi Regis Secundo.

Actum Verona feliciter. Amen.

Quae Privilegia Hugo Rex Monasterio Sanctae Mariae de Gazo im-

partitur, dum illud sub suae tuicionis Mundiburdio statuit, nihil aliud esse vide-

videtur, nisi ita ipsum sui protectione munire, ut ei nemo audeat aliquas contrarietates facere, aut aliquas iniustitias & importunas exactiones imponere, poena inobedientibus proposita: quo Privilegio excludi minime videntur iusta atque ordinaria onera, quibus fortassis & ipsi Clerici obnoxii fuere. Porro heic rursus Regium intueri Monogramma, quo prima duo Diplomata carebant. Vide etiam Mundiburdium Anno DGCCLXXX. concessum Leoni Clerico a Carolo Crasso Italiae Rege in eadem Dissertatione XVII. de Fisco, evulgatum. Sed jam respondendum est, in hisce quidem tabulis protectionis ac Mun-

A *disburdii mentionem occurrere; at in*
Legge Ludovici II. modò memoratà
praeter tuitionem concedit etiam Im-
muniatem: qua voce revera significa-
tur liberatio a publicis oneribus at-
que tributis. Ad illustrandam ergo
formulam istam ab eodem Ludovico
Augusto usurpatam, nempe sub nostrae
Immunitatis tuitione securae cum rebus
& familiis permanent: consule
Diplomata aliquot a me edita in eadem
Dissertatione de Fisco. Sed iis uberi-
us lumen accedet ex geminis au-
thenticis tabulis, quas in Chartophy-
lacio suo adscriptas a Canonicis Ar-
retinis vidi.

Diploma Lotharii I. Imperatoris Petro Arretino Episcopo concessum, quo illius Ecclesiae bona & immunitates confirmat, Anno 843.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi Dei aeterni. Hlotharius divina procurante providentia Imperator Augustus. Si petitionibus Sacerdotum Dei iussis & rationabilibus, in quibuscumque indigerint, adnuimus, & ad effectum perducimus, id nobis procul dubio ad aeternam beatitudinem capessendam pertinere confidamus. Quapropter comperiat omnium fidelium sanctae Dei Ecclesiae, & nostrorum, presentium videlicet & futurorum, magnitudo, quia vir venerabilis Petrus Ariciensis Urbis Episcopus nostris de cunctis obtentibus immunitatum Praecepta praestantissimi Avi nostri Karoli, atque pie recordationis Genitoris nostri Hludovici Imperatorum, in quibus continebatur, qualiter ipsi prenominatam Ecclesiam cum omnibus rebus ad se iuste & legaliter pertinentibus sub tuitionis atque immunitatis suae defensione suscepissent, ut denuo in suorum Successorum defensione persequere debeat, modis om-

C *nibus statuerint: deprecans nos, ut si-*
mili sanctione eam sub nostro Mun-
deburdo recipereamus. Cujus petitioni
ob divinum amorem, & beati Martyris
Donati venerationem, cuius illis sacra-
mentum Corpus quiescit, adensum pre-
bentes, nos excellentiae nostrae apices
decrevimus fieri, quibus memoratam
Sedem cum omnibus ad se iuste & lega-
liter pertinentibus sub nostrae immu-
nitatis tuitione suscepimus, & ut
per tempora labentia simili fulciatur
auctoritate constituimus. Videlicet ut
nullus Iudex publicus, vel quislibet
ex judiciaria potestate, seu Missus
nostris discurrens in Ecclesias & Loca
& agros seu reliquas possessiones pre-
dictae Ecclesiae, quas moderno tem-
pore iuste & legaliter possidere dino-
scitur, vel quas deinceps divina piete-
tas ibi augeri voluerit, ad causas ju-
diciariorum more audiendas, aut freda
exigenda, aut mansiones vel paratas
faciendas, aut fidejussores tollendas,
aut

aut

aut homines ipsius Sedis tam servos quam ingenuos, super terram (a) illius commanentes, inj. ste distringendos, nec ullas redibitiones, vel illicitas occasiones requirendas, ullo unquam tempore ingredi audeat, vel ea quae supra memorata sunt, penitus exigere praesumat. Sed liceat praefato Antistiti, suisque Successoribus, res & familias ejusdem Sedis sub ea integritate, qua a nobis illam adipisci meruit, & quemadmodum nunc tenere dinoscitur, quiete ac pacifice dominari, & prout utilitas dilacerit, absque alicujus infestatione gubernare atque disponere. Integrum verò predium quoddam ipsius Ecclesiae, quod nuncupatur Campus Fugianus, cum pertinentiis

A suis, simili conditione, sicut superius est promulgatum, sub nostrae immunitatis ponimus Mundeburdo, ac confirmamus mansurum in dominatione Sedis ipsius. Et quicquid in his, quae praedicta sunt, Fiscus noster sperare poterat, totum nos eidem Ecclesiae in luminaribus concinnandis pro mercedis nostrae augmento conferimus, quatenus illius cum omni sibi subiecto Clero adtentius pro nobis, Coniuge, & prole nostra, Domini misericordiam exorare delectat. Et ut haec nostrae immunitatis atque tuitionis auctoritas inviolabilem & inconvulsam obtineat firmitatem, manu propria subter eam firmavimus, & annu nostri..... assignari iussimus.

Signum

Hlotharii serenissimi Augusti.

Locus Sigilli ✕ cerei deperditi.

Hrodmundus Notarius ad vicem Agilmaris recognovit & subscripsit.

Data V. Kalendas Septembris, Anno Christo propitio Imperii Domini Imperatoris in Italia XXIII. & in Francia IIII. Indictione.....

Actum Romarici in Monte, in Dei nomine feliciter. Amen.

Confirmatio omnium bonorum & jurium Ecclesiae Arretinae facta a Carolo Crasso Italiae Rege Johanni Episcopo Arretino, Anno 879.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Karolus divina favente clementia Rex. Omnium fidelium sanctae Dei Ecclesiae, nostrorumque, praesentium scilicet ac futurorum noverit industria, quia Johannes venerabilis Arretinae Ecclesiae Episcopus nostram adiens magnificentiam petiit, quatenus Ecclesiam beati Donati, in qua ejus sacratissimum Corpus humatum habetur,

Tom. XIV.

(a) ipsius

C more parentum nostrorum gloriosissimorum Imperatorum cum rebus & familiis sub nostra reciperemus tuitione: ostendens nobis immunitatum Praecepta praestantissimi Atavi nostri Caroli, & pia recordationis Avii nostri Hlodovici, & Patris nostri Hlotharii Imperatorum. In quibus continebatur, qualiter ipsi eandem Ecclesiam cum suis omnibus rebus & familiis sub immu-

F f

mita-

nitatis suae defensione receperint; & ut in suorum Successorum defensione perficere perpetuo (a) deberet, statuerunt. Nos igitur eorum morem sequentes, ob amorem beati Donati Martyris libenter ejus (b) petitionibus aurem accommodantes, eos excellentiae nostrae apices fieri decrevimus, quibus eandem Sedem cum omnibus Ecclesiis baptismalibus ac titulis, Monasteriis & Curtibus, casalibus & fortibus, servis, aldionibus, libellariis & censualibus utrinque sexus, mobilibus etiam & immobilibus, sub nostra defensione recepimus, firmissime statuimus, ut nullus Iudex publicus, vel quislibet ex judiciaria potestate, seu Missus noster discurrens, in Ecclesias, casas, vel agros seu reliquas possessiones praedictae Ecclesiae, quas iuste & legaliter possidere dinoscitur, vel quas divina pietas sibi augere voluerit, ad causas judiciario more audiendas, aut freda exigenda, aut mansiones, vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines tam servos quam ingenuos super terram ipsius Sedis commanentes iniuste distringendos, nec ullus redibitiones vel illicitas occasionem requirendas, ullo umquam in tempore ingredi audeat, vel per aliquod ingenium exigere praelumat. Simulque confirmamus eidem Ecclesiae omnia nostrorum Praedecessorum tam gloriosissimorum Imperatorum quamque & diversorum Regum Praecepta, quae ejusdem Ecclesiae venerabiles olim Episcopi (c) adquisiverunt, nec non & offerentes, venditionesque fidelium adquisitas vel Deo favente ad-

Aquirendas: & specialiter praeepta Romanorum Pontificum de Plebibus in Senensi Comitatu, quas maliciose quidam infestare videntur, perpetuum robur obtinere sancimus. Illas etiam, quas iniquitatum fautores inquietare conati sunt, idest Ecclesiam Dei Genitricis in Monte Girato, & Ecclesiam cum Curticella in Matifano, & Ecclesiam Sancti Petri in loco, qui dicitur Castellum, cum curtibus & omnibus ad eas pertinentibus, eidem Ecclesiae confirmamus. Sanctionem etiam fratris nostri Hludowici quondam Imperatoris, quae nocivas eidem Ecclesiae Episcoporum evacuat scripturas roboramus. Monasterium etiam Sancti Angeli cum Colovaria,..... & Agialta, quae archiepiscopus noster beato Donato optulit, cum omnibus ad se pertinentibus, & nos perpetuo stabilimus. Haec autem supra memorata & promulgata, sub nostrae immunitatis ponimus ac confirmamus Mundeburdo, in ipsius Sedis ditione mansuras & quicquid in his noster Fiscus sperare poterat, eidem Ecclesiae in luminaribus concinnandis, pro nostrae mercedis conferimus augmento, quatenus nostrum memoriale perpetuo beatus Martyr Donatus Christi conspectui studeat repraesentare. Haec autem nostram constitutionem si quis in aliquo violare praesumpserit, tres auri colli Libras distringente Fisco eidem Ecclesiae, & immunitatem pro temeritate persolvat. Haec verò nostra constitutio ut perpetuum vigorem Christo auctore optineat, manu propria subter firmantes, annuli nostri impressione insigniri iussimus.

Signum

Domini Karoli serenissimi Regis.

Locus Sigilli cerei ✕ sed admodum mutili.

Inqui-

- (a) debere,
(b) petitioni
(c) adquisierunt

Inquirimus Notarius ad vicem Liutwardi Archicancellarii recognovi & subscripsi.

Data XVII. Kalendas Decembris, Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi DCCCLXXVIII. Indictione XIII. Anno verò Regni Regis Karoli Tercio.

Postremum hoc Diploma crucem mihi fixit. Praeferebat nempe membrana signa quaelibet archetypo convenientia, si locum dati Privilegii excipias, qui nullus ibidem occurrebat, quum tamen apponi soleret. Tertius autem Annus Regni Karoli, decurrente Anno Christi DCCCLXXVIII. indicare videbatur potius *Carlomanum* quàm *Carolus Crassum* ejus fratrem. Verum quod Carlomanno tribui non possit Diploma, haec mihi persuadent. Primo habemus haec nomen *Karoli*, non autem *Karlomanni*, quod in aliis Diplomatis occurrit. Secundo Monogramma diversum est a reliquis *Carlomanni* ipsius. Tertio cessasse Italiâ videtur *Carlomannus* Rex ante Novembrem Anni DCCCLXXIX. & locum dedisse *Carolo Crasso* Regi fratri suo. Itaque ad eundem *Crassum* censui omnino referendas esse hasce tabulas, nomine videlicet, Monogrammate, Notario, & Archicancellario in ipsum concurrentibus. Certe tempore dati Diplomatis *Carolus* iste in Italia versabatur, & Principum saltem vota colligebat, ut Rex Italiae salutaretur; immo renuntiatus fuisse antea mihi creditur. Sed cur ne gry quidem de Regno Italico in Diplomate occurrat? Quod si ille haec edidit tanquam Rex Alamanniæ, sciscitari succurrit, cur Annus dantaxat Tertius Alamannici Regni ei decurreret die XV. Novembris Anni DCCCLXXIX. quum V. Kalendas Septembris Anni DCCCLXXVI. *Ludovicus* Rex ejus pater vivere desie-

rit, atque illi *Crassus* e vestigio in Alamanniæ Regno successerit? Sed tritis hisce dimissis, quod pluris interest, perpendamus. Arretinum Episcopum *Lotharius I. Augustus* sub suae Immunitatis tuitione suscipit. Quid haec verba importent, mox ille explicat, inquit: videlicet ut nullus Judex publicus, vel quilibet ex judiciaria potestate, seu Missus noster discurrens, in Ecclesias, Casas, vel Agros, seu reliquas Possessiones praedictae Ecclesiae, quas jure & legaliter possidere dinoscitur, vel quas divina pietas sibi augere voluerit, ad causas judicio mure audiendas, aut freda exigenda, aut mansiones, vel paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, aut homines tam servos quàm ingenuos, super terram ipsius Sedis commanentes injuste distringendos, nec ullas redhibitiones vel illicitas occasionem requirendas, ullo umquam in tempore ingredi audeas, vel per aliquod ingenium exigere praesumas. Non dissimili verborum vi in altero Privilegio haec nunc edito *Lotharius I. Augustus* utitur. Quamobrem jam vides, Immunitatis Regiae tuitione frui, idem fuisse, atque nullis amplius subdi Magistratibus Regis, nullisque tributis, oneribusque Reipublicae obnoxium esse, & praesertim additâ eâ clausulâ: *Es quidquid in his noster Filius sperare poterat, eidem Ecclesiae conferimus.* Propterea ejusmodi Privilegia appellata quoque fuerunt Immunitatis Praecepta, uti constat ex nuper descripto *Caroli Crassi* Diploma, ac etiam ex altero praelaudati

F f 2

Car-

Carlomanni Regis Privilegio, quod archetypum legi in Urbe Ticinensi, adservatum a sacris Virginibus Mo-

nafterii de Posterula, sive Sanctae Mariae Theodotae.

Carlomanni Italiae Regis Praeceptum, quo confirmat omnia bona & jura Ticinensi Parthenoni Sanctae Mariae Theodotae, Anno 877.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Karlomannus divina favente gratia Rex. Si circa servos & ancillas Dei munificentiam nostrae benignitatis intulerimus, credimus hoc ad animae nostrae salutem efficaciter pertinere. Quapropter cognoscas industria omnium fidelium nostrorum praesentium scilicet & futurorum, quia quidam venerabilis vir Heimo Episcopus Bello-nensis Ecclesiae adiit celsitudinem nostram, postulans, ut quoddam Immunitatis Praeceptum sorori suae Rihlvin-dae Abbatisae Monasterii Sanctae Mariae Dei Genitricis, quod dicitur Theodotae, situm in Urbe Ticinensi, pro diversis utilitatibus ejusdem Monasterii fieri juberemus. Nos vero ejus petitiones rationabiles fieri conspicientes, hoc Immunitatis praecceptum praefatae sorori suae conscribere jussimus. Per quod omnino determinantes jubemus, ut eadem Abbatisa praenominata, soror videlicet jam dicti Episcopi, & dilecti fidelis nostri, degens sub Regula Sancti Benedicti, id Monasterium cum omnibus adjacentiis, jure ac legaliter adquisitis, usque in finem vitae suae teneat atque possideat. Insuper ergo omnes res quasvis Monasterium idem longo tempore possedit, aut postea jure ac legaliter tam empzione, donatione quam fidelium oblatione adquisivit, ac deinceps jure & legaliter acquirere poterit, tranquillo jure per hoc nostrae auctoritatis Praeceptum teneat. Et ut liceat eidem Cenobio secundum Regulam Sancti Benedicti de propria Congrega-

B tione Abbatissam eligere: sintque cun-ctas res ejusdem Monasterii tam homines quam cetera pertinentia sub Regali seu Imperiali Immunitate defensionis. Et si necessitas fuerit, de rebus & familiis ipsius per inquisitionem Regalem rei veritas approbatur. Haec vero omnia quae prelibavimus, & quaecumque antecessores nostri felicissimi Imperatores Hlutharius videlicet Patruus noster, & Hludovicus Consobrinus noster, per Praeceptum Immunitatis, atque illorum confirmationis eidem Sancto loco contulerunt, pleniter atque securiter, salvo omni iustitia ejusdem Monasterii, per presentem auctoritatem nostram ob auctorem Dei, Deique genitricis Mariae, nec non & venerabilem petitionem dilecti fidelis nostri Heimonis, concedimus atque confirmamus. **C** **D** **E** Liceatque eidem sanctae Congregationi perpetualiter quiete & securiter sine ulla molestia & inquietudine pro nobis ac Coniuge nostra, divinam exorare clementiam. Si quis vero, quod absit, infra dicionem Regni nobis a Deo dati consistens contra hoc Immunitatis ac confirmationis nostrae Praeceptum insurgere vel irrumpere ausus fuerit, scias se centum Libras auri probatissimi solvendum, medietatem eidem Ecclesiae & medietatem Palatio nostro. Et ut haec auctoritas nostrae confirmationis atque concessionis inviolabilis permaneat, & per futura tempora verius credatur, manu propria subter firmavimus, & annuli nostri impressione jussimus sigilari.

Signum

Signum Karlomanni inuicissimi Regis.

Locus Sigilli ✕ cerei deperditi.

Baldo Cancellarius ad vicem Theotmari Archiepiscapani recognovi & subscripsi.

Data XII. Kalendas Decembris, Anno Christo propitio I. Regni Domni Karlomani serenissimi Regis Italiae.

Actum Civitate Verona, Indictione XI. in Dei nomine feliciter. Amen.

Habemus heic *Heimunem Episcopum Bellunensem*, quem Pilonus in ejus Urbis Historia, & Ughellius Tom. V. Ital. Sacrae, *Almonum* appellant. Haec autem dum scribo, mihi semper in mente recurrit, non ejusdem vigoris fuisse *Mundiburdii*, seu *Precepta Immunitatis*. Alia enim impor-

A tasse tantummodo Protectionem videntur, alia Protectionem simul ac Privilegia. Quibus verbis conceptum fuerit Conradi Augusti Diploma, depromptum ex Archivo Monachorum Benedictinorum Sancti Sixti Placentiae, tu, si lubebit, intelliges.

Litterae protectionis, seu Mundiburdii, concessae a Conrado I. Imperatore Monasterio Monialium Sancti Xysti Placentini, Anno 1036.

I N nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Chvonradus divina providente clementia Romanorum Imperator Augustus. Omnium sanctae Dei Ecclesiae, nostrique fidelium universitati notum esse volumus, qualiter nos per interventum & petitionem nostrae dilectissimae consellalis, Gislac scilicet Imperatricis, & amantissimae nostrae prolis Heinrichi Regis, nec non Pilegrini venerabilis nostri Colonienis Archiepiscopi, atque Herimanni nostri Cancellarii, ac Bonifacii nostri dilecti Marchionis, Monasterium ad honorem Dominicae Resurrectionis, & beati Apostoli Bartholomaei, Sanctorumque Martyrum Xysti & Fabiani, in Placentina Urbe * constructum, cum omnibus iuste & legaliter ad id pertinentibus sub Mundiburdii nostri tuitione suscepimus:

B eâ videlicet ratione, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Sculdascio, seu aliqua nostri Regni magna parvaque persona praedictum Monasterium, & Abbatissam, inibi pro tempore constitutam, de omnibus iuste & legaliter ad se pertinentibus molestari, inquietare, vel disvellere praesumat sine legali judicio. Si quis vero hujus nostri Mundiburdii temerarius violator extiterit, sciat se compositurum auri optimi Libras centum, medietatem Camerae nostrae & medietatem praelibato Monasterio, ac Abbatissae inibi pro tempore constitutae. Et ut hoc nostrum Decretum omni tempore maneat inconvulsus, hanc Kartam inde conscribi, & Sigilli nostri impressione jussimus insigniri.

Heri-

Herimannus Cancellarius vice Pilligrini Archiepiscopi & Archicancellarii recognovit.

Locus Sigilli ✕ cerei deperditi.

Datum III. Nonas Julii Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Trigesimo Sexto Inditione IIII. Anno autem Domini Cbuonradi Secundi Regnantis XII. Imperatoris verb. X.

Actum Neumaga.

Heic nuda verba; heic *Proteffionis*, seu *suitionis* rerum ac bonorum ejusdem Monasterii, ac Abbatissae, tantummodo sit mentio, nulla verò Immunitatis tributorum onerumve publicorum. Ad haec si *Ecclesiae Dei* per totius Regni *Italii* fundatae terminus, ut Ludovici II. Augusti Lex habet, sub Regiae Immunitatis *suitione* erant, idest universali lege a Fiscii jurisdictione abstractae, & a quibuscumque sactionibus, angariis, ac oneribus publicis immunes: cur, inquam, tam anxie quaelibet Ecclesia Privilegium sibi ab Imperatoribus ac Regibus conquirebat? Parum dixi: cur ipsorum Privilegiolorum confirmationem a singulis novis Augustis Regibusve certatim quisque exposcere atque impetrare consuevit? Certe usum hunc minime contemnebat, cui cordi esset sua, sive Ecclesiae suae utilitas, ita ut suboriri suspicio possit, non ex vi universalis alicujus Legis plenam Immunitatem cuicumque Ecclesiae, eundisque hominibus Deo sacris, eorumque fundis tributam; sed in eos tantum indulgentiam hanc effusam fuisse, qui privilegio a quocumque novo Principe impetrato ipsam consequuti fuissent. Conjecturam meam, q. alicumque sit, propono. Scilicet, generali quidem Legge Ecclesiis eo nata fuerat *Immuni-*

tas, sed ea conditione, ut novos quoque Reges, uti Privilegii auctores, Episcopi, Abbates, ceterique Clerici agnoscerent, non secus atque fiat a Vassallis secundum Leges Feudales. Nam est Feudum aliquod deferatur non primo tantum acquirenti, sed & omnibus ejus descendentibus: singuli tamen descendentes novam a novo Principe, sive Seniore, investituram petere jubentur. Ceterum heic aliquid subobscuri est, saltem oculis meis. Nam Ludovicus II. in Lege supra laudatā ab *Immunitatis suitione* distinguere videtur Privilegia addens: earumque Ecclesiarum Rectores propriis utantur Privilegiis, quasi praeter commune immunitatis Privilegium, Ecclesiarum Rectores propria sibi Privilegia ab Augustis ac Regibus procurarent. Et profecto non omnia Privilegia eandem praeferebant Regiae liberalitatis mensuram. Quam effusiva olim fuerit Henricus I. Italiae Rex in celebre Monasterium sacrarum Virginum, nunc Monachorum Benedictinorum, Coenobium Sancti Sixti, alia monumentis in hoc ipso Opere ostendi. Nunc in isto, quod mox sum editurus, acceptum ex Archivo ejusdem Monasterii, animadvertat Lector, concessam fuisse omnem etiam *Distractionem & redditionem* (sive *redhibitionem*, ut habent alia Diplomata) per singula loca, & Comitatus, de omnibus rebus & possessionibus ejusdem Monasterii, quae ad Partem Publicam pertinere videntur. Praecipit etiam, ne ab hominibus liberis, in potestate ejusdem Monasterii residentibus, aut a familiis ipsius loci, aliquis *Reipublicae Minister* alium portonaticum, telonium, aut ripaticum, vel quaelibet vestimenta requirat, nec exigat. Sed ipsum Praeceptum accipe.

Con-

**Confirmatio Privilegiorum Monasterii Sancti Xysti Placentini, facta ab
Henrico I. Italiae Rege, Anno 1008.**

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Henricus divinae dispositionis providentiâ Rex. Si sacris ac venerabilibus Locis temporalia atque transitoria concedimus, magnam apud Deum remunerationem habere confidimus. Quocirca omnium fidelium, praesentium scilicet ac futurorum, noverit universitas, quod nostram adiit celsitudinem Cunigunda Regina dilectissima Conjux nostra, quatenus pro amore supernae remunerationis per nostri Praecepti Paginam quoddam Monasterium infra Civitatem Placentiam a beatae scilicet memoriae Angelberga Imperatricis constructum, & in honore sanctae Resurrectionis, & beati Xysti Martyris Christi dedicatum, Itae Abbatissae cum omnibus suis pertinentiis confirmare atque corroborare dignaremur. Cujus petitionibus, ut iustum est, annuentes, per hanc nostri Praecepti paginam eidem Itae Abbatissae confirmamus omnes res & possessiones tam mobiles quam immobiles, quae ad partem ipsius Monasterii donatione, vel Cartarum inscriptione legibus adhaesitae vel contrariae sunt, seu quicquid per Regum vel Imperatorum antecessorum nostrorum Praecepta ad eundem sacrum Locum collatum est: familias quoque utriusque sexus cum Cortibus & Cappellis, eorumque appendiciis cum omnibus Castellis, casis, vineis, campis, pascuis,

A pratis, sylvis, saltibus, paludibus, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus: omnem etiam distractionem, & redditionem per singula loca & Comitatus de omnibus rebus & possessionibus ejusdem Monasterii, quae ad Partem Publicam pertinere videntur; & cum omnibus rebus ad praedictum Monasterium iuste & legaliter respicientibus, in integrum confirmamus & corroboramus. Praeter haec etiam decernimus, atque sancimus, ut nullus Dux, Comes, vel aliquis Reipublicae Minister, aut aliqua Regni nostri magna parvaeque persona in praescripto Monasterio, & in possessionibus ejus aliquam contrarietatem vel inquietudinem facere presumat, nec non ab omnibus hominibus liberis in potestate ejusdem Monasterii residentibus, aut familiis ipsius Loci, ullum portonaticum, telonium, aut ripaticum, vel quaelibet vestigalia requirat, exigat: sed sit tantum Placitum de rebus ejusdem Loci in praesentia Advocati, vel nostri Missi. Si quis vero haec non observaverit, sciat se compositurum auri optimi Libras centum, medietatem Camerae nostrae, & medietatem praedicti Monasterio. Et ut hoc certius credatur, manu propria roborantes sigillari iussimus.

Signum Domni Henrici

Regis invictissimi.

 Locus Sigilli & cerei deperditi.

Eberardus Cancellarius vice Willigisi Archicappellani recognovi.

Anno

Anno Dominicae Incarnationis Milleſimo Octavo, Indiſione V. Anno verò Domini Heinrici Secundi Regis Regnantis VI.

Actum in Ligiſbeim, feliciter.

Leſtorem quoque rogatum heic volo, ut mecum Piſtorienſem ad Urbem accedat, ubi in ſcrinio Canonorum Regularium Lateranenſium

A Sancti Bartholomaei apographum ante ſexcentos annos conſectum, ac mihi viſum, illius Monasterii fundationem vetuſtiſſimam exhibet.

Dotatio Monasterii Sancti Bartholomaei Piſtorienſis a Gaidualdo Medico Regum Langobardorum, & ipſius Monasterii fundatore facta, Anno 767.

IN nomine Domini Dei Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, die V. menſe Februario, regnante Domno Deſiderio, & Adelghis Regibus, Anno Regni eorum in Dei nomine Decimo & Octavo, per Indiſione Quinta. Gaidoaldus Medicus Regum, cogitante me de omnipotentis Miſericordia, & remiſſione anime mee, quam vice temporum & mortis exitum omnipotens Dominus ſua tantummodo reſervavit noſtitia, ob oc antequam repentinus ſuperveniat interitus, nihil omnia noſtra deveniat diſponere, atque cum venerimus ante tribunal Chriſti, non nos de negligentia iudices, ſes de bonis operibus gratuletur, ut pius: qua de re ego, qui ſupra, Gaidoaldus Medicus, dum me previdiſſem in oc exilio Mundi permanentem, providi de rebus meis per decreta loca offerre & condonare pro anima mea, vel de parentibus meis, ut in perpetuum firmum permaneat, ad Eccleſiam & Monasterium Sancti Bartholomaei, quam foras muro Civitatis Piſtorienſis in propriis rebus meis à fundamentis conſtruxi, vel eius ſancte Congregationi Domenico Abbati & Monachorum, qui inibi congregati eſſe videntur, aut in antea Deo aſſervante

B fuerint, qui pro noſtris ſacroribus die noctuque operibus elemoſinam tribuere, & Dominum deprecari non ceſſent, & nobis indignis perveniat ad ſalutem & remedium anime. Primum omnium Curte in loco, qui vocatur Neure cum omni adjacentia & pertinentia ad ipſam Curtem pertinenti in integrum. Simul & aliam Curtem, quae dicitur Adofare, ſinibus Lucenſis, cum ea, quae ad ipſam Curtem pertinent in integrum. C Quam etiam & Curtem in Antiniana Latiniana, ubi & Oratorium beatiffimi Sancti Angeli dedicavimus, necnon & Curtem in Barbiano, ſinibus Greti, cum omnia ad ipſam Curtem pertinentia, excepto Caſas duas moſſartie ad Rivo, quae regere viſo fuerunt per Baronacculum & Godiſteum, quae nobis da Adolfo evenerunt cum familiis vel omnia ad ipſam pertinentia, nam & alia omnia ad ipſam Curtem pertinentia in integrum, ſeu & Curtem in Lucardo cum omnia & omnibus quicquid ad ipſam Curtem pertinent, & ad ipſam venerandum Locum dilectiſſima Roſperga Coniuge mea de ſuis rebus cum ea voluntate inibi offerri & condonare providi tam ipſa, quam & ſupraſcripte Curti, quas ſuperius decrevi cum omni

omni adjacentia vel pertinentia sua seu Casas massariethias, & de aldionibus, vineis, terris, pratis, pascuis, silvis, saltibus, saltionibus, paludibus, cultum atque incultum, mobilia atque immobilia, relique semotentia omnia & in omnibus quicquid ad superscriptas Curtes vel Casas pertinet, ad ipsum venerabilem Locum vel ejus sancte Congregationi pro anime mee remedio dono meo trado & offero possidendum. Simul etiam & Curtem meam, quam habere visus sum finibus Maretima in loco, qui nuncupatur Cormino tum adjacentia vel omnia ad eam pertinentia, ad eandem sanctum convivium offerri & condonare providi in eo modo, ut Prepositus vel Rector, qui in Senodochio meo hic foras Civitate Pistoriensi, propinquo ipso Monasterio positus vel ordinatus fuerit, communiter sua nutrimina cum ipsius Monasterii in eodem loco * Cormino pasciant, si me ponere debeant.

Hec autem omni in tempore ea, que superius decrevi, ad ipsum sanctum & venerabilem Locum sit traditum & confirmatum, ut ipsi Abbates vel Monachi in ipso Monasterio secundum Deum & sanctam Regulam vivere & deservire debeant omni in tempore sanctum Cenobium confirmandum, ut numquam destruatur, sed in perpetuo stabilitum permaneat sub nullius hominibus vel matris Ecclesiae potestati substatente, nisi in suo jure permanente inibi spiritualiter & regulariter serviente, & deinde se ipsa Congregatione eligente Abbatem, qui in ipso Monasterio vel sancta Congregatione secundum Deum & sanctam Regulam continet regere & ordinare debeant, licentiam habeat, quem de ipsius Monasterii Congregatione de inter se Abbatem eligerent, stabilitum permanent. Nam non de aliis hominibus vel Monasterio inibi possent ordinationem facere, aut Abbatem ponere,

Tom. XIV.

nisi qui de ipsa Congregatione fuerint, sicut sancta Regula continet, & inibi Abbate fieri debeat, si forsitan aliqua necessitate evenierit causa in ipsum sanctum Monasterium, vel ejus Congregationem, volo atque decerno, ut si à parte Monasterii utilitas fuerit, & stitio meo Gaiprando advivere meruerit, ipse vel heres meus in ipso Monasterio adjutorium prebeat, & causam defendat. Nam non amplius ullam imperacionem aut qualibet re subtraendum nullo modo facere possent. Et dum ego, qui supra Gaidualdus Medicus advivere meruero, in mea sit potestate, sicut usque nunc, defendendum, curam impendendum pro eorum defensione, nam nulla de ea, qui inibi à me sunt collata, aut unquam advenerint, aliquo subtraendum post obitum meum omnia, sicut superius decrevi, stabilitum permaneat. Et nullus de heredibus meis circa hanc cartulam donationis, seu dispositionis assertionis mee ire quandoque presummat, aut aliquam amplius in ipso Monasterio imperacionem facere possit, nisi eorum utilitas fuisset cause adjutorium prestandum. Et hoc volo atque confirmo, ut omnia quicquid superius legitur, ad ipsam Ecclesiam Sancti Bartholomei confirmavi vel ipso Monasterio usque nunc possessum fuerit, ut omni tempore firmum & stabilitum permaneat. De autem reliquis Monasteriis vel Senodochiis hinc Pistoria, vel Tivoliensi Civitate, quàm & Cassio, & reliqua alia loca, que per me ordinata vel constructa sunt, ita decrevimus, ut per ipsum Monasterium Sancti Bartholomei fiant ordinata & disposita, sicut ita ut nullus Abbas, qui modò est, aut postmodum fuerit, minuendum de ipsa alimonia, aut quamlibet rem inde subtraendum, nisi quale prescriptum instituemus, omni tempore stabilitum permaneat in alimoniis pauperum. Et si

G g

aliquis

aliquis de ipſis Abbatibus, Prieſtibus, Cuſtodibus, de ipſa alimonia minuire aut ſubtraẽre voluerint, pecuniam, aut quamlibet rem, non obeat licentiam. Et ſi factum aut ſubtraẽtum fuerit, & ad veram cauſam apparuerit, filius vel heres meus non permittat exinde minuire, aut aliqua ſubtractione fieri: ſimulque & ſi filius vel heres meus exinde minuire vel ipſa alimonia, ſicut à me inſtitutum eſt, aut exinde aliquam rem ſubtraẽre voluerit, ſimili modo non permittas Abbas de ipſo Monafterio fieri Sancti Barbolomei, qui modò eſt: aut poſtmodum fuerit, niſi ambe partes deſenſendum curam exinde peragendum, ut neque minuata, neque ſubtracta nullo modo ſint ipſa alimonia pauperum. Set ſicut preſcriptum firmavi, in ipſa ſtabilitate defendatur, nulla exinde ſubripiendum. Et quis ille immemor contra hanc meam diſpoſitionem & ordinationis cartulam rerum ſanctorum dotatium ire quandoque preſumpſerit, aut eam inſumpere voluerit, in primis Dei & omnium virtutum Celorum, Archangelorum, Angelorum, Proſetarum, Apoſtolorum, Martirum, & Confeſſorum incurrat..... in ſuper ſocius ſit Iuda Scariothis, qui per amarum oſculum Dominum ac Redemptorem omnium tradidit, & in tartarum ſus conſumptus. Ecce ut meis fuerunt deſideriis implevi. Et ſi quolibet aliud iudicatum apparuerit, nullum in ſe habeat robur, niſi iſtud, quod modo confirmavi, & Gaubertum Notarium ſcribere rogavi.

Actum Piſtoria, & Indiſſione ſupraſcripta feliciter.

Signum Domni Gaidaldi Medici, qui hanc Cartulam fieri rogavit, & ei omnia reſeſta, ut ſunt, complacuit.

Signum Domni Bautonis de Umbrone teſtis.

Signum Domni Amati de Alatiano teſtis.

A Ego Gbiftari rogatus ad Gaidoldum Medicum, teſtis ſubſcripſi.

Signum Domni Scanebis de Materino teſtis.

Signum Domni Anſuloni filio quondam Rinfredi teſtis.

Ego Johannes rogatus ad Gaidoldum Medicum barbarum, teſtis ſubſcripſi.

B Ego qui ſupra Gaubertus ſcriptor huius Cartule poſt teſtibus roborata, tradita, complevi & dedi.

Ego quidem Gerardus Notarius autenticum illud vidi & legi, quantum legere & diſcernere potui, unum hoc exemplar exemplavi.

C Ego quidem Ildibrandus Notarius & Iudex, autenticum illud exemplar vidi & legi, unum hoc ſimiliter exemplar, quod eſt ſecundum, fideliter exemplavi.

Quo tempore conditum fuerit Piſtorienſe Monafterium Sancti Bartholomaei, Claris, Mabillonio ignotum modò vidimus. Atqui Franci Italico Regno potiti, & Caroli Magni filio Pippino, apud Italos regnante, pro iniquo eorum temporum more Coenobium ipſum conceſſum fuit in beneficio cuidam Nebulungo Baviario, ſive Bojario. At eo poſtmodum à Miſſis Caroli Magni abjeſto, ac reſtituto legitimo Abbate Ildeperio, quum onera multa in perniciem ſacri Locì, & contra eius Immunitatem ſub uſurpatore invecſta, adhuc perdurarent: Ildepertus idem in Placito Piſtorii habito coram Adſalbarde Abbate,

E Miſſo Caroli ejuldem Auguſti, ſuis querelis expulſis, demum impetravit liberationem ab ejulmodi angariis. Egregii Placiti apographum pervetuiſtum, Piſtorii in eodem Monafterio religioſe adſervatum, atque a me deſcriptum, non ſine voluptate eruditus quiſque leget atque perpendet. Illud autem me editurum fore pollicitus jamdiu fueram Par. I. Cap. 22. Antiquit. Eſtenſium.

Judicatum Adalardi Abbatis Missi Imperialis & aliorum, in quo Abbas Monasterii Sancti Bartholomaei Pistoriensis a publicis oneribus immunis decernitur, factum Anno 811.

Dum in Dei nomine ego Adalardus Abbas, Vassus Domni Caroli Imperatoris residissem in Civitate Pistoria, singulorum hominum causas audiendum vel deliberandum, sedentes illi infimus Willeradus Episcopus, Bonifatius Dux, Poto & Leo Judices, & Bonifredus Notarius Domni Regis, Adaprant, & Christianus Abatibus, Fredo, Mauro, & Petrus Dux, Missi Domni Leonis Pape, Ermenfridus & Ando Scabinus de Comarino, vel reliqui plures illic adstantibus. Veniens ibi Ildepertus Abbas ex Monasterio Sancti Bartholomaei, fundato à quodam Gaidualdo Medico prope muro ipsius Civitatis Pistoriensis: & detulit nobis ad relegendum monimen & missum ab ipso quondam Gaidualdo Medico, qui continebatur, qualiter manifestaverat superscripto Monasterio in suo propria edificasse, & res nominative ibi contulisset. Et statuit eam, ut sub nullius hominis potestatem vel ordinationem, nec matris Ecclesie, ipsum Monasterium subjaceret, nisi semper de ipsa Congregatione ibi inter se Abbatem elegerent; nam non de extranei, neque de alia Monasteria; & filio aut heredes ejus nullam ibi a se dominationem esse potestatem, nisi se oporteret esse causas defendendas. Et dum relictum fuisset munimen ipsum, affatus est ipse Abbas, quod tempore Domini Pipini Regis, dum adbut Rotcheldo viveret, perversionem malorum hominum ab eodem Rotcheldo de ipso Monasterio ejellus fuisset, & in exilio missus sine ulla culpa, & absque judicio, & ipso Monasterio tunc datus fuisset in be-

neficio Nebulunko genere Bavario. Et dum per Monachis ipse Monasterii reclamatio exinde facta fuisset ad Paulinum Patriarcham, Arnone Archiepiscopo, Fardulfo Abbate, & Echerigis Comes Palatii, vel reliqui loci eorum, qui tunc ibi in Italia Missi fuerunt, duodesim infimus sis ipse causa inquisierant, quod superscriptum munimen in suis relegi fecerant presentia, quod illos cognoscerint, quod injuste mihi ipsum Monasterium ablatum fuisset, & non ibi aliunde debet fieri ordinatione, nisi de ipsa Congregatione, sicut ipse Gaidualdo Medico statuere. Tunc fecerunt me de ipso exilio revocare, & prefato Nebulungo de heodem Monasterio foris ejecerunt, & me inibi in antea intrormiserunt. Postea per illa mala consuetudine, que per eodem Nebulungo facta est, ab illo die faciunt me ire in hoste, & omnes paratas & coniectos facere ad Missos ac donatione ad Palatio, que cum lege facere non debeo, quia quod Gaidualdo, qui in ipso Monasterio construxit, heredes reliquid, qui hostem faciunt. Hes nos audientes atque cognoscentes, quomodo ipse Abbas inuste de ipso Monasterio fuerat ejellus, & per judicium de superscripti Missi inibi fuerat vocatus, paruit nobis ut iusta statuta ipsius, quod Gaidualdo Medico, dum ipse heredes reliquid, qui hostem facerent, ut Abbas ipse Monasterii hostes faceret nondum bene, nec nulla paratam ad Missus Dominico, nec consilio, nec aliqua dationem per conditione ad Palatio. Ideoque ego, sui

supra Adalardus Missus Domni Imperatoris commendavi, & ipsius Domni nostri auctoritate, & de sua iussione, ut admodo liceat ipso Abbate vel posteris ejus ad ipsum Monasterium cum supra scripta Congregatione servorum Dei ibi degentibus, Domino famulari, & pro salute Domnis nostris Domini misericordiam exorare, & ab hoste, & paratâ, seo conjecta, aut dationes per contradictionem à Palatio solutos manerent, anteposito, si aliter fuerit, iussu Regalis. Unde quale actum est pro securitatem ipsius Ildiperci Abbati, & ad ejus Successores fieri iussimus.

Quidem & ego Paulus Notarius ex dictato Bonifridi scripsi, Anno Regni Domni Caroli in Italia Tricesimo octavo, Mense Martio, Inditio Quinta.

Ego Adalardus.

Signum ✠ manum superscripto Bonifatius Dux in is actis interfui.

Ego Willerado Episcopo in is actis interfui.

✠ Leo Vasso Domni Regi concordans subscripsi.

✠ Ego Peto Causindo Regi in is actis interfui.

✠ Bonifridus Notarius in is actis interfuit.

Quidem ego Petrus Notarius authenticum illud vidi & legi & hoc exemplar exemplavi & manu mea scripsi.

Adalardus, qui iudicio huic praefuit, celeberrimus ille est Corbejae Abbas, sanctitate vitae, rerumque gestarum famâ notus in Annalibus Ordinis Sancti Benedicti, & non semel Italici Regni administrator. In Chronico Farfensi Part. II. Tomi I. Rer. Italicar. pag. 361. alterum ejus Placitum habes, ubi is appellatur Adalard Abbâ, Missus Domni Imperatoris Caroli. Hic raro, aut etiam inusu-

tato exemplo dicitur Abbas, Vassus Domni Caroli Imperatoris. Num forte antiqui Librarii culpâ Vassus pro Missus scriptum fuerit? Vide tamen, quæ de Vassis Regum alibi differui, atque infra Privilegium concessum Abbati Sancti Galli à Ludovico Augusto. Willeradus Episcopus hic memoratus Pistoriensem Ecclesiam rexit.

Eum corrupte Ughellius Tom. III. Ital. Sac. Witrettradum appellat. Interfuit eidem quoque Placito Bonifatius Dux. Hic ille ipse est, qui supra se nobis obtulit in Charta Lucensi Anni DCCGXIII. appellatus ibi Bonifacius Intusbrissanus Comes noster, scilicet Lucensis Urbis Comes. Cosmus de Arena in serie Ducum & Marchionum Tusciae pag. 90. Bonifacium hunc in regimine Tusciae Wicheramo Duci successisse Anno DCCGXIII. arbitratus est. Neque secus senserat Florentinus in Vita Mathildis Comitissae Lib. III. Uterque verò in ea opinione fuit, Bonifacium uno Comitissae titulo insignitum fuisse. En ut ille Anno etiam DCCGXII. spectandum se praebet, Ducisque praeterea appellationem ac dignitatem retinet: quo nomine disputari potest, fuerit ne ille Dux universae Tusciae, an Comes tantum Civitatis Lucensis. Tempore autem Pippini Regis Pistoriense Monasterium dicitur beneficii loco traditum Nebulungo genere Baviario. Haec mihi in memoriam revocant Nebulungum Comitem, eadem tempestate florentem, de quo multa habent Bouchetus in Lib. de vera origine Regiae Familiae Francicae, & Johannes Jacobus Chiffetius in Lumin. Generalog. ad Vindic. Hispan. & Blondellus in Genealog. Francic. pleniori Afferit. Tom. II. contententibus nonnullis, negantibus aliis, ex ipso Nebulungo descen-

scendere gloriosissimos Francorum Reges tertiae regnantis adhuc stirpis. Nescio, annon Comiti illi quidquam rei sit cum Bavaro isto. Titulus *Comitis* heic certe non legitur; sed neque ullo titulo donatur *Rotbillus* in hac ipsa Charta memoratus, quamquam tantae auctoritatis vir, ut Ildepertum Abbatem in exilium egerit. Moris nempe tunc erat Magnatum Secularium, venari ejusmodi Abbatis, ut infra in Dissertatione LXXXIII. de *Monasteriis in beneficium datis* monebo. Mentio heic est alterius Placiti, longe antea habiti, cui praefuere *Paulinus Patriarcha*, (scilicet Aquilejensis, qui circiter Annum DCCCIII. vitâ cessisse putatur) *Arno Archiepiscopus*, videlicet *Salzburgensis*, *Fardulfus Abbas Sancti Dionysii Parisiensis*, qui Anno DCCCVI. aut insequenti diem postremum obiit, & *Eberigus Comes Palatii*, *Missi Caroli Magni*.

Interruptum iter nunc repeto. Adalhardo in hoc Placito Ildepertus Abbas obtulit ad relegendum *Mouimen & Missum* ab ipso quondam *Gaidualdo Medico*. Vocabulo *Muniminis* saepe in aliis Chartis Diplomata ac Privilegia Principum designantur: verum heic nulla Regis mentio est, & Instrumentum sive Chartam duntaxat offendimus à fundatore Monasterii confectam. Immo si quidquam video, scribendum heic est *Mouimen emissum ab ipso quondam Gaidualdo Medico*. Haec autem dicendi formula in usu fuit. Attamen vel nullo Privilegio educto, atque unâ Chartâ foundationis inspectâ, decernunt Imperatoris Legati, ut nullum publicum onus Monasterio Pistoriensi imponatur. Qua ex re subluere videtur, etiamsi Coenobio illi Privilegia Regalia sive Caesarea nondum collata fuissent,

nihilominus, ex quo facer is *Locus* erat, & sacrorum hominum coetus ibi alebatur, in posterum fore immunitatem Imperiales *Missos* statuiss. Verum haec dubitantis specie ajo. Si enim intime rem perspiciamus, ideo deprehenditur Pistoriensis Abbas ereptas incommodis *hostis*, *paratae*, *conjectis*, & *donationis*, quia *Gaidualdus* Monasterii fundator, *heredes reliquit*, qui *hostem faciebant*, & reliqua ut puto, onera subibant. Consequens igitur est, Monasterio nullam indulgentiam fuisse futuram, si nemo relictus fuisset, qui Abbatis loco eas servitia praestitisset. Accedit, quod Adalhardus ait, se iudicium illud assumisse *auctoritate & iussione Domini Imperatoris*, à quo iustitiam implorasse Abbas existimandus est. Tum subdit, se in eam sententiam descendere *anteposito* (idest excepto) *si aliter fuerit iussio Regalis*: quibus verbis prodit fieri posse, ut Imperatori aliter decernendum videatur, atque adeo ab arbitrio Caesaris, non à Legge quapiam statâ, pendere Coenobii illius Immunitatem. Atque haec, quando aliud non evincant, illud mehercle persuadere possunt, quod primo statuebam: videlicet non adeo plenam absolutamque Immunitatem sacris hominibus ac locis conlatam fuisse, ut omni onere, & functione publicâ levarentur. Jam *hostem facere*, ut vidimus, Abbates ipsi cogebantur, hoc est, in militiam proficisci, quoties opus erat: de quo incommodo egi supra in Dissertatione XXVI. de *Militia*. Quam verò ibi commemorata à me fuerit *Caroli Magni Lex*, quae suam facere visâ est impiae huius consuetudini heic addendum est Baluzio promulgatam videri eam Legem Anno DCCCIII. Sed, ecce Pistoriensem Chartam testantem, Ilde-

Ildebertum Abbatem usque ad Annum DCCCLXII. ad expeditiones bellicas, non secus ac Laici, accitum atque adactum fuisse. Addo nunc al-

teram, quam authenticam vidi in Tabulario Capituli Canonice Mutinensium.

Ghiso Episcopus Mutinensis terras quasdam in emphyteusim concedit Scholastico, ejusque fratribus, Anno 811.

IN nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi. Regnante Domino Karolo viro excellentissimo Rex Francorum & Longobardorum in Italia, anni pietatis Regni ejus in Dei nomine Tregesimo octavo, die primu mensis Novembris, Indictione V. Petimus a vobis Domino Ghisone Episcopo sancte Motinensis Ecclesie, seu & a cunctis Presbiteris ejusdem Ecclesie, uti nobis Scholastico, Johanni, & Petroni germanis, filiis quondam Faruoldi, nec non Stavelini filio quondam Asteri, & Ursuni filio quondam Armati, & universorum heredum nostrorum masculini tantummodo, per emphyteusim jure concedere dignetur de casa Florentiaca, & de fundo Adventiaticus, sorte nobis competente in integro, quas nobis de inter fratres & conjortes nostros pertinent, una cum locis, terris, campis, pratis, vineis, silvis, salsicis, stulariis, vel cum omni jure super se abente; simul etiam & concedere nobis dignetur in fundo Macinario de uncias octo, sorte nobis competente in integro, quas nobis de inter fratres & conjortes nostros pertinent, una cum castis, terris, campis, pratis, vineis, silvis, salsicis, stulariis, vel cum omnibus super se habente. Quas constitutas casulias in Salido Mossa Salariensi territorio Motinensis jure superscripte sancte vestre Motinensis Ecclesie, quod est inter adfinis ab uno latere de Casu Florentiatica, & de fundo Adventiatico da mano puto casulium Meleto, & da

B sera casuli Quinquagenurio, da meridie, & de subtus Palude Cussente, & inter adfinis de fundo Macinario ad duobus lateribus casale Capriliano & Tientolas, & a tertio latere loco, qui dicitur Salario, ad quarto vero latere ad fine fluvio Mucena, ut supra diximus, inter istas designatas finis, sortes nobis competente in integro, dum nos superscriptis Scholastico, Johanni, & Petro germanis, Stavelini, & Ursuni, & universorum heredum nostrorum masculini tantummodo divina gratia in hac luce iusserit conservare vita, concedere nobis dignetur abendum, tenendum, cultandum, pastenandum, & fines defensionandum, & in omnibus meliorandum ex nostris propriis expensis seu laboribus, & nichil nobis, alloribusque sancte vestre Motinensis Ecclesie inferius adfixu pensione reportare debeamus, prestante quoque nobis superscriptis indefinenter secundum paginam petitionis nostre, pensione omni Martio Mense inferre debeamus in Archivo sancte vestre Motinensis Ecclesie pro superscripta portiones in integro, qualiter superius legitur in auro vel argento, Mancuso uno tantum, nullumque tardietate aut neccellum tam ad inferenda superscripta pensione, quamque & meliorare & fines defensionare superius dictas portiones, facere debeamus; sed & nec aliquando adversus sanctam vestram benefactricem nostram Motinensem Ecclesiam, contra iustitia trahere aut agere, nisi causa nostra conigerit propositum

justitia tantummodo ventilare debeamus. Et vobis Domino Ghiloni Episcopo, tuisque Successoribus, si Regalis justitio advenierit de oste, vel de ponte, nos vobiscum, vel cum Missis vestris ad ejus servitio faciendo parati esse debeamus. Et si menime fecerimus tam nos suprascriptis, vel universis heredibus nostris de hec omnia, qualiter superius legitur, tunc licentia sit vobis Domino Ghiloni Episcopo, tuisque Successoribus, adque Missis vestris, per vos ipsos nos distinguere & pignere sine publica auctoritate. *Quod si in aliqua tarditate aut neglectu vel controversia inventi fuerimus extra agere de ea, que superius adfixis conditionibus, tunc non solum de hoc Preceptum recadere, verum etiam exalla à nobis pena, que in nostra petitione adfixa est. Et si non persolverimus multoties dicta pena infra biennium, ut Leges censent, tunc licentia sit illoribus sancte vestre Motinensis Ecclesie, nos exinde expellere, & qualiter previderit, ordinare. Sed & post transitum nostrum, cui supra Scholastici, Johannis, Petroni germanis, seo & Staveleni & Ursuni, & universorum heredum nostrorum masculini, quando Domino placuerit, ipsas nostras portiones cum omnibus ad se pertinentibus cultas, descultas, restauratas, melioratas, & quidquid in ibidem ad nos addetum, melioratumque fuerit, ad jus dominiumque sancte vestre Motinensis Ecclesie revertatur, cujus est proprietates. Promittens preterea, nullis temporibus vite nostre suprascriptis Scholastici, Johanni, Petroni germanis, seo Staveleni & Ursuni, vel universorum heredum nostrorum, sexis hujus Cartule petitionis nostre violare, set inviolabiliter modis omnibus conservare nos in hujus convenientie petitionis nostre Cartula, ut superius promissimus, mi-*

A nus. * nemdaturi nos promittimus pene nomine in auro uncias duas: set & post pene solutionis manente in hanc cartula petitionis in sua nihilominus firmitate, sicut superius legitur, absque ullo dolo, vim, metum, circumscriptiorem censante. Raginaldus Clericus & Notarius sancte Motinensis Ecclesie scribere rogavimus, in qua & nos suprascripti Scholastico, Johanne, & Petro germanis, seo Stavile & Urfo subter manibus nostris subscripsimus, & signum sancte Crucis fecimus, & testibus ad nos rogatis obtulimus roboranda. *Acto Die, Regni, & Indictione suprascripta feliciter.*

B Signum ✠ manus Scholastici, qui hanc Cartula petitionis fieri rogavit.

C Ego qui supra Johannes in ach Cartula petitionis ad me facta manus mea subscripsit.

Signum ✠ manus Petroni germano suprascripti Scholastici & Johannis, qui hanc Cartula petitionis fieri rogavit.

Signum ✠ manus suprascripti Staveleni, qui hanc cartulam petitionis fieri rogavit.

D Signum ✠ manus Ursuni, qui hanc cartulam petitionis fieri rogavit.

E Animadvertite, Carolum Magnum Augustum titulo Imperatoris minime donari: quod & in aliis nonnullis tabulis factum invenies. En igitur quid Anno Christi DCCCXI polliciti sint ii Emphyteutae: Si Regalis justitio advenierit de oste, vel de ponte, nos vobiscum (ergo Episcopus, nisi iusta excusatione sese subtraheret, cogeretur & ipse exercitum sequi) vel cum Missis vestris, ad ejus servitio faciendo parati esse debeamus. Reliquum ergo est, ut aut Lex illa Caroli inter commenta sit referenda, aut paucos dies vigerit. Et precipue quum ejusmodi immunitatem à militia

militia Clero minime observatam fuisse, in eadem Dissertatione XXVI. animadvertimus. Præterea, uti erudite Thomassius jamdiu ostendit, Part. III. Lib. prim. Cap. 38. de Beneficiis, Episcopi & Abbates fere omnes, immo & Clerici reliqui *Dona annuaria*, ac præsertim necessitatibus Regni poscentibus, Regi offerebant. *Dona*, inquit: at ego adjicio *Dona imperata*, & quae omittre piaculum fuit, & quae *Hincmarus tributis ac vestigalibus* comparare non dubitat. Eorumque usus ex Gallia nunquam postea excidit. Vide etiam Du-Cangium ad vocem *Donum*. Ejusmodi verò *Dona* duplicis, ut arbitror, generis fuere. Reges enim, prout temporum felicitas aut infelicitas exigebat, majora minoraque tributa sub *Doni* appellatione à Clero quoque extorquebant. Rursus & alia fuere, quae quotannis obsequii causâ Regi offerebantur. Voluntaria videbantur, sed ita tamen, ut ab eis offereendis abstinere nemo sibi liberum tutumque duceret. Haec præcipue peragebantur oblatione unius aut plurium *Equorum, Lancearum, Scuti &c.* atque annis singulis eadem præstare consuetudo fuit: quare *Dona annuaria* appellata sunt. Ludovicus II. Augu-

A. sus in Capitulari à me addito Legibus Langobardicis Part. I. Tomi I. pag. 159. Rer. Italicarum, inquirendum jubet, unde, *vel quae Dona annuaria, aut Tributa publica exigi debeant*. In Capitulari V. Caroli Magni Anni DCCCIII. Cap. 10. apud Baluzium legimus: Ut quicumque in *Dona Regia Caballos praesentaverit, in unumquemque suum nomen scriptum habeat*. Ita in Privilegio Aldrici Archiepiscopi Senonensis pro Cella Sancti Remigii, ut est apud Du-Cangium, haec habentur: *Episcopus quoque exigendis muneribus Abbatem ejusdem loci non gravet. Sed sufficiat ei ad annua Dona Equus unus, & Scutum cum Lancea*. Non Regi, sed Archiepiscopo *Dona* illa annua erant offerenda. Regibus tamen ab ipso Clero persolutum fuisse ejusmodi tributarium *Donum*, Diploma ostendit, quod ad me misit nobilis olim vir Othavio Angelus de Abramo, Præmialis Pisanae Canonicus. An editum hactenus fuerit, nondum deprehendere potui. Spectat ad celeberrimum Sancti Galli Monasterium in Alamannia situm. Mabillonius sane Privilegii hujus nullam mentionem reliquit in Annalibus Benedictinis.

Privilegium immunitatis & libertatis à Ludovico I. Germaniae Rege concessum Monasterio Sancti Galli, ejusque Abbati Grimaldo, Archicapellano suo, Anno Christi 854.

IN nomine Sancti & individui Trinitatis. Ludovicus divina favente gratia Rex. Si erga loca divinis cultibus mancipata, propter amorem Dei, eorumque in eisdem locis sibi famulantibus, beneficia opportuna largimur, propter ea nos apud Deum in eterna beatitudine pervenire confidimus. Quapro-

E. pter utilitas atque industria comperiat omnium fidelium nostrorum, presentium scilicet & futurorum, quia vir venerabilis Grimaldus Archicapellanus noster, ac Abba Monasterii Sancti Galli Confessoris Christi, quod est situm in Pago Turgango super fluvium, qui dicitur Stauoth, detulit excellentie nostre

pre quoddam Preceptum prestantissimi Imperatoris & genitoris nostri Ludovici, in quo continebatur insertum, quod idem Genitor cum predictum Monasterium beati Galli cum Monachis ibidem Deo militantibus, & cum rebus atque hominibus ad se iuste & legaliter aspicientibus vel pertinentibus, suo sua constituisset defensione, atque immunitatis tuitione; & quando divina vocatione Abbas ipsius Monasterii ab hac luce migrasset, licentiam haberent, secundum Regulam Sancti Benedicti, inter se eligere Abbatem, sicut supra nominata constitutio & confirmatio predicti Augusti & genitoris nostri Ludovici perpetuis temporibus inconcussa manet: presatus Abbas precibus, quibus valuit, nostram obsecravit clementiam, ut super eandem confirmationem, nostram etiam jureremus auctoritatem. Idcirco pro Dei amore, communi consilio cum nostris fidelibus, Episcopis scilicet, Abbatibus, atque Comitibus habito, considerimus, quod ibidem status Monachorum sit Deo omnipotenti famulantium, Regulamque Sancti Benedicti custodientium. Ideoque ejusdem Abbacis atque Archiepiscopi nostri Grimaldi petitionibus aures accommodavimus, & hanc auctoritatem confirmationis nostre circa ipsum Monasterium ejusque Rectores fieri iussimus. Quapropter decernimus atque jubemus, ut deinceps omni tempore absque alicujus infestatione aut contrarietate, Domine annuente, perpetuo inconcussum permaneat. Et ut nullus Iudex publicus aut quilibet superioris aut inferioris Reipublice Procurator, in Ecclesias aut loca, Villas vel agros, seu reliquas possessiones memorati Monasterii, quas moderno tempore infra Regnum divinitus nobis collatum iuste & rationabiliter possides, vel que deinceps divina pietas ibidem augere voluerit, ad causas judiciario

Tom. XIV.

A more agendas, vel Freda exigenda, aut Mansiones vel Paratas faciendas, aut Fideiussores tollendos, aut homines ipsius Monasterii tam Ingenuos quam & Servos, super terram ipsius commanentes, irrationabiliter distringendos, nec ullas redibitiones, aut illicitas occasiones requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quae supra memorata sunt, penitus exigere praesumat. Et liceat memorato Abbati, suisque Successoribus, res predicti Monasterii cum omnibus sibi subiectis, & rebus vel hominibus ad se iuste aspicientibus vel pertinentibus, sub tuitionis atque immunitatis nostre defensione, remota totius judicarie potestatis inquietudine, quieto ordine possidere, & nostro fideliter obedire imperio: Et quandoquidem divina vocatione supradictus Abbas, vel Successores ejus obierint, quando ipsi Monachi inter se tales invenire poterint, qui in ipsam Congregationem, secundum Regulam Sancti Benedicti regere valeant, per hanc nostram auctoritatem atque consensum, & secundum quod in auctoritate Genitoris nostri continetur, licentiam habeant eligendi Abbatem, quatenus Monachi ibidem Deo famulantes, pro nobis & stabilitate Regni nostri, Domini misericordiam jugiter exorare valeant. Statuimus etiam, ut annuatim inde Dona nostre Serenitati veniant, sicut de ceteris Monasteriis; idest Caballi duo cum Scutis & Lanceis. *Hec vero auctoritas ut per diuturna tempora inviolabilem obtineat firmitatem, manu propria nostra subter eam firmavimus, & annuli nostri impressione signari iussimus.*

Actum XI. Kalendas Augusti, Anno Christo propitio XXI. Regni Domini Ludovici gloriosissimi Regis in Orientali Francia, Indictione II.

H h

Amm

Actum Ulma, Palatio Regio, in Dei nomine feliciter. Amen.

Animadvertite verba illa: *Statuimus etiam, ut annuatim inde Dona nostrae Serenitati veniant, Sicut de Ceteris Monasteriis, idest Caballi duo cum Scutis & Lanceis.* Inquit ille: *sicut de ceteris Monasteriis.* Ergo usitatum fuit, ut quisque Abbas quotannis Re-

Agi Dona offerret, eaque erant Equi duo cum Scutis, & Lanceis. Adtexere heic iuvat alia duo Diplomata ad idem nobilissimum Monasterium Sancti Galli pertinentia, ut si forte luce careant (quod mihi ignotum est) eam curâ meâ accipiant. Ne horum quidem vestigium deprehendi in Annalib. Benedictinis Mabillonii, neque apud Goldastum.

Privilegium Immunitatis & Libertatis concessum Monasterio Sancti Galli à Ludovico Imperatore, Anno.....

IN nomine Domini nostri Jesu Christi Dei eterni Ludovicus gratia Dei Imperator Augustus. Omnibus fidelibus Sanctae Dei Ecclesiae, nostris, presentibus scilicet & futuris, notum sit, quia Salamanus dilectus Vassus noster, Abbas Monasterii Sancti Galli, quod est consuetum in honore Sanctae Mariae Dei Genitricis, petiit clementiam nostram, quatenus eandem Abbatiam pro amore Dei omnipotentis cum omnibus pertinentiis suis & assecutiis, sub nostrae emunitatis defensione dignaremur suscipere. Cui petitioni libenter assensum prebimus, & nostrae auctoritatis Praeceptum erga praesatam Abbatiam ejusque Rectores fieri decrevimus. Per quod precipimus atque jubemus, ut nullus Judex Publicus, vel quolibet ex judicaria potestate in Ecclesias, aut Villas, Loca, vel agros, & in reliquas possessiones, quas moderno tempore in ditione Imperii nostri iuste & legaliter possidet, vel que deinceps in jure ipsius Ecclesiae voluerit divina pietas augeri, ad causas agendas, vel freda exigenda, aut mansiones, vel paratas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines ipsius Ecclesiae distrigendos, nec ullas redhibitiones, aut illicitas occasiones re-

Bquirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea, quae memorata sunt, penitus exigere presumat. Sed liceat memorato Abbati, suisque Successoribus vel predilectae Ecclesiae, cum omnibus fredis concessis, sicut in Praecepto Domini & Genitoris nostri continetur, quieto ordine possidere, & nostro servitio fideliter parere in perpetuum. Et quicquid exinde Fiscus noster eximere poterit, totum in utilitatem ipsius Ecclesiae ut subsidium pauperum & stipendia suorum, ibidem Deo famulantium concessimus, ut in perpetuum ibidem proficiat in augmentum. Cunctos vero Ebutarios vel Consules, qui res suas tradiderunt eidem Ecclesiae, vel antea tradituri sunt in perpetuum suo defensione ejusdem Ecclesiae per hanc nostram auctoritatem consistant. Sanctimonie Comes, vel juniores sui nullam habeant potestatem, qua distringere se liceat predicto Abbati, quatenus predictus Abbas cum Congregatione, de rebus vel hominibus Ecclesiae suae subiectis, quiete vitam degens una cum Clero & Populo sibi subiecto, praesens vel..... conjuge..... nostra vel pro stabilitate totius Imperii a Deo nobis collati, & ejus clementissima miseratione perimenda conservandi, ja-

giter

giter Divini misericordiam exorare delectat. Si quis autem hanc nostram auctoritatem violare presumpserit, noverit se pena dammandum ad partem predictae Ecclesiae immunitatem, quam ceteris Ecclesiis concessam habemus: hoc est triginta Libris argenti. Ut autem haec nostra auctoritas ab omnibus verius credatur, de annulo nostro sub-
tus iussimus sigillari.

Datum Pridie Nonas Martii, Anno Christo propitio Imperii Damni Ludovici serenissimi Augusti XI. Indictione XIV.

Actum Mantua Civitate, Palatio Regio, in Dei nomine. Amen.

Multa huc ex Librariorum ineuria irreperunt, quae mihi tenebras nimias offundunt. Cui ex Ludovicis Augustis tribuendum sit Diploma, equidem decernere non ausim. In antiquis Sangallensis Monasterii Historiis a Goldasto editis, unus Salomon ejus Coenobii Abbas mihi occurrat, qui postea Episcopatum Constantiae cum Abbatia conjunxit. Quamquam haec Salomannus dicatur, non alium tamen, quam Salomonem illum, designatum censeo. At ille post Ludovicum Pium, & Ludovicum Lotharii filium Augustus floruit. Neque Ludovico III. Arelateni Regi & Augusto locus esse posse videtur: neque enim in ejus ditione Coenobium Sancti Galli situm fuisse puto. Ad haec Mantuae actum Diploma perspicue dicitur. Ludovicus Pius,

A postquam Imperiali dignitate ornatus est, in Italiam minime descendit; atque is, uti & Secundus, formula usus est: Ludovicus divina ordinante providentia Imperator, non autem Dei gratia. Ludovicus quidem II. Imperator, Mantuae Diploma dedisse potuit, utpote qui fere semper in Italia versatus est. Sed isti Augusto nescio an jus unquam fuerit in Monasterium Sancti Galli, nisi Privilegium respiciat bona, quae fortassis & in Italia fuerint Sangallensibus. Ae praeterea nullus eo vivente Salomon eidem Coenobio praefuit. Rursus Ludovico III. Imperatori, recurrente Indictione XIV. & ejus imperii Anno XI. nulla in Italia neque mora, neque dominatio fuit. Pro Mantua erit fortasse legendum *Nantua*. Sed quocumque ex latere volvam & revolvam monumentum istud, aut de ejus veritate dubitare, aut illius tenebras, quas superare mihi non licet, aliorum feliciori examini dimittere cogor. Id unum animadverto, Salomannum Abbatem haec dici *Vassum Imperatoris*: quae verba Laicum hominem forsitan indicant, cui loco Beneficii Abbatia Sangallensis tradita fuerit. Ille tamen non diu tantam praedam gavissus est; quae causa videri possit, cur is inter Abbates sacri ejus loci non recensatur; & tot ambages in Diplomate isto occurrant. Vide infra Dissertationem LXXIII. de Monasteriis in beneficiis datis. Accedat nunc tertium Diploma

Privilegium confirmationis Immunitatis & Libertatis concessum Monasterio Sancti Galli à Carolo Crasso Rege Alamanniae,
Anno 878. seu potius 877.

I N nomine Sanctae & individuae Trinitatis: Karolus divina favente

clementis Rex. Si Cenobiorum Monasteriis & juis, & in eisdem divino cultu

H h 2

cultu integra mente famulantibus, antecessorum nostrorum, Regum videlicet sive Imperatorum concessa Privilegia nostrâ auctoritate roboramus, nobis ad eternam remunerationem, Regniq; nostri stabilitatem prodesse confidimus. Ideoque noverit omnium fidelium nostrorum, presentium scilicet & futurorum industria, quod venerabilis vir Karmottus Abbas Monasterii Sancti Galli, detulit obtutibus nostris antecessorum nostrorum Precepta, Avi videlicet nostri Ludovici Imperatoris, nec non & gloriosissimi Genitoris nostri Ludovici Regis, in quibus continebatur, qualiter iidem supradicti Francorum Principes eidem Monasterio Sancti Galli, Fratribusque ibidem Domino famulantibus, auctoritatis illorum largitate concesserant, ut nullus publicus Judex, aut quelibet superioris aut inferioris ordinis persona, in Ecclesiis, sive Villis, aut locis, vel agris ejusdem Monasterii, ad causas audiendas, vel Freda exigenda, aut mansiones, sive paratas faciendas, exigere presumat: nec homines tam ingenuos quàm & servos, super terra ejusdem Monasterii commanentes per vim distringere, aut irrationabiliter audeant inquietare. Et quicumque Abbas illius Monasterii divina vocatione ex hac luce migraverit, habeant potestatem inter se eligendi Abbatem, quando inter illos tunc inveniri poterit, qui illud propositum secundum Regulam Sancti Benedicti bene regere & ordinare prevaleat. Nos quoque ejusdem Abbatis postulatione provocati, hac omnia nostrâ auctoritate firmissime roboramus, ut deinceps quidquid huic comprehensum est nostro firmitatis Precepto, quod propria manu firmavimus, & anulo nostro constet esse sigillatum, firmum & stabili-

A le permaneat, nostrâ firmissimâ auctoritate absolutum.

Datum XII. Kalendas Septembris, Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCCLXXVIII. Indictione X. Anno verò Regis Caroli I. Regni illius.....

B Et heic quidem errores aliquot effundimus, sed facile detergendos. Qui Karmottus in Charta appellatur, Harmotus ab aliis dicitur, ac revera floruit iisdem temporibus. Corrigendum quoque Annus, & scribendum Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi DCCCLXXVII. quo Annus Primus Caroli Crassi Regis numerabatur; uti & Indictio Decima. Verum è diverticulo tandem in viam regrediamur. Praeter onera, quae hactenus memoravi, Episcopi, & Abbates, Regibus, eorumque Missis, atque Officialibus hospitium & victum conferre jubebantur, quoties ad eorum aedes ac Monasteria divertebant. Ejusmodi onus paratum nuper vidimus appellari. *Manfonem* quoque *Manfonatum*, & *Metatum* &c. vocare mos fuit. Propterea diligentissime in Italia curabant Episcopi & Abbates, ut quum Privilegia exposcebant, gravissimo isto incommodo exonerarentur, disertisque verbis immunitatem ab eo Diplomata Regum atque Augustorum sonarent. Innumera sunt, quae ejusmodi immunitatis mentionem faciunt. Ego duo tantum adseram. Primum ex antiquissimo Ticinensi Coenobio sacrum Virginum Senatoris, ubi per vetustum apographum oculis meis oblatum est. Alterum in insigni Tabulario Capituli Canonicorum Regienſium archetypum adſervatur.

Berengarii II. & Adalberti Italiae Regum Dioloma, quo omnia jura ac Privilegia confirmantur Monasterio Monialium Ticinensium Sanctae Mariae, cui cognomentum Senatoris, Anno 931.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi Dei aeterni. Berengarius & Adalbertus gratia Dei Reges. Regali convenit excellentiae, ut Ecclesia Sancti-monialium seminarum utilitatibus benignitatis nostrae munere fruatur, quia si talibus semper studeat negotiis, procul dubio & temporalem exigit mercedem, & aeternam vitam feliciter obtinebit. Idcirco omnium fidelium Sanctae Dei Ecclesiae, nostraeque, praesentium scilicet & futurorum providentia noverit, quod Mengarda venerabilis Abbatissa de Cenobio Senatoris, quod est constitutum in honore beatissimae Dei Genitricis, semperque Virginis Mariae, una cum ipsa Congregatione ibidem Deo famulante, per Legatos suos obtentibus nostris obtulerit recolendae memoriae Lotharii Augusti, Ludovici quoque Imperatoris, seu & Caroli Magni Regis, & Berengarii excellentissimi Imperatoris, Hugonis quoque atque Lotharii sacratissimorum Regum Praecepta, in quibus continebatur, qualiter praedictum Monasterium constructum infra moenia Civitatis Papiae, cum omnibus rebus mobilibus & immobilibus, ac familiis ibidem pertinentibus, sub sua receperunt immunitatis tuitione, atque omni remota inquietudine semper secure manere concesserunt, petentes humiliter prece, ut quod ipsi a longe postea pie fecerunt, nos praesentialiter pro aeterna remuneratione ad ipsum Coenobium augmentare studeremus. Quorum precibus ob divini cultus amorem, & virtutem Congregationis, sanctimoniarum augmentum & quietudinem, libentissime annuentes,

A praedictum Monasterium cum omnibus hominibus & rebus ad se pertinentibus vel aspicientibus, sub nostra suscepimus defensione, & immunitatis tuitione. Praecipientes ergo jubemus, ut nullus Judex publicus, vel quipiam ex judiciaria potestate, vel alia quaelibet persona in praefato Monasterio, seu in rebus vel possessionibus, quas moderno vel pristino tempore tam per donationes Regum Reginarumque, vel ceterorum sanctae Dei Ecclesiae fidelium, quamque per judicia legaliter advindicata, in quolibet territorio infra ditionem Regni nostri possideat, vel etiam deinceps in jure ipsius Sancti Loci voluerit divina pietas augeri, ad causas audiendas, vel freda exigenda, aut in Mansiones ejusdem Monasterii intracundum, vel Paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, vel alia volentes, aut ripatium exigendum, seu homines ipsius Coenobii tam ingenuos quam servos distrahendos, vel ullas publicas querimonias aut compositiones ullatenus requirendas, nostris & futuris temporibus ingredi audeat, vel ea, quae supra memorata sunt, penitus exigere presumat. Sed liceat jam diutae Dei famulae Mengardae Abbatissae una cum suis successoribus praefatum Monasterium cum omnibus rebus ibidem aspicientibus, sub tuitione atque immunitatis nostrae defensione, remota totius potestatis inquietudine, convulso ordine possidere: simulque Romanae Urbis Pontificum Privilegia inconculso jure persistere: scilicet ut in praedicto Coenobio nullus quoniam tempore Praeful nec Missarum celebrare solemnia,

solemnia, nec quolibet sibi in eo vendicare, nisi ab ejusdem Locī Abbatissa invitatus advenierit, tenere audeat, nunc & futuris temporibus distione Regia sancimus.

Insuper etiam confirmamus eidem sancto Loco, quietissimo jure possidere sub eadem immunitate in primis Ecclesias & cosas & hortos infra Ticiensem Civitatem, & de foris; reliquas quoque res inde pertinentes, infra Regnum nostrum coadjacentes, videlicet Curtem, quae vocatur Prolectia cum Alpedella Musca, & cum omni reliqua integritate sua cum Pischberia & Portu; Curtem..... nesci, quae est super Lacum Cumacinum cum omni sua integritate; Curtem Madina cum omni sua integritate & suo obsequio, quod numquam ad partem publicam facere conseruit, vel ibi facere visa est; Curtem Conavese cum Castro, quod dicitur Ripa Rupata, & cum omni sua pertinentia, ita ut de ipso Castro teloneum nullus exigit, nec distanciam aliqua publica potestas ibi faciat, sed tantum Ministrialis, vel Missi ipsius Abbatissae, quae ibi modo est, vel pro tempore fuerit; Curtes Casale & Sale cum Sanctuario & Castro, quod dicitur Viqueria, cum omnibus illarum pertinentiis, teloneis etiam vel districlis; Curtem Sarinunda cum Semenla & Puteofasso, & cum omnibus eorum integritatibus; Curtem Romeli, quae dicitur Pampuniana, cum omni sua pertinentia, & alidianibus; Curtem Cadesna in finibus Veronensis cum omni sua pertinentia; edeo ut praescriptas res cum omnibus suis integritatibus & pertinentiis praescripta Abbatissa, Successoresque ejus, quae per tempora fuerint, teneant, & secundum loci utilitatem spectet, & specialiter

anres & porta & quae necessaria sunt, per Lacum Luanas potestative, & absque ulla inquietudine vel detentione, vel ulla publica exactione vel nabullo, discurrere vel exigere liceat, & ubicumque utilitas distaverit in Portu Cumacio, vel ipsas Laci ripariis, ubicumque necessitas fuerit, facere absque abditu ac consilere quopiam tempore. Confirmamus etiam & concedimus in praedicto Coenobio sub eadem nostrae immunitatis tuitione, ad incidendum omnia ligna in Silva nostra Carbararia, & in Gajo nostro similiter ad tollendas arbores, ubicumque illis aliqua opportunitas aut necessitas fuerit. Nec non etiam confirmamus ad ipsum Monasterium duo Vadis ad piscandum in flumine Padi, unum ibi dicitur Acceri de fine Caputastis usque in fluvium Corionae, simul cum ripariis, alterum vero in Gallendase de fine Caputastis usque in Caput-homines de subitis, una cum ripariis, ex quibus pars ejusdem Monasterii Antecessorum nostrorum firmitatem habere videtur. Si quis vero nostris aut futuris temporibus contra hoc nostrae firmitatis Praeceptum ire, & in rebus jam dicti Monasterii aliquas violentias quolibet modo inferre praesumpserit, noverit, se compositionem auri optimi Libras centum, meditationem Palatio nostro, & medietatem ad partem jam dicti Monasterii. De eligendis quoque in eodem Monasterio Abbatissis juxta normam sanctae Regulae, vel quemadmodum à Praedecessoribus nostris inibi concessum est, ita sancimus, ut omni tempore absque ullius contraversia ex proprio suae Congregationis sunt, cum necessitas postulaverit, eam quam dignam reppererint, licentiam eligendi ac ordinandi habeant Abbatissae. Et ut haec nostrae largitatis concessio plenior in Dei nomine obineat firmitatem hoc idem Praeceptum propriis

priis manibus confirmavimus, & annuli nostri impressione jussimus sigillari.

Signum Domnorum.....(*)..... Berengarii & Adalberti serenissimorum Regum.

Hubertus Cancellarius ad vicem Brunici Episcopi & Archicancellarii cognovi.

A Data X. Kalendas Octobris, Anno Dominicae Incarnationis DCCCCLI. Regni verò Domnorum Berengarii & Adalberti Regum Primo, Indictione X. Actum Papiae feliciter in Dei nomine. Amen.

Ottonis I. Imperatoris Diploma, quo Canonicis Regiensis Ecclesiae omnia illorum jura ac bona confirmat, Anno 963.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis, Otto divina favente clementia Imperator Augustus. Omnibus fidelibus, sanctae Dei Ecclesiae, nostrisque, presentibus scilicet ac futuris, notum fiat, qualiter Hermenaldus venerabilis sanctae Regiensis Ecclesiae Episcopus optulit nobis Precepta divinae memoriae nostrorum Antecessorum Regum seu Imperatorum, in quibus continebatur, qualiter illorum roboratione Canonice ejusdem Ecclesiae, quam Sigefredus loci Antistes ad usum Canonico-
rum ibidem Deo militantium divina inspiratione reformasset; postulavit, ut & nos pro divinae remunerationis premio, plenius id confirmaremus. Cujus petitioni libenter assensientes, per hoc nostrae renovationis Preceptum fieri jussimus, per quod decernimus atque sancimus, ut omnes res, quas praefatus Sigefredus de suis usibus ad utiliorem servorum Dei usum transtulit, & parti Canonicae, quam ipse a fundamentis construxit cum plenissima integritate; nec non & reliquis ab Azone, Petro, & Adalardo ipsius sanctae Sedis Episcopis, a ceterisque Presulibus per aliquam conscriptionis paginam eidem Canonicae jure concessa esse videntur; verum etiam ceteras res, quas a bonis hominibus prenominae Canonicae inlata fore no-

B scuntur. Haec sunt Prinianum, Massà, Campilia, Villa cum suis pertinentiis, Oslabiano, Casalicho, Casale qui vocatur Augusti, Verniano, & Cadriniano, Ripalta quoque, & Plebe Nuvelare, & Canole, Mandrie, in ipsoque loco campum, qui dicitur Centum Juges cum suis pertinentiis: in Argene Mansus duos, Rivum Frigidum; & omnes res, quas a Bertoldo Comite, & a Ralberto filio ejus, & a Bertila genitrice ipsius, & ab Amemperto Presbitero, idest Petrum unum, qui dicitur Fossato, cum thelonco & piscationibus: in Corviatico Massariciam unam: in Nuvelare Massariciam unam: in Canole modia tres: in Villa Fontana Massariciam unam: in loco, qui dicitur Savelli Dalmatii Massariciam unam: in Sussiliore Massariciam unam: in Villa, quae dicitur Favano, Massariciam unam: in Villa Sobleta modia tres: in Campo, qui nominatur Galliani, Juges sexaginta: Pradetidulo, seu in Magreda, & in Montirone Castellum unum cum aliquanta terra, & in Tessedunde, vel ubiqueque per loca; seu illas res, quas a Litgarda Comitissa, & a Wifredo Comite filio ejus, idest domo (***) cultille & Massariis in Comitatu Mocinensis, in locis, qui nuncupantur Insula, Pulianello, Serra Apuliana,

(*) Monogrammata Regia in apographo desiderantur.

(**) scribendum domo cultile.

hana, Monte Pafarario, altero Monte, qui dicitur Calvo, & in loco, qui dicitur Sancta Maria, seu Buida & in Feliano eidem Canonice admiffus fuit. Et cuncta, quaecumque a devotis largitoribus inibi Deo favente oblata fuerint per hanc noſtram Imperialem inſtitutionem, & inviolabilem corroboracionem in eadem Canonica abſque aliquis retractione ſtabilita permaneant, ſed juſſe & legaliter ſecundum hoc noſtrum Preceptum & renovationis edictum, atque predicti venerabilis Pontificis Ermenaldi, Succeſſorumque ſuorum ordinationem, ab ipſis Canonice poteſtative ſint poſſeſſa, perpetuiſque temporibus mancant inconvulſa. Nulliſque Comes, aut Vicecomes, vel Vicarius, aut Sculdaffio, vel Miſſus diſcurrans, neque Miniſter Reipublicae, aut quiſlibet homo, magna parvaque perſona in Clericis ejuſdem Canonicae, aut in ipſa Canonice, vel rebus ipſius Canonicae, ſeu in proprietatibus vel domibus aut familiis utriuſque ſexus, ſeu commendatis, vel ſedaneis ipſorum Canonicorum, aliquam violenciam, aut contrarietatem, aut rerum diminutionem, vel rerum inuulſionem, aut familiarum ſubtractionem in-

A ſerre preſumat; nulluſque eos eorumque homines liberos, aut ſervos per publica Placita ventilet. Et nullus ab eis, aut ab eorum hominibus liberis aut ſervis teloneum, neque ripaticum, aut Donaria, aut ullas publicas redistributiones exquirat, aut Manſionatica in omnibus eorum terminis accipiat. publicâ exactione immunes tam ipſi, quàm omnes eorum homines liberi & ſervi libellarii atque ſclerarii: ſed liceat jam diſtictis Canonice, eorumque Succeſſoribus imperpetuum moſſariciis omni tempore ſub tuicionis noſtrae unanimine quietè & pacifice, remota totius poteſtatis inquietudine, permanere ac pro nobis, noſtriſque ju-giter deprecare. Si quis autem temerarius contra hoc noſtrae confirmationis, conceſſionis, ac tuicionis Preceptum quandoque inſurgere temptaverit ſiat ſe compoſiturum auri optimi Libras centum, medietatem Camere noſtrae, & medietatem parti ejuſdem Canonice. Et ut haec noſtrae auctoritatis credatur, diligentiusque obſervetur, manu propria ſubter confirmavimus, & de anulo noſtro ſubter inſigniri juſſimus.

Signum Domini Ottonis Magni

& invidiſſimi Imperatoris Auguſti.

Locus Sigilli ✕ cerei deperditi.

Luitgerius Cancellarius ad vicem Domni Widonis Episcopi & Archicancellarii ſubſcripſit.

Data V. Kalendas Julii, Anno Dominicae Incarnationis DCCCLXIII. Indictione VI, Anno verò Imperii Magni Ottonis Imperatoris Auguſti II.

Actum in Monte Feretri ad Petram Sancti Leonis.

Ad haec vulgatiſſimum eſt in veſtiſtis Imperatorum & Regum tabu-

lis, interdictum fuiſſe Comitibus, & aliis Reipublicae Miniſtris, ditionem ſuam

suam exercere in Cleri utriusque agros & homines. Exemplo tamen erit hoc in loco Charta, ad antiquissimum Novaliciense Monasterium spe-

A stans, cujus me compotem fecit Excellentissimus Taurinensis Senatus Praeses Comes Ludovicus Gaisfottus.

Immunitatum confirmatio facta Frodoëno Abbati Novaliciano
à Carolo Magno Francorum Rege, Anno Chr. 773.

CAROLUS gratia Dei Rex Francorum, Vir illustris, hominibus fidelibus nostris. Cognoscatis: maximum Regni nostri augere credimus monumentum, si beneficia opportuna locis sanctorum ad quietem Monachorum benivola deliberatione concedimus, ac Domino protegente stabilitatem nostri in Dei nomen pertinere confidimus. Igicur noverit solertia vestra, quia venerabilis vir Frodoënus Abba nobis suggestit, eo quod Monasterio in honore beatorum germanorum Apostolorum Petri & Andrei, vel ceterorum Sanctorum, quem Abbo quondam visus fuit edificasse in loco nuncupante Novalicis in Valle Sigosina, & ibidem congregatione Monachorum sub sancta Regula Sancti Benedicti, seu ceterorum Sanctorum Patrum degentibus sub Cinobitali ordine collocasset, ubi presenti tempore venerabilis vir Frodoënus Abba praeesse videtur: & nos cotidem pro aeternam retributionem beneficium ad ipsu sancto loco visi fuimus indulgisse, ut in loco vel Curtis ipsius Monasterii, quem jam dictus Abbo quondam, vel à quibuslibet hominibus Deo timentibus ibidem fuit conlatum, aut in antea ad ipsum sanctum locum voluerit pietas divina amplificare, nullus Iudex publicus ad causas audiendum, aut freda undique exallandum, quoquo tempore non praesumat ingredi: sed hoc Abba de ipso Monasterio una cum Congregatione propter nomen Domini & reverentia Sanctorum sub integra emunitate valeat dominare. Statuentes er-

Tom. XIV.

B go, ut neque vos, neque Juniores, aut Successoresque vestri, nec nulla publica Judicaria Potestas quoquo tempore in loco vel Curtis tam in ipsa Valle Sigosina, quam Bréntina, Aquis, seu Aquinari, Maunate, uti in Burgundia, aut ubicumque in Regno nostro ipsius Monasterii, aut nostris, seu & privatorum largitatis munere, aut quod in antea de cuiuscumque hominibus fuerit additum vel conlatum, ad audiendas altercationes ingredi, aut freda de quacumque liberi causa vel hominibus, qui ad ipsa Casa aspicere videtur, exigere, nec mansiones, aut paratas, nec si de iussu tollendum, sed quidquid exinde aut de ingenuis vel de servitutibus publicis, ceterisquecumque rationibus, quae sunt infra locis, vel Curtis, seu terminis ipsorum praedicti Monachi commanentes, vel ibidem aspicientes, vel in antea, auxiliante Domino, augmentare, aut atrahere potuerat Fiscus, aut de freda, vel functionibus undique tumque potuerat sperare, ex nostra indulgentia pro futura salute in luminibus ipsius Monasterii per manus agentium ipsorum proficiat in perpetuum: & quod nos propter sanctum nomen Domini, & reverentia ipsius sancti loci, vel pro animae nostrae remedium, seu nostra subsequenti progenie, plenâ devotione indulgisse, nec Regalis sublimitas, nec cunctislibet Iudicibus cupiditas restringere tenet. Et ut praesens auctoritas tam praesentibus quam futuris temporibus inviolata, adjuvante Domino, permaneat,

li

maneat, manus nostrae propriae signavimus, & de annulo nostro sigillavimus.

Signum (✠) Caroli gloriosissimi Regis.

Tesius recognovi & subscripsi.

Data VIII. Kalendas Aprilis, Anno Quinto Regni nostri.

Actum Carisfaco, Palatio publico, in Dei nomine.

Attamen praetereundum non est, ut ut in Diplomatis saepenumero eximantur Deo militantes, immo & eorum Servi & Coloni, à jurisdictione Comitum, aliorumque Reipublicae Ministrorum, attamen à iudicio Regiorum Missorum, ipsorumque Re-

A gum & Augustorum non fuisse reipsa immunes. Quum tot tabulas hujus moria testes in hoc ipso opere evulgarem, & res confirmatione indigere neutiquam videatur, id unum ostendam, diu perdurasse ejusmodi consuetudinem. Doctissimus vir Hubertus Benvoglientus Senensis, quum vivebat, ad me misit Diploma Henrici VI. Regis & inter Imperatores Quincti, in quo praecipitur, ne quis Monachos Sancti Salvatoris de Insula, praesumas ad Placita trahere, vel distringere, aut judicare, nisi in nostra Imperiali praesentia. En Diploma ipsum.

Henricus VI. Rex, Imperator V. Monasterio Sancti Salvatoris de Insula, ejusque Abbati Hugoni Privilegia confirmat, Anno 1191.

IN nomine Sancte & individue Trinitatis. Henricus Sextus Romanorum Imperator & semper Augustus. Noverit omnium sancte Dei Ecclesie, nostrorumque, presentium scilicet ac futurorum fidelium sagacitatis industria, quod nos pro Dei amore & remedio anime nostrae, nostrique Imperii stabilitate, Abbatiam Sancti Salvatoris in loco, qui vocatur Insula, & Abbatem illius loci, qui vocatur Hugo, cum Fratribus ibi Deo servientibus, tam presentibus, quam futuris, cum omnibus suis pertinentiis & rebus, quas nunc legitime possident, vel in antea iuste acquirere potuerint, sub nostra Imperiali munitione suscepimus. Et nostra Imperiali auctoritate quaecumque Divi Praedecessores nostri praefatae Abbatiae contulerunt, sive in Castellis, sive in Villis, mancipiis, terris cultis & incultis, mobilibus, & immobilibus confirmamus. Praecipientes, ut nullus Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Epi-

C scopus, nullus Consul alienius Civitatis vel loci, aut aliqua persona nostri Imperii magna vel parva, prenominatam Abbatiam & Monachos, qui ibidem sunt, vel fuerint, cum omnibus suis fidelibus hominibus, servis vel ancillis praesumat ad Placita trahere, vel distringere, aut judicare, nisi in nostra Imperiali praesentia. Concedimus etiam praefato Abbati & Successoribus suis & confirmamus Paludem, que nuncupatur Cannetum; Padium de Monte Magio, & Padium de Monte Castello, cum omnibus pertinentiis, appenditiis & consuevis predictorum locorum. Si quis vero hoc nostrum statum Privilegii &c. Ad cuius rei memoriam infrascriptes testes fecimus annotari, Bonifacium Novariensem Episcopum, & Comitem Bovo de Wenthem, Robertum de Durne, Arnoldum de Honenbec, Manentem de Sartiano, & alios quamplures.

Signum

Stygnus manus Domni Henrici Romanorum Imperatoris invississimi.

Ego Henricus Imperialis Aulae Prosecretarius, precepto Domini Imperatoris recognovi, & ejus signo signavi.

Datum Senis in Palatio Episcopi Anno MCXCI. Indictione Decima, Regnante Domino Henrico glorioso Romanorum Imperatore & semper Augusto, Anno Regni ejus XXII. Imperii vero Prima.

Friderici II. Romanorum Regis tabulae, quibus omnia bona & jura confirmat Monasterio Sanctae Mariae de Vangadicia, ejusque Abbati Johanni Ordinis Camaldulensis, Anno 1219.

IN nomine Sancte & individue Trinitatis. Fredericus divina favente clementia Romanorum Rex Augustus, & Rex Siciliae. Regie majestatis a Deo nobis traditum postulas & requirit officium, ut unicuique quod suum est, equitatis jure conservemus, precipue autem Ecclesiis & Monasteriis ad servendum Deo continua devotione deputatis, favorem & opem gratiae nostrae eo magis familiaribus studiis impendimus, quo certius ad remissionem peccatorum in eterna bonorum retributione nobis quidem id profuturum esse speramus. Eo propter cognoscat tam praesens aetas, quam successura posteritas, quod nos ob remedium anime nostrae piam & pronam aurem grateranter accommodantes rationabilibus & iustis petitionibus Johanna venerabilis Abbatissae de Vangadicia Camaldulensis Ordinis, religiosi quidem & sanae opinionis viri, clementer annuentes, & felicitis memorie gloriosissimi Federici Avi nostri Romanorum Imperatoris vestigiis inherentes, sicut in ejus Privilegio continetur, Monasterium Sanctae Dei Genitricis Mariae Ordinis Camaldulensis constitutum super Athesim fluminis ripam ad locum, qui quondam Pe-

A Ita ejus filius & successor Fridericus II. Privilegia confirmans Monasterio Vangadiciensi ad Athesim parvum sito, Monachis indulget, ut nulli inde respondere teneantur, nisi nobis aut certo Missi nostro, ad hoc specialiter destinato. Accipe Diploma ex ejus Coenobii Chartario descriptum.

B tra dicebatur, nunc autem Vangadicia vocatur, una cum Abbate, Fratribus divino inibi obsequio mancipatis, & cum omnibus possessionibus & rebus mobilibus & immobilibus, & ea quae hactenus possedit, & in futurum Deo favente iustae acquisitionis titulo possidebit, sub nostra Regali tuitione ac defensione grateranter suscipimus, omnesque res & possessiones ejus mobiles & immobiles, seseque moventes, quas Abbas & Fratres ejusdem Monasterii vel ipsi vel per alios possident, vel de cetero acquisierint, eidem Ecclesiae perpetua stabilitate per nostrae auctoritatis robur & munimen confirmamus. E quibus quaedam duximus exprimenda vocabulis, videlicet possessiones, quas habent in predicto loco qui Vangadicia dicitur, & in Abbazia, & in aliis quibuscumque locis, in Episcopatu Verone infra Civitatem Ecclesiam Sancti Salvatoris cum omnibus suis pertinentiis, & in Bardulino, in Illasio, in Albareto, in Porto, in Curia Leniaci, terram siliciter arabilem, prata, silvas, saliceta, sationes, venationes, paludes, piscationes, cum omnibus suis pertinentiis & adiacentiis, quae ad Curiam Leniaci pertinent & ejus terminum ternet Ca-

pud Silice ipsius Monasterii usque in
 Tartarum, que Silva vocatur Gazolo,
 & est ea alia parte Athesis Salvatera,
 Ramo de Pallo, Braxeda, Turila,
 Incontra, in Arquada, in Rudigo,
 in Pontiano, in Cento, in Squinacio,
 in Donnico, Bunisago, in Martegio,
 in Sarzano, in Mardimago, Veneze,
 cum omnibus suis pertinentiis, in
 Longula, Clusurella, Cavazano, Sa-
 guedo, in Merlaria, in Scudafia, in
 Pallo, in Vigizolo, in Corrigia, in
 Villa, in Este, Vallis Amalrici, in
 Monte Silicii, in Padua, in Curte de
 Provio, in Villa Cornede, in Davane-
 do. Hec igitur suprascripta, & cete-
 ra omnia, que in aliquo Regni nostri
 loco presata possidet Ecclesia in Castris,
 Capellis, Decimis, Placitis, Mercat-
 is, Tbelousis, ripis, ripaticis, mol-
 endinis, collatis, viis & inviis, vi-
 neis, agris, cerris cultis & incol-
 tis, Sylvis, pascuis, montibus, pluri-
 tiebus, venationibus, aquis, aquarum-
 decursibus, staliis, paludibus, pi-
 scationibus, Aremannis, tanfis, bannis,
 & olivetis, universis exhibitionibus,
 atque cujuslibet functionibus cum omni
 honore & districtu (salva tamen Re-
 gali justitia) confirmamus. Tamen id
 Abbati, & Ecclesie & suis successoribus,
 & eorum hominibus indulgemus,
 ut nulli inde respondere teneantur,

nisi Nobis, aut certo Missio no-
 stro, ad hoc specialiter destinato.
 Precipientes igitur Regalis nostre au-
 thoritatis edicta, quatenus nullus Ar-
 chiepiscopus, Episcopus, Dux, Mar-
 chio, Comes, Vicecomes, Consul, vel
 Potestas, vel ullam Commune alicujus
 vel loci, nec ulla omnino persona ma-
 gna, vel parva, secularis, vel Eccle-
 siastica, supradictum Monasterium, &
 ejus Abbatem, & Fratres, & homi-
 nos in cunctis predictis, vel in ipsis
 rebus, aut functionibus sibi pertinenti-
 bus inquietare, disvestire, vel quocum-
 que modo molestare presumas. Quod si
 quis contra hec precepta nostra venire
 presumerit, centum Libris auri pena
 serietur, quarum medietas Physico no-
 stro, residua Abbati praefatae Ecclesiae
 persolvatur. Pro quarum omnium certa
 & inviolabili observatione & memoria
 presentem paginam Majestatis nostre si-
 gillo communivimus, testibus subscriptis,
 qui sunt Girardus Archiepiscopus, En-
 ricus Basiliensis Episcopus, Rodige-
 rius Episcopus
 ad Marchio Montisferrati,
 Hermannus Marchio de Baden, Egno
 Comes de Ura, Eberardus & Ulricus
 fratres ejus Comites de Esten, Ansel-
 mus Curie nostre Mareschalcus, Fride-
 ricus Camerarius, Eberardus Dapifer,
 & alii quamplures.

Signum Domini Friderici Romanorum Regis invictissimi & semper Augusti, &
 Regis Siciliae.

Ego Chunradus Metensis Episcopus, Imperialis Aule Cancellarius, vice Domini Si-
 fridi Macontini Archiepiscopi, & totius Alemannie Archicancellarii, recognovi.

Datum apud Agno, Anno Domini Incarnationis Milleſimo Ducenteſimo Decimo Nono, V. Kalendas Aprilis, Indiſione VII. Regnante Domino Federico Romanorum Rege glorioſo ſemper Auguſto, & Rex Sicilie, Anno VII. feliciter. Amen.

Fuerunt etiam tempora, quibus Imperatores & Reges cauſas criminales ſibi reſervarunt in ſacrorum hominum Caſtellis & agris. Teſtem

A accipe Diploma Lotharii I. Auguſti, a praelaudato Praefide Senatus Tauſinenſis ad me miſſum.

Confirmatio immunitatum, & iurium, facta Monafterio Nevalicienſi, ejusque Abbati Commendatario Joſepho Epifcopo Eporedienſi & Lothario I. Auguſto, Anno Chr. 845.

IN nemine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei aeterni. Lotharius divina ordinante providentia Imperator Auguſtus. Conſtat nos divina diſpenſante gratia cacteris mortalibus ſuper eminere, unde oportet, ut cujus praecellimus munere, ejus ſtudeamus modis omnibus parere voluntati, ut videlicet noſtro fideliter parenter obſequio, noſtram ſibi ſentiant nequaquam ſuffragari clementiam. Proinde comperiat omnino fidelium noſtrorum tam praesentium quam & ſuturorum induſtria, quia vir venerabilis Joſeph Heporediae Urbis Epifcopus & Abbas ex Monafterio Sancti Petri, & Sancti Andreae, quod eſt ſitum in loco, qui dicitur Novalicius, adiens praesentiam cultuinis noſtri, detulit nobis quaſdam auctoritates beatas memoriae Caroli Avi noſtri, ſeu & Domini Genitoris noſtri Ludovici Auguſti; in quibus continebatur infernum, qualiter illi Vallem Bardiniſam cum Caſtello ibidem ſito, cujus vocabulum eſt Diobia, ſive cuncta, quae ibi juſto tramite pertinebant tam de intus, quam & de foris, ſuiſque appendiciis Diobiaſca, & Armenſca, ſive Alonica, ſicut in publicum, vel ad Palatium priſcis temporibus viſum eſt deſtinniffe; ſic tamen ut domines libe-

Bri, qui in ipſa Valle commanere videbantur, in eorum libertate permanerent, ſicut in eorum continetur Praeſcripto: *Conſa etiam & tributa, vel omni Datione, ſicut anteaſſis temporibus ipſi, vel antecellores eorum perſolvere viſi fuerunt, hoc cum omni integritate in elemoſina ſua ad jam dictum Monafterium venire debuiffet: Homines verd in eadem Valle ac locis commanentes, ſicut ipſi ſtatuerunt, in propria libertate reſideant, & itinera exercitatoria cum Comitibus illius loci, quando neceſſitas exegerit, peragerent: pro criminalibus culpis, de quibus Sacerdotibus & Monachis non eſt licitum judicare, ante Comitum illius loci & juſſitias reddant, & ab aliis recipiant: Conſa verd & tributa quomodoſcumque à longo tempore ad Publicum, vel ad Palatium pertinebant, ita omnibus modis in ipſum Monafterium in ſua elemoſina conſulerant. Insuper etiam ad Excellenciam noſtram detulit emunitates à Domino Carolo Avo, atque à Genitore noſtro prolatas, per quas inſtituerunt, ut nullus quilibet ex Judicaria Potestate in Eccleſias, aut loca, vel agros, ſeu reliquas poſſeſſiones prediſti Monafterii, quas juſte & rationabiliter poſſidet, ingredi audeat, aut aliquid exigere*

xigere, quod inde sperare Fiscii jus poterat. Pro firmitatis namque studio deprecatus est celsitudinem culminis vestri, ut Aui nostri Caroli, & paternae auctoritati, nostram quoque superadderemus auctoritatem.

Nos itaque inspectis eisdem auctoritatibus, hanc praecceptionem nostram fieri iussimus, per quam praecipimus atque iubemus, ut nullus quislibet ex Iudiciaria potestate praefatum Joseph Episcopum, vel Successores suos, de superscripta Valle vel locis reliquis inquietare, aut aliquam calumniam generare, vel inde abstrahere aliquid, aut minuere, ulla unquam tempore praesumat, nec homines commaneutes in praefatis Vallibus, quae à Decessoribus nostris eidem Monasterio per Praecepta delegatae sunt, & sub emunitate confirmatae, sub aliqua occasione Missus Rei publicae, vel Comitum, inquietare vel distringere infra ipsas Valles praesumat; sed omnem distractionem vel iudicium praefato venerabili Episcopo Joseph, ejusque Successoribus concedimus providendum & ordinandum, exceptis illis culpis criminalibus, de quibus Saeculosis & Monachis uou est dijudicandum. Unde volumus, ut praesentata omni occasione de Vallibus supradictis, ac sicuti in Praeceptis Praedecessorum nostrorum continetur, veniant ante Comitum in Civitate Taurinis, ad id videlicet atque compulsi per Abbates atque Monachos ipsius Monasterii, & iustitiam faciant, & ab aliis recipiant; reliquae vero causae in ipsis locis per Ministros & Ordines ipsius Monasterii deliberatae & disiunctae fiant absque impedimento, vel solatii occasione cuiuslibet Comitum, aut Reipublicae Missi: saltem illorum bonium libertas, qui ibidem commaneut. Eundem namque locum cum omnibus suis pertinentiis sub nostra tuitione ac immunitatis defensione perenniter mansurum constituimus, 1

A ita ut nemo fidelium nostrorum quidpiam contrarietatis inferre praesumat, sed quidquid ibidem pars Fiscii vestri sperare poterat, more Praedecessorum nostrorum sequentes, in utilitates inibi Deo famulantium perevenerit conferimus perfidendum, quatenus servos Dei, in eodem Monasterio degentes, pro vobis, & prole vestra, vel stabilitate totius Imperii vestri à Deo nobis collati atque conservandi, iugiter Domini misericordiam exorare delectetur. Et ut hanc auctoritas Domini protegente valeat inconcussa manere, manu propria factus firmavimus, & annuli nostri impressione adfirmari iussimus.

Signum (X) Lotharii serenissimi Imperatoris.

C Locus Sigilli & cerei perperit.

Remigius Notarius ad vicem Visgarii signavi.

Alum VI. Idus Octobris, Anno Christo propitio, Imperii Domini Lotharii pii Imperatoris in Italia Vigesimo sexto, in Francia Sexto, Indictione Sexta. (seu potius Octava, aut Nona) D Alum Aquis Palatio, in Dei nomine feliciter. Amen.

E Attamen non deerant olim, qui nihil sibi religioni ducebant, Privilegia sacris Ordinibus tandiu ante, atque a tot Regibus concessa infringere, atque in alienam messem manum mittere, contento etiam anathemate, quod in violatores ejusmodi Privilegiorum non semel Sedes Apostolica promulgerat. Anathema inquam, ejusque rei luculentum te stem (ut monumenta jam nota praeteream) habeo literas authenticas Stephani IX. Papae, quas vidi ac descripsi e Tabulario insignis Capituli Canoniceorum Lucensem.

Ste-

Stephani IX. Papae Bulla, per quam confirmat Cleri Secularis immunitatem à Secularium potestatum judiciis & oneribus, Anno 1058.

PS Stephanus Episcopus, servus servorum Dei, dilectissimis in Christo filiis omnibus Sacerdotibus, Levitis, universisque sacris Ordinibus, Luce commorantibus, seu de omnibus Plebibus, Clericis, Acolithis, Subdiaconibus, Diaconibus, Presbiteris suburbanis Lucensis Episcopatus, & omnibus successoribus eorum in perpetuum. Si erga fidei laicorum ordinem, legalem consuetudinem & decreta pietatis servare nobis convenit, multo amplius circa Clericorum gradus, qui Ecclesie Dei fideliter ministrant & serviant vigila equitatis observare, & observandas confirmare debemus. Quapropter ob interventum dilectissimi Coepiscopi nostri Anselmi Lucensis Episcopi, simulque Benedicti Belletrinenfis Episcopi, & Bonifacii Albanensis Episcopi, & Domni Humberti sancte Rufine Sedis Episcopi, nec non Petri Lavicanensis Episcopi, simulque Johannis Portuensis Episcopi, nec non Domni Hildebrandi sancte Romane Ecclesie Subdiaconi, aliarumque nostrarum fidelium, per hujus nostre preceptionis paginam constituimus & confirmamus, sicut sacrarum Canonum demonstrat auctoritas, & humane precipiunt Leges, sicut etiam illis ab Ottone Imperatore Augusto, & reliquis Imperatoribus per Precepti paginam concessum & confirmatum esse videtur, ut deinceps a nulla magna parvaque persona hominum ad secularia judicia pro quacunque controversia pertraantur, vel ante Seculares Judices examinentur vel distringantur, nisi tantum ab eorum Presule. Et ut nullus in domibus eorum aliquam invasionem face-

Are audeat, vel molestiam presumat inferre, vel tributum, sive redditum, seu etiam superimpositum eidem Sacerdotibus, & cunctis sacris Ordinibus, a quacunque persona minime imponatur, vel requiratur. Et ne aliquis audeat se intromittere sine legali judicio de aliquibus suppellectilibus eorum, sive Servis utriusque sexus, vel familiis, seu etiam de universis eorum colonis, nec non mobilibus & immobilibus, arvis, cultilibus, vineis, olivetis, silvis, pratis pascualibus, seu universis hereditatibus eorum, sive acquisitis, nec non eorum bonis, vel quicquid illis iuste & legaliter pertinere perspicitur. **I**nsuper concedimus per hoc nostrum Apostolicum Privilegium omnibus Sacerdotibus, Levitis, cunctisque sacris Ordinibus jam dicti Episcopatus, ut eorum Advocatus non aliter, nisi solus, juret sine ulla contradictione, sicut in sancta Romana Ecclesia agitur. Et liceat eis secundum Ecclesiasticos gradus quiete & pacifice vivere, & Deo servire, & sub hujus nostri Privilegii defensione consistere. Ita sane juvemus, ut nullus Dux, sive Marchio, Comes, Vicecomes, Castellus, Cariatius, Exactor, Decanus, Vocemissarius, vel etiam nulla persona hominum audeat interdicere vel contrahere hoc, quod a vobis constitutum & confirmatum est. Si quis autem (quod non credimus) temerario ausu huic nostro Apostolico Privilegio contrarius extiterit, sciat se, nisi resipuerit, & dampnum, quod fecerit, emendaverit, auctoritate Dei omnipotentis, & beati Petri Apostolorum Principis, ac nostrae, anathematis vinculo innodatum.

tum, & a Regno Dei alienum, atque cum Juda tradidit sociatum. Insuper compositurus existat auri obtinere Libras decem, medietatem sacro nostro Palatio, medietatem illis, quibus injuria illata fuerit. Qui vero pro intuitu custos & observator hujus nostri Apostolici Precepti exstiterit, benedictionis

Apostolice gratiam, vitamque eternam a Domino Deo nostro consequi mereatur in secula seculorum. Amen.

Signum per manus Gregorii Notarii & Scriuarii sanctae Romanae Ecclesiae in Mense Osiobrio, & Inditione Undecima.

Datum Romae per manus Humberti sanctae Ecclesiae Silve Candide Episcopi, & Bibliothecarii sanctae Romanae & Apostolicae Sedis, Anno Pontificatus Domini Stephani Noni Papae Primo, XV. Kalendas Novembris Inditione Undecima.

Sigillum plumbeum appensum.

Plerisque etiam Ecclesiis contigit, ut onerum ac tributorum remissio non solum sacrorum hominum per-

sonas, earumque fundos afficeret, sed etiam ad illarum Servos, Colonos, Emphyteutas, sive Libellarios pertende.

tenderetur. Attamen omnia haec tam speciosa in membranis, facile evanescebant, culpa saepe Ministrorum Reipublicae, & praesertim difficillimis bellorum temporibus, quibus non jus, & aequitas, sed vis & impictas primas semper tenere consueverunt. Immo in ipsis Privilegiis interdum ejusmodi temporum necessitas excipiebatur. Amplissimis certe immunitatibus fruebatur Aquilejensis Ecclesia Patriarchalis, atque in illius homines effusa fuerat Imperatorum

munificentia. Attamen *Manponstico* & *Fodro* obnoxii erant, quoties Augusti, eorumve filii ad Aquilejensem Civitatem accedebant, aut praesidium militum adversus hostes finitimos, Avaros scilicet aut Hunnos, statuum erat. Id perspicies à tabulis, quas ex Archivo Monasterii Veronenfis Sanctae Mariae ad Organum descripsi, ubi vetustissimum apographum ad instar archetypi exaratum conspexi.

Præceptum Lotharii I. Imperatoris, per quod Maxentio Patriarchae Aquilejensi, atque ejus Ecclesiae immunitates & privilegia confirmat, Anno 833.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi Dei eterni. Hlotharius Augustus invictissimus Domini Imperatoris Hlodowici filius. Si erga loca divinis cultibus maxcipata propter amorem Dei, ejusque in eisdem locis famulantibus beneficentia oportuna largimur, praemium nobis apud Dominum aeternae remunerationis rependi non diffidimus. Igitur notum sit omnibus fidelibus sanctae Dei Ecclesiae, & nostris, praesentibus scilicet & futuris, quia adiens serenitatem nostram vir venerabilis Maxentius Aquilejensis Ecclesiae Patriarcha, quae est sanctae Dei genitricis Mariae, & sancti Petri Principis Apostolorum, seu & sancti Marci constructa, detulit nobis quasdam Praeceptiones auctoritatum Domini & genitoris nostri Hlodowici praestantissimi Imperatoris, in quibus continebatur, eo quod bonae memoriae Karolus piissimus Augustus, idemque Dominus & Genitor noster, praefatam Ecclesiam cum Cellulis & rebus sibi subiectis, sub immunitatis suae defensione consisteret fecissent, & quod licentiam dedissent ejusdem Civitatis Cle-

Tom. XLV.

ro & Populo secundum canonice institutionem de Pontifice sibi eligendo, & in praefata Sede substituendo. Continebatur etiam in eisdem ab eis sancitum, ut nec homines ejusdem Ecclesiae de anona & peculio suo decimam in partem Fisci darent, nec de peculio ipsius Ecclesiae, quod ad partes Histriones in pascuis mittebantur, ulum solverent herbatum; & quod à praefatae Ecclesiae hominibus Mansionatici, vel Fodorus nullatenus acciperetur vel exigeretur, nisi quando eorum, aut filijs suis, adventus ad eandem fierent Civitatem, vel quando praesidium illic propter inimicorum insidias arcendas poneretur. Pro firmitatis namque studio postulavit nobis idem venerabilis Patriarcha, ut morem Praedecessorum sequentes, nostram etiam auctoritatem circa ipsum sanctum Locum fieri decerneremus. Cujus petitioni ob amorem Dei & animae nostrae salutem libenter annuimus, & hoc nostrae auctoritatis Praeceptum circa ipsum sanctum Locum fieri censuimus. Per quod constituimus atque perenniter fir-

K k

mm

num fore volumus, ut memoratae Civitatis Clerus & Populus licentiam habeant secundam institutionem canonicam eligendi sibi Pontificem. Precipimus etiam atque iubemus, ut nemo fidelium nostrorum, vel quislibet exactor, aut aliquis ex judiciaria potestate, nec de peculio praefatae Ecclesiae herbatum, nec de anona & peculio hominum ipsius Ecclesiae Decimam, nec ab eis Mansionaticus aut Fodorus penitus accipere, vel exigere presumant: nisi fortè quando noster, aut alicujus filii nostri, illic fuerit adventus, vel quando illic praesidium positum fuerit ad inimicorum infestationem propellendam. Sed & nullus quilibet ex fidelibus nostris, vel Iudex publicus in Monasteria praefatae Ecclesiae subiecta, & Xenodochia & Ecclesiae Parochiales, ac titulos earum, vel ceterorum possessiones, quas moderno jure & rationabiliter in quibuslibet pagis & territoriis infra ditionem Imperii nostri memorata tenet vel possidet Ecclesia, tam ex munere Regum vel Ducum, quamque ex conlatione ceterorum fidelium, nec non & ex oblationibus, emptionibus, & commutationibus, vel in eas res, quas deinceps à catholicis viris conlatas fuerint Ecclesiae, ad causas audiendas, vel freda aut tributa exigenda, aut mansiones vel

A paratas faciendas, aut fidejussores tollendos, nec homines ipsius Ecclesiae tam ingenuos, quàm servos super terram ejusdem commanentes distringendos, nec ullas redhibitiones, aut illicitas occasionesquirendas, ullo umquam tempore ingredi audeat, vel ea, quae supra memorata sunt, penitus exigere presumat. Sed liceat praefato Pontifici, suisque successoribus res praedictae Ecclesiae sub inmunditatis nostrae tuitione, quieto ordine possidere, & nostro fideliter parere Imperio, atque pro incolomitate nostra, Conjugis, ac prolis, vel totius Imperii a Deo nobis conliti, atque per immensum conservandi stabilitate una cum Clero & Populo sibi subiecto, Dei misericordiam jugiter exorare, & quicquid de rebus praefatae Ecclesiae Fiscus exigere poterat, in integrum praedictae concessimus Ecclesiae; ut nostris futurisque temporibus in eodem Loco ibidem Deo samulantibus, ad Dei servitium peragendum, augmentum & supplementum fiat. Haec verò auctoritatem, ut plenior in Dei nomine optineat vigorem, & à fidelibus sanctae Dei Ecclesiae & nostris verius certissime credatur, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione signari jussimus.

Signum

Hlotharii gloriosissimi Augusti.

Liuthardus ad vicem Ermenfridi recognovi.

Data II. Kalendas Decembris, Anno Christo propitio Imperii Domini Hlotharii serenissimi Imperatoris XX. Regniue Hlotharii gloriosissimi Augusti in Italia XIX. Indictione XI.

Actum Papiæ Civitate, Palatio publico, in Dei nomine feliciter. Amen.

Habemus heie *Maxentium Patriarcham Aquilejensem Anno DCCCXXXIII.* Privilegio donatum: quare usui alicui erit monumentum hoc ad restituendam aut firmandam Chronologiam Praefulum Aquilejensem. Solebant, inquam, & loca sacra *Forum*, & *Paratam* praeflare Impera-

A toribus, eorumque *Missis*, quogiscumque illuc proficiscebantur: quod alterius Chartae, bene perpenae beneficio edificare licebit. Eam debeo solertiae praeaudati Huberti Benvoglianti Senensis Patricii, qui, dum inter vivos erat, ex Patriae suae monumentis excerptam ad me misit.

Immunitas à Fodro & Paratâ pro Monasterio Roselleni Sancti Bartholomaei vindicata ab Andrea Abbate in Placito coram Althomo Missu Conradi Augusti, Anno 1038.

IN Christi nomine. Breve pro futuris temporibus à memoria abenda vel retinenda. In presentia Ildibrandi Comititis, & Rolandi filii bone memorie Tenderichi, & Tarberti, qui Corbulino vocatur, filii bone memorie Petri, & Tegrini filii Anselmi Roine filii bone memorie, & Rolandi, filii bone memorie Ildibrandi, & Arduini, & Signorello filii bone memorie Mili, & Alberti filii bone memorie..... & Sapurello filio Segnurelli, & Rodulfo de Caldanelle, & Bonini, qui..... vocatur, & Widi filii Rodulfi, & reliquis plures. Ibi in eorum presentia veniens Andreas Abbas cum Petro Avocato suo filio bone memorie Rasteri, cum sancta Dei Evangelia in manibus suis, se jurare voluit de ipsa Abatia Sancti Bartholomei Apostoli, quae est infra Comitatu Roselle, & est constructa in loco, qui dicitur Sestingbe prope Flavi Brama, in presentia Althomo Missu Donni Imperatoris. Quod de predicto Monasterio consuetudo non sui, neque Fodero, neque Parrata ab Imperatore, neque à suo Missu non dedisse, neque dedi. Qui jam dicto Monasterio fuit edificato à tempore Henrici Imperatoris. Cum prefato Althomo Missu Donni Imperatoris taliter vidisse, & audisse, quod prefato Petro

B Avocato de prefato Monasterio in presentia de prefatis hominibus paratus abveni cum sancta Dei Evangelia, quod jurare volebat hoc, supra legitur: tunc preminato Missu propter Deum, & anime Donni Conradi Imperatoris & Ghisle uxore sua, & Henrici filii ejus, & Cuniunda nurua sua, ipsum sacramentum perdonavit, quia non ei rectum comparuisset, propterea pius non fui.

C Hoc factum est in Anno Domini nostri Jesu Christi, Anni ab Incarnatione ejus Millesimo Tricesimo Octavo, Regnante Donno nostro Conrado gratia Dei Imperatore Augustus, Anni Imperii ejus, Dei propicio, in Italia Undecimo, VIII. Idus Martii, Indictione Sexta.

D Factum est hoc in loco, qui dicitur Corduliano, territorio Rosellenso.

Walfredus Judex sacri Palatii ibi fuit.

Gherardus Judex Donni Imperatoris ibi fuit.

Petrus Notarius ibi fuit, & hunc Breve scripsi.

E Obtulit se Andreas Abbas ad firmandam jurjurando consuetudinem sui Monasterii, scilicet nullum unquam ei onus Fedri ac Paratae impon-

positum fuisse, quum Imperator, ejusque Legati illuc adveniebant. Ergo hinc inferendum est, non defuisse alia Monasteria, ejusmodi sarcinam deferre solita. Et compertum quidem habemus, Imperatores ac Reges eorumque Missos per Italiam peregrinantes, plerumque hospitium sibi delegisse in aedibus Episcoporum, atque in Monasteriis. Nulla autem Privilegia obtitisse puto, quin quieti & marsupio illorum, qui hospitium vel volentes vel invitati exhibebant, incommodum non leve crearetur. Proinde apud Radevicum Lib. 2. Cap. 33. de Reb. gest. Friderici Primi, Hadrianus IV. Papa praeter alia contendeat, *Nuntias Imperatoris in Palatiis Episcoporum minime recipiendus.* Contra ad haec Fridericus regerebat: *Nuntios nostros non esse recipiendos in Palatiis Episcoporum asserit. Concedo, si foris aliquis Episcoporum habet in suo proprio solo, & non in nostro, Palatium. Si autem in nostro solo & alodio sunt Palatia Episcoporum, quum processit omne, quod aedificatur, solo cedat; nostra sunt & Palatia. Injuria ergo esset, si quis Nuntios nostros à Regiis Palatiis prohiberet.* Dialecticam hanc Friderici nimis subtilitate laborantem, si locus posceret, difficile sane non foret retundere. Sed mihi ad alia properandum est.

Alterum genus Immunitatis, quod Monachi, & reliqui Ordines Religiosi, adhuc servant, mihi recensendum est, nempe eorum Libertas, per quam soluti ab Episcoporum imperio, subiectique sunt uni Apostolicae Sedi. Hac de re nuper egi in Dissertatione praecedenti de *Censibus Rominae Ecclesiae*, atque in *Dissertatione LXIV. de vario statu Dioecesium*. Sed nunc mihi dicenda sunt, quae supererant. Illud primo statuerendum,

A Monachos olim, vel sedente Gregorio Magno Pontifice maximo, multis donatos fuisse privilegiis, atque immunitatibus; fere tamen omnes non aliter, quam Clerus Secularis, Episcopo loci, ubi condita illorum Monasteria fuere, secundum Canonem & regulam Ecclesiasticae Hierarchiae, fuisse suppositos, atque ab ejus regimine in spiritualibus pependisse. Id pluribus persequitur & confirmat Thomassinus eruditissimus Scriptor in Libris de Ecclesiasticis Disciplinâ, post Bignonium, Petrum de Marca, & alios in eodem argumento versatos. Quo verò tempore eximi à ditione Episcoporum Monasteria coepit fuerint, & an plena immunitas antiquissimis etiam Saeculis fuerit nonnullis indulta per Privilegia Episcoporum, aut Conciliorum, aut Metropolitatum, aut Apostolicae Sedis: non ita exploratum est, ut omnes inde difficultates sint sublatae. Multa sane Privilegia tum edita, tum in Tabulariis adservata habentur, quibus edocemur, jam ab ipsis vetustissimis Saeculis exquisivisse Monachos atque impetrasse hujusmodi Libertatem. Petendae autem causae (liceat dicere) ea potissimum fuisse mihi videtur, quod Episcopi nonnulli (nam praeter probos Saeculum quodvis improbos etiam genuit, posterius verò copiam non levem dedere Saecula barbarica) dominantes in Cleris, & ambitionis, aut philargyriae facibus succensi, quieti & patrimonio Monachorum Deo famulantium non unam creabant molestiam. Quamobrem Coenobiorum conditores, ut incommodo huic in posterum prospicerent, Monasteriis ipsis ab exordio privilegium Immunitatis procurabant; aut Abbates procedente tempore, jugum Episcoporum

rum excutiendum curabant, atque ut huiusmodi Libertate tutius fruerentur, in potestatem sanctae Romanae Ecclesiae se se transferebant. Tanta quippe semper fuit Apostolicae Sedis dignitas atque auctoritas, ut ejus patrocinium ac tutelam cuncti revererentur, pauci verò contemnerent. Sed & ipsi Reges atque Imperatores Monasteriis quibusdam, sibi inter cetera caris, Privilegia ejusmodi conquirebant; aut etiam (quā auctoritate non quaero) conferebant; eaque sub suā tantum protectione conlocata volebant. *Monasteria sub defensione Sacri Palatii posita* memorantur etiam in Synodo Ticinensi habitā Anno Christi DCCCL. Haec autem defensio potestatem quamdam ac dominationem Regum in eadem sacra Loca importabat. Immo fuerunt & Episcopi summe pii, qui impotentiam Successorum suorum veriti, ditione suā absolvebant Monachos sibi subiectos, aut nullo negotio consensum praebant impetraturis Romanae Sedis Privilegium. Potissimum vide Formulas geminas Saeculi Noni vel Decimi, editas à Baluzio Tom. 2. Capitularium, pag. 379. & 381. Simul verò negandum non est, quin & Monachi quidam Libertatem hanc venari anxie potuerint, nihilque intentatum reliquerint, quo tam Regem quā Episcopum consentientem in ejusmodi exemptionem haberent. Neque enim ante Saeculum Undecimum sine consensu Episcopi excutere jugum Monachi consuevisse videntur, ut se traderent immediate regendos Apostolicae Sedi, uti praeter

A alia exempla Perusinum Coenobium Sancti Petri evincit, cujus Abbas in Romana Synodo Anni MII. coram Silvastro II. Papā, eductū Epistolā Episcopi Perusini, in qua & consensus erat, & precibus, ut hoc fieret, Episcopus olimae postulabat, legitime sibi à Romano Pontifice Libertatis Privilegia concessa fuisse ostendit, & in controversia victor fuit. Vide Tomum Nonum Italiae Sacrae pag. 918. & Bullarium Calinense Tom. 2. Constitution. 72. Atque haec disciplina diu etiam observata est post Annum Christi Milleimum. Sed postea sensim cuncta aliam accepere faciem, & vix unum denique superfuit Monasterium Monachorum & Canonicorum Regularium, quod ex Episcoporum ordinaria potestate subductum non fuerit. Quod etiam mirere, cavebant interdum sibi Praefules, ne sui juris quidquam in posterum deperiret in Ecclesiis & bonis, quae eisdem Monachis aut Canonicis per ipsos conferebantur; sed ne illa quidem cautio obsistit, quo minus illius Successoribus elaboretur à manibus gens Privilegiorum & Libertatis avidissima. Exemplum si petis, habeo. Nobile Beneficium nunc est in agro Mutinensi Prioratus Sancti Jacobi de Columbario, a potestate Mutinensis Episcopi avulsum. Quibus olim pactis Ecclesiam hanc Dodo Praeful Mutinensis tradiderit Monachis, aut Canonicis Regularibus de Marola, explicabit sequens Charta, cujus archetypum adservatur in Archivio Estense.

Johannes Prior Monasterii de Marola obedientiam Dodoni Episcopo Mutinensi promittit pro Ecclesia consecranda in honorem Sancti Jacobi in Columbario, Anno 1132.

IN nomine Domini Ihesu Christi. Anno ab Incarnatione ejusdem MCXXXII. Quarto Kalendas Februarii, Inditione Decima. Dum esset in Dei nomine Dominus Walterius venerabilis Archiepiscopus Ravennatis Ecclesie in Urbe Mutine, ibique cum eo Donnus Dodo religiosissimus Episcopus sancte Mutinensis Ecclesie, Cencius Capellanus sancte Romane Ecclesie, & Petrus Presbyter, & Belitus Diaconus ejusdem Ravennatis Ecclesie Cardinales, & Mazolinus Subdiaconus & Cantor ejusdem Ecclesie, & Johannes Subdiaconus, nepos Fejulani Episcopi, & Capellanus ejusdem Archiepiscopi; & Donnus Fredulfus Propositus prefate Mutinensis Ecclesie, unacum suis confratribus, Johannes venerabilis Prior Monasterii de Marola, & Geminianus Archiepiscopus Ecclesie Sancti Petrici, nec non & Presbyter Vitalis Canonicus Sancti Cefarei, & Lanfrancus de Gaudaceto, & Capitaneus ejusdem Mutinensis Ecclesie, & Vavassores ejusdem Ecclesie, videlicet Ubertus, qui dicitur Buccabata, & Rolandus de Tetelmo, & Albertus de Bologna, Boamundus & Johannes Causidicus, & Geminianus de Tado, & Johannes Pizulus, & alii quamplures. In presentia siquidem omnium supradictorum positus est prefatus Prior ejusdem Monasterii de Marola, cum communi consensu suorum Fratrum cum Domino Dodone Episcopo ejusdem Mutinensis Ecclesie, hanc obedientiam & reverentiam videlicet, & Sinodum, ordinem Clericorum & Monachorum ibidem commorantium, & consecrationem Abbatis ejusdem

A loci, ipse & sui Successores prefato Dodoni Mutinensi Episcopo, suisque Catholicis Successoribus exhibere de Ecclesia, que debet consecrari in honorem Sancti Jacobi in loco, qui dicitur Columbario. Nec debet ipse neque Successores acquirere Privilegia neque Precepta a Domino Papa, aut Imperatore Romano, neque a Ravennati Archiepiscopo, per quem presumat supradictam obedientiam diminuire. Et predictus Episcopus neque Successores ejus aliquam oppositionem facere debet, nisi quod superius legitur. Et si alter eorum in alteram supradictam passionem violare presumpserit, banno Ecclesie subiaceat, & insuper gladio anathematis perpetuo feriatur, nisi resipuerit. Unde due Carte uno tenore scripte.

C Adum in Urbe Mutina feliciter.
Ego Gualterius sancte Ravennatis Ecclesie Archiepiscopus interfui & subscripsi.

Ego Cencius Capellanus Domni Papae Innocentii interfui & subscripsi.

Ego Petrus Presbyter sancte Ravennatis Ecclesie interfui & subscripsi.

D Ego Belitus Diaconus Cardinalis sancte Ravennatis Ecclesie interfui & subscripsi.

Ego Johannes Subdiaconus, Domni Gualterii Archiepiscopi Capellanus subscripsi.

Ego Dodo Dei gratia Mutinensis Episcopus manu mea subscripsi.

E Ego Fredulfus propria manu subscripsi.

Ego Sigizo Magister Scolarum manu mea subscripsi.

Ego Presbiter Madelbertus manu mea subscripsi.

Ego Ugo Diaconus & Canonici sancte Mutinensis Ecclesie manu mea subscripsi.

Ego Azo Sacri Palatii Notarius scripsi.

Attamen siue Dodonis Successores suo jure libenter cesserint, siue aliae intercesserint rationes, obligatio hujusmodi tandem in auras abiit. Id factum de aliis multis Monasteriis opinari licet. Quod supra innui de molestiis per Episcopos interdum inrogatis Monachorum costui, id & ex Gregorii Magni Epistolis elucere potest: sed potissimum illud discas ex Gregorii VII. Epistolâ 69. Lib. 2. scripta Anno MLXXV. ubi Cuiibertum Episcopum Taurinensem multis arguit, quod Monasterium Sancti Michaelis, immediate Apostolicae Sedi subiectum, vexaret atque opprimeret, haec addens: *An ignoras, quod Sancti Patres plerumque religiosa Monasteria de subiectione Episcoporum, & Episcopatus de Parochia Metropolitanae Sedis, propter inquisitionem praefidentium diuiserunt, & perpetuâ Libertate donantes, Apostolicae Sedi, velut principalia capiti suo membra, adhaerere sanxerunt?* Sed & ego rem ipsam non uno exemplo confirmatum eo. Monasterium Sancti Laurentii extra Urbem Cremonae ad Portam, quae adhuc *Muse* appellatur, funda-

A verat Odelricus illius Civitatis Episcopus sub finem Seculi a Christo nato Decimi. Quod sacri loci fundos dilapidare diceretur Lambertus ejusmodi Monasterii Abbas, Landulphus Episcopus Odelrici successor Diploma impetravit ab Henrico Augusto Primo Anno MIX. quod apud Ughellium Tom. 4. Ital. sac. legitur. Simile Henrici III. Regis infra dabo ego in Dissertatione LXXII. de causis imminutae Ecclesiasticorum potentiae. Ibi sancitum est, non licere in posterum Abbati qualemcumque contractum de bonis Monasterii facere sine licentia Episcopi. Verum Landulphus ipse Episcopus pejora deinde molitus est: nam, ut ait Sicardus Cremonensis Episcopus in Chironico a me edito Tomo VII. Rer. Italicar. pag. 384. *Monasterii Sancti Laurentii, & Cremonensis Populi fuit acerrimus persequutor. Quo circa Populus ipsum de Civitate eiecit, & Palatium turribus & duplici muro munitum destruxit. Addit Cavitellius in Annalib. Cremonens. Landulphum, quum alios induisset mores, a Civibus receptum fuisse, & ob damna per eum illata Abbati & Monachis Divi Laurentii, construi fecisse Ecclesiam in honorem Sancti Victoris. Quam (subdo ego) eisdem Coenobio dono dedit, uti apographum pervetustum in Archivo Capituli Canoniorum Cremonensium a me inspectum fidem faciet, cujus sunt verba.*

Landulphus Episcopus Cremonae Monasterio Cremonensi Sancti Laurentii concedit sub quibusdam conditionibus Ecclesiam Sancti Victoris, Anno 1021.

ANNI DOMINICAE INCARNATIONIS MILLESIMO VIGESIMO PRIMO. Henricus vero Imperator Anno ejus Octavo,

E X. Kalendas Martias, Indictione Quarta, Monasterio Sancti Laurentii Martyris, quod est constructum & edificatum

ficatum foris in suburbio Cremonensis Civitatis super Mossam ab Domino Odelrico ejusdem Sedis bone memorie Episcopo, & quod est de sub regimine & potestate Episcopii ipsius sancte Cremonensis Ecclesie, ubi nunc Dominus Lampertus venerabilis Abbas ordinatus esse videtur. Ego in Dei nomine Landulfus jam diste sancte Cremonensis Ecclesie Episcopus, presens presentibus dixi. Dominus ac Redemptor noster animas, quas condidit, ad studium salutis semper invitat; & melius est cuiquam sub metu mortis vivere, quam spem vivendi morte subitanè preveniri. Et ideo qui supra Landulfus Episcopus volo & judico, seu per ista mee ordinationis pagina pro mercedem & remedio anime, qualiter hic subter statuerò & judicaverò, presenti die & ora avendum confirmo Ecclesiam Sancti Victoris, constructa foris non multum longe a jam dista Civitate Cremona, iuxta rivolum Rodanum, cum omni edificia sibi aderente, a me edificata, & cum omnibus rebus, quas ipsa Ecclesia tenebat, quando eam redificavit, & cum omnibus rebus illis, quae fuerant juris mei, quam ego eidem Ecclesie aquefui & dedi, ut dixi, avendum concedo ad partem jam disti Monasterii Sancti Laurentii, quod est, sicut superius dixi, de sub regimine & potestate Ecclesie prelibati Episcopi. Et sunt res ipse, quae fuerunt juris mei, posite in lotis & fundis iuxta Pipia prope Villa Sancti Tbome, & in Bagalino iuxta lacum qui dicitur Runcatelli, & in Casanova, vel in circuitu in lotis jacentibus, sive in Squaredo, & in Ulmeneto. Prima petia de terra in superscripto loco Pipia est per mensura iuxta juges octo & coëret &c. Quae autem istis rebus juris mei superius nominatis, cum superioribus & inferioribus, seu cum finibus, sunt in-

A pra mensura & coërentias legitur in integrum, ea videlicet ratione, ut Dominus Lampertus prenominati Monasterii Abbas in eadem Ecclesiam cellulam in eo disponat, & sex Monachos ibi ordinet, qui perpetualiter ibi Deo deserviant, & Regulam Sancti Benedicti firmiter & religiose teneant: praefatus Lampertus Abbas ejusque successores, qui ab me, meisque Successoribus in eo Monasterio ordinati & consecrati fuerint, cellulam illam & Monacho paterna affectione perpetualiter regant & gubernent. Et volo & statuo, ut jam disti Lampertus ejusque Successores annualiter in festivitate Sancti Victoris & Sancti Naboris, Cantorem & Sacristanarios resiciant, qui in matrice Ecclesia in is festivitatem ebdomadam tenent, & die jam distarum festivitatum illis adeunt ad divinum officium peragendam: Presbyterum scilicet, & Diaconum, Subdiaconum, & Clericum, ac Castellum, pro mercede & remedio anime mee; nulla alia superimpositio eis fiat. Si quis verò (quod futurum esse non credo) hanc meam ordinationem inrumperere voluerit, sit horrendum anathema a trecentis decem, & octo Patribus, & Jude, Ananieque adequetur flammis, & a Patre, Filio, Sanctoque Spiritu maledictus in praesens & futurum reus crimine astrictus semper maneat &c.

Actum in prenominata Civitate feliciter.

Ego Landulfus vote tantum Episcopus in hoc iudicato a me facto subscripsi.

Ribaldus Missus, rogatus subscripsi.

Lanfrancus Judex sacri Palatii rogatus subscripsi.

Adam, qui & Amizo, Judex sacri Palatii rogatus subscripsi.

Laurentius Judex sacri Palatii rogatus subscripsi.

Gau-

Gauselmus Notarius sacri Palatii rogatus subscripsi.

Urso rogatus subscripsi.

Adam Notarius vivente Lege Romana rogatus subscripsi.

Signum manibus Ildebrandi & Teuzoni Legem viventes Romana testes.

Ego Petrus Notarius scripsi, post tradita complevi, & dedi.

Ego Gerardus Notarius autenticum hujus exempli vidi & legi, & sic inibi continebatur, sicut in ipso legitur exemplo, ni litera plus minusve sit, manibus meis exemplum hoc exemplari.

Quantopere etiam graves molestique interdum Episcopi forent erga Monachos, facile colligere possumus ex tabulis Ramperti Episcopi Brixiani editis Part. 2. Constitut. 30. Bularii Casinensis. Fundaverat pius Praeful Coenobium Sanctorum Faustini & Jovitae, Monachis illuc investis, atque ditaverat. Quumque illud cupe- ret immune ab omni inquietudine & oppressione, anxie obtellatur unum- quemque Successorum suorum, coram Deo & Christo Jesu, ut nullam ipsis inqui- tudinem Fratribus ingerat. Quod si quis diabolica fraude decipiens, vel avari- tiae peste corruptus perturbationem iniecerit, sciat, se in districto Dei ju- dicio causas habiturum, poenasque per- petuas luiturum; & merito, quia san- ctam Sanctorum devotionem, decusque Ecclesiae pervertere minime timuit. Sed in iis tabulis verba quaedam de- siderantur, profecto digna, quae a Margarino minime omitterentur. Re- stitutum ego ex membranâ accuratius

A. descripta. Scilicet post illa verba it
iustrati esse noscuntur, haec alia sub-
sequuntur: Praedictis itaque viris bu-
jus operis curam, cum nostrorum Sacer-
dotum etiam consensu, commissimus, ea
utique ratione, ut pro sui defensione
ipsa Congregatio, quo quicquid atque
tranquillè suum Deo persolvere valeat
votum, Libram argenti Episcopo istius
persolvat Ecclesiae, in beatissimorum Fau-
stini atque Jovitae Martyrum festivitae-
te. Habeantque nihilominus ex seipsis
secundum suae normam professionis licen-
tiam Abbatem semper creandi. Deter-
nimus etiam, ut si aliquis Successorum
nostrorum (quod minime credimus) ali-
quid ab ipsa Congregatione, vel quam-
libet inquietudinem facere ipsi tempta-
verit, quicquid ab hac die ipsi loco &c.
C. Infra quoque post ea verba idest cam-
pum, haec sunt interferenda: *Malefi,*
& tabernacula cum torculari, & Sa-
blonaria cum Massariis & familiâ, &
omnia sicut Vassallus noster Liutbredus
usque nunc in beneficio habuit. Et Mo-
nasterium Sancti Martini, quod est in
Vico, qui dicitur Tabulas &c. Mentio
D. illa census Librae argenti persolvendae
quotannis Episcopo Brixiano, fortasse
visâ est aliena moribus nostrorum
temporum, ac propterea minime ab
Ughellio edita, ac suis tenebris reli-
cta. Sed ejusdem pensionis onus nobis
servarunt litterae Angelberti Archie-
piscopi Mediolanensis, quas ad me
olim misit Julius Galleardus Juriscon-
sultus Brixianus, Pauli Canonici,
viri Clarissimi frater, ego verò huc
inferendas duxi.

Decretum Synodale Agelberti Archiepiscopi Mediolanensis, & Comprovincialium Episcoporum, per quod confirmant Immunitatem Monasterii Brixiani Sanctorum Faustini & Jovitae a Ramberto Episcopo aedificati, Anno 841.

✠ **A**ngelbertus humilis beatæ Mediolanensis Ecclesiæ Antistes. Notum esse cupimus cunctis Christi Dei nostri cultoribus, quod confrater, atque Cœpiscopus noster Rambertus cum suorum Sacerdotum, aliorumque fidelium consensu, in loco ubi Sanctorum Faustini & Jovitæ Martyrum Corpora quiescunt, Monachorum aedificavit Cenobium. Super cujus perpetuo statu institutionem facere, ipsamque nobis, ut nostro roboraretur Precepto, curavit offerre. Et quia officii nostri est, non extinguere bonorum, sed magis magisque accendere studia, alacri devotione institutionem, quam jam predixit Deo gratus Episcopus, nobis verè carissimus, ideo edidit, ut salva maneret intentio res suas Deo dicantium, & in Ecclesiâ nobili omnibus canonicis horis divinum persolveretur officium, & ut nullam quis poteretur tarditatem ad Dominum convertendi: firmare ac roborare hoc nostræ auctoritatis Precepto curavimus. Et videlicet modo, ut nil amplius ab ipsa Congregatione quàm Libra requiratur argenti. Liceatque ei absque superimpositione susceptum Deo persolvere votum: habeantque nihilominus licentiam de se ipsis semper Abbatem orandi. Et si unquam aliqua inquietudo eis illata fuerit, quicquid ab hac die ipsi datum fuerit, vel adquirere quolibet modo vel arte potuerint, in ipsorum sit preiudicium, quatenus his libere utendo, & quem voluerint defensorem habendo, quietius Deo valeant militare. Ut igitur institutio sancti Cœpiscopi nostri

A prædicti Ramberti a nullo Successorum ejus possit aliquo modo corrumpi, sed firma & inconvulsa atque inviolata permaneat, per hoc nostræ auctoritatis Preceptum eam firmare curavimus, canonice proclamantes, ut si quis eam violare temptaverit anathema sit.

B Quod etiam Andreæ Ecclesiæ nostræ Notarium scribere iussimus, propriaque manu subscripsimus Anno Domini Incarnationis DCCCXLII. Anno etiam Imperii christianissimi Lotharii Imperatoris Vicesimo Tercio, Indictione Quinta.

Angelbertus indignus Episcopus confirmans subscripsit.

Ego Aldigius Episcopus consensit & subscripsit.

C gratia Dei Hagamo Episcopus huic sacre Synodali pragmatice manu mea subscripsit.

✠ Pancoardus Episcopus subscripsit.

Ermenfredus Episcopus subscripsit.

Walfericus Episcopus subscripsit.

✠ Ercanbertus Episcopus subscripsit.

Verendarius Curienfis Ecclesiæ Episcopus subscripsit.

D Ea ut majorem firmitatem institutionibus suis compararent Episcopi, confirmationem a Metropolitano, atque a Comprovincialibus Episcopis quærebant, quibus rationem reddituri erant Successores, quoties a tramite iustitiæ deflexissent. Hic autem subscribunt Hagamo (quem Haganovem Ughellius appellat) Bergomensis Antistes: Pancoardus Cremonensis: Ercanbertus, quem Laudensem Episcopum arbi-

E

arbitror. In Ughellio est *Eribertus*: *Verendarius* Curienſis: *Ermenfredus* quoque & *Walfericus*, quorum Sedem divinare neſcio. Hiſce adde egregiam alteram Chartam, quam adſervat nobile Tabularium Monachorum Cistercienuſium Sancti Ambroſii Majoris

Mediolani. Ibi verò lueſcentius intueare, quàm graviter olim Episcopopi quidam Monachorum Eccleſiis ac fortunas infeſtarent, ut propterea cogenter iſti quærere ſibi a potentioribus opem atque patrocinium.

In Placito Mediolanenſi coram Anſperto Archiepiſcopo, & Boſone Comite, Miſſis Ludovici II. Imperatoris, Petrus Abbas Monasterii Mediolanenſis S. Ambroſii, cauſam obtinet contra Helibertum Comenſem Episcopum, qui juridiſtioneſ injuſte exercuerat in quibuſdam Eccleſiis Campilioni & Travennae, ſupraſcripto Monasterio ſubjeſtis, Anno 874.

Dum in Dei nomine, Civitate Mediolani in Episcopio ſancte Mediolanenſis Eccleſie, in iudicium reſidentes venerabilis Dominus Anſpertus ejuſdem ſancte Mediolanenſis Eccleſie Archiepiſcopus, & Boſo Comes, Miſſi Domni Imperatoris, una ſimul cum Albericus Comes ipſius Civitatis, ſingulorum hominum cauſas audiendus & deliberandas, reſidentes cum eis Umboldo & Helibertus Episcopis, Amelricus Vicecomes, Adelbertus, Tutulſus, Simpertus, Petrus, Riſpertus, & Fulpertus, Iudices Imperatoris: Ambroſius, Rupertus, & item Ambroſius, Iudices ipſius Civitatis; ubi cum eis aderant Atto de Canimato, Aldegado, & Petrus de Caſterno, Wido, Rabinfredus, Deusſedit, & Arnulſus, Vaſſalli ejuſdem Anſperti Archiepiſcopus & Conceſſus, Leo Argentario, & Rotpertus de Mediolano, Teoderus, Hilderatus Notarius, Boniprandus da Caputvici, & reliqui. Ibiſque in iudicium veniens preſentia Petrus Abbas beati Chriſti Confeſſoris Ambroſii, in qua ejus ſanctum Corpus humatum quieſcit, fundatum prope ipſa Civitate Mediola-

B ni, una cum Adelbertus de Lanpuni-
no Avocatus ipſius Monasterii; nec non
ex alia parte ſupraſcripto Helibertus
ſancte Comenſis Eccleſie Episcopus,
una cum Andreas de Bulgaro, & Gun-
dualdo Notarius de Vicomni, Advoca-
tores da parte ipſius Episcopati Comen-
ſis, in Placitum, quas ambe partes
dicebat inter ſe poſitus, & per
guadium firmatum aberent, altercatio-
nis inter ſe abentes. Dicebant ipſi Pe-
trus Abbas cum ſupraſcripto Adelbertus
Advocatus de parte prediſti Monasterii
Sancti Ambroſii, contra eodem Heliber-
tus Episcopus, & prediſti Andreas &
Gundoaldo Advocatores, eo quod homi-
nes liberis, & pertinentes etiam Sa-
cerdotes da parte ſupraſcripti Episcopati,
multas contra partes ipſius Mona-
sterii Sancti Ambroſii illicitas fa-
cerent; quia inter reliqua introiſſent
malo ordine in Curte, & Baſilicas il-
las, quas in Vico Campilioni una edi-
ficata in onore Sancti Zemoni, alia e-
dificata in onore Sanctorum Nazarii &
Vilſloris, tertia edificata in onore San-
cte Marie, locus, qui vocatur Willa-
ri: quos quondam Tado de Vico Cam-
pallie-

passioni, cuius proprietas fuit, per suum iudicatum in ipsam contulit Monasterium pro anima sua: simulque malo ordine Marie, & Basilica ipsius Monasterii in Vito Traven-
 n^o, edificata in onore Sanctorum Pro-
 tasi & Gervasi; & exinde malo or-
 dine causas & movitias ipsius Monaste-
 rii tulissent, & singulas ibi forcius se-
 tissent; etiam Monachi ipsius Monaste-
 rii, qui ibi offerebant, foris ipsas Ba-
 silicas expellissent. Quod facere non
 debuerunt, unde iustitiam abere quere-
 rent. Respondens ipse Helibertus E-
 piscopus cum predicti Andreas & Gun-
 doalde Advocatores: Verum est; ibi no-
 stri homines pignorant; non per a-
 lium ibi venerunt, aut pignorant,
 nisi quod pars Episcopati nostri consue-
 tudinem fuit, per ipsas festivitates ve-
 niendi aut ipsas Basilicas Offitium &
 Missas canendi; & quando ibi venie-
 bant ad ipsum Offitium satiendum, par-
 te ipsius Monasterii eos recipiebat, &
 ibi eos per conditionem passibat, & si
 non satiebant, potestative eos piguora-
 bant. Obiens ipse Petrus Abbas cum
 Adelberto Advotato: Nos faciat Deus,
 quod aliquando pars Monasterii no-
 stri, aut pars ipsius Basilice nostre,
 ullum vestrum Sacerdotem aut Ton-
 sum, da parte ipsius Ecclesie vel E-
 piscopati Comensis ibi recepissent,
 aut eos passissent, aut aliquid da no-
 stras Curtes & Basilicas, vel de re-
 bus ad eas pertinentes a parte Eccle-
 sie vel Episcopati vestri pertinere, aut
 ullam conditionem ad vestram par-
 tem abere debent. Hoc dictum tunc
 interrogaverunt suprascriptis Auditores
 predictum Helibertum cum predicti An-
 dreas & Gundoldus Advocatores, quid
 ex hac causa dicere vellent, ut si for-
 seant aut per monimen, aut per in-
 quisitionem, aut per testimonia, aut
 per ullam aliam rationem ostendere aut

A) provare poterunt, quod da suprascriptas
 Curtes & Basilicas in Campillioni &
 Travana, vel de rebus ad eas perti-
 nen Ecclesie & Episcopati
 Comensis pertinere deberent, aut ullam
 conditionem a parte ipsius Ecclesie &
 Episcopati Comensis, exinde exire aut
 pertinere, vel persolvere, aut exinde
 ullum pactum dare aut etiam persolve-
 re deberent, annon. Qui ipse Helib-
 bertus Episcopus, Andreas, Gundol-
 dus Advocatores dixerunt & manifesta-
 verunt, quod exinde nihil provare po-
 terunt, eo quod Curtes & Basilicas ip-
 sas in fundo Campillioni & Travana,
 cum rebus ad ea pertinentes, proprie-
 tas essent & pertinent a parte ipsius
 Monasterii Sancti Ambrosii, & nullam
 conditionem exinde parte ipsius Mona-
 sterii conditionem a parte pre-
 dictae Ecclesie & Episcopati Comensis fa-
 cere nec persolvere non deberent. Ideo
 exinde contra partem suprascripti Mo-
 nasterii nihil ne contradicere
 non quunt, nec poterunt. Post hoc
 omnia peractum, & suprascripta va-
 nificationis & professionis facta pertra-
 hentes suprascriptis Auditoribus eorum
 exinde paruit, & iudicaverunt iusta
 eorum intentionis, & suprascriptorum
 Heliberti Episcopi, Andrei & Gundol-
 di Advocatores professione
 Sancti Ambrosii de predicta conditione,
 & iustum, quas exinde abere quebat,
 solutus maneret, & haberet parte su-
 prascripti Monasterii Sancti Ambrosii
 predictas res & Basilicas in fundo Cam-
 pillioni & Travana, cum rebus omni-
 bus ad eas pertinentes in integrum si-
 ne ulla contradictione, aut qualibet con-
 ditione Ecclesie & Episco-
 pati Comensis. In eo moti finita est
 inter eos hac causa, & presente noti-
 cia deliberationis suprascriptis Audit-
 ribus manu Achinaldi Notarii scribere
 trallaverunt, admonuerunt, & eorum
 electum est.

Allum

Altam Mediolani Anno Imperii Domini Hludowici Imperatoris Vigesimo Quinto, bone memorie Domni Imperatoris Hlotarii filius, Quinto Kalendas Januarias, Indictione Octava.

Anfertus Archiepiscopus subscripsi. Ego Bolo Comes subscripsi.

Signum manus superscripti Amelrici Vicecomes, qui interfuit.

Signum manus superscripto Alberici Comitis, qui interfuit.

Adeipertus Notarius Domni Imperatoris interfuit.

Theutulfus Judex Domni Imperatoris interfuit.

Simpertus Judex Domni Imperatoris interfuit.

Ripertus Judex interfuit.

Petrus Judex Domni Imperatoris interfuit.

Olufredus interfuit.

Fulbertus Judex Domni Imperatoris interfuit.

Leo Notarius interfuit.

Arimundus interfuit.

Ego Guisfredus, qui dicor de Vineare, Missus Domni Regis, autentium hujus exempli vidi & legi, & sic in eo continebatur, ut in isto exemplo, preter literas plus minusve, & distiones, que legi non possunt.

Ego Rogerius Salaris, sacri Palatii Notarius; hujus exempli autentium vidi & legi, in quo continebatur, sicut in isto exemplo extat, literas plus minusve, & Distiones, que legi non possunt.

Atque heic animadvertite non tantum, quibus injuriis & incommodis Monachi ab hominibus *Heliberti* (quem *Epilbertum* Ughellius appellat) *Episcopi Novocomensis* officerentur, sed etiam eisdem hominibus licuisse pignora auferre Monachis: quem ritum non facile alibi offendes. Haec certe in causa saepe fue-

runt, cur aut Monachi, aut Monasteriorum conditores protectionem Apostolicae Sedis conquirent, ipsave Coenobis ab initio obtulerint Romano Pontifici, atque ab uno illius potestate pendere voluerint. Et quod fortassis aliquis miretur, Capitula ipsa Canoniorum a ditione Episcopi sui avulsa, ab uno interdum Metropolitano suo pendere coeperunt ea ipsa de causa, ut sibi caverent ab impotentia Pastorum, quibus multum forte cupiditatis, parum religionis inesset. Illustre nobis hujus rei exemplum se offert in eximio Collegio Canoniorum Veronensium. Eorum institutor *Rotaldus Episcopus*, vir summe pius (uti ex illius tabulis constat, apud Ughellium legendis Tom. quinto Ital. Sacrae) Anno Christi DCCCXIII. statuit, ut Canonici sanctae Veronensis Ecclesiae sint liberi, sub jure & dominio Domini Patriarchae, praeterea, ne in futurum per decessum meum Successores mei aliquam molestiam tam in Officiis quam in Beneficiis, illis inferre possint. Cur vero consilium istud *Rotaldus* inierit, explicare ipse videtur, quum ante mentionem fecerit, instigante Diabolo, a meo Antecessore, scilicet ab *Aldone*, omnes res, quae ad ipsam sanctam Dei Ecclesiam, honorum devotione hominum, collatae fuerunt, destructas fuisse. Quod tamen inusitum in iis *Rotaldi* literis occurrit, Libertas illa conceditur per consensum voluntatemque non solum Domini *Maxentii venerabilis Patriarchae*, scilicet *Aquilejensis* (quod aequum erat) sed etiam *Guidonis Cardinalis sanctae Romanae Ecclesiae*, ac deinde Episcoporum aliquot Comprovincialium. Subscribit idem *Guido* post Patriarcham, atque ante Episcopos, rogatus a *Rotaldo Episcopo*. Quaerent alii, cur contra illius aevi mores praecesserit

in

in subscribendo Cardinalis sanctae Romanae Ecclesiae, Episcopis, quando is minime erat Apostolicae Sedis Legatus. Sunt & paucula alia, quae praetereo. Verum turbidissimis iis saeculis, & perditis moribus ubique diffusis, ne ipsa quidem interdum protectio Apostolicae Sedis satis erat ad avertendam a sacris Locis sibi subiectis improborum violentiam. Unum exemplum proferam. Nobile sacrarum Virginum Asceterium, mihi supra memoratum, Ticini habetur, a Senatoris nomine adhuc appellatum, qui, uti referunt rerum Ticinensium Scriptores, Liutprando Rege regnante circiter Annum DCCXV. illud excitavit. Hoc autem, aut in ejus

A fundatione, aut procedente tempore, uni Romano Pontifici subiectum fuit. Privilegium sacro loco a Berengario II. atque Adelberto Regibus concessum supra attuli, ubi de eadem subiectione fit mentio. Rem tamen lucidiorum facient tabulae Silvestri II. Papae, quas autographas vidi in Archivo Parthenonis ejusdem, sed ita vetustate deformatas, ut multa in eis aciem meam oculorum fugerent. Rarum autem monumentum visum est mihi, tum ex inscripto Monogrammate Pontificis, simulque Ottonis III. Augusti, tum ex plumbea Bulla adhuc pendente e pergamina: nam paucas incolumes deprehendas in antiquorum Pontificum Chartis.

Litterae Silvestri II. Papae ad Ottonem III. Imperatorem, quibus significat, se Episcopo Ticinensi commendasse Monasterium Monialium Ticinensium, quod Senatoris appellatur, ipsumque rogat, ut hujusmodi Constitutionem confirmet, Anno 1001.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Silvester servus servorum Dei Apostolicae Sedis humilis Episcopus Ottoni Imperatori. Pastoralis cura semper vigilare ac laborare debita pro gregis salute decet, ut vestro fulta presidio nostras Ecclesias protegere, tueri atque defendere nostra studeat providentia, ne iniquorum effrenata servicia, omnique timore libera, Deo famulantes sua peragere officia impediatur. Vestris quippe Antecessoribus, vestraque Imperiali maiestati notum esse scimus, Monasterium, quod Senator pro remedio animae suae & cunctorum fidelium, in honorem Sanctae Dei genitricis semperque Virginis Mariae Papiae construxit, nostrae dicioni deditum eo tenore, ut pro tempore Abbatissim, ex eadem Congregatione electam ibi, quae Sanctas Moniales regeret, consecrare-

C mus, & ab omni malorum hominum locum illum molestatione defendere-gamus. Nunc verò Abbatissam & Sanctas Moniales Deo servientes, pessimorum opprimente calumnia, dum longe positi, ut decebat, defendere non posuimus: per interventum Widonis nostri Vicarii, ejusdem loci Episcopi, vestra quoque Imperiali suggerente maiestate, illud Monasterium D Ecclesiae Sancti Syri concessimus, non ad dominium per subiectionem, neque per extra dominationem, nec per aliquam conditionem, sed ad solam consecrationem & defensionem. ut Pastor Episcopus illius loci presentem Abbatissam & Sanctas Moniales ab omni inquietudine defendant, ita ut praefatus Episcopus, vel aliquis de Successoribus alicui meorum Successorum, aut Imperatorum, per scrip- E tum

tum vel per aliquod ingenium
constituere fecerit, statim Monasterium
nostrae consecrationis & vestrae defen-
sionis revertatur. Quia nec nos, nec
aliquis aliter, quam bonae memoriae
Senatores cum de eo constituerit, aude-
mus vestram Imperialem
deprecamur clementiam, ut nostram
Constitutionem vestro corroboretis.
Precepto, & hanc firmetis rogo. Si
quis verò Episcopus, aut aliqua magna

A vel parva persona bona ipsius Ecclesie
diminere aut devastare, vel aliquod
tributum exigere presumpserit, anathema-
tibus vinculo ex parte S. Mariae, &
Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli,
& omnium electorum Dei & nostrâ, nisi
respuerit, alligatum se sciat, & cum
Juda proditore Domini in eternum dam-
pnatum. Hoc quoque ut firmitus habeatur,
manu nostra subter firmavimus,
& nostro sigillo signavimus.

Silvester Episcopus
Virginis Dei Genitricis

. & Sanctae Mariae
manu propria corroboravimus.

Imperatoris Ottonis

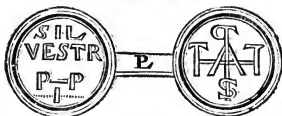
. signum.

Scriptum per munus Petri Scriptoris sanctae Romanae Ecclesiae.

Confirmatum per munus Gregorii Cartarii sanctae Apostolicae Sedis.

Actum hoc Romae, Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Primo, Indictione Ter-
tiadecima, Anno verò Pontificatus Silvestri universalis Papae Quarto.

Sigillum plumbeum appensum.

Vides vel ipsius Romani Pontificis
auctoritatem, ut ut permaxima sem-
per fuerit, non obstitisse, quominus

C impii Asceterium nobile Senatoris
infestarent. Quare satius duxit Sil-
vester Papa Sanctimonialibus vicino-
rem

rem ac promptiorem quaerere protectorem, nihil tamen de jure Sanctae Sedis imminutum volens, quum Parthenonem Praefuli Ticinensi commendet. Non ad dominium, inquit, per subjectionem, neque per extra dominationem, nec per aliquam conditio-

A nem, sed ad solam consecrationem & defensionem. Cum his cohaeret & altera Bulla ad idem Alceterium spectans, quam omnibus communem volo, ex eorumdem Monialium Archivo depromptam,

Alexandri II. Bulla confirmatoria omnium Privilegiorum & jurium Monasterio sacrarum Virginum Ticinensium, quod appellatur Senatoris, Anno 1061.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Alexander universalis Papa. Quoniam universae Ecclesiae toto Orbe diffusae studium, curam ac regimen divina dispositione nobis habendum, etsi indigno, commissum videtur, pro quiete & pace Ecclesiarum in Dei peragendis laudibus, & nostrum officium peragendo congraderemur, earumque calamitates & lapsus omni conamine popultis humeris sublevaremus, solerti studio regere, gubernare, tueri, atque defendere eas, competentem labore incessanter nostra paterna satagere debet cura, quatenus Dei opitulante clementia a luporum faucibus, quanto plus aliquam nostrarum ovium reperere indagent, tanto magis solerti custodia eas protegamus, ut ad causas veri Pastoris illaesas perducere possimus. Rapropter precibus Luciae venerabilis Abbatissae, Romanae Sedis filiae, ceterorumque Sororum ejus Monasterii Senatoris, in honore beatissimae Dei genitricis Mariae constructi, aures nostras accommodare non distulimus. Ut Senator constituit, multorumque nostrorum Praedecessorum, & Regum auctoritate firmatum est, nulla Abbatissa illic ordinetur, nisi quam secundum Regulam beati Benedicti universa ex eadem Congregatione Congregatio elegerit. Et res, quas Senator pro mercede animae suae ad a-

B lendam Sanctionales, vel quidquid ibi Monachae ordinatae acquisiverint, vel Dei misericordia acquirere potuerunt, ut multorum Regum Praeceptis statutum est, nostrae tuitione, protectione, atque cura, omni molestia, Apostolicae Sedis auctoritate, immunes conservare disposuimus, ut nec Ticinensis praesens Episcopus, aut qui in antea ejus vice ordinatus fuerit, aliquam molestiam inferat, nec ullum dominium, nec aliquam subjectionem inde habeat, nec etiam celebrandi aliqua Officia intra teneatur Monasterium, nisi causa consilii vel consecrationis, cum invitatus fuerit. Et si Ticinensis praesens Episcopus, aut aliquis ex Successoribus suis causa suae auctoritatis vel potentiae, aliter disponere vel ordinare voluerit, statim Monasterium per debitam obedientiam nostrae ditioni dimittat, quia nos nos, nec aliquis aliter quam Senator bonae memoriae, cum Deo constituere valeamus. Et res suas in Dertonenſi Episcopatu positas, ad utilitatem Sororum, videlicet Viqueria cum Capella Sancti Hilarii, Castellae, & Fauratunlun cum Capellis Sanctae Margaritae, cum integritate sui honoris sine omni molestia teneant. In Parmensi territorio Rivum Nigrum & Costicellam. In Veronenſi Episcopatu Curtem Codena & Ambariana, & terram,

ram, quae Carcer appellatur, & terram, quae ad Arca-rupia dicitur, & terram, quae est ad Pontem juxta portam Civitatis. In Brixiano Episcopatu solum olei, & terram, quae Acarferia dicitur. In Laudensi Episcopatu Villam Pulpignianam cum Capella Sancti Michaelis, & Crispiadem cum Sancti Andreae, & terram, quae ad Recanellum & Ragnolum habetur. In Placentino Episcopatu Sarmitum cum Capella Sanctae Mariae, & terras, quae esse ad Cantuariam dicuntur, & Manfos tres ad Sanctum Georgium. In Cumano Episcopatu terram etiam cum portu & Curtem, quae est supra Lacum Cumanum, cum omni sua integritate, Villam Nefsi in Valle Volterrianae, cum Ecclesia Sanctae Agatae de Vedeo, cum piscaria, & cum Monte de Veterano, & alitis Ecclesiis, scilicet Sancta Maria de Massimano, & Sanctus Julianus, qui est in Monte de Massimano, & Sanctus Quiricus: est juxta illum Montem, & consuevis istarum Ecclesiarum est a vane Curtis de Rubino in monte & in plano est Episcopus de Laude, & a sero de Corregio, & istae Terrae istarum Ecclesiarum tenentur ab omnibus partibus usque in culminis, & a nullo hora tenent per totum usque in Lacum: tobaccoet de Monte Veterano a monte Vallis grandis, quae dicitur Vallis Major, & aqua, quae dicitur Bidus, a sero per totum Vallis Malla a fundo Aquae grandae usque ad culmen, & usque in cinam culminis. In Mediolanensi Archiepiscopatu Parthia cum Capellis octo, & Alpes in Camossia, & Lacum Lugnasum cum piscaria & nave quocumque velit ire, & flumen Cusin cum piscaria. In Taurinensi territorio terram de Vanglo, & quae in Sanctadona habentur. In Monarchia adhuc Regia viginti quinque manfos cum Capella Sancti.

Tom. XIV.

Alli Johannis. In Ticinensi suburbio Ecclesiam Sancti Georgi & Sancti Patritii, in Roncalia tres Massarias ex parte Regia. In Pado pisceria, quae dicitur Collateralii. Vel quidquid habere videntur tam intra Civitatem Papiam, quamque & foris, vel ubicumque per loca infra Italicum Regnum habent, vel Deo annuente jussu acquirere poterint, omni remota molestia, cum integritate sui honoris teneant atque possideant, nec ulla magna vel parva persona eas molestare praesumat. Si quis hujus nostrae institutionis paginam aliquo ingenio violare praesumpserit, ex parte Dei omnipotentis, & beatae Virginis Mariae, & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum, nec non & Apostolicae Sedis & nostra, scias se anathematis vinculo obligatum esse, atque cum Juda prohitore, & cum omnibus reprobis, nisi respuerit, in futuro Judicio ante tribunal Domini Maledictionis sententiam percipiat, & poenae nomine centum Libras auri componat, medietatem Papae Apostolicae Sedis, & medietatem Monachibus, quae inibi ordinatae fuerint. Hos vero ut habeatur firmius, nos propria manu subter firmavimus, ac nostri sigilli notatione insigniri fecimus.

Ego Alexander humilis Apostolicae Sedis Episcopus hoc Privilegium Beatae Mariae & beati Aureliani manu propria confirmavi.

EScriptum per manus Johannis Secretoris Sanctae Romanae Ecclesiae.

Confirmatum per manus Gregorii Episcopi & Cardinalis Sanctae Apostolicae Sedis.

Ego Johannes, quamvis indignus Episcopus & Cardinalis subscripsi.

Ego Stephanus Diaconus & Cardinalis subscripsi.

Ego Benedictus Diaconus & Capellanus subscripsi.

M m

Ego

Ego Petrus Subdiaconus Romanae Ecclesiae subscripsi.

Datum Laterani VI. Calendas Maji, Anno Pontificatus antedicti Alexandri Papae XII. Anno Dominicae Incarnationis MLXI. Indictione XIII.

A Immo & ipsi Imperatores agnovere, nullum Ticinensi Episcopo jus fuisse in Monasterium Senatoris, uti subsequens Diploma palam faciet, cujus apographum Sanctimonialis illae oculis meis subjecere.

Confirmatio Privilegiorum & jurium facta ab Henrico Rege III. Imperatore II. Monasterio Monialium Ticinensium, quod appellatur Senatoris, Anno 1054.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Henricus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Si locis divinis cultibus participatis aliquod ex nostrae liberalitatis munificentia praesidium vel beneficium impendimus, & ad Imperii nostri dignitatem, & utriusque vitae felicitatem vobis profuturum confidimus. Quapropter omnium Christi nostrorumque fidelium tam futurorum quam praesentium solers Industria noverit, qualiter Monasterium, quod dicitur Senatoris, infra Ticinensem Urbem constructum, & Deo dicatum in honorem beatae Dei Genitricis semper Virginis Mariae, interveniente nostro Cancellario Hercilone, & obtutibus nostris offerente Praecepta Praedecessorum nostrorum Imperatorum ac Regum, nostrae libertati & dominio, sicuti semper Regale fuit, restitimus. Inter haec jussimus cernere Praeceptum sanctae memoriae antecessoris nostri Ottonis Imperatoris, quatenus eidem almae Congregationi secundum haec confirmationis & tuitionis fieri juberemus Praeceptum. Quod & vestigio scribere jussimus, videlicet animae nostrae remedium considerantes, & statum Imperii nostri sublimare cupientes, eo ordine, ut ipsa Lucia Abbatissa, ceteraque, quas Deus ibi ordinaverit, cum omni Congregatione inte-

B gram teneant Abbatiam cum omnibus adjacentiis & pertinentiis suis infra Regnum Italicum, cum omnibus mobilibus & immobilibus rebus, quae dii vel nominari possunt, liberis, servis utriusque sexus, aldiunibus & aldianis, ejusdem Senatoris Coenobii terram habitantibus, & ut nulla magna vel parva persona nostri Regni eisdem homines liberos & servos legem facere, aut distringere pro aliquo minus (*) facto compellat, nisi Advocatus, cui ipsa Abbatissa junxerit officium. Ipse autem ex nostro Praecepto habeat potestatem, omnem rationem hominum saepe dicto Coenobio subjellorum definiendi, sicut ante nostram praesentiam, aut nostris Comitibus Palatii, vel nostri **D** Missi..... Castellis, Capellis, & Casti tam infra Civitatem quam extra, ubique locorum positis: in quas nullus praesumat nostri Regni incolae ingredi ad hospitandum, aut paratas, seu parasfredos acquirendos, sive fidejussores tollendos, aut ullum colonaticum exigendum. Nec Papiensis Episcopus praesens, aut qui in antea ejus vice **E** ordinatus fuerit, praefatae Luciae Abbatissae, aut suis successoribus aliquam molestiam inferat, nec causam celebrandi aliqua officia ingrediatur Monasterium, seu sacrationem ejus, verum etiam aliquam subjectionem exqui-

(*) pro misfatto, unde vox Italica Misfatto.

exquirere, nisi supradictae Abbatissae, aut suarum successorum petitione, aliquo modo praesumat, sed sicut in testamento Senatoris diffusum est, inconvulsim permaneat.

Volumus & jubemus firmiter Casti, Curtis, hortis, vineis, pascuis, pratis, cultis & incultis, silvis propriis, & a nostris Antecessoribus concessis, ut in Carbonaria, & in Gajo, secundum Abbatissae libitum sine caedere ligna annuatim jubeat, omnium hominum remota contradictione, bulsalibus, stallareis, viis publicis, ac stentis venationibus, piscationibus fluviorum & lacuum, praesertim in Pado & Ticino & in Lacu Luansio, seu in Cumano, tam in Porto Cucio quam in Portibus antedictorum fluviorum & lacuum, in ripis, aut ubicumque necesse fuerit fixere naves ac consistere, absque redditu & teloneo quoque, omni tempore liceat. Confirmamus etiam eidem Coenobio duo Vada ad piscandum in fluvio Pado, unum quod nominatur Ateri, de fine Caputaldis usque in fluvio Corionae, simul cum ripariis, alterum verò in Kallendasio, de fine Caputcariddi usque in finem Caputbominis desuper, una cum ripariis, molendinis, aquis, aquarum dulcibus, fontaneis, puteis. Amputandis omnibus hominibus fagitationibus, confirmamus Curtem in Sala, unde jam multas altercationes contra partem hujus Coenobii non naturali Lege exortae fuerunt, sed legaliter pars hujus Coenobii victor extitit, ac ita fruatur & potietur in perpetuum, nostra Regalis dignitas stipulatur, absque inquietudine alicujus hominis, aut Episcopi Terdonenis, aut in circum locis positis, videlicet, tam infra Castrum Vigneriae quam extra, in mansionibus, aut in aquarum dulcibus seu viis publicis. Praeterea corroboramus tria Massaria a bonae memo-

A riae majoris Ottonis Imperatoris dono, & Aldegeide Imperatrice hunc Monasterio concessa, sita in loco, qui Roncalia dicitur, integre cum omnibus pertinentibus, & ad se respicientibus, ut securiter teneant, omnium hominum sublatam contradictione, ea gratia, ut nullus Dux, Marchio, Archiepiscopus, Episcopus, Comes, Vicecomes, Sculdascius, Gastaldus, aut aliquis publicae rei exactor, parva magna-que nostri Regni persona inquietare aut molestare praesumat, sine dissolvire de supradictis rebus illius Senatoris Coenobii praenominatam Abbatissam sine Successores ejus, aut sibi subiectas, liberos, aut servos utriusque ordinis..... inventus fuerit..... contra hoc Praeceptum hujus confirmationis & tuitionis facere se ostenderit, fiat se compositurum centum Libris auri optimi, medietatem Camerae nostrae, & medietatem praedictae Abbatissae & Successoribus ejus. Et ut verius credatur, diligentiusque ab omnibus observetur, manu nostra propria subter confirmantes, D sigillo nostro signari jussimus.

Signum Domni Henrici Tertii Regis invictissimi. Secundi Imperatoris Augusti.

Herculo Cancellarius vice Herimanni Archicancellarii recognovi.

Data XI. Kalendarum Maji, Anno Dominicae Incarnationis MLIII. Indictione VI. Anno autem Domini Henrici Tertii Regis, Imperatoris autem Secundi, ordinationis ejus XXV. Regni quidem XIII. Imperii verò VII.

Altum Turego in Dei nomine feliciter. Amen.

Ira videas, Monasterium Sanctimonialium Sancti Martini de Agello, quod in Lucensi aut Massensi agro coaditum fuisse videtur, specialiter

liter beati Petri (ideſt Apoltolicae Sedis) extitiſſe. Eſt hoc diſertis verbis expreſſum in literis Eugenii III.

A quas autographas deprehendi Luciae in inſigni Alceterio ſacrarum Virginiſſae Sanctae Juſtinae.

Eugenii III. Papae Bulla pro Monafterio Sanctimonialium Sancti Martini de Agello, Anno 1148.

Eugenius Episcopos, ſervus ſervorum Dei, dilectis in Chriſto filiabus Agneti Abbatiſſae Monafterii Sancti Martini de Agello, et ſuae Sororibus tam praſentibus quam futuris, regularem vitam profeſſis, in perpetuum. Prudentibus virginibus, quae accenſis lampadibus per opera ſanctitatis ſe preparant ire obviam Spoſo, Apoſtolicum convenit adeſſe praſidium, ne forte cui-libet temeritatis incurſus eis a propoſito revocet, aut robur (quod abſit) ſacre religionis infringat. Ea propter, dilectae in Domino ſiſte, veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, & praefatum Monafterium Sancti Martini de Agello, quod ſpecialiter beati Petri juris exiſtit, in quo divino eſtis obſequio mancipate, ſub beati Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & praſentis ſcripti Privilegio communi-mus. In primis ſiquidem ſtatuentes, ut Ordo Monaſticus, qui ſecundum Deum, & beati Benedicti Regulam, in eodem loco inſtitutus eſſe diſpoſuit, perpetuis ibidem temporibus invariabiliter obſervetur. Praeterea quacumque poſſeſſiones, quaecumque bona idem Monafterium in praſentiarum juſte & canonicè poſſidet, vel in futurum conſeſſione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, ſeu aliis juſtis modis, praſtante Domino, poterit adipsiſ, firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus & it-libata permaneant. In quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipſum, in quo Monafterium veſtrum ſitum eſt, cum omnibus adiace-

Bntis, & pertinentiſſis ſuis: terras, vineas, decimas, & redditus veſtras, & alia omnia, quae ad Monafterium dictum pertinere noſcuntur apud Maſſam Marchionum Eccleſiam Sancti Panſbratii: & Eccleſiam Sancti Remigii: & omnes res ſeu bona, quae Joſiti, reliſta quondam Ubaldi & Sigifredi de Bazano, praedicto Monafterio donationis ſeu oblationis titulo tradiderunt, praefato Monafterio praſenti ſcripto firmamus. Sane terrarum veſtrarum, quas nunc poſſidetiſ, ſive in antea poſſidebitis, quocumque jure juſſe quaſitiſ, & quas de novo excolitiſ, vel in poſterum excoletiſ, ſecundum conſuetudinem haſtenus obſervatam, nullas a vobis decimas praſumat exigere. Liceat quoque vobis perſonas liberarum & abſolutarum **D**Seculo fugientes ad converſionem recipere, & eas ſine contraditione qualibet retinere. Porro ſepulturam ipſius loci liberam eſſe decernimus, ut eorum qui ſe illuc ſepelliri deliberaverunt, deſertioni & extreme voluntati, niſi forte excommunicati vel interditi ſunt, nullus obſiſtat: ſalva tamen illarum Eccleſiarum a quibus mortuorum corpora **E**aſſumuntur in parte teſtamenti canonici portione. Libertatem & Immun-tatem vobis a Dioceſano Episcopos indulgemus. Oleum quoque infirmorum, & ordinationes Clericorum veſtrarum a Dioceſano ſuſcipietis Episcopos, ſi quidem Catholicus fuerit, & ea gratis & abſque pravitate aliqua vobis volumus exhiberi: alioquin quem malueritiſ, Catholicum adeſtis Antiſtiſtem, qui roſtra

frā fultus auctoritate, quod postulatur, indulgeat. In prenominate etiam Ecclesiis sit vobis facultas canonice ponendi Presbiteros, quemadmodum legitime usque ad hec tempora noscimini tenuisse. Precipimus etiam, ut nullus Ecclesias eidem Cenobio pertinentes, quas in presentiarum iuste & canonice possidetis, aut in futurum acquirere contigerit, inquietare, vel in ipsis Domino famulantibus, aut rebus eorum injuriam vel molestiam irrogare, seu novas & indebitas exactiones ipsis presumat imponere. Libertates insuper & immunitates antiquas & rationabiles consuetudines Ecclesie vestre con-

A cessas, & hactenus observatas, raras habemus, easque futuris temporibus illibatas manere censuimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat presatum Monasterium temere perturbare, vel ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, minnere, seu quibilibet vexationibus fatigare, sed omnia illibata & integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, assensu omniumque profutura. Sed & in omnibus Apostolicæ Sedis auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, Seculari-ve persona &c.

B

Ego Eugenius Catholice Ecclesie
Episcopus subscripsi.

Bene valete:

Ego Conradus Sabinenſis Episcopus ſubſcripſi.

Ego Hubaldus Preſbiter Cardinalis titulo Sanctorum Iohannis & Pauli ſubſcripſi.

Ego Julius Preſbiter Cardinalis titulo Sancti Marcelli ſubſcripſi, &c.

Datum Piſis per manum Guidonis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis & Cancellarii. XIII. Kalendas Decembris, ſuſceptione XII. Incarnationis Dominicæ Anno MCXLVIII. Poſtiſicatus verò Domni Eugenii Papæ Tertii Anno Quarto.

Ampliſſimi quoque Monaſterii Pompoſiani, nunc in Ferrarienſi agro ſiti, alibi facta eſt mihi mentio, illiusque iura in Eccleſias Parochiales eidem ſubiectas demonſtrata, excluſa potestate Comacenſis Episcopi, ac Ravennatis Archiepiscopi. Erat enim immediate ſuppoſitum ſanctæ Sedi Romanæ. Quam verò antiquum fuerit in eundem celeberrimum locum

C Pontificum Romanorum jus atque potestas, indicabunt literæ Johannis VIII. Papæ ad Ludovicum II. Auguſtum datæ Anno DCCCLXXIV. atque editæ a Baluzio Tomo Quinto Miſcellaneor. pag. 484. Monaſterium, inquit, Sanctæ Mariæ in Comaculo quod Pompoſa dicitur, & Monaſterium Sancti Salvatoris in Monte Feretri &c. Ravennati Archiepiſcopo

non

nona abstulimus, sed ea Monasteria & loca ab Antecessoribus nostris possessa reperiennes possedimus, hactenusque iure proprio retinemus. Verum quidem est, ab Ottone III. & reliquis Augustis Pomposianum Coenobium, tanquam Imperiale, fuisse recognitum. Sed hoc minime obstitit, quo minus antea ad Sedem Apostolicam pertinuerit. Nullus igitur dubitandi locus est, quin etiam antiquis Saeculis, hoc est, Nono & Decimo Aerae Vulgaris, Monasteria numerarentur, quae a iurisdictione Episcopi avulsa, aut sub tuitione tantum Regum essent, aut regimini duntaxat atque auctoritati parerent Archiepiscopi, sive Romani Pontificis. Certa hujus ritus exempla & documenta apud Mabillonium exstant in Annalibus Benedictinis. Verumtamen quicumque ejusmodi Libertatis Privilegia ostendant, ab exordio suo, & antiquissimis ipsis Seculis impetrata, non continuo audiendi sunt, neque e vestigio eorum Chartis habenda fides, sed circumspecto judicio in earum examine est procedendum. Quamvis enim celeberrimus idem hujusce eruditionis cultor atque Magister, Mabillonius Lib. primo de Re Diplomatica antiquitatem ejusmodi Privilegiorum ostenderit, non is tamen negat, quin & falsa aut suspecta Privilegia superesse possint, immo superfint. Jam Gregorii Magni Privilegium Monasterio Sancti Medardi concessum eruditi viri tanquam spurium aut dubium abjecerunt. In eundem censum illegitimae originis alii rejecere Privilegia, quae Coenobio Sancti Dionysii Parisiensi fundato concessa feruntur a Landrico Parisiensi Episcopo, atque a Stephano II. & Hadriano I. Pontificibus Romanis. Eiusdem praeterea fraudis accusatur al-

terum, quod Monasterio Turonensi Sancti Martini conlatum ab eodem Hadriano I. traditur. Equidem novi, exstare Ludovici Pii Diploma Anno DCCCXXXI. scriptum, atque editum Tom. primo Veter. Scriptor. P. Martene, pag. 87. ubi Monasterium illud per Privilegium Caroli Imperatoris, necnon etiam per Apostolica Privilegia, a dominatione Episcopi Turonensis Urbis usque nunc fuisse liberum dicitur. Verum an Privilegium illud plane sit concors cum altero Caroli Calvi Anni DCCCXLV. ubi decernitur, ut Episcopus Turonensis non plus dominari in praefato Monasterio praesumat, nisi sicut praedecessores sui fecerunt, aliis perpendendum relinquo. Qui etiam Turonenses Monachi, seu Canonici, priora custodierint Privilegia; quandoquidem Nortmanni & Monasterium & Chartas uno excidio concremaverunt, itidem Eruditi decernent. Vide Dissertat. XXXIV. de Diplomatis Farsensis quoque Monasterii. Libertatem primitivam, a Johanne VII. Papa stabilitam, notare animadverti Part. II. Tomi II. Rerum Italicarum pag. 331. Neque fortasse sincerior, quae de Vulturnenis Coenobio a me edita fuit Part. II. Tomi I. Rer. Italicar. pag. 355. Quid plura? Vulgata est Bulla quaedam Pontificia, cujus sinceritatem nemo in dubium revocat, & per quam insigne quoddam Italiae Monasterium juri Episcopi subtrahitur, atque unius Apostolicae Sedis ditioni subditur. Verum hanc omnino supposititiam ego deprehendi: idque nemo non agnosceret, si Privilegium ipsum ita typis fuisset traditum, quale in membranis legitur. Eoque evidentius eadem veritas pateret, simul prodidisset altera Charta, per quam Metropolitanus Coenobium illud iidem

scdm temporibus a dirione Episcopi avulsam, uni suae in posterum vult auctoritati subiectum.

Quod ubi animadverti, fateor, ingesta mihi est dubitatio de quibusdam aliis id genus antiquissimis Privilegiis. Ughellii Italiam Sacram statue tibi ante oculos Tom. 4. in Catalog. Episcoporum. Bobiensium, atque intente decretum Sancti Columbani, & Privilegia a Gregorio Magno, ac Theodoro I. Romanis Pontificibus concessa scrutare, quibus celeberrimum Bobiense Monasterium uni Apostolicae Sedi obnoxium deinceps fore decernitur. Atqui in eis pugnantia cum Chronologia ac illius Saeculi moribus offendens. Sanctus Columba, sive Columbanus, Monasterium illud sub defensione & immunitate sanctissime Sedis Apostolicae constituit Anno IV. Gregorii Summi Pontificis, Indictione III. quum tamen Anno Quarto Pontificatus Gregorii Magni, idest Anno DXCIII. decurreret Indictione IX. aut X. Scripta etiam dicitur Charta sub die III. Mensis Novembris, quasi tunc in usu non fuerit per Kalendas, Nonas, & Idus, distinguere dies Mensis. Ibi commemoratur Praeceptum ac donatio facta ab Agilulfo Rege: ac deinde ipsum Praeceptum additur, quod tamen Indictione Quinta emissum dicitur, hoc est Anno DCII. ac proinde longe posterius. Ughellius ipse a se impetrare non potuit, quin Privilegium, quod a Theodoro Papa Bobuleno Abbati concessum fertur, editumque est etiam in Bullar. Casinens. Tom. primo, suspectum, immo vitiatum opinaretur, ac praecipue ob illa verba: *In quo Monasterio Monachi sub Regula sanctae memoriae Benedicti, vel praedicti Reverendissimi Columbani fundatoris loci illius, con-*

versari videntur. Quum enim Bobiensibus Monachis suam Regulam Sanctus Columbanus praescripserit a Benedictina diversam, ac vivere defecit Anno Christi DCXV. vix credibile est, ut ii Anno DCXLIII. quod data dicitur eadem Bulla, Sancti Benedicti Regulam adoptarint, priori que etiam anteposuerint. Attamen quando Clariss. Mabillonius in Praefatione ad Seculum II. Benedictinum, & in Annalib. Benedictinis ad Annum DCXII. DCXXV. & DCXL. ut hosce nodos solveret, multa attulit: ajo, nihil aliud exigi ad dignoscendam illius Bullae aut fictum aut interpolatum textum, quam intueri ibi constitutum, *ut liceat Abbati ejusdem venerabilis Loci Mistrâ & aliis Pontificalibus uti.* Nullus unquam, puto, ostendet, Seculis iis ornamenta haec Abbati cuiquam in usu fuisse. Ipse etiam Mabillonius ad Annum DCCCLX. plurimum de fide dubitat Privilegii a Thadone Mediolanensi Archiepiscopo concessi Petro Abbati Monasterii Ambrosiani, & a Puricellio in Monument. Basilic. Ambrosianae evulgati, ubi eidem indulgetur, ut diebus Dominicis indutus janduliti, ceterisque Episcopalis ornamentis divinum officium celebret: quod, ait Mabillonius, novum omnino, & pro tempore inolitum est. Quae tamen ita a me dicta velim, ut simul fatear, nihil istâ de causâ detractum iri dignitati amplissimi Monasterii Bobiensis, digni profectione, quod omnes, atque ego in primis, ament ac summe venerentur, tum propter illustrem ejus originem a sanctissimo viro, cujus sacrum Corpus ibi requiescit, tum propter eximiam antiquitatem, & complura in illud Coenobium vel ipsis antiquis Seculis conlata Privilegia. Lubentissime quippe

quippe fateor, ab Honorio I. Papa concessum fuisse posse, Anno Christi DCXXVIII. Bertulfo Abbati Privilegium immunitatis ejusdem Monasterii. Neque enim de hujusmodi veritate dubitare nos finit Jonas Bobiensis Monschus, & quidem synchronus, ipsiusque Bertulfi comes in itinere suscepto ad Apostolorum limina, uti constat ex ejusdem Bertulfi Vita, ab ipso Jonâ literis consignatâ, atque a Surio & Mabillonio divulgatâ. Bellam Honorii ab Ughellio editam Tom. 4. Ital. Sacr. & in Bullar. Casinensi, quanquam multis erroribus ob Librarium incuriam fectat, ego intactam praetereo. At non omnia amplector, quae tanquam vetustissima monumenta produntur, & serius interdum consista fuisse; si ve ut rei verae ante aliquot Saecula factae fidem tabulae posteriores facerent, si ve ut praefens decus ad anteriora quoque tempora pertinuisse persuadeatur. Nam Diploma *Adalualdi Langobardorum Regis*, eidem Bertulfo datum, quod idem Ughellius, & Margarinus protulere, nescio, an quisquam praestare possit sincerum antiquitatis foetum, quum *Attala Abbas* eidem Adalualdo Regi superstes fuerit, uti Mabillonius ipse fatetur, ac proinde ab eo Rege Bertulfus Attalae successor Privilegia consequi non potuerit. Vide tamen, quae Pagius habet ad Annum Christi DCXXVI. neque enim his immorari diutius vacat. Insigni autem Coenobio Bobiensi tunc immunitatem concessam, & negatum Dertonensi Episcopo jus in Congregationem illam, par est credere, quod Sanctus Columbanus inhospitum locum, ac nulli antea obnoxium, sibi datum, religione & culturâ ornasset, & Coenobia praest ab Urbibus, ut Jonas ait,

A condita, *Episcopali non deberent ministrare dominio*. Saeculo autem Christi Undecimo ita composita fuit Dioecesis Monasterii Bobiensis, ut novo Episcopatu instituido causam dederit.

Supra etiam omnia Italiae Monasteria obsequium a nobis exigit nobilissimum Casinense, eximium caput Ordinis Benedictini, nunquam satis laudandi. Attamen quod Baronius, Boschius, & Gallonius antea fecere, licere pato facere & mihi. Hoc est in dubium revocare Bullam Zachariae Papae. Anno, ut ajunt, DCCXLII. eidem Coenobio concessam, a Leone Marficano memoratam, atque a Margarino editam Tom. primo & secundo Bullarii Casinensis. Quamvis enim Lauretus sibi visus sit a praestantium virorum censurâ monumentum illud satis commode vindicasse, nihilo tamen secius tanta illic narrationis affectatio se prodit, ut neminem in illius sententiam concessurum unquam arbitrer. Mitto Chronologicas notas, quae variae in variis editionibus occurrunt; uti & ibi scriptum, *Petronelem a Gregorio III. Papa praedecessore, ad restaurandum sacrum locum fuisse directum*, quum ex iis, quae Pergrinius habet in Serie Abbatum Casinensium Tom. V. Rer. Italicarum, constare videatur, id factum sedente in Romana Sede Gregorio II. Romano Pontifice. Verum, ut ad alia progrediar, celeberrimus Mabillonius in Annalib. Benedictinis ad Annum DCXXI. Privilegia duo informia commemorat, tum illa in Appendice num. 17. & 18. profert, quae Johannes Papa IV. largitus est Parthenoni Sanctae Columbae, & insigni Monasterio Luxoviensi. Attamen ibi deprehendas quae ingerant suspici-

fulpicionem figmenti, uti sunt verba illa: *Profecto cunctis & plerique Praefectores nostri per praeterita tempora Apostolicae Sedis Praefules, non solum sub dirione nostra constituti, sed etiam in ceteris regionibus possitis posulata semper indulgentia sanxerunt, praesertim in regione Francorum, dum profecto cuncta usque ad fines terrae & Oceani maris terminum sub beati Petri Principis Apostolorum Ditione consistant.* Infra etiam meminit, *haec praeul a nostris temporibus Benedicli Abbatis insigne Romae hujus Urbis.* Plura non addo; simulque aliis perpendenda relinquo Privilegia Apostolicae Sedis, quae in Bullario Casinensi exhibentur concessa Anno Christi DCCLXIII. Monasterio Brixiano Sanctae Juliae, tam Anno DCCCXXXV. Coenobio Perusino Sancti Petri: quod postremum conferendum cum altero edito Part. 2. Constitution. 72. & supra nobis memorato; nam cum eo pugnare reperies. Haec certe, quae baethenus innui, ita me ancipitem faciunt, ut ne inducar quidem, nisi titubando, ad fidem adjungendam Privilegio, quod celebri Monasterio Fuldeni a Zacharia summo Pontifice concessum traditur Anno Christi DCCLI. primumque a Thomassino, Floriaco, aliisque putatur, quod ab Episcoporum jure avulsam, uni Apostolicae Sedi subesse coeperit. Pluries illud editum fuit. Quanquam enim Mabillonio visa sit illius certa ac legitima origo, eamque pronuntiarit a nemine in dubium revocari posse; mihi tamen videor sentire in illo Formularium, non Octavi Saeculi, sed quidem Undecimi. Notae verò Chronologicae facile assui aliunde potuerunt, hoc est describendo ejusdem Zachariae Papae literas, quibus Archiepiscopatus Moguntini in-

Tom. XIV.

Astitutionem confirmavit; siquidem & in iis literis notae supposititiae non sint; qua de re consulendus est Pagi-
 us ad eundem Annum DCCLI. num. 8. & 9. Pari etiam modo confingi potuit Pippini Regis Diploma, quod sine *Data* circumfertur, quo illud ipsum Zachariae Pontificis Privilegium roboratur. In Actis etiam
 B Sanctorum. Tom. 6. Maii, Clarif. P. Henschenius Vitam Sancti Aldhelmi Schireburnensis, a Monacho quodam Malmesburiensi scriptam, evulgavit sub finem Seculi a Christo nato Undecimi, aut initium sequentis. Floruit autem Sanctus Aldhelmus in Anglia, sive in Britannia, circiter Annum Christi DCC. atque
 C is a Sergio Papa petiti atque impetravit editum, *Summi Patris auctoritate sanctum, quatenus Monasteria, quae Deo annuente sollicitudine mente gubernabat, ab omni Saeculari servitio redderet absoluta, Episcoporumque cathedris, jussis, & Synodis. Et si quando aliquo Ordine Ecclesiastico, vel etiam indigerent Presbytero, a quocumque vellent, illum facerent ordinari, Catholico tamen existente Episcopo. Si autem religiosum Abbatem obire contingeret, & ad alterius electionem ventum esset, illum, quem religiosa Congregatio servorum Dei eligeret omnium communi consilio, hunc e vestigio promovendum.* Haec profecto Saeculum Undecimum sapiunt. Ceterum si quis alia petat spuriorum ejusmodi, aut dubiorum Diplomatum exempla, adeat Historicas Vindicias pro Congregii censurâ in Diploma Lindaviense, ubi collectae habentur id genus merces non paucae.

Sed jam longius quàm necesse est, excurret oratio. Quod si petat aliquis, cur nonnulla antiquissima & clarissima Monasteria, quibus ad praec-

N n

cla-

Processionem ipsius venire vellent, nec illud observare, quod ceteri tituli de eadem Civitate faciunt, scilicet & Missas publicas precipuis Festis interdictis ab Episcopis facere non deberent. Ad hoc idem Patriarcha respondens agebat, quod hic esset antiquus mos, ut homines sui titulari agere deberent. Tunc Lambertus Episcopus Vicentinus surgens ait: Scio, quod me in hac Ecclesia Archidiacono manente, Clerici predictarum Aecclesiarum prelibata servitia Episcopo hujus nostrae Ecclesiae exhibebant. Id ipsum etiam Presbyteri & Diaconi preminatus Veronensis Aecclesiae dixerunt. Tunc prefatus Patriarcha videns, quod rectum & canonicum erat, quod ipse Episcopus sciebat, consultum omnium Episcoporum ac Sacerdotum, qui in eodem Concilio residebant, statuit ut deinceps Clerici de prefatis suis titulis parati essent obedire Veronensi Episcopo tam in Sinodali advocazione, quamque & in Processionis honore, seu etiam in Missarum, cum ab eodem Episcopo interdictum sollemnibus Festis noverint, observatione. Verum si aliquid a quocumque obiectum fuerit, vel si Episcopus ejusdem Sedis illos ad Placitum ducere voluerit, nulli suorum Clericorum potestatem illos corrigendi vel distringendi tribuat, sed Advocato Abbate Sanctae Mariae, qui pro tempore fuerit, in Organo, quae quid justum & Canonicum est, eo definiat. Quod ut verius credatur, diligentiusque ab omnibus observetur pro futuris temporibus, idem Patriarcha cum ceteris Episcopis, qui in eodem Concilio adfuerunt, propriis manibus subscribentes hanc diffinitionis cartulam roborarunt.

Ego Johannes Patriarcha consensu & subscripsi.

Ego Johannes Episcopus interfui.

A Ego Sicardus Episcopus interfui & subscripsi.

Rozo Tarvisianensis Ecclesiae Episcopus interfui & subscripsi.

Rainoardus Tridentinus Episcopus interfuit ac subscripsit.

Lambertus Vicentinus Episcopus interfui & subscripsi.

B Si quidem Charta haec referenda revera sit ad Annum Christi DCCCCXCV. (quod tamen mihi certum non est, quum Indictio VIII. si a Septembri deducta fuisset, indicare possit Annum praecedentem DCCCCXCIV. qui proinde ab Incarnatione Dominica exordium sumisset Martio Mense) hinc haberemus, Johannem Patriarcham Aquilejensem, antequam Ughellius putarit, in eadem Cathedra sedere coepisse. Et sane illic fortasse scripta fuit Indictio VIII. nam ut in altera Charta praecedenti legitur apud eundem Ughellium, Veronae Indictio Septembris Mense suum cursum incipiebat. Lucem etiam addet Charta ista Catalogo Vicentinorum

C Antistitem, cui addendus Lambertus Episcopus heic memoratus. Rozo Tarvisianensis Episcopus Ughellio est Rotcius, uti & Rainoardus Tridentinus Antistes eidem est Raynaldus, Centensem Ecclesiam tunc regebat Sicardus, qui huic Chartae subscribit. Johannes autem Aemoniensis Ecclesiae Episcopus fuisse videtur. Itaque perspicere potuit Lector, etiam si sub jure Patriarchae Aquilejensis recensetur Monasterium Sanctae Mariae, & Sanctae Margaritae, cum Titulis, hoc est Ecclesiis eidem subjectis, nihilominus constitutum fuisse, ut ipsarum Ecclesiarum Clerici ad Synodum Episcopi, & publicas Supplicationes convenirent, neque liceret eis diebus Festis quibuscumque solemnibus, ab E-

D

E

Ego Daiprandus Archidiaconus subscripsi.

Ego Santripaldus Presbiter Cardinalis subscripsi.

Ego Benedictus Presbiter Cardinalis subscripsi.

Ego Roppertus Presbiter Cardinalis subscripsi.

Ego Stephanus Presbiter & Cardinalis subscripsi.

Ego Sichimundo Presbiter & Vicodomo subscripsi.

Ego Gbisalprando Presbiter Cardinalis subscripsi.

Ego Siccardus Presbiter & Cardinalis & Primicerius subscripsi.

Ego Ausrudi Monachus & Prepositus manu mea subscripsi.

Ego Grimaldo Sacerdos & Monachus manu mea subscripsi.

Ego Joannes Sacerdos & Monachus manu mea subscripsi.

Ego Ardmannus Presbiter & Monachus subscripsi.

Ego Favalus Sacerdos manu mea subscripsi.

Ego Siginundo Presbiter manu mea subscripsi.

A Ego Gislalmari Sacerdos & Monachus manu mea subscripsi, &c.

Ego Johannes Diaconus Cardinalis & Cantor decretum scripsi & iussu Domini Episcopi exemplavi & confirmavi.

Et quamquam occurrat interdum vetustis Seculis Monasteriorum edificatio, in qua interdicitur Episcopo imperium in sacrum locum, ejusque familiam: veri tamen videtur simile, id tantummodo intelligendum de dominatione in temporalia bona Monachorum, aut in eligendis Abbatibus: non autem de ditione spirituali; quae non facile putanda est Episcopis invitis erepta, uti jam Clarissimus Thomassinus animadvertit.

C Argumentum hoc lucem accipiet ab antiquissima Charta, cujus exemplum, dum viveret, suppeditavit mihi Cl. vir Philippus Bonarota Senator Florentinus. Ibi verò adnotatum legi, apographum e schedis Celsi Cittadini, viri jamdiu inter Senenses celeberrimi, fuisse depromptum, qui autographum invenerat in Civitate Massae.

Fundatio Monasterii Sancti Petri in loco Palatiolo, territorii Lucensis facta a Gualfredo filio Ratchaui Pisano Cive, Anno 754.

I N nomine Domini nostri Jesu Christi, atque beate semper Virginis Marie, & beatissimi Apostolorum Principis Sancti Petri. Regnante piissima atque excellentissimo pro salute totius Catholice gentis nostrae Langobardorum Domino nostro Aistulfo Rege, Anno Regni ejus, Deo protegente, Sexto, Mense Julio, Inditione Septima. Walfredus filius quondam Ratchaui, Civis Pisane, recolente me istius Mundi caducam & transitoriam vitam, & quos oportet hujus Mundi vana gloria contemnere

D per Christum, Dominum sequi, eiisque sacra precepta implere, & promissio suscipere, & eternam vitam cum eaovere; & quod peccatoribus aditus Regni Celorum non intercluditur, si toto corde ad misericordiam Dei congerere. Et dum pro mea facinorosa & spatio vite, quam neglenter duxi, me animi tedio infingere, & non inveni, per quo me in angustiis convertere, tunc protectorem quaesivi, ut quod non meis meritis ad illa vales pervenire vita, per qua commissa deleantur, illius protectio,

terio, cui ligandi & solvendi est concessa potestas, in ovile eis reducat. Tunc in cuius honore disposui Monasterio edificare, in que regulariter vitam ducere, & me una cum filiis & res meas offero, ubi & nostras & aliorum anime salvarentur. Item namque ego qui supra Walsfredi cum magna devotione & compunctione cordis offero me ipso & filiis meis, idest Ratchisi, Gulifredi, Jaiso, & Benedicillo, Domino Deo deservire, & usque ad virtutem & possibilitate, auxiliante pius Deus, sancte & regulariter vitam peragere in Monasterio beatissimi Apostolorum Principi Sancti Petri, quas presenti tempore in proprio territorio meo ob honorem Christi, & pro remedio peccatorum meorum edificare visus sum locus, qui vocatur Palatiolo, in discursu Lucense. In eo verb tenore meus disposuit animus, ut nullus Episcoporum, aut Judicum ibi perveniat imperio, neque aliquis de filiis vel heredum meorum, tipo superbie inflati, quacumque possit in fructibus inibi congregatis, vel in res Monasterii hujus generare superbiam. Sed ita volo, adque per hujus nomine cartula confirmavi in supra memorato Monasterio Sancti Petri Congregatio Monachorum, five de illis Fratribus, quos pius Deus & ipse ejus Apostolus ad suum servitium vocatus dignare suere, cum filiis mei una cum ipsis pariter volumus ex omnipotenti Dei misericordia sancte & regulariter vitam peragantur, & pro meis peccatis die noctuque suis orationibus omnipotenti Deo non cessent obsecrare misericordia. Et tam ordinatione Abbati, quam & alias ordinationes, quod opportune sunt in Monasterio fieri, i'a agunt & persciant secundam institutum Regula ad Sanctum patrem nostrum Benedicium. Et si aliquo errore pro ordinatione ortus fuerit, aut pravo aliquo vitium reper-

at inter Fratribus, quod ipse inter se, vel ceterudinem aut regule instituta corrigere neglexerit, tunc accedant in ipso Monasterio sancti Patres Quodpiscopi, idest sedis Ecclesie sancte Pisane, & sedis Ecclesie Populoniensis, sed & Abbas Monasterii Domini Salvatoris in loco Pontiano, item & Abbas Monasterii Sancti Frediani, ubi & ejus Corpus quiescit umatum Civitate Lucense. Hii sanctissimi quattuor hac venerabiles viri in omnibus habent licentiam malum aut pravam vitium, quod ortus fuerit instigante diabolo, ad Domini revocare precepta, ut malum vitium resecetur, & anime Fratrum corrigat ad salute. Et si decedente Abbate, in electione Abbatis aliquo ortus fuerit scandalo, sicut solet fieri per insidia ostis nostri, ipsi quidem supra memorati sancti Patres una cum Fratribus ipsius Monasterii provideant, qui dignus fuerit preesse, ita eligant & confirmant sine ullo munere, aut aliquo alio imperio, nisi tantum ut his pravus vitius se corrigendus, ut sancte & regulariter vivant. Nam si ipsi se corrigere potuerint, ut sancte & regulariter agant, supra memorati Quodpiscopi, vel Abbati nullo cogant imperio in ipso Monasterio aliquo ordinandi aut inducendi: sed liceat eos instituta Patrum servare, & vita peragere. De supra memorati fuerit de filiis meis, volo ego, que supra Walsfredi, ut si in aliquis de ipsis erroribus facientibus in aliquo lapsu cedere, aut aliquo pravam egerit, tunc Abbas, qui ordinatus fuerit, cum penitentiam & disciplinam corrigant, & intro Monasterio retineant, ut anima ejus salvari possint, nam foris Monasterio nullo modo eos expellant, ut anima ejus depereant: sed quos foris voluntarie bene agere neglexerit, faciant inivi.

In

In dotis vero supra memorati Monasterii Sancti Petri una cum prefatis filiis meis Racheis, Gulifredus, Iacobus, & Benedictus, in primis tracto & offero portionem meam de supradicto Casale Palatiolo, ubi & ipse Monasterio fundatum est, una cum portione mea de Basilica Sancti Philippi, vel res ad eam pertinentes, cum casis massariis, familiis, vel adjacentiis earum, peculias donicatas cum Pastoribus, qui eas depascunt, cum vineis, olivetis, & territoriis persues, una cum silvis, sicut nobis pertinere videtur in integro. Item & Curte juris mei in Castagneto cum edificiis suis peculias donicatas & pastores, qui eas depascunt, vineas, olivetos, pratas, territoriis, silvas, seu & casus massariis cum familiis suis, que nobis pertinere, quantas exinde libere non dimiserimus, cum omne adjacentiam ad ipse, vel Curte pertinenti in integro, habeat ipse Monasterio. Item & habeat portionem meam de molino & casa de Caldana, cum Litiano, suo & Dominico pueris nostris, & omnia adjacentia ad ipsa casa vel molino partem meam in integro pertenentes. Simili modo & habeat ipse prefatus Monasterio portionem meam de Curte Supercornia cum edificiis suis, vineas, territoriis cultas & incultas, silvas..... pascuas, una cum casis massariis, cum familiis suis, & omne adjacentia ad ipse, vel Curte pertinente in integro, ante posito portionem meam de Gagio Gatoti & portionem meam, hoc est medietatem de Casa Candidi de Rivo Certurio cum familia, & omne adjacentiam ad ipse Case pertinentes. Item habeat ipse Monasterio Sancti Petri portionem meam de Casale in Russano cum de Monasterio, quod inibi est sito, & Case Massariis cum adjacentia ad ipsa case pertinentes portionem meam in integro. Item volo,

A ut habeat ipse Monasterio medietatem Salinas in loco Vada, & in Pozziolo antea quod emit a quondam Infredo mea portione. Simili modo & offero in supradicto Monasterio portionem meam de Curtis juris mei in loco, qui vocatur Seperis, cum edificiis, vineas, olivetos, silvas, territoriis cultas & incultas una cum casis massariis vel omne adjacentia ad ipse case vel Curte pertinente. Et abeat insimul casa Mugniacioli, & casa Tendiperti, & casa Wipertuli, & casa, qui fuit Pasquali in fundo Magno, cum omne adjacentia ad ipse case pertinente. Itemque do & offero ad ipsum prefatum Monasterium portionem meam de Curte mea Castello Fuolli, cum vineas, olivetos, edificiis, territoriis cultas & incultas, seu & case massariis ad ipsa Curte pertinente cum omni adjacentia & familie, quantas exinde libere non dimiserimus, abeat ipse Monasterio Sancti Petri. Simili modo offero in predicto Monasterio portionem meam de Gagio in Latimano in integro, & casus Teodore de Agello, & Casa Binelli de Lisano, cum omne adjacentia ad ipse Case pertinentes, & familie eorum. Item habeat ipse Monasterio Sancti Petri Casa Guisprenti de Massiano, & mediante quod Maurus..... uno & de filiis eis, & habeat Casa Gbeduli de Rivo Cairo, & casa de filii quondam Pincioli in Pismano, & casa Prunoli in Pislule. Item in Civitate casa Cunundi, & casa Gridiperdi, casa Epdicausi, casa Cimperti, casa Sichimundi. Hec autem case cum omne adjacentia ad eas pertinente & familie eorum habeat ipsum sanctum & venerabile locum. Similiter volo, ut habeat in loco Cortiano casa Barduli, & casa Mincioli cum adjacentia sua & familie eorum, quantas exinde libere non admiserimus. Simul etiam abeat ipse Monasterio medietate de mea portio-

portione de casa, que habemus in loco, qui vocatur Burghermio, Lupinaria, Glucientiano, cum familie sue & adjacentia sua. Et habeat casa in loco, qui vocatur Sarachamano, quem eminus de Juniperto, cum adjacentia sua. In tale enim timore volo ego, qui supra Walfredi, res superius comprehensa, omnia habere Monasterio supra memorati Sancti Petri, vel ea persolvans ad ipso Monasterio tam liberi quam & servi vel Aldioni, qui in ipse case resederunt. Itemque do & offero a suprascripto Monasterio portionem meam de pecunia nostra in Insula Corsica, cum casas, familias, territorias, & omne adjacentia ad ipse case pertinentes, & res donicata movilia & immovilia, ut dixi, mea portione de quantum in ipsa Insula Corsica & omnia in integrum. Simul & abeat ipse Monasterio portionem meam de Prato ad Padule Atoni, & abeat portione mea ad Ursula, & Orto, que vocatur ad Prato juxta Padule Atoni, & portione mea de terra in Arno, medietate de mea portione. Simul & abeat portione mea de dicto in Verriana, & portione mea de Casa Brunuli in ipso loco Verriana, cum familia, vel omne adjacentia ad ipse case pertinente mea portione. Itemque dono & offero ad presatum & ipsius nominato Monasterio beatissimi Sancti Petri in Ecclesia & Monasterio Sancti Petri in Aicio, que est fundatum & constructum in jam predicta Insula Corsica, cum omnia adjacentia, que ad ipsa Ecclesia & Monasterio est pertinente in integro. Abeat & possideat ipse sanctissimo & venerabile Locu hec omnia superius comprehensa, do & offero ego, qui supra Walfredi pro redemptione anime mee in predicto Monasterio Sancti Petri, & Abbas cum Fratribus inibi congregatis. Peto, ut pro meis peccatis, suis orationibus & vigiliis intercedere, ut mihi Dominus igno-

A fiat, quod negligerent gessi, & oro pro me peccatore Dominus retribuere mercedem. Ecce meus qualiter complacuit animus, per huius voluminis cartule confirmo sic, ita ut si aliquis de filiis aut eredes proredes meas contra dotis meis pagina ire quandoque presumpserit, aut aliquid subtrahere aut molestare per se, aut supposita persona de omnia, que supra legitur, & approbatum fuerit, componat ad pars ipsius Monasterii Sancti Petri, vel eis Congregationis aurum solidum quingenti, & presens cartula dotis mee in sue firmitate & robore. Unde tres cartule pari tenore Asperio Notario scribere. Alium Pisa per Indidione suprascripta feliciter.

C Una ipsa cartule reservamus in presato Monasterio Sancti Petri. Alia vero de ipse cartule dedimus ad conservandum in Domo sancte Ecclesie Pisane, ubi Dominus Andreas Episcopus esse videtur. Tertia dedimus ad conservandum Monasterio Domini Salvatoris, ubi Abbas Gadilco esse videtur.

D Ego Walfredi filio quondam Ratebansi in hanc cartule dotis mee manu mea propria subscripsi, & testibus ubi roborandam.

Signum ✠ manus Antiperci filio quondam Arieti teste.

Signum ✠ manu Pertualdi filio quondam Arioldi teste.

Signum manu ✠ Beuti Aleiscaro teste.

Signum ✠ manu Gadualdi.

E Ego Mascio Notarius rogatus a Walfredi in hanc cartule me testes subscripsi.

Ego Gundiperto filio quondam Barbenfi rogatus ad Walfredi in hanc cartule me testes subscripsi.

Signum ✠ manu Guliperti filio quondam Vitatiani testes.

Ego Asperio Notarius rogatus a Walfredi hac cartule subscripsi sup. l. vi.

Ego

Ego Benedictus Notarius autentico illum vidi & legi.

Ego Gospertus Notarius autentico vidi & legi, unde uno exemplar factu est, & hic subscripsi.

Ego Illo, Notarius Domni Imperatoris autentico illo vidi & legi, & fideliter exemplavi, literis plus minus.

Edidit Cl. V. Johannes Mabillonius in Actis Sanctior. Benedictinor. Secul. III. Part. 2. pag. 196. Vitam Sancti Walfridi Abbatis Palatioli in Tuscia. Hic ejus Monasterii fundator, ac primus Abbas. Idem postea Mabillonius in Annalib. Benedictin. originem illius Monasterii retulit ad Annum Christi DCCXLVIII. quae tamen ex hisce tabulis spectare deprehenditur ad Annum DCCLIV. Atqui praeclaudatae Vitae Auctor Andreas, Abbas ejus loci tertius, memoriae prodidit, Walfridum Seculo renuntiasse, atque *Orationem ad honorem beati Petri construxisse Anno Regni Haisulphi fere plus minus Quarto*. Sententia Sigonii in Libris de Regno Italiae, & Cardinalis Baronii in Annalibus Ecclesiasticis, fuit, Aistulphum Anno Christi DCCL. Ratchisio fratri successisse in Regno Langobardorum. Contra contendit Pagius in Critica Baronianna, arcessendum esse exordium Regni Aistulphi ab Anno DCCXLIX. post Kalendas Martias. In quaestione istam & ego intentus fui, investigaturus, utri partium flet veritas. Et sane tabulis, quas modò produxi, Pagii sententia juvatur. Si enim Julio Mense, atque Indictione VII. hoc est Anno DCCLIV. decurrebat Annus Sextus Aistulphi, necesse est, eum salutatam fuisse Regem Anno

Tom. XII.

A DCCXLIX. Verùm ne sic quidem certi sumus de veritate sententiae Pagianae. Nam quae Charta a me nuper evulgata est, apographum erat recena: ejusmodi autem apographis, per Librarios imperitos non raro depravatis, tuto fidere, si alia ex adverso occurrunt, non est Critici cauti. Neque eam antiquitatem praefert Auctor Vitae Sancti Anselmi Nonantulani, uti neque Sigebertus, ut eripere ii dubitationem omnem nobis possint Epochae ipsius. Praeterea quod auctor ejus Vitae Diptoma Aistulphi adfert, in quo Notae Chronologicae non uno vitio laborant. Itaque proferam ego, quae huic controversiae dirimendae esse possint satis, hoc est quidquid mihi in hanc rem obtulit insigne Tabularium Archiepiscopii Luceensis. Ibi authentica Charta legitur, scripta Regnante Domino nostro Aistulf Rege, Anno Regni ejus Quarto, octavo die infra Calendas Aprilis, Indictione Sexta feliciter. *Manifestus sum ego Petrifuns, quia devotor sum dare tibi Domino Walbrand Episcopo Soledus propter casa Anderad, quod mihi per alia cartula vinditionis mihi venundare visus fuisti pro vero pretio, quod exinde debitor sum tibi dare. Modò verò dare tibi visus sum casa, ubi quondam Morentulus refedere visus fuit, & modò presens refedet germano ejus Alipert &c. Ego Osprand Subdiaconus posttradita compleri & dedi.* Animadvertente verba illa * *una Torre de auro fabrica*, quae vulgarem nostrum sermonem sapiunt. Nomine autem *Turris fabricae*, idest fabricatae, ex auro, designatur vas sacrum aureum, ad instar Turris efformatum, ad conservandam ibi, ac in eo defer-

O o

ren-

(*) Verba animadvertenda quae proponuntur, una *Torre de auro fabrica* &c. in fragmento relato a Claris. Muratorio minime leguntur. Exciderunt vel Auctori sibi viso ea fortis exscriptis, vel librariis ocliantia praetermissa fuisse, quae videbantur inferenda.

rendam Eucharistiam, aut Reliquias Sanctorum. Gregorius Turonensis Lib. prim. Cap. 86. de gloria Martyrum, tempus (inquit) ad sacrificium offerendum advenit, acceptaque Turris Diaconus, in qua mysterium Domini Corporis, ferre coepit ad osium. In testamento Sancti Aredii, quod Clariss. Ruinartus in Appendice ad Gregor. Turonens. edidit, is numerat Turres, calices, pallas, & cooperoria praedictis Martyrariis (idest Rectoribus Oratorii Martyrum) ad custodiendum tradidimus. Evulgavit & idem Ruinartus Benedictionem calicis, & potinae, & Turris. Vide quoque Du-Cangium Lib. 3. Constantinopo-

lis Christianae pag. 54. Ad Chartam redeo, quae exarata dignoscitur Anno Christi DCCLIII. Et quum eo Anno, octavo die infra Kalendas Aprilis (decernant alii, utrum possit, an ante significet) decurreret Annus Quartus Aistulphi, utramque sententiam hinc juvari vides, atque id unum inde exculpi posse, scilicet Aistulphum tantummodo post Aprilem Anni DCCXLIX. ad Regale solium conscendisse. Alteram Chartam, quam in eodem Tabulario Lucensi autographam vidi, atque descripsi, integram exhibere placet, quod ibi mentio fit Walperti Ducis sive Lucae, sive Tusciae.

Charta venditionis factae a Perprando filio Walperti Ducis Walprando Episcopo Lucensi, Anno 751.

IN Dei nomine regnante Domino nostro Aistulfo viro excellentissimo Rege, Anno Regni ejus Tertio, in Mense Junio, Inditione Quinta feliciter. Constat, me Perprandum filio bone memorie Domni Walperti Ducis hac die vendidisse, & vendendi, tradidisse, & tradedi tibi Domino Walprando gratias Deo Episcopo parte mea de Sala Sundriale, quem avere visus sum in loco, qui dictos Tocciano cum terra & vineas, silvis, verzaria, olivis, pumis, arboribus, fimo & casas massaricia in ipso loco Tocciano cum territorii mobile vel immobile, seu semmoventibus, cum rebus, vel ancilla quem avere visum sum in ipso loco, omnia & in omnibus mea portione in integras, Etriperito, Teudisfridulo cum muliere sua, & nro filias suam nomina Personali, alii infantis suis: nam alia res in suprascripto loco omnia, & in omnibus, ut dictum, per ejus venditionis seculo tibi infenitum tradere visum

sum; & haccipi ego, qui supra Perprandum ad te Domino Walprando Episcopo suprascripta casa, & res, qualiter superius est scriptum, placitum in definito..... alique..... auri Solidos numero trecenti, in eo tenere inter nos convinet, ut si ipsas res amplius adpretiato fuerit super trecentis solidis, ego Domino Walprando Episcopo tibi Perprand reddi debeam, & si minus fuerit adpretiato de trecentis solidis, ego Perprand tibi Walprando Episcopo adimplire debeam ad ipsi trecenti Solidi, & si tanto fuerit..... Unde sponte ego Perprand cum heredi meo tibi Walprando Episcopo, si ipsa re intentionare, aut in alio molestare profumserimus, & defendere non potuerimus da qualive homine per qualive ingenio, & ad me conferbatum vel adimpletum non fuerit, qualiter superius compono ego Perprand vel heredis meus tibi Domino Walprando Episcopo vel ad tuos heredis, de quod superius legitur in dupli

duple res meliorata, de quod.....
in serquid locum estimationem. Deuti-
pert rescribere rogavi.

Alum Luca. Regnum e Indictione
suprascripta feliciter.

Signum ✠ manus Perprandum ven-
ditor & conseruator.

Signum ✠ manus Suintrial Diaconi
filio quondam Ansuaidi testis.

Signum ✠ manu Fradeliald filio
Alipert testis.

Signum ✠ manus Ermiauloald filio
quondam..... testis.

Ego Dentripert post tradita supplevi
& dedi.

Minores Ducatus & Comitatus, ut
 alibi monui, ad summum Praefecturae
 fuerunt ad vitam, neque ad he-
 redes, nisi singulari munere Regum,
 transmittabantur. En filium Walperti
 Ducis Lucensis, qui sine ullo titulo
 post patris mortem se prodit. Neque
 omittendum est (quod antea Floren-
 tinus in Vita Mathildis animadver-
 terat) ipsum Walprandum Episcopum,
 & Petrusunsum in praecedenti Charta
 memoratum, & Perprandum, cujus
 in praesenti est mentio, fratres fuisse,
 hoc est ejusdem Walperti Ducis
 filios. Haec autem tabulas cum sen-
 tentia Sigonii consonas esse unusquisque
 agnoscat. Denique eidem Lucensi
 Chartophylacio acceptam refero
 pergamenam scriptam Regnante
 Domino nostro Aistulfo viro excellentissimo
 Rex, Anno Regni ejus Quarto,
 Mense Septembri, Indictione Sexta,
 feliciter. Constas, me Valleradu Clerico,
 filii quondam Iffoni, hac die vendidisse
 & vindedis, tradidisse & tradidit tibi
 Crispinulo negociante duas
 petiolas de terra. Una petiola est in
 loco, qui dicitur at Grippo in ente-
 gro &c. Chartam hanc refero ad
 Annum Christi DCCLII inchoatam
 nempe novam Indictionem eodem Men-

A se Septembri; atque inter se Chartas
 istas componens, haec deducere pos-
 se mihi videor. Videlicet quum ha-
 beamus Anno DCCLII. Annum Ter-
 tium Aistulphi Junio Mense, eodem-
 que Anno Septembri Mense Annum
 ejus Quartum, necessarium consequi,
 Aistulphum Regali dignitate exornatum
 fuisse Anno DCCXLIX. inter
 Junium & Septembrem, terminis in
 hac supputatione inclusis. Et rursus
 postquam Charta Pisana, nuper a me
 producta, uti & altera edita supra
 in Dissertat. IV. de Officiis dom. Reg.
 exaratae fuerint, Regnante Domino nostro
 Aistulfo Rege, Anno Regni ejus
 Quinto, Julio Mense, per Indictionem
 Septimam, idest Anno DCCCLIV. con-
 sequens est, exordium illius Regni
 cadere inter Mensem Julium & Se-
 ptembrem Anni DCCXLIX. Quare
 quum in notis ad Leges Langobardicas
 retulerim ad Annum DCCCL. initium
 Regni Aistulphi (quod & Mabillonius
 in Annalibus Benedictinis, & alii post
 Sigonium & Baronium fecere) meliores
 calculi nunc polseant, ut is locus emendetur.

In visum nunc regredior, & Chartam
 Pisanam scriptam Anno DCCCLIV. resumo.
 Ibi animadvertimus, decretum fuisse
 a Gualfredo conditoris Monasterii illius
 in discursu Lucense, ut nullus Episcoporum
 aus Judicium (scilicet Magistratus
 Secularis) ibi perveniant imperio, neque
 aliquis de filiis vel heredum morum, &c.
 in fratribus inibi congregatis, vel in res
 Monasterii hujus generare superbi-
 am. Quod si discordia in electione
 Abbatis contigerit, sicut solet fieri,
 tunc Episcopi Pisani & Populoniensis
 (nunc Massiacae) & Abbates Domini
 Salvatoris in loco Pontiani, & Sancti
 Frediani Lucensis necessitati
 Monasterii consulant. Nullam
 quidem fundator vult esse

Episcopo Dioecesano facultatem in res & redditus Monasterii, neque in electionem Abbatis. Non tamen inde sequitur, sublatam Episcopo ditionem spirituales. Alioquin Monasterium illud neque Romano Pontifici, neque Metropolitano donatum, nulli Superiorum subiectum fuisset. Praeterquamquod fortasse Monasterium ejusmodi, quanquam situm in *distric- tu Lucensi* spectare potuit ad Dioecesim Pisanam. Vide Dissertationem LXXV. de Monasteriorum erectionibus, ubi Monasteria quaedam occurrunt, in quae plenam potestatem Episcopi exercebant, *regendi & ordinandi um-*

nia, qualiter eis placebat. In reliqua verò Monasteria non alia eis erat potestas, quàm quae per Canones concedebatur. Ad haec disertis etiam verbis interdum praescribebant Episcopi, siue in aedificandis, siue in ditandis Monasteriis, quae officia erga se praestituri forent Monachi, aut quid liberum eis futurum esset deinceps tam in electione Abbatis, quàm in sacrorum usu. Accipe quid statuerit *Gotifredus Episcopus Lunensis* in Charta, cujus antiquum apographum adservant in suo Archivo Canonici Regulares Sancti Fridiani Lucae.

Donatio Ecclesiae Baptismalis Carrariae, facta a Gotifredo Episcopo
Lunensi Petro Priori Canonico Regularium Lucensium
S. Fridiani, Anno 1151.

Gotifredus Episcopus Sancte Lunensis Ecclesiae licet indignus Petro Sancti Fridiani Priori, & omnibus Fratribus ibidem commorantibus in perpetuum. Desiderium quod ad religionis propositum, & animarum salutem pertinere monstratur, auctore Deo, sine aliqua est dilatione complendum. Idcirco ego Gotifridus licet indignus, Lunensis tamen Episcopus, Ecclesiam Sancti Andree in Lunensi Comitatu, Carrariae construiam, pro Dei amore, & anime meae redemptione, ex licentia Domini Pape Eugenii, tibi Petro Priori Sancti Fridiani Lucensi, suisque successoribus, & per vos Ecclesiae vestrae dono & trado atque committo in perpetuum, ut ab hac die in antea potestatem habeatis prenominatam Sancti Andree Baptismalem Ecclesiam, cum omnibus suis Capellis, & Ospitali de Monasterio, cum Capella Sancti Sixti, & Capella Sancti Pancratii, & cunctis pertinentiis suis, adque omnibus bonis

& possessionibus seu alienationibus, ad praefatam Plebem pertinentibus, possidendi, ordinandi, disponendi, & in ea Clericos statuendi. Preterea Ospitale, quod in capite paludis situm est, cum Capella Sancti Leonardi, decimis, & universis pertinentiis suis, de his quae, quae ad proprietatem & usum Episcopi pertinent; viginti jugera terre in eadem palude, duo in Lavandro, sex jugera in Broilo, & Casadium juxta praedictam Plebem, & Villa de Plaula cum omni jure nostro & districto & placito memoratae Sancti Andree Ecclesiae pro sustentatione Fratrum inibi Deo famulantium, cum libertate piscationum in toto flumine Aventia, devotionis intuitu, & Pontificali auctoritate concedimus, donamus, atque largimur; salvâ Lunensi Episcopo debitâ reverentiâ, siquidem Catholicus fuerit, a quo nimirum Christus, Oleum Sanctum, Consecrationes Altarium, seu Basilicarum, Ordinationes Clericorum

corum accipietis, si ea gratis & sine pravitare dare voluerit; sin autem, liceat vobis a quocumque malueritis accipere. Volumus etiam ut predicti loci Prior cum quot vel quibus voluerit, vel quot & quos mittere voluerit, bis in anno ad Synodum Lunensis Episcopi conveniat. Ut autem Fratres ibidem commorantes, libere Domino valeant deservire, eandem Ecclesiam & omnis res, que sibi pertinent, vel que in futuro sibi pertinerint, ab omni dominio & exactione, ex Pontificali nostra auctoritate liberam esse concedimus, ut videlicet nec alicui Successorum meorum, sive Archidiacono, aut cuilibet Ecclesiastico, sive alicui Seculari persone de cetero aliquid ex ea preter liberam Fratrum inibi Domino famulantium voluntatem auferre vel consuetudines aliquas imponere liceat. Nulla quietem vestram Processionum vel Letaniarum contra vestram consuetudinem perturbet indictio; nisi ter tantum in anno, videlicet in Annuntiatione Sancte Marie, & in Assumptione, & Representatione Sanguinis Christi ad Ecclesiam Sancte Marie, Lune sitam, & in Kalendis Augusti ad Sanctum Venantium more solito, videlicet semel in anno. Ita tamen ut Prior predicti loci, videlicet Sancti Andree, tres vel duos Clericos mittat, qui secundum consuetudinem a Canonici Lucensibus & a Monachis Sancti Venantii recipiantur. Statuimus, ut nullus in pre-

A fata Ecclesia Carrarie eligatur vel ponatur pro Preposito, nisi quem Prior Ecclesie Sancti Fridiani elegerit, sive posuerit. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica Secularisque persona huius nostre constitutionis saltum sciens contravenire temptaverit, secundo tertiove communis, nisi presumptionem suam digna satisfactione correxerit, Clericus Ecclesiastico beneficio, Laicus Christiana communione privetur.

Ego Gotifredus Lunensis Episcopus. Actum Carrarie per manum Olivarii Presbyteri Capellani Episcopi, V. Idus Martias, Indictione XIV. Incarnationis Dominice MCLII. Pontificatus vero Domini Gotifredi Lunensis Episcopi Anno XXII.

C Sed quando Canonici Regularium Sancti Fridiani, sive Frigidiani Lucensis facta est mentio, quorum insignis pietas ac disciplina tanta tunc fama ferebatur, ut eorum Ordinem aliae Civitates adsciverint, ipsaque etiam Lateranensis Basilica subsequente tempore eis regenda & excolenda tradita fuerit: addere liceat Chartas duas a Collestantia Mstris Peregrini Prisciani deprecatas, ac nobis testes, sub Landulpho Episcopo Ferrariensi incunte Seculo XII. Ecclesiam Ficarolensem iis commendatam fuisse, uti constabit ex Bullis Praesulum Ferrariensium, eandem donationem confirmantium. Quibus etiam conditionibus Canonici ii recepti fuerint in Diocesi Ferrariensi, ex hisce tabulis intelligemus.

Amatus Episcopus Ferrariensis Priori Ecclesiae Sancti Salvatoris de Ficarolo, ejusque Fratribus, omnia illorum jura ac Privilegia confirmat, Anno 1158.

I N nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Amen. Anno Dominicae

Nativitatis MCLVIII. tempore Alexandri Papae, & Federici Imperatoris,

ris, die VII. interducente Mense Octubri, Indictione VII. in Castro Ficarati exemplarum est hoc Instrumentum novum de alio Instrumento a Petro Ficarolensi Notario.

In Christi nomine. Anno ejusdem Nativitatis MCLVII. tempore Adriani Pape, & Federici Imperatoris, die VIII. introeunte Mense Decembri, Indictione VII. Ferrarie. Quoniam iustis & piis postulationibus ab Ecclesie Dei Ministris sponte & absque dilatione est annuendum, ideo ego Amatus divino munere Ferrariensis Ecclesie Minister scilicet indignus, Predecessorum meorum felicitis memorie Landulfi & Grifonis ejusdem Ecclesie Episcoporum vestigia sequens, intuitu pietatis & hospitalitatis largior, concedo, atque confirmo Ecclesie Sancti Salvatoris de Ficarolo, & tibi Ciriaco Priori ejusdem Ecclesie tuisque Fratribus & Successoribus in perpetuum, quicumque a prefatis decessoribus meis predilectis Ecclesie, vel vestris antecessoribus collata vel concessa sunt, ex quibus quedam propriis duximus exprimenda vocabulis. Idem liberam ejusdem Ecclesie, ejusque possessionum, atque personarum ad eandem Ecclesiam pertinentium, disponendi, ordinandi potestatem, secundum mandatum & voluntatem Prioris & Conventus Sancti Fridiani Lucensis. Decimam etiam unius fundi Novolei, sicut prefatus antecessor noster Landulfus Episcopus vobis concessit, nos nihilominus concedimus, atque cum omni integritate, sicut ejus temporibus designatum est, & subter denotatur, confirmamus, videlicet a Pado per viam Nogarie Mainardonis ad Fossam Sancti Petri, & sicut est Fossa Sancti Petri ad Falcum, & de Falco medietatem usque ad viam de Gaiba, & sicut currit via de Gaiba ad Canale mortuum, & sicut est altera parte Cana-

lis mortui Fossa de Vassarolo usque ad Canaletum Policini Sancti Laurentii, & per Canaletum usque ad ruptam Padis, & per predictam ruptam usque ad Padum. Et insuper totam decimam Grifonis, & etiam decimam omnium veterum possessionum, quas modo in Ferrariensi Episcopatu habetis, vel in futurum Domino propitio habituri estis, sicut a jam dicto predecessore nostro bone memorie Grifone Episcopo vobis & Ecclesie concessa sunt, nos etiam concedimus atque confirmamus. Ecclesiam etiam beati Syri Confessoris positam in Vico & fundo Miciane cum Decimis suorum Parochianorum, atque cum omnibus partibus Decimarum totius fundi Mizane, que a predicto Grifone Episcopo vobis collatae sunt & concessa, nos etiam concedimus atque confirmamus. Preterea ad sustentationem Pauperum & Fratrum in prenominata Sancti Salvatoris Ecclesia Deo dante servantium, Decimas etiam totius illius partis fundi Marlatice, que cum predicto fundo Lopeleti & Leonis continuata est, concedimus, ut in perpetuum in eorundem usu perseverent. Statuimus etiam, quatenus nec nobis nec alicui nostrorum Successorum, aut alii Ecclesiastice Secularive persone ullo unquam tempore prefatam Ecclesiam liceat in aliquo perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, seu aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica Secularive persona hanc nostre concessionis, confirmationis & constitutionis paginam sciens, contra eam venire temptaverit, secundo tertioque commonita, nisi satisfactione congrua emendaverit, eam se divino judicio existere de perpetrata iniqui-

niqui-

iniquitate cognoscat, & sacratissimo Corpore & Sanguine Dei & Domini nostri Jesu Christi aliena fiat. Cunctis autem eidem venerabili loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi hic & in perpetuum. Amen. Amen.

Supradictus Amatus Episcopus ita scribere rogavit Guidonem Ferrariensem Notarium in presentia Domini Benevise Archiepiscopi majoris Ecclesie, & Jamis Archiepiscopi de Contrapado, & Uberti Graffi, & Bonaldi de Mikorino, & Peregrini de Carapoli.

✱ Ego Amatus Dei gratia Ferrariensis Episcopus manu mea subscripsi.

Ego Benevise Archiepiscopus subscripsi.

Ego Egidius Presbyter manu mea subscripsi.

Ego Eustachius Diaconus subscripsi.

Ego Homodeus manu mea subscripsi.

A Ego Presbyter Lanfrancus subscripsi.

Ego Johannes Diaconus subscripsi.

Ego Sichelmus Diaconus subscripsi.

Ego Guido Canonicus Subdiaconus subscripsi.

Ego Amicus Canonicus subscripsi.

Ego Dominicus Ferrariensis Canonicus subscripsi.

Ego Malignus Subdiaconus subscripsi.

B Ego Ragues Canonicus Ferrariensis subscripsi.

Ego Presbyter Johannes Ferrariensis Canonicus subscripsi.

Ego Petrus Diaconus manu mea firmavi.

Et ego Petrus Divina gratia Ficarolensis Notarius hoc Instrumentum exemplavi de alio Instrumento autentico veteri, & nec plus nec minus quàm in veteri Instrumento comperi in hoc novo Instrumento scribere & exemplare.

C I studui.

Presbyterini Episcopi Ferrariensis Bulla, qua Priori Ecclesie Sancti Salvatoris de Ficarolo, ejusque Fratribus Canonicis Regularibus, omnia illius Ecclesie jura & Privilegia confirmat, Anno 1175.

IN Dei nomine. Anno Christi Nativitatis Millesimo Centesimo Septuagesimo Quinto, tempore Federici Imperatoris, die XL. intrante Mense Februarii, Indictione VIII. Presbyterinus divini patientia Ecclesie Ferrariensis Episcopus licet indignus, dilectis in Christo filiis Hieronymo Ecclesie Sancti Salvatoris de Ficarollo Priori, ejusque Fratribus tam presentibus, quàm futuris salutem & sinceram in Domino dilectionem. Religiosam vitam eligentibus sollicita nos oportet consideratione prospicere, ne alicujus necessitatis occasio aut desides fatiat, aut robur, quod absit, conservationis infringat. Quapropter, in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer au-

D nimus, & prefatam Ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub nostra Episcopali protectione suscipimus, & presentis scripti Privilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut ordo Canonicus secundum beati Augustini Regulam, & Fratrum de Sancto Fridiano Lucensi institutionem, perpetuis temporibus inviolabiliter conservetur. E Preterea quascumque possessiones, qucumque bona eadem Ecclesia in presentiarum iuste & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu iustis aliis modis, prestante Domino poteritis adipisci, firma vobis, vestrique successoribus, & illibata permaneant; in quibus hoc pro-

priis

prout duximus exprimenda vocabulis. Decimationem totam de omnibus terris & vineis, quas predicta Ecclesia Sancti Salvatoris nunc habes, vel Deo annuente habitura est infra totum Episcopatum Ferrariae, iure proprietatis in perpetuum concedimus: & hoc intuitu pietatis & hospitalitatis & pro sustentatione Fratrum, qui modo ibi sunt, vel Deo propitio futuri erunt, sicut Griso antecessor meus concessit. Decimas etiam totius fundi Lupoletii, cujus fines sunt a Pado per Castrum Ficaroli per viam de Nogara Mainardonis ad Fossam Sancti Petri, & sicut est Fossa Sancti Petri ad Falcum, & per medium Falcum, & sicut currit via de Gaiba ad Canalem mortuum, & sicut est Fossa de Vassarello ad Canaletum, & sicut est Canaletus ad ruptam Padi, & sicut currit rupea a Pado ex parte Silvadonice usque ad Caput hujus Canaleti. Et totam Decimam Grisonis, quas jam dicitur Landulfus Episcopus Ecclesie vestre concessit has decimas infra predictos terminos vobis, vestrisque successoribus de omni fructu, & de omni loco integre dandis confirmamus, tantum quarta parte Baptismalis Ecclesie excepta, nisi de possessionibus Ecclesie vestre, quarum decimationes in integrum ad vos pervenire concedimus. Decimas autem de loco, qui dicitur Broilus, & de Braida de Roxaro, & de possessionibus Caxuti, vestro Hospitali concedimus, quas Caxotus ipse loci patronus cum Imiza matre sua eidem Hospitali, ut potuit, dedit. Decimas quoque illius partis fondi Marlaice, que adberet fundo Leonis, & fundo Lupoletii, concessimus & concedimus. Et insuper totam decimationem Policini Bonelli, excepta quarta parte Baptismalis Ecclesie, vobis in integrum habere concedimus in mandato Pauperum expendendas.

A Finem verò preterea vobis facimus de controversia & lite, que mota fuit inter Episcopum Grisonem & vestram Ecclesiam de terris, sive vineis in pertinentiis Ficaroli positis, ut deinceps illas sine vestra, vestrorumque successorum molestia retineatis. Ecclesiam juxta Salariam in loco, qui dicitur Valliano, in honore Sancte Crucis, a-liorumque Sanctorum, edificare & habere vobis concedimus. Immunitates verò seu libertates tam in hominibus habitantibus in possessionibus vestris, quam aliis defensionibus, quas vobis illustris memorie Lotharius Romanorum Imperator, & Ferrarie Consules concesserunt, & scriptis suis firmaverunt, nos nihilominus confirmamus. Sepulturam quoque illius loci liberam esse potentibus decernimus, maxime Caxoti familiae, vel Misfande, ut nullus, nisi excommunicatis vel interdictis, obsequere audeat. Quem locum usque ad viam de Porta Zambani, & possessiones vestras in Zunizano usque ad locum, qui dicitur Vicinaria, in paludibus ipsius Zunizani, & vestri juris allodium Policina Sancti Laurentii, a rupta usque ad aggeres, & a terra de Vedraria usque ad vias de Casus Longobardorum, & duos Mansus, & quinque bubulcas terre, restitutos Ecclesie vestre pro offensa ab hominibus de Ficarolo in loco, qui dicitur Lupatessa; atque glara, & terras nostras & vineas, pertingentes ad Fossam, que currit ad Finales, & unum ex his campis, qui adberet jam dicte Fosse & aggeri, cui inderet locus vestre habitationis, cum omnibus aliis vestris possessionibus & suis pertinentiis, ejusdem loci Religiose institutioni ilibate permanere presentis Privilegii sanctione stabilimus. Possessiones verò, quas Caxotus cum Imiza matre sua Ecclesie vestre dedit in Salarie pertinentiis, & venerabilis

bilis Innocentius Papa concessit, quantum ad nos pertinet, comprobamus. Ordinationes Clericorum, Consecrationes Altarium, seu Basilicarum, & omnia Sacramenta Ecclesiastica, a quocumque Catholico Episcopo recipere licentiam habeatis, nisi Episcopus Ferrarie, qui pro tempore catholicus fuerit, hec omnia vobis gratis & canonicè dare voluerit, quemadmodum bone memorie Landulfus Ferrarie Episcopus constituit, nullo sibi, nec Successoribus suis in Ecclesia vestra dominio reservato. Decimas quoque totius fundi de Miciana, præter quartam partem majoris Canonice, & omnium Parochianorum Ecclesie Sancti Syri, quas Griso venerabilis Episcopus antecessor meus prefate Ecclesie, que juris vestri est, rationabiliter dedit, & proprio scripto firmavit: prædictam vero Ecclesiam Sancti Syri cum sua Parochia his finibus terminatam, ab Androna, que pergit juxta Burgum quondam Guidonis Armiliffi Gurconis, excedendi pronuntiamus, que prope Padum est juxta Rizolum, & sursum usque ad domum Johannis de Urbizano confirmamus. Antiquas & rationabiles consuetudines, quas eadem Ecclesia Sancti Salvatoris in Letaniis, sive aliis modis juste habere cognoscatur. Porro sanis sive infirmis penitentias dare, & fidelium oblationes & bona ad utilitatem vestre Ecclesie recipere, Rodulfus Ortanus Episcopus, a beate memorie Innocentio Papa pro consecranda eadem Ecclesia directus, in ipsa consecratione cum jam dicto

A Landulfo Episcopo constituit, que nos quoque ex nostra auctoritate concedimus. Porro Locus ipse, in quo Domino militatis, cum omnibus pertinentiis suis, Ecclesie Sancti Fridiani, tamquam membrum capiti, subiectus existat semper. *Deservimus ergo, ut nulli omnino &c.*

Ego Presbyterinus Ferrariensis Episcopus manu mea subscripsi.

B Ego Guido Ferrariensis Ecclesie Archipresbyter manu mea subscripsi.

Ego Magister Dominicus manu mea firmavi.

Ego Presbyter Petrus manu mea subscripsi.

C Et ego Petrus divinâ gratiâ Ficaroliensis Notarius, rogatus a Presbyterino venerabili Ferrarie Episcopo, hoc Privilegium scribere, & sicut ipse mihi ore ad os precepit, scripsi, complervi, & dedi fideliter.

D Præterea etiam post Sæculum Undecimum complura Monasteria numerabantur, fruentia quidem protectione Romanorum Pontificum, sed nondum a ditione Episcopi Dioecesani sejuncta. Ejus generis erat Anno Christi ML. Arretinum Monasterium Monachorum Camaldulensium Sanctæ Mariæ in Gradibus, uti fidem faciet Leonis IX. Papæ Bulla, quam ex Archivo ejusdem Coenobii descripsi, eurate Cl. viro D. Guidone Grandio Abbate Camaldulensi, & doctissimo Mathematicæ Professore in Academia Pisana.

Leonis IX. summi Pontificis Bulla, qua Monasterio Sanctæ Mariæ in Gradibus Arretinæ Dioecesis omnia illius jura confirmat, Anno 1030.

L Eo Episcopus servus servorum Dei. Dilecto filio Albizoni religioso viro. Tom. XIV.

ro in Domino Deo omnium æternam salutem . . . sub multa & incomprehensi-

beneficii abyſſo iudiciorum divinitatis inter Conſeſſes & conſervos noſtros eminentiorem gradum adepti, tanto inſentius cum timore & tremore noſtram ipſorum ſalutem debemus, eis condeſcendendo & conſulendo, inceſſanter operari, quanto certius ſimus diſpoſitionis & actionis noſtræ rationem poſturos illi, cuius univerſæ viæ miſericordia & veritas merito creduntur, & videntur in omni adminiſtratione Mundi. Quapropter qui ſapientibus & inſipientibus debitores ſumus, Doloris gentium monita cogimur reddere cunctis, quæ ſi denegare minime debemus alicui externorum, nec in ſu . . . quanto magis domeſticiſ Fidei in interioribus, maxime cum id a nobis exigitur, quod Omnipotentis plurimum placere nullo modo dubitatur? Quare kariffime fili, quoniam benivol. Apoſtolicam & Magiſtram omnium Sedem, & præce nobis gratiſſimâ incutiſſi, ut auctoritatis noſtræ Præcepto tutaremur a quorumvis rapacitate, & hominum nequam inſeſtatione, ac Monafterium Beatiffimæ Virginis matris Domini, & Genitricis Dei Mariæ, ſitum in Aretina Dioceſi, in nullo tuæ tam juſtæ petitioni, ſed eidem optamus per omnia ſuffragari, nec denegandum tuæ Religioſitati duximus tutelam ſpecialem, qui omnibus debemus & Non enim parum tibi in Domino congratulamur, quod Eccleſiam illiſ primitivam, & olim teleberrimam, ſed peccatis facientibus jamdiu neglectam, & omnino dereliſtam, reſtrnere, aliquantulumque reparare ſueris conatus tam patrimonii ſen beneficii tui, quàm etiam fratrum & conſanguineorum tuorum, aliorumque religioſorum collationibus, quatinus inibi Deo deſervires perpetim Ordo Monaſticus. Quam utique Eccleſiam quia Conditor hoſtes inter

A. alia innumera nobilitavit & honoravit fraſti Calicis & reſolidati Miraculo, atque glorioſi beati Donati Pontificis Martyrio, & nos eam gratanter honoramus noſtræ Apoſtolicæ Sedis Præcepto. Salvâ itaque debiti ſubjectione, quæ ex præſato loco Episcopum Aretinum jure ſolet attingere, hujus noſtri Præcepti tenore perpetualliter confirmamus & decreto ſancimus quicquid idem Cenobium in rebus mobilibus vel immobilibus, tam tuâ quàm cuiuſcumque donatione in præſentiarum videtur poſſidere, & quicquid illiſ a piis adaugerebatur ant duobus in futuro tempore, ut nemo inde quicquam præſumas ſurripere, fraudare, alienare, minuire quovis ingenuo prædiſta inibi ballenus conſuiſſa, & Deo propitiis conquirenda ſerva Monachorum ibidem Deo ſervientium utilitati, quos pro nullo alio Ordine Eccleſiaſtico permiſſimus aliquando perturbari, juxta Statuta ſanctæ Calcedonenſis Synodi, taliter hos ipſum decernentis: Quæ ſemel deo dicata ſunt Monafteria conſenſu Episcoporum, manean perpetuo Monafteria, & res, quæ ad ea pertinent, Monafteriis reſerventur, & cetera. Si quis autem præſenti noſtro Decreto a nobis pro Deo & ſecundum Deum promulgato, contraire quolibet modo præſumpſerit, & inſuper ſi aliquas oblationes vivorum ſive defunctorum præſato loco delegatas ſibi vendicare, vel aliis contrudere temptaverit, quaſi ſacrilegus & Deo rebellis, donec ſorte reſpiciat, diſtriſto anathemate ſe multandum Apoſtolica auctoritate novetur. Qui verò integre & deo illud obſervaverit, nec conſenſerit ſacrilegis, ſed potius pro poſſe ac poſſe ino reſtiterit, mereatur copiam ſuperne benedictionis, & præmium ſempiternæ ſalutis. Amen.

Datum

Bene Valete.

Datum IIII. Kalendas Junias, per manum Petri Diaconi Bibliothecarii, Anno Domini Leonis Novi Papae II. Indictione III.

Itaque loco illi sacro, quem nobilitavit & honoravit fragili Calicis & resolidati Miraculum, Leo Pontifex Privilegia ac patrocinium indulget, salvâ tamen debitâ subjectione, quae ex praefato loco Episcopum Aretinum solet attingere. Sed quod plus est, etsi Coenobia Libertatem integram una eum Ecclesia sua a ditione Episcopi consequuta videantur. ac pleno jure in sanctae Romanae Ecclesiae censum translata, cui etiam annuum Censum ei de causâ persolvebant, nondum tamen Ecclesiae ab eis possessae penitus avulsae erant a jurisdictione E-

A piscoporum. Certe a multis Seculis Brixellense Monasterium Sancti Genesii, ab Attone Comite proavo Comitissae Mathildis, secus Padum aedificatum, a Parmensis Episcopi potestate omnino exsolutum fuit. Attamen Saeculo Christi Duodecimo auctoritas Antistitis in Ecclesias ei subiectas illaesa servabatur. Legendas in hanc rem offero literas Anastasii IV. Summi Pontificis, quas mihi supeditavit Archivum Serenissimi Ducis Mutinae, sub ejus ditione Brixellum, ejusque Coenobium jaceat.

Anastasii IV. Papae Bulla, per quam Pacifico Abbati Brixellensi Sancti Genesii Privilegia antiqua confirmat, Anno 1153.

A Anastasius Episcopus, servus servorum Dei dilecto filio Pacifico Abbati Monasterii Brixellensis, ejusque Fratribus, tam presentibus quam futuris Regularem vitam professis in perpetuum. Quum omnibus religiosis locis atque personis debitores ex Apostolicae Sedis auctoritate ac benivolentia existamus, illis tamen attentius provi-

C dere nos convenit, quos Beati Petri juris esse non extat ambiguum. Ut autem pro Monasterio Sancti Genesii Brixellensis, cui dilecte in Domino filii Pacifici Abbas Auctore Deo praefesse dignuferis, paternâ vigilemus sollicitudine, tanto amplius est nobis injuncta necessitas, quanto ipse Locus ad jus & proprietatem sanctae Romanae Eccle-

P p 2

hae

hæc noscitur pertinere. Ad exemplum itaque prædecessorum nostrorum felicitis memorie Paschalis & Innocentii Romanorum Pontificum, idem Coenobium sub beati Petri tutela suscipimus, & tam ipsi, quam ejus colonis libertatem præteritam conservantes, Apostolicæ Sedis Privilegio communimus. Statuimus enim, ut nullus Sacerdotum quamlibet exerceat in eodem Monasterio & adjacenti Villa potestatem, nec ulli eorum facultas sit, Locum ipsum, vel Monachos ejus, sive Clericos interdictioni, vel excommunicationi subijcere. Chrisma, Oleum Sanctum, Consecrationes Basilicarum sive Altarium, Ordinationes Monachorum seu Clericorum, qui in eisdem Locis ad sacros sunt Ordines promovendi, a quo malueritis, Catholico Episcopo suscipiatis. Obvenit verò te nunc ejusdem Loci Abbate, vel tuorum quoties Successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutiâ seu violentiâ præponatur, nisi quem Fratres communi consensu, vel Fratrum pars consilii sanioris, de suo vel de alieno, si oportuerit, Collegio, secundum Dei timorem, & beati Benedicti Regulam, providerint eligendum. Electus autem ad Romanum Pontificem consecrandus accedat. Ad hæc presenti Decreto sancimus, ut quaecumque prædia, quaecumque possessiones, seu bona a nobilis memorie Attone Comite vel Marchione, ejusdem Coenobii fundatore, sive a filio ejus Tedaldo, vel suo nepote Bonifacio, Marchionibus, & Bonifacii filia Matilda Comitissa, singulari Apostolicæ Sedis filia, vel ab aliis fidelibus, juris ejusdem Monasterii de jure proprio colata sunt; quaecumque etiam in præsentiarum julle & legitime possides, aut in posterum concessione Pontificum, obla-

A sione fidelium, largitione Regum ve Principum, seu aliis iustis modis, præstante Domino, poteris adipisci, firma tibi, cuiusque successoribus & illibatis permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Ecclesiam beati Michaelis de Ferraria: Ecclesiam Sancti Christophori in Ponticelo: Ecclesiam Sancti Michaelis in Maximatorio: Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Guranetico: Ecclesiam Sancti Philippi in Ribiano: Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Caldane: Ecclesiam Sancti Georgii cum Curte: Ecclesiam Sanctæ Mariæ in Gurgo: Ecclesiam Sancti Fabiani cum Curte: medietatem Curris de Gavafo, cum Capella Sancti Petri infra Castro: Curtem Sancti Marini cum Capella: Hospitale Sancti Laurentii in Calerno: jura quoque vestra, quæ in Brixellensi Portu habetis: atque stratam Teutonicam, & thelonæum, & usum, qui de ea exire solet: quicquid habetis in Gonzaga, Piconiaca, Castello novo, in Butrioni, in Herbera, in Bletulo, in Sacca, in Capite Inciae, & in Nerupto: Curtem, quæ vocatur Mercorina: & dimidiam Curtem Pellani, cum Ecclesia Sancti Andree; Stediam, quæ adjacent Custris Godi, cum Ecclesia Sanctæ Mariæ in Caldane: & Rivalte, cum Portu in Minicio fluvio: Oliveta quoque in Comitatu Brixienfi, vel Veronensi. Sane laborum vestrorum, quos propriis manibus, aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus omnino a vobis Decimas exigere presumat. Si qua autem libera & oboluta persona in vita vel in morte, pro redemptione animæ suæ, vestro Monasterio se conferre voluerit, salvi iustitiæ matricis Ecclesiæ, eam suscipiendi facultatem liberam habeatis. Nulli ergo omnino hominum fas sit, præfatum Monasterium temere perturbare, aut

aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minnere, vel aliquibus vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura: & Salva in supradictis Ecclesiis Dioecesani Episcopi canonica justitia. Ad indicium autem perceptae a Romana Ecclesia Libertatis, aureum Bizantium quotannis nobis, nostrisque Successoribus persolvetis, quemadmodum a supradicta Matilde Comitissa in oblationis est chirographo institutum: ut juxta ejus devotionem, Brixellensis Monasterii Fratres ab omni seculari servitii sint infestatione securi, omniique gravamine mundanae oppressionis remoti, nulli alii, nisi Romanae & Apostolicae Sedi, cujus juris idem locus

A est, aliqua teneantur occasione subje-
cti. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, Secularisque persona hujus nostrae constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo cessione commanita si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo Corpore & sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultionis subiaceat. Conservantes autem, intervenientibus beatorum Apostolorum Petri & Pauli meritis, omnipotentis Dei gratiam & aeternae felicitatis praemia consequantur. Amen, amen,
amen.

Ego Anastasius Catholicae Ecclesiae
Episcopus subscripsi.

BEAT

- ✠ Ego Imarus Tusculanus Episcopus subscripsi.
- ✠ Ego Gregorius Presbyter Cardinalis titulo Galixti subscripsi.
- ✠ Ego Manfredus Presbyter Cardinalis titulo Sanctae Savinae subscripsi.
- ✠ Ego Aribertus Presbyter Cardinalis titulo Sanctae Anastasiae subscripsi.
- ✠ Ego Julianus Presbyter Cardinalis titulo Sancti Marcelli subscripsi.
- ✠ Ego Octavianus Presbyter Cardinalis titulo Sanctae Caeciliae subscripsi.
- ✠ Ego Altaldus Presbyter Cardinalis titulo Sanctae Priscae subscripsi.
- ✠ Ego Odo Diaconus Cardinalis Sancti Georgii ad Velum aureum subscripsi.

✠ Ego

✱ Ego Jacintus Diaconus Cardinalis Sanctae Mariae in Coemeterio subscripti.

Datum Laterani per manum Rolandi sanctae Romanae Ecclesiae Presbyteri Cardinalis Cancellarii, Quinto Idus Decembris, Indictione Secunda, Incarnationis Dominicae Anno MCLIII. Pontificatus vero Domini Anastasii IV. Papae Anno Primo.

Quam multa Brixellensi Abbati largitus sit Romanus Pontifex, heic vidimus, & praesertim ad indicium perceptae a Romana Ecclesia Libertatis, aurei Byzantii pensionem indici. Nihil tamen tanta immunitas obstitit, quin apponeretur & ea clausula, *salva in supradictis Ecclesiis Episcopi canonica iustitia*. Verum explicanda haec sunt ex iis, quae in Dissertatione LXIV. de vario statu Dioeceseon jam animadverti. Scilicet nulla Episcopo Parmensi relicta fuerat potestas sive iurisdictio in Brixellense Monasterium, atque in Baptismalem Ecclesiam ejusdem loci. At quandoquidem eidem Monasterio suberant aliae Ecclesiae Parochiales, aut Oratoria in Parmensi, Regiensi, Ferrariensi &c. Dioecesebus, Pontifex intactum vult jus suum Episcopis in easdem Ecclesias, uti Concilium Clavomontanum antea constituerat. Cujus etiam moris exemplum alterum adferam. Nemini certe suberant Pa-

A dolironense Monasterium Sancti Benedicti ad Padum in agro Mantuano, uti in ejus Historia Bacchinius ostendit. Quod etiam confirmatum vidi per Diploma nondum vulgatum Henrici inter Augustos Quarti, datum Anno MCXXIII. Aquilgrani, in quo praecipitur, ut nulla Clericali vel Laicali persona aliquam dominationem, aut ullum penitus praelationis jus in praefato Monasterio Sancti Benedicti, praeter Romanum Pontificem, & Imperatorem, in perpetuum requiratur. Attamen quia sitae erant in Dioecesi Regiensi nonnullae Ecclesiae, ad ejus Coenobii jura spectantes, propterea Henricus Abbas ab Episcopo Regiensi confirmationem petiit earum, quam etiam impetravit, sed ita ut Clerici earundem Ecclesiarum *Christina, Oleum Sanctum, & Ordines* ab Ecclesia Regiensi acciperent, & pensio annua Episcopo solveretur. Chartam Lectori exhibeo depromptam ex Tabulario Reipublicae Regiensi.

Adelberius Regiensi Episcopus Monasterio Padolironensi Sancti Benedicti nonnullas Ecclesias & jura confirmat, Anno 1140.

Quoniam nullis nostris praecedentibus meritis, sed sola sua dispositione & vocatione ad Pontificalis dignitatis regimen Omnipotentis misericordia nos sublimavit, ideo ne credita nobis a Deo dispensationem non tam spiritualiter exercere, quam temporalia lucra videamus cumulare: scien-

tes, nos quantum majora ceteris in Mundo a Domino dona suscepimus, tanto ei in futuro examine distridius pro donorum ipsorum multiplicationem rationem reddemus. Ideoque nos Adelberius scilicet sanctae Regiensi Ecclesiae Antistes, tam pro peccatorum nostrorum, atque Praedecessorum, Successorumque nostro-

nostrorum remissione, tum pro totius Populi aeterna salute, tum quorundam Fratrum & fidelium nostrorum consilio & petitione; tum quia sanctam religionem Monasterii Sancti Benedicti juxta Paudum cognoscimus assuetae paupertatis Christi imitatores, non quae sua sunt, sed quae Jesu Christi, quaerentes simus; tum quod scripturam Praedecessorum nostrorum, venerabilium scilicet Heriberti, & Bonifentioris, atque Adelelmi legimus & vidimus: Abbatibus praedicti Coenobii Domini Henrici, & Domini Guillelmi Prioris, ceterorum Fratrum precibus annuentes, eisdem suisque successoribus Ecclesiam Sanctae Mariae de Villolis, cum omnibus Decimis, & pertinentiis, & oblationibus, & universis ab ea detentis, imperpetuum habendam concedimus & confirmamus. Eodem quoque modo Monasterium Gonzagae cum suis Cappellis, quas in nostro Episcopatu detinet, cum omnibus Decimis & primitiis & oblationibus, & universis, quae detinere videtur, imperpetuum concedimus & confirmamus. Ad haec etiam Ecclesiam Sancti Sirti de Leila Paludano, & omnes Ecclesias, quas praesatum Monasterium Sancti Benedicti supra Paudum vel per se vel per suas obedientias in nostro Episcopatu detinet, cum omnibus Decimis & oblationibus, & universis ab eisdem detentis, imperpetuum concedimus & confirmamus. Insuper & Decimas omnium terrarum, quas idem Monasterium, & ejus obedientiae vel per se vel per suos homines runcarant, aut deinceps runcantur sunt, ut habeat & senatur sicut omni nostra, nostrorumque Successorum conraditione, imperpetuum concedimus. Praeterea eorum Clerici, qui ibi habitant, ad Sincendum nostram veniant, & Crisma & Oleum Sanctum, similiterque Ordines a nobis accipiant. Per unum-

A quemque annum in Assumptione Sanctae Mariae, vel infra ejus Octavam, secundum bonae memoriae Praedecessoris nostri Bonifentioris, quinque Solidos Lucensis monetae nobis & nostris Successoribus, vel nostris Legatis persolvat. Et si per ignorantiam aut oblivionem evenierit, ut in praescripto termino non persolvantur, post tertiam admonitionem emendare non differant. Si quis vero hoc Praeceptum nostrum, quod abste, infringere tentaverit, aut Monasterium ex hoc nostra concessione molestare voluerit, sciat se poenam decem Librarum auri debere persolvere eidem Monasterio, hoc tamen scripto in sua robore permanente. Et ut hoc verius credatur, propria manu subscripsimus, & testes adesse rogavimus, & Martinum Regensem Notarium scribere jussimus, in praesentia Domini Gualterii Archiepiscopi, & Canonico-

Adum Regii in Canonica Sanctae Mariae, Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Centesimo Quadragesimo, mediante Mense Martio, Inditione Tertia, & in die ejusdem Domini Adelbertii consecrationis, feliciter.

Ego Alberius Reginus Episcopus.

Ego Ogerius Archipresbiter subscripsi.

Ego Achilles Archidiaconus subscripsi.

Ego Johannes Presbiter subscripsi.

Ego Presbiter Albericus subscripsi.

Ego Guillelmus Presbiter subscripsi.

Petrus Diaconus subscripsi.

Petrus Magister Scholarum subscripsi.

Ego Albertus Causidicus Regensis

Pontificis Alberii rogatus subscripsi.

Rogati testes interfuerunt Ubaldu Palensis, Benefilius Agneli, Albertus filius Petri, Coarus Soli, Johannes Bonus filius Romanelli.

Ego Martinus Notarius Palatinus rogatus interfui, scripsi, compleri, ac dedi.

Ego

Ego Jacobinus, qui vocor Salustius Domini Henrici Imperatoris Notarius, autenticum hujus exempli vidi, legi, & ut in eo continebatur, in hoc scripsi, nihil addens vel minuens, praeter quam in compositione litterarum vel silabarum, & signum, prout melius potui, formavi.

Sed & Antecessores ejusdem Abbatissimilem confirmationem impetrarant ab Heriberto, Bonseniore, & Adelelmo Regiensibus Episcopis. Cujus

rei testis quoque est Constitutio CLI. Tomi 2. Bullar. Casinensis: Bulla scilicet Gualterii Archiepiscopi Ravennatis, confirmantis eidem Monasterio quaecumque bona ad illum spectarent in Regiensis Diocesi. Quibus autem honoribus in ejusmodi Ecclesias Monachorum exciperentur Episcopi, palam facit Charta nondum edita, quae ex veteri membrana Episcopi Laudensis per Puricelliam Clavirum olim descripta fuit.

Olricus Archiepiscopus Mediolanensis in Placito habito Mediolani litem dirimit inter Episcopos Laudensem, & Terdonensem de duobus Monasteriis, quae sibi quisque tribuebat, Anno 1125.

Dum in Dei nomine, in Civitate Mediolani in Broletto juxta domum Archiepiscopatus, Olricus Archiepiscopus judicio more resideret, praesentia Domini Azonis Aquensis Episcopi, & ordinariorum Sanctae Mariae matris Ecclesiae, & aliorum Presbiterorum Mediolanensis Civitatis, & Girardi Judicis, ac reliquorum bonorum hominum tam Capitaneorum, quam Vavasorum, seu Civium Mediolanensium, atque Laudensium, quorum nomina subius leguntur: perlata est querela & discordia, quam habebat Ardericus Episcopus Laudensis Ecclesiae cum Episcopo Petro Terdonensis Ecclesiae, de possessione videlicet Monasteriorum de Precipiano & Savinione, quam dicebat Laudensis Episcopus ab Episcopo Terdonensi injuste detineri; dicens & asserens, praedicta Monasteria ac res ad eodem pertinentes tam mobiles quam immobiles, seu familiae esse de jure & potestate Episcopatus Sanctae Laudensis Ecclesiae juxta Praecepta Regum atque Imperatorum; in quibus continebatur, praedicta Monasteria cum jam dictis

omnibus rebus ac familiis esse data & concessa ab Imperatoribus & Regibus Laudensi Episcopo, ita ut Laudensis Episcopus haberet potestatem regendi & ordinandi praefata Monasteria, sicut sua propria Monasteria, quae sunt sub suo regimine & potestate constituta. Insuper & dedit & ostendit jam dictus Laudensis Episcopus tres legales testes jam dicto Archiepiscopo, suisque Consiliariis, Arialdum scilicet, qui dicitur de Melegnano, & Ribaldum, qui dicitur de Pingino, & Albertum, qui dicitur de Buxeto: testificantes, se vidisse Opizonem Laudensem Episcopum in Monasterio Precipiani tamquam proprium Episcopum ac Dominum esse susceptum a Guidone Abbate, & Monachis ejusdem Monasterii, cum honesta & plenaria processione, cum campanis utique sonantibus, cum aqua benedicta, & incenso, in tempore Oddonis Terdonensis Ecclesiae in Episcopum electi: & omnia ibidem superscriptum Episcopum Opizonem disponentem & morantem, tamquam in domo sua, & pla-

& placita inibi tenentem, datis clavibus Canevae, aliarumque domorum supradicti Monasterii Ministris & fidelibus Optizonis Episcopi. His ergo omnibus a praedicto Archiepiscopo visis & cognitis, & diligentem auditis, dedit sententiam Dominus Archiepiscopus, ut Episcopus Laudensis omnimodam possessionem, & integram eversionem deinceps habeat, sicut Imperatores habuerunt, & in jam dictis Praeceptis continebatur, & sicut jam dicti testes testificati sunt; tali modo interdicens Episcopo Terdonensi atque praecipiens, ut amodo se non intromittat, neque per albergariam neque per fodrum neque per aliquam conditionem rerum secularium istorum Monasteriorum, neque de eorum possessoribus. Sed ipse Episcopus Laudensis nostro Praecepto, nostraeque sententiae in possessionem intret, & deinceps possessor exisat sine contradictione Episcopi Terdonensis, tali modo quod ipse Episcopus Laudensis sit paratus respondere Episcopo Terdonensi rationabiliter ante Mediolanensem Sedem omni seculari jure, si eum appellaverit & ipse similiter Episcopus Terdonensis paratus sit ante eandem Sedem Episcopo Laudensi de spirituali jure jussu & canonice respondere.

Factum est hoc Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi Millesimo Centesimo Vigesimo Quinto, Mense Decembris, Indictione Quarta.

Ego Anselmus Subdiaconus interfui & subscripsi.

Ego Ambrosius Bergamensis Episcopus hanc sententiam laudavi & subscripsi.

Ego Bosio Taurinensis Episcopus subscripsi.

Ego Ribaldus Albenis Episcopus firmavi & subscripsi.

Tom. X^{IV}.

(*) Haec rursus repetantur subscriptiones Bergomensis, Albenis, Taurinensis & Albiganensis Episcoporum.

A Ego Otto Albiganensis Episcopus subscripsi.

Ego Anselmus Archiepiscopus subscripsi.

Hujus sententiae testes fuerunt Armandus de Rode, Landulfus qui dicitur de Curte, Anselmus Advocatus, Otto de Landriano, Landulfus de Pasterla, Otto &c. Azo Martinonis Marchese de Riolo &c.

B Ego Olricus gratia Dei Archiepiscopus hanc sententiam consilio Episcoporum, ac Cardinalium nostrae Ecclesiae, cum Primicerio, ceterisque Sacerdotibus, & quampsuribus sapientibus Laicis promulgavi, & hanc notitiam fieri praeci & manu propria subscripsi.

C Ego Landulfus indignus Aftenfium Episcopus hanc sententiam ratam & rationabilem judicans laudavi, & firmando subscripsi, & subscribendo firmavi.

Ego Anselmus Subdiaconus interfui & subscripsi.

Ego Ambrosius Pergamensis Episcopus &c. (*)

D Ego Litifredus Novariensis Ecclesiae Episcopus subscripsi.

Ego Guido Yporiensis Episcopus subscripsi.

Ego Obertus Cremonensis Episcopus subscripsi.

Ego Johannes Abbas Sancti Ambrosii subscripsi.

E Ego Vivianus Abbas Sancti Vincentii interfui & subscripsi &c.

Ego Ortenbaldus Camidicus autentico hujus exempli scripsi praeter literas plus minusve.

Habes haec geminos eodem tempore Archiepiscopos Mediolanenses.

1 Ne mirere: Olricus ordinarius erat: Q q Ansel-

Anselmus Coadjutorem agebat; uti in Praefatione ad Poëta Cumanum Tomo V. Rerum Italicarum animadverti. Simul etiam habes heic nonnullos Episcopos Mediolanensi Metropolitae tunc subjectos, qui sententiae Olrici Archiepiscopi subscribere. Itaque ex his constat, Laudensem Episcopum *Opizonem* in Monasterio Praecipiani sibi subiecto susceptum fuisse a *Guidone, Abbate, & Monachis ejusdem Monasterii cum ple-*

naria & honesta professione, cum sampanis utique sonantibus, cum aqua benedicta & incenso. Alia quoque dominationis acta ibi Episcopus idem exercuit, tanquam in domo sui juris, ita ut jam videas, quae ratio tunc haberetur potestatis & venerandae auctoritatis Episcoporum. Adde & alterum juris Episcopalis servati indicium, pergamenam videlicet Ferrariensem ex Annalibus MScis Pergrini Prisciani depromptam.

Landulphi Episcopi Ferrariensis Constitutio, in qua decernitur, ad quem spectet in Ecclesiis & Monasteriis illius Civitatis ad defunctorum corpora Missam majorem celebrare, Anno 1110.

Anno Dominicae Internationis Millesimo Centesimo Decimo, in Palacio beati Georgii actum. Breve recordationis, quod ego Landulfus per Dei gratiam Ferrariensis Episcopus, & omnes Canonici, nostrae Civitatis Clerici, communi consilio statumms, videlicet, ut in quacunque Ecclesia, vel Monasterio nostrae Civitatis ad defuncti corpus fuisset, si Episcopus interisset, quod ipse Majorem Missam celebrare debebat. Si vero non adesset, Canonico majoris Ecclesiae foret Missa & Officium. Si autem neque Episcopus, neque Canonici afforent, Missae majoris ministerium sibi sument ad celebrandum, excepto in Cenobio Sancti Bartholomei, & Sancti Silvestri, atque Romani, quod ideo fuit eis concessum, quia talis conventus est, qui Regulam & Ordinem servant. Dompno Antonio Sancti Bartholomei Abbate, nec non Dompno Johanne de Pinerolo Sancti Romani Priore, Dompno Johanne de Bersello Sancti Michaelis Priore, Adelmaro Priore Sancti Nicolai, Dompno Michaeli Priore Sancti Johannis, consentientibus & ju-

Chentibus, Gifone Archiepiscopo Sancti Conventus & Congregationis Sancti Johannis, Presbitero Petro Sancti Crucis, Presbitero Petro de Vigarano cum omnibus Confratribus suis, Johanne Archiepiscopo Coparii de Congregatione Sancti Clementis, Presbitero Tebaldo, Presbitero Martino Sancti Vitalis, & Petro Diacono cum omnibus confratribus suis, Archiepiscopo Petro Sancti Georgii, morante apud Sanctam Mariam de Bucco, Presbitero Martino Sancti Martini, Presbitero Petro Sancti Petri, & Presbitero Romano Sancti Stephani cum omnibus Confratribus suis presentibus, consentientibus & jubentibus.

E Ita videas, Nonantulanum celebre Mutinensis agri Monasterium insignibus Privilegiis a Sancta Sede munitum fuisse. Nihilo tamen secius, ut habetur in Bulla Eugenii III. Papae Anno Christi MCXLV. scripta ad Theobaldum Veronensem Episcopum Tomo V. Ital. Sacrae: Jus Parochiale in Plebem de Negaria eidem Episcopo confirmatum fuit, sicut per con-

cor-

ordiam inter te & Nonantulanum Abbatem, praesentia nostra factum determinante, statutum est. At ego nihil heic dissimulatum volo. Eodem Seculo agitata est controversia de Parochiali Ecclesia Cicognariae inter Obertum Cremonensem Episcopum, & Richildam Abbatissam nobilissimi Monasterii Brixiani Sanctae Juliae, coram Alberio Episcopo Regensi, cui a Sede Apostolica, ut ajunt, delegata fuerat causae cognitio. Sententiam

A tulit Regensis Antistes; jussque in eam Ecclesiam Cremonensi adjudicandum censuit. Verum alia fuit Romanae Curiae sententia, quod Brixianum Asceterium Privilegio Sanctae Sedis munitum foret. Digna est integra Charta, quae legatur, quum multa ad eorum temporum disciplinam & mores offerat. Eam e Tabulario ipsius Monasterii Sanctae Juliae, ubi autographum adservatur, descripsi.

Eugenii III. Bulla, qua controversia antea agitata ab Abbatissa Monasterii Brixiani Sanctae Juliae contra Episcopum Cremonensem propter Ecclesiam de Cicognaria coram Episcopo Regensi, demum dirimitur, Anno 1153.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei, dilecte in Christo filie Richilde Abbatissae Monasterii Sanctae Juliae, salutem & Apostolicam benedictionem. Ad hoc in sede iustitiae, disponente Domino, aliis praesidemus, ut singulis Ecclesiis & personis Ecclesiasticis sua jura servant, si qua inter ipsas fuerit orta dissensio, sine debito terminemus. Controversiam igitur, quae inter te, & venerabilem fratrem nostrum Obertum Cremonensem Episcopum super Ecclesia de Cicognaria versabatur, ad petitionem ejusdem Episcopi venerabili fratri nostro A. Regino Episcopo commissimus terminandam. Qui itaque parte in praesentia sua constituta, & allegationibus ac rationibus hinc inde diligenter auditis & cognitis, multorum sapientum consilio requisito, talem super eadem controversia sententiam promulgavit. ut videlicet homines de quatuor Villis, scilicet Casali, Villa Ravennensium, Gargo, & Scurolo, qui antiquitus conserunt venire ad Ecclesiam de Cicognaria, sicut ex prolatione testium utriusque partis

C praecipimus, decreto veniant, & spiritualia ab ea accipiant. De Ecclesia vero de Cicognaria ita dicimus. Quatinus Abbatissa Sacerdotem eligat, & ibi ponat, ita tamen, quod Episcopo representet, & ab eo curam animarum accipiat. Quartam vero partem decimarum, sicut hactenus Ecclesia de Cicognaria tenuit, ita decreto teneat. Grisma, Oleum sanctam a Plebe Casalis Majoris recipiat. Ad Capitulum & Letaniam eat. Publicos Penitenciales illuc ad penitentiam recipiendam deducat. Temporalem amministrationem Abbatissae adjudicamus. Ecclesiam vero, quae ad lesionem veteris Ecclesie contra auctoritatem noviter constructam cognovimus, ad evitandum etiam futurum scandalum, eam removendam esse censemus. Sententiam Domni Ariberti de Ecclesiis de Calvatone atque Alfiani, minime retrahamus. A qua sententia predictus frater noster Obertus Cremonensis Episcopus ad nostram sententiam appellavit. Utrunque igitur parte in nostra praesentia

tiâ constitutâ, & allegationibus ac rationibus vivâ voce nobis coram propositis & alitis, allegationes & attestaciones utriusque partis continentibus nobis a memorato fratre nostro Regno Episcopo sub suo sigillo transmissis, diligenter inspectis, & sepius a nobis relectis, cognovimus sententiam ipsam in maxima sui parte contra Privilegia Sedis Apostolicæ, Monasterio Sanctæ Juliae indulta, fuisse prolatam. In Privilegio namque Pauli Papæ ita inter cetera legimus: Igitur quia postulatis a nobis, quatenus venerabile Monasterium Domini Salvatoris nostri Jesu Christi, situm infra Civitatem Briziam, quod noviter fundare visa est Ansa excellentissima Regina, Privilegiis Sedis Apostolicæ insulis decoretur, concordantibus nobis reverentissimis Episcopis nostris, ex communi assensu statuere decrevimus, ut prefatum Monasterium Domini Salvatoris, cunctaque Monasteria cum universis Basilicis ad se pertinentibus, que a piissime Anse jure constructa esse noscuntur, Apostolicæ Sedis Privilegii, cui Deo auctore deservimus, insulis decoretur. Et infra: De cujus insuper Monasterii uniuscujusque Abbatissæ consecratione sanciri communiter decrevimus, ut sibi liceat a quocumque & de quocumque Civitate voluerit, Episcopo consecrari. Cujuscumque verò ordinis Clerici ejusdem Abbatissæ rogatu similiter a quocumque, & de quocumque Civitate voluerit, Episcopo expetantur vel conserventur. Quibus etiam licentiam concordî institutione concessimus. Crisma tempore baptismatis, & Oleum ad exercenda divina Ministeria, seu cujuscumque specialis negotii subsidium, a quocumque Episcopo, cum res exigit, Apostolica largitione percipere. Et in

A. Privilegii predicti serie sic invenimus: Crisma, Oleum Sanctum, Consecrationes Altarium, sive Basilicarum, Ordinationes Abbatissæ, vel Monacharum, seu Clericorum vestrorum, qui ad sacros fuerint Ordines promovendi, seu quicquid ad sacrum ministerium pertinet, a quibuscumque malueritis, Catholicis suscipiatis Episcopis. Quod igitur in predicta sententia contra Apostolicæ Sedis Privilegia continetur, ad normam rectitudinis revocare volentes, sicut superius diximus, Privilegiis diligenter inspectis & allegationibus utriusque partis sepe a plene auditis & cognitis, & attestacionibus crebro perlectis, communicato Fratrum nostrorum consilio judicavimus, ut in Ecclesia de Cicognaria juxta Privilegiorum tenorem per te Presbyter eligatur, & ibidem ponatur. Crisma quoque, Oleum sanctum, & cetera spiritualia idem Presbyter tam in se, quam in sibi subditis, a quocumque voluerit Episcopo Catolico, & gratiam Apostolicæ Sedis habenti, suscipiet. Plebi verò de Casali Majore in nullo subiacebit. Omnes homines de quatuor Villis, Casali videlicet, Villa Ravanensium, Gurgu, & Villa de Scavolis, excepto Banno, & Lombarello, & familia Camparelli, Lupuli, atque Alberti Ferrarii, ad prædictam Ecclesiam de Cicognaria tam vivi quam etiam mortui pro percipiendis cunctis spiritualibus vadant. De Villa autem de Barcello, Stephano de Aggere, Modelena, & Ouberti, & Dottore, & Barbalongi, & quatuor Casae de Barcello, & Petrus Abbas & cognata sua, in eadem Ecclesiâ de Cicognariâ sepehantur. Pro ceteris verò divinis tam ipsi, quam ceteri ejusdem Villæ homines, ad Ecclesiam de Fossa Capraria percipiendis ibunt. Ecclesia de Cicognaria Decimarum quartam partem, sicut hactenus

baenus tennit, semper possideat. Edificium etiam sub Ecclesiae nomine contra sacro Canones, & novi operis denuntiationem, infra Parrochiam de Cicognaria, in veteris Ecclesiae dampnum constructum, destruentum penitus iudicavimus. Si vero necessitas hominum Villae de Barcello exegerit, inter eandem Villam & Fossam Caprariam extra Parrochiam de Cicognaria Cremonensem Episcopum Ecclesiam edificare permittimus. Ne igitur Parrochiarum fiat confusio, presenti decreto, Apostolicae Sedis auctoritate, statuimus, ut quicumque de supradictis Parrochiis de una ad aliam domicilium suum transtulerit, ab illa Ecclesia omnia divina percipiat, ad cuius Parrochiam domicilium transtulisse confiterit. Nulli ergo omnino hominum liceat hujus nostrae diffinitionis paginam temerario ausu infringere, seu quibuslibet molestiis perturbare. Si quis igitur in futurum adversus ista presumpserit, secundo tertioque communitus, nisi in presumptione sua digna satisfactione correxerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus incurrat, atque in eterno examine districte ultioni subiaceat.

Datum Signie V. Idus Junii, Indictione XV.

Locus Sigilli ✱ appensi deperdit.

Laudatur in hisce tabulis Bulla Pauli I. Pontificis, a Margarino divulgata Tom. 1. Bullar. Casinens. Constitut. 9. cui innuitur primordia exemptionis Parthenonis Brixiani. Sed uti jam libere fassus sum in Dissertatione LXIV. quoties mihi occurrunt tam antiquae Libertatis sive Immuovitatis Privilegia, haec & vestigio. & insidias veritus, quid certi Actuum non habeo. Mihi in ea Paul-

li I. Bulla Notae Chronologicae tenebras creant. Nempe dicitur *Data VII. Calendas Novembrii, Imperante Domino Augusto Constantino a Deo coronato Magno Imperatore, Anno XXIII. sed & Leone Imperatore filio ejus, Anno X. Indictione Prima*: hoc est Anno Christi DCCLXII. si a Septembri Indictio nova deducta est: aut Anno DCCLXIII. si eadem a Calendis Januariis exordium sumit. Labbeus Tom. 6. Concilior. pag. 1689. ejusdem Pauli I. literas profert, scriptas Nonis Februarii, imperante Domino prissimo Augusto Constantino a Deo coronato Magno Imperatore, Anno XL. & Post Consulatum ejus Anno XX. (sive XLX.) *sed & Leone Imperatore ejus filio Anno VII. Indictione XII. Et* altera ejusdem Pauli I. Papae Bulla apud Labbeum, cui subscribere complures tum Episcopi tum Cardinales sanctae Romanae Ecclesiae, *Data IV. Nonas Junii, Imperante Domino Constantino Augusto a Deo coronato Magno Imperatore, Anno XLI. ex quo cum patre regnare coepit, & Post Consulatum ejus Anno XXI. Indictione XIV. Lector, quae so, Acta haec, sive haec Notae componat eum monumento Brixiano, atque decernat, an rite omnia pergant. Sed fortasse Margarinus, in aliis parum accuratus, ne hic quidem pergamenam rite descripserit. Unum tamen superest, quod me magis dubium hac in re efficit. Nimirum Pauli I. Privilegio subscribunt *Apostolicis Otto. Julianus, Felix, & alter Felix*. Episcopi omnes e Provincia fortassis Aquilejensi, quum sint ii ipsi, qui Privilegio subscribunt Signati Patriarchae, edito in eodem Bullario Casinensi, & dato, ut ibi legitur, *Anno Defuncti Regis XVI. & Adelgis XIV. Indictione XII. Tercio Idus Octobris*:*

obis; hoc est Anno Christi DCC-LXXII. vel DCCLXXXIII. quamquam ne istae quidem Notae omnis vitii expertes dicendae sint. Nescio, an iis temporibus in usu esset, (quod Saeculo praecipue Duodecimo usurpatum fuit) ut Bullis ejusmodi subscriberent Episcopi. Attamen id ita-
tue, ut lubet: certe mos fuit, ut ad Romani Pontificis decreta accederet subscriptio Episcoporum Romanae Provinciae, & Cardinalium. Cur ergo heic Episcopi alienae Provinciae se ingerunt? Quae Romae illi simul versantur, iidemque numero, qui decem post annos Sigualti Patriarchae tabulas pro eodem Brixiano Parthenone emissas confirmant? Insuper quae verbis plane iisdem utrique Chartae subscribunt? Episcopos autem illos Aquilejensi Provinciae ego tribui, sed tantummodo divinans: nunc ajo, nullum mihi eorum vestigium ulquam occurrere, quamquam Sigualtus scribat, se Privilegium illud concedere, concordantibus nobis reverentissimis Episcopis nostris: & Paullus Papa itidem affirmet, se id fecisse, concordantibus nobis reverentissimis Episcopis nostris. Nam quod Mabillonius in Annalib. Benedictinis ad Annum DCCLXXII. Apollinarem Regensem, Julianum Placentinum Chartae illi subscripsisse dixit, divinando dixit. Et quid rei erat Regiensis &

A Placentino Episcopo cum Patriarcha Aquilejensi? Denique petendum superest, cur a Sigualdo Patriarcha impetratum est Privilegium illud, cui nihil juris erat in Brixianam Dioecesim; & non potius a Mediolanensi Archiepiscopo, cui suberat Brixiana Dioecesis, aut ab aliis Archiepiscopis, in quorum Provincia sita erant alia Tempia ac Monasteria, Brixiano Afceterio addicta. Utrumque tamen sit, e tabulis nuper a me prolatis didicimus, Anno MC-LII. probatum fuisse Romae Privilegium Paulli I. Papae, tanquam legitimum monumentum, nullumque memorari jus relictum Cremonensi Episcopo in Ecclesiam Cicognariz: quod profecto cum Decretis Claromontani Concilii, aliisque literis Pontificiis consentire minime videtur. Ceterum etiam post illa tempora multorum Episcoporum jura viguisse deprehenduntur in Monasteria & Monachos, ac praecipue Mediolani. Vertebarur lis inter Abbatem Monasterii Mediolanensis Sancti Celsi, & Praepositum Plebis de Brebia, subiectum Mediolanensi Archiepiscopo. Per concordiam sublata illa fuit, servato jure Praepositi in Ecclesiam Monasterio obnoxiam. Tabulas ejusmodi sententiae descripti ex Adversariis MSis Puricellii Viri Clarissimi in Ambrosiana Bibliotheca adservatis.

Concordia inter Johannem Abbatem Sancti Celsi Mediolanensis & Lanfrancum Praepositum Plebis de Brebia, in lite de duabus Ecclesiis, facta Anno 1152.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Recordatio concordiae, quae facta est super controversia inter Johannem Monasterii beati Celsi Abbatem & Lanfrancum Plebis de Brebia Pre-

E positum diutius agitata. Discordia autem haec erat. Afferbat quidem Lanfrancus, Ecclesiam Sancti Salvatoris de Ispra, & Ecclesiam beatorum Martyrum Ipoliti & Gossiani de Gomeria, ad Plebem

Plebem de Brebia spectare: eique tamquam capiti, & Capellae suae matri Ecclesiae obedire debere, quod Abbas omnino distinebatur. Idcirco Domini Obizius Archiepiscopus, Galdinus Archidiaconus, Jordanus & Algisus Diaconi Mediolanensis Ecclesiae, volentes hanc litem amicabili pacto decidere, acceptam ab utraque parte securitate, quod suo obedirent mandato, super ipsa discordia solum fecerunt transactionem. Praefatus Prepositus de Brebia Ecclesiam Sancti Salvatoris de Ispira, & ea, quae ipsius Ecclesiae sunt, de cetero habeat & teneat, & in sua, suorumque ordinatione & dispositione libere permaneant. Praedictus vero Abbas, ejusque Successores Capellam beatorum Martyrum Ipoliti & Cassiani, & ea, quae ad ipsam spectant, habeant, & teneant, & possideant. Hoc modo Sacerdotem vel Clericum dumtaxat prenominate Plebis, qui ipsi Ecclesiae serviat, sine fraude eligant. Si autem inter eos de electione orta fuerit controversia, Mediolanensi Archiepiscopo, qui pro tempore fuerit, representetur, ut illi controversiae deditum finem imponat. Sacerdotem, seu Clericum electionem Abbas de Ecclesia illa, & his, quae ad Ecclesiam pertinent, investiat. Sacerdos, seu Clericus manum obedientiae ei tribuat. De sepe dicta Capel-

A la, & his, quae ad eam spectant, eisdem obediant. Pueros ipsius loci ad servitium & Baptisma ad Plebem ducat: & vocatus ad Capitulum plebis, si ordinem ipsius Plebis habuerit, pergat. Nihilominus ab Abbate vocatus ad suum Capitulum eat. Haec facta est concordia selvo jure Festivitatum, quas Plebs in pretaxatis Ecclesiis celebrat.

B Facta est concordia haec Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Centesimo Quingentesimo Secundo, Mense Januarii. Indictione Quindecima.

✠ Ego Obertus Archiepiscopus subscripsi.

✠ Ego Obizius Archiepiscopus subscripsi.

C ✠ Ego Galdinus Archidiaconus subscripsi.

✠ Ego Jordanus Diaconus interfui & subscripsi.

✠ Ego Algisus Diaconus interfui & subscripsi.

✠ Ego Johannes Abbas Sancti Celii subscripsi.

D Addo Bullam Hadriani IV. Papae pro Mediolanensi Monasterio Sancti Dionysii emissam, in qua intueberis, saluam Apostolicae Sedis auctoritatem, & Mediolanensis Archiepiscopi Canonice iustitiam. Eandem quoque depromi e Purcellianis Adversariis.

Hadriani Papae IV. Bulla, qua Monasterio Mediolanensi Sancti Dionysii confirmat omnia illius jura & bona, Anno 1157.

A Drrianus Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Wifredo Abbati Monasterii Sancti Dionysii Mediolanensis, ejusque Fratribus tam presentibus quam futuris, regularem vitam professis in perpetuum. Justis Religiosorum desideriis dignum est facilem praebere consensum, ut fidelis

E devotio celebrem consequatur effectum. Ea propter, dilecte in Domino fili Wifredo Abbas, tuis iustis postulationibus clementer adnuimus, & Monasterium Sancti Dionysii, cui, Deo auctore praefides, & praedecessoris nostri beati Petri, & nostra praedilectione suscipimus, & praesentis scripti Privilegio communitimus.

minis. Statuentes, ne quascunque possessiones, quacunque bona idem Monasterium in praesentiarum iuste & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis praesente Domino poterit adipisci, firma vobis, vestrisque Successoribus & illibata permaneant. In quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Ecclesiam videlicet Sancti Michaelis de Pestallo, in qua Monasterium statuendi, si expedierit, facultatem habetis, sicut a venerabili fratre nostro Oberto Mediolanensi Archiepiscopo rationabili providentia vobis concessum est: totam Parochiam suburbii illius Portae, quae dicitur Porta Nova, sicut per eiusdem Archiepiscopi sententiam legitime vobis adjudicata est: Ecclesiam Sanctae Mariae in Solario, quae nunc Sancti Fidelis dicitur: Ecclesiam Sancti Laurentii, quae est iuxta domum Tassonis, cum omnibus earum pertinentiis: Curtem de Melate cum tribus Capellis, videlicet Sancti Bartholomaei, Sancti Dionysii, Sanctae Mariae de Sabioncello, & duobus Castris, scilicet de Melate & Sabioncello: Curtem de Lierni cum duobus Capellis beati Mauricii videlicet & beati Michaelis: tertiam partem Curtis de Talamona cum Decima, & jus vestrum in duobus Capellis, quae in Curte illa sitae sunt, videlicet Sanctae Mariae & Sancti Martini, cum omnibus ad eas pertinentibus: Capellam Sancti Martini de Gradi, cum omnibus ejus possessionibus: Ecclesiam beati Michaelis de Pestallo, cum omnibus suis pertinentiis: Decimam terrarum, quae sunt juxta ipsum Monasterium, & illarum terrarum, quae sunt circa flumen Sevisum hinc atque inde in omnibus pertinentiis hominum habitantium in Porta, quae dicitur Nova, & in

A Porta Orientali; quae modo cultantur, vel in antea cultae fuerunt, sicut ab Eriberto bonae memoriae Mediolanensi Archiepiscopo canonicè vobis concessa est, & in scripto suo firmata: Possessiones, quas habetis in Sacrate & in Sexto, qui dicitur Johannius, in Asfori, in Ponte Curionis, in Gregonzola, in Aronio, Pestallo, Lomasio, Casalego, Calutate, Romano, in Quinto, in Surdi, & in Casale, de Casuis, de Valle Saxia, cum omnibus praedictarum possessionum libertatibus & consuetudinibus, sicut eas tessione Regum hactenus quietè habuistis, & praesenti Oberti Archiepiscopi scripto vobis confirmatae sunt.

C Ad haec quatuor Clerici ipsius Monasterii, qui sunt de Ordine Decomanorum Mediolanensis Ecclesiae, ab Abbate, qui pro tempore fuerit, ad honorem Dei in eadem Ecclesia ponantur & ordinentur, eique tanquam patri & domino suo obedientes existant, sicut habent extitisse dinoscitur, & scripto jam dicti Archiepiscopi continetur. Statuimus autem, ut in praedictis Ecclesiis Sanctorum Laurentii & Fidelis, vobis cum assensu memorati Archiepiscopi absque contradictione aliqua ponere liceat Sacerdotes. Prohibemus etiam, ut nemini fas sit in Parochia suburbii Portae Novae, quae vestri juris existit, infirmos visitare, mortuos sepelire, & alia divina officia, quae ad Parochiale jus pertinent, vobis invitis, Populo celebrare. Praeterea quicquid Adalbertus jam dictus Abbas ipsius Monasterii invasor ab eadem Ecclesia Sancti Dionysii per venditiones, pignorationes, infeudationes, investituras, libellos, commutationes, locationes, seu alio quolibet modo illicitè alienavit, irritum esse censuimus, & ad ipsam beati Dionysii Ecclesiam revocandi facultatem vobis concedimus, quemad-

quemadmodum per sententiam Consulum Mediolanensium a Rubaldo bonae memoriae Archiepiscopo confirmatum legitime iudicatum est. Sane novorum vestrorum, quas propriis manibus, aut sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus a vobis Decimas praesumat exigere. Decimas quoque, quas Canonice possidetis, vobis nihilominus confirmamus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praesatum Monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuire, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia & integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Salvâ Sedis Apostolicæ auctoritate, & Mediolanensis

A Archiepiscopi Canonici iustitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, Secularisve persona hanc nostrae Constitutionis paginam sciens contra eam tenere venire temptaverit, secundo tertiove commonitus, nisi praesumptionem suam dignâ satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sanctissimo Corpore ac Sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatinus & hic fructum bonae actionis percipiant, & apud districtum Iudicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen. Amen.

Ego Adriannus Catholicae Ecclesiae
Episcopus subscripsi.

RENE

- * Ego Gregorius Sabinensis Episcopus subscripsi.
- * Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis tituli Sanctae Praxedis subscripsi.
- * Ego Julius Presbyter Cardinalis tituli Sancti Marcelli subscripsi.
- * Ego Ottavianus Presbyter Cardinalis tituli Sanctae Caeciliae subscripsi.
- * Ego Henricus Presbyter Cardinalis tituli Sanctorum Nerei & Achilaei subscripsi.
- * Ego Odo Diaconus Cardinalis Sancti Georgii ad Velum aureum subscripsi.
- * Ego Guido Diaconus Cardinalis Sanctae Mariae in Porticu subscripsi.
- * Ego Odo Diaconus Cardinalis Sancti Nicolai in Carcere Tulliano subscripsi.
- * Ego Bonadies Diaconus Cardinalis Sancti Angeli subscripsi.

Datum Laterani per manum Alberti, Sancti Adriani Diaconi Cardinalis, vicem Domini Rolandi Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyteri Cardinalis & Cellarii generis, IV. Idus Novembris, Indictione VI. Incarnationis Dominicae Anno Millefimo Quinguesimo Septimo, Pontificatus vero Domini Adriani Papae Quarti Anno Tertio.

Tom. XIV.

R r

Medio-

Mediolanensis denique Archiepiscopi auctoritas in Monachos ad Annum ulque MCCCXL perdurasseprehenditur, uti in Epistola Clariss. Saxii, quam Praefationi ad Synodum Provincialem Gastoni Archiepiscopi, Tomo IX. Rerum Italicarum, ad junxi, adnotatum est. Verum Seculis subsequenteribus quum in *Mare Magnum* devecti fuerint quivis Monachi, Canonici Regulares, Clerici Regulares, Fratres Mendicantes, aliique Religiosorum Ordinum coetus, quibus si velis haecenus navigarint & navigent, nihil interest meminisse. Ceterum, ut nunc, ita & olim Monasteria a jurisdictione Episcopi exempta, solite cavebant, ne quam Antistitis potestatis umbram in ea

A captarent. Quare ad consecrationem Ecclesiarum adferebant potius Episcopos extraneos; aut si Dioecesium, ne actus ille sibi in posterum officeret, studiose curabant. Tremitense Monasterium olim Benedictionum, nunc Regularium Canonico-rum, in Insula Adriatici maris situm, perquam celebre est. Ejus Monachi *Draconariae Episcopum* exorant, ut ad consecrationem Ecclesiae suae accederet. Quo facto multis etiam precibus impetrare *securitatis Chartam* ab Episcopo pro futuris temporibus, quam ex Archivio Monasterii Sanctae Mariae Tremitenfis descriptam ad me misit eruditus amicus meus P. Pompejus Alexander Bertus e Congregatione Matris Dei.

Almeradi Episcopi Draconariensis Charta, qua proficitur, nihil libertati Monasterii Tremitenfis detractum iri, quod eam Ecclesiam is consecravit, Anno 1045. aut 1060

IN nomine Domini nostri Jesu Christi, Tertio Anno Imperii Domini Constantino sanctissimo Imperatore nostro, Mense Februarii, Tertiadecima Indictione. Nos Almeradus Episcopus sacrae Sedis Draconariensis clarescimus, quoniam inspirante divina omnipotentis Domini clementia, venerabilis Abbas Albericus sacri Cenobii Trimitensis Insulae, cum tota Congregatione spiritualium Fratrum suorum, construxerunt Ecclesiam in eadem Insula a novo fundamine Sanctae Dei Genitricis & Virginis Mariae, quae Insula adjacet inter Dalmatiam & Apuleam in pelago maris. Et pro quo ego Almeradus praefatus Episcopus voti me conversari in eodem sacro Cenobio. & cotidie spero finem meum ibi consummare. Cepit me cum maxima diligentia praedictus

C venerabilis Abbas Albericus cum ceteris spiritualibus Fratribus ejusdem sacri Cenobii, ut eandem Ecclesiam ego praedictus Episcopus Almeradus dedicarem, obsecrari. Unde ego postulantis illis sepius, & me anxie petentibus, consensum prebui precationibus eorum, & dedicavi illam in Mense superscripto, & Anno Episcopatus mei Sextodecimo, & Indictione Tertiadecima. Et postquam adjutus auxilio omnium Creatoris, dedicavi hanc Ecclesiam, reversus sum ad sedem mei Episcopatus, cepit me nimium precare ille Abbas, veniendo ad me cum ceteris Fratribus suis, ut sicut aliquando constructum est Cenobium praedictum, nullus Episcopus probatur habere aliquam dicionem aut dominationem ibidem, ita petimus, ut semper liber, & absque omni dominatione Episcoporum existat;

stat; *suggerendo ita: quia ideo te nos hic conduximus ad dedicando propter promissionem, quam fecisti in hoc sacro Cenobio: & computavimus te quasi unum ex Fratribus nostris; ne pro hac occasione ex Successoribus tuis presumat nobiscum causare & contendere, ut habeant dicionem aliquam aut dominationem in hoc Monasterio nostro qualiscumque Episcopus. Et pro his omnibus petebatur, ut facerem Libertatem securitate eorum. Unde ego talia audiente ab illis, per remedium animae meae, & quia promiserant, pro hac re semper mihi orare, feci eis haec Libertatis & Securitatis Cartulam, ante praesentia Azonis Judicis, & alios idoneos testes, qui hic subscripsi sunt. Ut quicumque ex Successoribus meis temptaverint pro quacumque modo & ingenio, temerario ausu aliquid de eadem Ecclesia querere, aut aliquam dicionem vel dominium ibi habere quesierint, anathemate vinculo subjaceant, & a trecentis decem & octo Patribus, Atri maledictionem optineant, & sint damnati in pena Nathan & Abiron, & Judae traditoris, & sint separati a sancta & Catholica Ecclesia, & ab omni consortio Apostolorum & Christianorum. Quateous ego praefatus Almeradus Episcopus obligo me, & cum Benedicto Judice, atque pro Marco Advocatore meo, & Successores, qui post meum obitum in ipso sacro Episcopo parvi Ecclesiae accedere debet, ut nec ego, nec meos Successores (quod absit) propter dedicationem, quam feci in eadem Ecclesia, aliquando tempore contendamus habere aliquam dicionem & dominationem aut qualemcumque rem de praedicto Monasterio querere presumamus: sed semper existamus defensores & adiutores in sancto Cenobio contra qualemcumque pre-*

A sumptorem, qui ibi pro hac occasione, ut praediximus, ibi aliquid querere voluerit, ut semper questio eorum vacua & reprobata sit. Unde pro firmissima vestri venerabilis Abbatis Alberici, ejusque Successoribus, & cum ceteris Fratribus, securitate hanc Cartulam scribere feci, & cum anulum nostrum propriis manibus nostris in cera imprimentes signavimus, & te Stephanum Diaconum & Notarium scribere hanc Cartulam iussimus, imus Civitatem Draconensem feliciter.

B ✠ Almeradus Episcopus servus servorum Dei.

✠ Ego qualis Azo Judice.

✠ Ego Lupo Archipresbyter.

✠ Ego Andreas Mosilboni.

C ✠ Ego Adeodato de Montefico.

D **D**rest Cereum Sigillum Episcopale.

Annum certum indicare Chartae hujus aulus non sum, quam Anno MXLV. Inditione Tertiadecima, secundum calculos Pagii decurreret Annus Quartus Constantini Moomachi: & Anno MLX. Inditione rursus Tertiadecima, Annus Secundus Constantini Ducae. Ad Chronologiam tamen alterutrius ex hisce Graecis Imperatoribus non inutilis erit pergamena ista, ubi quis diligentius eam rem perscrutetur: quod mihi ad alia properanti facere non vacat. Ughellius quoque Tomo 8. Ital. Sac. post Episcopos Civitatenenses seriem dedit Praefulum Ecclesiae Draconariensis, cujus Dioecesis a multo tempore adjecta fuit Episcopatu Sancti Severi. Verum illi ignotus fuit Almeradus Episcopus, in Charta nunc edita nobis servatus.

E Poscit etiam argumentum praesens, ut aliquam mentionem faciam de Monasteriis Imperiatis, sive Regali-

galibus, quibus ne Italia quidem olim caruit. Ejusmodi Monasteria in Gallia temporibus etiam antiquis abundarunt, sive quod a Regibus edificata fuerint, sive aliis de causis. Vide Biluzium, Mabillonium, Ducangium, ac alios de eruditione praecertim Gallica optime meritos. Graeci quoque ejusmodi Monasteria numerabant. Ad Italiam quod attinet, in Lege 8. Aistulphi Langobardorum Regis Part. II. Tom. I. Rer. Italicar. memorantur *Monasteria, Basilicae, vel Xenodochia, quae sub Palatii defensione esse videntur*; eaque infra distinguuntur ab aliis, quae ad Palatinum non pertinent. Sed haec non satis perspicua. Clariora sunt, quae habentur in Lege 31. Pippini Italiae Regis inter Langobardicas, in qua decernitur de *Monasteriis & Xenodochiis, quae per diversos Comitatus esse videntur, & Regalia sunt, ut quicumque ea habere voluerint, per beneficium Domini Regis habeant*. Alia enim ex Monasteriis Episcopalia fuere, quae Episcopis suberant; & alia Regalia, in quae jus integrum sibi Reges tribuebant. Apud Ughellium Tom. V. Ital. Sacr. in Episcop. Veronensib.

A ad Annum Christi DECCXVIII. numerantur in Urbe Veronensi tria Monasteria Regalia, idest Sancti Petri in Mantuatica, Sancti Stephani in Ferrariis, & Sancti Thomae Puellarum in Urbe, sed & duo Regis Xenodochia. Monasterium autem Casaliense, a Ludovico II. Augusto fundatum, unius Regis auctoritatem agnoscebat, uti habemus ex ejus monumentis Part. II. Tomi II. Rer. Italicarum evulgatis. Sed & alia fuere illustribus nominis Monasteria, quibus visum est levius sub Imperatorum tutela ac protectione esse, quam sub Romani Pontificis. Quare & ista evasere Imperialia Monasteria. In eorum numero nobilissimum *Farsense* fuit, & quantà contentione animi, illius Coenobii Monachi Imperialis patrocinii iura tutati sunt, Chronicon ejusdem Monasterii a me editum in eadem Part. II. Tom. II. satis aperte indicat. Sed & rem ipsam in monumento nondum edito luculentius perspicendam exhibeo. Debeo illud humanissimo & doctissimo viro Patri D. Eustachio Caracciolo Clerico Regulari, Neapolitano ex egregia Principum Torellae prospiciat progenito.

Consecratio Altarium Basilicae Farsensis a Nicolao II. Romano Pontifice facta, & Monasterii illius libertas ab eodem Pontifice confirmata, Anno 1060.

A Nno Dominicae Incarnationis M. LX. Mense Julio die VI. Inditione XIII. Nicolaus sanctissimus Papa II. invitatus decemissime a Domino Berardo Abbate venerabilis hujus Farsensis Monasterii, omnique Fratrum Conventus ejusdem Coenobii, una cum Episcopis Romanis, & aliquantis Cardinalibus, ad hoc Monasterium libertissime venit, ad hujus Ecclesiae principa-

E lia consecranda Altaria; hoc est, beatæ Mariae Dominæ nostræ, & Domini Dei Salvatoris Mundi. Quo facto honorificentissime inter sacrae solennia Missae idem Pontifex venerabilis omnibus poenitentibus, qui ibi conveniant & aderant, remissionem trium annorum fecit, & constituit, ut haec remissio annualiter fiat omnibus, qui in ipsa die cum votis & donis, pro ne potuer-

potuer-

potuerint, honeste & honorifice annue venire studuerint. Et pauperes, qui domum non habuerint, se religioso * prae-
pare voluerint. De raptoribus vero sive furibus aut sacrilegis hujus honorum Monasterii, excommunicationem anathematis fecio, quam describi, & quoties oportuerit, talem legi praecepit.

In nomine Domini. Nicolaus Episcopus, servus servorum Dei. Ob reverentiam Sanctae Dei Genitricis & semper Virginis, & Dominae nostrae Mariae. postquam renovationem Consecrationis hujus Ecclesiae Farsensis, Deo propitio, jam honorifice explevimus, volentes amodo comprimere ac destruere omnium pravorum hominum, cujuscumque dignitatis vel gradus sint, de bonis hujus Monasterii invasiones vel depraedationes vel furta, auctoritate divina, videlicet Patris & Filii & Spiritus Sancti, & Beatae Mariae semper Virginis, beati quoque Michaelis Archangeli, & Sancti Petri Apostolorum Principis, omniumque Sanctorum, qui in coelis & in terra venerantur, excommunicamus & anathematizamus, & a liminibus Sanctae matris Ecclesiae expellimus illos, qui porcos, boves, aut oves, vel alia quaelibet animalia, seu calcamenta vel vestimenta, sive libros, vel fruges, aut triticum vel vinum vel panem, seu diversa utensilia, de hoc Monasterio Sanctae Mariae violenter rapuerunt, aut deinceps rapuerint, sive furati sunt, vel amodo praefurserint, aut diutius aut foris accipiant. Igitur maledictionem abyssi jacentis deorsum, & maledictionem coelestem & maledictionem terrestrem suscipiant, praesentem maledictionem in corporum debilitatione recipiant, perditione & animarum cruciatione maledicantur

A cum maledictis, flagellentur cum ingratis, pereant cum superbis, crucientur cum blasphemis, torqueantur in inferis: sint maledicti cum blasphemantibus nomen Domini, sint maledicti cum desperatis, sint maledicti in Oriente & Occidente, sint maledicti in Meridie & Septentrione: sint maledicti in die & in nocte: maledicti intus & foris, maledicti a dextris & a sinistris. Sint maledicti in domo & in agro, sint maledicti stantes & sedentes, ambulantes & moram facientes. Sint maledicti bibentes & manducantes, sint maledicti vigilantes & dormientes. Obtenebrescat eis Sol, quum adhuc media fuerit dies, & incursumur a Diabolo & angelis suis. Excrucientur animae eorum doloribus, & extinguatur lucerna eorum in Secula seculorum, amen, nisi venerint ad satisfactionem & congruam emendationem.

Post consecrationem autem hujus Ecclesiae Altarium, Nicolaus reverentissimus Praefatus aliquantulum nobiscum commoratus, benivolum se in omnibus, immo benignissimum erga hujus Loci negotia & istius Congregationis proficue exhibuit. Domnus vero Abbas noster religiosissimus, una cum praecipuis Praetribus eius sanctissimae ostendit praesentiae sanctorum Privilegia Pontificum, & Praecepta sacrorum Imperatorum, hujus sacri Coenobii omnem Libertatem & defensionem plenissime continentia. Et qualiter Langobardorum Reges semper Regali Patrocinio, & Romanorum Imperatores Imperiali Tutitione illud conservare & custodire studuerunt. Carolus quoque Romanorum Imperator Augustus Immediati statuit edicto, ut haec casa Dei sub tali privilegio fiat, & sub integra Immunitate, sicut cetera Monasteria

Monasteria

stria infra Regna Francorum esse noscuntur, idest *Lirinenſium*, *Agan-
nenſium*, & *Luxovienſium*. Item oſten-
dit Praeceptum Klotharii ſereniſſimi
Imperatoris, ubi continetur, quod
Domnus & Avus ipſius piae memoriae
Carolus praefantiffimus Imperator haec
omnia ſpecialiter ſub ſuo munimine,
vel ſucceſſorum ſuorum, Regum ſci-
licet Francorum, praeepto auctori-
tatis conſtituiſſet, ut nullus Ponti-
fex, Dux, Princeps, aut quiſlibet
ſuperioris aut inferioris ordinis rei
publicae Procurator, hoc Monaste-
rium ſub tributo aut cenſu conſtitue-
re praefumeret, ſed ita Immune ac
Liberum eſſet, ſicut cetera Monaste-
ria infra Regna Francorum conſtitu-
ta, idest *Luxovienſe*, *Lirienſe*, &
Aganenſe. Quae res poſtquam in praefen-
tia Domini Apoſtolici Paſchalis I.
& praedicti Imperatoris, & Optima-
tum atque Procerum utriuſque partis,
examinata & diligenter inquiſita eſſet,
& in propatulo omnibus eſſet, quod
hoc Monasterium nullatenus ſub jure
& dominatione praefatae Romanae
Eccleſiae, vel ſub tributo aut pen-
ſione eſſe deberet; idem Domnus
Apoſtolicus non ſolum recognovit,
nullum dominium in jure ipſius Mo-
naſterii ſe habere, excepta Conſecra-
tione, ſed etiam omnes res tam in
territorio Sabinenſi, quam in Romanâ
ſitas, quas ex eodem Monasterio pote-
ſtas antecellorum ejus Paſchalis Papae
iniuſte abſtrulerat, per juſſionem ipſius,
dante eo Mappulam ſuam Advocato ſuo
Sergio, reſtituit Lepni, qui de parte
noſtra & hujus Monasterii Advocatus
erat. Item oſtendit confirmationem
Ludovici Imperatoris, filii ejuſdem
Klotharii, & Berengarii, ac Ottonis
Imperatorum, & Ottonis Secundi.
qui hoc Monasterium cuidam Ugoni
Epifcopo in beneficium dedit. Quod

A recognoſcens ſe ignoranter egiffe, pro
omnipotentis Dei amore & pro remedio
anime Herſonis, qui heic cum eodem
Epifcopo moratus obijt, praeeptali pa-
gina ſpondit, ut amplius in aeternum
numquam detur in beneficium, ſed ſem-
per maneat rei publicae deſtinatum,
Abbati mancipatum, & nulli alteri
ſubjectum vel praefitum. Unde Deum
B omnipotentem deprecatus eſt, ut ſi ali-
quis Papa, aut Imperator umquam hoc
Monasterium alicujus perſonae ditioni
ſubjgaverit, in Chriſti adventu, dum
venerit judicare ſeculum per ignem,
rationem inde reddat, & ſe deliquiſſe
pro hac conſuetudine recognoſcat. Item oſ-
tendit diſſinitionem inter Domnum
Hagonem Abbatem & Prebyteros
C Sancti Enſlachi in praefentia Gregorii
Papae & Ottonis Imperatoris, ubi
continetur, quod pro certo hoc Mo-
naſterium eſt ſub lege & tuitione
Regum. Nam, ut illi reſertur, Impe-
rator dixit in ipſo judicio: Interroge-
tur Abbas & Advocatus ejus, ſi
poſſunt probare per ſcriptum aut per
ſacramentum vel per teſtimonia, quod
ipſum Monasterium ſub Lege Lan-
gobardorum deſenſatum fuiſſet. Ego
D nullatenus a ſua lege iſtud ſubtrahō.
Item alia diſſinitio inter Domnum Gui-
donem Abbatem poſtea facta & eodem
Prebyteros in praefentia Domini Jo-
hannis Patricio & Creſcentii Praefecti.
In qua Placito reſecta eſt ipſa diſſinitio
& collaudata atque confirmata ab eodem
E Patricio & a Praefecto, omnibuſque
Judicibus. Quibus omnibus oſtentiſ ſide-
lirer praefato Papae ſanctiſſimo Nico-
lao, & ſubtiliter perſpectis, auctoritate
ſua omnia, quae in eis continentur,
laudavit & confirmavit. Tunc idem
Domnus Abbas Berardus, una cum om-
nibus Senioribus, ſuppliciter eundem
Papam obſecravit, ut iſtius Monaste-
rii antiquam Libertatem, & Privilegio-

giorum ac Praeceptorum nobis multoties missam a Pontificibus, & Regibus, sive Imperatoribus Immunitatem, summam pastoralique confirmaret auctoritate, & una cum omnibus nobis, Populoque totius Abbatiae, praecipuos Legatos Apostolicae Sedis interesse jubere, qui canonicum Interdictum, & universalem facerent excommunicationem, ad consecrandam authenticam hujus Monasterii Libertatem. Quod idem Praesul suscipiens benigne, quod petebatur, concessit libenter. Itaque tempore congruo & statuto direxit huc postmodum Hubertum Archiepiscopum, & Agilardum Episcopum, & Abbatem Sancti Pauli, atque Petrum Episcopum Eugubinum, qui causam ipsam, sicut Dominus Abbas una cum omni Congregatione postulaverat humiliter, ipsi adimplerent studiosissime. Inter cetera missa Dominus Abbas ad Marchiam legatione, omnes Praepositos & Viros praecipuos fecit interesse, & ex omnibus Cellis sive locis nostris, collectisque omnibus nobis infimus, Decimo octavo Kalendas Octobris praefatus Dominus Hubertus Archiepiscopus ipsa die solemnia Missae decentissime celebravit, & perlecto Evangelio, pro causis praedictis Apostolica auctoritate & hoc Interdicto hanc Excommunicationem fecit.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Nos praesentes Legati Apostolicae & sanctissimae Romanae Sedis, reverendissimo summoque Pontifici Romano Domno Nicolao jubente, ex parte Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti, & beatae semper Virginis Dei genitricis Mariae Dominae nostrae, omniumque Sanctorum, interdicimus, & omnimodis vetamus, ut nemo unquam de Ecclesiasticis aut Secularibus viris, cujuscumque ordinis aut dignitatis, hanc Ecclesiam beatae Mariae, quae

A dicitur in Farfa, cum propria Congregatione, cunctisque bonis ipsius sive substantiis, omnibusque famulis interioribus & exterioribus, vel ubiuis commanentibus, diabolico instinctu vel ausu temerario praesumat quocumque modo invadere aut diripere, seu conculcare, vel de authentica & antiqua Libertate subtrahere, & de Patrocinio sive Tutitione atque Defensione Regali & Imperiali evellere aut subtrahere, vel in dominium & ditionem Curiae Romanae transferre, & cunctibus Ecclesiae tributariam facere, & bona illius & jura quoquo modo vitigare vel dissipare sive contrumpere, & Privilegia Pontificum Apostolicorum, & Praecepta Imperatorum sibi pro hujus Ecclesiae integerrima Libertate conservanda, pro nibilo ducere, aut in aliquo violare. Quicumque autem Pontifex, Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, Abbas, Praelatus, Subditus, Princeps, Patritius, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Castaldeus, quisvis Actionarius, vel ut praediximus, cujuscumque ordinis aut dignitatis superioris vel inferioris, Ecclesiasticae vel Secularis, horum aliquid, quae superius comprehensa sunt, contra praefatam Ecclesiam Farfensem, & Congregationis ejus ordinatos, & Rectores hujus Monasterii praesentes & futuros usque in perpetuum, consiliatus aut meditatus fuerit, vel assensum voluntarium praebuerit vel perpetraverit, & hoc scelus vel sacrilegium commiserit, sit anathema, maranatha, & a Regno Dei, omni-
que Ecclesia, & a Sanctorum Congregatione separatus & perpetuo excommunicatus, & condemnatus a Deo omnipotente, & a beata Maria, cujus Ecclesiam offendit, & ab omnibus Angelis, Archangelis, & a cunctis civibus supernis, & a Patriarchis

chis & Prophetis, & a viginti quatuor Senioribus, & a duodecim Apostolis, & a quatuor Evangelistis, & a centum quadraginta quatuor Innocentibus, & ab omnibus Sanctis Martyribus & Confessoribus atque Virginibus. Et habeat partem cum Herode, Pilato, Anna, & Caipha, & omnibus principibus Daemoniorum, & in Inferno inferiori crucietur in Secula seculorum: amen; nisi resipiscat, & digna satisfactione, & prout valuerit, quod deliquit, emendaverit. Et si Monachus de hac Congregatione fuerit, vel de hujus Monasterii Cellis, qui hoc scelus commiserit, abjiciatur ab omni coetu Fratrum, & de locis omnibus nobis pertinentibus, & usque in diem obitus ei denegetur hic redeundi licitum. Si verò de totius praedictae Abbatiae aliquis, quae supra commemoravimus, agere tentaverit, omne beneficium, vel quancumque hereditatem habet, omnino in omnibus perdat, & omnem amorem & caritundinem Senioris, cunctorumque Fratrum, & hujus Ecclesiae fidelium & famulorum. Et ab omnium Christianorum societate sit alienus, & sicut supra retulimus, per omnia sit excommunicatus, nisi damnum pro poena emendans digne satisfecerit. Qui verò pie utilissima hujus Ecclesiae custodire studuerit, & a detrimentis hujus Monasterii & Congregationis cessaverit, benedictionem aeternam a Deo omnipotente percipiat, & ab ejus sanctissima Genitrice Virgine perpetua, Maria nostra Domina, & ab omnibus Sanctis: & illius anima collocetur in Regno coelesti in Secula seculorum. Amen.

Humbertus Dei gratiâ Episcopus Sylvae Candidae, & Petrus Episcopus Augubinus, & Aylardus Episcopus &

A Abbas Sancti Pauli, sanctae Romanae Ecclesiae Legati ex praecepto Domini Nicolai sanctissimi Papae II. hoc decretum fideliter statimus, & manibus propriis confirmantes subscripsimus.

Berardus Dei nutu Farfae humilis Abbas hoc decretum fieri concessimus & confirmamus.

Petrus Monachus & Praepositus.

B Johannes Presbyter & Monachus atque Prior.

Transmundus Monachus.

Odemundus Presbyter & Monachus.

Sicolfus Diaconus & Monachus.

Aldo Presbyter & Monachus.

Atto Presbyter & Monachus.

Berardus Presbyter & Monachus.

Benedictus Presbyter & Monachus.

C Bonico Presbyter & Monachus.

Bouico Presbyter & Monachus.

Berardus Presbyter & Monachus.

Placidus Presbyter & Monachus.

Almerius Presbyter & Monachus.

Azzo Diaconus & Monachus.

Martinus Clunienfis Presbyter & Monachus.

D Omnes de isto Conventu adfuerunt, & cum omni Congregatione consenserunt & confirmaverunt atque subscripserunt.

De Marchia verò omnes praedicti, Azo filius Longini Praepositus Ofidae,

Gualterius frater ejus Praepositus Scutulae, Bonifacius Vir Dei, Amizo Praepositus Sanctae Victoriae, Johannes Praepositus de Clente, Aibertus Praepositus de Azo, Grimaldus Praepositus Reatinus, Aito Praepositus Mianae, Johannes Praepositus Perusinus. De Populo Abbatiae hujus Dato de Rainerio pro se, & suis omnibus heredibus consentiens & obligans atque confirmans; Franco Praefatus Rici de Montecapoli; Albertus de Azo pro se & omnibus heredibus suis; Cimbro de Arcis; Lotberius Masso de Petro Helve; Guistow de Belletia; Guido Carboncel-

luis Senioritti; & aliis de Populo innumerabiles. Qui omnes se obligaverunt, ne si ipsi, vel eorum heredes, sint supra dictum est, non observaverint, vel si culpam veraciter fuerint, excommunicationi, poenaeque praedictae subjaceant.

Narnio Judex Narniensis his omnibus interfui, & scriptum Decretum rogatus a sanctae Romanae Ecclesiae praedictis Legatis, & praefato Abbate Domino Bernardo, omnique ejus sanctiss-

A mo Conventu, dilavi, meaque vice Solfus venerabilis Diaconi, & Monachus scripsit & complevit.

Ita amplissimum agri Mutinensis Coenobium Nonantulanum uni olim Imperatori, sive Regi suberat, & adhuc Augustae Abbatiae titulo gloriatur. Idque etiam intelligas ex literis Friderici I. Augusti, quas authenticas vidi ac descriptas ex Tabulario ejusdem Coenobii.

Fridericus I. Augustus confirmat Ecclesiam de Valle Fabrica; spectantem ad Monasterium Nonantulanum, Anno 1177.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator Augustus. Ea, quae a Nuntiis nostris, quas in terras Imperio nostro subjetas mittere solems, in terminis procuratori ipsorum creditis, in vise nostra iuste & congrue super causis ad eos delatis, ordinata fuerint, decet nos & rata tenere, & perpetuo nostrae auctoritatis robore confirmare & stabilire. Quod & facere prompti sumus, praecipue cum huiusmodi statuta ad Ecclesiarum commoditates provenire intelligimus. Notum ergo sit omnibus Imperii nostri fidelibus tam futuris quam praesentibus, quod restitutionem possessionum, quas filii Munaldi Ecclesiae de Valle Fabrica abstulerant, quae scilicet restitutio a Cunrado Suevo Legato nostro eidem Ecclesiae legaliter & iuste facta est, Imperiali auctoritate nostra confirmamus, & ratam de cetero permanere iubemus tam in his, quae eis restituta sunt in Comitatu Eufio, quam in Comitatu Nucetino, sen in aliis locis. Quorum quaedam nominatim exprimere dignum duximus: Curtem de Saullo Donato cum suis pertinentiis: Curtem Porsile cum suis pertinentiis: Castellum Casagaldi cum suis

Tom. XIV

C **p**erinentiis: Quoniam verò Ecclesia de Valle Fabrica Nonantulae pertinet Ecclesiae, quae nobis specialiter attinet, ipsam Vallem Fabricam in nostram suscipimus tuitionem, precipientes, ut ab omni iniusta exactione, & servitute permaneat libera & illesa, & a quorumlibet hominum violentis vexationibus, tam Marchionum, quam Comitum quoque infestationibus secura. Imperiali ergo auctoritate sub pena banni nostri & sub pena decem Librarum anni praesipimus, quatinus nec Dux, nec Marchio, nec Comes, nec aliqua Imperii nostri persona parva vel magna, attemptet nunquam supradictas restitutiones infringere, aut predictam Ecclesiam contra haec nostra statuta ullis perturbationibus gravare.

E Datum apud Assisum Anno Dominae Incarnationis MCLXXVII. Inditione Undecima, XIII. Kalendas Januarii.

Pendet a chordula linea Sigillum Imperatoris laceratum & corrosum.

Alibi pariter monumenta protuli, le quibus constat, celebrem quoque

S

Pom-

Pomposianam Abbatiam, inter Ferrarientem & Comaclensem agros sitam, ad Imperatores pertinuisse: quod rur-

sus aliis documentis confirmatum eo, quae mihi suppeditavit Archivum Senesissimi Ducis Mutinae heri mei.

Henricus Rex Imperator III. Abbatiae Sanctae Mariae Pomposianae omnia illius jura ac Privilegia confirmat, Anno 1095.

V nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Henricus divina favente clemencia Tertius, Romanorum Imperator Augustus. Si circa Sanctorum loca beneficia condigna impendimus, hoc vestram Imperialem maiestatem condecoro credimus, insuper & aeterna praemia nos inde adipisci confidimus. Quapropter omnium Christi, nostrorumque fidelium universitatem scire volumus, qualiter nos ob amorem Christi, & ejus Genitricis Virginis Mariae, ac interventu Vitrici Placentini Episcopi, & Marchionis Varnerii nobis dilectissimi, atque fidelissimi nobis Marchionis Burgardi, ceterorumque fidelium nostrorum, Abbatiam Sanctae Mariae in Pomposia, ab Antecessore nostro Imperatore Ottone a Federico Ravennatis Ecclesiae Archiepiscopo juxta utriusque placitum ad Imperialis subjectionem proprietatis concambiatam, ac postea ab Henrico nostro Antecessore corroboratam, & ab UGOME MARCHIONE magnifice ditatam & per Avum nostrum Conradum Imperatorem, hancque memoratae Genitorem nostrum Imperatorem Henricum, successione Imperii & legali jure hereditatam, dehinc eodem jure ad nostrae dominationis manum receptam cum omnibus suis pertinentiis, quicquid videlicet praedicta Abbatia per aliquod munus Cartarum vel traditionum detinet, vel eidem pertinet ad Ecclesiam Romanam & Ravennatem, aut ab aliqua alia, seu etiam quicquid jure proprietatis detinet, aut acquirere in futuro

B posuerit: idest totam Insulam integram a primo latere Pado percurrente in mare, a secundo latere litus maris, a tertio vero latere Gauri & Piscaria, quae vocatur Volana, cum Porta integro a Rivo Basilurino ex utroque partibus usque in mare, & Mussam, quae dicitur Locus Sanctus, cum lateribus suis, & cum Piscaria, quae vocatur a primo latere fundo, qui vocatur Gregule, & fundo, qui vocatur Cornacervina, & Flavio, qui vocatur Zija, & Canale, qui vocatur Carlo, a secundo latere Valle, quae vocatur Sarole, & Flavio, qui vocatur Comba Agathe, descendente in Gaurum, a tertio latere ipso Gauri, a quarto vero Pado percurrente. Insuper Curtem anam integram, quae vocatur Ostolatus cum Plebe sua, & alia quae vocatur Baaria, & Curtem aliam, quae vocatur Ultra Canalem, cum omnibus, quae praedictae Abbatiae UGO MARCHIO Filius UBERTI dedit. Quicquid etiam habet, aut acquirere poterit in Civitate Ravennae, & infra totum Comitatum Comaclensem, & Gavellensem, Ferrariensem, Mutinensem, & Bononensem, & Cornelianensem, & Faventinum, & Liviensem, & Popilianensem, & Cesenatem, & Montemferratum, & Ariminensem, & Pisanensem, & Fanensem, & Urbinatem, Castellatum, & Perusinum, & in omnibus quibuscumque locis, cum arvis, aedificiis, Castris, Capellis, silvis, pratis, pascuis, paludibus, & salitis, olivetiis, vineis, montibus, vallibus, plani-

planiciebus, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, venationibus, salinis, & cum omni utilitate, quae vel nominari vel scribi potest. Ab omni subjectione Archiepiscoporum Ravennatum excutimus, ut Regalis in perpetuum sit, nullis dominantium personis subiecta. Sintque Monachi ejus ab omni secularis servitii infestatione securi, & ab omni angaria sive fodro tam nostro, quamque Missorum nostrorum, seu omnium secularium potestatum, cum suis hominibus remoti. Qui de suis, qualem voluerint, Abbatem eligant, ab Episcopo Cuma-

A clense consecrandum, qui si sibi per potestatem, vel aliqua humana potestate molestus esse voluerit veniat ad Archiepiscopum Ravennatem, ab eo benedicendus. Et si hoc in isto, quod in illo invenerit, ad qualemcumque Episcopum voluerit, causâ consecrationis properet. Si quis autem hoc Praeceptum Imperiale nostrum infringere praesumpserit, componat ducentas Libras auri colli, medietatem Camerae nostrae, & medietatem praebitae Abbatiae. Quod ubi verius credatur, hanc Imperialem paginam manu propria roboratam sigillari iussimus.

Signum Domni Henrici

Tertii Romanorum invictissimi Imperatoris Augusti.

Herimannus Colonienfis Archiepiscopus & Archieancellarius recognovit.

Data Nonis Octobris, Anno Dominicae Incarnationis MLXXXV. Indictione IV. Anno autem ordinationis Domni Henrici, Tertii Imperatoris XLI. Regni vero XXXIII. Imperii vero XI.

Actum Gardae feliciter, in Dei nomine. Amen.

Confirmatio jurium & Privilegiorum Abbatiae Pomposianae facta a Friderico I. Imperatore, Anno 1177.

IN nomine Sanctae, & individuae Trinitatis. Fridericus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Ad hoc a Rege Regum in Romani cultum Imperii nos recognoscimus sublimatos, ut suis in Orbe Ecclesiarum Imperatoriae sollicitudinis manum adhibeamus, bonum earum statum an-

Cpendo, jura ipsarum confirmando, violentorum injurias ab eis propulsando. Quod cum omnibus universaliter debeamus Ecclesiis, eas tamen hujus clementia favoribus impensus fovere conuevimus, quas ad Imperialis potestatis jurisdictionem specialiter pertinere dignoscimus. Noverit igitur Christi & Imperii

perii nostri fidelium praefens aetas ac futura, quod nos intuitu divinae remunerationis ac monitis petitionibusque venerabilium & nobis dilectarum inlustri personarum, scilicet Guidonis Abbatis, & Vivorni Prioris de Pomposia, Ecclesiam Sanctae Dei Genitricis Mariae, sitam in insula Pomposia, & ipsam Abbatiam, quae a Divis Imperatoribus ac Regibus nostris Praedecessoribus sub libera solius Imperii jurisdictione ab Ottone Imperatore per medios Romani Imperii Successores ad nostrae potestatis dominium usque pervenit, cum universis obedienciis, & quibuscumque eius pertinentiis, longe vel prope infra Praetorium nostrum constitutis, in nostrae Imperialis defensionis tuitionem & mundiburdium pleniter & benigne suscipimus. Sacro igitur Imperatoriae auctoritatis nostrae oraculo ac edicto confirmamus ac stabilimus eadem Monasterio omnes possessiones & iura possessionum, quae vel quae eadem Sanctae Mariae Ecclesia largitione Imperatorum vel Regum, ex gratia & concessione Apostolicae Sedis, & aliorum Pontificum, seu munere & oblationibus Principum ac Nobilium, & quorumlibet fidelium suscepit, possedit, & tenuit, & quae nunc possidet & tener, & de jure tenere debet, saltem in Castris, Castellis, Villis, arvis, aedificiis, Capellis, agris, vineis, terris, cultis & incultis, olivetis, silvis, pratis, pascuis, paludibus, salicis, montibus, vallibus, paludibus, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, venationibus, salinis, & his, quae accessu & alluvionis jure capiuntur: vel quicquid eadem Abbatia per instrumenta Cartularum, aut aliquo genere traditionis, vel donationis aut emptiionis seu cambitionis obtinuit, & suis bonis adjecit. Ex quibus ob cau-

telam, ad obstandum malignantibus, quaedam suis exprimere vocabulis dignum duximus, quae sunt: ipsa scilicet Insula Pomposia, tota & integra, cum omnibus locis, terris, silvis, paludibus, quae infra terminos ejus continentur secundum limites, quibus ipsa districta est, cujus quantitas assignatur a primo latere Pado percurrente in mare, a secundo latere Gauvo percurrente in mare, a tertio latere ipso mari. Insuper Piscaria, quae vocatur l'ulana, cum Portu integro a Riva Badarina, & Gavallena majore ad ipsam Piscariam pertinente, cum porticellis suis, sicut olim intraverunt mare ex utrisque partibus Fluminis Padi usque in mare. Ipsam itaque Insulam Pomposiam ab omni infestatione omnium mortalium, & praecipue Comacensium, liberam & inconcussam, & stabili fruente quiete permanere statuimus. Et ne quis, praeter Abbatem, & Fratres ejusdem Monasterii, in ea aliquod jus, aut aliquam sibi partem in ea vendicare praesumat, firmissime interdicimus. Item Massam integram, quae vocatur Usalatum, cum omnibus pertinentiis & lateribus suis. Et fundum unum integrum, qui vocatur Boaria, cum omnibus rebus & pertinentiis suis & lateribus ejus. Monasterium quoque Sanctae Mariae in Senodochio cum omnibus possessionibus & pertinentiis suis quocumque modo ad Senodochium legitime pertinentibus. Haec omnia praedictae Pomposiae Ecclesiae confirmamus; & insuper quicquid eadem Ecclesia nunc habet, vel de cetero jure adquisierit in Civitate Ravennae, vel in ejus territorio, & infra Episcopatus, & Comitatus subscripts Comacensem, Gavallensem, Ferrariensem, Mutinensem, Bononiensem, Cornelianensem, Faventinum, Livinensem, Popilianensem, Cesenatem, Montemferetranum, Ari.

Aiminensem, Fanensem, Pissauriensem, Urbiniensem, Callienensem, Perusinum, Mantuanum, Brixiansem, Cremonensem, Vicentinum, Paduanum, Tarvisinum, Ceneensem, Concordiensem: quicquid, inquam, Pomposiana Ecclesia in praedictis Cavitatibus, Episcopatibus, Comitatibus habet, vel unquam acquireret, & iusto titulo possidet, vel possidebit, & in omnibus Imperii nostri locis, & per nostram auctoritatem confirmamus, & stabilimus, & nominatim Curtem, quae vocatur Cerri, sicut in Assensi Episcopatu. Praeterea pro honore Sanctae Dei Genitricis ipsam Abbatiam & Ecclesiam Pomposiam, ac totam illam Insulam, in qua manet ipsum Coensium, & totam Massam, quae vocatur Lacus Sanctus, & totam Curtem Usulati, a potestate Archiepiscoporum, Episcoporum, Ducum quoque & Marchionum, & quorumlibet mortalium irrevocabili-ter ab- solvimus, & liberam esse censemus, & statuimus. ita quod ipse locus ejusdem Monasterii, & praetaxatae possessiones ejus, nullius personae dominio subiaceant, aut ullam subjectionem cuiquam debeant, nisi Imperiali excellentiae in temporalibus, & Apostolicae dignitati in spiri- tualibus.

Insuper ut eadem Ecclesia suis semper possessionibus securâ quiete fruatur, & nullam in eis diminutionem patiat-ur, statuimus, ut si quid de bonis & pertinentiis ejusdem Monasterii infidèle vel fraudulenter a vobis postulatum est, aut postulatum fuerit, & a nobis sit concessum, id quod concessum aut donatum est aut fuerit, in irritum omnino cedat, ut nec petitori proficiat, nec Ecclesiae illi aliquando officiat. Ad haec, ut praedicti Monasterii Abbas, & totus Fratrum suorum Conventus nullo sedi- tionum, rixarum vel armorum strepitu

A conturbentur, & ut ipsi Fratres & Con- ventus, morantes & simul sacrum lo- cum illum frequentantes, dono pacis gaudeant, firmissimo nostrae praecep- tionis & constitutionis edicto inhibemus & interdiciamus, ut sine licentia Abbatis & Fratrum ejusdem Monasterii, nulla persona capiatur, nulla temeritas pla- gis aut gladiis exercentur, nec cujus- visque res violenter diripiantur in am- bitu totius Insulae illius, pro: ut ipsa circumdatur a Fluminibus Gaura, Pa- do, & Mari: nec in ipsorum litoribus & ripis, nec infra mare ad unum mil- liarium, nec infra Massam, quae vocatur Lacus Sanctus. Praeterea concedi- mus, & Imperiali auctoritate firmamus, ut supradicti Monasterii Fratres liberam habeant facultatem adipiscendi a quolibet possessiones, quae iuste & le- galiter ad eos devenerint. Et similiter plenam habeant potestatem suas recup- randi, videlicet, ut si praedictae Ec- clesiae possessiones a quocumque injuste detineantur, & ille a suis Rectoribus, vel a nostro Judice ad exhibendam Fra- tribus & Monasterio inde justitiam, tribus edictis, aut uno preceptorio ci- tatus & communis, justitiam facere neglexerit, liceat Fratribus ejusdem Monasterii, Rectore vel etiam Judice illius nolente, ex nostra concessione & munimine Privilegii, nulla Lege obstan- te, easdem ingredi possessiones; ita quod ipsi Fratres possessores constituentur, & ille eorum adversarius onere petitoris fungatur, *E*ssi locus sit venerabilis, contra quem talis causa moveatur. Insuper ejusdem Fratribus indulgemus, & no- strae sanctionis auctoritate firmamus, ut nulla praescriptio, nisi centum annorum, eis apponatur, & ut ipsi praescriptio- ne quadraginta annorum se ab omnibus teneantur. Quin etiam decernimus, & nostrae benignitatis statuta jubemus, ut nulli Monachi, nec Clerici, nec Laici de

de eodem Monasterio neque per se, neque per suos Advocatos, cogantur de cetero sacramentum calumniae in quacunque controversia suis hominibus praeflare. Donamus insuper praedictae Ecclesiae Abbati, suisque Successoribus ex nostrae clementiae munificentia de omnibus possessionibus illius Ecclesiae, districtum ac placitum, & jus nostrum in fodro, albergaris, angariis, parangariis, & ceteris functionibus ad Regalem justiciam pertinentibus. Statuentes & firmissime statuantes, quatenus nulla Civitas, nullum Commune, nulla prorsus persona magna vel parva, Secularis aut Ecclesiastica, praesumat umquam in praedicto Monasterio, aut in ejus Curtibus, aut Castellis, sive in Plebibus aut Cellis, ac Villis, vel hominibus, in bonis ejusdem Ecclesiae residentibus, fodrum, paratas, collectas, angarias, parangarias, vel ulla publicas functiones aliqua occasione exigere. Haec autem omnia Imperiali auctoritate constituentes, eidem Ecclesiae inviolate teneri praecipimus, & sub poena ducentarum auri Librarum prohibemus, ut nullus Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Capitaneus Subrektor, sed nec Civitas, nec ulla Potestas, nec quisquam omnino mortalium de omnibus sapradictis aliquid infringere vel dimi-

nuerre, aut praefatam Ecclesiam suis possessionibus aut justitiis discessire, vel super his inquietare, seu aliquatenus molestare praesumat. Sed si quis forte (quod absit) contra haec tuitionis, confirmationis, institutionis, ac largitionis nostrae praecepta temerarius venire praesumpserit, Imperiali Banno subiaceat, & praedictam poenam, ducentas scilicet auri Libras persolvat, medietatem Fisco nostro, residuum vero medietatem praedicto Monasterio. Quod ut ratum & inconcussum omni tempore maneat in posterum, praesentis Privilegii paginam fecimus inde conscribi, & munitis nostrae Sigillo de aurea nostri Imperii Bulla roborari, adhibitis testibus, quorum nomina haec sunt: Ulricus Aquilejae, Christianus Maguntinus Archiepiscopus, Cuonradus Wormatiensis Electus, Ortwinus Protomartius, Rudolfus & Burcardus Notarii & Capellani. Ulricus Tarvisinus Episcopus, Garlindonius Mantuanus Episcopus, Sebastianus Ziani Dux Venetiae, MARCHIO DE ESTE OPIZO. & Nepos ejus BONIFATIVS, Schinella Comes Tarvisinus, & frater suus Manfredus, Wecello de Camino, & filius ejus Gabriel, Ezzelinus de Tarvisio, Taurillus Ferrariensis, Petrus Traversarius, Albertinus de Castello Novo, & alii quamplures, Romanus Monachus egit pro Privilegio.

Signum Domni FridERICI

Romanorum Imperatoris invictissimi.

Ego Godefridus Cance'llarius vice Philippi Coloniensis Archiepiscopi, & Italici Regni Archicamerarii recognovi.

Acta sunt haec: Anno Dominicae Incarnationis MCLXXVII. Indictione Decima, Regnante D^{no} Frederico Romanorum Imperatore gloriosissimo, Anno Regni ejus Vigesimo Sexto, Imperii autem Vigesimo Quarto.

Datum apud Venetias in Palatio Ducis, Tertio Nonas Septembris, feliciter. Amen. Eju-

Ejusmodi, verò Privilegium & ipsi
Romani Pontifices agnovere. Id le-
gas in subsequētibz literis, quas

A Monachi Benedictini Ferrarienses San-
cti Benedicti adservant.

Bulla Benedicti VIII. Papae, qua Pompofiano Monasterio cuncta
Privilegia & jura confirmat, Anno 1022.

Benedictus Episcopus, servus ser-
vorum Dei, Widoni venerabili
Abbati Monasterii Sanctae Dei Geni-
tricis Mariae Dominae nostrae, siti in
Insula, quas dicitur Pompofia, Suc-
cessoribusque suis in perpetuum. Quo-
niam semper sunt concedenda, quae ra-
tionabilibus congruunt desideriis, opor-
tet, ut devotio &c. Igitur quia postu-
lavit tuis sanctitas curvatis genibus no-
stram piam voluntatem, quatenus prae-
fatum Monasterium Sanctae Dei Gene-
tricis Dominae nostrae, in Insula Pom-
pofiana situm, Privilegio Apostolico ro-
boraretur, ne id videlicet alicui homi-
nium, praeter Deo, & Regi subju-
gatum esset: per illam auctoritatem,
quam Christus Dominus noster beato Pe-
tro Apostolorum Principi, & sanctae
Ecclesiae Rectoribus concessit, confir-
mamus & ordinamus, ut numquam lo-
cus ipse aut res ad ipsum pertinen-
tes, praeter Deo, & Regi, alicui
submitti possint: nullusque mortali-
um, praeter Regiae potestatis cul-
men, in praefato Monasterio aut in
Cortibus vel in Castellis, sive in Ple-
bibus, aut in Cellis, seu in Villis,
aquis, aquarumque decursibus, ripis,
pascuis, silvis, piscationibus, paludi-
bus, omnibusque rebus mobilibus &
immobilibus ad ipsum pertinentibus,
nec non in Servis Dei, aut in fa-
mulis utriusque sexus, sive etiam in
libris super terras ejusdem Monaste-
rii residentibus, aliquam ordinatio-
nem vel auctoritatem, sive potesta-
tem, aut jurisdictionem tenere, vel

B conversationem Monachorum impe-
dire seu molestiam inferre praesumat,
aut in aliquibus locis ipsius Mona-
sterii districtum habere vel judicare,
seu aliquod Placitum, absque licen-
tia Abbatis tenere, vel Res Mona-
sterii invadere, aut quovis modo a-
lienare, aut fodrum vel paratas, seu
aliquas publicas functiones exigere
vel requirere audeat. Et tam a po-
testate Archiepiscoporum, quam ab
omnibus subtrahimus, Regali tantum-
modo vel Imperiali submissum ditio-
ni vel defensionis. Nec non & confir-
mamus vobis Piscariam, quam Volana
cum suis pertinentiis habet. Si quis
autem, quod minime optamus, inobe-
diens & contempnor hujus nostri Pri-
vilegii in toto vel in parte repertus fue-
rit, vel occasione cujuslibet personae at-
tentare praesumpserit, nisi resipuerit,
maledictionem a Patre & Filio & Spi-
ritu Sancto consequatur, & cum Diabo-
lo ejusque sociis, atrocissimis poenis, &
aeterno incendio deponatur, nec resur-
rectione electorum futura dignus in-
veniat, & a communione & Sanctae
Matris Ecclesiae sinu, & consortio San-
ctorum sit alienus.

Scriptum per manus Scephoni primi
Scriniarii sanctae Apostolicae Sedis, in
Mense Julio, & Indictione V.

Bene valeat.

Bremetensis Monasterii in Laumel-
lina siti fama: poriter vetus, atque
inlustris est. Ea se recepere Saeculo
Christi Decimo Monachi Novalicien-
ses,

ses, ac de illo fuit mihi sermo in Antiquitat. Essenlibus. Atqui & istud Imperiale fuisse, Diploma tibi indicabit, quod ex Tabulario ejusdem

A Coenobii descriptum mecum communicavit excellentissimus Taurinensis Senatus Praefes, Comes Ludovicus Caissottus.

Henrici III. Regis & Imperatoris Secundi Diploma, quo confirmat
Monasterio Sancti Petri Bremidenfis ab Adelberto Marchione
aedificato, omnia illius bona & jura, Anno 1048.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Henricus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Si Dei Ecclesias sublimare studuerimus, divinam gratiam adipisci minime diffidimus. Quapropter notum esse volumus omnibus Sanctae Dei Ecclesiae fidelibus, & nostris, tam praesentibus quam futuris, quod nos pro Dei amore, animaeque nostrae remedio, & propter petitionem Ottonis Bremidenfis Abbatis, ac ejusdem Coenobii Congregationis, eidem Monasterio in honorem beati Petri Principis Apostolorum constructo, omnes terras & proprietates ad Novalicium, istius Monasterii caput prius, sed ab **ADALBERTO MARCHIONE** in praedictum locum translatum pertinentes, cum omni integritate & pertinentiis, sicut per Praecepta Regum vel Imperatorum pertinere videntur ad ipsam Monasterium, seu per concessionem Marchionum, Comitum, vel quorumlibet Christi fidelium, aut per comparationes, sive commutationes, vel quoslibet passionem de rebus mobilibus & immobilibus, terris scilicet & vineis ac assuetis, campis, silvis, pratis, piscuis, aquis, aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, ripis, salinis, habitationibus, aedificiis, Castellis, servis, & ancillis, aldionibus & aldionibus, nostra praeeptali auctoritate corroboramus, & penitus confirmamus. Confirmamus etiam eidem Monasterio omnem Districum & Thelonum de praed-

Bicto Bremiso sanctae Dei Genitricis Mariae in Corte, quae dicitur Policino, cum omnibus suis pertinentiis, atque omnem ripaticum per Padum & Sicidam a loco Solario usque ad Caput de Ada. De molendinis ac piscariis, ceterisque officiis infra praefcriptum terminum pertinentibus & peragendis, sicut in aliis continetur Praeceptis, ut liceat jam dicto Abbati, suisque Successoribus in loco Portariato Portum cum suo redditu construere, nostra nostrorumque Successorum & omnium bonorum remota contradictione. Cellam quoque in honore Sancti Andreae in Civitate Taurinensi constructa cum Gumiis, Moderes, Plavicham, Sanctum Dalmacium, Cellas, Andecellum, & omnia alia sua pertinentia. Insuper Cellam, quam Apamui vocatur, cum omnibus suis pertinentiis, & Cellam Polentiae cum Castro & Colonia Corte, cum districto, mercato, molendinis, portu, ripatico, piscationibus, a Portu Runcarisio per fluvio Tanari usque ubi dicitur Costa l'ungaresca. Et Manciniannum similiter cum molendinis, piscationibus, & portu, & cum omnibus suis pertinentiis. Et Cellam unam in honore Sancti Stephani sacram cum Castro, quod vocatur Rodum, & aliud Virduum cum omnibus suis pertinentiis, cum portu, ripatico, molendinis, piscationibus usque ad pratum, quod dicitur Gerosco. Gabiaum verò & Ariolam, universumque territorium, quod est in Lupnico, Mai-

Maidridigo, Vaticella, & Lauredo, Rocca Brunasco, & Monasterio, Gorgiano, Palaciolo, seu & in aliis suis pertinentiis cum portu, ripatico, & mercato ad jam dictam Cortem Gabianum pertinentibus. Castrum verò Sancti Georgii cum omnibus suis pertinentiis. Cavalarium quoque & Cortem Magram, & alia sua appendicia, sicut ab Arduino Marchione per Cartulam esset personis eidem Monasterio delegatum est. Cellam verò in honore Sancti Petri constructam in Valle, quae dicitur Ignaria, cum omni sua integritate. Dudefinum, qui dicitur Serra, Romanum, & Valtavium. Cornelianum verò, & in Altravilla, & Castrum, quod dicitur Sancti Salvatoris, Vallem Ursam cum Castro, & Monasterio, Leocassum, Thevoledo, Balzolan quoque, & Pedrorium cum suis pertinentiis. Et Canobium cum omni districtu & theloneo ad ipsam Cortem pertinentibus. Et quicquid ad praefatum Monasterium per Praeceptum, vel per alia scripta pertinere videtur, vel in futuro ibidem Deus augere voluerit, jam dicto Monasterio confirmamus & corroboramus. Naves etiam ipsius Monasterii, quae a Fratribus, vel eorum Missis causa piscationis vel emptionis, sive alicujus commutationis ad Ferrariam, vel ad Comaclum, vel Ravennam, seu in quascunque partes Italiae Missae fuerint, ita nostro dono & auctoritate sint securae, ut nullus cujuscumque dignitatis vel ordinis homo ab eis aliquid tributum, vel censum, vel aliquam dationem requirat, vel tollere praesumat. Insuper etiam pro animae nostrae mercede, ejusdemque Monasterii perpetua

A tranquillitate volumus, atque nostri Imperii auctoritate praecipimus, hoc quoque praeeptali pagina corroboramus, quatenus praelibatum Monasterium nulli deinceps, nisi nostrae solummodo, & Successorum nostrorum ditioni subjaceat, & ab omni Archiepiscoporum, Episcoporum, Ducum, Marchionum, Comitum, ceterorumque hominum dominio liberum & absolutum permaneat. Nec illo tempore cuiquam Successorum nostrorum praenominatum Canobium, vel quae sibi pertinere videntur, praeeptali pagina, seu quolibet scripto, alicui personae tradere, vel in Beneficium concedere liceat; sed omni tempore Imperatoriae sit tantummodo potestati subiectum.

C Praecipientes itaque jubemus, & hac nostra corroboracione firmamus, ut nullus Dux, Archiepiscopus, Episcopus, Marchio, Comes, Vicecomes, Sculdassus, Gastoldio, nullaque Regni nostri magna parvaque persona de omnibus, quae ad jam dictum Monasterium per praeepta vel alia scripta, seu alio modo pertinere videntur, vel de districtu in circuitu ipsius Monasterii, sicut habetur in aliis Praeeptis, inquietare vel molestare vel devestire sanctum eundem Locum, vel Abbatem, aliquo ingenio sive legali judicio praesumat. Si quis hujus nostrae confirmationis & largitatis Praeceptum rumpere praesumpserit, fiat se compositurum auri optimi Libras mille, medietatem Camerae nostrae, & medietatem jam dicto Monasterio. Quod ut verius credatur, & omni tempore inviolatum conservetur, manu propria roborantes, sigillo nostro sigillari iussimus.

Signum Domni Henrici

Regis Tercii, invidiosissimi Secundi
Romanorum Imperatoris Augusti.

Goteboldus Cancellarius vice Domni Erimanni Archicancellarii recognovi.

Data XIII. Calendas Maji, Anno verò Dominicae Incarnationis MXLVIII.
Indictione Prima, Anno autem Domni Henrici Regis Tercii Imperatoris Secundi,
ardinationis ejus XX. Regnantis quidem IX. Imperatoris verò II.

Añam in Ulmo feliciter, in Dei nomine. Amen.

De hoc, inquam, Monasterio Bre-
metensi aliqua fuit a me facta men-
tio in Antiquitat. Estens. Par. I. Cap.
26. pag. 263. ejusque fundatorem A-
dalbertum Marchionem suspicatus sum
pertinere ab familiam Marchionum
Estensium. Nunc autem monendus
Lector, post evulgatum a me Chro-
nicon Novaliciense Part. II. Tomi II.
Rer. Italicarum, constare ex Episto-
la Pellegrini Abbatis Bremetensis,
ibi edita pag. 757. Monasterium il-
lud aedificatum fuisse a quodam Mar-
chione, Adalbertus nomine, patre Be-
rengarii Regis, hoc est ab Epore-
diensi Marchione, cui nil rei fuit
cum progenie Atelesinorum Principum.
Sed quando tot immunitates Cleri &
Monachorum hactenus commemoratae
sunt, simulque onera eis imposi-
ta a Seculi Principibus, differendum
nunc superesset de aliis angariis ac
oneribus, quibus olim iidem Clerici
& Monachi obnoxii fuere ex par-

A te Episcoporum, aut Metropolitana-
rum, immo & ipsius Ecclesiae Ro-
manae, ejusque Legatorum Cardina-
lium, qui post Annum a Christo na-
to Millesimum frequentes, modò ad
hos, modò ad illos Reges, mitteban-
tur, aut in belli necessitatibus sub-
sidia ab Ecclesiis, eaque gravia, ex-
igebant. Neque enim excogitandum
est, adeo beatas fuisse temporis il-
lius oves, ut nihil emolumenti suis
Pastoribus conferrent; nihilque in-
commodi, quamquam tot Privilegia
circumseptae, nunquam sentirent. Ve-
rùm intactam aliis relinquere hujus-
modi provinciam malo, & sat mihi
erit offendere, qua ratione in reci-
piendis Legatis Apostolicae Sedis,
aut Metropolitano, Mutinae inter
Clerum dividerentur impensae. Char-
tam autographam eductam ex Archi-
vo Canonicorum Cathedralis Muti-
nensis accipe.

Caele-

Caelestinus III. Papa decernit, ad quos spectare debeat in Clero Mutinensi onus expensarum in adventu, aut transitu Legatorum Sanctae Sedis, & Metropolitanis, Anno 1196.

Celestinus Episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Mutinensi Episcopo salutem & Apostolicam benedictionem. Per litteras fraternitatis tuae nuper nostro Apostolatu designatas nobis significare curasti, quod cum in Civitate tua talis consuetudo fuerit ab antiquo, ut prima die Episcopus, secundo Canonici, tercio Abbas Sancti Petri, quarto Clerici Civitatis ejusdem Legatos debeant Sedis Apostolice procurare, in hoc tu solus plurimum aggravaris, quia cum aliquando Legatus Romanae Ecclesiae, vel Metropolitanus tuus in Civitate ipsa per unum diem tantummodo commoratur, Tu solus ei procuracionem exhibes, nec alii, qui tenentur, tibi alicujus subventionis

A subsidia subministrant. Nolentes igitur, quod Tu, sicut non convenit, in receptione aggravaris ipsorum, presenti duximus paginâ statuendum: quod si aliquando Legatus Romanae Ecclesiae, vel Metropolitanus in Mutinensi Civitate per tot dies moram non fecerit, quod singulas procuraciones per ordinem recipiat memoratas, illi, qui ad exhibendas procuraciones tenentur, tibi studeant de ipsa procuracione proportionaliter respondere, ut nec tu possis in exhibendis procuracionibus indebite aggravari, & Romanae Ecclesiae ab hiis, qui tenentur, debitus honor & servicium impendatur.

B Datum Laterani XII. Kalendas Junii, Pontificatus nostri anno Sexto.

Pendet Bulla plumbea.

Interdum quoque Monasteria & Ecclesiae iustis de causis cogeantur annuam contribuere pensionem illustribus viris indigentiam passis, ita summo mandante Pontifice. Erat enim & antiquis Seculis aliquis Pensionum usus, in multis tamen a nostrorum temporum diversus. In Antiquitat. Estens. Par. I. Cap. 41. pag.

C 422. jamdiu animadverti, Beatricem Estensem Hungariae Reginam, grandis animi mulierem, Anno Christi MCC. XXXVI. mortuo Andrea Rege ejus viro, quum suae vitae timeret a Bela privigno, per fugam sub virili habitu ad patrios lares reversam fuisse. Peperit illa Stephenum, dum rediret, cui frater Rex vel ipsa alimenta negabat,

T t 2

gabat. Romani ergo Pontificis suum censuere, dignitati Regiae simulque ejus filii Stephani, consulere, ex quo postea natus Andreas III. post complures annos Rex Hungariae consalutatus, avitum Regnum recepit. Itaque multas istarum partium Ecclesias adegere, ut Beatrici, ejusque nobilissimo filio annuam Pensionem persolverent. Rem istam didici ex ta-

bulis, quas ad me misit Joseph Antenor Scalabrinus, Ferrariensis, in patria sua Rector Sanctae Mariae de Buxa, & publicus Sacrarum Litterarum Professor. Dignum est monumentum, quod in lucem prodeat, tum propter argumentum, tum etiam ob catalogum Monasteriorum & Ecclesiarum, quibus id oneris tam justa occasione impositum fuit.

Litterae Innocentii IV. Papae, earumque exsequutio per Gregorium de Montelungo Legatum Sanctae Sedis, & postea Patriarcham Aquileensem, pro subsidio annuo, quod a variis Ecclesiis & Monasteriis conferendum erat Stephano filio Andreae II. Regis Hungariae & Beatricis Estensis, Anno 1245.

Gregorius de Montelungo Dominici Papae Notarius & Apostolicae Sedis Legatus, dilecto in Christo fratri Praeposito Ferrariensi salutem. Litteras Domini Papae recepimus in hunc modum.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo filio Gregorio de Montelungo Subdiacono & Notario nostro Apostolicae Sedis Legato, salutem & Apostolicam benedictionem. Cum clare memoriae Beatrici Reginae Ungariae pro suis, & nobilibus viri Stephani nati sui necessariis quamdam Ecclesiarum Praelatis, Monasteriis, & aliis tuae Legationis, provisionem auctoritate Apostolica fieri mandaverimus; & dicta Beatrix viam sit universae carnis ingressa: volumus, & praesentium tibi tenore mandamus, quatenus provisionem hujusmodi eidem Stephano auctoritate nostra (non obstante, si aliquibus ex dictis Praelatis, Monasteriis, Ecclesiis: aut locis, postquam ipsis, ut dictae Reginae providerent, mandatum extitit, a Sede Apostolica est indultum, ne

teneantur alicui per Litteras Apostolicas providere) non facientes de hujusmodi indulgentia mentionem, facias exhiberi, contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita compellendo.

Datum Romae VII. Maji, Pontificatus nostri Anno Secundo.

Cum autem teneamur mandatis Summi Pontificis obedire, viros religiosos Sancti Benedicti in Polirone, ut centum quadraginta Libras pro transactis temporibus, ac deinceps annuatim quadraginta Libras: Pomposianos annuatim decem Libras: Sancti Andreae Mantuae Dioecesis pro transactis temporibus quadraginta Libras Imperiales, & deinceps annuatim decem Libras: Sancti Nicolai de Litore viginti duas Libras pro transactis temporibus, & deinceps annuatim totidem Venetorum parvulorum: Sancti Felicis Bononiensis pro transactis temporibus triginta Solidos, & annuatim decem Solidos: Sanctae Mariae de Puthealia Paduanae Dioecesis pro transactis temporibus & annuatim quadra-

draginta de Claven
 pro transactis temporibus duodecim Li-
 bras, & deinceps annuatim tres Libras:
 Nonantulanis pro transactis temporibus
 octo Libras. & deinceps annuatim
 quadraginta Solidos: Sancti Prosperi
 Regienfis pro transactis temporibus sex
 Libras, & deinceps annuatim quadra-
 ginta Solidos: Canossae pro transactis
 temporibus sex Libras, & deinceps an-
 nuatim triginta Solidos: De Bulco
 Cenetenfis Dioecesis pro transactis tem-
 poribus triginta Solidos, & deinceps
 annuatim viginti Solidos: De Bulco
 Cenetenfis Dioecesis pro transactis tem-
 poribus triginta Solidos, & deinceps
 annuatim decem Solidos: Sancti Bar-
 tholomaei Ferrariensis pro transactis
 temporibus quadraginta Solidos, & deinceps
 annuatim decem Solidos: Sancti
 Proculi Bononienfis pro transactis tem-
 poribus quadraginta Solidos, & deinceps
 annuatim decem Solidos: Sancti
 Stephani Bononienfis pro transactis
 temporibus quadraginta Solidos, & deinceps
 annuatim decem Solidos: Sancti
 Cipriani Parmensis pro transactis tem-
 poribus tres Libras, & deinceps an-
 nuatim viginti Solidos: De Oppleto
 Ordinis Vallisumbrosae pro transactis
 temporibus quadraginta Solidos, & deinceps
 annuatim decem Solidos: Belegnenfis
 annuatim viginti Solidos: Mo-
 facenses annuatim viginti Solidos: De
 Sesto Concordienfis Dioecesis annua-
 tim quadraginta Solidos: Rosacenses
 annuatim quadraginta Solidos: Sanctae
 Mariae de Vangadicia annuatim qua-
 draginta Solidos, Monasteriorum Abba-
 tes & eorum Conventus: Sancti Ste-
 phani Paduanæ Dioecesis pro transac-
 tis temporibus viginti Solidos, & an-
 nuatim deinceps viginti Solidos: Sancti
 Zachariae de Venetiis Monasterio. um
 Abbatissas quindicim Solidos: Sancti
 Bartholomaei Bononienfis de Porta

A. Ruvignana pro transactis temporibus
 quadraginta Solidos, & annuatim deinceps
 decem Solidos: Cellae Vollandae
 pro transactis temporibus tres Libras,
 & deinceps annuatim viginti Solidos:
 Sancti Daniëlis de Venetiis pro transac-
 tis temporibus viginti Solidos, deinceps
 annuatim Sancti
 Georgii Ferrariensis pro transactis tem-
 poribus tres Libras, & deinceps an-
 nuatim quindicim Solidos: Sanctae
 Crucis de Venetiis pro transactis tem-
 poribus viginti Solidos, & deinceps
 annuatim viginti Solidos: Sancti Fir-
 mi de Lonico Vicentinae Dioecesis
 pro transactis temporibus quatuor Li-
 bras, & deinceps annuatim viginti So-
 lidos: Sanctae Mariae de Carceribus
 Paduanæ Dioecesis annuatim trigin-
 ta Solidos: Sancti Bartholomaei de
 Castro Britorum annuatim decem So-
 lidos: Sanctae Mariae Majoris Tar-
 visinae annuatim decem Solidos: San-
 cti Salvatoris de Venetiis Priores
 & eorum Conventus decem Solidos: E-
 stenses Paduanæ Dioecesis pro transac-
 tis temporibus decem Solidos, & to-
 tidem annuatim: De Carpo Mutinen-
 fis Dioecesis Archipresbyteros & Cano-
 nicos monendos duximus & hortandos,
 si qua fungimur, auctoritate mandan-
 tes, quod pro transactis temporibus qua-
 draginta solidos Venetorum grossorum,
 & viginti Solidos annuatim de injunctis
 ejusdem monete, ut in statutis eis ter-
 minis praefato Stephano, vel ejus cer-
 to Nuntio, apud Mantuam, Bononiam,
 vel Venetias, juxta primi mandati no-
 stri tenorem faciant cum integritate per-
 solvi. Quo circa discretioni vestrae ead-
 em auctoritate mandamus, quatenus, si
 praedicti mandatum nostrum noluerint
 vel neglexerint adimplere, tu eos ad
 id censurâ Ecclesiasticâ compelli non pos-
 sonas.

Datum Ferrariæ V. Kalendis Julii.

Illud

Illud denique exploratum est, Monasteria Monachorum, quae immediate ad Apostolicam Sedem olim pertinebant, etsi jure & facultate suam Abbatem eligendi fruerentur, debuissent tamen petere a Romanis Pontificibus novi Abbatis electi confirmationem & benedictionem. Idem quae olim praestitere Monasteria Regalia; neque enim novus Abbas ele-

A ctus sine consensu & confirmatione Regum munere suo fungi incipiebat. Quamobrem quum hujusce debiti oblitus quondam fuisset Abbas Helwordeshufenfis in Germania, de quo nullam mentionem vidi apud Bruschiū & Mabillonium, intercessere Legati Pontificii, uti constat e Charta, quam ex Registro Cencii Camerarii descripsi. Ibi hic titulus.

„ Literae H. Praepositi, & C. Canonici Novae Ecclesiae, de obedientia,
 „ quam nomine Abbatis Monasterii Helwordeshufenfis praestiterunt in
 „ manibus duorum Cardinalium Sedis Apostolicae Legatorum, &
 „ renuntiatione cujusdam consuetudinis; circiter Annum 1209.

H. Dei gratiā Novae Ecclesiae Praepositus, & C. ejusdem Ecclesiae Canonici Paderbonensis Diocesis, universis harum literarum inspectis salutem in Domino. Notum esse cupimus tam praesentibus, quam futuris hujus paginae inspectis, quod quum Dominus H. (a) Hostiensis & Velletrensis Episcopus, & Dominus L. (b) tituli Sanctae Crucis Presbyter Cardinalis in partibus Alamauniae Legati officio fungerentur, incenerunt T. Corbejensem Abbatem de Monasterio Helwordeshufenfi, quod ad Romanam Ecclesiam nullo noscitur median-
 te pertinere, ad Monasterium, quod etiam est Romanae Ecclesiae speciale, secundum illius terrae consuetudinem migrasse, licentia primum deferendi, vel confirmatione a Domino Papā, vel ab ipsis Legatis, qui vices suas tunc in partibus illis gerebant, nec habita nec petita. Propter quod dum ipsum suspendi ab officio & beneficio mandassent, donec se summo Pontifici, vel eorum conspectui repraesentaret, super excessu praememorato veniam pe-

C titurus, idem Abbas, & ipsius Ecclesia, Nuntios suos ad eorundem praesentiam destinaverunt, qui devote ipsum & humiliter excusantes, illius terrae allegarunt consuetudinem generalem, asserentes videlicet, quod pro confirmatione electionis, vel obtinenda benedictione, vel etiam de uno Monasterio ad aliud transeundi, summus Pontifex, vel ejus Legati non erant aliquatenus requirendi, quum in ipsorum partibus talis consuetudo fuerit hactenus observata. Talem nihilominus licet consuetudinem generalem, & plurimum ipsis commodam, si forsitan ab ipsis Legatis corrigibilis videretur, ad ipsorum placitum, utpote in eo, sicut in omnibus filii obedientiae, corrigi cupientes. Item verò Legati ad ipsorum mandatum tam Abbate, quam sub Conventu super praedicta consuetudine retinenda vel abolenda promississimis & devotis, eisdem injungere curarunt, ut super praedictis suum ad Sedem Apostolicam Nuntium destinarent, mandatum Domini Papae super his eodem Nuntio mediante recepturi. Injunctum igitur sibi Legato-

(a) idest Hugo, sive Hugolinus.

(b) hoc est Leo.

rum mandatum tam prae dictis Abbas, quam ipsius Conventus devote ac humiliter adimplentes, nos familiares ac Clericos Ecclesiae suae, sicut in literis suis, tam clausis quam apertis protestati sunt, ad Sedem Apostolicam destinarunt, ratum haberi quicquid in praedicta consuetudine conservanda, vel etiam ejus renuntiatione facienda, apud Apostolicam egerimus benignitatem, plenariam hujus causae procuracionem nobis committentes. Nos itaque in praesentia Domini Papae constituti, quum pro praedicta consuetudine apud ipsius Sanctitatem excusantes intenderemus, & ipse nihilominus eandem censeret pravam & Canonibus inimicam, ex consuetudine tamen Apostolicae Sedis benignitate, quae tali consuetudine mediante fuerant hactenus peracta, dissimulans, vel potius paternè remittens eidem, com-

A suetudini ex parte praememorati Abbatibus, & totius ipsius Ecclesiae reuocavimus deinceps observandae, praedictis Dominis Cardinalibus praestantes vice saepe dicti Abbatibus obedientiam manualementem, praesentem etiam jam dictas renuntiationis paginam nostrorum Signillorum munimine subscripentes.

B Illud oneris demum ejusmodi Abbatibus, quod & Episcopis, impositum fuit, scilicet singulis aut annis, aut trienniis, accedendi ad limina Apostolorum, aut saltem Nuntium illuc mittendi. Atque ad id sane sese obstringebant Abbates in praestando juramento fidelitatis summis Pontificibus. Rem confirmabit Charta ex Regesto Cencii prae laudati deprompta, quae ad Monasticam Historiam illustrandam nos inutilis erit.

33 Juramentum Hugolini Abbatis Monasterii Frixionensis,
33 circiter Annum 1220.

E Go Hugolinus Abbas Monasterii Frixionensis ab hac hora in antea fidelis & obediens ero Beato Petro, sanctaeque Apostolicae Romanae Ecclesiae, & Domino meo Papae Gregorio, suisque Successoribus canonice intrantibus. Non ero in consilio aut consensu vel facto, ut vitam perdant aut membrum, aut capiantur mala captione. Consilium verò, quod mihi credituri sunt per se aut Nuntios suos, sive per literas ad eorum damnum me sciente nemini pandam. Papatum Romanum, & Regalia beati Petri adiutor eis ero ad retinendum & defendendum, salvo meo ordine contra omnem hominem. Legatum Apostolicae Sedis in eundo, & redeundo honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo. Vocatus ad Synodum veniam nisi praepeditus fuero canonica

D praepeditions. Apostolorum limina Annis singulis visitabo per me, aut per meum Nuntium, nisi Apostolica absolvar licentia. Possessiones verò ad mensam mei Monasterii pertinentes non vendam, neque donabo, neque impignerabo, neque de novo in feudabo, vel aliquo modo alienabo, inconsulto Romano Pontifice. Sic me Deus adjuvet, & haec sancta Evangelia.

E In eundem modum juravit Abbas Monasterii Sancti Georgii Majoris de Venetiis, Anno Domini MCCXXXIX. Mense Aprili, die X. intrante, Indictione XII.

In eundem modum juravit Domino Papae Innocentio IV. &c. Frater Angelus Abbas Monasterii Sancti Laurentii de Aversa.

In eundem modum juravit Dominus Riccardus Oppidi Duncheldenſis, Sed debet viſitare Eccleſiam Romanam de triennio in triennium.

In eundem modum juravit Dominus Beringarius Abbas Monafterii Sancti Johannis de Abbatiffis, Ordinis Sancti Auguſtini, Vicentinae Dioceſis. Et debet idem Abbas per ſe, vel Nuntium ſuum ſingulis bienniis Romanam Eccleſiam viſitare.

In eundem modum juravit Domino Papae Innocentio IV. Frater Janbertinus Abbas Monafterii Sancti Michaelis de Coſſano, Ordinis Sancti Benedicti, Elenſis Dioceſis, Anno Domini MCCLII. Nonis Novembris.

In eundem modum juravit Domino Innocentio IV. Archibaldus Epifcopus

A Moravienſis de Scotia, Anno Domini MCCLIV. Kalendis Februarii.

In eundem modum juravit Domino Papae Innocentio IV. Simon Abbas Monafterii Sancti Petri de Monce Volterrenſis Dioceſis, Anno Domini MCCLIV. Indiſione XII. Secundo Nonas Maij.

B In eundem modum juravit Domino Innocentio IV. Durandus Petri Prior Monafterii de Reſleriis, Ordinis Sancti Auguſtini, Tudenſis Dioceſis. Et miſit literas juramenti ad Cameram.

In eundem modum juravit praediſto Domino Lambertus Abbas Monafterii Albarenſis, Ordinis Sancti Benedicti, Suanenſis Dioceſis. Et miſit literas ſuas de juramento.

D E
MONASTERIIS
I N
BENEFICIUM
CONCESSIS.
DISSERTATIO
SEPTUAGESIMAPRIMA.

Tom. XII.

▼ ▼

DIS-

THE
JOURNAL
OF
THE
ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE
OF GREAT BRITAIN AND IRELAND
VOLUME 31
PART 1
1901

DISSERTATIO

SEPTUAGESIMAPRIMA.

AD Ecclesias, five ad eorum Praefules ac Rectores, multam, ut supra vidimus, singulatum assiduitatem detulit Christianorum pietas atque Religio: reliquum opum atque potentiae ipsi Ecclesiastici viri quantis potuere viribus ac studiis in sacrorum locorum sibi commendatorum utilitatem, simulque propriam intenti, sensim sibi peperere. Nunc addendum, contra fuisse & aliam Christifidelium partem, unoquoque Seculo, cui nihil antiquius fuit, quam Ecclesiarum patrimonia aut exilare, aut quibus poterant artibus sua efficere. Metebant jugi labore in Secularium campis Clerici, ac praecipue Monachi: vicissim vero & Seculares nihil intentatum relinquebant, ut Messiem ab Ecclesiasticis congestam, in horrea sua leviori interdum negotio deducerent. Propterea quamvis universam paene tellurem absorbere posse ac velle videretur Cleri utriusque industria, attamen deprehensum est, plura sacris locis tandem erepta quam relictis fuisse. Causas aliquot huiusce excidii in praecedenti Dissertatione aperui; nunc unam, quae superfluit, tantum persequar, nonnullorum videlicet Re-

A gum impiam consuetudinem; qui ut Magnatum animos in sua fide ac dilectione confirmarent, five ut remuneratione quapiam Militares viros ad majores in bello labores sustinendos accenderent, terras Ecclesiae, ac praecipue Monasteriorum, iis in Beneficium largiebantur, liberalitatis & grati animi famam facili rei alienae profusione captantes. Aerarii exhausti necessitas, difficilia bellorum tempora, Regni ac patriae tutela contra hostes, praesertim Paganos, obtendebantur, ut puto, violentis huiusmodi sacrorum praediorum invasionibus. Praeterea extra controversiam est, Episcopos quoque olim non paucos cum ipsis Laicis eodem studio certasse, quo sibi quisque majorem Ecclesiasticorum proventuum copiam conquereret. Nam & isti Regum favore abutentes, sibi non raro Abbatis conferendas curabant, quibus sub specie Beneficii, Feudi, aut Commendae, ut nunc appellare solemus, fruebantur, dum vitâ fruerentur. Vicissim & Abbates fuere, qui non uni Monasterio imperare contenti, plura sibi, Abbatia titulo atque auctoritate a Regibus impetrabant. Idque interdum ad paupertatis levamen, aliisque iustis de causis ab Ecclesia ipsa probatis fiebat: sed plerumque unâ avaritiâ suadente, quae dum altas in animis radices agit,

Sp̄a Religionis sacraia facile conculcat, omnemque disciplinam evertit. Palatinis verò Proceribus & militarium copiarum Ducibus, quamquam Laicis, in usu aequae erat, Monasteria ipsa ex Principum largitione, hoc est usurpatione, titulo pariter *Abbat̄is* invadere atque exhaurire. Quantum invaluerit abominanda isthaec consuetudo in Anglia & Gallia vel sub primae stirpis Regibus, multis ostendit eruditissimus Thomassinus, de Beneficiis Part. 2. Lib. 3. Cap. 11. & sequentibus. Ego ejus exempla, seu vestigia in Italia tantum lustrabo.

Sub Regibus Langobardis, quos nonnulli, parum sane aequi Judices, despiciere ac lacerare consueverunt, nihil ex Italia Historia mihi occurrit, unde appareat, Monasteria a Regibus usurpata in praedam cecisse parum piis Christianis. Nam quod Gregorius Magnus Lib. 4. nunc Quinto, Epistolâ I. scribens ad Johannem Ravennatem Episcopum aegre fert, ibidem aliqua loca dudum *Monasteriis consecrata, nunc habitacula Clericorum, aut etiam Laicorum facta esse*, nihil aliud prodit, nisi fuisse Ravennae Clericos Saeculares, qui Ecclesiasticis officiis deservire, hoc est, Saeculari Ecclesiâ potiri, simulque etiam *Monasteriis praeponi ac dominiari*, eaque *Abbat̄is* titulo regere, Monasticâ veste nunquam assumtâ, sibi licitum putabant: quod sanctissimo Pontifici minime probatur, & nihilominus in ea Urbe subsequenti etiam temporibus usurpatum fuisse, ex Agnelli Ravennatis Historia Tom. 2. Part. I. Rerum Italicarum, elucescit potest. Verùm Ravenna Graecis Augustis, non verò Langobardis Regibus tunc parebat. Itaque mihi verè videtur similis, a Regibus Fran-

A eis, ex quo Italiam suae adieceret ditioni, in haec regiones invectum fuisse perverum morem invadendi patrimonialia sacra, eaque nimium cupidis aut Episcopis aut Abbatibus, aut etiam Laicis conferendi. Exploratum est, Carolum Martellum, avum Caroli Magni, primum omnium pessimam hanc consuetudinem invexisse apud Francos ob Reipublicae necessitatem. Haec enim causa praetexebatur tam enormi licentiae. Carolum quoque Magnum, inclutum illum Imperatorem, ac primum ex progenie sua Italiae Regem, hujusmodi morbo laborasse, vetera monumenta testantur. Eum verò in improbo hoc studio aemulatus est Pippinus filius, C Italiae Rex, ut constat e Pistoriensi Charta Anni DCCCXII. a me prolata in Dissertatione LXX. de Cleri Immunitate. Ibi Monasterium Sancti Bartholomaei datum dicitur, in beneficio *Nekulungo Baviario* ab eodem Pippino. Neque cautiorem haec se praebuit Ludovicus Pius, illius frater. Wala celebris Corbejenſis Abbas, ut habetur Lib. 2. ejus Vitae apud Mabillonium, in Actis Sanctor. Benedictinor. Saecul. IV. Part. I. ita eundem Augustum alloquutus fuisse dicitur: *Nemo te, Augustorum clarissimus, fallat: quia valde periculosissimum est, res semel Deo fideliter ditas ad usus pauperum & servorum Dei, violenter postmodum diripere, & ad Saeculares usus contra auctoritatem divinam retorquere. Tum infra legitur: Monasteriorum, dum haec trassarentur, ostendis & enumeravis pericula, quum tunc temporis nonnulla jam a Laicis tenebantur &c.* Quum verò Lotharius I. Ludovici filius, tandiu in Italia versatus, patri suo pietate fuerit impar, vix ei inrogetur injuria, si suspicemur, & ipsum, non secus ac

ac illius frater Pippinus Aquitaniae Rex, in praedia Ecclesiastica violentas manus iniecit. Lupus Servatus in Epistol. XI. ab eo petit *Cellam Sancti Judoci, quam per subreptionem Rhuodangus a vobis obtinuit, nobisque legitimam donationem Patris vestri repetentibus, impossurae crimen innuit &c.* Frodoardus etiam, sive Flodoardus, in Histor. Remensis Ecclesiae Lib. 2. Cap. 20. auctor est, Ebonem Remensem Episcopum, *accepta a Lothario pro patris prodicione Abbatia Sancti Vedasti, fallarum objectionum incutorem existisse.* Multis deinde procellis exagitatus est Ebo, & Sedi suae valedicere coactus, ad Lotharium Augustum sibi faventem in Italiam se recepit, & Flodoardo ipso teste *Abbatiam Sancti Columbani in Italia dono Imperatoris Lotharii possedit; quod ab accuratissimo Mabillonio adnotatum non inveni.*

Hic habes celebratissimum aequae ac opulentum *Bobienae Sancti Columbani Coenobium*, commendatum olim Eboni Remensi Archiepiscopo. Illic etiam collocatus Abbatissae titulo ab eodem Lothario fuit Wala nuper memoratus Corbejensis Abbas, e Germania eliminatus, uti jam ostendi in Dissertatione LXV. de *Monasterior. erection.* Deinde Amalrico Episcopo Comensi, natione Franco, Lotharius idem Monasterium regendum dedit, eumque Abbatem ibi constituit, quod ex Ughellii monumentis habemus. Atque adeo jam vides, Francos Imperatores, contenti Monachorum disciplina, eorumque privilegiis abjectis, Monasteria in Italia quoque prohibito in suos fideles Ecclesiasticos,

interdum etiam & in Saeculares, fuisse partitos: Quo vero pinguioribus redditibus Monasteria fruebantur, eo studiosius ad ea invadenda Regum & Augustorum ope, Episcopi convolabant. Et profecto imperante Ludovico II. Augusto Lotharii I. filio perversa eadem consuetudo perseveravit; sed potissimum cupiditati lora laxata sunt, ubi post ejusdem Augusti mortem funestissimae Principum inbiantium ad Regnum turbae, & Saracenorum, atque Ungrorum frequentissimae incursionibus, Italiam paene universam dilacerarunt. Et quando egius de Bobienis Monasterio, nulla mihi dubitatio est, quin ejus fortuna in pejus deinde ruerit, praediorum portione non modica in Secularem quempiam virum sub nomine Beneficii translata. Est mihi Diploma Carlomanni Italicae Regis, ex tabulario ejusdem nobilissimi Monasterii descriptum (atque utinam accuratius) ex quo constabit, divisionem bonorum factam fuisse inter Monachos, eorumque Abbatem legitimum ex una parte, & Commendatarium, ut ita dicam, Abbatem illegitimum, atque ut suspicor, militarem virum, ex altera; idque jam contigisse sub Ludovico II. Augusto. Inquit autem Rex, ut hujusmodi violentiam aliqua ex parte excuset: *Quia pro summa Reipublicae necessitate, pacisque tranquillitate eandem divisionem de rebus jam sati Monasterii factam cognoscimus.* Tum haec rapinae finem futurum sperare jubet, subdens: *interim, dum Deo opulante ad pristinum revocetur status &c.* Accipe nunc ipsum Diploma.

Praeceptum Carolmanni Italiae Regis, quo Monachis Sancti Colum-
bani Bobiensi confirmat portionem bonorum, ad ipsorum usum
destinatam, quum reliqua in beneficium potenti cui-
piam concessa fuissent, Anno 877.

¶ *Nomine Sanctae & individuae Tri-
nitatis. Karlomannus divina fa-
vorem gratia Rex. Si..... ob amo-
rem aeternae retributionis locis Deo
dicatis augmenta de rebus propriis
praebere ad sustentandos eorundem lo-
corum Dei famulos dignum ac profutu-
rum Animae nostrae auctoritatis ad prio-
ris ordinis gradum restaurare.....*
*Quapropter omnium scilicet fidelium
iustitiae Dei Ecclesiae nostrorumque tam
praesentium quam futurorum comperiat
integritas, qualiter quidam vir venera-
bilis Eboiensi Monasterii Abbas
nomine Umobaldus additis clementiam
nostram, auferens secum quoddam Prece-
ptum concessionis nostrae mansuetudinis
..... Monachis praenominati Mo-
nasterii divinae memoriae Hludovici
Imperator Augustus recognoverat &
confirmaverat, vociferans ad.....
pietatis hoc..... atque omnino com-
pertum fore. Nos vero amore.....
Praeceptum jam dicti Imperatoris Au-
gusti, fratris & Consobrini nostri, re-
legentes invenimus in eo subnotata eo-
rum divisionis loca singula nominatim,
quae ad usum Monachorum perpetuali-
ter habenda, atque Monasterio id quod
utilitatis eorum foret ordinanda ab
eorum Abbate, qui pro tempore fuerit
nostra largitione & eorum electione
sancto eodem loco substitutus, dignum
duximus hoc omnia loca, ut in dicto
Praecepto scripta videntur, nostra Re-
gali auctoritate renovare atque rebora-*

A 10. Unde hoc praesens Praeceptum no-
strae restorationis inscribi iussimus.
Per quod decernimus, aut modis omni-
bus praecipimus, ut omnia haec, quae
in priori eorum Praecepto, quod a
piissimo Imperatore Augusto & Consu-
brino nostro scripta sunt, habeant, sicut
ad eundem locum delegata & tra-
dita videntur. Ita ipsi praenominati
B Monasterii Monachis cum omni inte-
gritate, tam Maueritibus, Servis, quam
aliis Familiis, aedificiis seu casis, ad-
iacentiis, mobilibus & immobilibus,
tradimus atque confirmamus, quae tem-
poribus jam saepe dicti Imperatoris sub
praecipitis sui confirmatione ubique ha-
buerunt, & quae deinceps ipsi sua in-
dustria, vel quorumlibet Christianorum
C legitima collatione acquirere potuerint,
inconversa & perpetua stabilitate con-
cedimus habere, possidere, & ad vo-
tum ipsorum religiose ac rationabiliter
& Deo placite ordinare. Igitur quia
pro summa Reipublicae necessitate,
pacisque tranquillitate, eandem di-
visionem de rebus jam facti Monaste-
rii factam cognoscimus, iubemus,
D atque omnimodis..... ut de illa
parte, quae in usus Monachorum
per hoc praesens Praeceptum nostrae
renovationis & confirmationis dele-
gavimus, interim dum Deo opitu-
lante ad primum revocetur statum,
nullus Iudex publicus, nullus Missus
discurrens aliquam saepe factis Mona-
chis, eorumque familiis violentiam vel
E inquietudinem iniuste inferre praesumat,
quos cum omnibus rebus & familiis
sub nostra nos constat recepisse iustio-
nem

nem & moneburdo, nullas quoque.....
aut publicas excubias, nullas paratas
vel angarias facere sive persolvere co-
gantur, nullas pontium novas vel vete-
res struções seu restructiões cogere
vel renovare compellantur, quas nos
universa idcirco concessimus & perdona-
vimus pro nostra & Conjugis nostrae,
necnon piissimorum Antecessorum nostro-
rum salute, totiusque Regni nostri aug-
mento & stabilimento, devotius & de-
lectabilius omnia exclusa necessitati cau-
sa vel occasione valeant supplicare. Et
ut hæc autoritas nostrae confirmationis
vel renovationis per cuncta futura tem-
pora pleniores firmitates habeat vigo-
res, manu propria nostra subter eam
confirmavimus, & anuli nostri impres-
sione sigillari iussimus.

Signum Domni Karolmanni (✠) se-
renissimi Regis.

Baldo Cancellarius ad vicem Thib-
mari Archiepiscopi recognovi & sub-
scripsi.

Datum XIII. Kalendas Novembris,
Anno Christo propitio Primo Regni
Domni Karolmanni serenissimi Regis in
Italia, Indictione XI.

Actum in Corte Nova, Villa Re-
gia, in Dei nomine feliciter. Amen.

A Ita verò in consuetudinem abiit
divisio hæc bonorum Bobienfis Cœ-
nobii, quorum portio a Regibus in
beneficium concedebatur cuipiam Ec-
clesiastico, aut uni e Secularibus
Magnatibus (qui propterea Abba-
Comites apud nonnullos appellari con-
sueverunt) ut subsequens Regum
nemo religioni sibi duxerit vestigia
in hoc antecedentium constantissime
sequi. Testem habeo Chartam unam
ex iis, quas ego pluris quam multas
alias facere soleo, ex ejusdem Mo-
nasterii Archivo descriptam, nempe
Placitum Ticinense Berengarii I. Re-
gis iussu habitum, ubi Theodelfias
Abbas eà de causâ cum Radulfo Co-
mite & Marchione contendit. Huic
enim da parte Regia (ut illic scri-
ptum est vulgaris Linguae phrasi)
conlata fuerat portio Monasterii (ut
mihi liceat hoc vocabulo) seculari-
zata. Quis iste Radaldus Comes &
Marchio Anno DCCCCXV. fuerit,
& cui Marchiae eà tempestate præ-
fuerit, nusquam adhuc deprehendere
potui. Quare veterum incuriam ac-
cusare non desino, quod ii notissi-
mos tunc Procures non cogitarint
posteris aliquando fore omnino igno-
tos. En Chartam nuper mihi me-
moratam.

Placitum coram Misso Berengarii I. Regis habitum, in quo Monachi
Bobienfis evincunt Curtem Barbadam contra Radaldum Comi-
tem & Marchionem, cui ex parte Regia in beneficium
concessa fuerat portio bonorum ad idem Mona-
sterium spectantium, Anno 915.

✠ Dum in Dei nomine, in
viridario iussu Palatio
Domni Regis hujus Ticinensis,
ubi Dominus Berengarius glo-
riosissimus Rex preberat, & suum ge-
neralem tenebat placitum in laudibus ip-
sius viridarii, in iudicio resideret O-

E delricus Vassus & Missus Domni Re-
gis unicuique iustitias faciendas hoc de-
liberandas, resedentibus cum eo Al-
granus, Walpertus, Petrus, Adalber-
tus, Parimundus, Bonipradus, Lau-
depre-

deprectus, & Transfertus, Lanfrancus, Viventius qui & Boleradus, Landepertus, & Quaripetrus..... Anselmus..... celinus Gislebertus, Judices Domni Regis & reliqui, illique eorum venerunt presentia, Theodelassius Abbas Monasterii Sancti Columbani scita Bobio, Aripertus Judex Domni Regis & Advocatus ipsius Monasterii & Monachi & ipsius Abbat..... ibidem Deo servientibus & militantibus, nos non & ex alia parte Radaldus illustor Marchio, qui partem ex jam dicto Monasterio & Abbatiam da parte Regia in beneficio habere videbatur, hunc cum Gotsfredo Judex Domni Regis & Advocato ipsius Monasterii & Abbatiae da parte illa, quas ipse in beneficio retinere videtur, altercationem habentes. Querebatur ipse Theodelassius & predictus Judex & Advocatus: Jam dudum in judicio interpellavimus isti Radaldus Marchio, & Gotsfredus Advocatus, quod ipse Radaldus Comes & Marchio, & illi homines, cui ipse Radaldus dedisset, & per suum verbum & auctoritatem introissent in Cortem unam domui coltilem cum Capella hiniibi edificata in honore Sancte Marie in loco & fundo, habi nominatur Barbada, & in casis & omnibus rebus & familiis ibidem pertinentibus vel aspicientibus. Et exinde fruges tulerunt contra legem, qui pertinere deberent de portionem & usum Fratrum Monachorum ipsius Monasterii. Et isti Radaldus Marchio, & Gotsfredus Advocatus dederunt nobis responsum, ut Cortem ipsam domum coltilem, que nominatur Barbadam, cum predicta Capella, & omnibus casis & rebus & familiis ad eam pertinentibus aberent & detinerent, sed non contra legem, eo quod a longo tempore Curtem ipsam, que dicitur Barbadam, cum sua pertinen-

tia pertinet de illam portionem, quam consuetudo fuit in beneficio dandi. Et taliter per credentes homines credimus hoc clarescere possumus. Et taliter vradiam nobis consignationem ipsam faciendum dederunt, & hodie inter nos hunum Placitum missum est, inde finem percipiendum. Ad hoc responderunt ipsi Radaldus Marchio, & Gotsfredus Advocatus: Verè homnia taliter inter nos hactum & vudiatum est, sicut adseruistis. Et hodie exinde inter nos hie vestri presentia Placitum missum est, inde finem percipiendum. Sed multum inquisivimus partem ipsius Abbatie de illam portionem, quam ego Radaldus ex Regia potestate habere videor. nec testes nec omnes per inquisitionem nulla firmitates, nullamque rationes inde invenire potuimus, per quam nos Radaldus Marchio, & Gotsfredus Advocatus clarescere possumus, per quam de illam portionem ad sumptum Fratrum Monachorum ipsius Monasterii, Cortem ipsam, que dicitur Barbadam & Capella & rebus & familiis ad eam pertinentibus inde subtrahere possumus, quia scimus & inventum habemus, quod Cortem ipsam domum coltilem, que dicitur Barbadam, & Capella in onore Sancte Marie ibidem constructa, & omnibus rebus & familiis ibidem pertinentibus vel aspicientibus a parte ipsius Monasterii Sancti Columbani, scita Bobio, & Abbati & Monachi ad eorum sumptum & utilitatem esse, debet, & nichil a portionem illam pertinet, quod Beneficiario nomen est, ad abendum nec requirendum, quia, ut diximus, ad usum & utilitatem Fratrum Monachorum fuit & esse debet. Cum ipsi Radaldus & Gotsfredus Judex & Advocatus taliter professi & manifesti fuissent,

fuissent, ressum eorum hominibus parvis esse, & judicaverunt, ut iusta eorum altercationis, & eorum Radaldi & Gotsfredi Avocatori professione & manifestatione, ut pars ipsius Monasterii Abba & Monachi ipsius Monasterii ipsam Corcem, qui dicitur Barbada, & Capella cum casis & omnibus rebus & familiis ad eam pertinentibus habere deberent; & ipse Radaldas Marchio & Gotsfredus Advocatus da illam partem, qui portionem beneficiario nomen est, manerent inde taciti & contempti. Et finita est causa. Et hanc notitia pro securitate ipsius Monasterii & Monachi fieri iussimus.

Quidem & ego Radinus Notarius Domni Regis ex iussione suprascripto Missi, & amonitionem predicatorum Judicum scripsi, Anno Regni Domni Berengarii Regis, Deo propicio, Vigesimo Octavo Menje Aprilis, Indictione Tertia.

Signum manuum suprascripto Odelrici Vassus & Missus Domni Regis, qui, ut supra, interfui.

Adelgrausus Judex Domni Regis interfui.

Walpertus Judex Domni Regis interfui.

Petrus Judex Domni Regis interfui.

Farimuudus Judex Domni Regis interfui.

Boniprandus Judex Domni Regis interfui.

Landepertus Judex Domni Regis interfui.

Petrus Judex Domni Regis interfui.

Leu Judex Domni Regis interfui.

Sichardus Judex Domni Regis interfui.

Adalbertus Judex Domni Regis interfui.

A Walpertus Notarius Domni Regis interfui.

Vivenius, qui & Boderadus, Judex Domni Regis interfui.

Papius Notarius interfui.

Anteherius Notarius Domni Regis interfui.

Præterea, uti in Antiquitatibus Etenlib. Part. I. Cap. 16. pag. 149. citendi, Othbertus Marchio & Comes Palatii Anno Christi DCCGCLXXII.

Monasterium Sancti Columbani da parte Domnorum Imperatorum, in Beneficio habebat. Iis autem temporibus non mitiora fata concussere Monasterium Nonantulanum, in agro Mutinensi situm, atque inter Italica primi nominis olim quoque numeratum.

C Eximia Monachorum pietas sacrum locum a sui exordio omnibus commendabat, atque in causa erat, ut ex ditissimo ditius in dies evaderet. Verum illae opes bellum indixere Coenobio ipsi, inhiantibus multis ad tam pingue Beneficium. Jamque ante Annum Christi DCCCXXXVII.

D quisquam, ut in illud Monasterium invaderet, tentasse videtur, quum tabulas habeam Lotharii I. Augusti eo Anno scriptas, quibus post inspectam in Monasterio Nonantulae tantam devotionem ibidem in divinis, praecipit, ut nullo in tempore alicui committatur, nisi eorum (Monachorum) electione & consensu. In Archivo ejusdem Coenobii adhuc existit Diploma, quod mihi tum ex characterum formâ, tum ex sigillo cereo adhuc adfixo, visum fuit archetypum. Verum cum stilus & dictio sine syntaxi illic deprehendantur decernere ego non ausim.

Lotharii I. Augusti Diploma, per quod praecipit, ut is tantummodo Monasterio Nonantulano praesit, quem ex sua Congregatione Monachi elegerint, Anno 837.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi Dei aeterni. Lotharius divina ordinante providentia Imperator Augustus. Oportet gloria Imperiali prelatos tanto studiosius divinarum adsequi obsequiorum cumulo, quanto perfectius opulentia altitonantis sac Apostolicis documentis sibi excellentiorem demonstratam viam, ut illius misericordia presentium cumulentur felicitates, & inenarrabili pietate feliciter eternorum coronentur sine fine manentium gaudiorum. cujus amore utilitatem decertare & salutationem procurare subditorum. Igitur cunctorum fidelium, sanctaeque Dei Ecclesiae, nostrorumque praesentium & futurorum cognoscat sollicitia, quia dum nos amore sacratissime genitricis Dei & Domini nostri Jesu Christi Mariae perpetuae Virginis, & sanctissimi Confessoris Christi Silvestri, ac desiderio sanctae Congregationis in eorum Cennobio divina militatione dedicatae causae orationis Monasterium adissemus Nonantulae, tantamque devotionem divina munere ibidem in divinis cognovissimus, ut eorum orationes profuturas ad Regni stabilitatem & nostram perpetuam felicitatem indubitanter judicarem: placuit divino spirante suffragio ad exhortandum, & quietudinem bonitatis ibidem nostra auctoritate tale conferre munus, ut anni curriculum per successiones temporum concordia ibidem Deo servientium Monachorum ex eadem Congregatione talis eligatur Abbas, qui secundum Regulam Sancti Benedicti san-

Ata Congregatione prudenter regere valeat, & salutationem animarum, seu utilitatem & Ecclesiae, Principis constitutione procuret, & nullo in tempore alicui committatur, nisi eorum electione & consensu, nostra & successorum nostrorum ordinatione ex eadem semper Congregatione abeant pastorem, animarumque eorum providum prudentemque Rectorem. Unde pro firmitatis gratia hoc nostrae auctoritatis Praeceptum circa eundem sanctum locum fieri decrevimus; per quod nostros Successores deposcimus, ut sicuti ipsi sua pia scilla a suis conservari volunt, ita pro Dei amore & Sanctorum reverentia hanc nostram concessionem perpetuae conservent; nostrisque fidelibus expresse praecipimus, firmiterque mandavimus constituimus, ut sicuti supra a nobis ibidem concessum est, rate intibareque mansurum permittant, & nemo in hoc refragando temeritatem adhibeat, quatenus nostro studio omni procurata quietudine pro nobis ac stabilitate culminis nostri, seu salutatione conjugis ac prolis, atque in sinum sanctae matris nostrae Catholicae Ecclesiae quietentium protectione seu defensione adtentius exorare Domini misericordiam eadem delectetur Congregatio. Et ut hoc nostrae concessionis munus a nostris Successoribus verius credatur, & a fidelibus diligentius conservetur, manu propria subter firmavimus, & anuli nostri impressione subter assignari iussimus.

Signum *Hlotharii gloriosissimi Augusti.*

*Brassemirus Subdiaconus atque Notarius, ad vicem Egilmari
recognovi & subscripsi.*

*Data III. Nonas Februarias, Anno Christo propitio Imperii
Domni Hlotharii Imperatoris XVIII. Inditione XV.*

Actum Nonantula, in Dei nomine feliciter. Amen.

Sed nihil successores Lotharii pergamena deterruit, quo minus Nonantulanam Abbatiam adulterinis Abbatibus commendarent. Adelardus Episcopus Veronensis pinguisnam praedam conspicatus, nihil non egit, ut eam a Carolo Calvo Imperatore intraret; & non irrito conatu; nam vera Abbas est ibi constitutus. Cupiditatem Praefulis execratus Johannes VIII. summus Pontifex, literas ad Augustum, & ad Archiepiscopos Ravennatem, Mediolanensem, & Aquilejensem dedit, iis significans, se anathemati eam ob causam subiecisse Veronensem Antistitem. Sunt ejus verba in Epist. XLVIII. cui jungenda est & XLIX. ad Clerum Veronensem scripta. *Quum Adalardum Episcopum venerabile Monasterium Nonantulae suum, quod nullus umquam Episcoporum vel Judicum (hoc est, Comitum, ut arbitror) in Beneficium quaesivit, contra sacras Praedecessorum nostrorum, nostrique privilegii institutiones, quibus de propria semper Congregatione Abbatem fieri jubetur, calide petiisse, ac per hoc illicita praesumpsisse, omnimodis reperissemus: auctoritate Apostolica excommunicare studimus. Uti ex Catalogo Nonantulen-*

sum Abbatum didici, Adelardus iste in suos usus redditibus redactis, in extremam paupertatem Monachos compellit. Qui sicuti Abbas, commutavit quaedam bona Coenobii Nonantulani cum Abbate Monasterii Novi de Brixia. Tum pergit dicere & ipse, anathemate fuisse percussum Episcopum eundem a Johanne VIII. Papa, Inditione X. hoc est, Anno Christi DCCCLXXVII. Hanc eandem Abbatiam subsequenti Saeculo vexavit Hugo Italiae Rex, eamque filio suo Golesrido, si fides Auctori supra memorato Catalogi MSc, concessit. Arnulphus autem Mediolanensis Lib. I. Cap. 3. Historiae, quam dedi Tom. IV. Rer. Italicarum scribit, Hugonem Regem, ob crudele facinus in Archiepiscopum Mediolanensem patratum, concessisse Ecclesiae, scilicet Mediolanensi, pro nonaginta intersellis Abbatiam Nonantulae, quae propter nonaginta sui juris Curtes sic vocata perhibetur. Gualvaneus de la Flamma in Manipulo Florum Cap. 130. Tom. XI. Rer. Italic. ex hoc Arnulphi loco deduxit, conditum fuisse ab Hugone Rege Monasterium Nonantulanum. Fal-litur. Coenobium istud jamdiu con-

X x 2

Est

stat sub Aistulpho Langobardorum Rege a Sancto Anselmo fuisse fundatum. Neque aliud Arnulphus affirmat, quàm Ecclesiae Mediolanensis concessum fuisse Monasterium Nonantulanum. Et fortasse concessum Manasse ejusdem Hugonis Regis affini, ut habet Liutprandus in Chronico, sive filio, ut Arnulphus scribit, & a quo etiam Archiepiscopus Mediolanensis fortasse usurpatus fuit. Et ne uno quidem Episcopatu contentus fuit Manasses ille, homo ex moribus perditis, atque ex ambitione maxime abominandus. Nullus autem dubitandi locus superest, quin *Wido Mutinensis Episcopus*, & ipse eidem cupiditatis flammâ succensus, ab ipso Hugone Rege Abbatiam Nonantulanam subinde impetrarit. Ut enim habet gravissimus testis Liut-

A prandus Ticinensis Lib. 5. Cap. 12. idem *Wido Praefat Mutinensis Ecclesiae. non injuriâ laesit, sed MAXIMA illâ ABBATIA NONANTULA, quam & tunc acquisivit, amatus*, adversus ipsum Regem, beneficiorum immemor, insurrexit. Sub Berengario & Adelberto Regibus Monasterii tabulae satis produnt, Widonem adhuc instituisse ejusmodi prae-
B dae. Eam vero non segnius retinuit sub Ottone I. Augusto, cujus potissimum incrementis studuerat, ab eo propterea summum Archicancellarii munus consequutus. Ego ex adversariis Caroli Sigonii V. Cl. depromsi Diploma ipsam quo tradita est, sive confirmata Episcopo nostro ejus
C Abbatiae possessio, idemque hic Lettori exhibendum puto.

Ottonis I. Imperatoris Diploma, quo Abbatiam Nonantulanam Guidoni Episcopo Mutinensi & Archicancellario in beneficium concedit, Anno 962.

IN nomine Sancte & individue Trinitatis. Otto divina favente clementia Imperator Augustus. Si ratis nobis famulantium supplicationibus assensum prebemus, fideles eos nobis fore minime titubamus. Proinde Sancte Ecclesiae fidelium, nostrorumque, presentium scilicet ac futurorum uoveris solertia, qualiter consulti atque interveniente Adelaide nostre dilectissime Conjugis, nostrique Imperii consortis, atque venerabilis Archiepiscopi Adalachi. summique Regnorum nostrorum Consilarii, per hanc nostri Precepti paginam concedimus, donamus, atque largimur Widoni sancte Mutinensis Ecclesiae venerabili Episcopo, dilectoque nostro fidei & Archicancellario, cunctis vite sue diebus, Abba-

D tiam, que Nonantula dicitur, in honore Sanctorum Petri & Pauli, ceterorumque Apostolorum, necnon & beati Silvestri dicatam, cum omnibus Plebibus, Xenodochiis, Monasteriis, Cellulis, Titulis, Capellis, tam infra Tusciam, Camerinam, & Spoletinam, quamque infra hoc Italicum Regnum ubicumque conjacentibus, una cum Castris, Villis, terris, vineis, campis, pratis, pascuis, aquarumque decursibus, Aldionibus, & Aldiabus, servis & ancillis..... omnibusque rebus, quo dici vel nominari possunt, ad predictam Abbatiam integre pertinentibus.....
E jure proprietario fruatur cunctis, ut dictum est, vitae suae diebus..... commutandi, libellos & precarias faciendi tam suis, quàm his, qui suscep-
... con-

..... contradictione sublata, nulla-
que unquam Succedere nostro.....
vel inquietare, sed Deo auxiliante per-
petuis temporibus inlaesa & inconcussa
permaneat..... nostra auctoritate
permittimus ei, atque perdonamus om-
nes suarum Ecclesiarum libellarias, com-
mutationes, & precarias iniuste & con-
tra legem factas infringere, delere, &
ad partem suam..... Interca ju-
demus, ut nul..... magna parva-
que persona prelibatum Venerabilem pre-
cariis, libellariis, commutationibus,
aliisque rebus aliquo scriptionis titulo
inquietare, ac disvestire..... dicio
presumat: concedentes & perdonan-
tes. ut tam libellarii & precarii,
quamque in predictis libellariis atque
scriptionibus commorantes, & in omni-
bus suarum Ecclesiarum rebus commo-
nantes & residentes, omniumque suo-

A rum fidelium lites vel intentiones, de
quibuscumque rebus fuerint, & legali-
ter desimende, cunctasque querelas &
legales querimonias, quas adversus ali-
quas habuerint, vel aliquis adversus
eos, ante eundem vel suum Missum
deliberent ac desiniant, tamquam ante
Comitis nostri Palatii, vel discurrentis
Missi presentiam, cunctorum sublato
B Si quis igitur, quod fieri
non credimus, hanc nostri Precepti au-
thoritatem violaverit aut fregerit, sciat
se composurum auri optimi Libras
centum, medietatem Camere nostre, &
medietatem pretaxato..... cui it-
lata fuerit controversia. Quod ut ve-
rius credatur, diligentiusque ab omni-
bus observetur, manu..... antes,
C annuli nostri impressione subter iussimus
insigniri.

Signum

Domni Ottonis Imperatoris Augusti.

..... Archicancellarii recognovi & subscripsi.

Data II. Nonas Octobris, Anno Dominice Incarnationis DCCCCLXII. Indictione
VI. Anno Imperii serenissimi Ottonis Imperatoris Primo.

Actum Papia Civitate, feliciter.

Invalerunt exinde eandem Abba-
tiam Hubertus Parmensis Episcopus:
tum Johannes Græcus Archimandrita,
& Consecratus Ottonis II. nimirum
ille idem, qui Placentinus Episcopus
creatus, denique Pseudo-Papa factione
Crescentii Consulis evasit. Is au-
tem pari ambitione se Archiepiscopum
Placentinum, & Abbatem Nonantula-
num passim inscribebat, ut ex publi-
cis tabulis constat apud Campium in
Historia Ecles. Placentin. Atque
heic exerendae sunt tabulae ejusdem

D Ottonis II. multis nominibus magni
faciendas, tum quod inde intelliga-
mus, quantum detrimenti insignibus
Monasteriis attulerint Commendata-
rii illorum temporum Abbates, tum
etiam, ut appareat, quam concinne
sub Pietatis specie tunc Monasteria
ambitiosis viris traderentur, & quali-
bus coloribus pingatur sanctitas, idest
E hypocritis Johannis illius Archimandri-
tae. Antiquum apographum erat il-
lud, in quo sequentia continebantur.
in Archivo Nonantulano adservatum.
Conlatio

Conlatio celeberrimi Nonantulani Coenobii facta ab Ottone II. Augusto Johanni Archimandritae & Consecratali suo, Anno 982.

IN nomine Domini Dei eterni. Otto divina miserante clementia Imperator Augustus. Si ad cultum eterni Regis delubra & venerabilia Loca Sanctorum, pravorum nefandis operibus hominum revocare studuerimus, procul dubio nostrum imperium temporale stabiliiri, & future lucis premium promoveri arbitramur. Ad hoc enim largitor omnium bonorum, culmen imperii nostri potenti dexterâ sublimari dignatus est, ut incessanter debeat ipsi laudes persolventes, Ecclesiarum curam habere, eisque sub institutis priske religionis constituere pervigili sollicitâ procuramus. Proinde noverit universitas omnium sancte Dei Ecclesie fidelium, nostrorumque, presentium videlicet ac futurorum, quod nos ingredientes opulentam Italiam, sapida indagine prescurari cepimus Cenobia in eadem constructa, vizamque & morem Conobitarum in ipsis degencium. Cumque jam quedam illorum nobis essent cognita, non post multum temporis rslatu quorundam accepimus, unum in honore beati Silvestri Confessoris Christi in Comitatu Motinense constructum, quod Nonantula vocatur, OMNIBUS ALIIS MAJUS, & quod olim exemplar bene vivendi, & Sancte conversationis fuerat reliquis, pœne jam annullatum, atque fondo tenus depopulatum, iniquorum pravitate hominum, eo quod per longa curricula annorum aminiculo carnis Abbatum. Hoc audientes, ab initio pectoris suspiria traximus, commotique pietate ingemimus, supplicantes Dominum, quatinus talem nobis prepararet virum, qui tanto officio inveniretur dignus, Extemplo nostros re-

Aligiosos Palatinos & familiares illuc direximus, qui Monachos prefati nunciipii, eorumque vitzas & mores diligenter discuterent, & si quem ministrum idoneum repererint, ceteri cursu honorifico nostre majestati presentarent. Veruntamen horrejo referendum. Probdolar! nullus ibidem est inventus, qui tam nobile valeret deferre pondus. Post hac consultu Sapientum reduxi oculos meos ad Aulicos, inter quos quemdam Archimanditem & Consecratalium meum, Johannem nomine reperi, probis moribus ornatum, pudicum, sobrium, docibilem, Græcâ scientiâ non ineruditum, totiusque prudentiæ & sanctitatis fulgore præclarum. Quem consilio victorum illustrium, Deumque timentiam, & electione Fratrum in jam dicto Monasterio commanencium, a nostro cubili & necessariis consiliis abstrahentes, supra nominatis Fratribus in Patrem & Rectorem præfecimus. Cui etiam Theophanii rogatu, & interventione conjugis & consorts Imperii nostri, confirmationis preceptum conscribi iussimus. Nominative de Curte, que vocatur Fainano, Lizano, & Galba, simul cum Situa Majore, usque ad fines Capuniano, & usque ad flumen vocato Leo: & de Insula, que dicitur Panario, usque in Fossa Munda, & in Silva communi, Sanctum Petrum in Siculo, Bondenum, Castrum Kanidolum, ubi piscatores ipsius Monasterii piscari debent tam sursum usque Mantium, quàm deorsum usque Ravennam. Et de Aqua, que currit juxta Castellum Pancianum, & vocatur Genâ, in qua nullus audeat molendina facere sine iussione Abbatis & Fratrum, præter ipsa duo, que ibi

ibi sunt construtta, eidem Monasterio pertinentia, simul cum aliis Castellis, Curtiis, Capellis, Oratoriis, Mansis, Massariis, piscationibus, Servis, Anailis, Aldiis, Aldiabibus, Servis originalibus, molendinis, aquis, aquarumque ductibus, satillis, campis, vineis, pratis, staliis, olivetis, silvis, de omnibus quaque rebus, que dici & nominari possunt, jam dicto Monasterio pertinentibus legaliter, & de quibus precepta habentur in eodem loco confirmata a precessoribus nostris Imperatoribus & Regibus Aistulfo, Karulo, Hugone. Judentes etiam precipimus, ut si quemquam hominum in praenominato Castello Nonantula habitantium contigerit ire ad quemlibet mercatum vel negotium, sive per terram seu per aquam, pro nullo negotio donet teloneum, curasuras, terraticum, riparium. Precipientes insuper jubemus, ut nullus Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Scultasius, Castellanus, nullaque

A Regni nostri magna vel parva persona in predicto Monasterio placitum tenere audeat, aut ad tenendum venire presumat, sine iussione & invitatu jam dicti Abbatis, suorumque Successorum; neque in silvis, prefato Cenobio pertinentibus, venacionem exercere conetur, aut solum exigere sentes; predictum Abbatem, suosque Successores & Monachos ibidem deservientes inquietare, molestare, aut de rebus ipsis pertinentibus disvestire, aut servos & colonos eorum arripere presumat. Si qui autem hujus nostri Precepti pagine temerarius violatur existerit, fiat se compositurum auri optimi Libras mille, medietatem Camera nostre & medietatem praenominato Abbati, suisque Successoribus, & quod deterius est, perpetue damnacionis adepturum. Quod ut veris credatur, diligentiusque ab omnibus observetur, annis nostri impressione presentem paginam manu propria roborantes inferius sigillare precipimus.

Signum Domini

Secundi Ottonis serenissimi Imperatoris, & invictissimi Augusti.

Johannes Cancellarius ad vicem Petri Episcopi & Archicancellarii recognovi & subscripsi.

Subsequenter in eadem pergamentum pauca haec mutila ad eundem ut puto, Ottonem II. spectantia, quae & ipsa confirmant infelicem Coenobiorum statum, quibus perditii Commendatarii praeerant. Haec autem, qualicumque sint, deperdita nolui.

Otto Dei gratia Romanorum Imperator Augustus, hominibus nostris fidelibus, Notum vobis esse potest omnibus in Italico Regno degentibus, quod Nonantulanense Monasterium jam per quinquaginta annos & amplius propter Episcopos, qui pene totam ip-

D sius Monasterii terram pro beneficio tenuerunt, desolatum & ad nichilum prope redactum sit. Nos vero cum Dei adiutorio id restaurare & redintegrare, cupimus. Idcirco nostra Imperialis auctoritate sancimus, ut nulla persona major seu parva terram vel aliquam pertinentiam ejus Monasterii, quod batlennus sine Reitore fuit, sibi per ditionem possessionem debeat vel possit vendicare, aut in placito defendere, sed sacramento pariterque cum piena confirmet ac roboret ipsam rem, de qua his fuerit, nulli ratione ad Monasterium pertinere.

Reliquos Nonantulani Coenobii calamitates praetereo, cui nunc ut & ejus Dioecesi praefect Eminentissimus S. R. E. Cardinalis Alexander Albanus, Literarum & Literatorum Princeps amantissimus. Quam cladem etiam Farfensis, ac Vulturnenſi Monasteriis eximiis aliquando intulerit temporum iniquitas, ex eorum locorum Chronicis in Collectione Rerum Italicarum a me editis malim, quam a me, Lector accipiat. Interea & heic animadvertendum, hisce exemplis quamquam abominandis excitatos reliquos etiam Episcopos, ad

A Monachorum fortunas vorandas non minori aviditate convolvassē, ita ut vix ullus ex iis fuerit, qui sibi unum aut plura Monasteria expilandā non procuravit. Ego editis parcens, & nondum vulgatis monumentis ad rem conficiendam utens, Eporedienſem Episcopum Joseph Lectori ſiſto, qui sub Lothario I. Augusto, iniquo Monasteriorum donatore, insignē Coenobium Novaliciensē obtinuit, uti constabit ex ejus Diplamate, cujus exemplum ad me misit praestantissimus Taurinensis Senatus Praefes, Comes Ludovicus Caiffottus.

Lotharii I. Augusti Diploma, per quod immunitates omnes Monasterii Novaliciensis confirmat Josepho Episcopo Eporedienſi, atque ejusdem Monasterii Abbati Commendatario, Anno Ch. fortasse 844. aut duobus sequentibus.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi Dei aeterni, Lotharius divina inclinate providentia Imperator Augustus. Si ea, quae Praedecessores nostri erga cultum Religionis exercuerunt, nostris augmentaverimus datis, aeternum vobis amplificare suffragium fidimus. Igitur omnium fidelium Sanctae Dei Ecclesiae, nostrorumque, praesentium videlicet ac futurorum comperiat magnitudo, quia Vir venerabilis Joseph Eporedienſis Ecclesiae Episcopus, & Abbas Monasterii Sanctorum Apostolorum Petri & Andreae, nuncupati Novalicio, detulit obtutibus nostris quasdam auctoritates factas a Regibus Langobardorum, Francorumque, seu piissimorum Augustorum, Carolo videlicet praestantissimo Imperatore, atque Ludovico serenissimo Augusto: in quibus statum & definitum comperimus, ut nullus Judex Publicus, vel alia quaelibet judicaria Potestas ab hominibus ejusdem Monasterii, qui pro utilitate

C Monachorum inibi Deo servientium negotiandi causa huc illuc discurrerent, vel ad praefatum Monasterium conſerre vel abducere ob aliquid viderentur, nullum Theloneum, aut ullam redhibitionem, vel exactionem, nec Pontaticum, de hoc, quod Fiscus eorum recipere aut sperare poterat, tam de Carris quam de Sagmatibus, sive de Navali remigio, vel certe quod humeris homines portare viderentur, aut de eorum pecoriis, vel de quibuscumque causis praefatum theloneum, aut ullam exactionem exigere praesumeret. Constantibus auctoritatibus clarissimorum Regum, Imperatorumque, deprecatus est idem Joseph nostrae etiam firmitatis Praeceptum subungi. Cujus precibus ob ejus reverentiam libentissime annuentes, has nostrae claritudinis Literas fieri decrevimus. Per quas decernimus atque jubemus, ut ab hominibus praefati Monasterii, qui huc illuc negotiandi gratia, sicut supra dictum est, discurrunt,

runt, vel qui Monasterio conferre, vel adducere videntur, siue etiam ab eis hominibus, qui ad idem Monasterium aspiciunt, nihil omnino a quolibet Ministro Reipublicae, vel cuiuscumque ex Exaltore intra Regna Deo propitio nostra exaltetur; nec Theoloneum, vel Pontaticum, siue Rotaticum, aut Clusaticum, sed neque quod in carris, aut sagmatibus, vel dorſis hominum portare videtur, requirere vel accipere quispiam ab eis praesumat, necnon eorum ovibus pro pascuis Portaticum,

A vel Agrarium, vel Navalem remigium, tam in eundo quam in redeundo; aliquid exigere, aut ullam inferre audent contrarietatem, vel inquietudinem; sed sicut in pristinis auctoritatibus reperimus, & a nobis supra praetibatur & definitum est, ita maneat pro nostra elemosina nostris futuriſque temporibus inviolabile. Et ut haec nostra auctoritas firmitus conservetur, manu propria eam subter firmavimus, & annuli nostri impressione assignari iussimus.

Signum Lotharii serenissimi Augusti.

Locus Sigilli ☙ cerei deperditi.

Liuthardus Notarius ad vicem Vitgarii signavi.

Datum Idibus Junii, Anno Christo propitio Imperii Domini Lotharii Pii Imperatoris

Actum Aquigrani Palatio Regio in Dei nomine feliciter. Amen.

Vercellas nunc petimus, cujus Urbis Episcopi insigni olim potentia ac divitiis floruerunt. Verum & ipsi omnem moverunt lapidem, ut Lucidii Abbatiam, in sua Dioecesi, atque in agro Montisferrati sitam, nostris quoque temporibus opulentam (sed Monachis inde exclusis, Abbati Comendatario traditam) invaderent, suaeque potestati, ne dicam voracitati, obnoxiam facerent. Id eis obtigit Anno Christi DGGCCL. sub Berengario I. tunc Italiae Rege, uti psalm faciunt monumenta ab Ughellio indicata Tomo IV. Italiae Sacrae. Sed & alteram Abbatiam iidem sibi conquisierunt, nempe Aronensem ad Lacum Verbanum, quam religiosi Patres Societatis Jesu nunc tenent. De origine Monasterii hujus multa dif-

Tom. XIV.

C feruit Clariss. amicus meus P. D. Gaspar Berettus Monschus Benedictinus in Dissertat. Chorographic. praeposita Tomo X. Rerum Italicar. pag. 113. & sequentibus, quae cum Diplomate nunc mihi edendo conferenda sunt. Diploma, inquam, exerere juvat, ex quo constabit. Anno quoque Christi DCCGCXCIX. Episcopum Vercellensem Leonem (cujus ingluvies Bremensium quoque Monasterio insidias posuisse dicitur in Chronico Novaliciensi Part. II. Tomi II. Rer. Italicarum) geminis iis Abbatibus dominari perrexisset. Ex apographo, in quo vitata erant non pauca nomina, monumentum istud expressi, cujus etiam lacinias Ughellius dederat. Quae tamen necesse in primis interest, ibi servata reor.

Y y

Otto-

Ottonis III. Imperatoris Diploma, confirmantis Leoni Episcopo jura
& bona omnia Vercellenis Ecclesiae, Anno 999.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Otto divinâ favente misericordiâ Imperator Augustus. Jam dudum omnia, quae data sunt Sancto Eusebio, confirmavimus: sed ea, quae sunt necessaria, & maxime quae Carolus Imperator Liutardo Episcopo aus dedit aut reddidit, iterum & iterum ex nunc confirmavimus, & successores nostros idem agere rogamus; quod nos ipsi Imperatoris Caroli Praecepta legimus, & Literae in Ecclesia Sancti Eusebii a tempore Caroli super Altare Sancti Johannis scriptae, testimonium donant, & ad veritatem recognoscendam, fidem legentibus faciunt. Id est thelonium & districtum suarum Plebium, & super sua habitantium: Aquam de Sicida: Aquam de Sarvo: Aquam de Helvo: cum utrisque ripis a loco, ubi vascuntur, usque in Padum: Aquam de Pado cum duabus ripis a Limna usque Plebem Martori: Aquam de Duria cum utrisque ripis a Petra grossa usque Verucam. Confirmamus Mandatum; Firmicianum; Sestigium; Carisanam cum utraque ripa; Binella cum omnibus suis appendiciis; Galanicum; Ponderanum; Mulinariam; Andurnum; Cansade; Montes Tissodas; Podio-Blatinum; Redolium, & Clavassiam; Caudelle & Clevoli: quae Berengarius & Albertus Reges, quorum proprietates fuerunt, ei dederunt; Trivere, & districtum per totum Bugellense, & Clavassium; Redagada; Madagadella; Tribledo; Arco; Valle; Dade; Vualda. Damus omnia praedia Arduini filii Dodonis, quia hostis publicus adjudicatus Episcopum Petrum interfecit, & interfectum incendere non expavit: & praedia eo-

Arum, qui exploratis armis, & ipsis manibus huic crudelitati interfuerunt, id est filiorum Teperci de Casale, Golsini & Armini de Livorno, Alberici & Aeribaldi de Viglano. Damus praedia illorum, qui cum armis Ecclesiam Sancti Eusebii vastavere, id est Oltici de Bena, Roderadi de Sandiliano, Arderici de Magnamigulo, Servi Sancti Eusebii, Alberici & Illiermi de Salusola, Astolphi & fratrum ejus de Valdenigo, Ugonis de Pulastro, Stefani de Clivolo, Ademari de Gambolade, Ingenis de Ciriaco, Aldonis de Leuriano, Hisaac, ac fratris ejus. Confirmamus Salsiam cum Silva-Salia: Castellum Vicinili: mercatum & districtum Plebis Sanctae Agathae, & Cortis de Cislano, & in Tronsano, & altero Tronsano, & per totam campaniam & Castellum Quirini. Damus praedia Aeadi Subdiaconi in Sancta Agatha, Gossini, Constantii, Godonis, Smandi, Anusonis fratris Guinceri. Confirmamus Sanctam Mariam Moliae, quae dicitur Moxasterium, cum sua pertinentia, cum Bornade & Grignano, & districtum Vallis Sicide, & Arimannos de Navala & de Casalido, & Silva-Rovesenda. Damus Gacinarium cum districtu, & omnia praedia Giselberti Archidiaconi Vercellensis; & hoc iuste, quia cum esset de Familia Sancti Eusebii, inflatus divitiis Ecclesiae, Ecclesiam Vercellensem Dominam suam fugit, eamque cum Ardaino miserabiliter vastavit.

E Similiter damus ei praedia suorum germanorum, id est Mulmanum de Causade, & Cugizonis de Rade: & praedia parentum ejus fervorum fugitivorum, id est Lipraudi & Hermani fratrum,

rum, & Gbisenberti Iudicis: districtum & theloneum in Rade, Gbissarengo, Albano, Confencia: & Odonicum cum districtu. Reddimus & Ecclesiam Sancti Salvatoris ultra Padum, sicut Carolus Augustus fecit. Confirmamus Montem Ledorietum, & Brasjes, & districtum in Palazato, Gorfano, Liviani, Gbiano, Cantavenna, Carderisi, Villato, Maglione, Azelli, Medole, Herbara. Confirmamus districtum de Sancto Evafo, a Pado usque in Sturam, in Fracinetto, Passiano, Ticinense, Sarmasa, & Sancto Georgio, & Morano, & ultra tria milliaria: praeclia Alberti de Moncerone, Milonis de Salerana, Tedisii de la Vagna, Dislonis de Novaria, Hermani Iudicis, Grafeviti de Cirisidio & fratrum ejus: Castellum Sancti Angeli in Lacu Majore, & Abbatiam de Arona confirmamus, sicut Praeceptum Caroli testatur. Ceretum, Milpata, Cusa-nova, Curticellum in Brunsie confirmamus: quae propria fuerant Albuini Servi Sancti Eusebii de Plebe Bivella, & Cervetum Torselli confirmamus, sicut Liutprandus Rex donavit. Cortem Canavum reddimus, sicut Ludovicus Imperator donavit. Damus Sancto Eusebio omnia praedia Gimberti Archiepiscoperi, & hoc iussu, quia omnia, quae de bonis Ecclesiae exierunt, iudicio Ecclesiae & Seculi ad Ecclesiam, cuius fuerunt, pertinebant. Confirmamus Sancto Eusebio Abbatiam de Lucedio, sicut Carolus Augustus, & divinae memoriae Genitor noster fecerunt. Confirmamus Sancto Michaeli de Lucedio hanc pertinentiam, quam Hortum Sancti Michaelis vocamus, idest Monte-Regis usque Aquam-nigram, sicut currit Amporium, & usque Solarium arsum, & usque Fossatum Asinarium, & sicut est Ecclesia Sanctae Ma-

A
riae a Ponte, & Stura currit subius Broilum vetus. Confirmamus Alberam usque Gardinam, & usque Runcum sicum, & a terra Monduorum, sicut Ampori tenet, usque in caput Montis Balase. & usque in Padum. Confirmamus Tamafaniga, & totum Versode usque in Ampori, & totum Andolium intra Duriam & Padum, & Zebedasso. Confirmamus Sancto Michaeli de Lucedio, sicut Lotarius Augustus donavit, quando Corpus Sancti Januarii ibi collocavit: Cortem Quadrulam cum districtu Arimannorum, & theloneo & aquam Padi a Portu Clavasti cum utriusque ripis, usque ad Ellerum, ubi vetus Duria intrat in Padum, & a Duria usque Raudium, & Marinica
C
Silva de Lucedio, & Runcum-sicum, & Casam Ugonis, & Silvam Patata-laslam. Confirmamus Sancto Eusebio, sicut ab antiquis semper pertinuit, Romanianum, Augmentum, sicut Carolus Augustus donavit & confirmavit. Si quis autem sanctam Vercellensem Ecclesiam discesserit, aut molestiam intulerit, componat mille Libras auri puri, medietatem Camerae nostrae, & Sancto Eusebio alteram. Quod ut credatur & conservetur, hoc Praeceptum manu nostra firmavimus, & amore Leonis Episcopi, qui nobis fidelissimus amicus est, aureo Sigillo nostro iussimus insigniri.
D
Signum Domini Ottonis (✱) gloriosissimi Romanorum Imperatoris Augusti.

E
Heribertus Cancellarius vice Petri Cumani Episcopi & Archicancellarii recognovit.

Data Nonis Maji, Anno Dominicae Incarnationis Nonagesimo Nonagesimo Nono, Inditione Duodecima, Anno Tertii Ottonis Regis Quintodecimo, Imperatoris Secundo.

Actum Romae feliciter, Amen.

Neque segnes fuerunt Leonis Prae-
sulis Vercellensis Successores in im-
petrandis ejusmodi praediis a Succes-
soribus Augustis. Inter eos Gregorius
famosus Episcopus Abbatiam Lucedien-

A sem, non verò Arouensem, sibi con-
firmendam curavit ab Henrico inter
Imperatores Secundo, uti constat
ex altero Diplomate, quod ex anti-
grapho naevis scatente depromi.

Henricus inter Reges Tertius, inter Augustos Secundus, bona ac jura
cuncta suo Praecepto confirmat Ecclesiae Vercellensi,
ejusque Episcopo Gregorio, Anno 1054.

IN nomine Sanctae & individuae Tri-
nitatis. Henricus divini favente
clementiae Romanorum Imperator Aug-
ustus. Quia nullus extra Ecclesiam
salvus potest fieri, consequens est, ut u-
nusquisque fideliter laborans in agro
Dei sine intermissione incumbat incre-
mento Ecclesiasticae rei. Certeum est e-
nim, quia sicut exaltatur mater om-
nium viventium, ita crescunt merces
omnium sibi servientium. Quapropter
universorum ejusdem fidelium tam prae-
sentium, quam futurorum noveris cari-
tas, quod nos Ecclesiasticis profectibus
incumbentes, ac dilectissimae nostrae Con-
jugis Imperatricis, seu carissimi nostri
filii Regis Henrici precibus, pietatis
aures accommodantes, per praesentis
Praecepti stabile firmamentum, sanctae
Vercellensi Ecclesiae confirmamus omnia
bona quietè tenenda ac pacifice in a-
eternum fruenda, quae Sancto Eusebio
olim collata sunt a nostris praecessoribus
Regibus vel Imperatoribus, seu
quibuscumque fidelibus. Sed ut mentes
fidelium plenius gauderent, & praedones
cautius se custodiant, Vercellensem
Comitatum, & Sanctae Agathae cum
districulo & theloneio, ac universa publi-
ca functione vel exactione, aut redibi-
tione confirmamus Eusebianae Ecclesiae.
Burielam insuper cum omni sua inte-
gritate, idest Vernade, Clavasa, Bedo-
lium, Galienicum, Ponderianum, Mu-
liariam, Andurnum, Cifidulam, Cora-

B codio, in Monce, Cerislianam, cum om-
ni sua integritate, Sextegnum, Rovi-
fudam, Monte Cutimali, Pedrorum,
Curtem quoque Vercellensis Civitatis cum
omnibus ad eam pertinentibus, Carcul-
lam in Oudevico, Curtem Casinam,
Curtem Cavalli, Abbatiam Sancti Mi-
chaelis de Laucedio, Firminianam,
Curtem Regiam, quam Hortum nomi-
nauit, cum tota Silva Mialda & Ful-
gitio, & cum omnibus Curriis & Villis
cum Valle Elivi: Pontem etiam Notin-
gam, quem Notingus Episcopus qui-
dem Vercellensis Ecclesiae mirabiliter
super eum equitando legaliter recepit
Languscum, Curtem de Antiniano cum
omnibus suis pertinentiis, Aquam de
Sicida, Aquam de Servo, Aquam de
Hellero cum utrisque ripis a loco ubi
nascentur usque in Padum, Aquam Pa-
di cum utrisque ripis a Liemia usque
ad Plebem Marcae, Aquam de Duria
cum utrisque ripis a Petra grossa us-
que in Padum: Consado, Matasum,
Caudelle, Treverre, Clevoli, Salzatium,
Silva-satva, Castellum Quirini, Curtem
Torcelli. Haec omnia Vercellensis Ec-
clesia in aeternum habeat, cum omnibus
publicis districtis, intratis, theloneis
..... communibus, venationibus, por-
tibus, molendinis, montibus & vallibus,
alpidibus, aedificiis, mancipiis ut-
riusque sexus, aquis, vineis, Capel-
lis, pratis, pascuis, silvis, aquis aqua-
rumque decursibus, cultis & incultis.
Et

Et

Et insuper speciali edito sancimus, ut in omnibus supra nominatis terris nullus mortalium mecatum praesumat interficere, aut districtum vel theloneum aut fodrum, seu aliquam publicam functionem ac redhibitionem exigere, neque piscationem aut venationem exercere, nisi ad profectum vel ad proprium jus ipsius Ecclesiae. Quicumque ergo huius nostrae confirmationi contraxerit, nostrae Majestatis reus erit. Insuper mille Libras auri se composendum noverit, medietatem Imperiali Camerae, & medietatem Ecclesiae, cui molestiam intulerit. Quod ut firmitus habeatur & diligentius ab omnibus observetur, hoc Praeceptum ex nostra iussione factum, nostris manibus super confirmavimus, & Sigilli nostri impressione inferius insigniri iussimus, & Gregorio nostro fidelissimo. Deo dispensante, Episcopo. Sancti Eusebii Vicario, ad perpetuam pacem suae Ecclesiae conservandam consulimus.

A Signum Domni Henrici Terzii (*)
Regis inviolissimi.

Guntbertus Cancellarius vice Herimanni Archicancellarii recognovit.

Data XV. Kalendas Decembris, Indictione VII. Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Quinquagesimo Quarto, Anno autem Domini Henrici Terzii Regis, Secundi Imperatoris, ordinationis ejus XXVI. Regni vero XVII. Imperii VIII.

B Adm. Magnitiae, in Dei nomine feliciter, Amen.

Ita Regis, sive ut ait Ughellius, Ugutio Vercellensis Episcopus, a Friderico I. Romanorum Rege impetravit non solum Monasterium Sancti Michaelis in Laucedo, sed & Monasterium Sancti Stephani, & Monasterium Sancti Salvatoris de Betia, & Monasterium Sanctimonialium de Gattinaria. Testes habeo tabulas, quas, quia integras non evulgavit Ughellius, ego in lucem profero.

Praeceptum Friderici I. Romanorum Regis, quo Ecclesiae Vercellensi, ejusque Episcopo Regitioni, sive Ugutioni, jura omnia confirmantur, Anno 1152.

I N nomine Sancte & individue Trinitatis. Federicus Dei gratia Romanorum Rex Augustus. Quia Romani Imperii regimen, potestatemque suscepimus, Ecclesis & nostris praedecessoribus plurimam largitione sublimitatis Regiâ nos competit provisione consulere, & ne ipsorum possessiones aliqua distractione depereant, suffragium sufficiens adhibere. Praesentibus igitur ac futuris Christi fidelibus volumus esse cognitum, quod petitione Domini Papae Eugenii III. & intercedente carissimo Cancellario nostro Arnaldo, aliisque principalibus Regni Principibus, Ecclesiae Vercellensi Episcopum Regitio-

D nem, atque Ecclesiam Sancti Eusebii, in Regiam protectionem suscepimus, & praesentis Privilegii paginâ communi-vimus. Quaecumque ergo memoratae Ecclesiae, largitione Regum, concessione Pontificum, seu quorumlibet oblatione fidei collata esse noverunt, & quae in posterum largiente Domino conferrentur, Castella sive Villas, prata, passua, vineas, aquas, molendina, culta & inculta, districtum, pedaticum, navila, & omnia, quae in suis Privilegiis a nostris praedecessoribus Regibus seu Imperatoribus fidei concessis contineri noverunt, praesentis Privilegio confirmamus. Ex quibus haec propriis duximus expri-

E

exprimenda vocabulis: Monasterium Sancti Michaelis in Laucedio cum suis pertinentiis: Monasterium Sancti Stephani cum suis pertinentiis: Monasterium Sancti Salvatoris de Betia con pertinentia: Tridinum con suis pertinentiis: Matanum: Casale Sancti Evasii cum omnibus suis Insulis: Castellum Sancti Georgii: Olanum: Pomarianum: Pitetum: Mirabellum: Civitatem Vercellensem cum omni Comitatu & districlo, & omnibus Regalibus: Auxilianum cum omni districlo & integritate: Pertegum: Balsucham: Salletam: Consilenciam: Serpianum: Roncum-ficum cum omni nemore: Saligiam cum pedatico & omni integritate: Moncravellum: Miralda: Saluciola cum suis pertinentiis: Castionem cum suis pertinentiis: Magnanum: Calaviacum: Bugellam cum suis pertinentiis: Galianicum: Panderanum: Mulinaria: Andarnum: Cause: Monte-Beraldum: Clavariam: Chisidolam: Pedorium: Blatinum: Caudella: Triverinum: Comitatum Sanctae Agathae cum mercato, teloneis & pedatico, & ceteris omnibus, quae Regalia esse noscuntur: Uldevinum: Albunum: Gressum: & Arimanus de Arboreo: Ghisalvengum: Lentam: Monasterium Sanctimonialium de Gattinaria: Vintebium cum suis pertinentiis: Navata: Bernade: Crevacorum cum Villis & piscationibus, & ceteris Regalibus: Leronam, & Pratum Calfrume Montis de Nexu, & Casale: Gallam: Veruta: Miroculum: Durbetum: Montecille: Castellum Turris: Luzaretum: Odolengum cum omnibus Arimanus suis. Praeterea venditiones, commutationes, alienationes, districtiones ab invasoribus Sancti Eusebii factas, quae Pontificalem alienationem non ob sinuerunt, videlicet Gregorio de Veruca, Liprando, Sigifredo, & Ardzone Murienum, in irritum duximus, &

A Regia auctoritate cassamus; quemadmodum & parvus atque antecessor noster Conradus Romanorum Rex ipsa cassavit.

Investituram quoque ab Anselmo Vercellensi Episcopo contra voluntatem suae Ecclesiae occulte & irrationaliter factam de Clavariolo atque Investituram a Gisulfo ejusdem Ecclesiae Episcopo contra juramentum, quod

B fecerat, & continet interdictum Domini Papae Eugenii, cui ipse eas se non fecisse confessus est, de pedatico & navio Salugiae factas, & alii, quotcumque probari poterunt, atque omnes alias Investituras in Ecclesia Sancti Eusebii ab Episcopis furtive & occulte factas, omnino cassamus, & in posterum ne fiant, sub poena centum Librarum auri Regia auctoritate interdicimus. Districtiones Fendorum ad Vercellensem Ecclesiam pertinentium dolo & contra decreta Romanorum Imperatorum, ad detrimentum Ecclesiae factas, sive a Capitaneis, sive ab invasoribus, sive ab istis, qui de Familia esse noscuntur, iidem cassamus, & viribus

C carere decernimus. Potestatem emendi molas, & deducendi tam molas quam alia, quaecumque plauerit, per suum districlum, Episcopo Vercellensi concedimus, remota omni violentia vel contradictione alicujus Principis aut Civitatis. Liceat etiam Episcopo Montem Upetium Regia auctoritate aedificare & munire. Praescriptionem quoque centum annorum tam Episcopis Vercellensibus, quam Ecclesiae Sancti Eusebii & Sanctae Mariae concedimus in perpetuum. Decernimus igitur, ut nullas Regum, vel Imperatorum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel alia magna seu parva persona, Privilegio huic contravenire praesumat. Et ut haec omnia in perpetuum firma & intonsulsa permanant,

D

E

nuant, praesentem paginam Sigilli nostri impressore mandavimus insigniri. Testes fuerunt praesentes, quorum nomina subscripta cernuntur: Harwicus Bremensis Archiepiscopus: Geboardus Vicemburgensium Episcopus: Gunterius Spirensis Episcopus: Eberardus Babembergensis Episcopus: Anselmus Habelpurgensis Episcopus: Dux Welfo: Henricus Dux Saxoniae: Conradus & Albertus Marchiones de Saxonia: Guido Comes de Blanderada.

Signum Domini Federici (✱) Romanorum Regis inuesti fuit.

Ego Arnoldus Cancellarius vice Henrici Magnentini Archiepiscopi & Archicancellarii recognovi.

Datum Vicesburg, XVI. Calendas Novembrii, Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Centesimo Quinquagesimo Secundo, Indictione I. Regnante Domino Federico Romanorum Rege gloriosissimo, Anno vero Regni ejus Primo, feliciter.

Atque haec fata olim erant Monasteriorum, inter quae pinguiora majoribus etiam periculis exposita erant, ita ut qui temporum tantummodo nostrorum conditionem prae oculis

A habent, ac moleste ferunt, inspectis vetustis Seculis facile reperiant, unde potius aetati nostrae gratulentur. Sed graviora etiam exempla suppeditat barbaricorum Saeculorum Historia. Nam inter ipsos Episcopos lites interminatae ac bella ob ejusmodi Abbatis, miseris Monachis aut partim aut prorsus ereptas, oriebantur, singulis contententibus, sibi ab Imperatoribus & Regibus unum eundemque locum fuisse traditum: quam in rem suspicari licet, adhibita interdum fuisse Diplomata conficta & spuria. Certe ob ipsam Lucedii Abbatiam diuturnum certamen viguit inter Vercellenses & Novarienses Episcopos; & quod mirere, Novariensis etiam pro se laudabat Diploma ejusdem Berengarii I. quo teste apparebat, Garibaldum, quem Ughellius, Gariboldum appellat, Novariensem Episcopum, ex dono non Berengarii tantum ipsius, sed & Regum praecedentium, eandem Lucedii Abbatiam possedisse. Exemplum Diplomatis, quamvis mutili, aliisque vitis laborantis, ex Archivo Novariensis Ecclesiae educum profero.

Berengarius I. Italiae Rex Garibaldo Novariensi Episcopo Privilegia confirmat, eidem prae ceteris Monasterium Lucedense largitus; circiter Annum 901.

I N nomine Domini nostri Jesu Christi Dei aeterni. Berengarius gratia Dei Rex. si sanctis ac venerabilibus Locis nostrae memoriae augmentum tribuimus, vel Privilegia Apostolicorum, seu Praedecessorum nostrorum, Regum videlicet ac Imperatorum Praecepta roboramus, apud Dominum veniam promereri non diffidimus. Unde notum esse volumus omnibus sanctae Dei Ecclesiae

E fidelibus tam praesentibus quam futuris, qualiter Vir venerabilis, noster fidelis scilicet Garibaldus Novariensis Episcopus, nostram expetierit clementiam interventus ac petitione venerabilis Adelberti Bergomensis Episcopi, quatenus omnia Privilegia Apostolica ipsius sanctae Novariensis Ecclesiae, atque omnium Praedecessorum nostrorum Regum vel Imperatorum Praecepta, ejusdem

eiusdem jam dictae Ecclesiae suarum omnium rerum eorum auctoritate subnixae confirmationis & corroborationis nostrae Praecepto innovare dignaremur. Cujus petitionibus animam concessionis accommodantes, in omnibus juxta Privilegia & Praecepta roborata, suam petitionem stipulare ratum duximus: Hoc est Abbatiam in honorem Sancti Archangeli Michaelis, & Sancti Januarii Martyris Christi, aedificatam juxta Leocedio, cum Cellis & Sinodochiis atque Capellis, cum Servis & Ancillis, & Aldionibus utriusque sexus, & cum omnibus pertinentiis, suisque adjacentiis, seu & universas res jam dictae Sanctae Novariensis Ecclesiae, undecunque vel qualitercunque iuste & legaliter acquisitas. Praecipientes & statuentes sub nostrae immunitatis tuitione perpetuo consistere, & a nulla potestativa vel tyrannica persona quasi Regali auctoritate aliquid exigendo praesumatur qualibet violentiâ, aut teloneum vel ripaticum atque districtum, seu arbutu-riciam, aut quamcumque redibitionem publicam quoquo modo exigere, & cum reliquis aliis sacratissimis Locis, Corribus,

A cunctisque rebus & familiis utriusque Sexus, aldianis & libellariis, liberis etiam hominibus & Servis, ad eundem Episcopatum pertinentibus deinceps, sicut a sanctis Apostolicis & beatae memoriae Praedecessoribus nostris, Privilegiis & preceptis summâ auctoritate statutum est, ita etiam scripto, manu, & annulo corroborationis nostrae perpetuam immunitatis nostrae firmitatem relinquimus, confirmamus, & corroboramus absque contradictione ullius vim inferentis personae. Quod si quis (quod minime credimus) hoc nostrae Regalis clementiae indultum molestare praesumpserit, nullam eum poena districtioris nostrae compositionum centum Libras auri optimi, medietatem partem nostrae, medietatem sanctae Ecclesiae, cui vim praesumptuosam intuleris. Et ut haec in Dei nomine institutionis nostrae auctoritas perpetuum obtineat firmitatis tenorem, & ab omnibus fidelibus nostris praesentibus & futuris diligentius observetur, manu corroborationis nostrae firmavimus, & annuli nostri impressione insigniri iussimus.

Signum Domini

NE

Herrenzaris gloriosissimi Regis;

Cetera desiderantur.

Inter haec ne Parmenses quidem Praefules somno sese dedere; nam & ipsi Abbatiam Bertetenjem Sancti Remigii, olim per Liutprandum Regem fundatam, ab Italicis Regibus sunt consecuti. Cujus rei nobis fidem faciet praeter alia documenta

D apud Ughellium legenda, Diploma Rodulphi Regis, Anno DGGCCXXII. concessum Aichardo Parmensi Episcopo, quem Ughellius idem Hertardum appellat, & Chartario Canonicorum Parmensium descriptum. Ibi haec habentur.

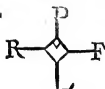
Rodul-

Rodulphi Italiae Regis Praeceptum, quo Abbatiam Sancti Remigii de Berceto donat & confirmat Episcopis Parmensibus, Anno 922.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Rodulfus divina favente clementia Rex. Si sanctis ac venerabilibus Locis augmentum Regio conferimus donativo, & apud Deum veniam promereri, nostrique Regni stabilitatem caelitus tueri non diffidimus. Idcirco omnium Fidelium Sanctae Dei Ecclesiae, nostrorumque praesentium & futurorum comperiat universitas, Dominum Lampertum venerabilem Archiepiscopum & Adelbertum gloriosissimum Marchionem, dilectissimos fideles nostros, suppliciter nostram exorasse clementiam, ut Praecepta nostrorum antecessorum Regum & Imperatorum, quibus Abbatiam de Berceto, in honore Sancti Remigii constructam in Comitatu Parmensi, cum omnibus suis pertinentiis per diversa loca & vocabula infra Italicum Regnum nobis a Deo collatum, adiacentibus, juri & dominio Parmensis Episcopii perpetualiter donantes subjecerunt, nos quoque pro aeterna remuneratione per nostrae concessionis & confirmationis paginam roborare dignaremur. Quorum precibus acclinati, & devotam fidelitatem Aichardi ipsius Sedis venerabilis Praefuli attendentes, hoc nostrum donativum & perpetuae confirmationis Praeceptum scribi iussimus; per quod praenominatae Sanctae Parmensi Ecclesiae praetaxatam Abbatiam de Berceto cum omnibus casis, & rebus mobilibus &

A immobilibus, cum Curribus, mansis; Capellis, vineis, pratis, silvis, flatoris, olivetis, mirtetis, cultis & incultis, montibus, vallibus, planiciebus, ripis, rupinis, molendinis, piscationibus, siccatis, redditionibus, aquis, aquarumque decursibus, cum Servis & Ancillis, Aldionibus, & Aldianis utriusque sexus, & omnibus, quae dici aut nominari possunt, ad ipsam Abbatiam pertinentibus vel aspicientibus, siue aliqua diminutione concedimus & perpetua firmitate roboramus. Ita sane, ut nemo nostrorum fidelium quicquam ei contradicere, aut quoquo modo eum exinde, suosque Successores molestare, aut inquietare praesumat; sed tam ipse praetibatur Aichardus Pontifex, quam ibi, qui post eum in saepe dicta Parmensi Sede Praefules extiterint, de eadem Abbatia habeant potestatem tenendi, regendi atque ordinandi, pro ut illis melius secundum Deum visum fuerit, omni molestatione & inquietudine vel invasione remota. Si quis autem hoc nostrae donationis, & nullo in tempore violandae confirmationis Praeceptum violare temptaverit, centum Libras auri optimi componere cogatur, medietatem Palatio nostro, & medietatem saepe dictae Parmensi Ecclesiae. Quod ut verius credatur, diligentisque ab omnibus observetur in perpetuum, manu propria roborantes, ex auctoritate nostro iussimus insigniri.

Signum

Domni Rodulphi piissimi Regis.

Locus ✕ Sigilli.

Hieronimus Notarius, iussu & praeceptione Domni Regis recognovi.

*Data II. Nonas Februarii, Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi
DCCGCCXXII. Inditione X. Regnante Domino nostro Rodulfo Rege, Anno in
Burgundia XI. in Italia I.*

Datum Ticini Civitate, in Dei nomine feliciter. Amen.

Celebris etiam fuit, atque admodum opulenta olim *Abbatia Brementensis* in Dioecesi Ticinensi, ac territorio Laumellinae Saeculo Christi Decimo fundata. Hanc autem sibi conquiescere Praefules Ticinenses ab

A | *Henrico IV. Rege, Imperatore III. uti clucebit ex fragmento Diplomatis, quod olim per me descriptum ex Archivo Episcopi Ticinensis, nunc publicae lucis beneficium poscit.*

**Henrici Regis IV. Imperatoris III. Diploma confirmatorium
quorumlibet jurium Ticinensis Ecclesiae, Anno 1093.**

..... *interventu quoque Marchionis Willelmi, Arduinus..... Civium Papiensium majorum & minorum, Papiensi Ecclesiae beatissimi Syri gloriosi Confessoris, cujus pio interventu nostrum viget imperium..... leguntur per hanc preceptalem paginam jure perbenni donamus atque concedimus: nominationem videlicet Brementensem Abbatiam cum omnibus, quae ad illam pertinent, Castris, Curtiibus, Villis, Capellis, silvis, terris, cultis & incultis, pascuis, paludibus, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, districtis, teloneis, albergaribus, placitis, invest..... conditionibus, ac familiis, Cellis quoque nominationem hic notatis: Sanctum Petrum in*

B | *Novalesio, Campum Merleti, Sanctum Andream in Taurino, Babianum, Seram, Sancti Petri, Cellam Cavalariae, Sanctum Petrum in Panno, Polentiam, Sanctum Petrum ad Walscum, Sanctam Mariam in Polexi, Cellam de Supuni-go, Cellam de Laumello, Sanctam Agatham in Bassula, Pometam, Castellam etiam Castagnetum, Gunzove, Sanctum Salvatorem, Geno..... Tanetum, Palacium, Cissal, seu ceteras Cellas..... Curtes & omnes res ad predictam Abbatiam & Cellas pertinentes..... in integram. Si quis igitur Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, aut quilibet alia persona hanc preceptalem paginam violare presumpserit, mille Libras auri optimi composuiturus ban-*

nostro subjacebit, medietatem nostrae Camerae, & medietatem praedictae Papiensis Ecclesiae. Quod ut verius creda-

tur, & ab omnibus inviolabiliter observetur, impressione nostri sigilli jussimus insigniri.

Signum Domni Heinrici
diffusum atque diffusum

Romanorum Imperatoris in
virtute Dei.

*ego Oglerius Dei gratia Hiporiensis Episcopus & Cancellarius, vice Herimanni
Coloniensis Archiepiscopi Archiepiscopi recognovi.*

*Anno Dominicae Incarnationis Millesimo Nonagesimo Tertia, Indictione Prima, re-
gnante Henrico XXXVIII. Imperante autem VIII. Mense Madio.*

Alum est Papiae feliciter.

Ubi verò semel contingebat, ut Episcopi Monasterium aliquod in suam ditionem pertraherent, solite curabant Successores, ne sibi eadem praeda ex unguibus in posterum elaberetur. Dece nescio, proprio ne jure, an id genus invasione, Episcopi Mantuanae Urbis duas Abbantias. videlicet Sancti Ruffini, & Sancti Cassia-

ni possiderent. Id unum novi, confirmari solita fuisse ambo illa Monasteria aequae atque Curtes, sive Allodia, Mantuanis Episcopis. Cujus rei testem dabo Praeceptum Henrici I. Augusti, ex Collicianensis Mstis Peregrini Prisciani Ferrariensis in Etenli Bibliotheca adservatis, haustum.

Confirmatio omnium Privilegiorum & jurium Ecclesiae Mantuanae facta ab Henrico I. Imperatore, Anno 1020.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Henricus Dei gratia Romanorum Imperator Augustus. Si circa loca Sanctorum beneficia largimur opportune, non solum Regum morem decenter implemus, verum etiam aeternae beatitudinis praemium nos promereri inde liquido credimus. Quapropter notum sit omnibus fidelibus sanctae Dei Ecclesiae, nostrisque, scilicet praesentibus & futuris, quoniam quidem venerabilis Mantuanus Episcopus nomine Hilolfus adiit culmen serenitatis no-

strae, deprecans juvamen de omnibus rebus, de quibus antecessores nostri Reges vel Imperatores ad Sedem Sanctam suam papinarum concesserunt Praeceptum, vel unde praedicta Ecclesia investita esse dignoscitur. Nos ob amorem Domini libentissime petitionibus illius satisfacientes, eidem sanctae Ecclesiae Mantuanensi reconfirmamus omnes traditiones Karoli. Liutprandi Ludovici, Arnolphi Hagonis Lutherii, Berengarii, item Berengarii, Ottonis, item Ottonis, itemque Tertii

Z z 2

Otto-

Oitionis; & resoncedimus per hoc nostrum Praeceptum omnes possessiones, quas praememorata Ecclesia possidere visa est in tota Italia, nominative, ut sui residentes placita vel leges non faciant, vel aliquando custodiant, nisi aut praedictum Episcopum, vel suos Successores in perpetuum. Confirmamus sibi Ripas Mantuanae Civitatis & Portus, & omnia theolonia ejusdem Comitatus, quae est terminus ambae ripae Padis de Jarra usque Buranam, & omnes Insulas ejusdem fluminis, & de capite Mintii fluminis ex utraque usque Valegiam porte. Atque per hanc traditionis sartam eidem sanctae Mantuanae Ecclesiae Curtes ex integro antiquitus concessas tradimus & confirmamus, Balmiola, Nubulario, Perarolo cum omne sua Curte, sitarum totius Insulae Reveri, Canedulo, Sermitis, Abbatiam Sancti Ruffini, Abbatiam Sancti Cassiani Martiris, cum omnibus pertinentiis, molendinis, ripaticis,

A palifixuris, piscationibus, piscariis, aquis, aquarumque decursibus, & cum omnibus pertinentiis suis, praenominatas res in dominationem ejusdem Episcopii Sancti Petri Apostoli ab remedium animae nostrae transfundimus, ea videlicet pactione, ut ab hodierno die & deinceps memoratus Episcopus, & omnes Successores sui has ipsas res jure proprietario teneant atque possideant, omni contradictione remota. Et ut hoc Praeceptum firmiorem habeat stabilitatem, praecipimus, ut nullus Dux, Marsio, Comes, Index, vel Sculdysio hanc confirmationem vel concessionem violare praesumat. Et si violaverit, sciat se compesitum ambabus partibus sibi optimis Libras ducentas, medietatem camerarum nostrarum, & medietatem universitatis Ecclesiae Sancti Petri. Hinc sibi sibi Episcopo, perinde Successoribus in perpetuum. Quod ut verius credatur, manu nostra roborantes hoc Praeceptum sigillari praecipimus.

Signum Domni Henrici

HE
ALE

Imperatoris.

Henricus Castellarius vice Everhardi Episcopi resignavit.

Data IIII. Idus Decembris, Indictione V. Anno Dominicae Internationis MXX. Anno Domini Henrici Regnantis XVIII. Imperii vero VII.

Actum Mantuae in Palatio ejusdem Episcopi.

Ita Praefules Parmenses insignis Abbatiae Bersetenfis possessionem natam, ut supra innui, illam nunquam in posterum dimisere, Canonici tantum illis constitutis pro Monachis. Neque Bersetenfi Monasterio contentus Wibodus Episcopus, a Carolo

D Crasso Augusto impetravit Abbatiam Monasterii, quod dicitur Mediana, factam in honorem beati Pauli Apostoli, sibi, suaeque Ecclesiae Parmensis jure proprietario perpetuis futuris temporibus. In Dissertatione LXIV. de vario statu Dioecesis ostendi, quanta Monachi

nachi ex ditione & honore Episcoporum ad se pertraxerint. Nunc animadvertite, quanta & ipsi Episcopi ex Monachorum patrimonio in suum commodum eraserint. Certe ubi Regum Diplomata contempleris, pro Episcopis emissâ post Seculum Christi Nonum, sæpe deprehendes confirmatas eisdem Abbatis. Plerique enim ex Monachorum exuviis aug-

mentum potentiae acceperant. Hanc in rem exempla tibi sisto Ecclesiarum Patavinae & Hadriensis. Priori Henricus IV. ad quem adeundum seignis non fuit Bernardus Episcopus, confirmavit Cortes Abbatis Senodochia &c. uti intelliges ex illius Praecepto, quod autographum vidi in Archivo Capituli Canonice Patavii.

Henricus IV. Germaniae & Italiae Rex Bernardo Episcopo Patavino; ejusque Ecclesiae Privilegia omnia & jura confirmat, Anno 1058.

IN nomine Sancte & individue Trinitatis. Henricus divina favente gratia Quartus Rex. Si sanctis & venerabilibus Locis digna conferimus munera, aut collata a piis & religiosi viris regali auctoritate confirmamus, ad statum Regni nostri proficere credimus. Quapropter omnium sancte Dei Ecclesie, nostrorumque fidelium presentium & futurorum comperiat salustia, qualiter pro Dei amore, nostraque remedio anime per hunc nostri Praecepti paginam confirmamus & corroboramus Ecclesiae sanctae Dei genitricis Mariae, & Sanctae Justinae, quae caput est Patavensis Episcopatus, cui praesse videtur Bernardus Episcopus, nostrisque fidelissimus, omnia Praecepta & Mundiburdia a nostris praedecessoribus Regibus vel Imperatoribus eidem Ecclesiae concessa,

B omnesque Plebes, Cortes Abbatis Senodochia ad praefatum Episcopatum iuste & legaliter pertinentia: & nominative Curtem, Sacrum nominata, cum placitis, districtis, & omnibus, quae dici vel nominari possunt, ad praefatas Cortes pertinentibus. Praecipientes itaque nostrâ Regali iubemus potentia, ut nullus Dux, Episcopus, Patriarcha, Abbas, Marchio, Comes, nullaque nostri Regni magna parvaque persona praefatam Sanctam Patavensem Ecclesiam, Rectoresque suos de cunctis, quae Praecepta vel Mundiburdia, vel aliqua legalium scriptorum nomina iuste & legaliter jam dictae Ecclesiae concessa vel confirmata..... se sine legali presumat auctoritate. Si quis igitur hujus nostri Praecepti &c.

Signum Domni Henrici

Quartus Regis invictissimus.

Locus Sigilli & ceres deperditi.

Wibertus Cancellarius vice Hannonis Archicancellarii recognovi.

Data II. Idus Junii, Anno Dominicae Incarnationis MCVIII. Inditione XI. Anno Domini Henrici Quartus Regis, ordinationis quidem IIII. Regni verb II.

Actum Augustae feliciter.

Hadriensi autem Episcopo Henricus inter Reges Tertius praeter alia confirmavit *Abbatiam Gavellensem* Sog-

A. *lli Cassiani* ejus rei testes erunt tabulae ex Colledaneis MStis Peregrini Prisciani excerptae.

Diploma Henrici Regis III. Imperatoris II. quo omnia Privilegia & jura confirmat Ecclesiae Hadriensi. Anno 1034.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Henricus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Notum sit omnibus Christi, nostrisque fidelibus tam futuris, quam praesentibus, qualiter Adriensis Episcopus Benedictus, Turegi nostram adieci clementiam, rogavit, quatenus pro remedio animae nostrae, seu parentum nostrorum, sub nostrae tuitionis potestate, atque defensione, omnia bona Adriensis Ecclesiae susciperemus. Quae petitio, quoniam iusta & minus neganda nobis visa est. mundiburdium nostrae protectionis praefato Benedicto Adriensi Episcopo fieri iussimus, videlicet de Curte, quae dicitur Adriano, cum aquis, terris, paludibus, & silvis, ripatico, soloneo, salinis, a Gaurio Policino usque ad Aquam, quae vocatur Conchazarula, & praedictam Aquam usque ad Canale, quod dicitur Caxiomauco, & inde usque in Sarissa ex tribus giris Rasare, vel Corbula, Aureliace, Sicea, & Campo Coronato, vel tamba Boniola perveniente per Aquam, quae vocatur Portus Laureti, seu Aquam, quae vocatur Anguillaria major, & Anguillaria minor, seu Aquam de Cornu, seu in litore ad usum piscandi; vel Plebem Manegii, vel Plebem Villae Martiolis, atque Plebem Arquadae; seu Abbatia Gavellense Sancti Cassiani; atque Villam Bonemani, & Villam Mediani, atque Villam Sancti Laurentii, & Plebem Sancti Cassiani Martyris; seu Lapane; necnon

B. & omnibus rebus tam mobilibus quam immobilibus, quae iuste ac legaliter nunc habere videtur, seu deinceps acquirere poterit; seu Capella Sancti Petri de Manfincago; eo videlicet ordine, ut nullus Dux, Marchio, Comes, Viscomes, Castaldo, seu magna parvaque persona praevalescere aut disvestire sine legali iudicio praefatum Benedictum Episcopum, ejus Successores praesumas. C. Quod si quis facere tentaverit, scias se nostram iram incurrrere, & insuper auri Libras centum compositurum, medietatem Camerae nostrae, medietatem praefato Episcopo. Quod ut verius credatur, & ab omnibus inconculsum teneatur, sigilli nostri impressione iussimus roborari.

Signum Domini Henrici (†) Secundi Romanorum Imperatoris invicti.

D. Nemo (*) Cancellarius vice Domini (*) Orbilli Archiepiscopi recognovi.

Datum II. Idus Februarii, Anno Dominicae Incarnationis MCLIII. Indictione VII. Anno autem Domini Henrici Tertii Regis, Imperatoris Secundi, Ordinationis ejus XXV. Regni quidem XIII. Imperatoris vero VII.

E. Alium Turegum in Dei nomine feliciter. Amen.

Ego Dominicus Christi misericordiae sanctae Adriensis Ecclesiae Notarius, nihil addens vel minuens, exemplavi.

Olim quoque Episcopi fuerunt, qui auctoritatem Sedis Apostolicae obtinentes

(*) (*) Cetera sunt haec nomina.

dentes, in Monachorum patrimonialia ac privilegia invadebant. Cujus moris exemplum suppeditabit nobis Bulla Leonis IX. Pontificis Sanctissimi, quam debeo singulari erga me amori Philippi Camerini Presbyteri doctissimi & Congregatione Oratorii Camerinenfis. Adservatur ipsa apud Pa-

A tres Minores Sancti Francisci Perusini, in cujus Urbis Dioecesi existit Monasterium Sanctae Mariae de Valdisponte. Hinc habes, sacrum locum traditum fuisse Praefuli Perusino a Benedicto IX. & Gregorio VI. circiter Annum MXLIV. quos injustos Pontifices Leo IX. appellat.

Leonis IX. Papae Bulla, per quam Monasterium Perusinum Sanctae Mariae Vallis-Pontis eripit Perusinis Episcopis, Anno 1049.

Leo Episcopus, servus servorum Dei, Joanni Abbati Monasterii Sanctae Mariae Vallis-Pontis, suisque successoribus Abbatibus perpetuam in Domino salutem. Quia ad hoc, annuente Domino, non nostris meritis, pervenimus, ut omnium Ecclesiarum cura ad nos respiciat, quam maxime circa illas Ecclesias sollicitare debemus, quae propriae sub manibus nostris constitunt. Inde est, quod ad petitionem tuam, dilectissime fili Joannes Abbas, aures nostras infleximus, eamque implere decrevimus, ut scilicet confirmaremus & corroboraremus vestro Monasterio, & vobis ac successoribus vestris Abbatibus mobilia & immobilia bona quaecumque, quovis modo ad usum ad vos & Monasterium vestrum & nunc pertinent, & in perpetuum pertinebunt; & ut de Decimis & primitiis similiter faceremus, & de Clericis a quocumque conigerit ordinandis; ut totum nemini conditionaliter praebeatis praeter Papae, ad quem proprie pertinetis, sicut in Praecepto pie memoriae decessoris nostri Domini Clementis Papae continetur. Quapropter per hujus nostri Praecepti seriem confirmamus atque corroboramus vestro Monasterio, ut dixerimus, ac vobis ac successoribus vestris Abbatibus quaecumque modo ipsum vestrum

B Monasterium possidet, & in perpetuum possidebit, siue sint mobilia, siue immobilia, quocumque modo evenissent & evenient: Decimas etiam & primitias de ipsis bonis ut more solito accipiat, constituimus, & ut liceat vobis, vestrisque Successoribus, cuicumque vultis Episcopo Clericos vestros ordinandos offerre. Quia etiam prohibemus, ne quis a vobis exigat totum, praeter Papa solam. Ab omni etiam alienatione liberos vos & securos reddere volumus: unde Apostolica auctoritate cassamus & evacuamus illa Praecepta, quae a Benedicto, & Gregorio injustis Pontificibus Andreae Episcopo Perusino collata sunt de eodem vestro Monasterio. Pro qua corroboracione, constitutione, & evacuatione statimus Apostolica censura, sub divini iudicii exterminium, ne quis unquam nostrorum Successorum Pontificum, aut quolibet alia magna, parvaque Persona, & specialiter Episcopus Perusinus, contra hoc nostrum Praeceptum agere praesumat. Quod si quis forte tentaverit, anathematis vinculo a Domino Deo innodetur, nec nisi digna satisfactione solvatur. Quae verò castos & in-violatos hujus nostri praeccepti exstiterit, a Domino Deo benedicatur, eo quod in omnem valsum permanere laudamus.

Bene & aless.

Da. om

* Abbatibus.

Datum VII. Kalendas Aprilis, per manus Petri Diaconi Bibliobecarii, & Cancellarii sanctae Apostolicae Sedis, Anno Domini Leonis VIII. Papae Primo, Indictione Secundâ.

Ceterum si quis percontetur, quid factum fuerit de hisce Monasteriis in beneficium datis, cum videlicet Monachis ibi degentibus spurii isti Abbates imperarent, an iis ejectionis integros redditus in usum suum converterent: responsum hoc habeat, varios in hac re fuisse invalorum mores. Qui enim ex Regibus aliena largientibus, aut ex Episcopis tam cupide accipientibus, aliquo Religiosis stimulo premebantur, diuino cultui, & Monachorum rebus aliqua ex parte consultum volebant. Scilicet Episcopis iis sat erat, Abbatem agere, easque praerogativas ac emolumenta percipere, quibus frui solebant legitimi Abbates. Multa autem haec erant, & praecipue jus commutandi, & in emphyteusum conce-

dicendi Curtes, Castra, ac praedia sacrorum Locorum inquilinis, Monachis ea de re ne interdum quidem consultis. Pergebant verò ipsi Monachi sub Praeposito officia Ecclesiastica perolvere, & sacris Templis nihil decoris idcirco deperibat. Quàm sobrie haec se gesserit Carolus Calvus, iuvat ex ipsius Diplomate nondum edito intelligere, quo Johanni Episcopo Arretino, ejusque Ecclesiae, *Monasterium Sancti Anthimi* est elargitus. Ea enim conditione concedit, ut *quadropinta Monachi* illic indefinenter alantur, & *Monasticus ordo secundum Sancti Benedicti doctrinam in eo immutabili conversatione colatur*. In autographo, quod Archivum Canoniorum Cathedralis Arretinae adservat, illud singulare animadverti, nempe Monogramma Imperatoris, & subscriptionem Audacharis Notarii cum cistris, scripta fuisse literis rubris, seu rubro atramento, quod nusquam alias mihi spectandum se objecit. Ita verò se habet Diploma illud.

Caroli Calvi Imperatoris Diploma, quo Johanni Episcopo Arretino; ejusque Ecclesiae concedit in beneficium Monasterium Sancti Anthimi, situm in territorio Senensi, Anno 877.

IN nomine Sancte & Individui Trinitatis, Karolus ejusdem Dei omnipotentis misericordiae Imperator Augustus, Quaecumque locis divinis cultibus mansuatis omnipotentis Dei inspiratione a nobis surgendo conferuntur praesentura nobis, & ad praesentem vitam feliciter transigendam, & ad aeternam beatitudinem facilius obtinendam omnino consilimus, itaque eorum sit omnibus sanctae Dei Ecclesiae fidelibus & nostris praesentibus atque fu-

turis, quia venerabilis (a) Johannis (b) Arretinae Ecclesiae auctore Dno Episcopus, ad nostram accedens sublimitatem humiliter notum nostrae fecit consuetudini, suam matrem Ecclesiam sub honore Sancti Donati praeciosissimi Martiris fundatam, nimia paupertate adenuatam, antequam Praedecessorum nostrorum Imperatorum collatione aliquantulum fuisset meliorata. Ac ideo humiliter petiit, ut morem praedecessorum nostrorum Imperatorum sequentes, quod

(a) In Pergamena, quam consulimus, perspicue legitur: Johannes, & (b) Arretinae

quod ab illis intuitu divini amoris liberalissime conceptum fuerat, nostrâ quoque munificentia in melius augmentaretur. Cujus iussus atque rationabilibus precibus aurem libenter accomodantes, Monasterium beatissimi Antimi bonorum constructum, quod eidem Praesuli Beneficiario jure concesseramus, & conjacet in Pago Senenâ atque Clusino, praefatae Sanctae Mariae Ecclesiae Arctinae atque ditioni saepe sati Pontificis aeternaliter concedimus ad habendum, & de nostro jure in jus & potestatem praefatae sanctae matris Ecclesiae ac memorati Pontificis & successorum ejus, sollempni more transferimus: eo modo, ut quicquid ab hodierna die & deinceps vel ipse vel Successores ejus ex praefatis rebus pro sua oportunitate vel utilitate more Ecclesiastici o regulariter & canonice facere vel ordinare decreverint, sicut de ceteris rebus praerogatae sanctae matris Ecclesiae, libero in omnibus fruantur arbitrio. Et quia in eodem Monasterio ordo Monasticus habetur, volumus, ut saepe dictum Monasterium, facultatibus cunctis d. ae sanctae matris Ecclesiae continuatum, sub dominio & amministratione Ecclesiasticae auctoritatis ipsius Praesulis & Successorum ejus consistat; qui etiam indefinenter quadraginta ibi Monachis regulariter ammini-

A strent, quatenus Monasticus Ordo secundum Sancti Benedicti doctrinam in eo immutabili conversatione colatur, & laudabili religione semper in perpetuum celebretur; e quibus aliquo divina vocatione amoto, alterius loco institatur, ne numerus minuat, qui de propria Congregatione Deo digno Vicario B Sancti Donati, omnium consensu, eligatur, ne Monasticus ordo ibidem adnihiletur. Unde hoc altitudinis nostrae praeceptum illi fieri atque dari iussimus, per quod idem Monasterium cum rebus & mancipiis utriusque sexus desuper commanentibus, & ad idem Monasterium legaliter pertinentibus, atque, ut dictum est, omnium rerum pertinentiis, quae nunc habere dinoscitur, vel C Deo sibi favente in antea acquirere potuerit, cum summa integritate saepe dictae matri Ecclesiae delegantes conferimus, & conferentes delegamus, ut nostri nominis memoria, Conjagis, ac prolis, & Regni nobis a Deo collati, ob hujus largitionis nostrae donum, ab ejusdem Ecclesiae reverendis Cultoribus D in sacris orationibus perpetuo habetur. Ut autem hujus nostrae auctoritatis largitio majorem in Dei nomine per supercentenariam temporum confirmamus, & bullâ nostrâ insigniri iussimus.

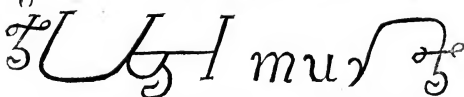
Signum Karoli

RRS

gloriosissimi Imperatoris Augusti.

Locus Sigilli & cerei deperdit.

Andreas Notarius ad vicem Gazalini recognovit & subscripsit.

(*)

..... XXXVII. Regni Domni Karoli Imperatoris in Francia, & in Successione Hlotharii VII. & Imperii II. Successionis Hludowici Regis I.

Alum Agrippina Colonia Civitate in Dei nomine feliciter. Amen.

Verum ne haec quidem moderationis mensura sat aliis fuit, qui aut quibusque Monachis fugatis totam eorum substantiam pro sua libidine vorabant; aut ex Monasteriorum redditibus, duabus partibus factis, alteram sibi, & fortasse non deteriorem, tribuebant; alteram Monachis dimittebant, ut eorum comes perpetua foret inopia, fortassis & desperatio. Erit mihi instar omnium in hanc rem pretiosum Diploma Berengarii I. Regis, quo Ageltrudi Imperatricis, Widois Augusti olim con-

A jugi, gemina Monasteria donat, & quidquid substantiae ad eadem sacra loca pertinet, in illius jus ac potestatem disertis verbis transfert, nullâ divini cultus ratione habita. Ex Archivo Monachorum Casinensium Sancti Sixti Placentini descriptum Diploma fuit; quum enim in nobilissimo illo Coenobio olim sacrae Virgines Deo militarent, aut illuc se recepit Ageltrudis Augusta vidua, aut fortassis aliquam ibi filiam suam Deo sub Monastica disciplina dicavit, quae matri heres deinde fuerit.

Berengarii I. Regis Italiae Praeceptum, quo Ageltrudi Imperatrici Viduae omnia ejus bona & jura confirmat, Anno 8,8.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi. Berengarius divina favente clementia Rex. Noveris industria omnium fidelium sanctae Dei Ecclesiae nostrorumque, praesentium scilicet ac futurorum, quod Ageltrudis olim Imperatrix adiit per Petrum reverentissimum Episcopum, sacrique Palatii nostri Archicancellarium, excellentiam nostram, quatenus eidem concederemus territoria ac loca, ubi nunc Mona-

C steria dinoscuntur esse constructa. Unum videlicet, quod nuncupatur Arabona in Camarinensis finibus. & alterum, quod vocatur Flumen in Pago Aglio, cum omnibus adjacentiis suis, omnibusque rebus & familiis utriusque sexus tam hereditariis, quàmque etiam a Praedecessoribus nostris Regibus, sive Imperatoribus per Praeceptorum series ibidem concessis, & quocumque Instrumentorum titulo, vel

(*) *Id est: ✚ VIDIMVS ✚ cunctis quoque characteribus exaratum.*

enjuſumque donationis ſeu transferendis vel traditionis argumento juſte & legaliter adquiſitis, vel in antea adquirendis. Cujus nos juſtis pretibus aures pietatis noſtræ libentiſſime accommodantes, hujus auctoritatis noſtræ Præceptum in eam decrevimus emittere, per quod concedendo concedimus, & perdonando perdonamus, atque confirmando confirmamus jam dictæ Ageltrudi quondam Imperatrici omnes res & familias utriuſque ſexus, atque ſubſtantias ſibi quilibet jure & ſtitulo pertinentes, cum omnibus mobilibus & immobilibus, ſeſeque morentibus, & quæcumque nominari poſſunt, & quæcumque nunc habes tam ex ſui Senioris Witonis, ſuique filii Landberti Auguſtorum quondam Imperatorum donatione, quàm etiam hereditario, ſeu alia quacumque adquirentione, ſive quoſcumque in antea perſuſura tempora quolibet juſto & legali ordine potuerint conquirere in ſingulis territoriis & Pagis, nna cum præſentis Monaſterii Arabona & Flumen in prænomiſtis finibus Camerini & Aſſiſi conſtituit: cum omnibus rebus & familiis utriuſque ſexus, atque ſubſtantiiſ, & omnibus omnino quæ nominari poſſunt, ad præſentata Monaſteria pertinentibus vel aſpicientibus, ſive quacumque ex partibus ſupradictorum quondam Imperatorum, ipſiſque Ageltrudis in ipſis ſanctis Locis roenerunt, ſive quacumque de ſingulorum bonorum hominum oblatione, vel quacumque ceſſione & donationis tranſſerſione in antea divina pietas ibidem augere voluerit, vel adquirere ibi habitantes voluerint. omnia ſuperius comprehenſa & prænomiſata, tam in rebus & familiis, quàm & cunctis ſubſtantiiſ, quocumque Præſentario, vel hereditario, ſeu alio quolibet jure jam dicta quondam Imperatrix habet nunc, vel in antea adquirere potuerit in ſingulis lo-

A cis, & Pagis atque territoriis, prædictis Monaſteriiſ, Eccleſiis, Capelliſ, Cartibz, Caſis, Maſſariis, Molendinis, campis, pratiſ, paſcuis, aquis, aquarumque decurſibus, ſilviſ cultis & incultis.

Haec omnia, & cetera alia eidem Ageltrudi quocumque ordine pertinentia, vel in antea adquirenda per hujus noſtri Præcepti paginam cedimus & perdonamus, atque in illius jura & poteſtatem tranſfundimus & confirmamus, cum omnibus præceptis, vel quibzcumque Carſarum ſeu aliarum Scripturarum ſeriis, quas nunc habes, vel in antea adquiſiſeris, in omnibus & per omnia liberam habeat poteſtatem ſine ulla exceptione in integrum habendi, poſſidendi, donandi, vendendi, commutandi, vel quicquid voluerit a præſenti die in antea faciendi ex noſtra pleniffima largitate. Quæ etiam omnia ſupraſcripta ſub immunitatis noſtræ munitione includimus & circumvallamus, atque præuominata Monaſteria, nnum in loco nuncupante Flumen in honore Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, & alterum, quod dicitur Arabona in honore Sancti Flaviani dicato immunitatem habere concedimus & conſecramus: & querelas omnes Ageltrudis olim Imperatricis cauſarum per inqueſtus deſiniri præcipimus, atque jubentes jubemus, ne nullus enjuſumque ordinis vel dignitatis perſona dictam Ageltrudem de omnibus ad ipſam pertinentibus vel aſpicientibus, mobilibus & immobilibus, & cunctis ſupra comprehenſis, moleſtare ſeu inquietare unquam aliquando præſumat, neque homines liberos & ſervos ſuper terram ipſius cammauentes diſtingere vel piguerare audeat, ſed licet prædictæ Ageltrudi dudum Imperatrici omnia ſua adquiſita ſive adquirenda ſine inuicitudine tenere, poſſideri, & ordi- re

A a a a

..... judi-

judiciaria potestate. Si quis verò cujuscumque officii homo contra hanc nostri Praecepti auctoritatem ausu temerario dudum supradictam Imperatricem de omnibus ad eam pertinentibus vel adspicientibus in toto vel in parte aliquam invasionem vel sublationem seu minorationem fecerit.....
 arum quondam Imperatorum donationem & confirmationem, sicut in Praecepto-
 ram serie legitur, in omnibus non observaveris, scias se compositurum auri

obtinere Libras sexcentas, medietatem Kamerarum Palatii nostri, & medietatem saepe dictae Agelrudis ballenus Imperatrici, vel supraominatis Monasteriis, sicut ipsa statueris, vel delegaveris. Ut autem hujus nostrae donationis & confirmationis Praeceptum certius credatur & diligenter ab omnibus per futura tempora observetur, manu propria inscriptionis eo..... um anuli nostri impressione juxta insigniri iussimus.

Signum Domini

B^SNE

Berengarii gloriosissimi Regis.

Locus Sigilli ✠ cerei deperditi.

Vitalis Cancellarius ad vicem Petri Episcopi & Archicancellarii recognovi & subscripsi.

Data Kalendis Decembris, Anno Incarnationis Domini Jesu Christi DCCCXCVIII. Anno verò Regni Berengarii gloriosissimi Regis XI. per Indictionem Secundam.

Añum Civitati Regiae, in Dei nomine feliciter. Amen.

Quod in primis earum mihi reddidit hujusmodi Diploma. ei affuta legebatur membrana, autographam amplectens sponsonem, quā cum ipsa Ageltrude pacem statuebat Berengarius Rex, nihilque ei unquam se erepturum pollicebatur. Non levis ambitionis, ingentisque animi fuit Ageltrudis Augusta: idque etiam produnt Annales Bertiniani ad Annum DCCCXCV. Quam verò immaturā ac violentā morte cecidisset Anno DCCCXCVIII. Lambertus Imperator illius filius. dejecta ipsa de culmine potentiae ab aculeo Berengario Rege pacem supplex petiit atque impetravit. Ille verò antiquas similitudines oblitus, pacem in haec verba concessit: „ Promitto ego Berengarius

„ Rex tibi Ageltrude, relicta quondam
 „ Widoni Imperatoris, quia ab hac
 „ ora, & deinceps amicus tibi sum,
 „ sicuti recte amicus amico esse debet.
 „ Et cuncta tua Praeceptalia, concessa
 „ a Widone, seu a filio ejus Lambertus
 „ so Imperatoribus, nec tollo, nec ulli
 „ aliquid aliquando tollere dimisso in-
 „ julle. „ Haec in eo membranae
 „ frustulo Rex Berengarius. Porro eadem
 „ Augusta Ageltrudis Anno Christi DCCCXCI. eodem die, quo Wido maritus Cornam Imperialem & Augusti nomen Romae suscepit, hoc est, Nono Calendas Martias, ab ipso petiit atque obtinuit Monasterium in honorem Sanctae Agathae, quod dicitur Novum, constructum Ticinensi in Civitate. Vide ejus Diploma apud Ughellium

lium in Episcop. Parmensib. Tom. a. Ital. Sacrae. Atque haec ego pau-
 lū lubenter attuli, ut qui minus
 Saeculorum rudium astra noverunt,
 admirari declinant nostrorum mores,
 quibus intuemur tot Monasteriorum,
 ut vorant. Commendas, & sacros
 viros Seculares ex veterum Mona-
 chorum penu, tot laboribus ac tam-
 diu per eos concesso, sibi nunc non
 alimenta solum, sed & ad luxum
 commoda atque incensita conquire-
 re. Levissima haec sunt in eorum
 comparatione, quae barbaricis Saeculis
 Europa Christiana, immo & Oriens
 Christianus, conspexit. Neque enim
 a Latinis tantum Regibus, sed & a
 Graecis id factum novimus: tanta
 est humana Cupiditas, quae & Religionem
 ipsam concutere minime
 erubescit. Neque Monasteria duntaxat,
 sed & Episcopia ipsa, & reliqua
 sacra Loca Laicis olim, & iniquis
 hominibus non raro commenda-
 bantur; scilicet, uti habet Nota anti-
 qua ad Concilium Aquisgranense
 Anni DCCCIII. a Tillio edita, tem-
 pore Adriani Papae, & Karoli Magni
 Imperatoris, Laici homines solebant di-
 videre Episcopia & Monasteria ad il-
 lorum opus. Et non remansissent ulli
 Episcopo, nec Abbati, nec Abbatissae,
 nisi tantum, ut velut Canonici & Mo-
 nachi viverent. Hinc habes, & ipsa
 Sanctimonialium Coenobia ejusmodi
 olim infortunio obnoxia fuisse: quod
 sane omnino execrabile Christi fide-
 lium pietas appellat. Animum adverte
 ad Capitula, quae Episcopi provin-
 ciarum Remensis & Rothomagensis
 Anno DCCCXLVIII. miserunt Ludovico
 Regi. ubi haec verba: *Monasteria etiam religiosa, atque praecipua
 Canonicorum, & Monachorum, atque*

A Sanctimonialium habitacula, quae ab
 antiquis parentes vestri sub religio-
 nibus constituerunt, ac Frater vester
 Dominus noster, innovente partim fra-
 gilitate, partim aliorum callida sugges-
 sione, etiam & nimia necessitate; quia
 dicebant petitores, nisi eis sacra Loca
 donaret, ab eo deficerent. Et ipse ali-
 quando per vos, sicut nunc patet, at-
 quando per Fratrem vestrum Regno de-
 stitutus, ab eis penderet, talibus, sicut
 scitis, personis commisit, debito privi-
 legio restituit.

B Redeo ad nuper evulgatum Privi-
 legium Berengarii I. quo praecedente
 designare jam certius possumus, quo
 tempore e vivis violenti morte rap-
 tus fuerit Lambertus Imperator,
 dum venationi in loco Marincio ope-
 ram daret. Perquam animose Hadria-
 nus Valesius in Praefatione ad Anony-
 mi Poëma de Laudibus Berengarii.
 Part. I. Tomi II. Rer. Italicar. pag. 383
 haec scripsit: *Carolus Sigonius*
 falsi cujusdam Diplomatis subscrip-
 tione deceptus, Anno Domini DCCC-
 XCVIII. Imperii sui VII. Lambertum
 obiisse tradit. Sed uti jam monuit
 Pagius in Criticâ Baroniana, non
 Sigonius, sed ipse Valesius deceptus
 est, quippe qui mortem Lamberti
 cum Anno DCCCXCVII. conjungit;
 quum tamen is revera subsequenti
 DCCCXCVIII. interemptus fuerit. Di-
 ploma a Sigonio laudatum. atque in
 Tabulario Capituli Canonico Mutinen-
 sium adhuc spectabile, mihi quae
 non semel inspectum, sine dubitatione
 archetypum est. Et quoniam Sil-
 lingardus Mutinensis Episcopus in
 Catalogo Episcoporum Mutinensium, &
 ex eo Ughellius, illud non satis ac-
 curate expressere ex autographo, ego
 emendatum heic recudere statui.

Landbarti Augusti Diploma, per quod Gamenulfo Mutinenſi
Epifcopo Privilegia omnia, bona ac jura confirmat
Mutinenſis Eccleſiae, Anno 8y8.

IN nomine Sanctae & individuae Tri-
nitatis. Landbertus divina favente
clementia Imperator Augustus. Dum
licet divino cultui mancipatis ob divi-
nae servitutis amorem opem conveniam ſe-
rimus, & Regum morem decenter im-
plemus, & apud Deum profuturum vo-
bis non diffidimus. Igicur omniun ſi-
delium sanctae Dei Ecclesiae, nostrorumque,
praesentium scilicet ac futurorum,
noverit industria, qualiter interventu
Amolonis venerabilis Episcopi, no-
stri Archicancellarii, suggestis nostrae
Celsitudinis Gamenulsi, sanctae Muti-
nenſis Ecclesiae Episcopus, quatenus
auctoritatis nostrae Praecepto confirmare
mus cuncta munimina atque possessiones,
iuste & legaliter ad eandem Ecclesiam
pertinentes. Cujus precibus assensum
prebentes addimus & terram illam in
loco Gaudiceto, quem Praefatores nostri
donaverunt: addimus etiam omnia
Monasteria, Xeneducia, Ecclesias Ba-
ptismates, cum omnibus suis pertinen-
tiis ad superscriptam Ecclesiam stabili-
mus perpetuo robore, eam recipientes
sub nostrae tuitionis mundibundo. Con-
cedimus etiam, ut juxta morem aliarum
Ecclesiarum res praedictae Ecclesiae per i-
doneos homines & veraces omni tem-
pore inquirantur, & ad plenissimam u-
sque deducantur justitiam; nec non e-
tiam condonamus eidem Ecclesiae, ut
deinceps Servi aut Corvulati ad eandem
Ecclesiam iuste pertinentes nullum
cenſum publicae parti persolvant, sed
liceat eis quieto ordine vivere, & ipsi
sue Ecclesiae deferre, nulliusque Comes
aut Jux publicus, vel quilibet Rei-
publice Procurator ad causas Judicario

A more audiendus in Monasteriis, Xene-
dociis, aut Ecclesiis Baptismalibus re-
spondeat, & homines tam Cleros quam e-
tiam Laicos, Villas & agros, seu re-
liquas possessiones, quas moderno tem-
pore in diversis locis aut territoriis no-
stre potestatis iuste & legaliter quieto
ordine pars ipsius Ecclesiae tenet ad
freda vel tributa exigenda, aut man-
siones aut paratas faciendas, aut ſi-
dusores tollendos, aut homines ipsius
Ecclesiae tam ingenuos quam etiam Ser-
vos super terram ipsius commemorantes,
distingendos, pignorandos, nec in ba-
stem ducentes, nec ire cogendos, nec
ullas reddibitiones, aut illicitas occasio-
nes requirendos, quibus in aliquo ead-
dem Ecclesia, siquidem subiecti aliquod
C iniuste patiantur incommodum, quicquam
temerarius existat. Sancimus etiam pro-
taxate Ecclesiae juxta Antecessorum no-
strorum decreta, Loca, in quibus pra-
dicta Civitas constructa est, hoc nostrae
auctoritatis praeccepto stabili maneant
cum Cancellariis, quos prisca consuetu-
do praefatae Ecclesiae de Clericis sui or-
dinis ad scribendos sue potestatis libel-
los & scotbecarios habeat: vias quoque,
D pontes, portas, & quicquid antiquo jure
eidem Civitati ac Curatoribus Rei-
publicae solvabatur, idest ubicumque vias,
pontes, portas in sua terra habuerit,
nostra vice liberam capiendi debitum ex
eis censum habeat possitatem; & liceat
ei fossata cavare, molendina construere,
portas erigere, & super duo miliaria
E in circuitu Ecclesiae Civitatis circumqua-
que firmare ad saluantem & munien-
dam ipsam sanctam Ecclesiam, suamque
constitutam Canonica, & aquam apo-
rire

vire & claudere absque ulla publica contradictione, ut sub nostre tuitionis defensione idem Presul cum suis omnibus permanens, pro nobis omnipotentem Deum valeat exorare. Si verò inter commemorantes firmata fuerint testimonia ad res ejusdem Ecclesie rapiendas, & pars prefate Ecclesie reclamaverit, quod pro hujusmodi causa iustitiam habere non possit, si negare hoc, aut sacramento purgare voluerint, administrato-ribus Ecclesie licet pugnâ, aut testi-

A bus, si tamen voluerint, approbare, ne sub hac occasione damnum Ecclesia incurrat. Si quis autem hanc preceptionis nostre auctoritatem temerarius infringere tentaverit, scias se compositurum auri optimi Libras triginta, medietatem Palatii nostro, & medietatem supradictæ Ecclesie. Us quoque verius credatur, & diligentius ab omnibus observetur, manu propria subscripimus, nostroque angulo iussimus insigniri.

Signum

LNTERS
R

Domni Landberti Imperatoris piissimi Augusti.

Andreas Notarius ad vicem Amolenis Archicancellarii recognovi & subscripsi.

Dato Anno Incarnationis Domini DCCCXCVIII. Domni quoque Landberti piissimi Imperatoris Septimo, Pridie Calendas Octobris, Indictionis Secundâ.

Actum Maritico, in Dei nomina feliciter. AMHN.

Deest Sigillum, sed locus sigilli apparet, utroque latere perforatâ membrana.

Ita in Archivo Archiepiscopii Lucensis tabulas vidi scriptas Anno VII. Imperii Domus nostri Landberti, gratiâ Dei Imperatoris Augusti, Idibus Julii, Indictione I. Idest Anno DCCCXCVIII. uti & alias eodem Anno Septimo, & VII. Idus Majas, Indictione I. itemque alias Anno VII. Tercio Kalendas Augusti, & alias similes Octavo Kalendas Septembris, Indictione Primâ. Quum verò ibi alias occurrant exaratae eodem Anno DCCCXCVIII. die XXI. Martii, & die XVI. Apri-

C lis, decurrente Anno VI. ejus Imperii: hinc discere possumus, Lambertum Romanâ coronâ & Augustali nomine fuisse donatum post diem XVI. Aprilis, & ante diem IX. Maji Anno DCCCXCII. Is autem, uti fidem facit Mutinense Diploma, in vivis adhuc erat Pridie Calendas Octobris Anno DCCCXCVIII. atque in Maritico versabatur, ubi & finem vivendi fecit, quemadmodum supra quoque animadverti in Dissertatione LXIII. de Advocat. Regredere nunc ad nuper evul-

evulgatum a me Diploma Berengarii, in quo pacem init cum Ageltrude Lamberti ejusdem matre Augusta. Datum illud fuit *Kalendis Decembris An. DCCCXCVIII.* ibique jam fato functus dicitur Lambertus *quondam Imperator*. Quare ejus mors Octobri Mense Narunda videtur eodem ipso Anno DCCCXCVIII, aut Novembri subsequente. Atque hinc habes, unde corrigas Bernardinum Campelli Comitem, qui in Historia Spoletana praeter alios errores, Lamberti Augusti mortem differt usque ad Annum DCCCCLIX. Mirum, quei vir alioqui non ineruditus, & in ista praecipue intentus, tam foede sit hallucinatus. Interim Monasteria duo donata vidimus *Ageltrudi Imperatrici* a Berengario Rege. Fuerint ne illa Monachorum, an Sanctimonialium, ex Diplomate nihil exculpitur. Dubitationem hanc propono, quod animadverterim, Austeria ipsa sacrarum

virginum Seculis iis dominationi Augustarum obnoxia fuisse Nobilissimam certe ac opulentissimum vel iis ipsis temporibus, ut alibi non semel meminimus, fuit *Monasterium Novum Brixianum* Domini Salvatoris, nunc Sanctae Juliae. Attamen Ludovicus II. Augustus in *Angilbergam* sive *Enpilbergam* conjugem profusus, Coenobium idem ipsi concessit *ad possidendum, regendum, gubernandum, disponendum, ordinandum, fruendum, & quicquid elegerit intus & foris, prout sibi visum fuerit, facientium, curis diebus vitae suae.* Quae verba Monasterium traditum Benedictiorum more satis indicant. Et respe. post Ludovici ipsius mortem illuc se recepit *Angilberga*, quae tam provide suis rebus ante consuluerat. Diploma ex Tabulario Benedictinorum Monasterii Placentini Sancti Sixti descriptum nunc profero.

Concessio Austerii Sanctimonialium Sancti Salvatoris Brixiani facta a Ludovico II. Imperatore Angilbergae Conjugi suae, ac post ejus mortem Hermengardae filiae suae, Anno 808.

IN nomine Domini nostri Jesu Christi Dei aeterni. Hludewicus divina ordinante providentia Imperator Augustus. Si aliorum nostrorum fidelium utilitatibus pio consulimus affectu, eorumque profusus aequo stabilitas libramine, decentissimum ante omnia & super omnia est ipsius specialiter praeter ceteris omnibus amore & utilitatem futuris manentem temporibus pro ejus incomparabili amore premeditando atque providendo stabilire quae cunctis & ad iuxta Regni pariter a Deo nobis commissi extat; quatinus ejus providentia nobis iuncta est, ejus & gubernatione morisque degere queat; unde illum, qui-

cumque fuerit, nostrum Successorem per ineffabilem Sanctae & individuae Trinitatis maiestatem adjuvamus & obsecramur, ut sicut sua voluerit stabilita permanere, ita nostra irrefragabiliter stant secundum nostram distributionem perdurare. Qua de re comperias universorum sanctae Dei Ecclesiae fidelium tam praesentium videlicet quam futurorum solertia, nos una cum fidelium nostrorum consilio concessisse dilectionis Conjugi nostrae, clarissimae scilicet Augustae Angilbergae curis diebus vitae suae, Monasterium Domini Salvatoris intra moenia Civitatis Brixiae constructum, quod dicitur Novum, cum

cum omnibus suis appendiciis tam mobilibus quàmque & immobilibus, cum omnibus videlicet Monasteriis & Xenodochiis, seu Cortibus ad ipsum spectantibus: hoc est, Alinam, Campora, Sextano; Monasterium in Luca, quod Aldo Dux edificavit, & Monasterium in Pavia, quod vocatur Regine, & Xenodochium Sanctae Mariae, cum Hospitali Sancti Benedicti in Montelongo: nec non & Monasterium situm in Sirmione, seu Xenodochium Sanctae Mariae Britonum, quod dicitur Sancta Maria Britonum, cum omnibus eorum appendiciis intus & foris, seu familia utriusque sexus, ubilibet commanentibus. Ad possidendum, regendum, gubernandum, disponendum, ordinandum, fruendum, & quicquid elegerit intus & foris, pro ut sibi visum fuerit, faciendum. Si verò nostra dilectissima Conjux clarissima Augusta Angilberga ante Filiam carissimam nostram Hermengardam divinâ obierit vocatione, tunc

A volumus, ut ei succedat ipsa Filia nostra in eandem potestatem curâs diebus vitae suae, ad possidendum, sicut taxavimus, prefatum Monasterium integritè, regendum, gubernandum, disponendum, ordinandum, atque fruendum, & quicquid ei libuerit, faciendum. Iterum unicuique nostrorum interdicentes Successorum, & sub divina invocatione contestantes, ut nihil ex his, quae hoc continentur scripto, minnere vel auferre moliantur. Quod si fecerit, optamus, atque omnimodis imprecamur, ut hujus rei rationem Deo universorum Judici, rectorumque rectori & Domino Dominorum plenissime reddat, & insuper componat, cui injuriam intulit, centum Libras auri probatissimi: & present nostra institutio, sicut prefiximus, immutabiliter permaneat. Et ut plenior in Dei nomine obtineat vigorem, manibus propriis subter eam firmavimus, & bullis nostris insigniri precepimus.

Signum

Domni Hludowici serenissimi Augusti.

Ego Gauginus Sacerdos jussu serenissimi Augusti Domini Hludowici scripsi & subscripsi.

Asta Venusti.

Data IIII. Kalendas Maji, Anno Christo propitio Domni Hludowici piissimi Augusti XVIII. Inditione I. in Dei nomine feliciter. Amen.

Hinc autem animadvertere potuimus, Brixiano Monasterio Sanctimonialium suppositum fuisse Monasterium in Luca, quod Aldo Dux aedificavit; & Monasterium in Pavia, quod vocatur Reginae; & Monasterium situm in Sirmione. Uti Monasterium Ticinen-

Tom. XIV.

D se. quod dicebatur Reginae, sive Sancti Felicis, a Virginibus Deo sacratissimè incolebatur, ita & reliqua duo mulierum habitacula fuisse opinari licet. Eadem Anno DCCCLI. confirmarat Gislae filiae suae, ac forori ejusdem Ludovici II. una cum

B b b

Bri-

Brixiano Monasterio Lotharius I. Augustus, ut constat ex Diplomate, sed male descripto, quod Margarinus edidit Tom. 2. Bullar. Casinensis. Campius Lib. 8. Hist. Eccles. Placentin. contendit, Monasterium *Reginae* in Ticinensi Urbe situm, diversum fuisse a Monasterio *Sancti Felicii* adhuc in eadem Civitate perquam splendido. A veritate declinavit. Unum idemque fuit, ut alibi ostendi, atque hoc ab exemplo altero ediscas. Nam ut intelligas temporum illorum perturbationem, hoc ipsum Monasterium Conradus I. Augustus Anno MXXVIII. Episcopo Novariensi cum suis pertinentiis concessit appellans *Sancti Felicii*, quod val-

A go dicitur *Reginae*, Abbatiam *Papiae* sitam. Ughellum vide. Neque haec tantummodo Monasteria sibi conquistavit avida mulier Angilberga, sed & Abbatiam *Sancti Petri* in loco *Caput Trebiae*, cujus est mentio in subsequenti Diplomate, existente in praclaudato *Sancti Sixti* Coenobio. *Walfredus* autem *illuster Marchio*, quem ibi memoratum leges, Forculienis Marchiae praefuit, cumque inter Berengarii commilitones numerat Anonymus *Poëta* de laudib. Berengarii Tom. II. Part. I. Rer. Italicarum. Atque hinc discas, minime segnem fuisse Berengarium in arripienda Corona Italici Regni post mortem Caroli Crassi Augusti.

Berengarii I. Regis Diploma, quo Angilbergae Imperatrici Viduae confirmat Monasterium Sancti Petri, & Curtes quasdam & cetera ad Monasterium Placentinum Sancti Sixti spectantia, Anno 888.

In nomine Dei aeterni. Berengarius Rex. Omnibus sanctae Dei Ecclesiae fidelibus, nostrisque, praesentibus scilicet & futuris, notum esse volumus, qualiter Adelardus & Antonius venerabiles Episcopi, atque Walfredus illuster Marchio, nostri dilectissimi fideles nostram humiliter postulaverunt clementiam, quatenus Angilbergae serenissimae Imperatrici concedere & confirmare nostrae auctoritatis praecepto dignaremur quandam Abbatiam in honore Apostolorum Principis dicatam, & non longe ab Urbe Placentina fundatam, in loco nuncupato Caput Trebiae, seu quasdam Cortes, Cardistatam videlicet, Luciarum, Littora Pauliana, Campum Mitiacium, Sextum, Overne, Massini, atque Leocarni, quemadmodum Dominus Hladowicus gloriosus olim Imperator, Avunculus & Se-

C nior noster, eidem Imperatrici per suorum Praeceptorum paginas concessit atque perdonavit. Quorum praesibus inflexi, praenominatam Abbatiam, atque praescriptas Cortes, cum omnibus earum rebus mobilibus & immobilibus, atque familiis utriusque sexus, seu etiam quas dici aut nominari possunt, per diversa nostri Regni loca, ad praetaxatam Abbatiam vel ad eisdem Cortes pertinentibus in integrum, veluti praelibatus serenissimus Imperator Hladowicus, & quondam noster Avunculus, nosterque carissimus Senior, Karolus videlicet invictissimus Imperator, per Praeceptorum suorum auctoritatem jam saepe nominatae Angilbergae gloriosae Imperatrici tribuerunt ac confirmaverunt. Nec non & omnia, quae in aliis Praeceptis tam sibi quam Munasterio, in honore Sancti Sixti dicata, &

ab infra Civitatem Placentinam constructo, ab aliis nostris Antecessoribus donata & corroborata fuisse nescuntur, nos ob Dei amorem, tum ad utilitatem ipsius Angilbergae Imperatricis, quàmque ad usum & alimenta * Monachorum, quae pro tempore in eodem Monasterio Christo Domino servierint, de nostro iure & dominio in ipsius Angilbergae excellentissimae Imperatricis, & Monasterii ius & dominium, uque in perpetuum, iure proprietario concedimus ac perdonamus, modisque omnibus confirmamus & corroboramus per haec nostrae inscriptionis paginam, una cum saepe vineis, campis, pratis, pascuis, silvis, saltibus, fontibus, aquis, aquarumque decursibus, montedinis, piscationibus, Servis & Ancillis, Aldionibus & Aldianis, montibus, vallibus, planiciebus, coltis & in-

A coltis, divisis & indivisis, rupis, rupinis, vestigialibus, districtionibus, rehibitionibus, universisque ad praedictam Abbatiam vel jam nominatas Cortes pertinentibus vel assipientibus ex integro, quatenus ipsa, quoad vixerit, eandem Abbatiam, & praetaxatas Cortes, potestative teneat, ac possideat, ac ordinet, totius potestatis contradictione remota. Quicumque ergo hoc nostrae concessionis & confirmationis Praeceptum infringere vel violare quandoque temptaverit, sciat se compositurum auri obscimi Libras centum sexaginta, medietatem Palatii nostri Camerae, & medietatem cui iniuste facta fuerit molestia. Quod autem ut verius credatur, & diligentius ab omnibus perpetuo observetur, manu propria roborantes, de anulo nostro subter insigniri iussimus.

Signum Domini

**B^S
NE**

Beregarii serenissimi Regis.

Locus Sigilli ✠ cerei deperditi.

Petrus Cancellarius ad vicem Adelardi Episcopi & Archicancellarii recognovi & subscripsi.

Datum VIII. Idus Maji, Anno Internationis Domini DCCCLXXXVIII. Domni vero Berengarii gloriosissimi Regis Primo, Indictione VI.

Actum Papiae, in Dei nomine feliciter. Amen.

Neque haec aviditati Augustae fuerat satis. Arripuit illa Monasterium quoque sacrarum Virginum, constitutum infra ipsam Urbem (Mediolanum) quod nominatur Aurunae: ita enim appellatur in Diplomate Caroli Crassi Italiae Regis apud Puricellum in Monumentis Basilic. Ambrosian. num. 131. dato, non ut Triflanus Calchus, & idem Puricellus opinati sunt, An-

D no Christi DCCCLXXXI. sed revera Anno DCCCLXXX. ut habet ipsum Privilegium; & Ad H. XIII. evincit. Post verba illa haec subiunguntur: quod Engilberga olim Imperatrix devotissime obtulit in ipsum Monasterium (scilicet Sancti Ambrosii) pro remedio animae diucae memoriae Hildovici quondam Imperatoris Augusti, cum famulis promissui sexus &c.

B b 2

Sci-

Scilicet invaserat Angilberga Monasterium illud Sanctimonialium *Auronae* appellatum, ac deinde ipsum tradidit ac subiecit Monachis celeberrimi Ambrosiani Mediolanensis Coenobii. Uti idem Puricellius animadvertit num. 231. conditum Mediolani fuit Asceterium Auronae Anno Christi DCCXL. ut dicit *Gothofredus de Buffero*. Atque ad ipsum pertinet membrana, quam insalutam dimisit praelaudatus Puricellius, mihi inspecta in Tabulario ejusdem Ambrosiani Monasterii, ex qua intelligas, eidem Auronensi Parthenoni dominatos fuisse Abbates Ambrosianos. Inde haec pauca excerpti: In nomine Domini nostri Jesu Christi Dei eterni. Karolus Imperator Augustus, Anno Imperii ejus V. Undecimo Kalendas Aprilis, Indictione III. (ideest Anno DCCC.LXXXV.) Commutatio bone fidei nufciur esse contractum, & vicem emptio- nis obtinere ad firmitatem, eodemque nexu publicans contraentes. Indirco placuit atque convenis inter Domino Gerardo reverentissimus sancte Laudensis Ecclesie Episcopus, necnon & inter Petro- ne (ita enim aut vulgus, aut elegantia Notarii Petrum appellat) Monasterii Sancti Ambrosii sito foris Mediolani: ut in Dei nomine &c. Dedit predicto Pontifex eidem Petri Abbati in commutationem de parte Monasterio Sanctae Mariae, que dicitur Auroni, quam ipso Monasterio Sanctae Mariae per- tinere videtur de sub regimine & posses- sione predicto Monasterio Sancti Ambrosii &c. En ut Abbas nullo quae- sito sacrarum Puellarum consensu, Auronensis Monasterii bona permutat. Quum verò Puricellius num. 231. suspicatur, Auronense illud Ascete- rium ab Angilberga Augusta ditatum saltem atque amplificatum fuisse, me- certe contententem non habet. Vi-

lioni pretio consuevit ambitiosa mul-
lier sacra sibi loca conquerere. Duo
alia quoque virginum Coenobia, Ti-
cini sita, ei tradita fuisse, indicabit
nobis Diploma Arnulphi Regis, An-
no DCCCLXXXIX. exaratum, quod
Campius supra memoratus evulgavit
in Appendice Tomi Primi Histor.
Eccles. Placentinae. En Diplomatis
verba: *Comessimus itaque ei more An-*
tecessorum nostrorum subnotata loca,
quae in jam dicto Regno Italico sita
esse dicuntur, cum appenditiis suis
omnibus, in proprietatem (haec dili-
genter adnota: neque enim amplius
Angilberga haec petit Beneficii titu-
lo, sed Proprietatis ac Allodii) f-
dest in Comitatu Prissinensi (ita scri-
ptum pro Brixienfi), quod Campius
minime animadvertit) Monasterium
Nocum (nunc Sanctae Juliae) Papias
verò Monasterium Sancti Marini, at-
que Monasterium Sancti Thomeae, nec-
non Monasterium Reginae, in quibus
sanctae Moniales Domino famulares
commorantur. In Placentino etiam Co-
mitu Abbatiis. Caput Treptum non-
notatam. At inquit: tunc Italico
Regno dominabatur Berengarius I.
Rex: qui ergo Angilberga Impera-
trix ab Arnulpho Germaniae Rege
earum rerum confirmationem petiit?
Scilicet & quia caustissima mulier nu-
tantem tunc Italiae statum, ob Gui-
donis & Berengarii aemulationem,
intentiis oculis metiebatur; ac prae-
sentiens, Arnulphum quoque jus si-
bi tribuere in Italiae Regnum (quod
paucis post annis invasit), ut sibi a
futuris periculis caveret ab ipso quo-
que mature praedas jam factas con-
firmandas curavit. Verum sublata &
vivis post aliquot annos eadem An-
gilberga, restituta pristinae libertati
fuere Brixianum ac Ticinense Coe-
nobia: quod etiam animadverti in
hac

hinc Dissertationis LXV. de *Monaster. erectionibus*. Et sane sensum Christiani Principes, quod agnoscerent, quàm abominandam scelus foret, sic aliena invadere atque eripere, & quae ad Dei cultum, ejusque servorum alimenta Fideles contribuerant, a spuris Abbatibus, Seculive potentibus tantà ingluvie absorberi, ab hujusmodi scelere conqueverunt, ita ut post Seculum Christianae salutis Decimam, vix ullum reperias impotentiae hujus exemplum. Immo Reges ipsi ac Imperatores in suis Diplomatis id nonnunquam disertis ver-

A his interdicendum putarunt. Omis-
 siis aliis exemplis unum profero, quod
 ex Archivis Canonico-regularium
 Ticinensium Sancti Petri in Caelo
 Aureo descripti. Ibi Otto III. Rex
 haec de celeberrimo Monasterio illo
 habet: *Volumus etiam, modisque omni-*
bis interdicimus, ut nulla prepotens
parvaeque persona predictum Coenobium
propriario jure, aut Beneficiali ordi-
ne, aut Praeceptali auctoritate nitatur
invadere. Quae satis indicant, Mo-
 nasterium illud pingue voracitati ali-
 quorum antea succubuisse. Ecce ipsum
 Diploma ex autographo depromptum.

Otto III. Germaniae ac Italiae Rex Monachis Ticinensibus Sancti
 Petri in Caelo Aureo, atque Azzoni Abbati, omnia
 illorum Privilegia & jura confirmat, Anno 989.

IV nomine Domini Dei aeterni. Otto
 Dei nunc Rex. Si circa loca Deo
 dicata munificentiam nostrae benignitatis
 largimur, confidimus hoc ad Regnorum
 statum nostrorum, nostraeque animae
 salutem omnimodo proficere. Id circo-
 noverit omnium Fidelium sancte Dei
 Ecclesie, nostrorumque tam presentium
 quam futurorum universitas, Azonem
 Coenobii, quod Caelum Aureum dicitur,
 venerabilem Abbatem interven-
 su ac petitione Theophanu nostrae dile-
 ctae Genetricis & consortis Regno-
 rum nostrorum, nostram Regalem aliis-
 se clementiam, quatenus pro Dei amore,
 nostraeque animae remedio, predicto Coe-
 nobio & sibi subvenire, & nostra Prae-
 ceptali auctoritate confirmare & corrobora-
 rare omnes Cortes & proprietates,
 quas pridem dinoscitur possedisse, &
 eundem Abbatem ex his omnibus inve-
 stire dignemur. Cum petitionibus li-
 beatissimè aures nostrae pietatis a com-
 dantes, nostraeque animae consulentes
 pro Dei amore predicto Coenobio atque

C Abbatem concedimus, donamus, modis
 omnibus corroboramus omnes proprietates,
 possessiones, omnesque illas Cortes,
 quas idem Coenobium longo tempore vi-
 sum est possedisse a Liudprando loci
 fundatore, Monachorum donatione, a-
 liorumque hominum oblatione, compara-
 tione, commutatione, aut quarumcum-
 que legalium conscriptione Cartarum con-
 cessas. Videlicet Cortem illam, quae
 D Alpe Plana dicitur, praedicto sancto
 loco emissam & concessam in quodam
 Langobardorum Rege Ariperto nomi-
 ne, concessasque res ad eandem Cortem
 pertinentes vel adiacentes in quibuscum-
 que locis, cum terroribus suis & finibus
 per Praeceptum Liudprandi Regis,
 per singula loca denunciatis, vel exorandis
 E rerum decimas, quarumque
 modo inibi laboratur fieri. Quas etiam
 alias Coricellas, Militem scilicet &
 Calenderum, & Capellam, quae est in
 honore sanctae Dei Genetricis Mariae,
 quae dicitur Primiceria, quae constructa
 est in Valle Bellizona, in subditum &
 substen-

subjectionem Monachorum; cum omnibus pertinentiis, cum Servis & Ancillis atque Aldionibus, jussu & legaliter eisdem Corticellis pertinentibus. Aliam quoque Corteam, quae Villa Rasca dicitur & mansa, quae in Rovori jacet, & Cortem Crescam cum omnibus suis pertinentiis. Cortem insuper, quae dicitur Virgonto, & Casale Sancti Petri, quod est in Comitatu Parmensi. Concedimus insuper atque delibamus prelibato Coenobio atque Abbati Cortem Pavonem, nec non & Ovilam cum omnibus pertinentiis & adjacentiis, molendinis, piscationibus, aquis, aquarumque decursibus, Castellis, cultis & incultis rebus, Servis & Ancillis, Aldionibus, ubiunque locorum ad eandem Cortem pertinentibus. Piscariam verò, quae est in Taxua, & Portu Rosolum longo tempore ab ipso Monasterio tempus: omnem Terram in campania Papiensis Urbis jacentem, sequae sub terminis continemus. Hac igitur nostri Preceptali auctoritate omnes praedictas Cortes & loca cum rebus & familiis, portibus & mercato, Distriktionibus, molendinis & piscationibus, aquis, aquarumque ductibus, cunctisque rebus mobilibus & immobilibus ad jam circumscriptas Cortes & loca in integrum aspicientibus, divinum memores Praeceptorum, jam dicto Coenobio, ejusdemque Abbati, vel cuicumque pro tempore inibi residenti, confirmamus & corroboramus. Omnes insuper illos Carpentarios, quos ipse sanctus Locus per Precepti possidet paginam a tempore antecessoris nostri Liudprandi Regis in Valle, quae dicitur Antelamo, vel eos, qui sunt in Besozolo cum filiis, filiabusque, agnationeque cuncta eorum, ut tempore opportuno inibi deserviant ipsi & posteris eorum absque ulla retractione perpetuiter. Et vada ad piscandum, quae sunt in Tisino, in Rivo

A Poloni, Morasja, seu vadum, quod dicitur Landamaru, Costam, Terecedum, & aliud quod dicitur Sextemajum, cum illo medio, quod ad Sepem dicitur, & illud, quod Adonella nuncupatur: seu etiam illa vada, quae sunt in Pado, habentia priorem terminum a loco, qui nuncupatur Populi Pagana, & pertingentia usque ad locum, qui dicitur Caput Asi, ex utraque parte Padi, cum insulis positis iuxta praedictam piscationem, vel quicquid ab antiquo tempore per antiquorum Regum seu Imperatorum donationem optinuit, vel Padus incipit, aut in futurum irripierit, eidem sancto Loco confirmando confirmamus.

C Volumus etiam & concedimus, ut molentina, quae in Caarona, seu in aliquo fluminibus praedictum Monasterium possidet, habeat tam Abbas quamque & Monachi potestatem levandi atque deponendi, quovisque, vel quomodo eorum decreverit voluntas; & aqueductus, qui Bauga Liudprandi dicebatur, in eorum sit potestate ad irrigandos hortus ipsius Monasterii. Sintque omnes res ipsius Monasterii, Abbatis quoque, & Monachi, hominesque libellarii, & servi, aliaeque omnes rei sub nostra Imperiali defensione munitae atque defensae. Et si necessitas fuerit, de rebus ipsius Monasterii per inquisitionem circumquaque manentium bonorum hominum, sicut de nostris Imperialibus rebus, rei veritas adprobatur. Et juxta distinctionem antecessoris nostri Liudprandi Regis, liceat Coenobio propria Congregatione Abbatem eligere, ita ut super eos nulla unquam introducatur persona. Statuimus etiam, ut nullus Reipublicae Minister, neque aliquis ex Judicaria potestate, in cunctis praedicti Monasterii Cortibus vel vicis liberos ac servos deinceps inquietare, vel ad Placitum trahere, aut in ali-

aliquibus finibus ejus Placitum tenere, aut aliquem pignorare, vel detrabere presumat: & quicquid Pars publica sperare poterit, eidem Monasterio sancto secundum concessionem & confirmationem Liudprandi Regis, aliorumque Regum vel Imperatorum, sollempniter perpetuam stabilitate firmamus. Et quoadmodumque necessitas imminet, Naves ipsius Monasterii per Ticinæ & Padiportum, quamque per quodlibet aliud discurrat absque alicujus impedimento, vel telonei exactione. Secundum hæc etiam regalia scripta sancimus, & modis omnibus interdiciamus cunctis sub nostra potestate degentibus, ut nullam potestatem deinceps exercent in predictis rebus, a nostra mercede Monachis delegatis, vel Abbatem in aliquo perturbent. Sed liceat ipsi Abbati, suisque successibus sub Regula Sancti Benedicti degere, & quotidie Deo laudes pro animæ nostræ remedia. Regni que nostri statu inibi offerre, & omnem Congregationem, sibi commissam, assidue alimentis pascere & nutrire perpetualiter. Volumus etiam, modisque

A' omnibus interdiciamus, ut nulla prepotens, parvaque persona predictum Cenobium proprietario jure, aut beneficiali ordine, aut preceptali auctoritate nitatur invadere. Precipientes itaque jubemus tam presentibus quam & futuris, & parti predicti Cenobii, que supra a nobis concessa & confirmata sunt, quolibet tempore nullam presumas inferre molestiam aut contrarietatem: sed sub omni integritate, sicuti a nobis concessa sunt ad utilitatem ipsius Monasterii, sine aliqua diminutione permaneant. Si quis igitur aliquando diabolica fraude deceptus, contra Dei auctoritatem, & hanc nostram concessionem & confirmationem aliquid agere temptaverit, & jam dictum sanctum locum ex predictis rebus fugigare conatus fuerit, scias se compesciturum auri puri Libras mille, medietatem Kamæ nostræ, & medietatem predicti Monasterii, vel ejus Abbati. Quod ne verius credatur, diligentiusque ab omnibus observetur, manu propria corroborantes, sigilli nostri impressione inserimus insigniri.

Signum Domni Ottonis

T&T

invictissimi Regis.

Locus Sigilli ✠ cerei deperditus.

Adelbertus Cancellarius ad vicem Petri Episcopi & Archicancellarii recognovi & subscripsi.

Data Nonas Aprilis Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXXXVIII. Indictione Secunda, Anno autem Tertii Ottonis Regnantis Sexto.

Actum Quintiliniburg, feliciter. Amen.

Quantam vero perniciem sacro eidem Loco impotentia quorundam antea attulisset, ex altero Diplomate intelliges, quod itidem in eorundem Canoniorum Regularium Tabulario

D vidi. Quippe restituit uerselordatus Otto Tertius Monachis Benedicti, tunc insigne illud Monasterium incolentibus, terram eidem Sanctiæ Ecclesiæ longo tempore injisse abstulisse, quas

quae vocatur Vassallorum, quae olim diffensione (idest scissura vel dissensione) Regni divisa fuit. Scilicet, ut vidimus, adulterio ii Abbates in duas partes dividere consueverunt

A fundos & redditus Monasteriorum, unam sibi (& quidem potiorum, ut opinari fas est) retinentes, atque alteram Monachis dimittentes.

Ottonis III. Imperatoris Diploma, quo Monachis Ticinensibus Sancti Petri in Coelo Aureo confirmat Terras Vassallorum iis ereptas, Anno 998.

IN nomine Sanctae & individuae Trinitatis. Tertius Otto gratia Dei Romanorum Imperator Augustus. Quoniam omnis potestas a Deo constituitur, decet potius Imperialem excellentiam ita recte judicare terram, ut & in praesenti & in futura vita beatitudinis aeternae adipiscatur premia. Scimus enim divino amore sanctas Ecclesias construere, fidelium animabus multum proficere; easdem autem desolatas consolari, iniuste oppressas eripere & sublevare, augmentum perpetuae coronae indubitanter acquirere. Quapropter notum esse volumus omnibus sanctae Dei Ecclesiae fidelibus, nostrisque, praesentibus & futuris, qualiter Monachi Monasterii Sancti Petri Cellae Aureae, devotis precibus nostrae pietatis clementiam adierunt, quatenus terram eadem sanctae Ecclesiae longo tempore iniuste abstractam, quae vocatur Vassallorum, quae olim diffensione Regni divisa fuit, amore divino, & nostrorum fidelium, videlicet Adelberti & Widroaldi venerabilium Episcoporum, seu & Aicardi ineluti Ducis, ac Heriberti dilectissimi Cancellarii & Archicapellani nostri, necnon & probatissimi ac reverendissimi Abbatis Odilli postulationibus Cortes, videlicet Sparcingum, Medi, & Media, necnon Cortem Villam, Cortem de Monte, Cortem Novam, Peningum, Bapauum, necnon & Mansos illos, qui in Valle Co-

B monea sunt, cum omnibus suis pertinentiis, Servis & Ancillis, Aldionibus, & Aldiabus, omnique sua integritate, nostro Imperiali Praecepto redderemus & confirmaremus. Quorum dignis petitionibus aures nostrae pietatis accommodantes, praedictas Cortes & mansos cum Servis & Ancillis, & Aldionibus & Aldiabus..... aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, Molendinis, silvis, stallareis, rupibus, ripis, omnibusque eorum pertinentiis, vel in quocumque loco dilla eadem terra inventa fuerit, in integrum Praeceptali auctoritate reddimus..... confirmamus, eo videlicet ordine, ut Azo venerabilis ejusdem loci Rector, omnesque sui successores cum Fratribus praedictas Cortes & Mansos cum omnibus suis pertinentiis possideant habeant, teneant, firmiterque possideant ad vic..... quaeque necessaria Fratribus sufficienda, sine omnium hominum contradictione, molestatione, diminutione. Praecipientes denique Imperiali potentia jubemus, ut nullus Dux, Marchio, Archiepiscopus, Episcopus, Comes, Vicecomes, Scudafio, Gastaldio, nullaque nostri Regni magna, parvaque persona jam dictum sanctum Locum, vel Rectores, Praepositos, aut Fratres, Deo iuvante famulantes, de omnibus supradictis rerum pertinentiis inventis, vel Adveniendis, inquietare, molestare, aut disjungere praesumat; sed ut omni tempore Dominum pro redemptione

gitione animae nostrae, nostrorumque pa-
rentum securius exorare valeant, sem-
per pacifice & cum omni integritate
possideant. Si quis igitur temerarius
hujus nostrae reddititionis integritatem
minuere vel frangere temptaverit, sciat
se compositurum auri optimi Libras
centum, medietatem Camerae nostrae,

A & medietatem jam dicto Monasterio,
vel Abbati, aut Monachis illis Deo
servientibus. Et ut haec verius creda-
tur, & firmitus, diligentiusque ab om-
nibus hominibus in posterum observetur,
manu propria, ut infra legitur, subter
eam firmavimus, atque Sigilli nostri
impressione jussimus inferius insigniri.

Signum Domni Ottonis

invidiosissimi Imperatoris Augusti.

Locus Sigilli ✕ cerei deperditi.

Heribertus Cancellarius vice Petri Cumani Episcopi & Archicancellarii recognovit.

Data X. Kalendas Maji, Anno Dominicae Incarnationis DCCCXCIII. Anno vo-
ro Tertii Ottonis Regni XV. Imperii autem ejus II.

Albium feliciter Romae.

Neque meliora fata contingere ve-
tustissimo Monasterio Sancti Salvato-
ris in Monte Amiata Clusinae Dioe-
cesis constructo. Refert Ughellius To-
mo 3. Italiae Sacrae, Diploma Ar-
nulphi Italiae Regis, immo & Im-
peratoris, Anno DCCCXCVI. Ro-
mae datum, ex quo discimus, nobile
Coenobium illud diu Laicis hel-
luonibus Ecclesiastici patrimonii prae-
dam fuisse. Ludovicus autem Impera-
tor (quem Secundum arbitror Lo-
tharii filium) illud cuidam fidei suo
Adalpreth nominato ad regendum com-
misit. Ipse autem (idest Laicus ille

B Commendatarius) ab injuria eorum,
qui ipsum Monasterium prius providere
debabant, cum Fratres ibidem Domino
famulantes, inopia cujuscumque boni
confectos, & divina obsequia neglecta,
penitusque collapsa reperisset, eorundem
Fratrum usus haec loca contulit, ut
sufficiantiam victus & habitus habentes,
regulariter vivere, & sine alicujus a-
nimositate impedimento divinis laudibus
sanâ mente insistere quivissent. At-
que haec fatis. Quae enim Seculis
posterioribus acta fuere, obsequium
potius, quam verbum aliquod, a me
exigunt.

F I N I S.

Vom. XV.

E c c

ELEN

ELENCHUS TOMI DECIMIQUARTI.

DISSERTATIO SEXAGESIMAOCTAVA:

De Redemptione peccatorum, unde olim locis Deo dicatis multa oblata fuere:
& de Indulgentiarum origine. Pag. 9.

Excerpta ex Archivo Monasterii Sublacensis. 119.

*Catalogus, & Summarium nonnullarum Chartarum existentium in Archivo
Monasterii Cavenfis.* 131.

DISSERTATIO SEXAGESIMANONA.

De Censibus, ac Reditibus olim ad Ecclesiam Romanam spectantibus. 165.

Libri Censuum Romanae Ecclesiae, a Centio Camerario compositus &c. 285.

DISSERTATIO SEPTUAGESIMA.

*De Cleri, & Ecclesiarum immunitatibus, privilegiis, ac oneribus post invasas in
Italiam Barbaras Gentes.* 389.

DISSERTATIO SEPTUAGESIMAPRIMA.

De Monasteriis in Beneficium concessis. 473.

